

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioesityksen (HE 109/2024 vp) täydentämisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioesityksen (HE 109/2024 vp) täydentämisestä (HE 191/2024 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunta on käsitellyt esitykset yhdessä ja antaa niistä yhteisen mietinnön.

Talousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esitysten yhteydessä aloitteet TAA 1—280 ja 282—333/2024 vp. Aloittelueluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Lausunnot

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin mukaan kukin erikoisvaliokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun esitys on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ulkoasiainvaliokunta UaVL 6/2024 vp
- hallintovaliokunta HaVL 18/2024 vp
- lakivaliokunta LaVL 17/2024 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 13/2024 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 19/2024 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 11/2024 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 11/2024 vp
- sosiaali- ja terveysvaliokunta StVL 10/2024 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Yleisperustelut

- talousvaliokunta TaVL 24/2024 vp
- tulevaisuusvaliokunta TuVL 5/2024 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 12/2024 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 16/2024 vp

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Talouden näkymät

Vuoden 2025 talousarvioesitys pohjautuu valtiovarainministeriön syyskuun ennusteeseen¹, jonka perusteella talouskasvun odotetaan vauhdittuvan. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,7 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuonna 2026. Kotitalouksien kulutuksen ennustetaan lisääntyvän, kun inflaatio on hidastunut, korot laskevat ja tulot kasvavat kohtuullisesti. Myös tuotannollisten investointien arvioidaan kasvavan energiasiirtymän vauhdittamana ja rakentamisen kääntyvän nousuun.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa valtiovarainministeriön talousennustetta pidettiin realistisena, mutta jonkin verran positiivisempänä kuin muita syksyllä laadittuja ennusteita. Esimerkiksi Suomen Pankki arvioi kasvun jäävän 1,1 prosenttiin vuonna 2025. Syksyn 2024 edetessä odotukset talouskasvun käänteestä ovat siirtyneet eteenpäin. Tilastokeskuksen mukaan talous on kuitenkin toipumassa taantumasta ja kääntynyt heikkoon kasvuun (0,1 prosenttia vuoden 2024 toisella neljänneksellä ja 0,3 prosenttia kolmannella neljänneksellä)².

Valtiovarainministeriö ennustaa Suomen työllisyysasteen paranevan ja työttömyyden vähenevän vuonna 2025. Tilastokeskuksen tiedot kertovat, että työllisyysaste on pidemmän aikavälin tarkastelussa noussut merkittävästi, mutta viimeisen kahden vuoden trendi on laskeva. Lokakuussa 2024 työllisyysasteen trendiluku oli 76,3 prosenttia (20—64-vuotiaat) ja työttömyysaste 8,7 prosenttia (15—74-vuotiaat). Kumpikin on heikentynyt vuoden takaisesta reilun prosenttiyksikön verran.³ Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi noin 13 prosenttia ja uusien avoimien työpaikkojen määrä lähes puolittui edellisvuoden lokakuusta.⁴ Työttömyystilanne on EU-maiden heikoimpia. Suomen Pankin mukaan yritysten työllistämiso-dotukset ovat vielä vaatimattomia, mutta myös se arvioi työttömyyden vähenevän vuoden 2025 aikana.

Maailmantalous näyttää asettuneen aiempaa hitaamman kasvun uralle, ja kasvun ennustetaan olevan 3,2 prosenttia vuosina 2024 ja 2025. Talouskasvu on hidasta myös Euroopassa. EU-maissa bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan olevan keskimäärin 1,1 prosenttia ja kehittyneissä mais-

1 Taloudellinen katsaus: Syksy 2024. Talousnäkymät. Valtiovarainministeriön julkaisu — 2024:43.

2 Tilastokeskus. Bruttokansantuotteen volyymin kausitasoitettu muutos edellisestä neljänneksestä. Viimeisin päivitys 29.11.2024.

3 Työvoimatutkimus 2024, lokakuu. Tilastokeskus.

4 Työllisyyskatsaus, lokakuu 2024. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Yleisperustelut

sa 1,8 prosenttia vuonna 2024. IMF:n lähes koko maailman kattavissa tilastoissa Suomi pärjää heikosti ja on kymmenenneksi huonoimmalla sijalla.⁵

Julkisen talouden näkymät. Julkisen talouden alijäämän ennustetaan pienenevän 3,7 prosentista 3,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen ja julkisyhteisöjen velkasuhteen olevan noin 84 prosenttia vuonna 2025. Pitkittynyt matalasuhdanne rasittaa julkista taloutta, ja lisäksi Venäjän hyökkäyssodan sekä muiden geopolitiittisten jännitteiden aiheuttamien hinta- ja kustannuspaineiden vaikutukset näkyvät julkisessa taloudessa vielä lähivuosina. Muun muassa näistä syistä julkisyhteisöjen alijäämät korjaantuvat hitaasti hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta. Velkasuhteen kasvun arvioidaan hidastuvan, kun säästötoimet alkavat vaikuttamaan ja taloustilanne paranee.

Valtionhallinto on julkisen talouden sektoreista alijäämäisin, ja sen velkaantuminen jatkuu vuonna 2025. Myös paikallishallinto on edelleen alijäämäinen sekä hyvinvointialueiden että kuntatalouden osalta. Työeläkelaitosten ylijäämän arvioidaan olevan noin 1,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen ja muiden sosiaalirahastojen arvioidaan pysyvän lähellä tasapainoa.

Valtiovarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan EU:n perussopimuksen mukainen alijäämän 3 prosentin viitearvo ylittyisi vuosina 2024 ja 2025, mutta palaisi alle 3 prosentin vuodesta 2026 alkaen.

Valiokunta on huolissaan pitkittyneestä heikosta suhdannetilanteesta ja talouskasvun viivästymisestä. Yleiseen talouskehitykseen liittyy edelleen paljon riskejä, kuten Saksan, Euroopan ja koko maailman talouden kehittyminen, mukaan lukien mahdolliset vientirajoitteet sekä globaali turvalisuuksien tilanne. Myös kuluttajien ostokäyttäytymistä on vaikea ennustaa, vaikka ostovoima kasvaa. Talouskehitys voi siten olla talousarvioesityksen pohjana olevaa ennustetta heikompaa.

Epävarmuuden keskellä valiokunta pitää hallituksen kasvutoimia ja julkisen talouden tasapainottamista aiempaa tärkeämpinä. Tulo- ja menorakenteen kriittinen tarkastelu on välttämätöntä, jotta voidaan vastata muun muassa väestön ikääntymisen tuomiin menopaineisiin.

Finanssipolitiikan linja

Hallituksen tavoitteet. Pääministeri Orpon hallituksen talouspolitiikan painopisteet ovat taloudellinen vakaus, työllisyys, talouskasvu sekä hyvinvointipalvelujen turvaaminen. Hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velkasuhde vuoteen 2027 mennessä. Pidemmän aikavälin tavoitteena on tasapainottaa julkinen talous ja kääntää velkasuhde laskuun. Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä.

Hallituksen veropolitiikan tavoitteena on ostovoiman kohentuminen, työnteon kannustimien parantuminen ja talouskasvun edellytysten vahvistuminen. Painopistettä siirretään työn ja yrittäjyyden verotuksesta kulutuksen ja haittojen verottamiseen.

⁵ IMF (International Monetary Fund, Kansainvälinen valuuttarahasto). World Economic Outlook -raportti. 22.10.2024.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Yleisperustelut

Toimenpiteet. Hallitus on päättänyt julkista taloutta yhteensä 9 mrd. eurolla vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta, jonka myötä julkisen talouden menoja sopeutetaan hallituksen päätösin nettomääräisesti noin 5,5 mrd. eurolla. Verotoimenpiteillä tavoitellaan noin 1,5 mrd. euron sopeutusta. Lisäksi rakennepoliittisilla toimilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista noin 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla.

Vuoden 2025 talousarvioesitys sisältää suurimman osan tästä toimenpidekokonaisuudesta, ja sillä arvioidaan saavutettavan valtion budjettitaloudessa noin 2,5 mrd. euron säästöt. Esimerkiksi valtaosa hallitusohjelman sosiaaliturvamuutoksista on voimassa ensi vuonna.

Kevään kehysriihessä päätettyjen verotoimenpiteiden arvioidaan lisäävän valtion verotuloja runsaalla 0,9 mrd. eurolla vuonna 2025. Toimet valittiin siten, että niistä olisi mahdollisimman vähän haittaa talouskasvulle. Keskeisin päätös oli arvonlisäverokannan korottaminen, joka tuli voimaan syyskuun 2024 alusta. Valtiovarainministeriön ennusteessa arvioidaan veroasteen kiristävän vuonna 2025 maltillisesti 42,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen, mutta jäävän silti vuoden 2023 tasoa alemmaksi.

Sopeutustoimien ohella finanssipolitiikan kokonaiskuvaan vaikuttavat myös muut muutokset, erityisesti hallituksen investointiohjelman toimeenpano, jota tarkastellaan mietinnössä jäljempänä.

Finanssipolitiikan linja. Valiokunta pitää saadun selvityksen perusteella hallituksen finanssipolitiikan linjaa ja mittaluokkaa oikeansuuntaisena. Suhdannekäänteiden ajoituksen epävarmuus huomioon ottaen valiokunta pitää myös perusteltuna, ettei hallitus päättänyt syksyn budjettiriihessä lisäsopeutuksesta, vaikka julkisen talouden alijäämä valtiovarainministeriön arvion mukaan ylittää 3 prosentin rajan ja velkasuhteen taantamiseen liittyy epävarmuutta.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat esiin erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka elvyttävää, kiristävää tai neutraalia vuoden 2025 finanssipolitiikka on erilaisilla mittareilla arvioituna ja kuinka hyvin sopeutustoimet ajallisesti kohdentuvat taloussuhdanteeseen, sillä suhdannekäänteiden ennustamiseen liittyy tyypillisesti epävarmuutta. Valtiontalouden tarkastusviraston arvion mukaan finanssipolitiikan impulssi (eli muutos) näyttäisi neutraalilta vuonna 2025.

Asiantuntijakuulemisessa pidettiin perusteltuna hallituksen finanssipoliittisia tavoitteita julkisen talouden vahvistamisesta ja velkaantumiskehityksen kääntämisestä. Valiokunta yhtyy kuulemiensa asiantuntijoiden arvioon siitä, että heikonkaan talouskasvun oloissa ei ole mahdollista viivyttää sopeutustoimien toteuttamista. Tärkeää on lisäksi, että hallitus samanaikaisesti tukee kasvun liikkeelle saamista.

Tavoitteiden saavuttaminen. Valiokunta pitää hyvänä, että velkasuhteen kasvu hidastuu ja julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan vähitellen supistuvan talouden elpymisen ja hallituksen toimien myötävaikutuksella. Velkasuhde jatkaa kuitenkin kasvua, ja julkisen talouden alijäämä on ylittämässä hallituksen tavoitetasoa. Tähän vaikuttavat muun muassa vaimean talouskasvun tuottama heikko verotulojen kasvu, puolustushankinnat, ikäsidonnaisten menojen kasvu sekä velanhoito-
menojen nousu. Huomioon on otettava, että velkasuhteen kehityksen arviointiin liittyy epävar-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Yleisperustelut

muuksia monen vaikeasti ennustettavan tekijän yhteisvaikutuksesta ja ilman hallituksen toimia velkaantuminen todennäköisesti olisi arvioitua voimakkaampaa.

Valiokunta korostaa lisäksi, että valtiovarainministeriön ennuste ei huomioi kaikkia hallituksen sopeutustoimenpiteitä ja rakenteellisia uudistuksia täysimääräisesti. Ennusteeseen eivät sisälly toimet, joista ei vielä ole tehty selkeitä päätöksiä tai joiden vaikutuksia ei ole voitu arvioida. Tämä ei kuitenkaan poista sitä valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden esiin tuomaa näkemystä, että nykyisten ennusteiden, hallituksen tavoitteiden ja EU:n finanssipoliittisten sääntöjen perusteella on hyvin todennäköistä, että uusia julkista taloutta vahvistavia toimia tarvitaan jatkossa.

On näin ollen hyvä, että hallitus arvioi kevään 2025 puoliväliriihessä talous- ja finanssipolitiikan tavoitteiden toteutumista ja tekee tarvittaessa päätöksiä uusista toimista. Sopeutustarve jatkuu myös ylivaalikautisesti, jotta velkasuhde saadaan käännettyä pysyvästi laskevalle uralle.

EU:n finanssipoliittiset säännöt. EU:n uusien finanssipoliittisten sääntöjen keskiössä on julkisyhteisöjen velkakestävyys vahvistaminen, ja komission velkakestävyysanalyysistä on johdettu Suomelle nettomenojen viiteura. Lisäksi säännöstössä säilyy nykyinen 3 prosentin julkisyhteisöjen alijäämää koskeva viitearvo.

Suomi toimitti 10.10.2024 komissiolle nettomenopolun sisältävän finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelmansa vuosille 2025—2028. Suunnitelma perustuu hallitusohjelmassa ja kevään 2024 kehysriihessä päätettyihin toimiin, ja siinä haetaan sopeutuskauden pidennystä.

Komissio on suositellut (26.11.2024), että EU:n neuvosto hyväksyisi Suomen nettomenopolun ja sopeutuskauden pidennyksen. Komissio on tarkastellut myös nettomenojen kasvua vuosina 2024—2025 ja todennut, että Suomi ei kaikilta osin noudata suosituksia, koska vuotuisten nettomenojen ennustetaan komission syysennusteessa ylittävän enimmäismäärän vuonna 2025. Komissio tarkastelee tilannetta seuraavan kerran keväällä 2025. Lisäksi komissio on arvioinut, onko Suomi noudattanut alijäämäkriteeriä. Komissio ei ehdota liiallisen alijäämän menettelyn aloittamista, koska komission syysennusteen mukaan Suomen alijäämän ennakoidaan jäävän viitearvon alapuolelle jo vuodesta 2025 alkaen ilman uusia politiikkatoimia.

Valiokunta toteaa, että Suomen julkinen talous on EU:n finanssipolitiikan sääntöjen noudattamisen rajoilla. EU-sääntöjen noudattamiseen on ulkoista painetta, mutta oleellisin on julkisen talouden kestävyys turvaaminen Suomen omista lähtökohdista.

Talouskasvun vahvistaminen

Valiokunta toteaa, että talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Kasvua vauhditetaan parantamalla reilua kilpailua, panostamalla T&K-toimintaan, nostamalla osaamistasoa, kehittämällä työmarkkinoita ja vahvistamalla Suomen kilpailukykyä sekä yrittämisen edellytyksiä. Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa korostettiin kasvutoimien merkitystä sekä tarvetta työn tuottavuuden parantamiseen. Keskeistä on niin ikään panostaa Suomen houkuttelevuuteen yritysten ja osaajien kohdemaana.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Yleisperustelut

Työllisyystoimet. Hallitusohjelman työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimenpiteistä merkittävimmät muodostuvat työelämän poissaoloihin kannustavista järjestelmistä luopumisesta, työttömyysetuuksien laajamittaisista uudistuksista sekä työmarkkinoiden joustavuutta vahvistavista työmarkkinauudistuksista. Syyskuun tilannekatsauksen mukaan siihen mennessä toteutettujen toimien on arvioitu vahvistavan julkista taloutta yhteensä noin 1,8 mrd. eurolla pidemmällä aikavälillä kasvavan työllisyyden kautta.

Valtiovarainministeriön ja Valtiontalouden tarkastusviraston arvioiden mukaan kuluvan vuoden aikana voimaan tulevat toimet vahvistavat keskipitkän aikavälin rakenteellista työllisyyttä noin 73 000—74 000 työllisellä. Tämä on kasvun kannalta merkittävä kokonaisuus, vaikka näiden lähinnä työn tarjontaa lisäävien toimien vaikutukset työllisyyteen nähdään täysimääräisesti vasta myöhemmin, kun suhdannetilanne paranee.

T&K-lisäykset. Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä siten, että valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin samalla kun yksityisen sektorin ja muun julkisen sektorin panostukset kasvavat 2,8 prosenttiin. Talousarvioesitykseen sisältyvät T&K-rahoituslain mukaiset valtion lisäpanostukset (280 milj. euroa), ja toiminnan kokonaisrahoitus on yhteensä noin 2,9 mrd. euroa vuonna 2025.

Valiokunta korostaa, että tärkeintä ei ole T&K-menojen kasvattaminen, vaan se, kuinka tällä kokonaisuudella rakennetaan vaikuttavasti tuottavuuden, talouden ja hyvinvoinnin kasvua. T&K-lisäyksiä tarkastellaan mietinnössä muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkien yhteydessä.

Pidemmällä aikavälillä kasvun tukemisessa on keskeistä myös koulutukseen ja osaamiseen panostaminen. Tätä kokonaisuutta tarkastellaan opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan yhteydessä.

Investointiohjelma. Kestävän kasvun edellytyksiä tukevan 4 mrd. euron kertaluonteisen investointikokonaisuuden uusia määrärahoja ja valtuuksia sisältyy vuoden 2025 talousarvioon yhteensä noin 2,4 mrd. eurolla (josta määrärahojen osuus on 393 milj. euroa). Nämä lisäykset nostavat päätetyn investointipaketin osuuden noin 3,4 mrd. euroon.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä korostuvat uusien liikennehankkeiden valtuudet, joilla panostetaan työvoiman liikkuvuuden, vientivetoisen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeisiin väylähankkeisiin, korjausvelan purkuun ja raidehankkeiden edistämiseen kaikkialla Suomessa. Valiokunta tarkastelee tätä kokonaisuutta mietinnössään liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan yhteydessä.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle esitetään 400 milj. euron valtuutta merkittävien puhtaasta siirtymää edistävien teollisten investointien valtiontukiohjelmaan. Valtuudesta ei aiheutuisi menoja vielä vuonna 2025. Lisäksi hallituksen on tarkoitus vauhdittaa suuria puhtaan siirtymän teollisia investointeja verohyvityksellä. Puhtaan energian kärkihankkeisiin esitetään muun muassa 140 milj. euron valtuutta teknisiin nieluihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Yleisperustelut

Investointiohjelma rahoitetaan valtion omaisuustuloilla, purkamalla valtio-omisteisten listaamattomien yhtiöiden ylipääomituksia sekä tuloutuksilla Valtion asuntorahastosta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan investointiohjelman määrärahoja on tähän mennessä budjetoitu varmistettuja tuloja vastaava määrä, kun huomioidaan talousarvioesityksessä ehdotettu omaisuustuloarvion korotus. Näin ollen investointiohjelma ei kasvata valtion talousarvion alijäämää vuonna 2025, vaikka se heikentää tilinpidon mukaista julkisyhteisöjen alijäämää. Kokonaisuudessaan investointiohjelman vaatimat lisätulot on tarkoitus tulouttaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

Muita toimia. Talouskasvun tukemiseksi on oleellista huolehtia taloudellisten toimijoiden toimintaympäristöstä. Valiokunta pitää tärkeänä vireillä olevia uudistuksia lupakäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi ja lupaprosessien sujuvoittamiseksi. Luvituksen toimivuus on tärkeä osa ennustettavaa investointiympäristöä.

Kasvuyritysten pääomamarkkinan vahvistamiseksi Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä pääomiteetaan 100 milj. eurolla vuonna 2025 (vaalikauden aikana yhteensä 300 milj. eurolla) uudelleenjärjestelemällä valtion omaisuutta (ks. myös 32.40.88). Hallitus myös huolehtii Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:n sekä kaasu- ja vetyverkkoyhtiö Gasgrid Oy:n tarvittavasta investointikyvystä, jotta energiaverkot eivät muodosta investoinneille pullonkauloja.

Kasvua vauhdittaa hallitusohjelman mukaisesti niin ikään tehokas viennin edistäminen. Tätä kokonaisuutta valiokunta on tarkastellut mietinnössään ulkoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriöiden pääluokkien kohdalla. Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan yhteydessä valiokunta käsittelee myös Suomen elinvoimaisuuteen ja alueiden kehitykseen liittyviä toimia.

Valiokunta pitää lisäksi tarpeellisena, että hallitus on valmistelemassa uusia kasvutoimia linjattavaksi kevään 2025 puoliväliriihessä.

Valtionhallinnon säästöt

Hallitusohjelmassa päätetyllä valtionhallinnon tuottavuusohjelmalla tavoitellaan 243 milj. euron pysyvää säästöä vuodesta 2027 alkaen. Lisäksi keväällä 2024 hallitus päätti uusista toimintamenoihin osoitettavista noin 150 milj. euron vuosittaisista vähennyksistä ja 50 milj. euron säästön aikaistuksesta. Valtionhallinnon säästöjen kokonaisuudesta sisältyy talousarvioesitykseen yhteensä noin 274 milj. euroa. Sopeutustoimet kohdentuvat hallituksen linjauksen mukaisesti siten, etteivät ne vähennä poliisien, rajavartijoiden, sotilaiden tai oikeudenhoidon ydintehtävien henkilöstömäärää.

Valiokunta pitää hyvänä, että säästöt kohdennetaan hallinnonaloilla niiden oman valmistelun pohjalta. Ministeriöiden laatimissa tuottavuusohjelmissa on linjattu virastoittain toimintojen säästömahdollisuuksista niin sanottujen juustohöyläleikkausten sijaan. Hallinnonaloilla ja virastoilla on käytössään erilaisia sopeuttamisen keinoja, vaikka ne joutuvat osin turvautumaan myös henkilöstön vähentämiseen. Valiokunta korostaa, että määrärahojen alentuessa on keskeistä vähentää myös valtionhallinnon tehtäviä ja velvoitteita hallituksen keväällä 2024 linjaamalla tavalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Yleisperustelut

Kestävä kehitys

Globaali kestävä kehitys toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävä kehityksen toteuttamiseen kaikille YK:n jäsenmaille. Se pyrkii kestävyysniin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Hallituksen visiona on Suomen nouseminen puhtaan energian ja ilmastokädenjäljen edelläkävijäksi. Hallitus on sitoutunut ilmastolain mukaisesti vastaamaan päästövähennystavoitteisiin sekä etenemään hiilineutraalisuustavoitteeseen ja sen jälkeen hiilinegatiivisuuteen siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia tai heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Ilmastotoimet toteutetaan taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja alueellisesti kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla (ks. myös TuVL 5/2024 vp). Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään osana kestävä talouspolitiikkaa.

Hiilineutraaliuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä noin 2,2 mrd. eurolla vuonna 2025. Tämä on noin 147 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Määrärahasoa nostavat etenkin uusiutuva energia ja energiatehokkuus -teeman määrärahat. Valiokunta korostaa, että hiilineutraaliuden ja puhtaan siirtymän saavuttamisessa T&K-toiminnalla ja innovaatioilla on keskeinen merkitys. Puhdas siirtymä luo samalla kasvumahdollisuuksia Suomelle. Hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä edellyttää lisätoimia⁶. Valiokunta pitää näin ollen tärkeänä, että hallitus jatkaa talousarvioesityksen maininnan mukaisesti päästöjen vähentämisen ja nieluksen vahvistamisen valmistelua ja toimeenpanoa energia- ja ilmastostrategiassaan sekä valmistautuu tekemään ilmastotavoitteiden täyttämiseen liittyviä päätöksiä myös puoliväliriihessä. Tärkeää on samalla huolehtia siitä, ettei päästöjä siirretä globaalisti Suomen rajojen ulkopuolelle. Valiokunta on nostanut asian esiin myös maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön pääluokissa.

Valiokunta kiinnittää kestävä kehityksen lisäksi huomiota lapsibudjettiin ja pitää tärkeänä, että saatujen kokemusten pohjalta kumppaakin budjetointia jatketaan ja kehitetään. Tärkeää on myös, että seurantatiedot ovat mahdollisimman kattavat ja yhteismitalliset.

Valtion taloudelliset vastuut ja riskit

Valtionvastuiden suurimmat osa-alueet ovat valtionvelka (budjetoitu velka 181 mrd. euroa vuoden 2025 lopussa), eläkevastuut (101,1 mrd. euroa vuonna 2023) sekä valtiontakaukset ja -takuut (69,6 mrd. euroa 30.6.2024).

Valiokunta on huolissaan aiempien mietintöjensä tavoin (kuten VaVM 7/2024 vp — VNS 2/2024 vp) kasvavista valtion taloudellisista vastuista ja etenkin valtion velan ja korkokulujen noususta. Valtionvelan korkokulujen arvioidaan olevan noin 3,2 mrd. euroa vuonna 2025. Lisäksi valtiolle voi syntyä lisävastuita esimerkiksi yhteiskunnallisten toimintojen jatkuvuuden turvaamisesta. Julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet ovat tästäkin näkökulmasta välttämättömiä. Valtiota sitovia taloudellisia päätöksiä, vastuiden hallinnointia ja riskienhallintaa tulee seurata ja arvioida huolellisesti.

⁶ Ilmastovuosikertomus 2024. Ympäristöministeriön julkaisu 2024:25.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Yleisperustelut

Valtiovarainvaliokunnan tekemät muutokset

Valtiovarainvaliokunta on lisännyt talousarvion menoja 50 milj. eurolla, joka kohdistetaan muun muassa liikenneväylien korjausvelan vähentämiseen, maanpuolustuksen ja ylipäättään kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen, osaamiseen sekä ulkoilun ja luonnossa liikkumisen edistämiseen. Valiokunta on ottanut mietinnössään huomioon myös eduskuntakäsittelyssä kesken olevien budjettilakiesitysten vaikutukset, budjettilakiesityksiin tehtyjen muutosten taloudelliset vaikutukset sekä muutamia teknisiä korjauksia.

Tasapaino ja valtionvelka

Valtiovarainvaliokunnan esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2025 on 89,2 mrd. euroa, joka on 1,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahan kasvua vuoteen 2024 verrattuna selittävät suurimpina tekijöinä hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistus (1,4 mrd. euroa) sekä vuoden 2025 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkastukset (1,8 mrd. euroa). Toisaalta menotasoa alentavat noin 1,8 mrd. eurolla hallitusohjelmassa ja keväällä 2024 linjatut uudistukset ja menosäästöt.

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 76,7 mrd. euroa vuonna 2025. Tulojen ennakoidaan kasvavan 0,3 mrd. euroa vuoden 2024 varsinaisesta talousarviosta.

Vuoden 2025 talousarvioesitys on 12,5 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2025 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (mukaan lukien rahastotalouden velka) arvioidaan olevan 181 mrd. euroa, mikä on 63 prosenttia suhteessa bruttokansantuoteseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ulkoministeriön pääluokkaan esitetään yhteensä 1,2 mrd. euroa, joka on vajaat 68,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista osoitetaan kansainväliseen kehitysyhteistyöhön 55 prosenttia, ulkoasiainhallintoon 24 prosenttia, kriisinhallintaan 7 prosenttia ja muiden menoihin 14 prosenttia.

Valtiontalouden sopeuttamiseksi hallinnonalalle esitetään yhteensä 115 milj. euron lisäsäästöt vuodelle 2025. Säästöt kohdennetaan toimintamenoihin, talonrakennuksiin, kehitysyhteistyöhön, siviilikriisinhallintaan, Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä hallinnonalan vapaaehtoiisiin rahoitusosuuksiin kansainvälisille organisaatioille.

Talousarvioesityksen mukaisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen alueelliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulkopolitiikan yhteistyövaraisen ytimen.

01. Ulkoasiainhallinto

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 250,1 milj. euroa, joka on noin 5,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Toimintamenoihin kohdistetaan 5 milj. euron säästövelvoite, joka osoitetaan pääasiassa ministeriön Suomen toimintoihin. Saadun selvityksen mukaan säästövelvoite ei johda irtisanomisiin tai lomautuksiin.

Edustustoverkko. Suomen edustustoverkko kattaa 92 edustustoa, joiden menoihin esitetään noin 151,8 milj. euroa. Hallituskauden aikana viedään läpi ulkoasiainhallinnon uudistus, jonka tarkoitus on tukea Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä alkanutta uutta ulko- ja turvallisuuspolitiikan aikakautta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että edustustoverkkoa tarkastellaan uudistuksessa pitkäjänteisesti, laaja-alaisesti ja kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muutosta ja toiminnan prioriteetteja mukaan lukien Nato-jäsenyyden tuomat lisävelvoitteet. Kattava ja toimiva edustustoverkko on tärkeä Suomen ja suomalaisten etujen ajamiseksi sekä valtionhallinnon että yhteiskunnan eri sektoreilla. Toiminnan tehostamiseksi ja kustannusten säästämiseksi on lisäksi edelleen tärkeää ylläpitää ja kehittää yhteistyötä etenkin Pohjoismaiden ja Euroopan unionin kanssa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

Valiokunta painottaa myös, että edustustojen turvateknisistä järjestelyistä, fyysisistä turvarakenteista ja turvallisesta tietojen käsittelystä tulee huolehtia kaikissa tilanteissa. Ulkomaan edustustoihin kohdistuu jatkuvaa laitonta kybertiedustelua ja sen yrityksiä. Nämä välttämättömät menot ja niihin kohdistuvat kustannusnousupaineet on otettava huomioon ulkoasiainhallinnon uudistusta valmisteltaessa.

Muuta. Suomi toimii vuonna 2025 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj), Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä Pohjoismaiden N5-yhteistyöryhmän puheenjohtajana. Lisäksi Suomi on ehdolla YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi kaudelle 2029—2030. Valiokunta pitää tärkeänä näiden kausien hyvää valmistelua ja hoitamista sekä riittävää resursointia niiden tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 21,0 milj. euroa, joka kohdistetaan käsiteltävään pääluokkaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta siirrettävän Business Finlandin vienninedistämisen ulkomaantoimintojen rahoitukseen. Kotimaantoimintojen rahoitus siirtyy myöhemmin, kun niiden toimintasisällöt on määritelty riittävän tarkasti. Valiokunta käsittelee siirtoa mietinnössään myös momentin 32.01.05 yhteydessä.

Ulkomaankauppa on suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin taloudellinen perusta. Hallituksen tärkeimpiä tavoitteita kauppapolitiikassa on panostaa viennin ja investointien edistämiseen ja tukea suomalaisten yritysten sijoittumista kasvaville markkinoille. Jotta suomalaiset yritykset saavat entistä selkeämpää ja tehokkaampaa palvelua kansainvälistymisen ja viennin kasvattamiseen, puretaan Business Finlandin ja edustustoverkon päällekkäistä hallintoa ja johtamisverkostoa sekä erillisiä tiloja. Näistä syistä Business Finlandin ulkomaantoiminnot siirretään osaksi ulkoasiainhallintoa. Uudistus toteutetaan yhdessä elinkeinoelämän kanssa nimetyn selvityshenkilön ja työryhmän johdolla.

Valiokunta pitää toiminnan tehostamista tarpeellisena ja korostaa, että siirtymävaiheen aikana yritysten palveluiden jatkuvuus on turvattava. Pysyvät ja tehokkaasti toimivat vienninedistämisen rakenteet ja toiminnalle asetettavat mitattavat tavoitteet ovat Suomelle keskeisiä, jotta pärjäämme kiristyvässä globaalissa kilpailussa. Lisäksi on tarpeen selvittää uusien maksullisten lisäpalveluiden ja ulkopuolisen rahoituksen mahdollisuudet sekä huomioida verrokkimaiden käytännöt. Myös kumppanuuksia ja EU:n yhteistä vienninedistämistä tulee vahvistaa.

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 6,0 milj. euron määrärahaa, joka on puolet vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Saadun selvityksen mukaan edustustokiinteistöjen korjaukset ovat hidastuneet ja korjausvelka on kasvanut. Kokonaiskorjaustarve edustustoverkon omistuskohteis-
sa on noin 120 milj. euroa, josta välitön investointitarve on noin 50—70 milj. euroa.

Valiokunta pitää tilannetta huolestuttavana ja korostaa, että kiinteistöomaisuuden kokonaisuutta on arvioitava tarkasti. Myönteistä on, että ministeriö on nostanut esiin myös uusia suunnitelmia

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

yhteistyömalleista yksityisten tahojen kanssa. Tällaiset mallit ovat mahdollisia etenkin arvokkaiden kiinteistöntonttien osalta, kuten Tokion omistuskiinteistössä.

10. Kriisinhallinta

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille esitetään 53,1 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tasoa. Lisäksi puolustusministeriön hallinnonalalta (mom. 27.30.20) maksetaan sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoja noin 64,9 milj. euroa. Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan olevan enimmillään noin 450 sotilasta vuonna 2025. Osallistuminen YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa on Suomen suurin joukkokokonaisuus noin 200 sotilaalla. Suomi osallistuu merkittäväällä panoksella myös koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille. Muita operaatioita on mm. Kosovossa, Välimeren alueella, Lähi-idässä ja Afrikassa, Punaisellaamerellä, Somaliassa ja Mosambikissa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi ylläpitää jatkossakin pitkäjänteisesti saavuttamaansa asemaa vastuullisena ja osaavana rauhanturvaajana. Osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan samalla kansallista puolustuskykyä ja kansallisia valmiuksia. Nykyisessä turvallisuustilanteessa on tärkeää, että Suomi pystyy tekemään nopeita päätöksiä kriisinhallinnan muutoksista. Tästä syystä on hyvä, että momentilla on ns. varalla olo -rahaa, joka on hallituksen antaman talousarviota täydentävän esityksen jälkeen noin 8,0 milj. euroa.

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 17,5 milj. euroa, joka on 2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallinnan määrärahalla voidaan lähettää operaatioihin noin 130 asiantuntijaa, mikä on kymmenen asiantuntijaa vähemmän kuin vuonna 2024. Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaan osallistumisesta suuntautuu EU:n operaatioihin. Etenkin Ukrainan tukeminen ja maan turvallisuussektorin vahvistaminen siviilikriisinhallinnan kautta on Suomelle ensisijaista. Ukrainan lisäksi Suomi pitää yllä vahvaa osallistumista Georgiassa, Armeniassa, Kosovossa ja Moldovassa. Merkittävää on, että lähes puolet Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista on naisia.

66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 3,9 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2024 määrärahaa. Määrärahasta käytetään noin 75 prosenttia julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Ulkoministeriön rauhanvälitysaloitteet täydentävät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä kahdenvälisiä suhteita. Toiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkanille, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että etenkin naisten ja nuorten merkityksellistä osallistumista rauhanprosesseihin edistetään eri tavoin ja aktiivista tukea naisrauhanvälittäjäverkostoille jatketaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 24

Tarpeellista on myös Suomen vesidiplomatiatoiminnan järjestelmällinen kehittäminen, jonka seurauksena kansainvälinen kysyntä Suomen osaamiselle on kasvanut.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Suomen julkisen kehitysyhteistyön arvioidaan olevan kokonaisuudessaan 1,064 mrd. euroa, mikä vastaa noin 0,36 prosenttia bruttokansantulosta. Osana valtiontaloutta tasapainottavia toimia hallitusohjelmassa linjattiin kehitysyhteistyövaroihin yhteensä 1,030 mrd. euron säästöt vuosille 2024—2027 ja kevään 2024 kehysriihessä sovittiin vielä 100 milj. euron lisäsäästöistä vuodelle 2025. Leikkaukset vaikuttavat merkittävästi kehitysyhteistyömäärärahojen käytön suunnitteluun ja Suomen mahdollisuuksiin saavuttaa YK:n yhteisesti asettama tavoite kohdentaa 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön.

Kehitysyhteistyön päämäärät perustuvat kestävän kehityksen tavoitteisiin, joiden toteutumista Suomi edistää. Valtiovarainvaliokunta pitää ulkoasiainvaliokunnan tavoin (UaVL 6/2024 vp) tärkeänä, että kehityspolitiikkamme painopisteet ovat säilyneet talousarvioesityksen mukaan ennallaan. Suomi painottaa naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja oikeuksien vahvistamista sekä koulutusta ja ilmastotoimia. Määrärahojen vähentyessä painopisteiden merkitys ja niiden edistäminen myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä rahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä on entistäkin tärkeämpää.

Valiokunta korostaa, että tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta. Näin ollen valiokunta on tyytyväinen siihen, että suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään. Kehitysyhteistyössä keskitytään entistä enemmän myös kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Yksityiset investoinnit tarvitsevat tuekseen julkista kehitysrahoitusta toimintaympäristöjen vakaan kehityksen edistämiseksi.

Vähenevistä määrärahoista huolimatta on oleellista kiinnittää huomiota edellä mainitun 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuuden lisäksi muihin kansainvälisesti asetettuihin tavoitteisiin, kuten vähiten kehittyneiden LDC-maiden rahoitusosuuteen. Tarpeen on myös arvioida myönnettävää ilmastorahoitusta ja luonnon monimuotoisuuden tukemista sekä pitää kiinni siitä, että 85 prosenttia uusista kehitysyhteistyöhankkeista sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Valiokunta pitää prosenttiosuustavoitteitakin tärkeämpänä myönnetyn rahoituksen vaikuttavuutta. Keskeistä on myös, että varojen käyttöä valvotaan tehokkaasti ja väärinkäytökset johtavat tuen leikkaamiseen, lakkauttamiseen ja mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 534,1 milj. euroa, joka on vajaat 95 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Sitoumusvaltuuksiksi seuraaville vuosille esitetään 626 milj. euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

Momentin suurimmat käyttökohteet ovat edelleen Monenkeskinen kehitysyhteistyö (193 milj. euroa) ja Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö (112 milj. euroa). Niukkenevia varoja siirretään kuitenkin pois kahdenvälisistä valtioiden välisistä maaohjelmista, mikä vähentää maaohjelmien määrää. Tukea kohdennetaan aiempaa enemmän kotimaisten kansalaisjärjestöjen tukeen, ja myös niiden mahdollisuuksia kansainvälisen rahoituksen (esim. EU, YK, säätiöt) hankintaan sekä monitoimijahankkeisiin osallistumiseen vahvistetaan. Viestintä- ja globaalikasvatuksen tuki järjestöjen toimintaan Suomessa sen sijaan päättyy, eikä uutta hakukierrosta enää järjestetä.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen tukemiselle. Suomi ei myöskään jaa tukea hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa.

Valiokunta pitää myönteisenä, että tukea kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön voidaan lisätä. Määrärahojen uudelleenkohdennuksen myötä tuki kasvaa 10 milj. eurolla (lähes 98 milj. euroon). Järjestöjen tekemää työtä pidetään tehokkaana, tuloksellisena ja monipuolisena. Sen nähdään myös saavuttavan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset. Lisäksi järjestöjen avun katsotaan usein vahvistavan kohdemaiden omia kansalaisyhteiskuntia ja tukevan demokratiakehitystä.

Valiokunta pitää myös tärkeänä, että Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen haavoittuvimpien auttamista. Samoin keskeisten YK-järjestöjen tukea jatketaan, joista suurimmat ovat YK:n väestörahasito UNFPA, tasa-arvojärjestö UN Women ja lastenrahasito UNICEF.

Valiokunta lisää momentille 50 000 euroa Suomen Somalia-verkostolle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 534 105 000 euroa.

(2.—7. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	193 463 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö ^a	112 310 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	22 000 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	35 962 000
5.	Humanitaarinen apu	55 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot	4 770 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 600 000

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	98 000 000
9.	Korkotuki-instrumentti	11 000 000
Yhteensä		534 105 000

- a. Sisältää Finnfundin erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen 1 508 000 euroa.

Valtuus

(1.—3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

68. Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 14,1 milj. euroa, jota saa käyttää ministeriöiden ja muiden kehitysyhteistyön avunantajamaiden ministeriöiden, edustustojen ja virastojen sekä ODA-kelpoisten kansainvälisten järjestöjen ja Euroopan unionin toimielinten yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen niistä saatujen tulojen puitteissa. Hallitus esittää uuden momentin perustamista, koska mm. EU-komission yhteistyöhankkeiden määrä on voimakkaassa kasvussa ulkoministeriön hallinnonalalla. Valiokunta pitää mm. läpinäkyvyyden kannalta hyvänä, että määrärahat esitetään erilliselle momentille.

69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 47,3 milj. euron määrärahaa sekä 40 milj. euron sitoumusvaltuuksia. Lisäksi momentilta esitetään siirrettäväksi 10,1 milj. euroa Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) lisäpääomitukseseen valtiovarainministeriön pääluokkaan (momentille 28.92.68) käytettäväksi Ukrainan jälleenrakentamiseen. Ukraina kohdennetaan myös merkittävästi humanitaarista apua (noin 20 milj. euroa vuodessa).

Valiokunta pitää hyvänä, että Suomen vahva tuki Ukrainalle näkyy myös kehityspolitiikassa. Tärkeää on myös, että kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen ja korruptiontorjunta. Ukraina on Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde hallituskaudella.

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 5,0 milj. euroa uusien osakkeiden hankintaan, mikä on puolet vähemmän kuin tavanomainen taso vuonna 2024. Finnfund tulee siten enenevässä määrin rahoittamaan toimintaansa yksityisellä pääomalla. Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

Vuonna 2023 Finnfund valmisti 256 milj. eurolla 35 uutta sijoitushanketta. Finnfundin sijoitus-salkun koko oli vuoden 2023 lopussa 1,23 mrd. euroa (mukaan lukien tehdyt sijoituspäätökset sekä maksusitoumukset). Vaikuttavuusluvut valmistuvat viiveellä, joten viimeisimmän tiedon mukaan Finnfundin toiminta tarjosi vuonna 2022 työtä ja toimeentuloa yli 270 000 ihmiselle ja vaikutti epäsuorasti 1,5 miljoonan työpaikan ylläpitoon ja luomiseen sekä tuotti ruokaa määrän, joka vastaa 500 000 henkilön vuotuista kalorintarvetta. Lisäksi arvoketjuihin osallistuminen hyö-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

dytti yli 6:ta miljoonaa pienviljelijäkotitaloutta ja salkkuyhtiöt rahoittivat yli 6:ta miljoonaa pienyritystä, joista 68 prosenttia oli naisten omistamia.

Valiokunta pitää Finnfundin toimintaa vaikuttavana ja tehokkaana. Siihen sijoitetut varat menevät kokonaisuudessaan suoraan kehitysmailhin ilman ylimääräisiä hallintokuluja, koska kulut maksetaan toiminnan tuotoista. Valtion varat kiertävät tuottoineen uusiin hankkeisiin valtiomistajan asettamien ja eduskunnan hyväksymien tavoitteiden mukaisesti. Tärkeää on myös, että Finnfundin toimintaa arvioidaan edelleen tarkasti mm. ulkoministeriön, Valtiontalouden tarkastusviraston sekä EU:n toimesta.

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella esitetään jatkettavaksi noin 69,7 milj. eurolla. Määrärahaa käytetään kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote. Määräraha on kehityksen ulkopuolinen. Momentin varoista on tarkoitus tehdä sijoitus mm. Finnfundin hallinnoimaan rahastoon, joka sijoittaa digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin kehittyvissä maissa.

Valiokunta pitää edelleen (kuten VaVM 14/2023 vp) määrärahaa tärkeänä ja korostaa, että yksityisten sijoitusten mukaan saaminen kehitysyhteistyön rahoitukseen on keskeinen keino kehitysyhteistyölle asetettujen mittavien tavoitteiden saavuttamiseksi.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille esitetään 1,0 milj. euroa. Myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Avustuksia voidaan myöntää myös yhteisöille, jotka edistävät yritysten kansainvälistä yritystoimintaa ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämistä ja tuottamista.

Valiokunta korostaa avustusten keskeistä merkitystä järjestöille ja yhteisöille. Pienelläkin määrällä saadaan usein vipuvaikutusta niiden toimintaan. Oleellista on myös, että valtionavustuksista järjestetään avoimet hakukierrokset. Valiokunnan lisäämästä 145 000 euron määrärahasta avustuksia myönnettäessä on kiinnitettävä huomiota seuraaviin järjestöihin: Artists at Risk, Students at Risk ja UN Women Suomi.

Valiokunta lisää momentille 145 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 145 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 191/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 24

(3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 25

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoiksi esitetään noin 1,2 mrd. euroa, mikä on noin 35 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa, kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon. Määrärahatasoa korottavat oikeudenhoidon selontekoon (VNS 13/2022 vp) pohjautuvat yhteensä 65 milj. euron määrärahalisäykset oikeudenhoidon tehtäviin. Lisäys on yhteensä 35 milj. euroa verrattuna vuoteen 2024.

Hallituksen säästöpäätökset koskevat myös oikeusministeriön hallinnonala, mutta säästövelvoite on maltillinen, sillä hallituksen painopisteenä on huolehtia Suomen ulkoisesta ja sisäisestä turvallisuudesta sekä oikeudenhoidon toimintakyvystä. Oikeusministeriön hallinnonalalle kohdistuu yhteensä 19,8 milj. euron säästö, josta 1,9 milj. euroa on erillistä avustussäästöä. Varsinaista tuottavuusohjelman mukaista säästöä on 17,9 milj. euroa, josta 13,6 milj. euroa kohdentuu toimintamenomomenteille. Oikeudenhoidon turvaamiseksi säästöjä kohdennettiin myös muille kuin toimintamenomomenteille (avolaitostöiden työnantajakorvaukset, ICT-menot, avustukset). Lisäksi siirtomäärärahojen leikkauksia on hyödynnetty kertaluonteisesti.

Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoilla rahoitetaan demokraattisen oikeusvaltion ydintoimintoja. Vakaa ja luotettava oikeusjärjestelmä on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. On keskeistä, että jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä sekä oikeusprosessien sujuvuuteen.

Valiokunta pitää näin ollen erittäin myönteisenä sitä, että valtiontalouden vaikeasta tilanteesta huolimatta oikeudenhoidon resursointiin on panostettu selonteon mukaisesti ja oikeusministeriön alaa on suojattu mittavilta säästöiltä. Kokonaisuudessaan oikeudenhoidon toimintaedellytykset kehittyvät ensi vuonna suotuisasti. On tärkeää, että käsittelyaikojen lyhentämiseen kiinnitetään edelleen huomiota. Hallinnonalan tuottavuutta voidaan parantaa ja oikeudenhoidon laatua kehittää panostamalla prosessien sujuvuuteen koko toimintaketjussa.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Avustukset ovat hallituksen esityksessä noin 13,2 milj. euroa vuonna 2025. Tasossa on huomioitu noin 2,3 milj. euron säästö, josta 325 000 euroa liittyy tuottavuusohjelmäsäästöihin.

Hallituksen talousarvioesitys on laadittu siten, että säästöjen kohdennuksessa on suojattu saamelaiden kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämisen ja rikoksen uhrien tukipalveluiden avustuksia niiden lakisääteisyyden takia. Avustuksissa on priorisoitu myös kriminaalipolitiikan uudistamisen sekä nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumisen kokonaisuuksia. Nuoriso- ja jengirikollisuutta ehkäisevän ja torjuvan toimenpideohjelman rahoitukseen kohdennetaan jopa lisäystä, jolloin sen rahoitustaso nousee oikeusministeriön avustuksissa 1,6 milj. euroon vuonna 2025. Säästöt on kohdennettu erityisesti rauhantyyntöjen avustuksiin sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen avustuksiin, jotka

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 25

lakkaavat kokonaan. Lisäksi useita avustuksia, kuten talousosaamisen edistämisen avustuksia, alennetaan.

Valiokunta kiinnittää viime vuoden tapaan (VaVM 14/2023 vp) huomiota rikoksen uhrien tukemisen sekä perheväkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn tärkeyteen. On hyvä, että Rikosuhripäivystyksen (RIKU), Nollalinjan ja Naisten Linjan avustuksia on pyritty suojaamaan sopeutustoimilta. RIKU on rikoksen uhreille keskeinen tuen ja neuvonnan tarjoaja kuormittavien oikeusprosessien keskellä, ja näin ollen on hyvä, että sen avustukseen on kohdistettu vain maltillinen säästö ja että rikosuhrimaksun korotus on säädösvalmistelussa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan RIKU:lle talousarvioesityksessä kohdennettu rahoitustaso ei kuitenkaan tulisi riittämään nykyisen palvelutason ylläpitämiseen vuonna 2025 kustannusten kasvusta ja asiakasmääristä johtuen. Myös RIKU:n todistajantukitoiminnan erillinen avustus loppuu ja RIKU:n ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun rahoitusnäkymät ovat epävarmat. Valiokunta on aiemmissa mietinnöissään pitänyt tärkeänä myös muun muassa ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rauhantyön avustuksia, jotka hallituksen esityksessä lakkaavat nyt kokonaan.

Valiokunta lisää momentille 250 000 euroa, josta osoitetaan

- 150 000 euroa Rikosuhripäivystykselle lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen ja todistajantukitoiminnan jatkamiseen
- 100 000 euroa Pakolaisneuvonta ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 13 464 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	5 610
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	4 895
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	2 959
Yhteensä	13 464

10. Tuomioistuimet

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta vähentää momentilta 14 000 euroa, sillä eduskunta on hyväksynyt lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti (LaVM 10/2024 vp) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 130/2024 vp) muutettuna.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 346 169 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 25

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

30. Syyttäjät

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta vähentää momentilta 4 000 euroa, sillä eduskunta on hyväksynyt lakivaliokunnan mietinnön mukaisesti (LaVM 10/2024 vp) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 130/2024 vp) muutettuna.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 64 619 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenoihin esitetään 293,9 milj. euroa, mikä on 9,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaston nousua selittävät muun muassa oikeudenhoidon resurssilisäykset sekä avolaitostöiden uudelleenorganisoinnista aiheutuva 1,7 milj. euron siirto momentilta 25.40.74.

Vankilaturvallisuuden parantaminen on hallitusohjelman tavoitteena. Vankiloiden turvatekniikkaan ja vankilaturvallisuuden parantamiseen osoitetaan 6,45 milj. euroa. Turvalliset olosuhteet ovat perusta rikosseuraamusasiakkaiden kuntoutumiselle sekä henkilöstön tulokselliselle työskentelylle ja työhyvinvoinnille. Turvatekniikan uudistamisella turvataan Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuudet ottaa myös vastaan aiempaa enemmän vankeja.

Valiokunta pitää lisäystä tärkeänä, sillä erityisesti suljettujen vankiloiden täyttöaste on tällä hetkellä hyvin korkea (yli 100 prosenttia) ja vankimäärä on edelleen kasvussa. Vankien päivittäinen määrä vaihtelee myös voimakkaasti johtuen erityisesti tutkinta- ja sakkovankien määrästä. Kolmen uuden vankilan 200 vankipaikkaa tulevat helpottamaan tilannetta vuoteen 2026 mennessä, mutta valiokunnan saaman tiedon mukaan nämä vankipaikat riittävät lähinnä nykyisen yliasutuksen purkamiseen ja aiemmin päätettyjen lainsäädännön uudistusten (muun muassa seksuaalirikos- ja tutkintavankeuslainsäädännön muutokset) aiheuttamiin vankimäärän lisäyksiin. Rikosseuraamuslaitos ennakoii vankimäärän kasvavan lähivuosina edelleen arviolta noin 250 vangilla, minkä lisäksi hallitusohjelman mukaiset lainsäädännön tulevat kiristykset lisäävät painetta vankimäärän kasvuun arviolta jopa noin 300 vangilla vuoteen 2028 mennessä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan oikeusministeriö on perustamassa työryhmän arvioimaan lyhyen ja pitkän aikavälin vankipaikkatarpeita, syitä vankimäärän kasvun taustalla sekä keinoja vaikuttaa vankimäärän kasvun haasteisiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 25

Valiokunta nostaa viime vuoden tapaan (VaVM 14/2023 vp) esille huolen siitä, kuinka vankipaikkamäärän haasteet saadaan ratkaistuksi. Vankilarakentaminen vaatii taloudellisten resurssien lisäksi aikaa, mikä on syytä huomioida ratkaisuihin päätettäessä. Myös henkilöstön saatavuuteen ja riittäviin henkilöresursseihin tulee kiinnittää huomioita niin henkilöstön työhyvinvoinnin kuin vankilaturvallisuuden varmistamiseksi. Myös lakivaliokunta (LaVM 17/2024 vp) on kiinnittänyt huomiota Rikosseuraamuslaitoksen vankilakapasiteetin ja henkilöstön riittävyyteen.

Rikosseuraamuslaitoksen asiakkailla korostuvat päihde- ja mielenterveysongelmat, kriisi- ja traumatausta, somaattinen sairastavuus, asunnottomuus, alhainen koulutustaso ja työllistyvyys sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve. Valiokunta pitää tärkeänä vankien päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen sekä palvelujatkumoiden turvaamista. Tässä korostuu yhteistyön sujuvuus hyvinvointialueiden kanssa. Päihde- ja mielenterveystyössä tulee huomioida kokonaisuutena aika ennen rangaistuksen täytäntöönpanoa, täytäntöönpano sekä rangaistuksen suorittamisen jälkeinen aika.

Kuntoutuksellista otetta ja ohjelmatoimintaa painottava, riittävästi resursoitu rikosseuraamusjärjestelmä voi vaikuttaa uusintarikollisuutta vähentävästi. Uusintarikollisuuden kustannukset yhteiskunnalle ja haitat rikosten uhreille ovat huomattavia. Valiokunta pitää keskeisenä uusintarikollisuuden ehkäisyä vaikuttavalla tavalla, jossa elämänhallinnan kehittäminen ja päihdekuntoutus ovat tärkeitä osa-alueita.

Valiokunta lisää momentille 300 000 euroa vankien päihdekuntoutukseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 294 201 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus esittää sisäministeriön pääluokkaan yhteensä 2,2 mrd. euroa, joka on noin 356,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennykset aiheutuvat lähinnä kertaluonteisten lisäysten poistosta, maahanmuuton määrärahojen alentamisesta sekä hallituksen linjaamista säästöistä. Suurimmat lisäykset esitetään poliisille ja Rajavartiolaitokselle. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. suojelupoliisi) osuus on 47 prosenttia, Rajavartiolaitoksen 20 prosenttia, pelastustoimen ja Häätokeskuslaitoksen 5 prosenttia, maahanmuuton 15 prosenttia sekä hallinnon 13 prosenttia.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus on huomionnut esityksessään turvallisuusympäristön vaikeutumisen, mikä haastaa turvallisuusviranomaisten toimintaa. Hallituksen linjaamia säästöjä esitetään sisäministeriön hallinnonalalle maltillisemmin (26,9 milj. euroa) kuin useimmille muille hallinnaloille. Niiden toimeenpano on siitä huolimatta haastavaa, koska henkilöstökustannukset muodostavat suurimman erän virastojen toimintamenoista, ja muissa menolajeissa merkittävien säästöjen aikaansaaminen niiden toiminnalliset vaikutukset huomioiden on vaikeaa.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että sisäministeriö on käynnistänyt hallinnonalansa virastokohdainten tuottavuus- ja säästötoimien valmistelun. Valmistelun keskeinen tavoite on hillitä kustannusten kasvua sopeuttamalla toimintaa voimassa olevaan kehykseen ja mahdollistaa siten toiminnan pitkäjänteinen suunnittelu. Näin turvataan suorituskyvyn kehittäminen ja ylläpito sekä varautuminen yllättäviin muutoksiin ja kriiseihin ennakoivasti ja määrätietoisesti. Tärkeää on niin ikään hyödyntää etupainotteisesti kehittyvän teknologian tarjoamat mahdollisuudet ja lainsäädäntömuutosten mahdollistamat uudistukset liittyen esimerkiksi viranomaisten nykyistä laajempaan tietojenvaihtoon. Poikkihallinnollisella yhteistyöllä voidaan saavuttaa merkittäviä synergiaetuja ja säästää resursseja.

Valiokunta kiinnittää myös edelleen (kuten VaVM 14/2024 vp) huomiota ICT-järjestelmien käyttökustannusten hallintaan niiden koko elinkaaren ajan, mikä vaatii etenkin hyvää hankejohtamista. Hybridivaikuttamisen lisääntyessä tietojärjestelmien toimivuus ja tietoturvallisuus korostuvat. Lisäksi yleinen kustannusten nousu kiihdyttää ICT- ja toimitilamenoja, mikä asettaa haasteita kaikille viranomaisille.

01. Hallinto

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää momentille 80 000 euroa Meripelastusseuralle sähköisen merikarttaohjelmiston kehittämiseen ja GNSS-häiriöiltä suojautumiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 360 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

(2. kappale kuten HE 191/2024 vp)

51. Eräät investointiavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 1,5 milj. euroa, jota saa käyttää investointiavustusten maksamiseen turvallisuusviranomaisten pelastus- ja ammuntaharjoittelutoiminnan tukemiseen sekä Helsingin kaupungille pelastajakoulutuksen kalusto- ja materiaalihankintoihin. Pelastajakoulutusta valiokunta käsittelee mietinnössään momentin 26.30.03 kohdalla.

Valiokunta nostaa esiin hallitusohjelman linjauksen turvata Suomen ampumaratojen toiminta ja edistää uusien ampumaratojen perustamista ja viittaa mietintönsä momenteilla 27.10.50 ja 30.40.50 kirjoitettuun. Linjauksen toimeenpanoon on asetettu sisäministeriön johtama työryhmä ja hanke.

Valiokunta kiirehtii työn tekemistä ja painottaa, että hankkeessa tulee saada aikaan konkreettisia tuloksia, kuten keinoja ampumaratojen toiminnan turvaamiseen ja ympäristölupien sujuvoittamiseen, sekä toteuttaa tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Valiokunta korostaa, että kyse ei niinkään ole rahoituksesta, vaan etenkin ympäristölupien saattamisesta voimaan vaadittavalla tavalla.

Valiokunta lisää momentille yhteensä 1 250 000 euroa, josta kohdistetaan

- 300 000 euroa Heinjoen ampumaradalle
- 300 000 euroa Aittokosken ampumaurheilukeskukselle Suomussalmella, practical-ampumaolosuhteiden kehittämiseen
- 300 000 euroa Nakkilan ampumaradalle
- 50 000 euroa Lupin Ampumaratayhdistykselle Haminan Lupinmäen haulikkoradan meluvallien rakentamiseen
- 50 000 euroa Seppälän ampumaradalle Hämeenlinnassa
- 50 000 euroa Mäntsälän ampumaradalle
- 50 000 euroa Ikaalisten ampumaradalle
- 50 000 euroa Kouvolan ampumaradalle
- 50 000 euroa Kivijärven ampumaradalle ja
- 50 000 euroa Toramon ampumaradalle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 750 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 191/2024 vp)

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 976,2 milj. euroa, joka on noin 29,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

Merkittävä osa lisäyksestä (17,5 milj. euroa) osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti poliisitehtävissä toimivien määrän nostamiseen portaittain 8 000 poliisiin vaalikauden loppuun mennessä. Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on suoraan verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään. Poliisin läsnäolo on tärkeää turvata koko maassa, myös harvaan asutuilla alueilla ja maakuntakeskusten ulkopuolella. Lisäksi tarvitaan riittävästi poliisitoimintaa tukevia erityisosaajia, kuten kyber- ja talousasiantuntijoita sekä tutkimussihteereitä.

Poliisien määrän lisääminen edellyttää riittävää koulutettavien opiskelijoiden määrää. Valiokunta pitää myönteisenä, että hakijamäärät ovat nousseet ja kurssit saadaan täyteen hakukriteereitä helpottamatta. Koulutuksessa on tärkeää huolehtia molempien kotimaisten kielten lisäksi muiden kielten riittävästä hallinnasta rikollisuuden kansainvälistyessä. Koulutusta on lisäksi kehitettävä jatkuvasti ja varmistettava alan veto- ja pitovoimatekijät.

Talousarvioesityksellä vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Poliisin on ansaittava luottamus päivittäin, mikä edellyttää riittävää resursointia etenkin päivittäisrikollistutkintaan palvelutason ylläpitämiseksi. Nopeasti muuttuvassa ja epävakaa toiminta- ja turvallisuusympäristössä viranomaisluottamuksen merkitys on aiempaakin keskeisempää.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus panostaa nuorisorikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan (yhteensä 10 milj. euron lisäys) ja toimeenpanee oikeusministeriön koordinoiman nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaisen ohjelman (2 milj. euron pysyväisluonteinen lisäys), josta poliisin osuus on 650 000 euroa. Merkittävää on myös koulupoliisitoiminnan vahvistaminen 2 milj. eurolla, joka on huomattava lisäys aiempaan 0,2 milj. euron määrärahaan.

Valiokunta korostaa, että ilmenneisiin nuorisorikollisuuden ongelmiin tulee puuttua määrätietoisesti ja riittävän ajoissa ennen kuin tilanne muuttuu hallitsemattomaksi. Keskeistä on myös jatkaa oikea-aikaista moniammatillista yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa mm. Ankkuritoiminnan avulla.

Talousrikostutkintaan ja sen kyvykkyyden parantamiseen erityisesti verkkoympäristössä sekä ennaltaehkäisevään talousrikostorjuntaan esitetään 3,5 milj. euron lisäystä. Työtä harmaan rikollisuuden torjumiseksi tulee tehostaa ja jatkaa määrätietoisesti. Rikoshyödyn takaisin saamiseksi on oleellista edistää myös poliisin ja ulosottoviranomaisen sujuvaa yhteistyötä.

Poliisille kohdennettava toimintameno- ja määräraha (noin 9 milj. euroa) ei ole suuri verrattuna muihin virastoihin ja hallinnonaloihin. Tulevien vuosien menopaineet haastavat kuitenkin määrärahan riittävyyttä, koska poliisin toimintaedellytykset muodostuvat kokonaisuudesta. Tehtäväkenttä on vahvassa murroksessa, kun rikollisuuden ennakoitaan kasvavan ja monimutkaistuvan kansainvälistymisen ja teknologian kehityksen myötä. Samalla on syytä muistaa, että poliisien määrä suhteessa väkilukuun on Suomessa edelleen selvästi pienempi kuin muissa Pohjoismaissa.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että myös poliisi on käynnistänyt oman tuottavuusohjelman valmistelun, jonka tavoitteena on tasapainottaa talous linjattuun rahoitukseen toiminnan tehostamisella ja kehittämisellä menojen leikkausten sijaan. Näin parannetaan viraston edellytyksiä pitkän

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

aikavälin taloudelliseen suunnitteluun, jolla turvataan poliisin hyvä toimintakyky ja perusrahoituksen riittävyys tulevina vuosina.

Valiokunta painottaa, että hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää turvallisuusviranomaisten riittäviä resursseja, sujuvaa tiedonvaihtoa, lainsäädännön muutoksia ja muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Uusia ratkaisuja on löydettävä, ja poliisi joutuu jatkossakin kriittisesti tarkastelemaan ja priorisoimaan määrärahojen käyttöä.

Valiokunta lisää momentille 1 000 000 euroa poliisin johtobussin hankintaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 977 182 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 75,2 milj. euroa, joka on noin 8,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahasta 10,0 milj. euroa aiheutuu uuden toimitilan ICT-varustautumiseen osoitetun määrärahan uudelleenbudjetoinnista. Hanke viivästyi, ja vastaava määräraha vähennettiin momentilta vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa.

Suojelupoliisin taloudellinen tilanne on haastava, koska suorituskyvyn ylläpito ja viime vuosina lisääntyneiden tehtävien edellyttämä henkilöstömäärä sekä kustannustason nousu vaativat määrärahalisäyksiä. Lisäkustannuksia aiheutuu myös mm. Nato-yhteistoiminnasta, toimitilahankkeen viivästyksestä ja sen tulevista käyttömenoista.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus lisäsi vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa momentille 5 milj. euroa kriittisten suorituskkyjen ja toiminnan turvaamiseen. Lisäys helpottaa tilannetta hetkellisesti ja vähentää henkilöstömenoihin kohdistuvia säästöpaineita. Se ei kuitenkaan mahdollista käynnissä olevien yhteistoimintaneuvotteluiden päättämistä. Toimia jatketaan siten 480 henkilön osalta, jotka työskentelevät muissa kuin maksutuotoilla kustannettavien turvallisuus selvitysten parissa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus turvaa suojelupoliisin toimintakyvyn ja tarkistaa vuoden 2025 rahoitusta lisätalousarvioesitysten kautta. Suojelupoliisin tuottama tiedustelutieto on oleellinen osa kansallisen turvallisuuden uhkien torjuntaa ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa. Se luo perustaa myös kansainväliselle yhteistyölle ja tietojenvaihdolle. Suojelupoliisin toimintaedellytyksiä, organisaatiota ja suorituskkyä on kehitetty järjestelmällisesti. Tämä toimintakyky on kyettävä pitämään yllä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Pitkäjänteisen strategisen toiminnan suunnittelun ja kehittämisen mahdollistamiseksi valiokunta pitää myös keskeisenä, että hallitus arvioi uudelleen suojelupoliisin kehystason riittävyttä keväen 2025 kehyspäätöksessään.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 312,7 milj. euroa, joka on noin 21,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennykset aiheutuvat mm. määräaikaisten lisäysten poistoista, joista merkittävin on vuosille 2023—2024 myönnetty valmiuspaketti (29,6 milj. euroa). Yhdessä tuottavuustoimenpiteiden ja toimintamenoäästöjen (2,8 milj. euroa) kanssa vähennys aiheuttaa toiminnan merkittävän sopeuttamistarpeen tilanteessa, jossa toimintaympäristö edellyttää rajaturvallisuuden riittävää resursointia ja suorituskykyä.

Valiokunta pitää myönteisenä, että esityksessä on huomioitu, että rajavartioiden määrää ei vähennetä kuluvan vuoden alun tasosta (2 572 henkilötyövuotta). Hallitus esittää myös välttämättömiin ja akuutteihin materiaalihankintoihin 6,0 milj. euron lisäystä, jolla mahdollistetaan keskeisen operatiivisen materiaalin ylläpito ja vahvistetaan kyberturvallisuutta. Lisäksi mm. Turun lentokentän käytön nouseviin kuluihin esitetään 560 000 euroa, joka turvaa lentokentän käytön Rajavartiolaitoksen tehtävissä.

Saadun selvityksen mukaan Rajavartiolaitoksen toimintamenoissa on kuitenkin merkittävä vaje ja suunnitteilla on sopeutustoimia, jotka vaikuttavat operatiiviseen toimintaan ja koulutukseen sekä hidastavat suorituskykyyn liittyviä kehittämishankkeita. Toimet on tarkoitettu toteuttamaan siten, että ne eivät vaaranna operatiivista toimintaa ja valmiutta. Lopulliseen sopeutustoimien määrään vaikuttaa EU:lta Suomen turvallisuuden parantamiseen saatava rahoitus.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus turvaa Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit ja suorituskykyjen täysimääräisen hyödyntämisen ja kehittämisen. Rajavartiolaitoksen rooli korostuu vallitsevassa turvallisuustilanteessa, jossa se kohtaa usein ensimmäisenä viranomaisena sekä ulkoisen että sisäisen turvallisuuden uhkia. Rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus on kyettävä varmistamaan kaikissa olosuhteissa. Tärkeää on myös, että rajaturvallisuutta ylläpidetään ja kehitetään EU-rahoituksella aina, kun se on mahdollista.

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään noin 120,8 milj. euroa, joka on noin 58,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2024 määrärahasoaa nosti etenkin itärajan esteen rakentamiseen myönnetty kertaluonteinen lisäys (159,0 milj. euroa). Vuonna 2025 ulkovartiolojien hankintaan esitetään lisäystä 111,5 milj. euroa ja raskaan alus- ja ilma-aluskaluston sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston ylläpitoon 1,25 milj. euroa kehyspäättöksen mukaisesti.

Valiokunta pitää myönteisenä, että itärajan esteen rakentaminen on edennyt suunnitellusti. Tärkeää on myös, että raskaan kaluston elinkaaren hallinta voidaan rahoittaa käsiteltävältä momentilta, eikä siihen jouduta käyttämään Rajavartiolaitoksen toimintamenoja.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 26

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 2,4 milj. euroa, joka on lähes puolet vähemmän kuin vuonna 2024. Rahoituksella vahvistetaan hyvinvointialueiden vastuulla olevan pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhtenä kokonaisuutena.

Valiokunta on huolissaan siitä, että pelastustoimen yleiskatteellinen rahoitus ei toteudu asetettujen kriteerien mukaisesti hyvinvointialueilla, ja pitää tarpeellisena, että sisäministeriö seuraa tarkasti pelastustoimelle alueilla osoitettuja resursseja. Tarvittaessa tilanteeseen on puututtava.

Valiokunta korostaa myös, että pelastustoimen johtamisjärjestelmällä tulee olla kyky viivytyksetä käynnistää tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen, tilannekuvan kokoaminen ja analysointi. Ministeriön valvonnalla ja ohjauksella tulee varmistaa, että palvelutaso toteutuu yhdenmukaisesti ja kustannustehokkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Ministeriön rooli on merkittävä myös kansalaisten varautumisen suunnittelussa ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä, kuten tulipalojen määrän puolittamisessa vuoden 2030 loppuun mennessä. Valiokunta nostaa esiin myös väestönsuojeluun liittyvät kehittämistarpeet ja korostaa, että etenkin operatiivista suorituskkyä ja toimintojen suojaamista tulee vahvistaa.

Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että siviilipalvelusjärjestelmän kehittämistä jatketaan ja arvioidaan, voidaanko kokonaisturvallisuuteen liittyvien tehtävien määrää lisätä.

Sopimuspalokunnat. Sopimuspalokunnilla on merkittävä rooli palveluiden tuottamisessa hyvinvointialueille erityisesti maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla. Niiden palveluiden käytön laajuudesta päättää hyvinvointialue.

Valiokunta on huolissaan sopimuspalokuntien toimintaedellytysten heikkenemisestä ja henkilöstön saatavuudesta. Pelastajiin liittyvä vaje heijastuu myös sopimuspalokuntiin, mikä näyttäytyy sopimushenkilöstön ikääntymisenä ja määrän vähentymisenä. Toiminnan kehittäminen edellyttää järjestelmällistä yhteistyötä hyvinvointialueiden ja palokuntayhdistysten välillä. Myös uusien palokuntalaisten vastaanottoon on panostettava ja varmistettava nopea koulutukseen pääsy, koska luonnollinen reitti pelastajakoulutukseen kulkee usein harrastustoiminnan kautta. Valiokunta korostaa, että sopimuspalokuntien asema ja toimintakyky tulee turvata hallitusohjelman mukaisesti.

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 73,2 milj. euroa, joka on 3,8 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Hätäkeskuslaitoksen osuus hallituksen linjaamista säästöistä on 2,3 milj. euroa.

Saadun selvityksen mukaan Hätäkeskuslaitos ei tule saavuttamaan sille asetettua 630 henkilötyövuoden tavoitetta nykyisillä koulutusmäärillä, koska henkilöstön poistuma on ollut arvioitua suurempi. Vuosittain toteutettavan kahden hätäkeskuspäivystäjäkurssin vahvuus tulisi nostaa 24:stä 30 opiskelijaan. Haasteita on myös ylläpitää kaksikielistä palvelutasoa, mikä vaatii säännöllistä

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

kaksikielisen koulutuksen järjestämistä. Koulutuksen lisääminen edellyttää riittäviä voimavaroja Pelastusopistolle (momentti 26.30.03). Myöskään ICT-hankkeet eivät ole edenneet suunnitellusti. Näistä syistä Hätäkeskuslaitoksen vuodelle 2025 siirtyvä erä on tavanomaista suurempi, ja sen turvin voidaan toteuttaa mm. hallituksen linjaamat säästöt.

Hätäkeskuslaitoksen toiminnan ja suorituskyvyn turvaa osaava ja riittävä henkilökunta. Valiokunta pitää myönteisenä, että laitoksen sairauspoissaoloja on pystytty viime vuosina vähentämään (15,6 vuorokautta/henkilötyövuosi vuonna 2023, kun se oli 19 vuorokautta/henkilötyövuosi vuonna 2022). Henkilöstön työhyvinvointiin on panostettu onnistuneesti, ja toimia tulee edelleen jatkaa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus huolehtii Hätäkeskuslaitoksen riittävistä resursseista. Työmäärän keventämiseksi on myös keskeistä, että hätäkeskuksiin kuulumattomien puheluiden määrää saadaan eri toimenpitein vähennettyä.

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 21,5 milj. euroa, joka on noin 1,0 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Pelastusopisto on valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos.

Pelastajakoulutus. Pelastajakoulutettavien määrää nostetaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että 2 300 pelastajan taso saavutetaan vuonna 2032. Tarkoitukseen on linjattu määrärahalisäys, joka kasvaa asteittain 2,5 milj. eurosta 5,5 milj. euroon vuosina 2024—2028. Vuonna 2025 tähän tarkoitukseen esitetään lisärahoitusta Pelastusopistolle (0,9 milj. euroa) ja Helsingin Pelastuskoululle (0,5 milj. euroa momentilla 26.01.50). Lisäksi esitetään yhteensä 1 milj. euron kohdennusta koulutuskäyttöön tarkoitettuihin materiaalihankintoihin.

Esitetty määrärahataso mahdollistaa pelastajaopiskelijoiden lisäämisen 96 opiskelijalla Pelastusopistossa (yhteensä on 240 opiskelijaa) ja 18 aloituspaikalla Helsingin Pelastuskoulussa (yhteensä 36 opiskelijaa) vuonna 2025 verrattuna vuoteen 2023. Ruotsinkielinen koulutus on osa Helsingin pelastuslaitoksen toimintaa. Seuraava ruotsinkielinen kurssi järjestetään vuonna 2025. Valiokunta korostaa, että kurssien alkamisesta tulee tiedottaa hyvissä ajoin.

Valiokunta pitää välttämättömänä koulutusvajeen täyttämistä, jotta laadukkaat pelastajapalvelut voidaan turvata koko maassa. Hallituksen linjaus toteuttaa koulutusta kahdessa eri paikassa voi lisätä koulutuksen vetovoimaa, joten valiokunta pitää ratkaisua siinä mielessä hyvänä. Valiokunta viittaa kuitenkin vuoden 2024 budjettimietintöönsä (VaVM 14/2023 vp) ja painottaa, että hallituksen tulee seurata rahoituksen tehokasta käyttöä kahdessa eri organisaatiossa sekä varmistaa koulutuksen yhdenmukaisuus.

Muu koulutus. Edellä mainittu (momentti 26.30.02) hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärän lisätarve arvioidaan yhteistyössä viraston ja opiston kesken. Kaksikielinen hätäkeskuspäivystäjäkurssi on tarkoitettu järjestää sovitusti joka kolmas vuosi. Saadun selvityksen mukaan tuottavuusohjelman säästöt ja pelastajakoulutuksen priorisointi ovat kuitenkin johtamassa siihen, että Pelastusopisto joutuu vähentämään muita pelastustoimen ammattihenkilöiden tutkintomääriä (kuten

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 26

alipäällystön ja päällystön tutkintoja) sekä sopimushenkilöstön koulutusta. Valiokunta korostaa, että Pelastusopiston tilannetta on seurattava tarkasti.

40. Maahanmuutto

Maahanmuuttohallintoon esitetään yhteensä noin 329,4 milj. euroa, joka on noin 196,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Kotoutumiseen liittyviä asioita valiokunta käsittelee mietinnössään luvun 32.50 kohdalla.

Vuonna 2025 vastaanoton piirissä olevien henkilöiden määrän arvioidaan laskevan ja olevan noin 22 000 henkilöä. Turvapaikkahakemusten määrien ennakoidaan pysyvän matalalla tasolla, noin 3 000—4 000 hakemuksessa. Pakolaiskiintiöksi ehdotetaan 500 henkilöä. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman muuttoliikkeen odotetaan jatkuvan, ja tilapäisen suojelun hakemuksia arvioidaan jätettävän 8 000—12 000. Vuoden 2024 lopulla ukrainalaisia on vastaanottojärjestelmässä noin 20 300. Kuntiin on siirtynyt noin 25 000 ukrainalaista. Työperusteisten ja opiskelijoiden oleskelulupahakemusten ja perhesidonnaisten oleskelulupahakemusten ennakoidaan pysyvän korkealla tasolla vuonna 2025.

Edellä olevien arvioiden perusteella esitetään vähennettäväksi pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton määrärahaa (yhteensä 238,8 milj. euroa momenteilla 26.40.21 ja 26.40.63) noin 182,5 milj. eurolla. Lisäksi Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoja (noin 88,3 milj. euroa momentilla 26.40.01) esitetään alennettavaksi noin 13,7 milj. eurolla, josta hallinnonalalle linjattujen säästöjen osuus on noin 9,3 milj. euroa. Maahanmuuttoviraston toimintamenojen sopeutustarve on korkea (yli 13 prosenttia). Vapaaehtoisen paluun rahoitus (noin 2,3 milj. euroa momentilla 26.40.22) pysyy vuoden 2024 tasolla.

Saadun selvityksen mukaan Maahanmuuttovirasto pystyy turvaamaan toimintakykynsä ja hallitusohjelman tavoitteiden edistämisen vuonna 2025 vuodelta 2024 siirtyvän erän turvin. Säästävän määrärahan taustalla on ennakoitua rauhallisempi itärajan tilanne.

Valiokunta pitää myönteisenä, että viraston toiminnassa painotetaan turvapaikkatutkinnan nopeuttamista hyvää hallintotapaa noudattaen, sillä käsittelyaikojen lyhentämisellä hallitusohjelman mukaisesti yhdeksästä kuukaudesta kuuteen kuukauteen voi olla jopa 15—20 milj. euron säästövaikutus vastaanottotoiminnan menoihin. Tärkeä on myös huolehtia työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien käsittelyaikojen yhden kuukauden tavoitetason toteutumisesta. Rahoituksen supistuessa virasto etsii sopeutusmahdollisuuksia etenkin toimitiloista ja tietohallintokustannuksista sekä hakemusmaksujen korotuksista.

Valiokunta korostaa, että hallituksen tulee seurata tarkasti Maahanmuuttoviraston mahdollisuuksia toteuttaa sille annetut tehtävät, ja muistuttaa siitä, että useat viraston tehtävät liittyvät myös sisäiseen turvallisuuteen. Turvallisuusympäristön vaikeutuminen lisää mm. oleskelulupa- ja kansalaisuusjärjestelmän väärinkäyttöepäilyjä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 27

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään noin 6,5 mrd. euroa, joka on 534,196 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu lähinnä F-35-hävittäjähankinnan maksuprofiilin muutoksesta (251 milj. euroa), hinta- ja kustannustasotarkistuksista (286 milj. euroa) ja Naton läsnäolosta Suomessa (67 milj. euroa). Hallituksen linjaamia säästötoimenpiteitä hallinnonalalle kohdistetaan noin 22 milj. euroa.

Puolustusmenojen osuuden bruttokansantuotteesta arvioidaan olevan noin 2,5 prosenttia. Saadun selvityksen mukaan puolustusmenojen osuuden ennakoidaan säilyvän Naton suositusten mukaisesti yli 2 prosentin tasolla koko kehyskauden. Naton jäsenmaat ovat myös sitoutuneet käyttämään 20 prosenttia puolustusbudjetistaan materiaalihankintoihin. Suomi ylittää reilusti myös tämän tavoitteen.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin sekä taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää uskottavaa puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti.

Valiokunta pitää myös valtiontalouden näkökulmasta hyvänä, että puolustusyhteistyöllä vahvistetaan Suomen yhteistoimintakykyä keskeisimpien kumppaneiden kanssa. Näin varaudutaan Suomeen kohdistuvaan laaja-alaiseen vaikuttamiseen kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti.

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 2,5 mrd. euroa, joka on noin 186,0 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Momentille esitetään myös uuden 202,3 milj. euron tilausvaltuuden hyväksymistä. Valtuudella turvataan mm. Learjet-lentokonekalustoa korvaava hankinta ja simulaattorikaluston ylläpito, käytettävyydestä edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä muut tarvittavat palvelut vuosina 2025—2029. Valiokunta puoltaa valtuuden hyväksymistä.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa 233 henkilötyövuodella vuoteen 2024 verrattuna. Tämä aiheutuu lähinnä Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä ja vuoden 2021 puolustusselontekoon perustuvasta pysyvästä 500 henkilötyövuoden lisäyksestä, jonka osuus on 128 henkilötyövuotta vuonna 2025. Talousarvioesityksen mukaan Puolustusvoimien henkilöstömäärä on yhteensä 13 289, kun mukaan otetaan myös sopimussotilaat. Sopimussotilaiden määrä on ollut noin 500 henkilötyövuotta vuodesta 2024 alkaen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 27

Valiokunta korostaa puolustusvaliokunnan tavoin (PuVL 11/2024 vp), että riittävä ja osaava henkilöstö on Puolustusvoimien suorituskyvyn edellytys materiaalsen valmiuden ohella. Puolustusvoimien henkilöstön työssä jaksamisen haasteet ovat olleet esillä jo usean vuoden ajan työtehtävien kasvaneiden vaatimusten ja laajenemisen myötä. Taustalla ovat myös aiemmin 2000-luvulla toteutetut henkilötövuosien vähentämiset yhteensä noin 25 prosentilla. Vallitsevassa tilanteessa valiokunta pitää kuitenkin myönteisenä, että talousarvioesityksessä kokonaistyötyytyväisyyden arvioidaan pysyvän korkealla tasolla (4,1, asteikolla 1—5). Työhyvinvointia ylläpitäviä toimenpiteitä tulee siten jatkaa. Tärkeää on huolehtia niin ikään varusmiesten hyvinvoinnista ja terveydenhuollon riittävästä resursoinnista etenkin epidemioiden aikana, etteivät pitkät jonot pahenna sairauksia ja levitä niitä entisestään.

Henkilöstömitoitusta tulee arvioida valmisteilla olevassa puolustusselonteossa ja varmistaa myös sotilastiedustelun ja kyberpuolustuksen vaatimat resurssit. Toimintaympäristö on poikkeuksellisessa muutoksessa, mikä vaatii suunnitelmien ja niiden toteuttamiseen tarvittavien resurssien päivittämistä. Sotilastiedustelun osalta tulee olla vahva oma suorituskkyky, jolla voidaan kattaa myös liittolaisten Suomeen kohdistama tiedon tarve. Tarpeen on niin ikään ottaa huomioon, että Suomi on jatkuvien kyberhyökkäysten kohteena, joten kyky nykyistä aktiivisempaan ja ennakoivampaan kyberpuolustukseen ja kokonaisvaltaisiin vastatoimiin vaatii olemassa olevien keinojen koordinoitumpaa hyödyntämistä sekä uusien kyvykkyyksien luomista.

Talousarvioesityksen mukaan määrärahalla pystytään kouluttamaan 26 000 reserviläistä. Kertausharjoitusten määrä pidetään saadun selvityksen perusteella hallitusohjelman mukaisesti toimintaympäristön vaatimusten edellyttämällä tasolla. Reservin koulutuksen pohjan luovat Puolustusvoimien järjestämien kertausharjoitusten lisäksi vapaaehtoiset harjoitukset (momentti 27.10.50). Lentotuntien ja alusvuorokausien määrät pysyvät vuoden 2024 tasolla.

Nato-jäsenyys. Saadun selvityksen perusteella talousarvioesitys sisältää yhteensä noin 158 milj. euroa Nato-jäsenyyden aiheuttamia kustannuksia. Tästä merkittävä osa on Naton läsnäoloon Suomessa esitettävä 67 milj. euron rahoitus (momenteilla 27.10.01 ja 27.10.18), joka kohdentuu Suomeen perustettavalle maavoimien johtoportaalle sekä turvallisuustilanteen mukaan sopeutettavalle Naton maavoiman läsnäololle. Määrärahaa tarvitaan lisäksi liittolaismailta saatavan avun ja joukkojen vastaanottokyvyn edistämiseen.

Nato-jäsenyyden aiheuttamiin kustannuksiin aiemmin myönnettyä rahoitusta on noin 65 milj. euroa, joka liittyy mm. henkilöstöresurssien lisäämiseen ja johtamisjärjestelmien kehittämiseen. Summaan sisältyy hallitusohjelman mukainen 50 milj. euron pysyvä korotus. Varsinaisiin Nato-jäsenmaksuihin esitetään noin 26 milj. euroa (mom. 27.01.66).

Valiokunta nostaa esiin, että lisäksi Naton poliittisesti päätettävät Suomen rauhan ajan tehtävät edellyttävät päätösten mukaisen rahoituksen. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi ilmavalvonta ja pysyvät merivoimaosastot. Niiden rahoituksesta päätetään lisätalousarvioesitysten yhteydessä. Valiokunta painottaa, että osa edellä mainituista Nato-kustannuksista on pysyviä ja niiden rahoitukseen tarvittavan määrärahan suuruutta tulee arvioida valmisteltaessa julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2026—2029.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 27

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään noin 1,5 mrd. euroa, joka on noin 70,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Momentille esitetään myös uutta noin 431,7 milj. euron PV-KEH 2025 -tilausvaltuutta, jolla kehitetään muun muassa sotilastiedustelua, viestintäjärjestelmiä ja vaikuttamis- ja torjuntakykyä vuosina 2025—2029. Valiokunta puoltaa valtuuden hyväksymistä.

Momentin määräraha on keskeinen Suomen puolustukselle ja turvaa puolustusmateriaalihankinnat. Esitettävä määräraha on suuri, joten on erittäin oleellista, että Puolustusvoimien hankintajärjestelmä toimii tehokkaasti ja varmistaa rahoituksen tarkoituksenmukaisen käytön. Keskeistä on myös, että määrärahaa käytetään edelleen kotimaisen puolustusteollisuuden toiminnan tehostamiseen.

Kotimainen puolustus- ja ilmailuteollisuus. Valiokunta pitää tärkeänä, että hankinnat suunnataan aina, kun se on mahdollista, kotimaahan tehtyjen päätösten ja linjausten mukaisesti. Näin turvataan puolustuskykyä ja huoltovarmuutta kaikissa tilanteissa. Hankinnat kotimaasta lisäävät samalla työllisyyttä ja verotuloja, joten niillä on suuri kansantaloudellinen merkitys.

Suomen materiaalista puolustuskykyä voidaan kehittää myös ulkomailta tehtäviin hankintoihin asetettavalla teollisen yhteistyön vaatimuksella, jota Suomi on vaatinut Laivue 2020 -hankkeessa ja F-35-hankinnassa. Valiokunta pitää tarpeellisena selvittää, miten teollisen yhteistyön vaatimusten käyttöä ulkomailta hankittaviin järjestelmiin voidaan lisätä. Myönteistä on, että kotimainen teollisuus pyritään kuitenkin jo nyt kytkemään ulkomaisen hankinnan ylläpitoon ja muokkaukseen.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Momentin määrarahasta esitetään 10,2 milj. euroa TKI-toimintaan, jota tehdään Naton ja EU:n prosessien lisäksi myös kahdenvälisesti ja muussa yhteistyössä harkinnan mukaan. Kotimaisella ja kansainvälisellä TKI-toiminnalla on suuri vaikutus suomalaisen puolustus- ja ilmailuteollisuuden kehittymiseen ja kansainväliseen verkostoitumiseen. Yhteistyö luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa samalla kansallista turvallisuutta ja huoltovarmuutta.

Valiokunta korostaa, että toiminnan organisointi ja henkilöstöresurssit eivät saa muodostua rajoitteeksi teollisuuden osallistumiselle kansainvälisiin yhteishankkeisiin. Etenkin EU:n sisällä korostuu yhteishankintojen tukeminen, joissa kehitetään yhteensopivia järjestelmiä usean maan tarpeisiin. Parhaimmillaan kansainvälisten projektien rahalliset saannot ovat moninkertaisia kansalliseen vastinrahoitukseen verrattuna.

Vienninedistäminen. Puolustusmateriaalimarkkinat ovat edelleen maailmanlaajuisesti ylikuumentuneet, ja uudelle tuotantokapasiteetille on tarvetta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen Nato-jäsenyys on lisännyt merkittävästi mielenkiintoa suomalaista alan teollisuutta kohtaan. Myös Naton hankinnat ovat avautuneet täysimääräisesti suomalaisille yrityksille.

Valiokunta nostaa esiin valtioiden välisen puolustusmateriaalikaupan (Government to Government), johon liittyy erittäin kiinteästi kansainvälinen teollinen yhteistyö. Toiminta on usein po-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 27

liittista, joten yritykset tarvitsevat kotimaan puolustushallinnon tukea muun muassa maiden väliin sopimusjärjestelyihin ja projekteihin osallistumiseen. Valtioiden välinen puolustusmateriaali- ja palvelukauppa on houkutteleva hankintavaihtoehto myös siksi, että ostettaessa suoraan toiselta maalta puolustustarvikkeita ei ole EU:n puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin (2009/81/EY) mukaista kilpailutusvelvoitetta. Suomella on käytössä ns. hybridimalli, jossa Suomen valtio tarjoaa tiettyjä tukipalveluja hankinnan yhteyteen, mutta ei kuitenkaan toimi puolustustarvikkeen varsinaisena myyjänä. Mallia tulee valiokunnan mielestä jatkokehittää.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomella on kyky ja resurssit toimia tässä ympäristössä erityisesti nyt, kun kiinnostus suomalaisia tuotteita ja ratkaisuja kohtaan on kasvanut. Emme saa jäädä jälkeen kilpailijamaista, vaan Suomen tulee kyetä osallistumaan teollisuutta kiinnostaviin hankkeisiin ja tarjouskilpailuihin. Suomessa toimiva puolustusteollisuus tarvitsee vientiä elinvoimansa säilyttämiseksi. Vientimahdollisuuksien tulee myös tästä syystä olla yhdenmukaiset ja johdonmukaiset muiden EU-maiden kanssa.

Ukrainan tuki. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinto suunnittelee ja valmistautuu jatkamaan Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea. Edelleen on myös välttämätöntä, että Ukrainalle luovutettu suorituskyky korvataan täysimääräisesti puolustushallinnolle. Euroopan rauhanrahasto (EPF) on tehnyt päätöksiä Suomen luovuttaman materiaalituen takaisinmaksuista yhteensä noin 222 milj. euroa.

Valiokunta pitää hyvänä hallituksen linjausta siitä, että Ukrainalle luovutetun materiaalin korvaaminen ei vähennä Puolustusvoimille muutoin linjattua määrärahasoa. Luovutetun materiaalin korvaus otetaan huomioon kehystasossa rakenteellisena muutoksena, joka nostaa aiheutuneiden kustannusten mukaisesti kehystasoa. Linjaus on valiokunnan mielestä selkeä, ja siitä tulee pitää kiinni. Talousarvioesityksessä kehyksen rakennemuutokset on kerrottu sivulla Y29.

Hinta- ja kustannustasotarkistukset. Valiokunta pitää edelleen myös perusteltuna, että momentille on lisätty vakiintuneen käytännön mukainen ennakollinen 1,5 prosentin kustannustasotarkistus ja toteutuneen indeksikehityksen perusteella tehtävä korjaus. Vastaavat käytännöt koskevat Puolustusvoimien toimintamenoja (pl. palkkakustannukset) sekä sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot. Hinta- ja kustannustasotarkistukset lisäävät hallinnonalalle esitettyjä määrärahoja yhteensä noin 286 milj. eurolla.

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään vajaan 1,9 mrd. euroa, joka on noin 350,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Maksut Yhdysvaltojen hallinnolle ovat kuluvaan vuoteen suu-remmat, ja määrärahaa lisäävät myös hinta- ja kustannustasotarkistukset.

Valiokunta toteaa saadun selvityksen perusteella, että hanke etenee suunnitellusti ja Suomi vastaanottaa ensimmäiset koneet vuonna 2025.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 27

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille esitetään noin 8,9 milj. euroa, joka on noin 0,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahasta on vähennetty eduskunnan tekemä kertaluonteinen lisäys (1,280 milj. euroa) ja siihen on lisätty veteraaniperinteen vaalimisen tukea (0,4 milj. euroa). Valiokunta pitää myönteisenä, että puolustushallinto on kohdentanut hallituksen linjaaman valtionavustussäästön (2 milj. euroa) käsiteltävän momentin sijaan Puolustusvoimien toimintamenoihin. Vähennys olisi heikentänyt merkittävästi vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintamahdollisuuksia.

Määrärahasta vajaan 7,6 milj. euroa on tarkoitus kohdistaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) julkisista hallintotehtävistä aiheutuviin menoihin. Lisäksi rahoitusta osoitetaan muun muassa Maanpuolustuksen Tuki ry:n kautta sen jäsenjärjestöille vapaaehtoista maanpuolustustyötä tukevaan työhön ja Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry:lle.

MPK:n järjestämällä sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella sekä reserviläisten omaehtoisella toiminnalla on keskeinen rooli reservin sotilasosaamisen ja toimintakyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Järjestöjen toimintaan on mahdollista osallistua myös niiden reserviläisten, joita ei aktiivisesti kutsuta kertausharjoituksiin tai jotka eivät ole tällä hetkellä sijoitettuina poikkeusolojen organisaatioon. Kansalaisten kiinnostus hakeutua koulutuksiin on säilynyt korkealla. MPK:n koulutuspäivien määrä on noussut yli 100 000:een vuositasolla, eikä kaikkeen kysyntään ole pystytty vastaamaan.

MPK esittää yhdistyksen valtionapuun 2 milj. euron korotusta, jota tarvitaan mm. ylläpitämään nykyistä koulutustasoa ja vastaamaan Puolustusvoimien asettamiin tukitarpeisiin. MPK:lta on pyydetty lisätukea mm. HF-radiotoiminnassa, kybertoiminnassa ja miehittämättömän ilmailun koulutuksessa. MPK tukeutuu Puolustusvoimien harjoitusalueisiin, ampumaratoihin ja varastoihin. Jatkossa kansainvälisen toiminnan lisääntyessä joudutaan turvautumaan entistä enemmän vuokratiloihin. Myös yleinen kustannustaso on lisännyt menoja.

Valiokunta korostaa, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja MPK:n rahoitus tulee turvata siten, että toiminnan riittävä taso ei ole eduskunnan vuosittain tekemien kertaluonteisten rahoitusten varassa. Hallituksen tulee huolehtia MPK:n mahdollisuuksista hoitaa sille annetut tehtävät. Vapaaehtoisella maanpuolustuksella on suuri merkitys yhteiskunnan kokonaisturvallisuudelle. Myös naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen tulee edelleen kehittää, jotta kaikille kansalaisille voidaan tarjota kattavat valmiudet kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa toimimiseen.

Ampumaradat. Valiokunta korostaa myös, että hallituksen tulee pitää kiinni hallitusohjelman linjauksesta turvata Suomen ampumaratojen toiminta ja edistää uusien ampumaratojen perustamista ottaen huomioon alueellisen tarpeen ja arvioiden mahdolliset lainsäädäntötarpeet sekä keskeisten maanpuolustus-, reserviläis-, ampumaurheilu- ja metsästysjärjestöjen sekä viranomaisten tarpeet. Ulkoampumaratojen määrän tavoite on noin 1 000 ampumarataa vuosikymmenen loppuun mennessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 27

Puolustusvoimat ja vapaaehtoinen maanpuolustus tarvitsevat riittävän ampumarataverkoston tehäviensä toteuttamiseksi. Puolustusvoimilla on käytössään 34 ampumarataa, joilla on voimassa olevat ympäristöluvut. Siviiliratoja Suomessa on 670 kappaletta.

Valiokunta kiirehtii linjauksen toimeenpanoon asetetun sisäministeriön johtaman työryhmän ja hankkeen työtä. Hankkeessa tulee saada aikaan konkreettisia tuloksia, kuten keinoja ampumaratojen toiminnan turvaamiseen ja ympäristölupien sujuvoittamista, sekä toteuttaa tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Valiokunta korostaa, että kyse ei niinkään ole rahoituksesta, vaan etenkin ympäristölupien saattamisesta voimaan vaadittavalla tavalla.

Valiokunta lisää momentille 1 740 000 euroa, josta kohdennetaan

- 800 000 euroa Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:lle
- 200 000 euroa Suomen Rauhanturvaajaliitto ry:lle
- 200 000 euroa Kaatuneitten omaisten liitto ry:lle toiminnan kehittämiseen huomioiden mm. sotaorpojen tilanne
- 200 000 euroa Nurmijärven Reserviupseerikerho ry:lle historiallisen perinnön vaalimiseen
- 100 000 euroa Reserviupseeriliitto ry:lle kansainvälisen toiminnan kehittämiseen muun muassa liittokunnan reservien yhteistoiminnan ja harjoittelun edistämiseksi
- 100 000 euroa Reserviläisliitto ry:n kansainvälisyystoiminnan kehittämiseen ja kansainvälisen aliupseerijärjestön CISOR:n puheenjohtajuuskauden menoihin
- 50 000 euroa Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry:lle vertaistukityöhön
- 50 000 euroa Suomen Lottaperinneliitto ry:lle ja
- 40 000 euroa Vapaussodan perinneliitto ry:lle vuoden 1918 muistomerkkien selvitys- ja jatkotoimenpidetyöhön.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 10 675 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 28

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Verotus ja tulli

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 201,7 milj. euroa, joka on noin 6,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Keskeisimmät määrärahojen muutokset liittyvät tullijärjestelmäkokonaisuuteen (noin -2,5 milj. euroa), tehtävähallinnan kehittämiseen (-1,6 milj. euroa) sekä hallinnonalalle linjattuihin säästötoimiin (vajaat -0,9 milj. euroa).

Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus lisäsi Tullin toimintamenoja vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa 1,8 milj. eurolla. Tästä puolet osoitettiin pakotteiden valvonnan tehtäviin ja puolet itärajan rajanylityspaikkojen sulkemisesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Näin itärajan sulkemisen aiheuttama matkustusmenojen kasvu (aiheutuu henkilöstön komennuksista muihin kohteisiin) on korvattu Tullille täysimääräisesti. Valiokunta on myös tyytyväinen siihen, että hallitus täydensi talousarvioesitystään ja lisäsi Tullin toimintamenoja yhteensä noin 3,0 milj. eurolla. Esiitys sisältää esimerkiksi 818 000 euron lisäyksen viranomaisverkko Virve2-palveluiden ja päätelaitteiden käyttöönottoon.

Hallinnonalan tuottavuusohjelmassa Tullille osoitettu säästö on tarkoitus kohdentaa pääosin ICT-menoihin ja henkilöstöetuihin. Voimassa on muun muassa rekrytointikielto, jonka myötä henkilöstön määrä on hieman vähentynyt (-30 henkilötövuodella) jo vuonna 2024 (yhteensä 1 998 henkilötövuoteen). Toimintaa haastavat kuitenkin etenkin ICT-menojen kasvu ja hallituksen linjaus siitä, että uusiin tehtäviin ei osoiteta pääsääntöisesti lisärahoitusta.

Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan tavoin (HaVL 18/2024 vp) huomiota siihen, ettei Tullia ole rinnastettu säästölinjauksia tehtäessä turvallisuusviranomaisiin, toisin kuin hallitusohjelmassa ja esimerkiksi viimeisimmässä sisäisen turvallisuuden selonteossa. Valiokunta pitää tärkeänä, että myös Tullin toimintaedellytykset keskeisenä PTR (Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos) -viranomaisena turvataan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Tullin käytettävissä olevien määrärahojen, mukaan lukien siirtomäärärahat, arvioidaan riittävän tiedossa oleviin nettomenoihin vuonna 2025. Toimintaa haastavat kuitenkin edellä mainitut seikat ja toimintaympäristön muutokset. Vuodelle 2025 ennakoidaan siirtyvän kuluvalta vuodelta noin 19 milj. euroa, josta suuri osa on sidottu (muun muassa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistukseen). Sitomattoman siirtyvän erän suuruus on alle 10 milj. euroa, jonka merkitys Tullin toiminnalle on suuri.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 28

70. Valtionhallinnon kehittäminen

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 32,8 milj. euroa. Määrärahan tarkoituksena on turvata viranomaisradioverkko Virveen perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakais-
taisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Verkon operoija on Suomen Erillisverkot Oy, joka on valtion kokonaan omistama erityistehtävayhtiö.

Viranomaisverkko Virven hinta- ja alijäämätukea esitetään vähennettäväksi 4,0 milj. eurolla nykyisestä 8,1 milj. euron tuesta vuonna 2025. Saadun selvityksen mukaan vähennys aiheuttaa hinnankorotuspaineen asiakasmaksuihin, mikä asettaa turvallisuusviranomaiset vaikeaan asemaan. Pahimmillaan tämä johtaa Virven käytön vähenemiseen ja sellaisten laitteiden käyttöön, jotka eivät toimi kaikissa tilanteissa. Tuki on mahdollistanut verkon käyttäjille 20—30 prosenttia matalammat hinnat ja toiminut kannustimena verkon käyttöön.

Valiokunta on huolissaan tilanteesta ja pitää tärkeänä, että hallitus seuraa tuen vähentämisen vaikutuksia tarkasti ja varmistaa, että viranomaisverkko Virve toimii suunnitellusti ja sitä käytetään riittävän laajasti.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen rahoitukseen vuodelle 2025 esitetään noin 26,2 mrd. euroa, mikä on noin 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Koska vuodelle 2024 budjetoituun rahoitukseen sisältyi jo 530 milj. euroa jälkikäteisen maksettua vuoden 2023 rahoitusta, hyvinvointialueiden rahoituksen todellinen kasvu on noin 2,2 mrd. euroa vuonna 2025.

Hyvinvointialueiden rahoituksessa on otettu huomioon noin 1,4 mrd. euron lakisääteinen rahoituksen jälkikäteistarkistus koskien vuotta 2023. Lisäksi indeksikorotus (3,00 prosenttia) lisää hyvinvointialueiden rahoitusta noin 800 milj. eurolla ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu noin 270 milj. eurolla. Vuoden 2025 siirtymätasaukset vähentävät rahoitusta noin 67 milj. euroa. Hyvinvointialueiden rahoitusta esitetään alennettavaksi myös noin 292 milj. eurolla tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksusäädösten muutoksia vastaavasti.

Yleiskatteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueille osoitetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia noin 243 milj. eurolla, josta valtaosa tulee sosiaali- ja terveysministeriön päälukasta (noin 236 milj. euroa). Esimerkiksi valtion rahoitukseen terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen kohdennetaan 40 milj. euroa, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 5 milj. euroa. Tätä niin sanottua VTR-tutkimuksen rahoitusta tarkastellaan mietinnössä momentin 33.60.32 yhteydessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 28

Valiokunta korostaa, että hyvinvointialueiden osuus on lähes 30 prosenttia valtion talousarviossa. Julkisen talouden vaikea tilanne edellyttää sopeutustoimia hyvinvointiyhteiskunnan ja sen palveluiden turvaamiseksi, ja tässä kokonaisuudessa hyvinvointialueilla ja niiden rahoituksella on keskeinen merkitys. Kuten yllä on todettu, hyvinvointialueiden rahoitus on vuonna 2025 säästöistä huolimatta kasvava, vaikka huomioon otetaan myös se, että lisäyksestä noin 1,4 mrd. euroa aiheutuu jälkikäteistarkistuksesta eli menojen ja tulojen kohtaannon jälkikäteisestä korjaamisesta.

Hyvinvointialueiden talouden tasapainottaminen

Tilinpäätössennusteiden mukaan hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä kasvaisi noin 1,42 mrd. euroon vuonna 2024. Alueelliset erot ovat merkittäviä (ennakoitu vaihtelu välillä -25 euroa/asukas — -482 euroa/asukas). Vuoden 2025 talousarviotietoja ei ole vielä saatavilla.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että hyvinvointialueiden talouden tasapainottaminen on haasteellista. Kuulemisessa on laajalti korostettu sitä, että toimintaympäristö on vaikea niin palkka-, ostopalvelu- ym. kustannusten nousun, henkilöstön saatavuuden, vanhojen hoitojonojen olemassaolon kuin kasvavan palvelutarpeen takia. Huomiota on kiinnitetty myös hyvinvointialueiden indeksiin, joka ei kata todellista kustannusten kasvua. Myös valtiovarainvaliokunnan oman asian selvitys (O 17/2024 vp) toi esille samoja taloudellisten haasteiden taustasyitä. Valiokunta tunnistaa sen, että toimintaympäristö on ollut vaikea sote-uudistuksen alkuvuosina.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yksittäisiä hyvinvointialueita lukuun ottamatta ennakoidaan, että hyvinvointialueet eivät kykenisi kattamaan syntyneitä alijäämiä vuoden 2026 määräaikaan mennessä. Valtiovarainministeriön painelaskelma hyvinvointialueiden tuloista ja menoista ennustaa, että vuonna 2024 hyvinvointialueiden tulos heikkenee edellisvuodesta ollen 1,5 mrd. euroa alijäämäinen, ja myös vuosien 2025—2026 ennustetaan olevan edelleen 0,3—0,5 mrd. euroa alijäämäisiä. Moni hyvinvointialue on esittänyt alijäämän kattamiskauden pidentämistä, ja osa alueista kokee alijäämän kattamisvelvollisuuden johtavan epärealistisiin säästöpainneisiin. Päijät-Hämeellä ja HUS-yhtymällä haastetta tuo myös se, että vuoden 2022 alijäämien takia näiden tulee kattaa alijäämänsä jo vuoden 2025 aikana. Valiokunta korostaa, että toisaalta osa hyvinvointialueista on onnistunut tasapainottamistoimissa ja onnistuneen kattamaan alijäämät vuoden 2026 loppuun mennessä.

Valiokunta pitää tärkeänä valtion hyvinvointialueisiin kohdistamaa ohjausta. On keskeistä, että budjettirajoite ei muodostu pehmeäksi ja että kustannusten kasvun hillinnästä pidetään kiinni. Huomiota tulee kiinnittää myös pitkäjänteisen uudistamisen tukemiseen ja vaikuttavien ratkaisujen levittämiseen niin, että valtion ohjaus tukee hyvinvointialueiden onnistumista tehtävässään. Ohjauksessa tulisi painottaa sitä, että hyvinvointialueiden säästötoimet eivät kohdistuisi lyhytnäköisesti perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäiseviin palveluihin.

Valiokunta nostaa myös esille sen, että alijäämän kattamisvelvoitteen saavuttamatta jääminen ei automaattisesti tarkoita arviointimenettelyä. Kriteerit täyttävien alueiden arviointimenettelyn käynnistämisessä on valtiovarainministeriöllä harkintavaltaa ja menettelyn käynnistäminen perustuu kokonaisharkintaan alueen toiminnan ja talouden tilannekuvasta sekä jatkonäkymistä. Olennaista on, että jokainen alue tekee tässä hetkessä parhaansa taloutensa sopeuttamiseksi pe-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 28

rustuslain turvaamia palveluita vaarantamatta. Jos lakisääteiset palvelut ovat vaarantumassa, on alueella mahdollisuus hakea lisärahoitusta.

Hyvinvointialueesta annettuun lakiin on tulossa myös uusi neuvottelumenettely, joka voitaisiin käynnistää tilanteissa, joissa hyvinvointialueen talouden tila olisi vaarantumassa merkittäväällä tavalla. Tämä on nähtävissä mahdollisuutena saada ennakollista talouden ohjauksen tukea tilanteen niin vaatiessa.

Jälkikäteistarkistus, määräytymistekijät ja rahoitusmallin kehittäminen

Hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistus ei ole varsinaista rahoituksen lisäämistä, vaan lakisääteisten palvelujen tuottamiseen aiemmin annetun rahoituksen oikaisemista siten, että laskennalliset kustannukset eivät erkane todellisista kustannuksista. Vuosittaiseen rahoituksen alueelliseen kohdennukseen vaikuttavat rahoitusmallin määräytymistekijät ja näiden tietojen päivittyminen. Myös jälkikäteistarkistus kohdentuu rahoituslain määräytymistekijöiden perusteella.

Osana määräytymistekijöitä ovat palvelutarvekertoimet, jotka perustuvat sairausluokitukseen sisältyviin sairauksiin (noin 120 sairausdiagnoosia), väestön ikä- ja sukupuolirakenteeseen ja sosioekonomista asemaa kuvaaviin tilastotietoihin. Palvelutarvekertoimet ovat muuttuneet merkittävästi vuoden 2024 rahoituksen määräytymisessä käytetyistä kertoimista. Myös muissa määräytymistekijöiden tilastotiedoissa (muun muassa asukasluku) tapahtunut päivittyminen muuttaa vuoden 2025 rahoituksen kohdentumista alueiden välillä kuluva vuodesta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin huoli siitä, kuinka jälkikäteistarkistus kohdentuu. Kun huomioon otetaan muun muassa määräytymistekijöiden muutokset, jälkikäteistarkistus ei kohdistu erityisesti niille hyvinvointialueille, joilla rahoituksen vaje on ollut vuonna 2023 suurinta. Valiokunta toteaa, että mallin on tarkoitus jakaa rahoitusta tarveperusteisesti. Määräytymistekijöiden tilastotiedon päivitykset tuovat kuitenkin rahoitukseen valitettavaa heilahtelua ja ennakoimattomuutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että erityistä huomioita kiinnitetään THL:n antamaan ohjeistukseen sekä hyvinvointialueiden diagnoosikirjausten ja muiden tietotointien laatuun ja yhdenmukaisuuteen.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan parhaillaan valmistellaan hyvinvointialueiden rahoitusmallin uudistamisen toisen vaiheen muutoksia. Rahoitusmallin tarveperusteisuutta on tarkoitus kehittää THL:n tarvetekijätutkimuksen perusteella. Uudistamisessa tarkastellaan myös muita olosuhdetekijöitä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerrointa (hyte-kerroin). Tavoitteena on, että uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026. Toinen vuoden 2026 rahoitukseen kohdentuva uudistus on jälkikäteistarkistuksen muutos, jota sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelle 2026 tehtävään vuoden 2024 jälkikäteistarkistukseen. Jatkossa jälkikäteistarkistukseen sisältyy kannustavuuden lisäämiseksi omavastuuosuus, joka nousee asteittain 5 prosentista 30 prosenttiin. Tältä osin toteutuneiden ja laskennallisten kustannusten erotusta ei otettaisi rahoituksessa huomioon laskennallista kustannuskehitystä hitaamman eikä nopeamman kehityksen tilanteessa.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että hyvinvointialueiden työrauhan tukemiseksi rahoitusmalli säilyy ennallaan vuonna 2025, mutta rahoitusmallin kehittämistyö etenee hallitusohjelman linjausten mukaisesti. On hyvä, että rahoitusmallin kehittämistä tehdään hallitusti ja ennakoitavasti. Va-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 28

liokunta pitää hyvänä sitä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkitys rahoituksen määrätymisessä kasvaa, mikä vahvistaa hyvinvointialueiden kannustimia panostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tätä näkökulmaa on hyvä rahoitusmallissa vahvistaa, sillä sairausdiagnoseja painottava tarveperusteisuus ei kannusta ennalta ehkäisevään toimintaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta (StVL 10/2024 vp) on lausunnossaan nostonut esille, että hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota rahoituksen ja velvoitteiden tasapainoon sekä rahoituksen oikeudenmukaiseen ja ennakoitavaan kohdennukseen alueille. Sosiaali- ja terveysvaliokunta käsittelee lausunnossaan myös yliopistosairaalalisää sekä muiden valtakunnallisten erityisvastuiden rahoitusta ja niiden kehittämistä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan tavoin valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että valtakunnallisina erityisvastuina tuotettujen palveluiden saatavuus turvataan ja että rahoitus kohdentuu oikeudenmukaisesti ja läpinäkyvästi niille alueille, joille kustannukset syntyvät.

Tehtävät ja velvoitteet

Hyvinvointialueiden rahoituksessa otetaan huomioon rahoituslain mukaisesti tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksusäädösten muutokset. Hallituksen talousarvioesityksessä ja täydentävässä esityksessä linjatut muutokset vähentäisivät rahoitusta nettomääräisesti noin 292 milj. eurolla vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Valiokunnan momentille 28.89.31 tekemät muutokset huomioon ottaen tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksusäädösten muutokset vähentävät lopulta hyvinvointialueiden rahoitusta 269 milj. eurolla vuonna 2025.

Suurimpina vähennyksinä on huomioitu hoitotakuun säilyttäminen 14 vuorokaudessa ja edelleen muuttaminen kolmeen kuukauteen (-121,2 milj. euroa), terveydenhuollon asiakasmaksujen korottaminen (-150 milj. euroa), ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen keventäminen 0,6:een (-45 milj. euroa) ja lastensuojelun jälkihuollon ikärajan lasku 23 vuoteen (säästövaikutuksen kasvu -12 milj. euroa). Usean tehtävämuutoksen taustalla on kyse siitä, miten henkilöstön heikko saatavuus on haastanut hyvinvointialueita sekä toiminnallisesti että taloudellisesti. Tarkoituksena on helpottaa lakisääteisten tehtävien toimeenpanoa sekä vähentää lisähenkilöstön rekrytointiin ja hankintaan liittyvää kustannuspainetta.

Rahoituksen lisäyksenä on huomioitu vammaispalvelulain muutokseen liittyen 45,0 milj. euroa sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistamisen eli niin sanotun terapiatakuun osalta 22,2 milj. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä hallituksen päätöksiä velvoitteiden keventämisestä, mikä antaa hyvinvointialueille mahdollisuuksia joustavammin vastata palvelutarpeeseen tilanteessa, jossa henkilöstön saatavuudessa on haasteita. Asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin esitetty huolta siitä, kuinka realistisia tehtävämuutoksista hyvinvointialueille kohdentuvat laskennalliset säästöt ovat. Perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn pidentäminen nähdään alueilla ristiriitaisena suhteessa peruspalveluiden vahvistamisen tavoitteeseen. Näin ollen monet hyvinvointialueet kokevat tehtävämuutoksesta aiheutuvan säästön yleiseksi rahoitusleikkaukseksi. Lisäksi huolta kohdistuu asiakasmaksujen korottamisen laskennalliseen vaikutukseen, jonka mittaluokkaa haastavat muun muassa maksukatto sekä maksuvaikeuksien ja luottotappioiden todennäköinen lisääntyminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Pääluokka 28

Valiokunta toteaa, että hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutosten taloudellisten vaikutusten arviointiin on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota, jotta muutokset tulevat huomiodusti täysimääräisesti hyvinvointialueiden rahoituksen tasossa. Rahoitusperiaatteen mukaisesti hyvinvointialueiden rahoituksen tulee olla riittävä lainsäädännön edellyttämiin palveluvelvoitteisiin.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin panostetaan ottamalla käyttöön terapiatakuu 1.5.2025 lukien ja että hoitotakuun kevennykset eivät koske alle 23-vuotiaita. Lasten ja nuorten hyvinvointia tarkastellaan mietinnössä luvun 33.30 yhteydessä.

Henkilöstön saatavuus ja vuokratyövoiman käyttö

Henkilöstöpula koskee lähes kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöryhmiä, mutta myös pelastustoimea. Vajeessa on kuitenkin ajallista, alueellista ja ammattiryhmäkohtaista vaihtelua. Sote-sektorilla henkilöstöpulaa on muun muassa lääkäreistä, sosiaalityöntekijöistä, psykologeista, sairaanhoitajista sekä lähihoitajista. Henkilöstön eläköityminen, alan osin heikko houkuttelevuus sekä kasvava palvelutarve tuovat haasteita, joskin valiokunnan saaman tiedon mukaan viime aikoina alueilta on raportoitu myös myönteistä kehitystä henkilöstön saatavuudessa. Erityisesti keskustaajungeissa sote-henkilöstön saatavuus on hieman parantunut. Valiokunta korostaa, että tilannetta on syytä seurata tarkasti.

Valiokunta toteaa, että henkilöstön saatavuushaasteiden ratkaisemiseen tarvitaan monipuolisia lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpiteitä. Osana tätä kokonaisuutta on Hyvän työn ohjelma, jota käsitellään momentin 33.03.63 yhteydessä. Riittävästä ja alueellisesti tarkoituksenmukaisesti kohdentuvista koulutuspaikoista tulee pitää huolta, kuten myös alalle vaihtamisen sekä motivoivan urapolun koulutusmahdollisuuksista muun muassa hoitotyön osalta. Ammattiryhmien välisestä työnjakoa ja ammattihenkilöstöä koskevaa lainsäädäntöä tulee tarkastella, kuten myös teknologian ja digitalisaation hyödyntämistä ja toimintatapojen uudistamista. Kansainvälisen rekrytoinnin osuutta on pyritty kasvattamaan, ja tähän liittyy myös tarve tehokkaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon kv-henkilöstön laillistamisprosesseihin.

Henkilöstön heikon saatavuuden paikkaajana on hyödynnetty vuokratyön ostoja. Valiokunnan saaman tiedon mukaan vuokratyövoiman käyttö on kasvanut hyvinvointialueilla kiihtyvällä tahdilla viime vuosina (erityisesti vuoden 2023 aikana) ja siinä kustannusten kasvu on ollut nopeampaa kuin hyvinvointialueiden omien henkilöstökulujen kasvu. Kustannussyistä useat hyvinvointialueet ovatkin pyrkineet karsimaan epätarkoituksenmukaisinta vuokratyövoiman käyttöä ja muuttamaan tätä omaksi työksi rekrytointia tehostamalla. Valtiovarainministeriön keräämien tietojen mukaan vuokratyövoiman käytön voimakas kasvu onkin laantunut ja kääntynyt jopa laskuun kuluvana vuonna. Vuokratyövoiman käytön tilannekuvassa ja kustannuksissa on kuitenkin suuria alueellisia eroja.

Valiokunta pitää myönteisenä uusimpia tietoja henkilöstön saatavuuden ja vuokratyövoiman käytön kehityksestä. On myös hyvä, että Suomessa selvitetään ”Ruotsin mallin” kaltaista sopimusratkaisua, jossa määriteltäisiin yhteiset vaatimukset vuokratyövoiman laadulle, osaamiselle ja kustannuksille sekä vyöhykeperusteisille hinnoille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 28

Palvelujärjestelmän vaikuttavuus

Hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveystaloudellisia uudistetaan ja palvelujärjestelmän sekä palveluiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta parannetaan. Tavoitteena on ottaa käyttöön yhdenmukaisesti arvioituja, vaikuttavia ja kustannusvaikuttaviksi todettuja menetelmiä sosiaali- ja terveydenhuollossa panostamalla muun muassa tutkimukseen, kansalliseen arviointiosaamiseen, laatu-, vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustietotuotantoon sekä suositusten kehittämiseen ja niiden vakiinnuttamiseen palvelujärjestelmässä.

Valiokunta pitää hyvinvointialueiden toiminnan kehittämisessä, kustannusten kasvun hillitsemisessä ja talouden tasapainottamisessa keskeisenä tiedolla johtamista ja luotettavan tietopohjan kehittämistä. On hyvä, että vaikuttavuusperusteiseen ohjaukseen ja yleiseen vaikuttavuuden kehittämiseen on kiinnitetty huomiota niin hallituksessa kuin myös yksittäisillä hyvinvointialueilla, joskin tilanne alueiden välillä on vaihteleva.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän vaikuttavuuden kehittämiseen tehtiin vuoden 2024 talousarviossa yhteensä 8 milj. euron määrärahalisäykset (momentit 33.01.01, 33.01.25, 33.03.04, 33.03.63), ja tämä rahoitustaso jatkuu edelleen. Myös Suomen kestävä kasvun ohjelman rahoituksesta (momentti 33.60.61) 10 milj. euroa kohdistuu vuonna 2025 sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistamiseen ja 20 milj. euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoilujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönottoon.

Valiokunta nostaa hyvänä kehityssuuntana esille vuoden 2024 lopulla käynnistyvän yksikkökustannusten julkaisemisen. Yksikkökustannuksia selvittämällä on mahdollista tukea sitä, että kustannusvaikuttavuudeltaan parhaat toimintamallit tulisivat käyttöön kaikilla alueilla. Valiokunta pitää keskeisenä sitä, että hyvinvointialueille saadaan jalkautettua tietoa vaikuttavien toimintatapojen ja menetelmien käyttöön-oton tehostamiseksi sekä toisaalta vähähyötyisten menetelmien käytöstä poistamiseksi. Valiokunta pitää sosiaali- ja terveystaloudellisten yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun sekä kustannushillinnän kannalta tärkeänä myös kansallisen palvelulupauksen ja valikoiman tarkastelua. Valiokunnan saaman tiedon mukaan työ on tämänkin osalta käynnissä ja säädösvalmistelussa tavoiteaikatauluna on voimaantulo 1.1.2027.

Palvelujärjestelmän vaikuttavuuden parantamisessa olennaista on riittävä sosiaali- ja terveystalouden tutkimustieto. Valiokunta tarkastelee alan tutkimusrahoitusta momentin 33.60.32 yhteydessä.

Perustason palveluihin panostaminen ja hoitoon pääsy

Vuonna 2023 perustason terveydenhuoltopalveluihin käytettiin noin 38 prosenttia terveydenhuollon kustannuksista. Sosiaalihuollossa perustason palveluihin käytettiin 61 prosenttia sosiaalihuollon kustannuksista. Valiokunnan saaman tiedon mukaan hyvinvointialueet ovat yleisesti sitoutuneet perustason vahvistamiseen, ja alustavien tietojen mukaan useat alueet ovat suunnitelleet toimenpiteitä perustason vahvistamiseksi ja ottaneet asian huomioon vuoden 2025 talousarviovalmistelussa. Myös muutosohjelmissa ja säästöissä on painotettu erikoissairaanhoidon enemmän kuin perusterveydenhuoltoa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Pääluokka 28

Valiokunta pitää tätä myönteisenä. Sopeutustoimet on hyvä hyödyntää mahdollisuutena uudelleensuunnata toimintaa ja järjestellä sitä kustannusvaikuttavammalla tavalla, samalla perustasoa painottaen. Perustason vahvistamiseen on alueilla otettu käyttöön erilaisia ratkaisuja, kuten omalääkärimalli ja omatiimimalli. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että hyvinvointialueet jatkavat määrätietoisesti työtä talouden tasapainottamiseksi ja painotuksen siirtämiseksi erikoistasolta perustasolle. On tärkeää seurata, kuinka perustason menot jatkossa kehittyvät suhteessa erikoistagoon.

Hoitojonoja on edelleen koronavuosien jäljiltä, mutta tilastojen mukaan hoitoa odottavien ja hoitotakuun ylittäneiden määrän kasvu on pysähtynyt. Alueelliset ja erikoisalakohtaiset vaihtelut ovat suuria. Hallitus edistää jonopurkua muun muassa uudistamalla erikoissairaanhoidon työnjakoa ja laajentamalla toimenpiteiden tuotantotapoja. Rahoitusmalli ei mahdollista erillistä korvausmerkittyä lisärahoitusta jononpurkuun.

Hoitoon pääsyn osalta valiokunta toteaa, että paljon myös hyvää kehitystä on tapahtunut. Isossa kuvassa perusterveydenhuollon hoitoon pääsy on parantunut ja hoitojonot lyhentyneet, minkä lisäksi digitaalinen asiointi on ottanut suuria kehitysaskelia.

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Momentille ehdotetaan 3 200 000 euron vähennystä, joka liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain 22 §:n muuttamisesta (HE 171/2024 vp) eli ajokorttitarkastusten rajaamiseen pois hyvinvointialueiden järjestämisvastuun piiristä.

Valiokunta lisää momentille 3 200 000 euroa, koska asian käsittely on eduskunnassa edelleen kesken.

Momentille ehdotetaan 24 800 000 euron lisäystä, joka liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta (HE 122/2024 vp).

Valiokunta lisää momentille 20 200 000 euroa. Näin ollen talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä 45 milj. euron lisäys sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti (StVM 28/2024 vp).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 26 254 522 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

90. Kuntien tukeminen

Kuntien valtionavut ja valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Kuntien valtionapujen rakenne muuttuu vuonna 2025. Laskennalliset valtionosuudet kasvavat pääasiassa työvoimapalvelu-uudistuksen seurauksena, mutta toisaalta valtionavustukset alenevat muun muassa kotoutumiskorvausten alentamisen ja muiden valtiontalouden säästöjen takia. Va-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 28

liokunta tarkastelee kuntatalouteen vaikuttavia kokonaisuuksia myös opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkien yhteydessä ja arvioi tässä lähinnä kuntatalouden kokonaistilannetta.

Kuntien käyttötalouden valtionapuihin osoitetaan yhteensä noin 5,6 mrd. euroa, josta laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,7 mrd. euroa (kuntien peruspalvelujen valtionosuus noin 3,37 mrd. euroa ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuudet noin 1,3 mrd. euroa). Lisäksi kuntien veromenetysten korvaukset ovat noin 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,4 mrd. euroa.

Valtionosuuksissa on huomioitu muun muassa valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus sekä indeksikorotus (3,4 prosenttia), joskin peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava 25 milj. euron vähennys. Kuntien peruspalveluiden valtionosuuden tasoon vaikuttavat edelleen myös sote-uudistuksen siirtolaskelman tarkentumiseen liittyvät erät ja muutoksen lievennykset — niin määräaikaisten vähennykset kuin 277 milj. euron pysyvä lisäys.

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia tehtävämuutoksia, joista keskeisimmät ovat työvoimapaalveluiden uudistus ja kotoutumislain kokonaisuudistus sekä työtömyysturvan rahoitusvastuun muutos. Kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen tehtävät siirrot ovat näiden osalta yhteensä 874 milj. euroa.

Muilta osin kuntien tehtävämuutosten nettovaikutus valtionosuuteen on vuonna 2025 noin 5 milj. euroa valtionosuutta lisäävä. Euromääräisesti merkittävimpiä tehtävälisäyksiä ovat oppimisen tuen uudistaminen ja perusopetuksen kolmen vuosiviikkotunnin lisäys, joita tarkastellaan mietinnössä tarkemmin momentin 29.10.30 yhteydessä. Suurimmat säästötoimet ovat työllisyysmäärärahojen alentaminen (palkkatuen käytön rajoittaminen) ja kuntien työllistämismenettelyn poistaminen 57 vuotta täyttäneiltä työttömiltä työnhakijoilta.

Kuntien tehtäviä ja velvoitteita purkavia toimia on huomioitu 4 milj. eurolla. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu 22,7 milj. euron vähennys, jotta hallituksen keväällä 2024 norminpurkuun linjaama 100 milj. euron säästötavoite saavutetaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan norminpurkutyö jatkuu edelleen. Tehtäviä ja velvoitteita purkavia ehdotuksia läpikäydään ja niistä seuraavia jatkotoimia arvioidaan.

Kuntaveron efektiivisyyttä parannetaan poistamalla ansiotulovähennys ja kasvattamalla työtulovähennystä. Tämän seurauksena kuntien verotulot kasvavat arviolta 338 milj. eurolla, mutta muutos toteutetaan voimaantulohetkellä kustannusneutraalisti alentamalla kuntien verotulomenetysten korvauksia momentilla 28.90.35.

Valiokunta toteaa, että kuntatalouteen kohdistuu vuonna 2025 erityisen paljon muutoksia. Kaikkiaan valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa hallituksen laskelman mukaan kuntataloutta noin 270 milj. eurolla vuonna 2025 vuoteen 2024 verrattuna. Lisäksi sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoitintarvaisen arvioidaan vahvistavan kuntataloutta noin 90 milj. eurolla vuonna 2025.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 28

Epävarmuutta liittyy tyypillisesti siihen, kuinka hyvin uusiin ja muuttuviin tehtäviin kohdentuva valtion rahoitus vastaa todellisia kustannuksia. Valiokunta pitää hallintovaliokunnan (HaVL 18/2024 vp) tavoin tärkeänä, että kaikki valtionosuustehtävien ja muiden tehtävien muutokset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Valtionosuustehtävien muutoksissa valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää myös sitä, että uusien tai laajentuvien tehtävien ja velvoitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan realistisesti.

Valiokunta toteaa, että laajemmin tarkasteltuna valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksiin liittyy epävarmuuksia koskien myös muun muassa sitä, millaisia erisuuntaisia suoria ja epäsuoria vaikutuksia sosiaaliturvaetuksien, palkkatuen ja kotoutumislain muutoksilla on kuntiin. Esimerkiksi perustoimeentulotukimenoa momentilla 33.10.57 lisäävät muutokset heikentävät kuntien rahoitusta viiveellä. Tämä johtuu siitä, että kuntien rahoitusosuus (50 prosenttia) perustoimeentulotukimenoista toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävällä vähennyksellä lopullisten toteumatietojen mukaisesti kahden vuoden viiveellä. Perustoimeentulotukimenojen muutosta tarkastellaan mietinnössä päälukan 33 yhteydessä. Kotoutumislain muutoksiin liittyvien säästö päätösten vaikutuksia taas tarkastellaan mietinnössä momentin 32.50.30 yhteydessä.

Työvoimapalvelu-uudistus ja työttömyysetuuksien rahoitusvastuun muutokset

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen siirretään yhteensä noin 874 milj. euroa työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön päälukista, mikä johtuu vuoden 2025 alussa voimaan astuvista muutoksista.

Työvoimapalvelut ovat kunnille uusi valtionosuustehtävä. TE-palveluiden järjestämisen ja kotoutumisen edistämisen tehtäviin osoitetaan koko maan tasolla täysimääräinen yleiskatteinen valtionosuusrahoitus (noin 658 milj. euroa). Rahoitustaso on määräytynyt sellaisena kuin palveluihin olisi budjetoitu määrärahaa tilanteessa, jossa valtio olisi vastannut palveluiden järjestämisestä vuonna 2025. Kunnille rahoitus kohdistuu laskennallisena, mikä tarkoittaa sitä, että se ei välttämättä vastaa yksittäiselle kunnalle siirtyviä kustannuksia. Tätä loiventaa siirtymäajan rahoitus. Työvoimapalveluiden siirtoa tarkastellaan mietinnössä luvun 32.30 yhteydessä.

Myös kuntien vastuu työttömyysetuusmenojen rahoituksesta laajenee, mikä korvataan kunnille valtionosuuden yhteydessä maksettavana korvauksena (noin 216 milj. euroa). Korvaus on määritetty vuonna 2023 maksettujen työttömyysetuuksien perusteella eikä sitä tarkisteta jälkikäteen. Vielä tässä vaiheessa ei ole mahdollista arvioida korvauksen tasoa suhteessa kunnille vuoden vaihteessa tosiasiallisesti siirtyviin etuusmenoihin. Valiokunta toteaa, että työllisyystilanne on nyt heikompi kuin se oli vuonna 2023, mutta tilanne olisi voinut olla myös päinvastainen. Työllisyystilanne muuttuu suhdanteiden myötä.

Kokonaisuudessaan vuonna 2025 voimaan tulevien uudistusten vaikutukset kuntatalouteen riippuvat suurelta osin siitä, miten kunnat onnistuvat työllisyyden hoidossa. Uudistuksen onnistuminen on tärkeää kunnille, koska kunnat haluavat parantaa työllisyyspalveluiden vaikuttavuutta ja vahvistaa alueensa elinvoimaa. Tehokas työllistyminen alentaa etuusmenoja, TE-palvelujen menoja sekä lisää kunnallisverotuottoa. Uudistukset tulevat toisaalta lisäämään kuntatalouden herkkyyttä suhdannevaihteluille. Valiokunta toteaa, että uudistusta on tärkeää seurata ja tarvittaessa kehittää yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 28

Kuntatalouden näkymät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Kuntatalouden tilanne heikentyy merkittävästi vuonna 2024, kun vuoteen 2023 kohdistuneet poikkeukselliset sote-uudistuksen niin sanotut verohännät poistuvat. Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan heikkenevän noin miljardi euroa negatiiviseksi, ja tilanne heikkenee edelleen jatkuvuutena. Kuntatalouden menot kasvavat kustannusten noustessa, ja kunta-alan ansiokehitys on yleistä ansiokehitystä nopeampaa. Investointipaineet pysyvät mittavina muun muassa rakennuskannan iästä ja suurten kaupunkien investointipaineista johtuen. Kuntataloudessa on siis edelleen rakenteellinen haaste, joka osin on ollut viime vuodet piilossa kuntataloutta vahvistaneiden kertaluonteisten ja ajoituksellisten tekijöiden takia.

Kuntatalouden sopeutuspainetta on arvioitu kuntatalousohjelmassa laskennallisen kunnallisveroprosentin korotuspaineen avulla (toiminnan ja investointien rahavirta suhteutettuna kunnallisveroprosentin yksikkötuottoon). Koko maan tasolla korotuspaine on vuosina 2025—2028 hie-man yli 1 prosenttiyksikköä. Kuntakokoryhmittäin tarkasteltuna suurin korotuspaine on pienissä alle 5 000 asukkaan kunnissa. Näissä kunnissa kunnallisveroprosentin yksikkötuotot ovat tyypillisesti suuria kuntia matalampia, minkä lisäksi näiden kuntien mahdollisuudet sopeuttaa toimintojaan ovat usein rajalliset. Valtionosuudet määräytyvät ensisijaisesti lapsi-ikäluokkien perusteella, mikä vaikeuttaa väestöä menettävien vanhusväestövaltaisten pienten kuntien tilannetta. Sopeutuspainetta on kuitenkin kaikenkokoisissa kunnissa eri puolilla Suomea. Suurissa kaupungeissa ja niiden ympäryskunnissa kustannus- ja investointipaineet ovat kasvavia. Maahanmuuton kasvu voimistaa osaltaan kuntien eriytymiskehitystä, koska se keskittyy suuriin kaupunkeihin, joihin myös maan sisäinen muuttoliike kohdistuu.

Valtionosuusjärjestelmää uudistetaan parhaillaan kustannusneutraalisti vastaamaan sote-uudistuksen ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Valtionosuusuudistuksen tavoitteena on varmistaa erikokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografinen kehitys sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytyksiä investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia haasteita. Valtionosuuksien laskennallisuus ja yleiskatteellisuus säilytetään ja kuntien tehtävien rahoituksessa painotetaan yleiskatteellisia valtionosuuksia valtionavustusten sijaan.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä valtionosuusjärjestelmän uudistamista, sillä sote- ja TE-uudistusten jälkeen kuntien noin 23 mrd. euron menoista (ulkoiset käyttökulut) kaksi kolmasosaa kohdistuu sivistys- ja kulttuuritoimeen ja 8 prosenttia työllisyyden ja elinkeinojen edistämiseen. Tämä on suuri muutos verrattuna aiempaan. Sote-uudistuksen myötä nykyiseen järjestelmään on myös syntynyt erikoisia tilanteita, kuten negatiivisen valtionosuuden kunnat. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että uudistuksessa otetaan huomioon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannustimet. Ennalta ehkäisevä toiminta ja varhainen puuttuminen on tyypillisesti kustannusvaikuttavaa verrattuna raskaampiin toimiin.

Valiokunta toteaa, että uudistuksen aikataulun lykkääminen vuodelle siten, että voimaantulo olisi vuoden 2027 alussa, on ymmärrettävä ja tarpeellinen. Suomen kuntakenttä ja sen haasteet ovat moninaiset ja eriytyneet, joten valmistelussa tarvitaan huolellisia ja kattavia selvityksiä sekä laskelmia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 28

Useissa kunnissa on pysyvä tulojen ja menojen epätasapaino, mikä näkyy ja tulee näkymään muun muassa sopeutusohjelmina ja vaikeina palveluverkkopäätöksinä. Poikkeuksellista on, että haastava taloudellinen tilanne ei koske vain väestöltään väheneviä, syrjäisiä ja pieniä kuntia, vaan osin myös suurempia kaupunkeja. Jatkossa kuntien taloudellista menestystä määrittää aiempaa vahvemmin muun muassa työllisyyskehitys sekä menokehitys sivistystoimessa. Valiokunta korostaa, että kunnan talouden kestävyys ei tarkoita vain käyttömenojen ja tulojen tasapainoa, vaan myös liikkumavaraa investointeihin ja elinvoiman kehittämiseen. Olisi myös syytä arvioida, kuinka yhtenäiskuntamalli jatkossa toimii ottaen huomioon kuntatalouden eriytymiskehityksen, ja miltä osin olisi tarve tehtävien eriyttämiselle.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahasoksi esitetään vajaat 8,5 mrd. euroa, mikä on 442 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Nousua selittävät T&K-lisäpanostukset sekä hallitusohjelman mukaiset lisäykset muun muassa perusopetukseen ja oppimisen tuen vahvistamiseen. Esi- ja perusopetuksen rahoitusta vahvistetaan portaittain hallituskauden aikana siten, että vuonna 2027 lisärahoitus on 200 milj. euron tasolla. Vuonna 2025 kokonaisuuden lisärahoitus nousee 100 milj. euroon. Myös lakisääteiset indeksikorotukset ja muut määrärahatason tarkistukset nostavat pääluokan menoja.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että koulutukseen ja tutkimukseen sekä perustaitoihin kohdennetaan merkittävä lisärahoitus, vaikka julkista taloutta kokonaisuutena on välttämätöntä sopeuttaa. Panostukset koulutukseen ovat panostuksia niin yksilöiden hyvinvointiin kuin yhteiskunnan menestymiseen ja muun muassa osaavan työvoiman saatavuuteen. Osaamiseen ja tutkimukseen panostaminen on pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna keskeistä talouskasvun tukemisessa ja julkisen talouden tervehdyttämisessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahasoa korottaa myös opiskelijoiden siirtäminen opintotuen asumislisän piiriin. Muutos lisää vuonna 2025 määrärahasoa noin 160 milj. eurolla, vaikka kokonaisuutena uudistuksen arvioidaan säästävän valtion menoja noin 57 milj. eurolla vuoteen 2028 mennessä. Opintotuen kokonaisuudistus on parhaillaan valmistelussa eikä valiokunta käsittele mietinnössään yksityiskohtaisemmin tätä kokonaisuutta.

Pääluokan määrärahasoon vaikuttavat alentavasti valtiontalouden heikon tilanteen takia linjatut säästötoimet, kuten ammatillisen koulutuksen säästöt ja valtionavustussäästöt. Valtionavustusten taso alenee 60 milj. eurolla jakautuen seuraavasti: ammatillisen koulutuksen avustukset -20 milj. euroa, Opetushallituksen valtionavustukset -5 milj. euroa, taiteen ja kulttuurin rahoitus -17,4 milj. euroa, tieteen edistämisen valtionavustukset -4 milj. euroa sekä nuorisotyön ja liikunnan avustukset -13,7 milj. euroa. Tuottavuus- ja toimintamenosäästöjä vuoteen 2025 kohdistuu yhteensä 29,8 milj. euroa. Niistä 14,6 milj. euroa toteutetaan lakkauttamalla opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutuksen erillisrahoitus, 10 milj. euroa, vähentämällä kertaluonteisesti Opetushallituksen avustuksia sekä säästämällä virastojen toimintamenoista 5,2 milj. euroa. Virastojen menoihin on kohdistettu vain maltillisesti säästöjä käynnissä olevan Sivistyshallinto 2030 -uudistuksen takia. Pääluokan määrärahasoa alentaa myös evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin osoitetun määrärahan ja ortodoksiselle kirkolle maksettavan avustuksen vähentäminen yhteensä 20 milj. eurolla. Vastapainona ansiotulovähennyksen poistaminen ja työttömyysvakuutusmaksun aleneminen johtavat edellä todetuille kirkkoille kerättävän kirkollisveron kasvuun yhteensä noin 49 milj. eurolla.

Valiokunta toteaa, että määrärahasäästöt ovat välttämättömiä julkisen talouden mittavan alijäämäisyyden takia. Väistämättä säästöt tuottavat haasteita eri toimijoille, ihmisryhmille ja yksilöille. Haasteiden ratkaisemisessa tarvitaan uudenlaista ajattelua niukkenevien resurssien kohdentamiseksi mahdollisimman vaikuttavasti. Valiokunta tarkastelee keskeisimpiä lisäpanostuksia ja säästötoimia yksityiskohtaisemmin mietinnössä asianomaisten momenttien yhteydessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Työelämässä olevien osaamisen kehittäminen toteutuu aikuiskoulutustuen lakkauttamisen jälkeen pääsääntöisesti työn ohessa. Tämä voi olla ongelmallista tilanteissa, joissa koulutukseen sisältyy esimerkiksi pakollista harjoittelua. Opiskelu tällaisilla aloilla vaatii uudenlaisia järjestelyjä sekä työpaikoilla että koulutusorganisaatioissa.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukselle (Jotpa) osoitetaan 10 milj. euroa työn ohessa tapahtuvan opiskelun pilotointi- ja kehittämishankkeeseen, joka toteutetaan vuosina 2025—2026. Pilottihanke keskittyy sellaisiin työvoimapula-alojen koulutuksiin, joihin sisältyy pakollista harjoittelua tai muuta opiskelua, joka edellyttää poissaoloa työstä ja joissa aikuiskoulutustuki on ollut keskeisessä roolissa. Pilotoinnin piiriin tullee muun muassa sairaanhoitaja-, lähihoitaja-, sosionomi-, varhaiskasvatusopettaja- ja erityisopettajaopiskelijoita. Jotpa myöntää hankerahoituksen koulutuksen järjestäjille, jotka maksavat osan rahoituksesta eteenpäin työnantajalle korvauksena työntekijän työajalla opiskelusta aiheutuneista kustannuksista. Kyse ei siis ole opiskelijalle maksettavasta etuudesta.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että Jotpan kokeiluhankkeella pyritään löytämään uudenlaisia ratkaisuja työssä olevien osaamisen kehittämiseen. On tärkeää, että erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja kartoitetaan aikuisten lisä- ja täydennyskoulutukseen.

Työelämän tarpeet muuttuvat vauhdilla. Valiokunnan kuulemisessa on nostettu esiin huolta siitä, millainen yhteisvaikutus aikuiskoulutustuen lakkauttamisella, vapaan sivistystyön säästöillä ja ammatillisen koulutuksen säästöillä on aikuisväestön osaamisen kehittämisen ja alan vaihtamisen mahdollisuuksiin sekä laajemmin yhteiskunnan osaamistarpeiden ratkaisemiseen. Sivistysvaliokunta (SiVL 11/2024 vp) korostaa lausunnossaan tarvetta seurata aikuisille suunnattuun koulutukseen kohdistuvien muutosten yhteisvaikutuksia. Valtiovarainvaliokunta yhtyy tähän näkemykseen.

06. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää momentille 50 000 euroa Kansallisarkiston Talvisota 90 -digitalisointihankkeeseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 704 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää momentille 80 000 euroa Fulbright-stipendivaihtotoimintaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 496 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Lukutaito. Viime vuoden mietinnön (VaVM 14/2023 vp) tavoin valiokunta korostaa luku- ja kirjoitustaidon tärkeyttä. PISA-arvioinnissa noin viidennes oppilaista ei saavuttanut yhteiskunnassa pärjäämisen kannalta riittävää lukutaidon tasoa. Lukutaidon vahvistaminen on keskeistä, jotta jokainen saavuttaa riittävän peruslukutaidon jatko-opintoihin siirtymiseksi ja yhteiskunnassa pärjäämiseksi.

Heikkojen lukijoiden osuus on kolminkertaistunut tällä vuosituhannella. Yksi taustalla vaikuttava tekijä on lukuarrastuksen väheneminen. Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma vastaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanosta. Ohjelma tukee kaikenikäisten lukemista ja lukutaitoa varhaiskasvatukseen ja kouluille suunnattujen osaohjelmien kautta sekä jakamalla valtionavustuksia lukutaitotyöhön.

Luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistäviin toimiin kohdennetaan 1 milj. euroa vuonna 2025, mikä on 200 000 euroa enemmän kuin vuonna 2024. Lukulahja lapselle -malliin osoitetaan lisäksi 350 000 euron pysyvä rahoitus momentilla 29.80.50. Valiokunta pitää lukutaitoa keskeisenä ydinosaamisena ja pitää hyvänä, että lukutaidon parantamiseen on kiinnitetty huomiota hallituksen talousarvioesityksessä.

Kehitysvammaisille tarkoitettu oppimateriaali. Kehitysvammaliiton oppimateriaalikeskus (Opike) on tuottanut selkokieliä oppimateriaaleja kouluille muun muassa luku- ja kirjoitustaidon sekä matematiikan oppimiseen. Opiken STEA-avustuksen lakkaamisen takia kehitysvammaisille tarkoitettua oppimateriaalia, selkokielisen kirjallisuuden ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamisen avustuksiin kohdennetaan 315 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että kehitysvammaisille tarkoitettua materiaalia tuottamista pystytään jatkossakin avustamaan. Summa on pieni, mutta hyvin tärkeä.

Valiokunta lisää momentille 65 000 euroa avustuksena FDUV Lärumille ruotsinkielisen kehitysvammaisille tarkoitettua oppimateriaalin saatavuuden turvaamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 21 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1. kohta kuten HE 191/2024 vp)

(2.—6. kohta kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

(7. kohta kuten HE 191/2024 vp)

(3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 135 000 euroa, josta osoitetaan

- 120 000 euroa Tammenlehvän perinneliitolle veteraani- ja perinnetyön alueellisen toiminnan aloittamiseen ja kehittämiseen (100 000 euroa) sekä Limingan Lotta-patsas hankkeeseen (20 000 euroa)
- 15 000 euroa Holokaustin uhrien muisto ry:lle.

Valiokunta palauttaa momentin perusteluihin maininnan, että määrärahaa saa käyttää myös avustukseen Holokaustin uhrien muisto ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	183 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	Opetus-, kasvatusta- ja koulutusalojen säätiö (OKKA)	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
8.	Holokaustin uhrien muisto ry	15 000
Yhteensä		1 682 000

51. Avustukset uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 60 000 euroa Juutalaisen seurakunnan turvajärjestelyihin, 200 000 euroa Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle ja 30 000 euroa USKOT-foorumi ry:lle.

Valiokunta palauttaa momentin perusteluihin maininnan, että määrärahaa saa käyttää myös avustukseen Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle ja USKOT-foorumi ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 442 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 29

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 382 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
	— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	584 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
6.	Avustus <i>USKOT-foorumi ry:lle</i>	30 000
7.	Avustus <i>Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle</i>	200 000
Yhteensä		3 442 000

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Tasa-arvorahoitus. Hallitus on vakiinnuttanut varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tasa-arvorahoituksen. Vuosina 2024—2026 määrärahan suuruus on vuositasolla noin 50 milj. euroa. Avustuksella vahvistetaan lasten ja nuorten tasa-arvoista ja yhdenvertaista kehitystä kohdentamalla tukea niille päiväkodeille ja kouluille, jotka sijaitsevat sosioekonomisesti huono-osaisemmillä alueilla. Avustus mahdollistaa opettajien ja avustajien palkkaamista.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan huhtikuussa 2024 avustusta myönnettiin yhteensä 280:lle varhaiskasvatuksen ja/tai perusopetuksen järjestäjälle neljäksi vuodeksi. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että avustustaso on vakiinnutettu ja avustus myönnetään nelivuotisena. Tämä mahdollistaa pitkäjänteisemmän ja vaikuttavamman toiminnan.

Varhaiskasvatuksen henkilöstöpula. Varhaiskasvatuksen henkilöstöpulaa pyritään helpottamaan uudella täydennyskoulutusmallilla, johon osoitetaan 6 milj. euroa vuodelle 2025. Rahoitus on tarkoitettu kohdentaa niin sanottujen kuutoskaupunkien varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämisohjelmaan. Rahoituksella kaupungit voivat hankkia varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta. Kehittämisohjelman lähtökohtana on, että koulutukset suoritetaan työn ohella joustavasti.

Varhaiskasvatus tukee perustaitojen kehittymistä ja on keskeinen väline tasaamaan myöhempiä oppimisen eroja. Näin ollen olisi edelleen tärkeää lisätä muun muassa maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen. Laadukas varhaiskasvatus edellyttää osaavia varhaiskasvatuksen opettajia. Valiokunta on jo useana vuonna (ks. VaVM 37/2022 vp, VaVM 14/

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

2023 vp) kiinnittänyt huomiota varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön saatavuuden haasteisiin sekä varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmääriin. Myös sivistysvaliokunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt asiaan huomiota (ks. SiVL 11/2024 vp). Valiokunta pitää hyvänä uutta kehittämisohjelmaa, sillä vaikka pula varhaiskasvatuksen opettajista koskee koko maata, on henkilöstön saatavuuden haasteita erityisesti suurimmissa kaupungeissa. Aikuiskoulutustuen päätyttyä on tärkeää ylläpitää mahdollisuuksia jatko- ja muuntokouluttautumiseen alalla.

Lisäksi valiokunta korostaa, että korkeakoulujen aloituspaikkamäärissä on tärkeää huomioida varhaiskasvatusalan tarpeet. Korkeakoulujen kanssa kaudelle 2025—2028 sovituihin tavoitteisiin ala onkin nostettu huomion kohteeksi (ks. luku 29.40).

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Hallituksen linjaama esi- ja perusopetuksen lisärahoitus nousee 50 milj. eurolla vuonna 2025. Eräitä keskeisiä tähän kokonaisuuteen kuuluvia muutoksia käsitellään alla, vaikka rahoituksesta valtaosa sisältyy kuntien peruspalveluiden rahoitusjärjestelmään (momentilla 28.90.30).

Kuntatalouden tilanne on kokonaisuutena haastava ja eriytynyt. Ikäluokkien pieneneminen näkyy valtionosuuksissa, ja väestönmuutos haastaa opetuksen järjestämistä niin pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa kuin myös suurissa kaupungeissa, joskin eri syistä. Valiokunta toteaa, että siltä osin kun perusopetuksen lisärahoitus kohdentuu kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen, on rahoitus kunnille yleiskatteista ja kunnilla on harkintavalta rahoituksen kohdentamisessa. Näin ollen on tärkeää seurata sitä, että oppimisen tuen uudistus saadaan jalkautettua kunnissa ja kouluissa uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Myös vuosiviikkotuntimäärän kehitystä tulee seurata.

Oppimisen tuki. Oppimisen tuki uudistuu 1.8.2025. Lähtökohtana on varmistaa oppilaalle hänen tarvitsemansa tukitoimet sekä kouluille riittävät resurssit tuen toteuttamiseen. Nykyisin tuen saamisessa on viivettä, resurssit kohdentuvat suurelta osin korjaaviin toimiin ja asiakirjojen sekä hallintopäätösten valmistelu tuo merkittävää kuormitusta.

Uudistuksen toteuttamiseen on varattu kaikkiaan lähes 100 milj. euron pysyvä rahoitus opetuksen järjestäjille, mikä vuoden 2025 talousarviossa näkyy noin 38 milj. euron lisäyksenä kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen. Tarkoituksena on vahvistaa ennakkollisia tukitoimia ja varmistaa, että myös yksilöllisiä tukitoimia tarvitsevat oppilaat saavat riittävän tuen. Oppilaalle ensisijaisiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin kohdennetaan merkittävä osuus rahoituksesta.

Valiokunta pitää uudistusta erittäin tärkeänä ja kannatettavana, jotta jokaisella peruskoulun päättävällä on riittävät taidot ja valmiudet toisen asteen opintoihin. Mahdollisuus oppia ja saada tukea oppimiseen on myös lasten ja nuorten hyvinvoinnin keskiössä. On myös hyvä, että tuen saamiseen liittyvää hallintoa kevennetään, mikä vapauttaa opettajien aikaa varsinaiseen opetustyöhön ja oppilaiden tukemiseen.

Uudistus tulee vaatimaan laskennallisesti 150 uutta erityisopettajaa. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että tämä on huomioitu uudistuksen kokonaisrahoituksessa ja yliopistoille varataan uusiin

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

aloituspaikkoihin yhteensä 1,05 milj. euroa kaudelle 2025—2027. Myös uudistuksen käyttöönoton tukeen, tiedonkeruuseen ja seurantaan on varauduttu yhteensä 5,5 milj. eurolla vuosille 2025—2027.

Kyseessä on kunnille ja kouluille suuri toimintatapojen ja -kulttuurin muutos, jota haastaa nopea voimaantuloaikataulu. Valiokunta pitää uudistuksen tukea tärkeänä, jotta kunnissa ja kouluissa saadaan erityisesti ryhmäkohtaiset tukimuodot jalkautettua vaikuttavasti. On hyvä, että käyttöönoton tukeen on erillinen rahoitus erityisesti nyt, kun Opetushallituksen täydennyskoulutusrahoitus lakkautetaan.

Vuosiviikkotuntien lisääminen. Perusopetuksen vähimmäistuntimäärää kasvatetaan kolmella vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Tuntilisäykset tulevat voimaan 1.8.2025, ja ne kohdistuvat äidinkielen ja kirjallisuuteen sekä matematiikkaan. Uudistukseen osoitetaan noin 8,5 milj. euroa vuoden 2025 talousarviossa.

Valiokunta korostaa perustaitojen ja -valmiuksien vahvistamisen tärkeyttä, ja tässä perusopetus, mutta myös varhaiskasvatus ja esiopetus, ovat keskeisessä asemassa. Perustaitoja ovat luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot, mutta laajasti katsoen myös taidot, jotka tukevat muun muassa opiskelutaitoja, sosiaalisia taitoja, itsestä huolehtimista ja digitaalista osaamista. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että opetustunteja lisäämällä mahdollistetaan opettajille enemmän aikaa keskittyä opettamiseen ja oppimisen varmistamiseen perusopetuksen alkuvuosina. Myös valmistelussa oleva mobiililaitteiden käytön rajaaminen tuo kouluihin työrauhaa opetustyöhön. Valiokunta tarkastelee erikseen lukutaitoa momentin 29.01.31 yhteydessä.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että perusopetuslakiin ollaan lisäämässä myös liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Liikkumisen edistämistä ja liikkumattomuuden haasteita tarkastellaan tarkemmin luvun 29.90 yhteydessä.

Yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvaus. Yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvaus nostetaan 94 prosentista 100 prosenttiin 1.8.2025. Tähän osoitetaan 4,5 milj. euron lisärahoitus vuodelle 2025. Myös tätä muutosta valiokunta pitää tervetulleena, erityisesti opetuksen järjestäjien yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaaseen sivistystyöhön osoitetaan noin 185 milj. euroa, mikä on noin 17 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutosta selittää muun muassa indeksitarkistus, mutta myös 5 milj. euron lisäys maahanmuuttajanaisten koulutukseen.

Valiokunta toteaa, että vapaan sivistystyön oppilaitoksilla, kuten kansanopistoilla, on merkittävä rooli maahan muuttaneiden kotoutumis- ja kielikoulutuksen järjestämisessä. Vapaan sivistystyön kieli- ja kotoutumiskoulutukseen on varattu 100 prosentin valtionosuutena 15,8 milj. euroa vuodelle 2025, josta 3 milj. euroa kohdentuu ukrainalaisten koulutustarpeisiin ja 1 milj. euroa ruotsinkieliseen kotoutumiskoulutukseen. Valiokunnan kuulemisessa on tuotu esille, että ukrainalaisten koulutuksessa kysyntä on ollut selvästi suurempaa kuin mihin rahoitus riittää. Erityisesti

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

vuonna 2023 koulutusta toteutettiin talousarviorahoitusta enemmän, mikä on tuottanut rahoitusvajetta.

Kotoutumiskoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on maksutonta niille, joilla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma. Valiokunta pitää kielitaitoa keskeisenä kotoutumisen edellytyksenä ja painottaa, että myös kotoutumisajan ylittäneillä maahanmuuttajilla voi olla kielikoulutuksen tarvetta. On hyvä, että maahanmuuttajanaisten aseman ja opiskelumahdollisuuksien parantamiseen on 5 milj. euron lisäys. Tämä lieventää kotoutumisrahoitukseen kohdentuvien säästöjen vaikutuksia, joita tarkastellaan mietinnössä luvun 32.50 yhteydessä.

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Etäkoulu Kulkuri ja Nomadskolan ovat ulkomailla asuvien oppilaiden verkkokouluja. Etäkoulu Kulkuri on toiminut vuodesta 1975, ja sillä on oppilaita kaikkiaan 60 eri maassa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan kurssimaksuja on jo jouduttu merkittävästi nostamaan ja vuodelle 2025 esitetty 148 000 euron rahoitustaso johtaisi toiminnan alasajoon vuonna 2025.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa Etäkoulu Kulkurille.

Suomi-koulut mahdollistavat maailmalla oleville suomalaisille lapsille ja nuorille suomen kielen ja kulttuurin opiskelua sekä vahvistavat suomalaista identiteettiä ja yhteyttä Suomeen. Suomi-kouluja on noin 115, ja kouluverkosto kattaa yli 30 maata. Vuonna 2024 Suomi-koulujen toimintaan osoitettiin eduskunnan lisäysten jälkeen 779 000 euroa. Hallituksen esitys vuodelle 2025 on 429 000 euroa.

Valiokunta lisää momentille 300 000 euroa Suomi-koulujen toimintaan.

Lisäksi valiokunta lisää momentille 660 000 euroa, josta kohdennetaan

- 100 000 euroa Tiedeolympialaisiin
- 250 000 euroa Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:lle
- 180 000 euroa Iso Kirja ry:lle kristillisen opiston toimintaan Keuruulla
- 80 000 euroa Kielilähettiläät ry:n toimintaan
- 50 000 euroa Jämsän kristillisen kansanopiston sivutoimipisteen investointeihin Hausjärvellä.

Valiokunta muuttaa talousarvioaloitteen TAA 88/2024 vp pohjalta momentin perusteluja siten, että määrärahaa voidaan käyttää myös muihin kuin hallituksen esityksen päätösoosan kohdissa 1)–3) todettuihin valtionavustuksiin sivistystyön ja kasvatustalouden järjestöille.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 8 383 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1. kohta kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

2) 5 217 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön sekä vapaan sivistystyön tutkimuksen yhteistyö- ja tiedotustoimintaan sekä opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan

3) 2 248 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle, Kristillinen kasvatus Omenapuu ry:lle, Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:lle, *Kielilähettiläät ry:lle* sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola-toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen osoitetaan 1,37 mrd. euroa, mikä on 48 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Talousarvioesitys sisältää lähinnä valtionosuuksina 2,067 mrd. euroa ammatilliseen koulutukseen ja 904 milj. euroa lukiokoulutukseen (sisältäen myös kuntarahoitusosuuden, joka on ammatillisessa koulutuksessa 1,095 mrd. euroa ja lukiokoulutuksessa 570 milj. euroa).

Toisen asteen koulutukseen kohdistuvat säästöt. Ammatilliseen koulutukseen kohdistuu vuonna 2025 yhteensä 120 milj. euron sopeutustoimet, joista 20 milj. euroa liittyy valtionavustussäästöihin. Valtion rahoitusosuuden vähennys on 62,6 milj. euroa.

Säästö toteutetaan vähentämällä koulutuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevaa tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää 10 000 opiskelijavuodella. Hallituksen linjauksen mukaisesti vähennystä ei kohdenneta perusopetuksen päättävien nuorten eikä vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen. Vähennys kohdistetaan laskennallisesti koulutuksen järjestäjille, joilla ajantasaisimman opiskelijoiden pohjakoulutusta kuvaavan tilastoaineiston perusteella on ollut enemmän tutkinnon jo suorittaneita opiskelijoita. Koulutuksen järjestäjillä on vastuu kohdentaa vähennys eri koulutusaloille, tutkintoihin ja koulutuksiin huomioiden ensisijaisen toiminta-alueensa työvoima- ja koulutustarpeet. Myös ohjauksella pyritään varmistamaan, että vähennys kohdistuu erityisesti aikuisille, jo aiemman tutkinnon suorittaneille.

Lisäksi vähennetään ammatillisen koulutuksen strategiarahoitusta 4 milj. euroa, ammatillisen ja lukiokoulutuksen hankerahoitusta 2 milj. euroa sekä osana normien purkamista ammatillisen koulutuksen rahoitusta 4 milj. euroa ja lukiokoulutuksen rahoitusta 1 milj. euroa.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan ammatillinen koulutus on Suomessa valtaosin aikuiskoulutusta. Opiskelijoista noin 65 prosenttia on yli 20-vuotiaita, ja tämä joukko on hyvin moninainen. Opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan ammatillisen koulutuksen rahoituksesta noin 600 milj. euroa on kohdistunut koulutuksiin, joissa opiskelijoilla on aiemmin suoritettu tutkinto, jo-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Pääluokka 29

ten säästöjen jälkeenkin tämän kohderyhmän kouluttamiseen kohdistuisi edelleen merkittävä rahoitus.

Valiokunnan kuulemisessa on esitetty huolta siitä, että rahoituksen yleiskatteisuuden takia säästöt tulevat vaikuttamaan kaikkeen ammatilliseen koulutukseen. Määrärahavähennykset väistämättä heijastuvat osin myös oppivelvollisten tai vailla aiempaa tutkintoa olevien opetuksen määrään ja laatuun, sillä kaikki opiskelevat samoissa ”ryhmissä” käyttäen samoja tiloja ja laitteita.

Valiokunta pitää julkisen talouden kannalta perusteltuna sitä, että tutkintojen kasautumista vähennetään. Valittu ammatillisen koulutuksen säästön kohdennustapa pyrkii tämän huomioimaan. On kuitenkin tärkeää, että ammatilliseen koulutukseen kohdistuvien erilaisten muutosten vaikutuksia oppivelvollisiin, koulutuksen saatavuuteen, laatuun ja osaamistavoitteiden saavuttamiseen seurataan. Valiokunta korostaa koulutuksen järjestäjien vastuuta säästön jatkokohdennuksessa ja pitää tärkeänä, että harkinnassa huomioidaan se, kuinka hyvin eri aloilta työllistytään. Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että jatkossakin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen ja niiden osien koulutuksen tarjonnan tulisi olla riittävää kattamaan työelämän tarpeet. On tehtäviä, joihin ei pätevädyt ammatillisella perustutkinnolla, vaan kouluttautumalla ammatti- ja erikoisammattitutkintoja hyödyntäen.

Oppimisen tuki. Opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen vahvistetaan ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa mukaan lukien tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVa). Tarkoitukseen ehdotetaan molemmille sektoreille pysyvää 10 milj. euron lisärahoitusta. Korotukset kohdistetaan koulutuksen järjestäjille osana suorite- ja rahoituspäätöksiä ilman korvamerkintää. Tavoitteena on muun muassa sujuvoittaa nivelvaiheen koulutusvalintoja, vähentää keskeyttämistä ja parantaa edellytyksiä tutkinnon suorittamiseen.

Oppivelvollisuusudistuksen tavoitteena on, että kaikki nuoret suorittavat toisen asteen tutkinnon. Uudistus lisää koulutuksellista tasa-arvoa, mutta osalla opiskelijoista perustaidot ja valmiudet suorittaa toisen asteen opintoja ovat heikot. Valiokunnan saaman tiedon mukaan ammatillisen perustutkintokoulutuksen oppivelvollisista myös 23 prosentilla oli erityisen tuen päätös vuonna 2023. Näin ollen valiokunta pitää tärkeänä oppimisen tuen vahvistamista myös toisen asteen oppilaitoksissa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen lisäpanostusta on pidetty oikean suuntaisena mutta riittämättömänä. Esiin on myös nostettu huoli siitä, että yleiskatteisuuden vuoksi lisärahoituksen hyöty tulee heikkenemään ammatillisen koulutuksen säästön takia. Näin ollen on syytä seurata oppimisen tuen määrää ja laatua.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan noin 3,95 mrd. euroa, joka on 221 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

T&K-rahoitus. Edellä todettu lisäys aiheutuu suurelta osin T&K-lisäpanostuksista, joita tarkastellaan mietinnössä tarkemmin momenttien 29.40.20, 29.40.50 ja 29.40.51 yhteydessä. Opetus- ja

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

kulttuuriministeriön hallinnonalan toimijoille kohdentuu myös lisäyksiä EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että vaikka julkiseen talouteen kohdistuu merkittävät sopeutuspainet, niin parlamentaarisesti linjatusta T&K-lisärahoituksesta on pidetty kiinni. Panostukset tutkimukseen, koulutukseen ja osaamiseen ovat erityisen keskeisiä Suomessa, jossa talouden rakenteellisena ongelmana on heikko tuottavuuden kasvu. Valiokunta näkee tärkeänä sen, että rahoitusta kohdennetaan vaikuttavuusperusteisesti ja tiukoin kriteerein ja että T&K-rahoituksen vaikuttavuutta seurataan jatkuvasti niin kokonaisuuden kuin yksittäisten toimien tasolla.

Laadukkaan T&K-toiminnan mahdollistamiseksi, tuottavuuden kasvun aikaan saamiseksi ja pitkän aikavälin kasvun tukemiseksi on välttämätöntä varmistaa myös osaajien saatavuus, riittävät koulutusmäärät ja Suomen houkuttelevuus ulkomaisten osaajien näkökulmasta. Suomeen saapuneet kansainväliset osaajat on myös tarve integroida suomalaiseen yhteiskuntaan poismuuton vähentämiseksi.

Korkeakoulutettujen määrän nostaminen. Kansallisena tavoitteena on, että korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä nostetaan mahdollisimman lähelle 50:tä prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen edistämiseksi korkeakoulujen aloituspaikkamäärien lisäämiseen osoitetaan 10,5 milj. euroa vuodelle 2025 (yhteensä 41,3 milj. euroa vuosina 2024—2027). Lisäksi valmistellaan toimia koulutuskapasiteetin vapauttamiseksi nuorille, ensimmäistä tutkintoaan suorittaville hakijoille. Vuoden 2025 alusta voimaan tulevien korkeakoulujen rahoitusmallien uudistamisessa on huomioitu kannusteet ensikertalaisten uusien opiskelijoiden aseman parantamiseen, koulutuskapasiteetin käytön tehostamiseen ja koulutuksen läpäisyn parantamiseen.

Valiokunta korostaa edellisvuoden tavoin (VaVM 14/2023 vp), että 50 prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttää laaja-alaisesti erilaisia toimenpiteitä, kuten koulutusketjusta huolehtimista, korkeakoulujen perusrahoituksen turvaamista, riittäviä ja tarkoituksenmukaisesti kohdettavia aloituspaikkoja, opintojen aloituksen aikaistamista ja etenemisen vauhdittamista, tutkintojen kasaantumisen vähentämistä ja ulkomaalaisten opiskelijoiden maahan jäännin lisäämistä. Valiokunta pitää hallituksen päättämiä toimia oikeansuuntaisina.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuosina 2020—2022 korkeakoulujen lisäaloituspaikkoja on rahoitettu eri toimilla noin 12 000 kappaletta kohdistuen pääosin sote-aloille, tekniikkaan, ICT-alalle sekä kauppa-, hallinto- ja oikeustieteisiin. Lisäksi rahoitettiin tiettyjen alojen koulutuslaajennuksia (muun muassa varhaiskasvatuksen ja erityisopettajan koulutus). Korkeakoulut ovat lisänneet myös omaehtoisesti aloituspaikkoja kaudelle 2021—2024.

Kaikki korkeakoulut ovat sitoutuneet tutkintotavoitteiden merkittävään nostamiseen kaudelle 2025—2028, mikä tukee 50 prosentin tavoitteen saavuttamista. Tutkintotavoitteet ovat erittäin kunnianhimoisia. Valiokunnan saaman tiedon mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö on korostanut, että tavoitteiden on oltava saavutettavissa rahoituskehityksen ja nykyisten koulutusvastuiden puitteissa niin, ettei koulutuksen laatu vaarannu. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lähes kaikilla aloilla muutosta koulutuksen läpäisyyteen ja koulutuksen suuntaamista aiempaa voimakkaammin ensimmäistä tutkintoa suorittaville.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 29

Kaudelle 2025—2028 on sovittu lisäksi vuosittaisista tiettyjen koulutusalojen tavoitteista (esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat ja erityisluokanopettajat). Lääketieteellisen ja eläinlääketieteellisen aloituspaikkoihin tehdään pysyvät lisäykset. Myös esimerkiksi hammaslääkärikoulutuksen, psykologian ja sairaanhoitajakoulutuksen sisäännotot pidetään vähintään vuoden 2022 tasolla.

Valiokunta pitää tärkeänä, että korkeakouluopetuksen laadusta ei tingitä, vaikka tutkintotavoitteet on asetettu kunnianhimoisesti. Opiskelijamäärien kasvaessa tulee huomioida myös muun muassa harjoittelumahdollisuuksien ja ohjauksen saatavuus. On erittäin myönteistä, että koulutusmääriin panostetaan ja että työvoimapula-alojen koulutustarpeita on pyritty huomioimaan kaudelle 2025—2028. Olisi hyvä kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka aloituspaikat kohdentuvat alueellisesti, sillä pääkaupunkiseudulla korkeakouluihin on tyypillisesti suhteellisen paljon hakijoita verrattuna aloituspaikkamäärään. Varhaiskasvatuksen opettajien tarvetta käsitellään mietinnössä myös momentin 29.10.20 yhteydessä ja erityisopettajien momentin 29.10.30 yhteydessä.

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Valtio on varautunut EuroHPC LUMI:n korvaamiseen uudella supertietokoneella. Tähän tarkoitukseen osoitetaan 50 milj. euroa vuonna 2025. Kaikkiaan on varauduttu yhteensä 250 milj. euron rahoitukseen vuosina 2025—2028.

Valiokunta pitää tärkeänä, että muun muassa tekoälykehitys huomioon ottaen suurteholaskentaa kehitetään ja jatkuvuutta turvataan osana T&K-panostuksia. Yhteiskäyttöisillä tutkimus- ja kehitysinfrastruktuureilla on tärkeä ja vaikuttava rooli T&K-toiminnassa, myös kansainvälisen osaaamisen ja yhteistyön houkuttelemiseksi.

Valiokunta lisää momentille 1 100 000 euroa seuraavasti:

- 500 000 euroa Vaasan yliopiston yhteydessä toimivan Merenkurkun avaruuskeskuksen infrastruktuurien kehittämiseen
- 300 000 euroa Helsingin yliopiston maa- ja metsätaloustieteellisen tiedekunnan Uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön teknologiat -maisteriohjelman käynnistämiseen, yksi-vuotinen käynnistysrahoitus
- 300 000 euroa Hämeen Ammattikorkeakoululle Riihimäelle Define Innovation Hubiin kaksikäyttöteknologioiden kehittämisen mahdollistavan laboratorion toteuttamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 94 591 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan on vajaa 2,3 mrd. euroa vuonna 2025, mikä on noin 96 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Tasossa on otettu huomioon 2,7 prosentin indeksikorotus (noin 51,8 milj. euroa). Valiokunta pitää myönteisenä sitä,

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 29

että yliopistojen rahoitukseen tehdään indeksitarkistukset normaalisti, vaikka muilla hallinnonaloilla kustannustasotarkistuksia on jäädytetty. Korkeakoulujen tutkimustoiminta ja tätä kautta opetus hyötyvät myös T&K-rahoituksen lisäyksestä, vaikka tätä ei ole kohdennettu suoraan korkeakoulujen perusrahoitukseen.

Yliopistojen määrärahasossa näkyy T&K-rahoituksen niin sanottu tuhannen tohtorin pilotti, joka nostaa aloituspaikkojen määrää tieteellisessä jatkokoulutuksessa. Tohtoripilottiin ehdotetaan yliopistoille 86 milj. euroa vuodelle 2025, mikä on 46 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2024. Määräaikaiseen pilottiin kohdennetaan yhteensä 262 milj. euroa vuosille 2024–2027. Lisärahoitus suunnataan 1 000 väitöskirjatutkijalle, jotka otetaan yliopistoihin kolmen vuoden työsuhteisiin. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tohtoripilotti on lähtenyt liikkeelle lupaavasti syksyllä 2024 ja väitöskirjatutkijoiden paikkoihin on saatu runsaasti hakemuksia.

Valiokunta pitää hyvänä käynnistettyä pilottihanketta, sillä Suomeen tarvitaan osaajia T&K-toimintaan. Valiokunnan saaman tiedon mukaan pilotin paikoista 800 on kohdennettu Suomen Akatemian lippulaivojen tutkimusaloille, joilla yhteistyö elinkeinoelämän kanssa on vahvaa. Tätä valiokunta pitää perusteltuna, jotta uusien tohtoreiden osaaminen saadaan paremmin myös yrityssektoria ja yritysyhteistyötä tukeväksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt tohtoripilotin tutkimus- ja seurantahankkeen. Valiokunta pitää tätä tärkeänä, jotta saadaan tietoa pilotin onnistumisesta ja vaikuttavuudesta.

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Suomen Akatemian tutkimushankevaltuudeksi ehdotetaan noin 515 milj. euroa, joka on 55 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäksi strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusvaltuudeksi ehdotetaan 49,6 milj. euroa, mikä on 6 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024.

T&K-rahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman tavoitteet ovat Suomen Akatemian osalta korkealaatuisen ja uutta tietoa tuottavan kilpailullisesti rahoitetun tutkimuksen tukeminen, yksityisten ja julkisten T&K-toimijoiden välisen yhteistyön lisääminen, T&K-osaajien riittävyys, tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien laajempi tukeminen sekä eurooppalainen ja kansainvälinen yhteistyö.

Vuonna 2025 lisävaltuudet suunnataan tutkimushankerahoituksen kasvattamiseen (22 milj. euroa), temaattisiin tutkimusinfrastruktuureihin (15 milj. euroa), kliinisen tutkimuksen rahoitukseen (10 milj. euroa) ja hyvinvointialueiden T&K-toimien vahvistamiseen (8 milj. euroa). Tutkimusrahoituksen kasvu monipuolistaa Suomen Akatemian rahoitusmuotoja ja rahoituksen saajakenttää. Valiokunta pitää lisärahoitusta Suomen Akatemian hankkeisiin perusteltuna. Valiokunta tarkastelee hyvinvointialueiden T&K-toimien ja kliinisen tutkimuksen rahoituslisäyksiä momentin 33.60.32 yhteydessä.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 1,0 mrd. euroa, joka on noin 19 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Suurin muutosta aiheuttava tekijä on 2,7 prosentin indeksiko-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Pääluokka 29

rotus (noin 25 milj. euroa). Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että ammattikorkeakoulujen rahoitukseen toteutetaan indeksitarkistukset täysimääräisesti.

Ammattikorkeakoulut ovat tärkeitä toimijoita korkeakoulutettujen määrän lisäämisessä. Niissä aloittaa vuosittain kaksinkertainen määrä uusia opiskelijoita verrattuna yliopistoihin, ja opiskelijat myös siirtyvät ammattikorkeakouluista nopeammin työelämään.

Myös ammattikorkeakoulut hyötyvät välillisesti T&K-lisäyksistä, vaikka lisärahoitusta ei kohdennu niiden perusrahoitukseen. Business Finlandin kautta jaettavaa T&K-rahoitusta kohdistetaan yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön. Business Finland on myös velvoitettu kehittämään rahoituksen kanavoitumista ammattikorkeakoulujen yritysyhteistyössä tehtävään soveltavaan tutkimukseen. Valiokunta toteaa, että ammattikorkeakoulujen kanssa toteutettavalla T&K-toiminnalla on suuri potentiaali muun muassa palvelualalla, PK-yritystoiminnassa ja alueellista elinkeinorakennetta tukevassa toiminnassa.

80. Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin esitetään noin 535 milj. euroa, mikä on 21 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Mikäli otetaan huomioon myös kulttuurin ja taiteen toimialan virastot, vähennys on 23,8 milj. euroa.

Taiteen ja kulttuurin 17,4 milj. euron valtionavustussäästö jakautuu esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin ja harkinnanvaraisiin avustuksiin (noin -10,9 milj. euroa momentilla 29.80.31) sekä taiteen ja kulttuurin edistämisen valtionavustuksiin (noin -6,5 milj. euroa momentilla 29.80.50).

Toisaalta taiteen ja kulttuurin toimialan valtionosuuksiin tehdään lakisääteiset indeksikorotukset. Korotukset koskevat kansallisia taidelaitoksia sekä esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän kautta rahoitettavia teattereita ja ryhmiä. Myös ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin tehdään indeksikorotus ja lakisääteisiin taiteilija-apurahoihin sisällytetään valtion virkamiesten palkkatarkastuksia vastaavat korotukset.

Museot. Valtionosuusjärjestelmällä tuetaan alueellisesti kattavan kulttuuripalveluverkoston säilymistä ja kehittämistä, ja tähän verkostoon kuuluu 125 museota eri puolilla maata. Museoiden valtionosuudet ovat momentilla 29.80.31 vuonna 2025 yhteensä noin 52,2 milj. euroa, mikä on säästöt ja muut laskentatekijät huomioon ottaen 1,8 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Lisäksi eri puolilla Suomea sijaitseville museoille kohdistuu avustuksia momentilta 29.80.50.

Museoviraston rahoitus katetaan toimintamomentilta 29.01.12. Siihen kuuluu myös Suomen kansallismuseo, joka ylläpitää kymmentä museokohdetta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Museoviraston taloudellinen tilanne on ollut haastava jo vuosia. Taustalla ovat muun muassa Kansallismuseon laajentamisesta ja sen viivästyksistä aiheutuvat tulonmenetykset sekä aiempien vuosien taloudellinen vaje. Vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa Kansallismuseon uudisosan ohjelmistotuotannon menoihin osoitettiin 0,8 milj. euron lisäys. Lisäksi vuoden 2025 talousarviossa Museovirastolle siirretään 1 milj. euroa, jotta Seurasaaren ulkomuseo, Louhisaa-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

ren linna, Hvitträsk ja Langinkosken keisarillinen kalastusmaja voidaan pitää yleisölle avoinna vuonna 2025.

Esittävä taide. Valtionavustussäästöt ja muut laskentatekijät huomioon ottaen esittävän taiteen valtionosuuksiin osoitetaan noin 95 milj. euroa momentilla 29.80.31. Tästä musiikin osuus on 24,2 milj. euroa ja muun esittävän taiteen noin 70,8 milj. euroa. Säästöjä ei ole kohdennettu lastenteattereille, lastenmusiikkitoimijoille eikä kiertuetoimintaa harjoittaville tai vastaanottaville yksiköille.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että esittävän taiteen valtionosuuksiin kohdentuvat säästöt vaikeuttavat teatterin, tanssin, sirkuksen ja orkestereiden toimintaa. Esimerkiksi teatteritoiminta on pitkäjänteistä ja suunnitelmallista, jolloin sopimuksia tuotannoista tehdään jopa kahden vuoden päähän. Näin ollen nopeiden sopeutustoimien tekeminen voi olla haastavaa. Julkisen tuen vähentäminen, kuten myös arvonnäisäverokannan korotus, johtavat lippuhintojen korotuspaineeseen, mikä heikentää esittävän taiteen saavutettavuutta.

Vapaan kentän toimijat. Kulttuuritoimen säästöjen vaikutukset osuvat suurelta osin taiteen ja kulttuurin vapaalle kentälle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Taiken avustuksia olisi jaoissa vuonna 2025 noin 4,9 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Säästön määrä vastaa noin 18:aa prosenttia Taiken ei-lakisääteisistä valtionavustuksista. Tarkoituksena on suojata taiteenalojen toiminta-avustuksia ja kohdentaa säästöt siten, että jäljelle jäävien avustusten vaikuttavuus varmistetaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa todettiin, että säästöt tarkoittavat lukuisten pienten taide-toimijoiden toiminnan vaikeutumista tai lakkaamista sekä taiteen ja kulttuurin monimuotoisuuden ja alueellisen saatavuuden heikkenemistä. On riski, että säästöjen vaikutus moninkertaistuu alan toimijoille, sillä valtion rahoitus vivuttaa usein liikkeelle myös kunnan ja yksityisten toimijoiden rahoitusta ja valitettavasti tilanne toimii myös päinvastaiseen suuntaan valtion rahoituksen vähentyessä. Myös yksityisen kopioinnin hyvityksen vähentäminen (momentti 29.80.41) heijastuu vapaalle kentälle.

T&K-lisäys ja AV-tuotantokannustin. Business Finlandin rahoitukseen tulee vuodelle 2025 erillinen 9 milj. euron T&K-lisäys luoville aloille (momentti 32.20.40). Valiokunnan kuulemisessa on nostettu esiin, että rahoituksen kohdentamiseen ja kriteereihin, asiakkaiden neuvontaan sekä tukimuodon vaikuttavuuden seurantaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota, sillä luovien alojen yritykset eivät ole pelialaa lukuun ottamatta juurikaan pystyneet hyödyntämään valtion T&K-rahoitusta. Lähinnä alalla on hyödynnetty muita Business Finlandin tukia, kuten innovaatio- ja kansainvälistymistukia, joihin nyt kohdistuu säästöjä.

AV-tuotantokannustin on säilytetty 10 milj. euron tasoisena (momentti 32.20.40). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen malli on kilpailukykyinen verrattuna muihin Pohjoismaihin ja Baltiaan. Asiantuntijakuulemisessa kuitenkin todettiin huoli siitä, että uudet rahoitusehdot tekevät kannustimen hyödyntämisen vaikeaksi kotimaisille yrityksille. Valiokunnan huomiota on toisaalta kiinnitetty myös siihen, että osana niin sanottua Yle-ratkaisua on kirjattu, että Ylen tulee lisätä kotimaisten tuotantojen ostoja, millä olisi alaan myönteisiä vaikutuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

Luovaan alaan kohdistuvat kokonaisvaikutukset. Valiokunta toteaa, että julkisen talouden vaikeassa tilanteessa säästöiltä ei ole mahdollista välttyä. Yhteiskunnan eri osa-alueilla on löydettyä tapoja tehostaa toimintaa sekä löytää uudenlaisia rahoitusratkaisuja.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että luovaan alaan ja kulttuurialaan vaikuttavat suoraan tai välillisesti useat erilaiset säästötoimet, jolloin kokonaisvaikutusta on vaikea arvioida. Edellä todettujen muutosten ohella vaikutusta on ainakin vapaan sivistystyön vuoden 2024 säästöillä, Yle-rahoituksen alentamisella sekä arvonlisäverokantojen nostolla. Huomioon on myös otettava yhteiskunnassa, väestörakenteessa ja asiakaskunnan käyttäytymisessä tapahtuvat muutokset. Valiokunta toteaa, että kulttuuriala on hyvin työvoimavaltainen. On syytä seurata, kuinka kulttuurin ja luovien alojen työmahdollisuudet tulevaisuudessa kehittyvät.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että kulttuuri- ja taidealan indeksikorotukset toteutetaan normaalisti. Tämä turvaa muun muassa kattavasti ympäri Suomea sijaitsevien valtionosuuksia saavien teattereiden, orkestereiden ja muiden esittävän taiteen toimintayksiköiden taloutta, vaikka näihin toimijoihin kohdistuu myös sopeutustoimia. Valiokunta pitää hyvänä, että kiertuetoimintaan ja lastenkulttuuriin ei säästöjä kohdenneta, mikä tukee alueellista saatavuutta sekä erilaisten yleisöjen saavuttamista.

Kasvukeskuksissa vapaan kentän ja yleisemmin kulttuurialan resilienssi on vahvempi ja rahoitusmahdollisuuksia on paremmin saatavilla kuin kasvukeskusten ulkopuolella. Näin ollen valiokunta kantaa huolta kulttuurikentän alueellisten rakenteiden hauraudesta. Säästötoimet yhdistettynä yhteiskunnan muihin muutostekijöihin voivat tuottaa pysyviä vaurioita kulttuurin alueelliseen saatavuuteen. Valiokunta kuitenkin toteaa, että kunnilla on lakisääteinen velvoite, ja elinvoimaisuuden ja matkailun näkökulmasta laajempikin intressi, ylläpitää alueensa kulttuuripalveluja. Kuntatalouden heikkenevät näkymät voivat kuitenkin vaikuttaa kuntien rahoitusmahdollisuuksiin.

On hyvä, että luovat alat on huomioitu T&K-kokonaisuudessa. Valiokunta korostaa, että T&K-rahoituksen kriteereistä linjattaessa olisi tärkeää ottaa huomioon luovan alan erityispiirteitä, jotta alan toimijoilla olisi mahdollisuus hakea ja saada T&K-rahoitusta. Valitettavasti luoville aloille tyypillisillä mikro- ja pienyrityksillä on harvoin omaa osaamista tai resursseja T&K-määritelmän täyttävään toimintaan. Valiokunta kannustaa luovan alan toimijoita verkottumaan erilaisiin yritysten ja tutkimuslaitosten tutkimus- ja kehitysprojekteihin uuden T&K-rahoitusmuodon hyödyntämiseksi.

Valiokunta pitää sivistysvaliokunnan (SiVL 11/2024 vp) tavoin tärkeänä vaalia suomalaisen kulttuuripolitiikan pitkän linjan tavoitetta huolehtia kulttuurin elinvoimasta sekä sen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Valiokunta toteaa, että kulttuurin kysyntä ei ole katoamassa, sillä ihmisten vapaa-ajan arvostus kasvaa. On syytä kiinnittää huomiota siihen, että eri puolilla Suomea on jatkossakin tarjolla laadukasta ja monipuolista kotimaista kulttuuria.

Valiokunta pitää tärkeänä kulttuuripoliittista selontekoa. Tulevaisuudessa on löydettävä ratkaisuja luovan alan rakenteiden ja rahoitusmahdollisuuksien uudistamiseen valtion rahoituksen vähenyessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 29

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisen kopioinnin hyvitys. Yksityisen kopioinnin hyvitykseen kohdistetaan kehyspäätöksen mukaisesti 5,5 milj. euron säästö, joka puolittaa määrärahatason 5,5 milj. euroksi. Tason alentamisella on suuri vaikutus muun muassa kirjailijoihin ja kääntäjiin sekä musiikin ja elokuvan alalle. Määrärahasta osa kohdentuu suoraan tekijöille ja osa muun muassa apurahoina Musiikin edistämissäätiön kautta musiikin alan ammattilaisille sekä Audiovisuaalisen taiteen keskuksen (AVEK) kautta AV-alan tuotantoihin.

Valiokunta toteaa, että yksityisen kopioinnin hyvitys perustuu EU-direktiiviin ja tekijänoikeuslakiin. Se ei ole erillinen harkinnanvarainen avustus, vaan kyse on lakisääteisestä korvauksesta luovan alan tekijöille. On haastavaa, että säästö toteutetaan tässä mittakaavassa tilanteessa, jossa selvitystyö uudesta yksityisen kopioinnin hyvityksen rahoitusmallista on kesken. On kuitenkin huomattava, että hyvitysmääräraha on ollut vuosia 11 milj. euron tasolla, vaikka kopioinnin määrä on jatkuvasti ja merkittävästi alentunut vuodesta 2013 lukien. Sivistysvaliokunnan tavoin (SiVL 11/2024 vp) valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, että hyvityksellä vastataan jatkosakin sopivan hyvityksen vaatimukseen kestäväällä tavalla.

Lainauskorvaukset. Suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin esitetään noin 17,2 milj. euroa, mikä on 530 000 euroa enemmän kuin vuonna 2024. Korotus aiheutuu arvonnäköverokannan korotuksen kompensoimisesta lainauskorvauksiin. Määrärahaan sisältyy 1 milj. euroa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valiokunta kantaa huolta kirjailijoiden ja kääntäjien tilanteesta ja toteaa lainauskorvauksen olevan olennainen osa heidän tulojaan. Näin ollen on hyvä, että arvonnäköverokannan korotus on huomioitu määrärahatasossa. Valiokunta nostaa esiin sen, että valtion erikoiskirjasto Celian kirjallisuuden striimaus ei edelleenkään ole korvauksen piirissä ja Celian päätös lakkauttaa CD-äänikirjat vuonna 2025 siirtää loputkin lainaukset pois korvauksen piiristä.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen mukaan lukien e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaus.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 22 878 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1. kohta kuten HE 109/2024 vp)

2) enintään 17 378 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 88,5 milj. euroa, mikä on noin 11 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutosta selittää valtionavustussäästön ohella kertaluonteisten lisäysten poistuminen.

Valiokunta toteaa, että valtio on aiempien päätösten mukaisesti varautunut rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanketta enintään 20 milj. eurolla, josta vuodelle 2025 kohdistuu 5 milj. euroa. Lukulahja lapselle -toiminta vakiinnutetaan osoittamalla sille vuosittain 350 000 euroa.

Valiokunta lisää momentille 2 865 000 euroa, joka kohdistetaan taiteen ja kulttuurin edistämiseen seuraavasti:

- 200 000 euroa Parolan Panssarimuseolle, panssarijunan katokseen
- 50 000 euroa Kollaa ja Simo Häyhä -museolle
- 50 000 euroa Rukajärven suunnan historyyhdistykselle
- 10 000 euroa Mannerheim-ristin ritarien museon tukiyhdistykselle, Ritarigalleria ry
- 50 000 euroa Kuntoutumis- ja liikuntasäätiö Peurungalle, Korsumuseon ylläpitoon ja pienimuotoisiin hankintoihin
- 50 000 euroa Hallinportin ilmailumuseolle
- 50 000 euroa Suomen sotilasmuseosäätiölle Lahden Sotilaslääketieteen museon toimintaan
- 100 000 euroa Kymilinnan Linnoitusalueen ystävät ry:lle alueen kunnostamiseen
- 100 000 euroa Ristijärven suojeluskunta- ja lottamuseolle kunnostushankkeeseen
- 100 000 euroa Viestimuseo Lokille, museoluolien kunnostamiseen
- 30 000 euroa Siirtolaisuusmuseon Tuki ry:lle näyttelytoiminnan kehittämiseen ja aktualisoimiseen
- 10 000 euroa I. Klingan säätiölle, Holokaust-näyttelyn siirtoon
- 150 000 euroa Sodankylän Tankavaaran Kultamuseolle
- 35 000 euroa Suomen asutusmuseolle
- 60 000 euroa Pernajan Agricola-Seura ry:lle Pernajan Agricola-museon talon kunnostamiseen
- 50 000 euroa Kallioniemi, Kalle Päätalon lapsuudenkodille, museon näyttelytoimintaan
- 50 000 euroa Suomen maatalousmuseo Sarkalle
- 50 000 euroa Ristiina-seuralle Pien-Toijolan talonpoikaismuseon toimintaan
- 20 000 euroa Jokioisten Museorautatieyhdistys ry:lle
- 40 000 euroa Visavuoren museosäätiölle, museon kunnostustoimenpiteisiin
- 50 000 euroa Vakka-Suomen musiikkiopistolle Tempo-orkesteritoimintaan
- 150 000 euroa Savonlinnan Oopperajuhlille, esteettömyys yms. kehittämistoimet
- 50 000 euroa Rääkkylän Kihaus Folk -kansanmusiikkifestivaalin kehittämiseen
- 50 000 euroa Tapahtuma- ja kulttuurikeskus Hermannin ry:lle Hermannitalon kunnostamiseen, Syvänniemi
- 60 000 euroa Svenska teaternille, teatteritekniikan kehittämiseen
- 190 000 euroa Oravaisten teatterille, Kyroboan katsomon uusimiseen
- 50 000 euroa Vekkuliteatteri ry:n toimintaan

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

- 50 000 euroa Taidetehtaan tanssikoululle, Porvoo, avustus tanssin taiteen perusopetukseen — erityisesti Loviisan toiminnan aloittamiseen
- 50 000 euroa Oulun Elokuvakeskus ry:lle Oulun 44. kansainvälisen lasten- ja nuortenelokuvien festivaalin järjestämiseen
- 250 000 euroa Suomalaisuuden liitolle
- 60 000 euroa Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto ry:lle
- 50 000 euroa Ukrainalaisten yhdistys Suomessa ry:lle
- 10 000 euroa European Coalition for Israel (ECI) Finland rf:lle
- 250 000 euroa Pro Suomen eteläisen Afrikan tiede ja kulttuuri-instituutti ry:lle tiede- ja kulttuuri-instituutin perustamiseen
- 50 000 euroa Suomen Kalakirjasto ry:lle
- 70 000 euroa Pro Allegro rf:lle, Pietarsaaren Campuksella järjestettävään kulttuurikoulutuksen kehittämiseen
- 20 000 euroa Inkoon kulttuurikeskus -hankkeelle, investointiavustus
- 20 000 euroa Hurja Piruetti — Länsi-Uudenmaan Tanssiopistolle, Karjaa
- 50 000 euroa Aholansaaresäätiölle, erityisesti museo- ja kulttuuriperintötoimintaan
- 20 000 euroa Hangon Museolle
- 20 000 euroa Föreningen kulturhuset Karelia i Ekenäs rf:lle
- 40 000 euroa Vaasa Baroque ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 91 366 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

90. Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoilla rahoitetaan kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa, huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta, suurtapahtumia sekä eri väestöryhmien fyysistä aktiivisuutta edistäviä toimenpiteitä ja erilaisia kehittämishankkeita. Liikuntatoimeen esitetään noin 155 milj. euroa, mikä on 11 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Valtionavustussäästöt

Määrärahatason alenemista selittävät suurelta osin noin 10 milj. euron valtionavustussäästöt, jotka kohdentuvat momentille 29.90.51. Liikuntapaikkarakentamisen avustuksia alennetaan noin 9,5 milj. eurolla noin 15,5 milj. euroon ja seuratoiminnan kehittämistukea 0,5 milj. eurolla 2 milj. euroon.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan liikuntapaikkarakentamisen avustusten vähentämisen seurauksena vuoden 2025 hakukierroksen ehtoja tarkistetaan, jotta rahoitusta riittäisi edelleen usealle hankkeelle. Tästä huolimatta avustettavien kohteiden määrä tulee alenemaan, mikä hidastanee kuntien liikuntapaikkarakentamisen suunnitelmien toimeenpanoa, kun huomioon otetaan myös kuntatalouden heikkenevät näkymät. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin huoli

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 29

julkisen talouden säästötoimien kokonaisvaikutuksista liikkumisen edistämiseen (muun muassa kävelyn ja pyöräilyn edistämisen rahoituksen väheneminen).

Kokonaiskuva huomioon ottaen valiokunta pitää liikuntatoimen vuoden 2025 säästöjen kohden nusta liikuntapaikkarakentamiseen hyvänä ratkaisuna, koska se ei leikkaa olemassa olevasta tasosta ja palvelusta. Arvonlisäverokantojen korotuksella tulee olemaan vaikutuksia urheiluseuroihin, ja näin ollen on myönteistä, että liikuntajärjestöjen yleisavustuksiin ei kohdistu nyt sopeutustoimia, mikä antaa järjestöille aikaa arvioida ja kehittää toiminnan rakenteita ennen vuoden 2026 todennäköisesti mittavampia liikuntatoimen säästöjä.

Liikkumattomuuden haasteet

Suomi liikkeelle -ohjelmalle on varattu 20 milj. euroa vuodelle 2025. Ohjelmalla pyritään väestön liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn lisäämiseen kaikissa ikäryhmissä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lukuisia hankkeita on käynnistynyt kuluvana vuonna ja ensi vuonna toiminta laajenee kuuden ministeriön hallinnonaloille. Opetus- ja kulttuuriministeriön alalla rahoitusta suunnataan vuonna 2025 muun muassa Liikkuva koulu- ja Liikkuva opiskelu -toimenpiteisiin (4 milj. euroa), liikuntaneuvonnan vahvistamiseen (2,8 milj. euroa) ja liikunnan harrastamisen malliin (2,6 milj. euroa). Lisäksi ohjelmasta rahoitetaan esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla koulumatkojen turvallisuuden edistämistä sekä sosiaali- ja terveystieteiden alalla niin työikäisten, perheiden kuin ikääntyneiden liikkumista.

Valiokunta korostaa koko väestön liikkumisen edistämisen tärkeyttä sekä tarvetta arjen toimintatapojen ja -kulttuurin muutokseen. Liian vähäinen liikkuminen on yksi keskeisistä yhteiskuntamme haasteista, ja liikkumattomuuden kielteiset vaikutukset heijastuvat laajasti yhteiskunnan eri osa-alueille. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lapsista ja nuorista vain noin kolmannes, aikuisista neljännes ja ikäihmisistä harvempi kuin joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla yli 3 mrd. euroa. Riittämätön liikunta aiheuttaa lisäkustannuksia muun muassa terveydenhuollossa, menetettyinä työpanoksina, ikääntyneiden kasvavina hoivakuluina ja sosiaalietuuksien lisääntymisenä. Valiokunta toteaa, että liikunta on edullinen terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn edistämisen keino, jolla on tärkeä ennaltaehkäisevä rooli monissa sairauksissa ja mielenterveyden haasteissa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi liikkeelle -ohjelmassa saavutetaan vahvaa poikkihallinnollista yhteistyötä ja että toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan ja seurataan. On tärkeää, että ohjelman vaikutukset kantavat myös hankerahoituksen päättymisen jälkeiseen aikaan.

Valiokunta pitää erityisen tärkeänä lasten ja nuorten liikkeelle saamista ja pitää hyvänä sitä, että Harrastamisen Suomen mallin valtionavustuksiin (momentti 29.01.30) ei kohdenneta säästöjä ja että Suomi liikkeelle -ohjelmasta kohdentuu rahoitusta lasten ja nuorten liikuttamiseen ja liikuntaneuvontaan. Olisi hyvä myös arvioida, mitkä ovat lasten ja nuorten liikkumisen edistämässä ja samalla myös syrjäytymisen ehkäisyssä vaikuttavimmat toimintamuodot ja rahoituskanavat. Tällä hetkellä sekä rahoituslähteiden että toimintatapojen kirjo on moninainen. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että osana Suomi liikkeelle -ohjelmaa myös perusopetuslakiin on tarkoitettu lisätä liikunnallisen elämäntavan edistäminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 300 000 euroa, josta osoitetaan 50 000 euroa Suomen Hiihtoliitolle lumilajien olosuhteiden ja lumiosaamisen kokoamiseen ja vientimahdollisuuksien kehittämiseen hankkeena, 100 000 euroa avustuksena Suomen Salibandyliitto ry:lle vastuullisuustyöhön ja 150 000 euroa avustuksena Suomen ratsastajaliitolle Helsinki International Horse Show -tapahtuman järjestämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 56 523 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024)

(4. kappale kuten HE 191/2024 vp)

(5. kappale kuten HE 109/2024)

91. Nuorisotyö

Nuorisotyöhön ehdotetaan noin 71 milj. euroa. Määrärahoihin kohdistuu 4 milj. euron säästö osana hallituksen sopeutuskokonaisuutta. Toisaalta hallitus jatkaa nuorten hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisemisen tukemista. Kevään kehysriihessä linjattiin lapsiin ja nuoriin liittyvä toimenpidekokonaisuus, jonka osana päätettiin 1 milj. euron lisäyksestä koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön. Lisäksi päätettiin uudesta koulukiusaamisen vastaisen työn 5 milj. euron rahoituksesta, joka on osoitettu momentille 29.10.20.

Valtaosa nuorista voi hyvin, mutta nuorten hyvinvointi eriytyy jatkuvasti. Nuorten hyvinvointiin, syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja korjaaviin toimenpiteisiin liittyvät asiat jakautuvat useamman ministerin ja ministeriön vastuulle. Valiokunnan kuulemisessa tuotiin ilmi, että kokonaisuuden päävastuu ei ole selkeä, mutta nuorisoministerin nimeämisen ja ministerin VANUPO-ohjausryhmän myötä on otettu askeleita oikeaan suuntaan nuorten hyvinvoinnin kokonaisvaltaisessa johtamisessa.

Valiokunta toteaa, että nuorten hyvinvoinnin turvaaminen ja hyvinvointivajeeseen sekä syrjäytymiseen puuttuminen on laaja teema, joka edellyttää poikkihallinnollista sekä moniammatillista otetta eri hallinnonalojen, kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Nuorisotyöllä on tässä oma merkittävä yhteiskunnallinen roolinsa olla edistämässä nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteiskunnallista osallisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointia tarkastellaan valiokunnan mietinnössä erityisesti nuorten mielenterveysavun ja -palveluiden näkökulmasta luvun 33.30 yhteydessä.

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Vuoden 2025 säästö on kohdennettu siten, että 3 milj. euroa kohdistuu nuorisoalaa strategisesti kehittäviin osaamiskeskuksiin. Osaamiskeskusten toiminta kaudella 2024—2027 ei ole vielä käynnistynyt, joten säästö voidaan toteuttaa karsimalla keskusten määrää ja tehtäviä. Vuoden

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

2024 talousarvion määrärahalla (3 milj. euroa) on tarkoitus kattaa näin ollen koko kauden rahoitustarpeet. Säästön loppuosa 1 milj. euroa kohdistuu muihin hankeavustuksiin.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan säästöjen kohdentamisessa on kuultu nuorisotyön toimijoiden viestejä toimialan perustoimintojen turvaamisen tärkeydestä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa säästön kohdennusta on pidetty hyvin harkittuna ja perusteltuna, ja valiokunta yhtyy tähän näkemykseen. Suurempaa huolta asiantuntijakuulemisessa on nostettu siitä, kuinka vuoden 2026 säästöt tulevat vaikuttamaan.

Valiokunta pitää lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa keskeisenä sitä, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus harrastamiseen. Olisi tärkeää, että saatavilla on kohtuuhintaisia ja maksuttomia liikunta-, taide- ym. harrastuksia. Asiaa tarkastellaan mietinnössä myös luvun 29.90 yhteydessä.

Valiokunta lisää momentille 570 000 euroa kohdentaen sen nuorisotoimintaan, nuorisotyöhön, nuorten paikalliseen harrastustoimintaan ja yrittäjyys- ja taloustaitojen edistämiseen seuraavasti:

- 230 000 euroa Suomen Nuorisokeskusyhdistykselle Nuotta-valmennuksen jatkon turvaamiseen
- 80 000 euroa Nuorten Yrittäjyys ja talous NYT
- 60 000 euroa Pörssisäätiölle Pörssilähettiläät toimintaan
- 50 000 euroa Eurooppanuoret ry:lle Suomi 30 vuotta EU:ssa -juhlavuoden tapahtumiin
- 50 000 euroa Åbolands ungdomsföreningille kaksivuotisen Ungnyckel-projektin aloittamiseen, verkostojen kehittämiseen nuorisotoimijoille sekä konkreettisen toiminnan järjestämiseen
- 30 000 euroa Joensuun nuorisoverstaan toimintaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen
- 30 000 euroa Regnbågsallians Svenskförföring ry:lle sosiaaliseen nuorisotyöhön
- 20 000 euroa Seta ry:lle sosiaaliseen nuorisotyöhön
- 20 000 euroa Nopee Garage-toimintaan, Sipoo.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 32 095 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus panostaa kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön edistämiseen ja on korottanut sen rahoitusta 4 milj. euroon vuodelle 2025. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuva nuorisotyö lisää turvallisia aikuisia lasten ja nuorten koulupäiviin, tuo myönteisiä vaikutuksia kouluhyvinvointiin ja -viihtyvyyteen, tiivistää koulujen ja nuorisotyön yhteyttä sekä vähentää koulukiusaamista.

Nuorten työpajatoiminnalla ja etsivällä nuorisotyöllä on keskeinen rooli niiden nuorten tavoittamisessa, joiden elämä ei kulje suoraviivaista polkua opintojen kautta töihin. Etsivää nuorisotyötä tehdään lähes kaikissa Suomen kunnissa, ja se on tehokas keino syrjäytymisen ehkäisyssä löy-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 29

täen niitä nuoria, jotka eivät ole muiden yhteiskunnan palveluiden piirissä. Työpajoja löytyy lähes 90 prosentista Suomen kunnista, ja ne tarjoavat muun muassa työelämätaitojen ja ammatinvalinnan tukea.

Etsivän nuorisotyön rahoitus on 13 milj. euroa eli vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tasolla. Myös nuorten työpajatoiminnan rahoitus on vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tasolla 14 milj. eurossa. Valiokunnan tietoon on nostettu huoli siitä, kuinka rahoitus kohonneiden kustannusten ja kuntien heikkenevän taloustilanteen myötä jatkossa riittää turvaamaan nykyistä kattavuutta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ensi vuoden työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön valtionavustusten yhteydessä tullaan jakamaan myös kuluvan vuoden ensimmäisessä lisätalousarviossa tehty 3 milj. euron lisäys. Tarkoituksena on loiventaa edellisen hallituskauden määräaikaisten lisäysten päättymisen vaikutuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä 2,6 mrd. euroa, joka on 30,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Hallituksen linjaamia säästöjä pääluokkaan kohdistetaan yhteensä 56,9 milj. euroa vuoteen 2024 verrattuna.

Hallinnonalan tehtävien perustavaa laatua oleva merkitys yhteiskunnalle ymmärretään laajasti vallitsevassa globaalissa tilanteessa. Myös valiokunta korostaa, että Suomen on huolehdittava ruokaturvasta ja -turvallisuudesta, kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisesta, eläin- ja kasvitautien hallinnasta, luonnonvaratalouden kestävyyyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisesta sekä maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisestä.

Maatalouden kannattavuus

Valiokunta pitää oikeana ratkaisuna sitä, että hallinnonalan säästöjä ei kohdisteta ruoantuotantoon ja että maataloustukien määrät pysyvät vuoden 2024 tasolla. Hallitus on näin tunnistanut maatalouden pitkään jatkuneen vaikean tilanteen ja sen vaikutukset huoltovarmuuden perustana olevaan ruoantuotantoon. Perusongelmaksi on muodostunut maatilatalouden tulojen riittämättömyys suhteellisesti nopeammin kasvaneiden kustannusten kattamiseen.

Nykytilanne. Luonnonvarakeskuksen ennusteen mukaan maatilojen keskimääräinen yrittäjätulo oli 20 500 euroa vuonna 2023 ja on 21 000 euroa vuonna 2024. Pellervon taloustutkimuksen mukaan maatalouden yrittäjätulo laskee 8 prosenttia kuluvana vuonna. Samaan aikaan myös inflaatio heikentää yrittäjätulon todellista arvoa. Tukien osuus kokonaistuotosta on keskimäärin 28 prosenttia, joten yrittäjätulon kannalla niiden merkitys on keskeinen.

Tilojen maksuvalmiutta ja investointikykyä heikentävät tulokehityksen lisäksi mm. pankkien tiukentuneet luottokäytännöt, vakuuksille asetetut vaatimukset sekä rahoituksen vastuullisuutta ja kestävyyttä koskevat vaateet. Viljelijöiden asemaa huonontaa niin ikään maatilakiinteistöjen arvon aleneminen osana kasvukeskusten ulkopuolisten alueiden hintakehitystä.

Valiokunta pitää tilannetta maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin (MmVL 19/2024 vp) erittäin vakavana. Kansallinen elintarvikkeiden huoltovarmuus on vaarassa maatilojen määrän alentumisen, sukupolvenvaihdosten vähentyessä sekä viljelijöiden ikääntyessä. Suomessa on 40 871 maatilaa vuonna 2024, joka on 1 400 tilaa vähemmän kuin edellisellä vuonna⁷. Erityisen nopeasti on laskenut maitotilojen määrä. Muutoinkin tuotantosuuntien ja tilojen väliset erot ovat kasvaneet.

Toimet. Valiokunta painottaa, että maatalouden yrittäjätulo on saatava kasvuun ja negatiivinen kierre katkaistua, jotta alan houkuttelevuutta voidaan lisätä tulevaisuuden tuotantomäärien turvaamiseksi. Maataloustuotannon kannattavuus on edellytys tilanpidon pitkäjänteiselle jatkami-

⁷ Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne (ennakko 2024). Luonnonvarakeskus 27.11.2024.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 30

selle ja kehittämiselle sekä kotimaiselle kestäväälle elintarviketuotannolle. Tilanteen helpottamiseksi tarvitaan monipuolisia keinoja.

Valiokunta pitää hyvänä, että hallitus aloitti heti kautensa alussa parlamentaarisen arviointiryhmän⁸ esitysten toimeenpanon. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on asettanut ohjausryhmän edistämään ja ohjaamaan suomalaisen ruoantuotannon strategian ja ruoka-alan kasvuohjelman toimenpiteiden sekä tunnistettujen lainsäädäntöhankkeiden sekä muiden poikkihallinnollista yhteistyötä edellyttävien toimien toteutusta.

Maatalouden kannattavuusongelmista selviäminen vaatii mm. keskittyneiden elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamista, kuten osapuolten neuvotteluvoiman aiempaa tasaisempaa jakautumista. Hallitus on jo vahvistanut elintarvikemarkkinavaltuutetun asemaa tiedonsaannin osalta. Uudistusta on tärkeää jatkaa ja toteuttaa elintarvikemarkkinalain toinen vaihe ja kehittää kilpailulainsäädäntöä. Keskeistä on myös huoltovarmuuteen ja hankintoihin liittyvän lainsäädännön vahvistaminen hallitusohjelman mukaisesti.

Valiokunta pitää niin ikään myönteisenä, että hallitus toteutti vuoden 2025 alussa voimaan tulevan nuoren viljelijän aloitustuen maatalouden yrittäjätulovaatimuksen keventämisen ja vakinais-ti Välitä viljelijästä -projektin toimintamallin.

Valiokunta korostaa, että maataloushallinnon tulee luoda mahdollisimman vakaa ja ennustettava toimintaympäristö julkisten tukien ja markkinoiden kannalta. Tämä helpottaa viljelijöiden mahdollisuuksia sopeuttaa tuotantoaan haluttuun suuntaan. Maataloustuet tulee kohdentaa vaikuttavasti ja tarkkarajaisesti aktiiviviljelyyn sekä huolehtia viljelijöiden monipuolisesta osaamisesta ja sen kehittämisestä, mikä koskee sekä maatalousalan peruskoulutusta että jatkokoulutusta. Hallitusohjelman mukaisesti ei tule tehdä kansallisesti sellaisia päätöksiä, jotka lisäävät maatalouteen kohdistuvia kustannuksia. Kannattavuuden parantamisessa tärkeä merkitys on lisäksi mm. kokoomaan kattavalla neuvonnalla (momentti 30.10.50) ja toimivalla viennin edistämisellä (30.01.40).

01. Hallinto ja tutkimus

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 90,9 milj. euroa, joka on lähes 5,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta pitää hyvänä, että määräraha sisältää lisärahoituksen Jokioisten uuden tutkimusnavetan investointiin (4 milj. euroa) ja EU-vastinrahoitukseen (2,6 milj. euroa). Investoinnit turvaavat ajanmukaista ja kilpailukykyistä tutkimusympäristöä, jolla on suuri merkitys myös ulkopuolisen rahoituksen (66,4 milj. euroa vuonna 2023) hankinnassa. Hallituksen linjaamia säästöjä momentille kohdistuu lähes 7,8 milj. euroa vuosina 2025—2027. Sopeutustarvetta nostavat lisäksi toimitilavuokrien indeksikorotukset ja palkkojen yleiskorotukset sekä hallituksen linjaus, jonka mu-

⁸ Parlamentaarinen maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien arviointiryhmän loppuraportti. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:20.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

kaan uusiin tehtäviin ei pääsääntöisesti osoiteta lisärahoitusta. Saadun selvityksen mukaan Luonnonvarakeskuksella on merkittäviä haasteita toiminnan ja talouden tasapainottamisessa.

Valiokunta korostaa, että luonnonvaratutkimuksella on keskeinen rooli yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden ratkaisemisessa päätöksenteon tukena. Pitkäjänteistä ja ratkaisukeskeistä TKI-toimintaa tulee edistää mm. biotalousstrategiassa mainitun arvonlisän nostamiseksi ja suomalaisen ruoan tuotannon kilpailukyvyyn vahvistamiseksi.

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 700 000 euroa. Hallitus vähensi talousarviota täydentäessään momentilta 9,3 milj. euroa käytettäväksi suoraan muiden momenttien kautta viennin edistämiseen ja ruokalan arvoketjujen kehittämiseen (yhteensä 5,0 milj. euroa momenteille 30.01.22 ja 30.20.47), kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuuden turvaamiseen (2,4 milj. euroa momentille 30.20.49) ja metsä- ja biotalouden arvonlisän kasvattamiseen (1,9 milj. euroa momentille 30.40.22). Momentin määrärahaa saa kuitenkin edelleen käyttää myös näihin tarkoituksiin ja lisäksi energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen.

Viennin edistäminen. Valiokunta toteaa, että hallitusohjelman tavoite elintarvikeviennin kaksinkertaistamisesta vuoteen 2031 mennessä on kunnianhimoinen. Suomen ruokavienti ei ole lähtenyt pysyvään nousuun viime vuosien toimenpiteistä, mm. Food from Finland -ohjelmasta ja lukuisista selvityksistä, huolimatta. Vuoden 2024 aikana maa- ja metsätalousministeriö on käynyt laajamittaista vuoropuhelua elintarvikeyritysten ja vientitoimijoiden kanssa, mikä on ansiokkaasti aktivoinut yrityksiä järjestäytymään mm. Ruokatieto-yhdistyksen puitteissa ruokaketjun kasvustrategian luomiseksi.

Valiokunta pitää viennin edistämisen kehittämistä välttämättömänä tavoitteiden saavuttamiseksi. Valiokunta korostaa, että toimintaympäristön on oltava ennakoitavissa ja viennin rahoituksen pitkäjänteistä. Tarvitaan selkeitä kohdennettuja toimintamalleja, jotta toimijat saavat tarvitsemansa avun helposti, sekä riittävästi tutkimus-, kehitys- ja investointirahoitusta vauhdittamaan uusia innovaatioita ja investointeja arvonlisän kasvattamiseksi. Toimet parantavat osaltaan työllisyyttä, mikä vaatii samalla osaavan työvoiman saatavuudesta huolehtimista.

Valiokunta pitää hyvänä, että maa- ja metsätalousministeriö on asettanut ohjausryhmän seuraamaan ja ohjaamaan kokonaisuuden edistymistä. Valiokunta on kuitenkin huolissaan siitä, että uusien avauksien realisoituminen kannattavana vientinä voi kestää vuosia. Myös kansainvälisen kaupan jännitteisyys lisää vientiin liittyviä riskejä. Kiinnostavien tuotteiden lisäksi Suomen tulee siten pystyä erottumaan markkinoilla ytimekkäällä visiolla.

Salmonellavapaus. Valiokunta nostaa lisäksi esiin Suomessa tehdyn mittavan työn salmonellan torjunnassa, millä on ollut arvokas merkitys kansanterveyden ohella elintarvikeviennille. Salmonellastatuksen ylläpitäminen on kuitenkin raskasta, ja tuottajien salmonellavakuutukset kallistuvat vuosittain. Saadun selvityksen perusteella tilannetta helpottaisi kansallisen salmonellarahaston perustaminen, johon valiokunta suhtautuu myönteisesti ja kiirehtii asian tarkempaa selvittämistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Energia-, kasvu- ja kuiviketurve. Kotimaisen energian huoltovarmuuden turvaamisen lisäksi turpeella on useita ominaisuuksia, jotka ovat tehneet siitä mm. ylivoimaisen taimien kasvualustan ja eläintuotannossa käytettävän kuivikkeen. Bakteerien kasvua vähentävän antiseptisyyden myötä esimerkiksi kuiviketurpeen käyttö on lisännyt eläinten hyvinvointia ja vähentänyt antibioottien käyttöä. Uusien korvaavien materiaalien kehittäminen on tärkeää, mutta niiden saaminen markkinoille vie aikaa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa nostettiin esiin mm. kansallisen kuivikehuollon tiekartta, jossa tehdään konkreettiset lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitelmat kestävän kuivikehuollon turvaamiseen.

Valiokunta pitää edellä olevan perusteella tarpeellisenä, että määrärahaa käytetään kasvu- ja kuiviketurpeen (myös momentti 30.20.49) sekä energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen jatkuvuuden turvaamiseksi. Tärkeää on niin ikään varmistaa uusien korkeamman jalostusasteen turvetuotteiden, kuten aktiivihiilen ja biostimulanttien raaka-aineen saanti. Biostimulanteilla parannetaan muun muassa ihmisten, eläinten ja kasvien vastustuskykyä sekä ravinteiden imeytymistä. Erikoisturpeiden taloudellisesti kannattava tuotanto linkittyy energiaturpeen nostoon, joten hankkeiden luvitusta on tarkasteltava myös tästä näkökulmasta. Valiokunta kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että turveraaka-aineen jatkuva saanti edistää myös elintarvikevientiä.

10. Maaseudun kehittäminen

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentilta esitetään 122,2 milj. euroa, jolla toteutetaan keskeistä osaa Suomen CAP-suunnitelmasta. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) säädökset määrittävät vahvasti maatalouden tukien myöntämisen edellytyksiä ja tavoitteita.

Valiokunta korostaa, että tuotannolliset investoinnit ovat edellytys maatalouden ja ruoantuotannon jatkuvuudelle. Suomalaisen maataloustuotannon korkeat tuotantokustannukset ovat kilpailuhaitta, ja tilojen rakennekehityksen myötä investoinnit ovat yhä suurempia sekä kalliimpia. Investoimalla tilat ottavat käyttöön myös uutta teknologiaa, jolla parannetaan tuotannon tehokkuutta ja uusia entistä kestävämpiä tuotantotapoja.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota Valtiontalouden tarkastusviraston raporttiin maatalouden investointituista⁹. Tarkastuksessa ei pystytty arvioimaan investointien vaikuttavuutta siten kuin oli tarkoitus. Investointitukien vaikutuksista tarvitaan uutta tietoa, jotta tuen käyttöä olisi mahdollista arvioida nykyistä tarkemmin ja kehittää seuraavan CAP-kauden politiikkatoimia. Määrärahojen niukentuessa tukea on pystyttävä ohjaamaan entistä tarkkarajaisemmin ja vaikuttaviin kohteisiin.

Biokaasutuotannon edistäminen. Valiokunta pitää tarpeellisenä, että momentilta maksetaan investointitukea myös biokaasutuotantoon. Hajautettu maataloilla tapahtuva biokaasutuotanto pa-

⁹ Valtiontalouden tarkastusvirasto. Maatalouden investointituet, kannattavuuden ja kilpailukyyn kehittäminen. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 7/2024.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 30

rantaa sähkön, lämmön ja liikennepolttoaineiden huoltovarmuutta sekä lannan ravinteiden käytökelvopuutta ja omavaraisuutta.

Hallitusohjelman mukaisesti tulee huolehtia kannustavasta rahoituksesta biokaasutuotannon lisäämiseksi. Biokaasun käyttöä voidaan lisätä etenkin raskaassa liikenteessä ja merenkulussa. Tärkeää on myös huolehtia biokaasulaitosten hallinnollisen taakan ja maksujen minimoimisesta sekä siitä, että hallinnollisen vastuun jakautuminen eri hallinnonaloille ei vaikeuta tukien hyödyntämistä.

Ravinnekiertotuki. Valiokunta nostaa lisäksi esiin ns. ravinnekiertotuen¹⁰ (momentti 30.20.49). Se on toimintatuki biokaasulaitoksille, jotka vastaanottavat kotieläinten lantaa ja vesikasvillisuuden biomassaa ja tuottavat niistä biokaasua ja markkinoille saatettavia jalostettuja lannoitevalmisteita. Tuen tavoitteena on mm. siirtää kotieläintuotantoon keskittyneiltä alueilta (kuten Saaristomerren valuma-alueelta) ylimääräisiä ravinteita käytettäväksi alijäämäalueilla ja tuoda kierrätyslannoitteet laajemman käyttäjäkunnan saataville. Samalla vähennetään riippuvuutta tuontilannoitteista.

Valiokunta painottaa, että tuen toimivuutta tulee seurata ja arvioida mahdollisia asetuksen muutostarpeita, esimerkiksi teknologianeutraaliuden osalta, ennen kuin loput määräraha avataan hakuun. Uudessa hakukierroksessa tulee ottaa huomioon saadut kokemukset ja mahdolliset korjaustarpeet.

Saaristomeri-ohjelma

Valiokunta pitää tarpeellisena, että hallitus jatkaa Saaristomeri-ohjelman rahoitusta. Ohjelman tavoitteena on poistaa valuma-alueen hajakuormitusta siten, että alue voidaan poistaa Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien ns. hot-spot-listalta viimeistään vuonna 2027. Ohjelmaa toteutetaan yhdessä ympäristöministeriön kanssa, joten valiokunta käsittelee asiaa myös mietintönsä päälukassa 35 (momentilla 35.10.61). Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toimilla tavoitellaan muun muassa kuormituksen vähentämistä, eläinperäisen ravinteen kiertoa ja maaperän pidentämisyyden parantamista.

Vaikuttavuuden lisäämiseksi valiokunta korostaa mittakaavaltaan merkittävimpien toimijoiden aktivoimista ja neuvontaa, koska toimenpiteiden toteuttaminen on vapaaehtoista. Tärkeää on myös, että avustuksia ohjataan kriteereillä, jotka painottavat asetettuja tavoitteita tukevia investointeja.

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään vajaan 4,1 milj. euroa, joka on lähes 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu eduskunnan tekemien lisäysten poistosta (noin 0,9 milj. euroa) ja hallinnonalalle linjatuista säästöistä (noin 0,3 milj. euroa).

¹⁰ Valtioneuvoston asetus biokaasulaitoksille kierrätyslannoitevalmisteiden tuotannon edistämiseen vuosina 2024—2026 myönnettävästä tuesta (81/2024).

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Valiokunta pitää tärkeänä momentin määrärahalla toteutettavaa koko maan kattavaa neuvontaa, jolla mm. kehitetään maatalouden kannattavuutta ja varmistetaan vastuullisesti tuotetun suomalaisen ruoan tuotantoa. Pitkään jatkuneen alan kannattavuuskriisin myötä yhä useammat maatilat tarvitsevat tuotannon ja talouden asiantuntija-apua selvitäkseen vaikeuksistaan.

Neuvonnan keinoin välitetään kaikenkokoisille tiloille uusinta tutkimustietoa ja parhaita käytäntöjä kannattavuuden parantamiseksi ja tulevaisuuden uskon lisäämiseksi. Tilatason neuvontaa tarvitaan myös esimerkiksi sään ääri-ilmiöihin varautumisessa, ilmastotoimiin vastaamisessa ja kiertotalouden lisäämisessä. Vaikeutuneessa markkinatilanteessa on niin ikään tarvetta kiinnittää huomiota luomualan tilanteeseen. Valiokunta korostaa, että neuvonnalla voidaan edistää elinkeiposten tilojen toiminnan jatkumista ja turvata siten myös tulevaisuudessa Suomen elintarvikeomavaraisuutta ja huoltovarmuutta.

Valiokunta lisää momentille 575 000 euroa, josta kohdistetaan

- 400 000 euroa neuvontapalveluihin kotimaisen ruoantuotannon edistämiseksi (ProAgrialle)
- 65 000 euroa Maitoyrittäjät ry:lle
- 60 000 euroa Svenska trädgårdsförbundet rf:lle ja
- 50 000 euroa Suomen Hevostietokeskus ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 4 651 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 30,7 milj. euroa, joka on 8,5 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Saadun selvityksen mukaan vuodelta 2024 siirtyvän erän ansiosta vähennys jää kuitenkin käytännössä esitettyä pienemmäksi.

Valiokunta on huolissaan hevosurheilun ja alan toimijoiden sekä suomenhevosen tulevaisuudesta, johon vaikuttaa osaltaan mm. maakuntaraviratojen määrä ja palkintotuen suuruus. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rahoituksen väheneminen on lisännyt toimijoiden kiinnostusta siirtää hevosten valmennusta, kasvatusta ja omistusta Ruotsiin. Suomenhevosen kilpailumahdollisuudet ovat kuitenkin lähtökohtaisesti vain Suomessa, ja lajin elinvoimaa kannattelee raviurheilu. Hallitusohjelman mukaisesti valiokunta pitää tärkeänä, että suomenhevosen asema kansallisrotuna turvataan ja hevostalouden toimintaedellytykset varmistetaan. Sopeutustoimien negatiivisten vaikutusten minimoimiseksi hallinnon tulee etsiä ratkaisuja yhdessä toimijoiden kanssa.

Valiokunta lisää momentille 400 000 euroa suomenhevosen aseman turvaamiseen kasvattajatuojärjestelmän kautta.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 31 092 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 3,8 milj. euroa, joka on 150 000 euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Tasoa nostaa hallituksen esittämä 500 000 euron lisäys ja vähentää kertaluonteisten lisäysten poisto (650 000 euroa, josta hallituksen lisäys oli 500 000 euroa ja eduskunnan 150 000 euroa).

4H-järjestön toimintaan osallistui 181 000 lasta ja nuorta vuonna 2023. Nuorisotyötä toteuttavat 183 suomenkielistä ja 18 ruotsinkielistä paikallisyhdistystä eri puolilla maata. Järjestö luo harrastusmahdollisuuksia, edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä työelämävalmiuksia ja yrittäjyyttä. Vuonna 2023 esimerkiksi 4H Satosankarit-toiminnassa välitettiin puolukkaa yli 400 000 kg ja Taimiteko-toiminnassa istutettiin noin 900 000 taimea.

Valiokunta pitää 4H-järjestön toimintaa tärkeänä ja toteaa, että se vastaa hyvin olemassa oleviin tarpeisiin. Järjestön rahaliikenne on vuodessa yli 29 milj. euroa, josta valtionavun osuus on pieni. Valtionavulla on kuitenkin ratkaiseva vipuvaikutus perustyöhön eri puolilla Suomea.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 4 005 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 3,0 milj. euroa. Määrärahasta on poistettu eduskunnan kertaluonteiset lisäykset, jotka osoitettiin kyläkauppatukeen (250 000 euroa) ja kylätoiminnan valtionavustukseen (200 000 euroa). Molemmat tukimuodot ovat valiokunnan mielestä edelleen tarpeellisia keinoja edistää kylien elinvoimaisuutta ja lisätä yhteisöllisyyttä.

Valiokunta lisää momentille 350 000 euroa, josta kohdennetaan 200 000 euroa kylätoiminnan valtionapuun ja 150 000 euroa Kyläkauppatukeen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 350 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 78,9 milj. euroa, joka on noin 0,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaan sisältyy 4,1 milj. euron kertaluonteinen lisäys viraston toiminnan vahvistamiseen. Ruokavirastolle on kuitenkin linjattu yhteensä 10 milj. euron sopeuttamistarve vuosille 2024—2028. Ruokavirasto on siksi lomauttanut lähes koko henkilöstönsä kahdeksi viikoksi vuonna 2024 ja irtisanoo henkilöstöä. Myös viraston tehtäviä ja toimia joudutaan supistamaan.

Tukien maksatus. Valiokunta pitää vaikeasta tilanteesta huolimatta välttämättömänä, että Ruokavirasto pysyy tavoitteellisessa maataloustukien maksatusaikataulussaan vuonna 2025. Maatalouden heikossa kannattavuustilanteessa korostuu tukien merkitys maksuvalmiuden turvaamisessa. Maksuajankohtien tulee olla tiedossa hyvissä ajoin johdonmukaisesti ja luotettavasti.

Tukijärjestelmän monimutkaistuminen. Saadun selvityksen mukaan kansalliset politiikkatavoitteet monimutkaistivat Suomen tukijärjestelmää vuosille 2023—2027 merkittävästi, mikä vaikeuttaa tukien maksatusta. Kansalliset tavoitteet perustuvat pohjoiseen maatalouteen ja sen erityispiirteisiin, alueiden ja tuotantosuuntien tasapuolisuuteen sekä pyrkimykseen säilyttää mahdollisuuksien mukaan aiempi tukiallokaatio. Lisäksi Etelä- ja Pohjois-Suomen tukijärjestelmät AB- ja C-alueilla ovat erilaiset, ja ne on yhteensovitettava. Suomen CAP-suunnitelmissa on niin sanottuja interventionimikkeitä yhteensä 125, kun esimerkiksi Ruotsissa niitä on vain 50 kappaletta.

Maksatusprosessi vaatii myös useiden toimijoiden (Ruokaviraston CAP-kauden toimeenpanon henkilöstön, tietojärjestelmien kehittämisen ja ylläpidon resurssien, maaseutuhallinnon yhteistointiminta-alueiden, ELY-keskusten, AVI:n sekä Ahvenanmaan toimijoiden) saumatonta yhteistyötä, ja samalla on noudatettava komission tukimaksuille asettamia reunaehtoja.

Valiokunta pitää tilannetta valitettavana, koska Suomen pitkäaikaisena tavoitteena on ollut järjestelmän yksinkertaistaminen. Järjestelmän toimivuuden kannalta yksinkertaistaminen olisi keskeistä, joten kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi seuraavan CAP-kauden suunnittelu tulee aloittaa hyvissä ajoin.

Maksatusten turvaaminen. Valiokunta painottaa, että nykytilanteessa maksajavirastokokonaisuuden resurssit ja osaaminen on varmistettava. Näin Suomen rahoitusosuus voidaan täysimääräisesti kotiuttaa kotimaisen maataloustuotannon jatkuvuuden, maaseudun elinvoimaisuuden sekä kokonaisturvallisuuden kannalta kriittisen huoltovarmuuden turvaamiseksi. Luotettava ja toimiva tukihallinto turvaa maatilojen sopeutumista vaihtelevissa taloussuhdanteissa.

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 7,6 milj. euroa, joka on noin 1,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaa käytetään elintarvikemarkkinatoimenpiteiden ja ruokapolitiittisen selonteon tavoitteita tukevien toimenpiteiden rahoittamiseen, kasvuohjelman ja

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

ruoantuotannon strategian valmisteluun ja toimeenpanoon sekä viennin edellytysten vahvistamiseen. Hallinnonalan viennin edistämistä valiokunta käsittelee mietinnössään momentin 30.01.40 kohdalla.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoituksella tuetaan myös luomu- ja lähiruoan kehittämisohjelman mukaisia toimenpiteitä ja luonnontuotealan kehittämistä. Luomumarkkinat tulee saada toimimaan, jotta turvataan alkutuotanto ja luomuosaaminen. Vienninedistäminen on myös luomualalle keskeinen tuottajahintaa korottava tekijä.

Samalla on kuitenkin tärkeää edistää lyhyitä hankintaketjuja ja julkisten ammattikeittiöiden lähiruoan käyttöä. Etenkin julkisissa hankinnoissa ja ammattikeittiöissä tarvitaan hankintaosaamisen parantamista, jotta tavoitteet ja konkreettiset toimet kohtaavat.

62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Afrikkalainen sikarutto on vakava, lakisääteisesti vastustettava eläintauti, joka on suuri taloudellinen uhka Suomen sikataloudelle ja lihateollisuudelle. Sen torjunta vaatii pitkäjänteistä kansainvälistä ja poikkihallinnollista yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän, riista-asiantuntijoiden ja metsästäjien välillä.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa villisioista aiheutuvan afrikkalaisen sikaruton riskin pienentämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 6 467 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

40. Luonnonvaratalous

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,0 milj. euron määrärahaa, joka on noin 1,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Momentilla on suuri merkitys useita toimialoja koskevien biotalouden kehittämishankkeiden toteuttamiseen, kuten ruoka-alan kasvuohjelman toimeenpanoon.

Maankäyttösektorin ilmastotavoitteet

Määrärahaa käytetään myös ilmastolain toimeenpanoon (0,8 milj. euroa), ja sillä parannetaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen. Määräraha mahdollistaa maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevien maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) ja kansallisen ilmastonmuutoksen sopeutumis suunnitelman (KISS2030) väliarviointien toteutuksen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Talousarvioesityksen mukaan hallitus jatkaa päästöjen vähentämisen ja nielujen vahvistamisen valmistelua ja linjaa tarvittavat toimenpiteet energia- ja ilmastostrategiassaan ja valmistautuu tekemään ilmastotavoitteen täyttämiseen liittyviä päätöksiä myös kevään 2025 kehysriihessään.

Valiokunta painottaa, että hallitusohjelman linjausten mukaisesti toimien tulee olla taloudellisesti järkeviä siten, etteivät ne heikennä kotimaisen maatalouden ja metsäalan toimintaedellytyksiä. Hallituskaudella ei myöskään tule tehdä kansallisesti sellaisia päätöksiä, jotka lisäävät maatalouden kohdistuvia kustannuksia. Lisäksi valiokunta korostaa, että muutosten tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja tarvittaessa tulee huolehtia riittävästä kompensatioista. Ne eivät kuitenkaan saa heikentää talousmetsien käyttöä ja puun saantia. Huomioon tulee ottaa myös, ettei päästöjä lisätä globaalisti siirtämällä niitä Suomen rajojen ulkopuolelle.

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,4 milj. euroa, joka on noin 0,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vesitaloudellisiin riskienhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin käytetään noin 3,7 milj. euroa. Sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä momentille kohdistuu kasvavia rahoitustarpeita esimerkiksi asutuksen tulvasuojeluhankkeisiin. Vesivarojen käytön ja hoidon menoja rahoitetaan lisäksi momentilta 30.40.21 (14,2 milj. euroa).

Vesihuollon toimintavarmuus. Valiokunta nostaa esiin vuonna 2023 momentille sisältyneen 2,5 milj. euron määrärahan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Hankkeet ovat käynnissä, ja niillä saadaan vastattua moniin kyberturvallisuuden tarpeisiin. Vesihuoltolaitosten varautumisen parantamiseksi toteutetaan myös rakennemuutos, jossa pienet vesihuoltolaitokset ja vesiosuuskunnat liittyvät suuremmiksi yksiköiksi ja laitosten välistä yhteistyötä tiivistetään.

Vaelluskalakantojen elvytys. Tarpeellista on, että momentin määrärahalla (1 milj. euroa) toimeenpannaan edelleen myös kansallista vaelluskalaohjelmaa (NOUSU), jolla parannetaan vaelluskalakantojen elinolosuhteita ja pyritään palauttamaan vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä Suomen virtaavissa vesissä.

Valiokunta lisää momentille 610 000 euroa, josta kohdennetaan

- 200 000 euroa Haarakajoen kalaportaille
- 110 000 euroa Siikajoen ennallistamishankkeeseen Siikajoki, Siikalahti ja Pyhäntä
- 100 000 euroa Tornio-Muonionjokiseuralle lohikantojen elvytystyöhön
- 100 000 euroa Vanajaveden vesistön yläjuoksun vesistöjen kunnostustoimiin ja vaelluslahankkeisiin sekä
- 100 000 euroa Virtavedet hoitoyhdistys Virhon toimintaan Suomenlahteen laskevien jokien vaellusalahankkeisiin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 7 016 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

(1. ja 2. kohta kuten HE 109/2024 vp)

(3. kohta kuten HE 191/2024 vp)

(4. ja 5. kohta kuten HE 109/2024 vp)

(3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään vajaat 8,9 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tasoa. Porovahinkokorvaukset maksetaan talousarvion ja EU:n asettaman maksukaton rajoissa. Sen sijaan kotieläin-, irtaimisto- ja mehiläisvahingot korvataan täysimääräisesti sitä mukaa kun niitä syntyy (noin 0,6—0,7 milj. euroa vuodessa).

Saadun selvityksen mukaan vuonna 2024 porovahinkojen kertymän arvioidaan nousevan noin 11 milj. euroon (10 milj. euroa vuonna 2023), joka ylittää EU:n asettaman 10 milj. euron maksukaton. Esitetyllä määrärahalla vahingoista jää korvaamatta yli 30 prosenttia. Porovahingot ovat yli 90-prosenttisesti suurpetojen aiheuttamia (ahma 45 prosenttia, susi 20 prosenttia, ilves 18 prosenttia ja karhu 16 prosenttia).

Valiokunta pitää välttämättömänä valtion varojen vaikuttavaa käyttöä ja painottaa, että petovahingot ja niistä maksettavat korvaukset on saatava kääntymään nopeasti alenevalle uralle. Suurpetojen aiheuttamat ongelmat ovat kärjistyneet koko maassa. Hallituksen tulee kiinnittää vakavaa huomiota vallitsevaan kansalaisten mielipiteitä vahvasti jakavaan tilanteeseen. Kansalaisten turvallisuuden tunteen parantamisesta, omaisuuden suojan toteutumisesta ja elinkeinon harjoittamisen edellytyksestä tulee huolehtia. Petopolitiikan seurauksena aiheutuneet vahingot on lähtökohtaisesti korvattava täysimääräisesti ja uskottavuuden säilyttämiseksi ne on pystyttävä yksiselitteisesti todentamaan. Ensimmäistä kertaa Suomi on kuitenkin tilanteessa, jossa EU:n asettama katto rajaa täysimääräistä korvausta määrärahojen mahdollisesta lisäämisestä huolimatta.

Valiokunta kiirehtii lisäksi valkoposkikihanhien ja merimetsojen siirtämistä metsästyslakiin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti sekä EU:n tason toimia lajien siirtämiseksi lintudirektiivin liitteeseen II. Taloudellisia vahinkoja tulee näidenkin lajien osalta pystyä vähentämään kantojen kasvaessa.

44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille esitetään vajaat 37,3 milj. euroa, joka on 1,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Myöntämisvaltuudeksi esitetään vuoden 2024 tasoa eli 15 milj. euroa. Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden määräraikaisen rahoituslain (34/2015, Kembra, joka koskee vanhoja hakemuksia) ja metsätalouden määräraikaisen kannustejärjestelmälain (71/2023) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Saadun selvityksen mukaan vuoden 2024 määrärahat eivät todennäköisesti riitä kaikkiin maksutuksiin. Maksuja arvioidaan siirtyvän noin 10 milj. euroa vuodelle 2025, mikä heikentää rahoituksen riittävyyttä. Tukijärjestelmää sopeutetaan kuitenkin väheneviin määrärahoihin, joten

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

vuonna 2025 ei voi enää hakea tukea uuden metsätien tekemiseen eikä yksityistien perusparannushankkeen yhteydessä tehtävään uuteen tiehen. Vuoden 2026 alusta muutokset kohdistuvat lisäksi taimikon ja nuoren metsän hoidon tukiehtoihin, pienpuun keruuseen ja yksityistien perusparannuksen tukitasoon.

Metsätalous

Valiokunta painottaa, että momentin määräraha on keskeinen keino turvata kestävä metsätaloutta ja aktivoida metsäalan toimijoita. Oikea-aikaisella metsänhoidolla edistetään metsien terveyttä ja kasvua, esimerkiksi taimikoiden ja nuoren metsän hoidon laiminlyönti heikentää metsien kasvukuntoa ja sitä kautta metsien hiilensidontaa ja nostaa tuholaisriskiä. Jatkossa on varmistettava, että tuettavat toimet ovat edelleen riittävän kiinnostavia ja kannustavia töiden vauhdittamiseen. Tarpeen on myös ottaa käyttöön metsänhoitorästien hoito- ja lannoituskampanjat.

Hallitusohjelman mukaisesti on tärkeää, että metsäalan kilpailukykyisestä ja metsänomistajille kannustavasta toimintaympäristöstä pidetään huolta, eikä metsien käyttöä rajoiteta. Kansallista metsästrategiaa 2035 tulee toimeenpanna valtioneuvoston joulukuussa 2023 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti.

Valiokunta korostaa, että terveet, uudistuvat ja kasvavat metsät luovat työtä, hyvinvointia ja vahvistavat hiilinielua pitkäjänteisesti. Myös teollisuuden jalostusarvon nostamisella voidaan vahvistaa sekä kansantaloutta että hiilivarastoja puun käyttöä lisäämättä. Metsätalouden kannalta on lisäksi oleellista huolehtia alemman tieverkoston toimintakyvystä ja metsäkonekuljettajien riittävästä määrästä.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 11,0 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2024 tasoa. Määrärahalla rahoitetaan ympäristötukisopimuksia, metsäluonnon hoitoa ja kulutusta sekä toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden ohjelmaa (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelmaa yhdessä ympäristöministeriön kanssa (käsitelty mietinnön momentilla 35.10.21).

METSO-ohjelman kokonaistavoitteena on suojella metsänomistajien vapaaehtoisilla päätöksillä yhteensä 82 000 hehtaaria metsää vuosina 2014—2025. Saadun selvityksen perusteella maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla ohjelman toteutustason arvioidaan jäävän 85—90 prosenttiin tavoitellusta. Valiokunta pitää tarpeellisena, että METSO-ohjelman jatkokauden valmistelu on aloitettu ja uusi ohjelmakausi on tarkoitus saada voimaan vuoden 2026 alussa.

Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteitä esitetään rahoitettavaksi yhteensä 4,2 milj. eurolla maa- ja metsätalousministerin hallinnonalalta. Käsiteltävältä momentilta muun muassa kunnostetaan lintukosteikkoja, tehdään vesien palautusta suojelusoille ja soiden ennallistamista yksityisten maanomistajien mailla (1,7 milj. eurolla). Lisäksi rahoitetaan SOTKA (sorsalintujen tilan kohtaminen) -hanketta (1,0 milj. euroa momentilta 30.40.50) ja luonnonhoitotoimenpiteitä Metsähallituksen Metsätalous Oy:n tulorahoituksella (noin 1,5 milj. eurolla momentilla 30.64.50).

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Valiokunta korostaa, että METSO- ja Helmi-ohjelmat ovat keskeisiä keinoja lisätä luonnon monimuotoisuutta ja edistää luontokadon pysäyttämistä asetettujen tavoitteiden ja sitoumusten mukaisesti.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 41,4 milj. euroa, joka on noin 1,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Metsäkeskus sopeuttaa toimintaansa aleneviin määrärahoihin vähentämällä henkilöstöä yli 100 henkilöllä (noin 23 prosenttia kokonaismäärästä) ja toimipisteiden lukumäärää 60:stä 25:een vuosina 2023—2025.

Momentilta ei ole osoitettu enää erillisrahoitusta METSO- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon, vaikka ohjelmien tavoitteet ovat edelleen korkealla tasolla. Taloutta rasittaa myös arvonlisäveron korotus. Metsäkeskus on arvonlisäverovelvollinen, mutta sillä ei ole oikeutta kirjata arvonlisäveroja hallinnonalan yhteiselle arvonlisäveromomentille. Haasteita aiheuttavat lisäksi etenkin metsäkat- ja ennallistamisasetuksien toimeenpano sekä tietojärjestelmien ylläpito.

Valiokunta pitää Metsäkeskuksen työtä keskeisenä puuntuotannon kestävyys edistämässä ja luonnonhoidossa. Se hallinnoi myös Suomen korkeatasoista metsävaratietoa, joka palvelee laajasti sekä toimialan taloudellisia tarpeita että luonnon monimuotoisuuden vahvistamista.

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta pitää hyvänä, että vuonna 2024 myönnetty määräraha (0,96 milj. euroa) mahdollistaa ampumaratojen ympäristölupahankkeen jatkamisen vuosina 2024—2026. Hankkeessa laaditaan asiantuntijoiden tuella ampumaratojen ympäristölupahakemukset noin 150—180 radalle ja lisäksi avustetaan olemassa olevien lupamääräysten tarkistamisissa. Valiokunta katsoo, että hankkeen asiantuntijatyö on erittäin tarpeellista myös ampumaratoja koskevien ympäristölupaprosessien ja lainsäädännön sujuvoittamiseksi hallitusohjelman mukaisesti.

Valiokunta viittaa mietintönsä momentteihin 26.01.51 ja 27.10.50 ja pitää hallitusohjelman kirjauksen toteuttamista ampumaratojen turvaamisesta ja uusien ampumaratojen perustamisesta tarpeellisenä myös metsästysharrastuksen kannalta. Valiokunta kiirehtii tästäkin näkökulmasta sisäministeriön johtaman työryhmän ja hankkeen työtä sekä tarvittavien lainsäädäntömuutosten toteuttamista.

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 9,9 milj. euroa, joka on noin 0,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Muutos perustuu kalastonhoitomaksukertymän kasvuun (noin 0,2 milj. euroa) ja eduskunnan tekemien kertaluonteisten lisäysten poistoon (0,4 milj. euroa). Määrärahaa käytetään lähinnä kalastuslain (379/2015) 82 §:n määräämällä tavalla, ja konkreettinen päätös varojen jakamisesta eri käyttötarkoituksiin tehdään vuosittain valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnassa. Varoja käytetään mm. korvauksiin vesialueiden omistajille, kalavesien kestäväseen käyttöön ja hoitoon, kalatalousalan neuvontapalveluihin, kalatalousalueiden toimintaan ja maksun keräämisestä aiheutuneiden kulujen kattamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Valiokunta korostaa, että päätettäessä kalastuksenhoitomaksuista kertyneiden varojen jakamisesta tulee ottaa huomioon etenkin kalakantojen hoidon ja istutusten turvaaminen. Tätä edellytettiin myös hallitusohjelman mukaan toteutetussa kalastuksenhoitomaksun ikäperusteisen vapautuksen muutoksessa (MmVM 4/2023 vp — HE 49/2023 vp).

Valiokunta pitää tärkeänä, että ammattikalastuksen edellytykset ja elinvoimaisuus turvataan siten, että se on houkutteleva vaihtoehto myös nuorille. Keskeistä on muun muassa korvata vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta muodostuvat kustannukset (0,5 milj. euroa momentilla 30.40.62) sekä vähentää hyljevahinkojen lisäksi merimetsojen aiheuttamia vahinkoja.

Merkittävää on niin ikään ammattikalastajien itsensä tekemä työ ammatinharjoittamisen toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä alan järjestöjen kalataloutta edistävä toiminta. Valiokunnan mielestä on lisäksi tärkeä jatkaa hoitokalastusta, jolla on mahdollista poistaa tehokkaasti fosforia rehevöityneistä vesistöistä, sekä edistää edelleen poistokalan elintarvike- ja rehukäyttöä. Lisäksi valiokunta palauttaa momentin päätösosaan maininnan, että määrärahaa saa käyttää Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:n avustukseen.

Valiokunta lisää momentille 440 000 euroa, josta kohdennetaan

- 100 000 euroa Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:lle
- 100 000 euroa Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestö ry:lle
- 100 000 euroa Pyhäjärvi-instituutille hoitokalastustyöhön
- 70 000 euroa Kalatalouden keskusliitolle ja
- 70 000 euroa Suomen Kalankasvattajaliitto ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 10 360 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Määrärahasta käytetään 100 000 euroa avustuksena Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:lle. (Uusi)

(4. kappale kuten 3. kappale HE 109/2024 vp)

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 22,9 milj. euroa, jota käytetään pääosin Euroopan meri-, kalastus- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) lakisääteisiin menoihin. Suomen ohjelman kokonaisrahoitus on vuosina 2021—2027 noin 140 milj. euroa. Ohjelmasta tuetaan kalatalouden elinkeinojen (kalastuksen, vesiviljelyn, kalakaupan ja kalanjalostuksen) kehittämis- ja investointihankkeita sekä kalatalouden ympäristötoimintaa.

Valiokunta pitää hyvänä, että ohjelmasta voidaan rahoittaa kotimaisen kalan edistämishjelmaa. Ohjelman tavoitteena on kasvattaa suomalaisten kalankulutusta ravitsemussuositusten mukaiselle tasolle ja nostaa kotimaisen kalankäytön suhteellista osuutta sekä vauhdittaa kalatuotteiden vientiä ja parantaa kalatuotteiden kauppasetta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 30

Tavoitteeksi on asetettu myös kotimaisen viljellyn kalan tuotannon kolminkertaistaminen vaarantamatta vesiympäristön hyvän tilan saavuttamista. Tämä vaatii vesiviljelyn edellytysten selvää parantamista ja etenkin ympäristölupamenettelyiden nopeuttamista hallitusohjelman mukaisesti. Samalla tulee huolehtia siitä, ettei tuotanto siirry rajojen ulkopuolelle maihin, joissa ympäristöön liittyvät ongelmat ovat Suomea suuremmat. Valiokunta näkee, että viljellyllä kalalla on suuri potentiaali kalan viennin kasvattamisessa, ja korostaa, että kotimaisen kalaraaka-aineen saannin turvaa riittävä määrä kalastuksen ammattilaisia ja kalankasvattajia.

Valiokunta lisää momentille 50 000 euroa Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistykselle elintarvikekalastuksen edistämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 22 995 000 euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 109/2024 vp)

64. Metsähallitus

Maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2025 tulostavoitteeksi 135,3 milj. euroa. Tavoite vastaa 5,4 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Saadun selvityksen perusteella tuottotavoitteen kasvattaminen ei edellytä Metsähallitukselle asetettujen hakkuutavoitteiden nostamista. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2025 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Valiokunta pitää tavoitetta hyvänä, ja se vastaa myös hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan Metsähallitus hyödyntää kestävät hakkuumahdollisuudet optimaalisesti, ja sen tavoitteena on sidosryhmien kanssa sovittujen hakkuumahdollisuuksien säilyttäminen nykytasolla tai maltillinen kasvattaminen.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille on esitetty noin 7,1 milj. euroa, joka on 0,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ohjaavat ja valvovat maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö (48,7 milj. euroa momentilla 35.10.52). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluu Metsähallituksen hallinnassa olevien virkistyskäyttökohteiden ja valtion retkeilyalueiden hoito ja erävalvonta sekä Pohjois-Suomen siemenhuollosta vastaaminen. Tehtävien hoitoa katetaan valtion budjettirahoituksen lisäksi lupatuloilla (6,9 milj. euroa), siementen myyntituloilla (0,5 milj. euroa) sekä hankerahoituksella.

Valiokunta nostaa esiin, että etenkin erävalvonnan tarve on kasvanut, kun luonnon virkistyskäyttö on lisääntynyt. Valvonnalla turvataan valtion maiden ja vesien käytön laillisuus ja luvallisuus sekä ennaltaehkäistään luonnonvararikollisuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle esitetään määrärahoja noin 3,8 mrd. euroa, mikä on 193 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2025 talousarvio noudattaa hallitusohjelman linjauksia. Merkittävä osa hallinnonalan panostuksista osoitetaan hallituksen investointiohjelmasta väyläverkon kehittämiseen ja korjausvelan kasvun torjumiseen.

Pitkäjänteinen liikennesuunnittelu

Liikenne 12 -suunnitelman päivitystä tehdään parhaillaan vuosille 2025—2036. Suunnitelma sisältää toimenpideohjelman sekä valtion rahoitusohjelman ja vaikutusarvion. Parlamentaarisen työryhmän on tarkoitus lähiaikoina käynnistää lausuntokierros suunnitelmaluonnoksesta.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Liikenne 12 -suunnitelma päivitetään ja päivitystyössä huomioidaan edellisen suunnitelman hyväksymisen jälkeen toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä julkisen talouden vaikea tilanne. Liikenne 12 -suunnittelun parlamentaarinen ja pitkäjänteinen työ on tärkeää muun muassa rahoitustason ennakoitavuuden kannalta. Väylänpidossa ja väyläverkon kehittämisessä pitkäjänteinen suunnittelu, ennakoitava ja mahdollisimman tasainen rahoitustaso sekä kohteiden priorisointi ovat tärkeitä kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta. Riittävä ja tasainen rahoitustaso voisi kannustaa alan toimijoita investoimaan moderniin kalustoon ja osaamiseen, minkä lisäksi se voisi houkuttaa alalle uusia yrityksiä, mikä johtaisi kilpailun lisääntymiseen. Riittävä kilpailu on keskeinen elementti alan kustannustason hillinnässä.

Valiokunta toteaa, että myös hankintaosaamista ja kilpailutusta tulee kehittää koko maassa kustannusten hillitsemiseksi ja laadun parantamiseksi. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Väyläviraston tavoitteena onkin tällä hallituskaudella tuottavuuden parantaminen muun muassa hankintoja kehittämällä.

Huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että liikenneinfrastruktuurin ylläpitämisessä ja kehittämisessä otetaan huomioon huoltovarmuus. Väyläverkko on osa Suomen huoltovarmuuskriittistä infrastruktuuria, ja sen käytettävyyden varmistaminen mahdollistaa väestön, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät kuljetukset normaali- ja poikkeusoloissa. Myös ympärivuotisten merikuljetusten sujuvuus ja häiriöttömyys sekä vaihtoehtoisten yhteyksien saatavuus on tärkeää, sillä tällä hetkellä ulkomaankaupasta 96 prosenttia kulkee meriteitse.

Valiokunta korostaa laajemminkin kokonaisturvallisuuden ja toimintavarmuuden merkitystä. Epävarmassa ja geopoliittisesti jännitteisessä tilanteessa on tärkeää varautua ja suojata yhteiskunnan keskeisiä palveluita erilaisilta uhkilta, häiriöiltä ja kyberhyökkäyksiltä. Valiokunta nostaa esiin kuluneena vuonna merkittävästi lisääntyneet GPS-häiriöt, jotka ovat aiheuttaneet tarvetta kiinnittää huomiota muun muassa lentoliikenteen ja merenkulun turvallisuuden takaamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Pääluokka 31

Valiokunta pitää hyvänä kyberturvallisuutta ja huoltovarmuutta tukevan avaruustilannekeskuksen perustamista Ilmatieteen laitoksen ja Puolustusvoimien yhteyteen. Kyberturvallisuutta käsitellään myös momentin 31.01.02 yhteydessä.

Tietoliikenneyhteydet

Valiokunta painottaa toimivien tietoliikenneyhteyksien merkitystä. Viestintäverkot ovat rakentuneet Suomessa pääasiassa markkinaehtoisesti harvaan asuttuja alueita lukuun ottamatta. Näiden alueiden laajakaistayhteyksien rakentamista on jo vuosien ajan toteutettu tukiohjelman, ja tälläkin hetkellä on käynnissä EU:n maaseuturahastoon pohjaava ohjelma.

Suomessa viestintäverkko-yhteydet ja -palvelut ovat kansainvälisessä vertailussa laadukkaat ja kattavat. Aiempaa nopeammat ja tehokkaammat 4G- ja 5G-verkot ovat varsin laajasti kotitalouksien saatavilla. Valiokunta kantaa kuitenkin huolta siitä, onko kaikkialla Suomessa verkon kattavuus ja kuuluvuus riittävä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan matkaviestinverkon laatu ja saatavuus ovat riippuvaisia muun muassa samanaikaisten käyttäjien määrästä, maastonmuotojen aiheuttamista katvealueista sekä rakennusten ominaisuuksista. Myös 3G-verkon alasajo vaikuttaa asiakkaisiin pakottaen laitepäivityksiin. Valiokunta toteaa, että operaattoreiden tulisi kiinnittää huomiota korvaavien verkkojen rakentamiseen ennen vanhojen verkkojen alasajoa. Viimesijaisena viestintäyhteyksien turvaverkkona niin sanotun yleispalveluvelvoitteen perusteella kaikilla on oikeus saada tietyt kohtuuhintaiset ja toimivat viestinnän peruspalvelut.

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle kohdentuu vuonna 2025 yhteensä 20,4 milj. euron toimintameno- ja tuottavuussäästöt osana hallituksen sopeutustoimien kokonaisuutta. Suurimmat säästöt niin euromääräisesti kuin prosentuaalisesti kohdistuvat Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenoihin.

Liikenne- ja viestintävaliokunta (LiVL 13/2024 vp) kantaa lausunnossaan huolta Suomen kyberturvallisuudesta ja sen resursoinnista ottaen huomioon myös edellä todetut toimintameno-säästöt. Myös valtiovarainvaliokunta pitää kyberturvallisuuden huomioimista keskeisenä. Kyberturvallisuus on tärkeä osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta, ja sen laiminlyönnistä aiheutuvat kustannukset voivat olla moninkertaisia suhteessa panostuksiin. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että kyberturvallisuuden parantamiseen ehdotetaan yhteensä 2 milj. euron lisäystä teknisiin havainnointijärjestelmiin (HYÖKY, HAVARO). Myös EU:n kyberturvallisuusdirektiivin (NIS2) kansalliseen toimeenpanoon ja tietojärjestelmäkehitykseen osoitetaan lisärahoitusta.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Väyläverkon investoinneilla tuetaan sekä kaupunkien kasvua että laajemmin Suomen saavutettavuutta ja elinvoimaa. Suuret ratahankkeet Länsirata, Lentorata sekä Itärata ovat koko Suomen kannalta strategisia hankkeita. Näitä varten perustettujen suunnitteluhankeyhtiöiden toimialana

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 31

on hankkeeseen liittyvän raideliikenneinfrastruktuurin suunnittelu rakentamisvalmiuteen asti. Yhtiöistä pisimmälle on edennyt Länsirata Oy, jonka ratasuunnitelmat valmistuvat teknisiltä osin vuoden 2024 aikana. Valtio ja Länsirata Oy:n osakkaana olevat kunnat ovat neuvotelleet esisopimuksen ehdoista, joilla voidaan siirtyä Länsiradan rakentamisvaiheeseen. Neuvottelut ovat edelleen kesken.

Vuoden 2025 talousarvioon esitetään valtuutta allekirjoittaa Länsirata Oy:n rakentamisvaihetta koskeva osakassopimus siten, että valtion rahoitusosuus on enintään 400 milj. euroa edellyttäen, että muut omistajat rahoittavat hanketta vähintään 400 milj. eurolla. Valtion osuus rahoitettaisiin hallituksen investointiohjelmasta.

Valiokunta toteaa, että varattu valtion rahoitus ei kattaisi koko ratayhteyden rakentamista, ja kokonaisuus onkin jaettu osahankkeisiin. Siirtyminen rakentamisvaiheeseen koskisi Espoon ja Lohjan välisiä osahankkeita sekä yhteyksiä Salo—Hajala ja Nunn—Kupittaa. Rakentaminen olisi mahdollista aloittaa vuonna 2027.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Perusväylänpitoon esitetään 1,575 mrd. euroa, mikä on vajaat 10 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Hallituksen investointiohjelmasta kohdistuisi 200 milj. euroa perusväylänpitoon vuodelle 2025. Tämä lisärahoitus on tarkoitus kohdentaa tieverkolle siten, että toimenpiteiden avulla saadaan mahdollisimman paljon hyötyä tienkäyttäjille ja elinkeinoelämälle. Lisäksi määrärahatasoa korottaa noin 79 milj. eurolla MAL-sopimusten mukainen rahoitus muun muassa kaupunkiseutujen pienille kustannustehokkaille niin sanotuille KUHA-hankkeille. MAL-kokonaisuutta rahoitetaan investointiohjelmasta.

Perusväylänpidon määrärahoista on budjetoitu käytettäväksi tienpitoon 904 milj. euroa, radanpitoon 390 milj. euroa, vesiväylänpitoon 113 milj. euroa sekä liikenteenohjaus- ja informaatiopalvelun oston 168 milj. euroa. Budjetoinnissa otetaan huomioon tuloina arviolta 55 milj. euron ratamaksun perusmaksu, joka kohdennetaan radanpitoon. Perusväylänpidon rahoituksesta noin puolet kohdistuu verkon päivittämisen liikenteen turvaamiseen ja toinen puoli verkkojen korjaamiseen, parantamiseen ja suunnitteluun. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittämisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan vesiväylänpidon rahoitustaso mahdollistaa päivittämisen liikennöitävyyden ja palvelutaso vastaa pääosin myös elinkeinoelämän tarpeita. Talvimerenkulun palvelut ovat suurin menoerä. Nykyiset sopimukset päättyvät vuonna 2025, ja jäänmurtokaluston uudistamiseen liittyvät tarpeet tulevat todennäköisesti nostamaan seuraavalla sopimuskaudella jäänmurtokustannuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

Korjausvelka

Väyläverkon keskeinen haaste on korjausvelka. Korjausvelka tarkoittaa sitä yhteenlaskettua summaa, joka vaadittaisiin huonokuntoisten väylien korjaamiseksi hyvään kuntoon. Vuoden 2024 alussa valtion väyläomaisuuden korjausvelka oli lähes 4,2 mrd. euroa, josta tieverkolle kohdistui 61 prosenttia, rataverkolle 38 prosenttia ja vesiväylille 1 prosentti. Tieverkon korjausvelasta vain alle kymmenen prosenttia kertyy pääväyliltä, mutta rataverkolla pääväylien osuus korjausvelasta on yli puolet.

Päällystetyn maantieverkon laajuus on noin 51 000 kilometriä. Investointiohjelman 250 milj. euron lisäpanostuksen myötä maanteiden päällystysohjelmassa päästään vuoden 2024 aikana noin 4 000 kilometriin (vuonna 2023 vain 1 500 kilometriä), joka estää päällystetyn tieverkon kunnan heikkenemisen. Vuoden 2024 aikana tapahtuva korjausvelan pieni kasvu (arviolta noin 60 milj. euroa) kohdistuukin pääosin siltoihin, ratojen päällysrakenteisiin sekä alempaan tieverkkoon.

Vuoden 2025 talousarviossa investointiohjelmasta kohdennetaan 200 milj. euron lisärahoitus perusväylänpitoon. Rahoituksella pystytään pitämään keskeisen tieverkon kunto nykytasolla ja muun tieverkon huonokuntoisten päällysteiden määrä lisääntyy vain vähän. Vuoden 2025 päällystysohjelman pituuden arvioidaan olevan noin 3 200—3 300 kilometriä, kun päällystetyn tieverkon kunnan heikkenemisen estävä taso olisi noin 4 000 kilometriä. Väyläverkon korjausvelka jatkaisi vuonna 2025 arviolta noin 80 milj. euron kasvussa.

Korjausvelka johtaa niin rata- kuin tieverkolla nopeus- ja painorajoitteisiin, jolloin matka-ajat pitenevät ja niiden ennakoitavuus heikkenee, häiriöherkkyys lisääntyy ja myös elinkeinoelämän kuljetuskustannukset kasvavat. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä investointiohjelmasta kohdennettuja panostuksia korjausvelan kasvun hillitsemiseen. On hyvä, että panostuksia on kohdennettu päällystetylle tieverkolle ja siltoihin. Siltojen osalta tilanne on kuitenkin edelleen vaikea kaikilla tieverkon tasoilla.

Valiokunta pitää tärkeänä alemman tieverkon kunnosta ja sen ylläpidon laadusta huolehtimista. Sorateiden hoitoon tulisi saada käyttöön laadukkaat työtavat, mukaan lukien tiehöylät. Paikoittelun tiet ovat niin heikkokuntoisia, että ne aiheuttavat turvallisuusriskiä. Alempi tieverkko muodostaa 63 prosenttia koko tieverkon pituudesta, ja se on tärkeä alueilla asuville, mutta myös muun muassa ruoantuotannon, energia-alan, metsäteollisuuden ja matkailun kuljetuksille — ja siten koko Suomelle ja Suomen kokonaisturvallisuudelle.

Valiokunta toteaa, että perusväylänpidon rahoitustasosta on tärkeää huolehtia myös jatkovuosina. Ilman lisärahoitusta maanteiden korjausvelan kasvu palaisi vuoden 2026 jälkeen noin 100—130 milj. euron vuosittaiselle tasolle ja rataverkon noin 70—75 milj. euron vuosittaiselle tasolle. Korjausvelka olisi vuonna 2029 arviolta jo yli 5 mrd. euroa.

Väyläverkon korjausvelka on ylivaalikautinen ongelma, jonka purkaminen on haasteellista. Valiokunta toteaa, että korjausvelasta puhuttaessa on hyvä muistaa, että maarakentamisen kustannustason nousu vaikuttaa välittömästi korjausvelan hintalappuun. Kustannustaso nousi vuodesta 2020 vuoteen 2023 lähes 30 prosenttia. Nyt nousu on taittunut, mutta kustannukset ovat jääneet

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

korkealle tasolle. Yksistään vuosien 2021—2023 kustannustason nousu on kasvattanut korjausvelkaa laskennallisesti lähes miljardilla eurolla.

Korjausvelassa näkyy myös se, että väyläverkko on yhä huonommassa kunnossa, jolloin myös korjaustyön kustannukset ovat suuremmat. Liikenne- ja viestintävaliokunnan (LiVL 13/2024 vp) tavoin valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että oikea-aikaisilla korjaustoimenpiteillä voidaan pitkällä aikavälillä saavuttaa säästöjä, jos vauriot korjataan ennen rakenteiden rikkoutumista. Rikkoutuneet perusrakenteet ja hätätöinä tehtävät korjaukset nostavat kustannuksia.

Perusväylänpidon hankkeet ja määrärahat

Valiokunta lisää momentille 30 055 000 euroa ja osoittaa sen eri puolilla maata sijaitseviin pie-
nehköihin muun muassa liikenneturvallisuutta ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä edistä-
viin hankkeisiin seuraavasti:

- 330 000 euroa Vt 25 tievalaistuksen täydentäminen välillä Mt 1050 Vanha Rannikkotie—
Leppi
- 70 000 euroa Kaapelintien ja kantatie 51:n liittymän suunnittelu
- 70 000 euroa Mt 11129 Tähteläntien ja kantatie 51:n liittymän suunnittelu
- 500 000 euroa Mt 12703 Vanhakyläntien parantamiseen ja uudelleen päällystämiseen
- 100 000 euroa Vt 11—Vt 2 eritasoliittymän liikennevalojen suunnitteluun
- 400 000 euroa Mt 11861 Ylikentie, päällysteen uusiminen osuudella Örnvikintie—Hissun-
kissuntie ja Bosgårdintien liittymän tiemutkan parantaminen
- 380 000 euroa Mt 6780 Petalaxvägen päällystäminen huonokuntoisimmalla osuudella
- 100 000 euroa Vt 4 Metsola—Jokivarsi melusuojaus suunnittelun aloittamiseen
- 300 000 euroa Yhdystie 7715 Leskelä—Lohtaja 3 km peruskorjaukseen
- 350 000 euroa Kt 72 Hiirolan maantietukikohta päällystys ns. Hiirolan varalaskupaikka
- 700 000 euroa E18 ja Vt 1 Makarlan levähdysalue ja rekkaparkki Kaarinassa
- 900 000 euroa Mt 9271 Arpela—Sattajärvi päällysteen uusiminen
- 200 000 euroa Mt 310 Valkeakoski—Kangasalapäällystämisenjatkamiseen
- 200 000 euroa Kurikan Jurvan Rannankyläntien 1,5 kmpäällystämiseen yhteishankkeena
kunnan kanssa
- 150 000 euroa Akaan kaupungin opastusten uudistamiseen yhteishankkeena kaupungin
kanssa
- 450 000 euroa Mt 13838 Viralantie noin 3 km Vt 3 lähtien
- 500 000 euroa Mt 11231 Kylmääläntien kunnostukseen
- 200 000 euroa Harjavallan ratapihan suunnittelun jatkoon
- 400 000 euroa Vt 13 valaistuksen parantaminen, Saarijärvi
- 400 000 euroa Mt 941 Ranua—Pitkäperäpäällystäminen
- 700 000 euroa Vt 2 Nakkilan eritasoliittymän Helsingin suunnan ramppien parantaminen
- 300 000 euroa Mt 13845 Lastuvuorentie, 2 kmpäällystäminen
- 500 000 euroa Mt 2774 Asuntilantie—Antaverkantie parannus
- 150 000 euroa Mt 13814, Haminankyläntie 0,9 km
- 500 000 euroa Vt 4 Lahdenväylä, Viikin meluesteen suunnitteluun
- 540 000 euroa Mt 787 Pohjanpuolentie ja Mt 7770 Jokiniitentie kevyen liikenteen väylä
välillä Pohjanpuolentie—Someronkyläntie

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

- 700 000 euroa Oulainen, jkpp-väylien rakenteen parantaminen ja uudelleen päällystäminen
- 100 000 euroa Vt 5 Kontiomäen kevyen liikenteen väylän suunnitteluun
- 500 000 euroa Mt 18031 Pohjoisen Satamatien kevyen liikenteen väylä Puojilahti—Pikku-Mansikan saari valtion rahoitusosuudeksi
- 700 000 euroa Mt 3192, Liesontienpäällystämiseen 3,7 km
- 300 000 euroa Mt 192 Kustavintien tievalaistuksen rakentaminen välille Mietoinen—Y-tie
- 1 000 000 euroa Mt 13609 Pilpalantiepäällystäminen Pilpalasta alkaen
- 250 000 euroa Keljonkankaantien kevyen liikenteen väylän suunnitteluun ja toteuttamiseen
- 450 000 euroa Tohmajärvi—Tikkalan kevyen liikenteen väylä
- 150 000 euroa Mt 176 Gislom—Lurensintien jalankulku- ja pyörätien tiesuunnitelman laadinta
- 200 000 euroa Kt 54 riista-aidan jatko Sajatieltä länteen kohti Tammelaa 3,0 km
- 400 000 euroa Mt 5640 Vianta—Kattaalankylä tieosuuden huonoimpien kohtien päällysteenparantamiseen
- 800 000 euroa Mt 542 Luostarintien kunnostuksen ensimmäiseen vaiheeseen
- 350 000 euroa Vt 19 ns. Road Housen eritasoliittymän suunnitteluun
- 95 000 euroa Vt 19 ns. MSK-Groupin alikulun suunnitteluun
- 660 000 euroa Mt 17979 Västerbyvägen, Larsmo päällystäminen
- 450 000 euroa Kuurna—Kulhontie ja Puntarikoskentien kevyen liikenteen väylän rakentamiseen
- 800 000 euroa Kt 13311 Alkkiantien päällystys
- 500 000 euroa Vt 11 Häijää—Nokia tievalaistuksen rakentaminen yhteishankkeena alueen kuntien kanssa
- 800 000 euroa Vt 9 tiesuunnitelman laatimiseen välille Tuusniemi ja Outokumpu
- 275 000 euroa Kalliojärventien peruskorjaukseen, Vetelin teollisuusalueella yhteishankkeena kunnan kanssa
- 150 000 euroa Nikkilä—Söderkulla kevyen liikenteen väylä, rakennussuunnitelma
- 500 000 euroa Mt 11697 Massbyntien päällystämiseen yhteishankkeena alueen yritysten ja kunnan kanssa
- 600 000 euroa Mt 892 Ämmänsaari—Kytömäki täsmäkorjaukset 6 km
- 100 000 euroa Mt 1571, Mt 1580 liikenneturvallisuutta parantavat kohteet Isnäsin koulun ja urheilukentän ympäristössä
- 20 000 euroa Mt 11891 Eskilomintien kevyen liikenteen väylä (välillä Backgårdantie—Heikantbacken), esiselvitys
- 175 000 euroa Mt 170 Koskenkylä—Greggböle kevyen liikenteen väylän tiesuunnitelman laatimiseen
- 100 000 euroa Mt 11915 Labbyvägen päällystäminen, ensimmäinen osuus
- 350 000 euroa Mt 1930 Kirkonsalmen silta—Velkuan tienhaara/Rauduinen kunnostukseen
- 400 000 euroa Mt 15282 Linnatie kunnostaminen
- 140 000 euroa Mt 7450 Södra Terjärvvägen päällystäminen
- 410 000 euroa Mt 7260 Maxmovägen päällystäminen
- 310 000 euroa Mt 7252 Petsmovägen päällystäminen noin 3 km huonokuntoisimmalla osuudella

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

- 270 000 euroa Mt 6765 Rangsbyvägen päällystäminen huonokuntoisimmalla osuudella
- 500 000 euroa Mt 484 Hammaslahden kevyen liikenteen väylän rakentamiseen yhteishankkeena kunnan kanssa
- 240 000 euroa Mt 7240 Björköbyvägen päällystäminen huonokuntoisimmalla osuudella
- 400 000 euroa Mt 11141 Stenbrontienparantamiseen
- 100 000 euroa Rantatien kevyen liikenteen väylän uudelleenpäällystäminen Messilä—kirkonkylä yhteishankkeena kunnan kanssa
- 40 000 euroa Mt 17220 Lohiluomantien huonoimpien osuuksien paikkaukseen
- 450 000 euroa Mt 577 Mäntyrinne—Valkeiskylä parantaminen
- 630 000 euroa Mt 2951 Lammintie 5,5 km kesken jääneen päällystämisen loppuun saattaminen
- 350 000 euroa Mt 13610 Kalamajantien alkuosan (Pilpalantie) noin 3 km uudelleenpäällystäminen
- 500 000 euroa Mt 16279 Kehvontie kunnostukseen
- 1 000 000 euroa Mt 816 Varjakantien alikulun suunnitteluun ja toteutukseen yhteishankkeena kaupungin kanssa
- 305 000 euroa Jokioinen—Vaulammi kevyen liikenteen väylän rakentamiseen yhteishankkeena kunnan kanssa
- 200 000 euroa Mt 190 Ahtialantie pysäkkijärjestelyt
- 300 000 euroa Mt 3134, Mt 14173, Mt 14174 Padasjoen keskusta-alueen jkpp-väylien päällystys
- 225 000 euroa Mt 357 parannus Keltakalliontien kohdalla yhteishankkeena kaupungin kanssa
- 1 420 000 euroa Mt 4081 Sudensalmi—Vehkataipale parantaminen
- 1 000 000 euroa Mt 1960 Unaja—Voiluoto kevyen liikenteen väylä, yhteishankkeena kaupungin kanssa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 605 411 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

(3. kappale kuten HE 191/2024 vp)

(4. ja 5. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valtuus

(Kuten HE 109/2024 vp)

(Taulukko kuten HE 109/2024 vp)

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Kaikkien seitsemän seudun (Helsinki, Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Lahti ja Kuopio) MAL-neuvottelut on saatu päätökseen kaudelle 2024—2035. MAL-kokonaisuudesta momentilla huomioidaan seuraavien hankkeiden valtuudet: 1) Vantaan ratikka (enintään 144,1 milj. euroa, kuitenkin enintään 30 prosenttia kiinteästi raitiotien rakentamiseen liittyvistä kustannuksista), 2)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

Tampereen seudun raitioteiden suunnittelu ja rakentaminen (enintään 55,5 milj. euroa, kuitenkin enintään 30 prosenttia suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä) sekä 3) Helsingin juna- ja metroasemien peruskorjaukseen liittyvä suunnittelu ja rakentaminen (enintään 15 milj. euroa, kuitenkin enintään 30 prosenttia asemakohtaisten suunnittelu- ja rakentamiskustannusten yhteismäärästä).

Hankkeiden määräraahatarve on 29,4 milj. euroa vuonna 2025, ja rahoitus katetaan investointiohjelmasta. Kaikissa hankkeissa edellytyksenä on, että kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2024—2035 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että MAL-neuvottelut on saatu päätökseen. Valtion rahoitusta kohdennetaan kaupunkiseutujen elinvoimaa ja kasvua, maankäytön kehittämistä, saavutettavuutta sekä liikenteen turvallisuutta tukeviin hankkeisiin. On hyvä, että MAL-hankkeiden valtion osuuksiin oli varauduttu jo vaalikauden alussa hallituksen investointiohjelman kokonaisuudessa.

MAL-hankkeisiin kohdentuu valtion rahoitusta myös momenteilla 31.10.20 ja 31.10.77.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Valtiontalouden vaikea tilanne vaatii sopeutustoimia. Verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen sekä yksityistieavustuksiin kohdennetaan yhteensä 3 milj. euron säästö.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen hankkeille osoitetaan 1,8 milj. euroa vuodelle 2025, kun vuonna 2024 avustuksia voitiin myöntää vielä noin 5,2 milj. eurolla. Vuoden 2025 määrärahatason vähäisyyden takia asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että resurssien käytön ja vaikuttavuuden kannalta järkevä vaihtoehto voisi olla se, että jatkossa avustuksia myönnettäisiin vain joka toinen vuosi. Valiokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Yksityistieavustuksiin kohdennetaan 6,8 milj. euroa. Yksityisteiden määräraha aleni merkittävästi jo vuodelle 2024, ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan avustettavia hankkeita on jouduttu priorisoimaan ja karsimaan, jotta on voitu varmistaa kriittisten siltakohteiden eteneminen. Vuoden 2025 määräraha mahdollistaa lähinnä kaikkein kiireellisimpien siltakohteiden avustamisen. Valiokunta on huolissaan yksityistieverkon kunnosta ja pitää määrärahakehitystä valitettavana, mutta sopeutustoimien kokonaisuus huomioon ottaen ymmärrettävänä.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja -paikkojen avustuksiin ehdotetaan 1,14 milj. euroa, jossa on huomioitu 240 000 euron korotus Enontekiön lentokentän toiminta-avustukseen. Suomessa on Finavian lentoasemaverkoston lisäksi neljä muuta lentoasemaa ja yli 70 pienempää lentopaikkaa, joiden toiminta- ja investointimenoihin Liikenne- ja viestintävirasto voi myöntää tämän määrärahan puitteissa avustuksia Euroopan unionin komission yleinen ryhmäpoikkeusasetus 651/2014 ja de minimis -tukea koskevat säännökset huomioon ottaen. Valiokunta toteaa, että lentoasema- ja lentopaikkaverkosto on tärkeä logistisen saavutettavuuden, elinkeinoelämän ja huoltovarmuuden näkökulmasta. On myös hyvä säilyttää olemassa oleva verkosto.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

to toimintakuntoisena ottaen huomioon sähköisen lentoliikenteen mahdollinen kehitys tulevaisuudessa.

Valiokunta lisää momentille 360 000 euroa, josta 200 000 euroa osoitetaan Haapaveden Kytöky-län lentokentän perusparantamiseen, 100 000 euroa Rengonharjun lentokentän perusparantami- seen ja 60 000 euroa Pyöräliitolle Bikeland-hankkeen vakiinnuttamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Käyttösuunnitelma (euroa)

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	1 440 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	6 800 000
Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikenne- hankkeet	1 860 000
Yhteensä	10 100 000

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Uudet väylähankkeet

Vuonna 2025 on tarkoitus aloittaa kuusi uutta tiehanketta (valtuudet yhteensä 225 milj. euroa), joista suurimmat ovat vt 15 Rantahaka (Kotka)—Kouvola (valtuus 122 milj. euroa), vt 21 Palo- joensuu—Maunu (valtuus 30 milj. euroa) sekä vt 8 ja st 724 Vaasan yhdystien 1. vaihe (valtuus 31 milj. euroa).

Lisäksi aloitetaan kaksi uutta ratahanketta: Karjalan radan kehittäminen (valtuus 90 milj. euroa) ja Suupohjan radan suunnittelu ja korjaus (valtuus 15 milj. euroa). Hankkeelle Rantaradan kehit- täminen Karjaa—Kauklahti välillä esitetään 50 milj. euron valtuuden korotusta 80 milj. euroon.

Lisäksi väyläverkon kehittämismomentille kohdistuu yhteensä 533,9 milj. euron valtuudet MAL- sopimusten perusteella aloitettavista väylähankkeista ja suunnittelumäärärahoista. Edellytykse- nä valtuuksien ja määrärahojen käytölle on kaupunkiseutujen MAL-sopimusten allekirjoittami- nen.

Helsingin seudun suurimmat hankkeet ovat vt 4 Lahdenväylä välillä Kehä I—Kehä III ja Ilmasil- lan eritasoliittymä (valtuus 64 milj. euroa) ja Kehä I Maarinsolmun eritasoliittymä, Espoo (val- tuus 33,7 milj. euroa). Turun seudun suurimmat hankkeet ovat E18 Turun kehätie Raision kes- kustassa (valtuus 190 milj. euroa) ja Kurkela—Kuusisto, Kaarinan läntinen ohitustie (valtuus 103,2 milj. euroa). Oulun seudulla aloitetaan muun muassa Oulun henkilöratapihan hanke (val-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

tuus 24,5 milj. euroa). Lisäksi Jyväskylän seudulla aloitetaan vt 4 Palokan kohta (valtuus 15,5 milj. euroa) ja Lahden seudulla vt 12 Mankala—Tillola (valtuus 92 milj. euroa).

Valiokunta toteaa, että kaikki edellä todetut uudet hankkeet rahoitetaan hallituksen investointiohjelmasta. Väyläverkon kehittämiseen vuosille 2024—2031 osoitetaan investointiohjelmasta yhteensä noin 1,52 mrd. euroa. Investointiohjelman rahoitus kattaa aina kokonaisuudessaan päätetyn hankkeen, vaikka hankkeen toteutus ja määräraha-vaikutukset jatkuisivat kuluva hallituskausia pidemmälle. Valiokunta pitää tärkeänä linjausta, että koko hankekustannus katetaan jo kuluva vaalikauden aikana valtion omaisuustuloilla.

Valiokunta korostaa, että uusien ja käynnissä olevien hankkeiden valtuus- ja määrärahatilannetta ja rahoituksen riittävyyttä tulee seurata huolellisesti. Muun muassa viime vuosien kustannustason nousu on tuonut haasteita hankkeille myönnettyjen rahoitusvaltuuksien riittävyyteen, joskin kustannustason nousu on nyt onneksi taittunut.

Rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmä

Väylävirasto ja Fintraffic Raide Oy käynnistävät niin sanotun Digiradan toteutusvaiheen. Kyseessä on rautatieliikenteen kulunvalvontajärjestelmän modernisointi ja peruskorjaus. Toteutusvaiheen käynnistämiseen esitetään 10 milj. euron valtuutta ja 1 milj. euron määrärahaa vuodelle 2025.

Valiokunta toteaa, että kyseessä on tärkeä ja välttämätön investointi, jolla korvataan ja modernisoidaan vaiheittain nykyinen turvalaitteisto ja junakulunvalvontajärjestelmä, joka on tulossa väistämättä elinkaarensa päähän. Kustannusarvio on kaikkiaan noin 1,2 mrd. euroa vuosina 2025—2040, ja hankkeelle on myönnetty myös EU-rahoitusta noin 100 milj. euroa. Hankkeen toteuttamiseksi tarpeelliset valtuudet ja määrarahat huomioidaan seuraavissa talousarvioissa hankkeen etenemisen mukaisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisen, vanhenevan laitekannan ylläpitäminen tulisi kalliimmaksi kuin uuden rakentaminen. Uudistuksella myös taataan raideliikenteen turvallisuus ja mahdollistetaan junaliikenteen kasvattamista kapasiteetin kasvun myötä.

Momentin määrärahataso

Kaikkiaan vuoden 2025 aikana on käynnissä 26 tiehanketta, 13 ratahanketta ja yksi vesiväylähanke, kun huomioon otetaan myös aiemmin käynnistyneet hankkeet. Erikseen nimettyjä suunnitteluhankkeita on neljä.

Momentin määrärahataso on 405,1 milj. euroa vuonna 2025, missä on otettu huomioon rahoituskehyksen alentaminen hallitusohjelman ja kevään 2024 kehyspäätöksen mukaisesti yhteensä 200 milj. eurolla. Toisaalta vuoden 2025 määrarahasta 165,9 milj. euroa katetaan investointiohjelmasta. Vuoden 2025 nimeämätön hankevaraus on 25,3 milj. euroa.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että väyläverkon ylläpidon ohella väyläverkkoa myös kehitetään vastaamaan yhteiskunnan tarpeita. On tärkeää, että väyläverkon kehittämisrahoitus on riittävä, koska se on myös kestävä kasvua tukeva ajuri. Valiokunta pitää keskeisenä, että väyläverkon ja

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 31

infrastruktuurin kehittämisen rahoittamisessa kaikki EU:n rahoitusinstrumentit hyödynnetään mahdollisimman kattavasti ja EU-vaikuttamiseen panostetaan.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Julkisen henkilöliikenteen tuki. ELY-keskuksille osoitetaan noin 32,3 milj. euroa alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen. Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukeen kohdennetaan noin 9,3 milj. euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen tukeen noin 8,1 milj. euroa. Määrärahat vastaavat vuoden 2024 tasoa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu ilmi, että voimakas kustannuskehitys, markkinaehtoisen joukkoliikenteen heikentynyt kysyntä sekä tuleva arvonnäkökulman korotus vaikeuttavat julkisen henkilöliikenteen järjestämistä nykyisellä valtion rahoitustasolla. Haastava tilanne tulee näkymään lippuhintojen korotuksina sekä vaikutuksina palvelutasossa (reitit, vuoromäärät, palveluajat). Haasteita on niin kaupunkiseuduilla kuin ELY-keskusten liikenteessä eli maakuntien sisäisessä ja välisessä bussiliikenteessä.

Valiokunta toteaa, että toimiva ja riittävän kattava joukkoliikenne on tärkeä perustason liikkumistarpeille, alueelliselle elinvoimaisuudelle ja työvoiman saatavuudelle sekä ilmastotavoitteille. Nouseva hintataso voi vähentää joukkoliikenteen kysyntää, vaikeuttaa joukkoliikenteen kehittämistä sekä lisätä niin sanottua liikenneköyhyyttä. Valiokunta nostaa esiin, että myös kunnilla on keskeinen rooli joukkoliikenteen rahoittamisessa. Joukkoliikennettä kehitetään ensisijaisesti paikallisista tarpeista lähtien, ja se tuo paikallisia hyötyjä.

Henkilöjunaliikenteen ostot. Henkilöjunaliikenteen palveluiden tarjonta on tärkeä osa valtakunnallista liikennejärjestelmää ja alueiden välistä saavutettavuutta. Valtio hankkii tarpeelliseksi katsottuja palveluja niillä reiteillä, jotka eivät ole kaupallisesti kannattavia. Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR:n välinen ostoliikennesopimus kattaa vuodet 2022—2030, ja siihen liittyvät menot ovat vuosittain noin 35 milj. euroa. Ostoliikenteeseen sisältyy tällä hetkellä Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen lisäksi kaukoliikenteessä yöjunia, kiskobussiliikennettä ja yksittäisiä IC/Pendolino-reittejä.

Useilla alueilla on ollut kiinnostusta käynnistää uutta junaliikennettä tai lisävuoroja. Lisäliikenne ei kuitenkaan sisälly edellä todettuun sopimukseen, joten lisärahoitus tarvittaisiin valtiolta tai kunnilta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Tampereen alueen kunnat ovat päättäneet rahoittaa taajamajunaliikenteen lisävuoroja, minkä lisäksi Kemijärven alueen kunnat pilotoivat lisävuorojen hankintaa vilkkaille matkustusviikoille.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että alueet ja kunnat ovat olleet aktiivisia omien tarpeidensa osalta. Hallitus valmistelee myös esitystä liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta. Tavoitteena on selkiyttää sääntelyä, jolla kunnat ja alueet voivat hakea toimivaltaa henkilöjunaliikenteen järjestämiseen alueellaan. Tämä myös edesauttaa raideliikenteen kilpailua. Nykyisen ostosopimuskauden jälkeen julkista tukea saavat henkilöjunaliikenteen palveluhankinnat tulee kilpailut-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 31

taa EU-sääntelyn mukaisesti. Tämä tulee olemaan suuri muutos, joka vaatii laajasti valmistelua ja kattavaa tietopohjaa henkilöjunaliikenteen järjestämisen kokonaisuudesta. Valmistelut ja selvitykset ovatkin käynnissä muun muassa kalustoyhtiön perustamisen osalta. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että valmistelua tehdään laajasti hyvissä ajoin ennen 2030-lukua.

Lentoliikenne. Lentoliikenteen ostoihin osoitetaan 21 milj. euroa, mikä on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Ennen koronavuosia lentoliikennettä hankittiin vain Savonlinnaan yhteistyössä kaupungin kanssa. Vuodesta 2021 lukien valtio on ostanut lentoliikennettä myös Jyväskylään, Joensuuhun, Kajaaniin, Kemiin ja Kokkolaan. Tavoitteena on ollut, että nämä yhteydet toimisivat markkinaehtoisesti vuodesta 2026 eteenpäin. Sopimuksissa on kuitenkin maininnat jatko-optioista, joissa Kokkola—Pietarsaaren aluetta lukuun ottamatta myös kunnat ovat mahdollisina hankintaosapuolina. Vuodesta 2025 eteenpäin lentoliikennettä ostetaan myös Poriin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on hyvin mahdollista, etteivät viisi vuoteen 2026 asti ostoliikenteen piirissä olevaa yhteyttä tule saavuttamaan markkinaehtoisen kannattavuuden rajaa. Lyhyet ostoliikennekaudet vaikeuttavat kilpailutusta ja luovat alueille epävarmuutta jatkuvuuteen. Valiokunnan saamien tietojen mukaan hallitus aikoo puoliväliriihessä tarkastella sisäisen lentoliikenteen osalta kaupunkien saavutettavuutta yhdenvertaisuus huomioiden. Valiokunta toteaa, että valtion osallistuminen nykyisellä tavalla ei ole eri alueiden suhteen tasapuolista, joten kokonaiskuva on hyvä arvioida ennen jatkolinjauksia. Kokonaisuuteen tarvittaisiin pitkäjänteisiä ratkaisuja yhteistyössä maakuntien kanssa neuvotellen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle osoitetaan yhteensä lähes 3,7 mrd. euroa, joka on noin 564 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksestä noin 494 milj. euroa johtuu TE-uudistuksesta, joka siirtää julkiset työvoimapalvelut kuntien vastuulle ja rahoituksen valtionosuusmomentille 28.90.30. Määrärahatasoon vaikuttavat olennaisesti eräät arvioihin ja maksatusten ajoittumiseen liittyvät muutokset, kuten uusiutuvan energian tuotantotuen arvioitu taso ja EU-rakennerahastojen tukien maksatusaikataulu. Hallinnonalan virastoihin kohdistuu 24,7 milj. euron tuottavuussäästö.

01. Hallinto

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 71,7 milj. euroa, joka on noin 27,6 milj. euroa vuoden 2024 varsinaista talousarviota vähemmän. Vähennyksestä noin 21,0 milj. euroa johtuu Business Finlandin ulkomaantoimintojen budjettirahoituksen siirrosta ulkoasiainhallintoon. Siirto liittyy Team Finland -verkoston johtamisen uudistukseen, jota valiokunta käsittelee myös pääluokan 24 kohdalla (momentilla 24.01.02) korostaen yritysten palveluiden jatkuvuuden turvaamista siirtymävaiheen aikana.

Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että vienninedistämisen resurssit vaikuttavat olennaisesti siihen, missä määrin kasvavat panostukset T&K-rahoitukseen realisoituvat talouskasvuksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yli 60 prosenttia vienninedistämisen palveluita käyttävistä yrityksistä on saanut Business Finlandin T&K-rahoitusta tai muita palveluja ennen vienninedistämistä. Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia katkeamattomasta yritysten kansainvälisen kasvun palvelupolusta ulkoasiainhallinnon Team Finland -palvelujen ja Business Finlandin kotimaan palvelujen sekä edelleen ELY-keskusten välillä. Tämän ”maakunnista maailmalle” -periaatteen toteutuminen edellyttää, että valtio työnantajana pystyy säilyttämään ja sitouttamaan Business Finlandin osajat epävarmassa muutostilanteessa, johon liittyy ristiriitaisia näkemyksiä.

T&K-rahoituslain mukaisen T&K-menojen kasvutavoitteen saavuttaminen edellyttää yrityssektorilta kaksinkertaista panostusta suhteessa valtion panostuksiin. Valiokunta painottaa, että tämä tavoite vaatii Business Finlandilta yrityskenttää aktivoivia toimenpiteitä, jotta erikokoiset yritykset investoivat T&K-toimintaan aiempaa vahvemmin. Valiokunta pitää kuulemiensa asiantuntijoiden tavoin tärkeänä sitä, että Business Finlandilla on riittävät ja osaavat, yrityskenttää tuntevat henkilöresurssit yritysten kyvykkyyksien arviointiin mahdollistaen T&K-rahoituksen vaikuttavan kohdentamisen.

Valiokunta on huolissaan siitä, että yrityscentän asiantuntijoiden mukaan Business Finlandin palveluprosessit ovat viime vuosina hidastuneet ja muuttuneet byrokraattisemmiksi. Lisähuolta prosessien sujuvuudesta ja resurssien riittävästä mitoitukselta aiheuttaa edellä käsitelty ulkomaan-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

toimintojen siirto ulkoasiainhallintoon, jonka valmistelu ja toimeenpano vaikuttaa koko Business Finlandin toimintaan. Lisäksi organisaatiota tulee työllistämään valmisteilla olevan puhtaan siirtymän investointien verohyvityksen toimeenpano sekä vuodelle 2025 esitetty uusi 400 milj. euron valtuus (32.20.40) puhtaan siirtymän teollisiin investointeihin. Henkilöresurssien määrä ei kuitenkaan ole yksinään ratkaiseva tekijä, vaan valiokunta painottaa Business Finlandin roolin selkeyttämisen, toiminnan fokusoimisen ja käsittelyprosessien tehostamisen merkitystä (ks. myös momentti 32.20.40 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen).

Business Finlandin Visit Finland -toiminto vastaa ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kasvusta ja kehittämisestä. Matkailun edistämiseen kohdennettavat määrärahat supistuvat 2 milj. euron verran 7,8 milj. euroon, mikä johtaa myös henkilöstön vähennyksiin. Valiokunta pitää leikkauksia valitettavana, mutta painottaa samalla paikallisesti tehtävän pitkäjänteisen työn ja alueellisten toimijoiden yhteistyön merkitystä. Valiokunta korostaa, että matkailun kehittäminen on koko Suomessa elinvoimaa lisäävä mahdollisuus. Näin on erityisesti Ukrainan sodasta kärsivässä Itä-Suomessa, jonka matkailupotentiaali on alihyödynnetty. Valiokunta pitää myönteisenä avauksena valtioneuvoston yleisistunnossa 10.10.2024 päätettyä itäisen Suomen kestävän matkailun kasvuohjelmaa, johon osoitettiin 3 milj. euroa vuoden 2022 talousarvion siirtävästä erästä momentilta 32.30.40. Valiokunta painottaa, että matkailuelinkeinon mahdollisuuksien nykyistä parempi hyödyntäminen edellyttää panostuksia infrastruktuuriin ja laadukkaisiin matkailukonsepteihin. Saavutettavuudella on olennainen merkitys niin matkailun kuin teollisten investointien sijoittumisen kannalta.

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistävälle toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 2,9 milj. euroa, joka on noin 0,3 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaista talousarviota vähemmän. Valiokunta lisää momentille 630 000 euroa, joka kohdistetaan seuraavasti:

- 200 000 euroa Räyskälä-Säätiölle Räyskälän ilmailukeskuksen kehittämiseen mm. rakenuskannan osalta
- 100 000 euroa Kuluttajaliitto ry:lle
- 100 000 euroa Music Finland ry:lle viennin edistämiseen
- 100 000 euroa Länsi-Uudenmaan kauppakamarille Joddbölen teollisuusalueen strategiaan kehittämiseen. Seudullisen hankkeen tavoitteena on luoda alueen eri toimijoista ekosysteemi, joka edesauttaisi valtakunnallisesti merkittävän yritysalueen kehittämistä.
- 80 000 euroa Suomen Yrityskummit ry:lle Yrityskummit-toimintaan
- 30 000 euroa Mikro- ja yksinyrittäjät ry:lle
- 20 000 euroa Ympäristömerkintä Suomi ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 543 000 euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 32

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Lukuun osoitetaan yhteensä 1,6 mrd. euroa, joilla muun muassa edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn TKI-perustaista vahvistumista, energiatehokkaan teollisen tuotannon ratkaisujen käyttöönottoa sekä laajemmin yhteiskunnan kehittymistä hiilineutraaliksi. Valiokunta korostaa ympäristövaliokunnan (YmVL 16/2024 vp) tavoin sitä, että hiilineutraalisuustavoitteen ja puhtaan siirtymän saavuttamisessa T&K-toiminnalla ja innovaatioilla on keskeinen merkitys. Puhdas siirtymä luo myös kasvumahdollisuuksia Suomen taloudelle.

Suomeen suuntautuvien investointien määrä ei ole ollut riittävä teollisuuden uudistumisen kannalta. Puhtaan siirtymän ja siihen liittyvän kasvupotentiaalin onnistuminen edellyttää ennustettavaa investointiympäristöä, johon liittyy keskeisesti luvituksen toimivuus. Valiokunta pitää tärkeänä hallituksen valmistelemaa valtion aluehallinnon uudistusta, jonka avulla lupakäytäntöjä pystytään yhdenmukaistamaan ja lupaprosesseja sujuvoittamaan. Lisäksi ympäristölupamenettelyiden yhden luokun palveluiden kehittäminen etenee suunnitellusti (ks. myös 35.01). Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että investointihankkeiden sujuvaan etenemiseen vaikuttavat myös oikeuslaitoksen resurssit ja prosessit silloin, kun lupapäätökseen kohdistuu valitus. Esimerkiksi vuonna 2023 aluehallintovirastot pystyivät käsittelemään ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset lupa-asiat keskimäärin 11,6 kuukauden ajassa, kun taas hallinto-oikeudessa keskimääräinen käsittelyaika ympäristönsuojelun ja vesitalouden asioissa oli noin kaksi vuotta. Valiokunta toteaa, että myös ELY-keskusten resurssien riittävyydellä on vaikutusta investointihankkeiden luvituksen ja valvonnan sujuvuuteen.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Tutkimus- ja kehittämismenojen (T&K-menot) kokonaisuutta kuvataan mietinnön yleisperusteissa. Momentilla 32.20.40 määritellään Business Finlandin avustusvaltuus ja määrärahataso.

Momentille esitetään noin 538,0 milj. euroa, josta noin 100,8 milj. euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Valtuuteen osoitetaan noin 940,5 milj. euroa, josta 400 milj. euroa on täydentävässä talousarvioesityksessä esitettyä avustusvaltuutta merkittävien puhdasta siirtymää edistävien teollisten investointien valtiontukiohjelmaan. Kyse on hallituksen investointiohjelmassa mainitun elinkeinopoliittisen varauksen käyttämisestä vuonna 2025 tehtäviin sitoumuksiin, joiden ei arvioida aiheuttavan menoja vielä vuonna 2025.

T&K-toiminnan avustusvaltuudeksi esitetään noin 486 milj. euroa, joka kasvaa noin 94 milj. eurolla kevään 2024 kehykseen verrattuna. Lisäyksestä noin 45 milj. euroa kohdistuu yritysten T&K-toimintaan, noin 40 milj. euroa yliopistojen, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten organisaatioiden yritys läheiseen tutkimukseen ja loput 9 milj. euroa osoitetaan luovien alojen T&K-toimintaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan luovien alojen T&K-tuen rahoitushaun avaamista valmistellaan syksyllä 2024 hallinnonalan ja alan toimijoiden yhteistyössä. Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoitushaun kriteeristö tunnistaa luovien alojen erityispiirteet. Asiaa käsitellään tarkemmin mietinnön luvussa 29.80.

T&K-toimintaan osoitetaan rahoitusta työ- ja elinkeinoministeriön päälukassa myös momentilla 32.20.83, jolla Business Finlandin tutkimus- ja innovaatiotoimintaan kohdistuva lainavaltuus

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

on arviolta 145 milj. euroa. Lisäksi T&K-rahoitusta kohdennetaan hallinnonalalla Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan yleisavustuksena (momentilla 32.01.49) ja erityisavustuksena tutkimusinfrastruktuuriin (momentilla 32.01.41). Yleisavustuksesta noin 109,5 milj. euroa käytetään tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Erityisavustuksena VTT:lle osoitetaan noin 47,8 milj. euroa kvanttitietokoneen hankintaan ja yhteiskäyttöisten tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien investointeihin.

Lisäksi momentilla 32.30.64 käsiteltävä EU-rakennerahastojen rahoitus sisältää T&K-toimintaan kohdistuvaa rahoitusta arviolta noin 100 milj. euroa, joka kohdistuu pääosin Itä- ja Pohjois-Suomeen ELY-keskusten kautta. Tämä rahoitus kohdentuu erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille, joilla on innovaatio- ja kansainvälistymispotentiaalia. Business Finlandin rahoitus puolestaan on valtakunnallisesti kilpailtua, ja se kohdistuu kansainvälistä kasvua tavoitteleville yrityksille pääosin Etelä- ja Länsi-Suomeen.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat nostivat esiin kritiikkiä Business Finlandin rahoituksen kohdentumisesta arvioiden, että rahoitus ohjaa resursseja liiaksi olemassa olevien liiketoimintarakenteiden tukemiseen kunnianhimoisen kasvun ja innovaatioiden tukemisen sijasta. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää, onko rahoituksen ohjaaminen globaalisti toimiville suurille veturiyrityksille kaikkein tarkoituksenmukaisin ja kustannusvaikuttavin tapa toimia ja tuottaako veturin ekosysteemyhteistyö pienemmille yrityksille toimintamallissa oletettuja hyötyjä. Valiokunta pitää myönteisenä, että PK-yritysten osuus Business Finlandin T&K-rahoituksesta on korkeampi kuin suurten yritysten osuus. Kaikkein pienimpien yritysten ja ekosysteemeistä riippuvaisten startup-yritysten näkökulmasta Business Finlandin rahoitusmuodot eivät kuitenkaan kohtaa koettua tarvetta tukea myös yritysten syntymistä ja ekosysteemejä. Pienten yritysten osallistumista rahoitushakuihin saattaa rajoittaa myös hajanaiseksi ja poukkoilevaksi koettu rahoitusinstrumenttien moninaisuus, jonka hallitseminen ilman konsulttiapua on vaikeaa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli ilmi huolta valtionhallinnon roolista markkinoiden niin sanottujen voittaja-alojen valinnassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtio luo edellytyksiä uudistumiselle ja kehitymiselle jättäen markkinoiden tehtäväksi voittajien valinnan.

Valiokunta pitää hyvänä, että kevään 2024 kehysriihen linjauksen mukaan tuleville Elinvoimakkeuksille valmistellaan rahoitusmekanismia, jolla edistetään PK-yritysten tavoitteellista T&K-toimintaa. Suurin osa Suomen yrityksistä kuuluu mikro- tai PK-yritysten kategoriaan, ja osa niistä kasvaa suuryrityksiksi. Valiokunta pitää myönteisenä, että keväällä 2024 julkaistussa valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisessa suunnitelmassa linjataan, että Business Finlandin kautta kohdennetaan T&K-rahoitusta kilpailullisin menettelyin T&K-toimintaa aloittaville yrityksille sekä PK-yrityksille, jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti lisäämään T&K-toimintaa. Pienillä yrityksillä on alueellisesti suuri merkitys, ja niistä voi nousta alueiden omiin vahvuuksiin perustuvia innovaatioita.

Valiokunta pitää talousvaliokunnan tavoin (TaVL 24/2024 vp) keskeisenä varmistaa yhtenäinen innovaatioputki tutkimuksesta teknologian kehitykseen, tuotekehitykseen ja kaupallistamiseen. Valtiovarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että viime vuosien T&K-panostusten varjopuolena on ollut aiempaa vähäisempi panostus innovaatioputken loppuvaiheeseen. Innovaatorahoituksella pyritään varmistamaan T&K-toiminnan tulosten kau-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

pallistaminen ja vienti. Tämän vuoksi valiokunta pitää valitettavana innovaatorahoituksen 20 milj. euron leikkausta Business Finlandin muuhun kuin T&K-toimintaan käytettävissä olevaan avustusvaltuuteen (noin 50,5 milj. euroa). Innovaatorahoituksen väheneminen, esimerkiksi pienten yritysten innovaatioasetelista luopuminen, on haasteellista erityisesti PK-sektorilla, jossa kaupallistumisen tukemisen mahdollisuudet näin heikkenevät.

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentti sisältää varsinaisen energiatauen lisäksi RRF-energiainvestointituen, joka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä. Momentille esitetään noin 443,8 milj. euroa, josta noin 245,1 milj. euroa on RRF-tukea puhtaan siirtymän investointeihin. Kansalliseen myöntövaltuuteen esitetään hallitusohjelmassa sovitun tason mukaisesti 14,1 milj. euroa, joka on samalla tasolla kuin kuluvana vuonna, mutta merkittävästi pienempi kuin vuosina 2020—2023. Energiatukea käytetään erityisesti uuden teknologian käyttöönoton, kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen.

Energiatukimomentin lisäksi elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta osoitetaan momentilta 32.20.44 investointitukena noin 51,6 milj. euroa vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen. Osana hallituksen investointiohjelmaa kohdennetaan puhtaan energian kärkihankkeisiin 140 milj. euron valtuus (momentille 32.20.42), jolla ei ole määräraha vaikutuksia vielä vuonna 2025. Momentilta voidaan osoittaa tukea teknisten nielujen hankkeiden investointiavustukseen ja niiden edellyttämän infrastruktuurin edistämiseen sekä biogeenisen hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen kannustimeen.

Lisäksi uusiutuvan energian tuotantotukeen (momentti 32.20.48) esitetään noin 234,1 milj. euroa, joka on noin 75 milj. euroa vuoden 2024 talousarviota vähemmän. Valtaosa uusiutuvan energian tuesta kohdistuu tuulivoimalaitosten tukimaksuihin, joiden taso riippuu etenkin sähkön markkinahinnan kehityksestä. Pääosa määrärahavähennyksestä johtuukin sähkön markkinahinta-arvion muutoksesta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällä hetkellä valtaosa vireillä olevista investointihankkeista keskittyy energian tuotantoon, erityisesti meri- ja maatuulivoimaan. Energian tuotantoon keskittyvistä investoinneista on ylitarjontaa, kun taas pulaa on energiaa, erityisesti sähköä, käytävistä investoinneista. Valiokunta korostaa kuulemiensa asiantuntijoiden tavoin sitä, että vihreän siirtymän tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen talouskasvun lähteenä vaatii lisää investointeja korkean jalostusarvon teollisuuteen sekä sähköä käyttävien teollisten investointien vauhdittamista ja houkuttelua Suomeen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut vuoden 2024 aikana teollisuuspoliittista strategiaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Valiokunta katsoo, että valtion aktiiviselle roolille teollisuuspolitiikassa on tarve niin vakiintuneiden teollisuudenalojen uudistumisen kuin uusien alojen vahvistumisenkin näkökulmasta. Teollisuuspolitiikassa onnistuminen edellyttää osaajien saatavuuden varmistamista ja investointien houkuttelussa onnistumista. Korkean jalostusarvon kasvupotentiaalia omaavista aloista valiokunta nostaa esiin merkkeinä esille elintarvike- ja metsäteollisuuden.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (arvio-määräraha)

Valiokunta lisää saadun selvityksen perusteella momentin päätösosaan määrärahan käyttötarkoitusta kuvaavan kappaleen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. kappale kuten HE 191/2024 vp)

Valtuus

(1. kappale kuten HE 191/2024 vp)

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää sähköisen liikenteen, uusiutuvan kaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuurituesta vuosina 2022—2025 annetun asetuksen (178/2022) mukaisesti. (Uusi)

(Poist.)

(3. kappale kuten HE 191/2024 vp)

(4. kappale kuten HE 109/2024 vp)

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtion työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille 1.1.2025. Samalla työ- ja elinkeinotoimistot lakkautetaan. Työllisyysalueita tulee olemaan yhteensä 45. Työvoimapalveluiden rahoitus kohdennetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta. Valtionosuudet ovat yleiskatteisia eikä työvoimapalveluihin sisälly merkittävässä määrin subjektiivisia oikeuksia, joten kunnilla on melko laaja harkintavaltia työvoimapalveluiden toteutuksessa. Kunnat voivat halutessaan budjetoida työvoimapalveluihin laskennallisesti kohdentuvaa valtionosuutta suuremman tai pienemmän summan palveluiden järjestämiseen.

Järjestämisvastuun siirrosta päätettäessä on linjattu, että työvoimapalveluiden järjestämiseen kehityksessä varattu määräraha siirtyy sellaisenaan kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin. Työvoimapalveluiden kohdalla ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti määriteltävissä, kuinka paljon niiden järjestämisestä tulisi aiheutua kustannuksia. Vuonna 2023 toteutuneet työvoimapalvelujen kustannukset olivat noin 685 milj. euroa, joka sisälsi sellaisia työvoimapalveluita, joista on luovuttu tai ollaan luopumassa (velvoitetyöllistäminen ja kuntien palkkatuki). Valiokunnan saaman tiedon mukaan poistuneet tehtävät huomioiden vuoden 2023 toteutuneet kustannukset koko maan tasolla olivat noin 624,7 milj. euroa.

Saadun selvityksen mukaan tehtävämuutokset huomioon ottava työvoimapalveluiden siirtyvä rahoitus on noin 589,3 milj. euroa, joka sisältää työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan rahoituksen lisäksi palkkatukeen ja starttirahaan liittyviä menoja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön pääluokasta. Toteutuneiden kustannusten ja siirtyvän rahoituksen välinen erotus on noin 35 milj. eu-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

roa, josta noin 20 milj. euroa selittyy toimintamomenttien määrärahan siirron erolla ja noin 15 milj. euroa työvoimapalveluihin budjetoidun määrärahan siirron erolla. Eroja syntyy, koska valtion järjestämisvastuun aikana valtaosa työvoimapalveluiden menoista on budjetoitu siirtomäärärahamomenteille, joiden mitoitukseen vaikuttaa edelliseltä vuodelta siirtynyt määräraha. Eri vuosien välistä vertailua vaikeuttavat myös palvelujärjestelmään kohdistuneet lakimuutokset, menojen jaksotukset sekä aiempien vuosien harkinnanvaraiset lisäykset ja vähennykset. Lisäksi on huomattava, että osa TE-toimistojen ja erityisesti ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen tehtävistä säilyy valtiolla, jolloin myös osa niiden rahoituksesta säilyy pääluokassa 32.

Vuoden 2025 alusta alkaen kuntien valtionosuuksiin (momentti 28.90.30) siirretään työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta noin 494,3 milj. euroa. TE-toimistojen toimintamenoista (momentilta 32.01.03) siirto on noin 246 milj. euroa, julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden rahoituksesta (momentilta 32.30.51) siirto on noin 202,7 milj. euroa ja työurien pidentämiseen liittyvien toimien määrärahasiirto (momentilta 32.30.55) noin 38,7 milj. euroa. Kyseiset momentit poistuvat talousarviosta. Lisäksi ELY-keskusten toimintamenoista noin 6,9 milj. euroa siirtyy valtionosuusmomentille.

Kokonaisuudessaan kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen siirretään noin 874 milj. euroa työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloilta. Luku sisältää työvoimapalvelu- ja kotouttamisuudistuksen sekä niihin liittyvät työttömyysetuuksien rahoitusvastuun muutokset. Asiaa käsitellään mietinnössä luvun 28.90 yhteydessä.

Työvoimapalveluiden siirron tarkoituksena on tuoda palvelut lähemmäksi asiakkaita sekä tarjota kunnille mahdollisuus järjestää ja kehittää myös lakisääteisiä palveluita täydentäviä, alueen ja kuntien tarpeisiin vastaavia, kuntien omia palveluita.

Valiokunta pitää myönteisenä, että uudessa järjestämismallissa alueilla on aiempaa paremmat mahdollisuudet kehittää yritysyritystä ja yhteistyötä paikallisten koulutuksen järjestäjien kanssa. Uudistuksen toimeenpanovaiheessa on valiokunnan mielestä tärkeää varmistaa työllisyysalueiden välinen yhteistyö ja jatkossa myös toisten alueiden parhaista käytännöistä oppiminen. Lisäksi valiokunta nostaa esiin, että pitkäaikaistyöttömien keskuudessa on asiantuntijoiden mukaan merkittävä määrä sellaisia vaikeasti työllistyviä, jotka tarvitsevat ennen kaikkea sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluita. Tämän vuoksi toimiva yhteistyö ja tiedonkulku hyvinvointialueiden, työllisyysalueiden ja Kelan välillä on keskeistä.

Järjestämisvastuun siirto on merkittävä uudistus. Valiokunta painottaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin (TyVL 12/2024 vp) työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtymävaiheen toteuttamista siten, että se vaikuttaa mahdollisimman vähän työvoimapalveluiden asiakkaiden saamaan palveluun. Lisäksi valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä seurata uudistuksen vaikutuksia erityisesti kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta. Jatkokehittämisessä valiokunta painottaa palveluprosessien keventämistä ja paikallisen harkinnan mahdollistamista. Työllisyysalueilla tulee myös huomioida digitalisaation ja tekoälyn tuomat mahdollisuudet parantaa palvelujen laatua ja tehokkuutta yhteistyössä KEHA-keskuksen kanssa.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus kiinnittää huomiota ikääntyneiden työllisyyden parantamiseen. Myönteistä on, että 55–64-vuotiaiden työllisyysaste on noussut viime vuosi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

kymmeninä. Toimenpiteitä kuitenkin tarvitaan työurien pidentämiseksi edelleen. Erityistä huomiota valiokunta kiinnittää siihen, että Suomessa miesten työllisyysaste oli Pohjoismaiden heikoin kaikissa 50—69-vuotiaiden viisivuotiskäryhmissä vuonna 2022.¹¹ Naisten työllisyysaste oli pohjoismaisessa vertailussa matalalla tasolla vain 65—69-vuotiaiden ikäryhmässä.

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 11,8 milj. euroa. Valiokunta lisää momentille 665 000 euroa, josta kohdennetaan

- 300 000 euroa Lahden kaupungin Salpausselän hiihtostadionin rullahiihtoradan rakentamiseen,
- 200 000 euroa Hämeenlinnan kaupungin ampumahiihtoinfran rakentamiseen Ahvenistolle,
- 125 000 euroa Utsjoen Lohikeskushankkeen esiselvityksen loppuraportissa (11/2024) esitettyihin jatkotoimenpiteisiin ja Lohikeskuksen suunnittelun jatkamiseen sekä
- 40 000 euroa Omakylä Vuolenkoski vierasvenesataman kehittämiseen yhdessä kunnan kanssa.

Valiokunta palauttaa momentin perustelujen päätösoosan kohdan, jonka mukaan määrärahaa saa käyttää alueellista elinvoimaa edistävien määräaikaisten hankkeiden avustamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 12 497 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

(1.—3. kohta kuten HE 109/2024 vp)

4) alueellista elinvoimaa edistävien määräaikaisten hankkeiden avustamiseen. (Uusi)

Valtuus

(Kuten HE 109/2024 vp)

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun lain (757/2021) mukaisesti:

- 5) alueiden kehittämistä, kestävää kasvua ja elinvoimaa edistäviin hankkeisiin sekä niihin sisältyviin investointeihin
- 6) kuntien ja kuntayhtymien toteuttamiin yritysten toimintaedellytyksiä tukeviin perusrakenteen investointihankkeisiin
- 7) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin sekä sopimusperusteiseen yhteistyöhön.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

¹¹ Tilastokeskus 16.4.2024. <https://stat.fi/tietotrendit/blogit/2024/suomi-on-kirinyt-ikaantyneiden-tyollisyudessa-miehet-edelleen-jaljessa-pohjoismaisessa-vertailussa>

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 32

8) kohtien 1)–7) kulutusmenojen maksamiseen

9) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen

10) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

(4. kappale kuten HE 109/2024 vp)

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 619,3 milj. euroa, josta 67 prosenttia käytetään EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksi ja loppuosa valtion rahoitusosuuden maksatuksi. Valtuuteen esitetään noin 376,5 milj. euroa, josta 31 prosenttia on kansallista rahoitusosuutta. Momentilta rahoitettaviin kokonaisuuksiin kuuluvat EU:n ja valtion rahoitusosuudet alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakauden 2021–2027 ohjelmasta "Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027" (EAKR, ESR+ ja JTF) sekä InvestEU-ohjelmasta ja valtion vastinrahoitusosuudet Interreg-ohjelmista.

Alue- ja rakennepolitiikan edellisen ohjelmakauden maksatukset päättyivät 30.6.2024. Valiokunta pitää erittäin myönteisenä sitä, että Suomi on saamassa edellisen ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020" EU-rahoitusosuuden täysimääräisenä. Tätä edesauttoivat ohjelman loppuvaiheessa sallitut sisäiset joustot sekä mahdollisuus EU:n sataprosenttiseen rahoitukseen viimeisen tilivuoden maksupyynnöissä.

40. Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoitukseen kohdennetaan yhteensä noin 262,1 milj. euroa, joka on noin 50,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Hallitus esittää, että työ- ja elinkeinoministeriö voi korvata Finnvera Oyj:lle valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) nojalla Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuonna 2025 myönnettyjen vientitakuiden luottotappioita enintään 100 milj. euroa. Valiokunta puoltaa esitettyä suostumusta, joka on osa Suomen kansallista suunnitelmaa Ukrainan jälleenrakentamisen tukemiseksi.

88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 100 milj. euroa Suomen Teollisuussijoitus Oy:n (Tesi) oman pääoman korottamiseen. Kyse on hallituksen kehysriihessä sovitun kasvupaketin toimenpiteestä, jonka mukaan Tesi saa lisäpääomaa markkinasijoittajaperiaatteella tehtäviä suoria sijoituksia varten kolmena vuonna yhteensä 300 milj. euroa. Tämän valtion lisäpanostuksen tavoitteena on kanavoida sijoituskohteille vähintään kolminkertainen määrä yksityistä pääomaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisäpanostusta käytetään erityisesti niin sanottuihin scaleup-yrityksiin eli nopeasti kasvaviin kasvuyrityksiin, joille ei ole riittävästi saatavilla yksityistä rahoitusta. Tämä markkinakapeikko on Euroopan laajuinen, mutta valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan erityisen haastava Suomessa. Saadun selvityksen mukaan Tesin uuden strategian valmistelu

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

on edennyt lausuntopalautteen analysoinnin vaiheeseen. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Tesin toiminta jatkuu markkinaehtoisena ja mahdollisimman suurelta osin yksityisen rahoituksen katalysoijana.

Syksyllä 2024 eduskunnan käsiteltävänä ovat Tesi-konsernin uudistamiseen tähtäävät lainsäädäntömuutokset (HE 86/2024 vp), joiden myötä on syntymässä uusi pääomasijoitusyhtiö. Valiokunta ei käsittele mietinnössään yksityiskohtaisemmin tätä kokonaisuutta, mutta toteaa pitävänsä myönteisenä sitä, että uudistuksessa korostuu Tesin teollisuuspoliittinen tehtävä yhteistyössä muiden toimijoiden kuten Finnveran ja Business Finlandin kanssa. Laajemminkin eri toimijoiden toiminnan koordinointi on tärkeää katvealueiden ja päällekkäisyyksien välttämiseksi.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen sekä kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen noin 2,2 milj. euroa, joka on noin 2,6 milj. euroa vuoden 2024 varsinaista talousarviota vähemmän. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu sekä kotoutumislain kokonaisuudistus että hallitusohjelman mukaiset tuottavuustoimet samoin kuin 0,35 milj. euron siirto ELY-keskuksille kotoutumiseen liittyviin menoihin (momentille 32.01.02).

Lisäksi työperusteisen maahanmuuton edistämiseen kohdennetaan määrärahoja Work in Finland -toimintaan luvussa 32.01, jossa tähän osoitetaan Business Finlandille 2,9 milj. euroa (momentilta 32.01.05) ja KEHA-keskukselle noin 2,5 milj. euroa (momentilta 32.01.02). Lisäksi Talent-rahoitusta arvioidaan myönnettävän 1,5 milj. euroa T&K-avustusvaltuudesta (momentilta 32.20.40).

Valiokunnan mielestä kotoutumiskoulutuksen ja mahdollisimman nopean työllistymisen yhdistelmä on tehokas tapa integroida maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan.

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 382,2 milj. euroa, joka on liki samalla tasolla kuin kuluvana vuonna. Määrärahojen kohdistuksessa tapahtuu kuitenkin paljon muutoksia, joista euromääräisesti suurin (noin 169 milj. euroa) on se, että Ukrainasta pakenemaan joutuneet tilapäistä suojelua saavat henkilöt siirtyvät kunnille ja hyvinvointialueille maksettavien kustannusten korvausten piiriin.

Vuoden 2025 alussa voimaan tuleva kotoutumislain kokonaisuudistus lisää kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisessä. Kotoutumisen edistämisen lakisääteiset palvelut rahoitetaan jatkossa osin kunnan peruspalveluiden valtionosuuden momentilta 28.90.30 ja osin momentilta 32.50.30. Kotoutumiskoulutusta on aiemmin rahoitettu vuoden 2025 alusta lakkautettavalta julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen momentilta (32.30.51). Lisäksi perustoimeentulotuen rahoittaminen kotoutumisen edistämisestä annetun lain perusteella lakkaa, jolloin noin 112,5 milj. euroa siirretään osaksi perustoimeentulotukea momentille 33.10.57 ja noin 4,1 milj. euroa täydentävän ja eh-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 32

käisevän toimeentulotuen määrärahoja momentille 28.89.31. Toimeentulotukimenojen muutoksia käsitellään pääluokassa 33.

Lisäksi momentille kohdistuu hallituksen päätösperustaisia määrärahoja alentavia toimia noin 74,2 milj. euroa osin vähentämällä kuntien velvoitteita ja pääosin tuottavuussäästöjen perusteella tehtävänä tasonalennuksena. Suurin yksittäinen toimi on laskennallisten korvausten 58 milj. euron leikkaus, josta päätettiin budjettiriihessä sen jälkeen kun oli havaittu, että toimeentulotuen korvausajan lyhentämisestä aiheutuvat säästöt toteutuvat pääosin vasta vuodesta 2027 alkaen. Leikkauksen myötä kunnat saavat aikaisempaa huomattavasti vähemmän laskennallista korvausta korvauksen piiriin kuuluvista henkilöistä, esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavista ja niistä tilapäistä suojelua saavista, joilla on kotikunta. Leikkaus vaikuttaa erityisesti niihin kuntiin, jotka ovat vastaanottaneet paljon tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia. Pääkaupunkiseudun kolmessa suurimmassa kunnassa laskennallisen korvauksen leikkauksen arvioidaan olevan yhteensä 12,4 milj. euroa vuonna 2025 (HE 192/2024 vp).

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että kotoutumiseen osoitettavan rahoituksen leikkaamisella on kielteinen vaikutus kuntien talouteen. Kunnissa voidaan reagoida alentuvaan rahoitukseen muun muassa nostamalla veroja tai vähentämällä palveluita, joko kotoutumispalveluita tai muita palveluita. Saadun selvityksen mukaan kotoutumispalveluiden heikkeneminen saattaa hidastaa kotoutumista ja työllistymistä ja pitkällä aikavälillä se voi aiheuttaa myös kustannuksia. Valiokunta korostaa, että on kuntien harkintavallassa kohdentaa säästöt siten, että niistä koituu mahdollisimman vähän kielteisiä seurauksia. Valiokunta pitää myönteisenä, että laskennallisten korvausten leikkaus on tarkoitettu väliaikaiseksi, eli kun toimeentulotukisäästöt alkavat realisoitua, korvauksiin on tarkoitus tehdä tasokorotus.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan määrärahat ovat noin 15,3 mrd. euroa, mikä on noin 17 prosenttia valtion budjetista. Määrärahataso alenee noin miljardilla eurolla verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Hallituksen säästöpäätösten nettovaikutus selittää määrärahatason alenemisesta noin 470 milj. euroa, josta noin 300 milj. euroa aiheutuu vuonna 2025 voimaan tulevista ja 170 milj. euroa vuonna 2024 voimaan tulleista uudistuksista. Niin sanottu kanavointiratkaisu vähentää määrärahatarvetta nettona yhteensä 575 milj. euroa. Ratkaisulla sosiaaliturvan säästöt ohjataan täysimääräisesti velkaantumisen vähentämiseen¹². Edellä todettujen ohella pääluokan määrärahatasoon vaikuttavat tarvearvioiden muutokset.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin (luku 33.10) osoitetaan noin 4,7 mrd. euroa, mikä on 126 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatasoa alentavat muun muassa asumistukeen kohdistuvat muutokset. Toisaalta perustoimeentulotuen (momentti 33.10.57) määrärahat kasvavat 237 milj. euroa verrattuna vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Reilu puolet muutoksesta aiheutuu lähinnä asumistuen ja työttömyysturvan uudistusten heijastevaikutuksista. Sen sijaan 112,5 milj. euroa on siirtoa momentilta 32.50.30 kotoutumislain muutoksiin liittyen.

Työttömyysturvan (luku 33.20) määrärahataso on noin 1,9 mrd. euroa, joka on 340 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Suurelta osin muutos selittyy TE-palvelujen uudistukseen liittyvällä noin 370 milj. euron siirrolla kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen momentille 28.90.30. Myös muun muassa työttömyysturvan korotusosista luopuminen alentaa määrärahatarvetta.

Sairausvakuutukseen (luku 33.30) osoitetaan 1,84 mrd. euroa, kun huomioon otetaan valiokunnan momentille 33.30.60 tekemät muutokset. Tämä on 474 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatasoa alentavat muun muassa lääkekorvauksiin liittyvät säästöt sekä nuorten ammatillisen kuntoutuksen uudistus. Erityisen suuri määrärahatasoa alentava vaikutus on kuitenkin edellä todetulla kanavointiratkaisulla.

Kansaneläke- ja kuluttajahintaindekseihin sidotut etuudet on jäädytetty vaalikauden ajaksi pois lukien toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaisetuudet, elatustuki, lääkkeiden vuosiomavastuu, sotilasavustuksen perusavustus ja luopumistuen täydennysosa. Indeksijäädystysten vaikutus on arviolta noin 250 milj. euroa, eli vuonna 2025 kulut ovat 250 milj. euroa pienemmät kuin tilanteessa, jossa korotukset olisi toteutettu normaalisti vuosina 2024—2025.

Valiokunta pitää välttämättömänä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisessa, että julkista taloutta vahvistetaan ja työllisyyttä sekä työllisyysastetta nostetaan. Näihin tavoitteisiin liittyvät myös sosiaalietuuksia koskevat säästöpäätökset, joista suureen osaan liittyy työllistymisen

¹² Kanavointiratkaisu toteutetaan, koska sosiaaliturvaan kohdistetut uudistukset alentavat sosiaaliturvarahastojen kuluja, mikä normaalitilanteessa alentaisi myös rahastojen perimiä vakuutusmaksuja. Ratkaisussa valtion osuuksia rahastoille pienennetään ja näin vakuutusmaksut eivät kokonaisuutena laske uudistusten myötä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp Pääluokka 33

kannustimien luominen. Hallituksen päättämien työllisyystoimien mittaluokka on noin 73 000—74 000 lisätyöllistä.

Valiokunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan (StVL 10/2024 vp) näkemykseen siitä, että sosiaaliturvaan ja palveluihin tehtävien sopeutustoimien yhteisvaikutuksia eri ihmisryhmien perusoikeuksien toteutumiseen, toimeentuloon ja hyvinvointiin on tärkeää seurata. Onkin hyvä, että sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut syksyllä 2024 kaksi muistiota¹³ hallituksen linjaamien vuosiin 2024—2025 kohdentuvien muutosten yhteisvaikutuksista. Ministeriön arvion mukaan muutokset lisäävät väestön pienituloisuusastetta ja tuloeroja. Koko väestön pienituloisuus kasvaa muutosten seurauksena 1,7 prosenttiyksikköä (noin 100 000 henkilöllä). Havaintona oli, että pääosin muutokset ovat seurausta jo vuonna 2024 toteutetuista sosiaaliturvan muutoksista. Vuoden 2025 muutoksilla on vain vähäinen vaikutus. Vaikutusarviot ovat staattisia, eli niissä ei ole huomioitu mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia, kuten työllistymistä. Valiokunta toteaa, että työllisyysvaikutusten huomioiminen lieventäisi arviota, ja korostaa sitä, kuinka työllistyminen parantaa taloudellista asemaa ja lisää hyvinvointia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan päätetyt etuusmuutokset voivat vaikuttaa toimeentulotuen tarpeeseen ja lisätä vähitellen toimeentulotuen saajien määrää. Toistaiseksi on ollut nähtävissä se, että toimeentulotuen määrä on kasvanut vuonna 2024 niissä kotitalouksissa, jotka jo saavat toimeentulotukea. Toimeentulotuen saajien määrän kasvu on sen sijaan ollut vähäistä ja johtunut suurimmaksi osaksi siitä, että Ukrainasta paenneita tilapäistä suojelua saavia henkilöitä on siirtynyt kuntalaisiksi perustoimeentulotuen piiriin. Valiokunta pitää tärkeänä, että viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta ja tukimenojen muutoksia seurataan. On tärkeää seurata sitä, millaisia vaikutuksia etuusmuutoksista aiheutuu muun muassa pienituloisten perheiden lapsille ja nuorille. Toimeentulotukiasiakkuudella, ja yleisesti lapsiperheköyhyydellä, on todettu olevan vahvoja ylisukupolvisia vaikutuksia. Valiokunta nostaa myös esiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan (StVL 10/2024 vp) näkemyksen siitä, että sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuuden ja työnteon kannustimien kannalta ei ole tarkoituksenmukaista lisätä toimeentulotuen käyttöä ensisijaisten etuuk-sien muutoksilla.

Valiokunta pitää keskeisenä tasa-arvon edistämistä osana talousarvion laadinnan kokonaisuutta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan (TyVL 12/2024 vp) tavoin valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että talousarvioesitykseen sisältyvien tasa-arvoyhteenvetojen kehittämistä jatketaan.

02. Valvonta

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eduskunnan käsittely on edelleen kesken koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 173/2024 vp). Muutokseen liittyen vuoden 2025 talousarvioesityksessä

¹³ Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan (STM 2024) ja Vuosien 2024 ja 2025 toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen (STM 2024).

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 33

ehdotetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle 80 000 euron lisäystä momentilla 33.02.05 ja aluehallintovirastolle 160 000 euron lisäystä momentilla 28.40.01.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan virastojen lisäresurssit on tarkoituksenmukaista sisällyttää vuoden 2025 talousarvioon, vaikka säädösmuutosesityksen käsittely on kesken, jotta virastot voivat varautua muutokseen. Jos esitetty muutos ei jostain syystä toteudu, hallituksen tulee poistaa kyseiset määrärahat talousarviosta myöhemmin.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Toimintamenosäästöt. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamenoihin kohdistuu yhteensä 28,7 milj. euron säästö ja muille momenteille 0,6 milj. euron säästö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) osuus toimintamenosäästöstä on 3 milj. euroa vuonna 2025, ja laitos on jo ennakoivasti sopeuttanut toimintaansa laskevaan määrärahasoon alkuvuonna 2024. Euromääräisesti suurin tuottavuusohjelmiin liittyvä vähennys kohdistuu Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakuluihin (20 milj. euroa).

Laaturekisterit. Laaturekisteritoiminnassa kerätään ja analysoidaan tietoa, jotta ymmärretään sosiaali- ja terveydenhuollon toimien vaikutuksia ja kustannusvaikuttavuutta valituilla sairausalueilla. Toiminta sisältää yhdeksän laaturekisteriä. Kansalliseen laaturekisteritoimintaan on suunnattu lisärahoitusta vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden hankkeesta sekä eduskunnan lisäyksin. Vuonna 2024 kansalliseen laaturekisteritoimintaan on ollut käytettävissä 2,4 milj. euroa. Kuluneen vuoden aikana toiminnassa on kehitetty tietotuotantoa, tietojen raportointia ja tulosten hyötykäyttöä erityisesti vertaiskehittämisen keinoin. Lisäksi syöpähoitojen laatu- ja vaikuttavuustiedon systematisointia. Laaturekisteritoiminnan kehittämiseksi ja laajentamiseksi on käynnistetty konkreettisten vaikuttavuustavoitteiden muotoilu, joiden avulla pyritään valitsemaan uusia ilmiöitä ja/tai sairausryhmiä laaturekisteritoimintaan. Uusien laaturekisterien perustaminen on kallista ja pitkäaikainen investointi, joten rekisterien valinnan arviointia on tehtävä huolella.

Valiokunta pitää laaturekisteritoimintaa erittäin tärkeänä (ks. myös VaVM 14/2023 vp) sosiaali- ja terveydenhuollon laadun, vaikuttavuuden ja kustannusten hillinnän näkökulmasta ja pitää tärkeänä rekisteritoiminnan kehittämistä ja laajentamista. Myös hoitotyön laadun ja vaikuttavuuden tulee olla mukana valtakunnallisessa vaikuttavuustyössä ja laaturekistereiden kehittämisessä.

Valiokunta lisää momentille 400 000 euroa laaturekisteritoiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen.

Hoitotyön tutkimus. Hoitotyön tutkimussäätiölle (Hotus) osoitettava valtionavustus on 720 000 euroa, mikä on 80 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2024, mutta ylittää vuoden 2023 tason. Hyvinvointialueilla on kasvava tarve kehittää palveluja näyttöön ja tutkittuun tietoon perustuen sekä parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Koska hoitotyöntekijät

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

muodostavat suuren osan sote-henkilöstöstä, heidän työnsä vaikuttaa suoraan hoidon laatuun ja kustannuksiin merkittäväällä tavalla. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tämä on näkynyt myös Hotukselle tullessa lisääntyneinä yhteydenottoina.

Valiokunta pitää hoitotieteellistä tutkimusta ja näyttöön perustuvan hoitotyön kehittämistä keskeisenä hoitotyön käytäntöjen parantamisessa, kustannusvaikuttavuuden lisäämisessä, hoidon tasalaatuisuuden kehittämisessä ja koko hoitoketjun kehittämisessä. Kansalliset Hotus-hoitosuositukset ovat vakiinnuttaneet asemansa. Valiokunta on toistuvasti nostanut hoitotyön tutkimuksen rahoitusta, mutta hallituksen esitys vuodelle 2025 on taas vähän kuluva vuotta alemmalla tasolla.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa Hoitotyön tutkimussäätiölle hoitotyön tutkimukseen.

Valiokunta tarkastelee sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoitusta momentin 33.60.32 yhteydessä ja vaikuttavuuden merkitystä luvun 28.89 yhteydessä.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 833 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Hallituksen investointiohjelmasta kohdennetaan vaalikauden ajalle yhteensä 9 milj. euroa kansalliseen terveys- ja hyvinvointiohjelmaan (Terveystieteiden ohjelma). Vuoden 2025 määrärahataso on 3,5 milj. euroa. Ohjelman tavoitteena on vähentää keskeisten kansansairauksien ja niiden riskitekijöiden aiheuttamaa hyvinvointivajetta ja tautitaakkaa, lisätä työ- ja toimintakykyä sekä vähentää väestöryhmien välisiä terveys- ja hyvinvointieroja. Ohjelman toteutukseen tulee osallistumaan laajasti terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä toimijoita, mukaan lukien kunnat ja yleishyödylliset järjestöt.

Valiokunta pitää tärkeänä panostamista ennalta ehkäisevään terveyttä ja hyvinvointia edistävään toimintaan. Tässä valtiolla, kunnilla ja järjestöillä on kaikilla tärkeä rooli. Valiokunnan saaman tiedon mukaan ohjelma tulee tekemään yhteistyötä myös Suomi liikkeelle -ohjelman kanssa kansanterveyden edistämisen piloteissa. Suomi liikkeelle -ohjelmaa tarkastellaan mietinnössä luvun 29.90 yhteydessä.

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Ruoka-apu. Valiokunta on useita kertoja osoittanut lisäresursseja ruoka-aputoimintaan ja pitänyt tärkeänä, että toiminta saadaan vakiinnutettua siten, ettei se ole eduskunnan myöntämän lisärahoituksen varassa. On myönteistä, että ruoka-aputoiminta on vakiinnutettu 3 milj. euron tasolla omalle momentilleen 33.70.54.

Hyvän työn ohjelma. Hyvän työn ohjelmalle on osoitettu yhteensä 9 milj. euroa hallituskaudelle 2024—2027, ja se sisältää sekä pitkän että lyhyen aikavälin toimenpiteitä sosiaali- ja terveyden-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

huollon ja pelastusalan henkilöstöpulan helpottamiseksi. Ohjelmaan osoitetaan 2,5 milj. euroa vuodelle 2025. Ohjelma sisältää toimia koulutetun henkilökunnan saatavuuden parantamiseksi, osaamisen, työhyvinvoinnin ja hyvän johtamisen edistämiseksi sekä ammattilaisten saumattoman yhteistyön mahdollistamiseksi. Lisäksi vahvistetaan hyvinvointialueiden välistä työnjakoa, yhteistyötä ja yhteensovittamista erityisosaamisen saatavuutta koskevissa kysymyksissä. Ohjelmassa pyritään tukemaan alueita sijaispoolin kehittämisessä ja arvioidaan mahdollisuuksia hillitä kallista lyhytaikaisen vuokratyövoiman käyttöä.

Valiokunta pitää ohjelmaa hyvänä työkaluna riittävän osaavan henkilöstön saatavuuden haasteiden ratkaisemissa. Sote-henkilöstön saatavuuden haasteita käsitellään mietinnössä luvun 28.89 yhteydessä.

Sairaanhoitajien kliininen erikoistumiskoulutus. Vuonna 2024 selvitettiin kliinisesti erikoistuneiden sairaanhoitajien ennakoitu tarve erikoisaloittain hyvinvointialueilla¹⁴. Ennakoitu lisätarve on yhteensä noin 8 000 erikoiskoulutettua vuoteen 2028 mennessä. Tavoitteena on käynnistää sairaanhoitajan kliinisen hoitotyön erikoistumiskoulutuksen kansallinen järjestäminen sekä hyvinvointialueiden ja korkeakoulujen alueellinen ennakointi- ja koulutusyhteistyön toimintamalli. Vuonna 2025 valtion rahoituksella olisi mahdollista käynnistää väestön palvelutarpeisiin ja hyvinvointialueiden arvioon perustuen 1—2 keskeistä kliinisen hoitotyön erikoistumiskoulutusta ja niiden suunnittelu. Hoitotyön laadun sekä alan pito- ja vetovoiman lisäämiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että sairaanhoitajien kliinisen erikoistumisvaihtoehtojen kehittämistä jatketaan.

Valiokunta lisää momentille 500 000 euroa edellä todettuun tarkoitukseen.

Kansallinen syöpästrategia. Syöpästrategian laadinnasta on tehty sopimus Kansallisen syöpäkeskuksen (FICAN) kanssa keväällä 2024. Strategiassa tehdään tutkittuun tietoon perustuen ehdotukset muun muassa syövän ehkäisyyn, varhaisen toteamisen ja kuntoutumisen tueksi. Valiokunnan saaman tiedon mukaan strategian toimeenpanoa on mahdollista tukea terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelmasta. Valiokunta pitää strategian valmiiksi saattamista ja toimeenpanoa tärkeänä muun muassa kustannustehokkaiden hoitojen yhdenvertaisuuden saatavuuden tukemisessa.

Valiokunta lisää momentille 80 000 euroa kansallisen syöpästrategian toimeenpanoon.

Perhehoidon kartoittamisen hanke. Perhehoito on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi monien iäkkäiden ihmisten palvelutarpeisiin. Hallitusohjelmassa on linjattu, että ikääntyvien perhehoitoa lisätään. Hyvinvointialueet ovat eriytyneet perhehoidon järjestämisessä ja kehittämisessä. Näin ollen olisi tarpeen selvittää perhehoidon (mukaan lukien kiertävän perhehoidon) nykytilanne sekä koota alueilla käytössä olevia hyviä toimintamalleja.

Valiokunta lisää momentille 30 000 euroa ikääntyneiden perhehoidon kartoittamisen hankkeeseen.

¹⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:9: Kliinisesti erikoistuneiden sairaanhoitajien ennakoitu tarve vuosille 2024—2028: Selvitystyö.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

Lisäksi valiokunta lisää momentille 935 000 euroa, joka kohdistetaan valtionavustuksiin seuraavasti:

- 200 000 euroa Pelastusarmeijan Pelastusrenkaan KOHO-koulutukseen
- 150 000 euroa Finlands Svenska psykoterapiförening rf:lle ruotsinkielisen psykoterapeuttikoulutuksen kehittämiseen yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa
- 80 000 euroa Nuorten mielenterveysseura Yeesi ry:n Muudi-hankkeeseen rasismia kohdanneiden nuorten tukemiseksi
- 70 000 euroa Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry:lle, Lapinlahden kriisikodin toimintaan
- 50 000 euroa Itä-Uudenmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry:lle, Loviisan ja Porvoon klubitalon erillishanke ruotsinkielisen ja kaksikielisen toiminnan vahvistamiseksi
- 50 000 euroa Kiusaamisesta Kipu ry:lle, Vantaa
- 50 000 euroa Suomen Sydänliitto ry:lle sydäniskurirekisterin (defi-palvelu) ylläpitoon
- 50 000 euroa Tampereen NNKY:lle pääkaupunkiseudun toimipisteen ITU-työn hankkeeseen
- 50 000 euroa Tampereen NMKY:lle vanhempi-lapsitoimintaan, perheitä tukeva työ
- 50 000 euroa Vammaisperheyhdistys Jaatinen ry:lle valtakunnallisen toiminnan kehittämishankkeeseen
- 35 000 euroa Klubitalo Fontana Karjaa, toimitilan ja toiminnan kehittämiseen
- 30 000 euroa Punaisen Ristin Turunmaan piirille
- 30 000 euroa Suomen Caritas ry:lle, maahanmuuttajatyöhön
- 20 000 euroa Hämeen Mokia ry:lle ja
- 20 000 euroa Kaippari mielenterveys ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 6 082 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

30. Sairausvakuutus

Lasten ja nuorten hyvinvointi

Suurin osa lapsista ja nuorista voi hyvin. Pahoinvointi on kuitenkin lisääntynyt ja myös kasautuu voimakkaasti. Usein perhetausta määrittää lasten mahdollisuuksia elämässä. Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat monen eri sektorin toimet. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta ja Valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta (VANUPO). Kuntien ja hyvinvointialueiden toimilla on suuri merkitys kuten myös kolmannella sektorilla. Seuraavassa tarkastellaan eräitä kokonaisuuksia ja hallituksen määräraha-panostuksia lasten ja nuorten mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Perustason mielenterveyspalvelut. Nuorten kokema mielenterveyskuormitus ja oireilu ovat kasvaneet ja mielenterveyshäiriöiden diagnoosit lisääntyneet. Valiokunnan saaman tiedon mukaan mielenterveyspalveluiden kysyntä ja käyttö ovat lisääntyneet tasaisesti jo vuosien ajan. Ikäluokkaan suhteutettuna eniten palveluita käyttävät parikymppiset nuoret. Mielenterveyssyistä tehty-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

jen käyntien painopiste on tavoitteen mukaisesti siirtymässä perusterveydenhoitoon, mikä näkyy terveydenhuollon rekisteritiedoissa.

Lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten perustason palveluiden yhdenvertaista saatavuutta turvaa se, että kiireettömän perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn enimmäisaika säilytetään nykyisessä 14 vuorokaudessa. Lisäksi 1.5.2025 voimaan tuleva terapiatakuu parantaa pääsyä perustasolla lyhyt-psykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin. Terapiatakuun toimeenpääntöön on varattu vuositasolla 35 milj. euroa (hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus momentilla 28.89.31). Tämä on merkittävä panostus ja parannus verrattuna nykytilaan.

Matalan kynnyksen mielenterveysapu. Matalan kynnyksen mielenterveysavun lisäpanostukset täydentävät lasten ja nuorten terapiatakuuta. Momentille 33.60.39 osoitetaan 2 milj. euroa matalan kynnyksen mielenterveysavun ja -palvelujen saatavuuteen. Määrärahaa voidaan myöntää valtionavustuksia 1—3-vuotisiin matalan kynnyksen toimintamallin mukaisiin mielenterveysavun ja -palvelujen kehittämishankkeisiin järjestöille, seurakunnille ja hyvinvointialueille. Lisäksi momentilla 33.90.50 on 500 000 euron lisäys matalan kynnyksen chat-palveluihin. Anonyymit chat-palvelut ovat erityisesti nuorille tärkeitä tuen ja avun saamisen kanavia.

Vakavasti oireilevien nuorten palvelujen kehittäminen. Vuosille 2025—2027 on tarkoitus osoittaa yhteensä 7,5 milj. euroa toimiin, jotka kohdentuvat vakavasti päihteidenkäytöllä, rikoksilla ja väkivallalla oireilevien lasten ja nuorten auttamiseen. Tähän liittyen momentilla 33.01.05 on 2,5 milj. euron lisäys edellä todetussa tilanteessa olevien lasten kuntouttavan palvelun perustamiseen. Tässä ryhmässä asiakasnuorten tarpeet ovat monialaiset, ja turvallinen arki edellyttää myös väkivaltariskin huomioimista.

Talousarvioesitys sisältää myös 500 000 euroa (momentti 33.60.39) lastensuojelun niin sanotun hybridimallin kehittämiseen. Vuoden 2025 rahoitus on tarkoitettu valtionavustukseksi mallin kehittämisen- ja perustamiskustannuksiin julkiselle sektorille. Kyseessä olisi vakavasti väkivaltaisille ja itsetuhoisille lapsille tarkoitettu lastensuojelupalvelu, jossa yhdistyisivät muun muassa lastensuojelun, lasten- ja/tai nuorisopsykiatrian ja opiskeluhoitoon palvelut. Lastensuojelulainsäädäntöä ollaan uudistamassa, ja valiokunnan saaman tiedon mukaan lastensuojelun hybridimallin edellyttävät säädösmuutokset on tarkoitus arvioida ja valmistella osana tätä uudistusta.

Nuorten huumekuolemien ehkäisyyn on varattu rahoitusta 3,5 milj. euroa momentilla 33.60.31. Valiokunnan saaman tiedon mukaan sisällöllinen suunnittelutyö on käynnissä ja suuntaviivat vahvistuvat loppuvuoden aikana. Suunnittelussa otetaan huomioon muun muassa Otkesin teematutkinta sekä THL:n huumekuolemien ehkäisytyöryhmän suositukset. Nuorten huumekuolemien ehkäiseminen edellyttää laaja-alaisia toimia. Huumevalistustyöhön on lisäksi uusi 500 000 euron määräraha momentilla 33.70.50. Samalla momentilla on myös edelleen rahoitusta nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon (2,5 milj. euroa).

Kuntoutusetuudet. Hallitus on päättänyt saattaa Kelan kuntoutusrahaetuuksien ikärajat vastaamaan ajankohtaa, jolloin nuoren oppivelvollisuuslain mukainen oppivelvollisuus päättyy. Nuorten ammatillinen kuntoutus kohdistetaan jatkossa lainsäätäjän alkuperäistä tarkoitusta vastaavasti opiskelun ja työelämän ulkopuolella tai muutoin syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin. Kohdeyhmän tarkentaminen turvaa heille kuntoutuksen saatavuuden. Valiokunnan asiantuntijakuule-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

misessa on tuotu esiin, että kuntoutuksella on positiivisia vaikutuksia nuorten toimintakykyyn ja kokonaistilanteeseen. Kuulemisessa on tuotu esiin huoli siitä, että muutokset voivat lisätä syrjäytymisriskiä ja eriarvoisuutta.

Hallitus on talousarvioesityksessään turvannut Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen rahoitusta siten, että vuonna 2025 tarkoitukseen on käytettävissä 80,8 milj. euroa. Valiokunta pitää tätä perusteltuna, sillä muun muassa lapsia ja nuoria koskevilla LAKU-perhekuntoutuksella ja Oma väylä -kuntoutuksella on ollut kysyntää.

Kokonaisuuden huomioiminen. Valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa on kiitetty nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyspalveluiden saatavuuteen kohdennetuista panostuksista, mutta esitetty huolta toimien pysyvän rahoituksen riittävydestä sekä mielenterveysavun ja -palveluiden järjestelmän sirpaleisuudesta. Valiokunta yhtyy näihin näkemyksiin. Valiokunta pitää lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä mielenterveyspalveluiden nopean ja yhdenvertaisen saatavuuden parantamista tärkeänä ja päätöstä terapiatakuusta merkittävänä. Kokonaisuudessa tarvitaan niin ennalta ehkäiseviä, matalan kynnyksen, perustason kuin erikoistason palveluita. Palvelujen kokonaisvaltaisuuden tärkeys korostuu lapsilla ja nuorilla, jotka tarvitsisivat monimuotoista tukea.

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Eduskunnalle on annettu seuraavat hallituksen esitykset: hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 3 luvun 3 §:n muuttamisesta (HE 174/2024 vp) ja hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 2 ja 3 luvun muuttamisesta (HE 195/2024 vp). Näihin liittyy yhteensä 18,5 milj. euron valtion rahoitusosuus vuonna 2025. Kyseiset määrärahat on tarkoitus kattaa hallituksen investointiohjelmasta.

Valiokunta vähentää momentilta 18 500 000 euroa Kela-korvausten uudistamisen määrärahoja, koska edellä todettujen hallituksen esitysten käsittely on eduskunnassa kesken.

Lisäksi valiokunta korjaa päätösosan vastaamaan täydentävässä talousarvioesityksessä tehtyä Kelan harkinnanvaraisen kuntoutuksen lisäystä. Hallituksen esityksessä (HE 191/2024 vp) momentin päätösosassa olevaan "enintään" -erään oli epähuomiossa lisätty vain valtionosuuden lisäys, vaikka luku kuvaa Kelan kustannuksia, joissa on huomioitu myös vakuutettujen rahoitusosuus. Hallituksen esityksessä summa on virheellisesti 72 780 000 euroa, kun sen tulisi olla 80 800 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 832 880 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 80 800 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 10 300 000 euroa, josta 2 500 000 euroa kohdennetaan lääkkeiden vuosiomavastuun osittamiseen.

(4. kappale kuten HE 109/2024 vp)

50. Veteraanien tukeminen

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta poistaa talousarviosta momentin 33.50.54 ja sille esitetyn määrärahan 4 000 euroa. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella kyseiseltä momentilta maksettavan avustuksen saajia ei ole enää jäljellä, joten kyseinen momentti ja sen määräraha jäävät tarpeettomaksi.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(Poist.)

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että T&K-rahoituksen lisäpanostuksia kohdennetaan sosiaali- ja terveysalan tutkimukseen. Tässä yhteydessä valiokunta tarkastelee alan T&K-toimintaa myös muilla momenteilla olevan rahoituksen osalta.

VTR-rahoitus. Momentille 33.60.32 osoitetaan 40 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys jatkaa tälle momentille edellisvuosina tehtyjä korotuksia. Määräraha jakautuu yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen.

Suomen Akatemian valtuuskorotukset. Hyvinvointialueiden T&K-toiminnan vahvistamiseen osoitetaan kertaluonteisesti 8 milj. euron myöntövaltuus Suomen Akatemian momentilla 29.40.51. Rahoitushaku avataan keväällä 2025 yhteistyöalueilla sijaitsevien yliopistollisten sairaaloiden haettavaksi. Rahoitettavaksi on tarkoitus valita kolmivuotisia hankkeita (2026—2028).

Lisäksi korkeatasoisen kliinisen tutkimuksen rahoitukseen osoitetaan 10 milj. euron pysyvä valtuuslisäys. Lisärahoitus täydentää Suomen Akatemian kliinisen tutkijan tehtävän rahoitusmuotoa (3 milj. euroa vuosittain). Tarkoituksena on toteuttaa kunnianhimoisia tutkimushankkeita, joiden tulokset ovat hyödynnettävissä laajasti sosiaali- ja terveydenhuollossa tuoden laajaa vaikutusta. Ensimmäinen rahoitushaku suunnitellaan avattavan keväällä 2025.

Terveys- ja hyvinvointialan kasvuohjelma. Kokonaisuutta täydentää 5 milj. euron rahoitus (momentti 33.03.25) terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittavalle tutkimus-, ke-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukko 33

hittämis- ja innovaatio-ohjelmalle, josta rahoitusta kohdentuu muun muassa kansallisille osaamiskeskittymille. Työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyöohjelman tavoitteena on tuoda ratkaisuja globaaleihin terveys- ja hyvinvointialan haasteisiin, kuten palvelujen saatavuuteen, vaikuttavuuteen ja kustannustehokkuuteen sekä henkilöstön riittävyyteen. Ohjelman toimilla pyritään vahvistamaan TKI-toimijoiden yhteistyötä ja tuoda suomalaista osaamista näkyväksi myös kansainvälisille yrityksille.

Kansalliset tutkimuslaitokset. Hallinnonalan tutkimuslaitosten (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, Säteilyturvakeskus, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus) T&K-toiminnan näkymät ovat toimintamenosäästöistä huolimatta kohtuullisen hyvät. Tutkimuslaitosten rahoitukseen tuovat lisäystä post doc -ohjelman kohdennukset, joista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimuslaitoksille osoitetaan noin 5,4 milj. euroa vuosille 2025—2027. EU-hankkeiden vastinrahoituksen lisäykset hyvinvointialueille ja tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatioille kannustavat osallistumaan myös EU:n rahoittamaan T&K-toimintaan. Vuonna 2025 tutkimuslaitoksille kohdentuu noin 6 milj. euroa ja hyvinvointialueille noin 1 milj. euroa.

Valiokunta on tyytyväinen sosiaali- ja terveysalan tutkimuksen lisäpanostuksiin. Tutkimustiedon ja uusien innovaatioiden avulla voidaan parantaa sote-sektorin tuottavuutta, vaikuttavuutta ja hoidon laatua. T&K-toiminta voi tuottaa uudenlaisia palveluita ja tuotteistamista, aiempaa parempia ja tieteelliseen näyttöön perustuvia hoitokäytänteitä sekä yhteistyöverkostojen laajentumista ja tiedon laajempaa leviämistä. Kaikella tällä on merkitystä myös alan kustannusten kasvun hillinnässä.

Rahoitettavien hankkeiden vaikuttavuutta on tärkeää seurata, ja jatkovuosina tehtävissä T&K-lisärahoituspäätöksissä tulisi harkita vaikuttavuuden lisäämiseksi T&K-rahoituksen suuntaamista edelleen sote-alan tutkimus- ja kehittämistoimintaan, mikä tukisi myös sote-uudistuksen ja terveysalan kasvustrategian tavoitteita. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että hoitotyön tutkimuksen rahoitustasoa ei ole saatu kasvu-uralle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuuden kehittämistä tarkastellaan mietinnössä luvun 28.89 yhteydessä.

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Suomessa joka kolmas 15—74-vuotias nainen joutuu lähisuhteissaan väkivallan kohteeksi tai sen uhan alaiseksi. Näissä tilanteissa on osallisina myös suuri määrä lapsia. Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen¹⁵, ja sen toimeenpanon koordinoinnista, seurannasta ja arvioinnista vastaa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE). NAPE:n pääsihteerin tehtävä on THL:ssä, ja sopimuksen toimeenpanon koordinointiin on vuosittain 150 000 euroa (momentti 33.03.04). Toimeenpanoa tehdään lähtökohtaisesti budjettikehysten puitteissa osana ministeriöiden ja muiden vastuutahojen työtä. Istanbulin sopimukseen liittyvää Nollalinja-puhelinpalvelua rahoitetaan momentilta 25.01.50.

¹⁵ Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

Istanbulin sopimuksen ratifioinnin myötä valtiolla on vastuu turvakotitoiminnan rahoituksesta. Turvakotilaki, kansainväliset sopimukset ja direktiivit velvoittavat Suomea varmistamaan, että turvakotipaikkoja on riittävästi. Vuoden 2024 alussa oli yhteensä 29 turvakotia (yhteensä 235 perhepaikkaa). THL:n arvion mukaan Suomeen tarvittaisiin kuitenkin vähintään 262 perhepaikkaa. Turvakodit on tarkoitettu sekä naisille että miehille ja heidän kanssaan tuleville lapsille, ja niiden tarvetta osoittaa jatkuvasti nouseva käyttäjämäärä. Turvakotitoimintaan osoitetaan 27,55 milj. euroa, joka on 1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Edellinen tasokorotus tehtiin vuodelle 2024 (2 milj. euron lisäys). Valiokunta pitää edellisen vuoden tavoin (VaVM 14/2023 vp) tärkeänä sitä, että turvakotiverkoston ylläpitämiseen ja kehittämiseen on riittävä rahoitus.

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävänä on kehittää sosiaalialan osaamista sekä turvata perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolista yhteyttä. Eduskunta on useana vuonna täydentänyt sosiaalialan osaamiskeskuksille esitetyn rahoituksen tasoa, ja vuoden 2024 rahoitus oli eduskunnan lisäyksen jälkeen 2,45 milj. euroa. Hallitus on linjannut momentille säästöjä, ja vuonna 2025 osaamiskeskuksille maksettava valtionavustus olisi 1,25 milj. euroa, eli se vähenisi lähes puoleen aiemmasta.

Sosiaalialan osaamiskeskuksia on tällä hetkellä kymmenen, mutta niiden lukumäärää ja toimialueita on tarkoitus muuttaa siten, että jokaisella yhteistoiminta-alueella olisi yksi osaamiskeskus. Lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen osaamiskeskus, jonka toimialue olisi koko maa. Näin osaamiskeskusten toimialueet vastaisivat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä varten luotuja rakenteita, mikä mahdollistaisi tiiviimmän yhteistyön terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden sekä alueen koulutusjärjestelmän kanssa. Muutos tulisi voimaan 1.7.2025.

Valiokunta pitää hyvänä sosiaalialan osaamiskeskusten määrän ja toimialueiden muutosta, mutta pitää säästöpäätöstä haasteellisenä. Sosiaalialan osaamisen turvaaminen on tärkeää kustannusvaikuttavan toiminnan varmistamiseksi. Valiokunnan saaman tiedon mukaan säästö tulee hankaloittamaan sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaa erityisesti vanhojen rakenteiden aikana alkuvuonna.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 450 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 33

70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen

50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Osana hallituksen investointiohjelmaa jatketaan ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoitajien tukemista 6,5 milj. euron määrärahalla. Valiokunta pitää määrärahaa tärkeänä, kuten myös omaishoidon kehittämistyötä, jota tehdään sosiaali- ja terveysministeriön, hyvinvointialueiden ja THL:n yhteistyönä vuosina 2024—2026. Tavoitteena ovat yhtenäisemmät omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja muut toimintakäytänteet.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

STEA-avustuksia myönnetään sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille ja säätiöille yleishyödylliseen sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan. Avustuspäämääräraha laskee vuonna 2025 noin 304 milj. euroon, mikä on 79,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan vuoden 2025 säästöt on tarkoitus kohdentaa pääasiassa uusiin avustuskohteisiin, niin että uusia avustuksia myönnettäisiin vain 20 milj. eurolla hankeavustuksina tiettyihin avustusohjelmiin tai painopistealueisiin (muun muassa mielenterveyden tukemisen ja päihteiden käytön ehkäisyn painopiste). Myös yleisavustuksilla ja kohdennetuilla yleisavustuksilla rahoitettuun jatkuvaan toimintaan tavoitellaan 18—21 milj. euron säästöä. Säästöt kohdistuisivat porrastetusti erityisesti suurimpiin avustuksiin ja erikseen määriteltyihin toimiin. Säästöistä ison osan on tarkoitus kohdentua järjestöjen hallintoon, kehittämistoimintaan, edunvalvontaan, viestintään ja ammattilaisille suunnattuun toimintaan.

Valiokunnan kuulemisessa on tuotu esiin huolta siitä, kuinka järjestöavustussäästöt tulevat vaikuttamaan kansalaisyhteiskuntaan, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä ennalta ehkäisevään toimintaan, kun samanaikaisesti myös kuntiin ja hyvinvointialueisiin kohdistuu säästöpainetta. Valiokunta pitää kuitenkin perusteltuna sitä, että myös järjestöavustukset ovat mukana julkisen talouden sopeuttamisessa. Myös järjestökentän on mahdollista löytää uudenlaisia ratkaisuja, joilla voidaan tehostaa toimintaa sekä esimerkiksi purkaa päällekkäisyyksiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että säästöjen kohdentamisessa suojataan vaikuttavinta järjestöjen kohtaavaa toimintaa niin ennalta ehkäisevässä kuin haavoittuvimmassa asemassa olevien hyväksi tehtävässä työssä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ympäristöministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä 253,1 milj. euroa, joka on noin 10,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksiä osoitetaan mm. InvestEU-ohjelman kansalliseen rahoitusosuuteen (5,8 milj. euroa), vesitietojärjestelmän uudistamiseen ja vesien hoidon seurantaan (3,6 milj. euroa) sekä METSO- ja Helmi-ohjelmaan (1,75 milj. euroa). Hallituksen linjaamia säästöjä pääluokkaan kohdistuu 4,8 milj. euroa, minkä lisäksi Valtion asuntorahaston valtuuksia alennetaan. Määrärahatason suuri muutos (noin -130 milj. euroa) tapahtui jo vuonna 2024, jolloin edellisen vaalikauden määräaikaikaiset lisärahoitukset päättyivät.

Valiokunta pitää myönteisenä, että valtiontalouden tiukassa tilanteessa pääluokan määrärahoja esitetään hieman lisättäväksi vuoteen 2024 verrattuna, koska talousarvion pienimmällä hallinnonalalla rahoituksen liikkumavara on niukka. Liikkumavaran niukkuus ilmenee myös siinä, että saadun selvityksen perusteella hallinnonalalle on vaikea hallituksen linjaus siitä, että lainsäädännön kautta tuleviin uusiin tehtäviin ei osoiteta pääsääntöisesti lisärahoitusta. Toteutettavaksi on tulossa mm. laajoja EU-lainsäädäntöuudistuksia (kuten ennallistamisasetus). Epäselvää on myös, miten hallinnonalan hankerahoitukseen kohdentuvat säästöt vaikuttavat ympäristöpolitiikan toimeenpanoon ja seurantaan.

Valiokunta korostaa, että ympäristöministeriön hallinnonalalla on kokoaan suurempi merkitys ohjausroolinsa myötä ilmasto- ja hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamisessa, luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämisen, puhtaan teknologian kasvussa sekä kestävässä kaupunkikehityksessä. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tiivistä poikkihallinnollista yhteistyötä sekä rahoitusta myös talousarvion muista pääluokista.

Valiokunta nostaa ympäristövaliokunnan tavoin (YmVL 16/2024 vp) esiin, että etenkin ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätoimia taakanjakosektorilla eli ympäristöministeriön lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnaloilla ja maankäyttösektorilla eli maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että talousarvioesityksen mukaisesti hallitus jatkaa päästöjen vähentämistä ja hiilinielujen vahvistamisen valmistelua ja toimeenpanoa energia- ja ilmastostrategiassaan sekä valmistautuu tekemään ilmastotavoitteiden täyttämiseen liittyviä päätöksiä kevään 2025 puoliväliriihessä. Tärkeää on myös, että uuden keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman valmistelu on käynnistetty ympäristöministeriön johdolla. Valiokunta painottaa, että toimien linjaamisessa tulee huolehtia siitä, etteivät ne johda tuotannon siirtämiseen ulkomaille ja päästöjen kasvuun globaalisti.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että ympäristölupamenettelyiden yhden luukun palveluiden kehittäminen etenee suunnitellusti. Lupien käsittelyä voidaan tehostaa, käsittelyaikaa lyhentää ja laatua parantaa valtakunnallisen toimivallan, menettelyjen yhdentämisen ja tätä koskevien toi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

mintatapojen sekä lainsäädännön kehittämisen kautta. Tavoitteena on, että tarvittavat lakimuutokset ovat voimassa vuoden 2026 alussa yhdessä virastouudistuksen kanssa. Sujuvan ja laadukkaan lupaprosessin varmistamiseksi on tärkeää, että viranomaisilla on myös riittävästi osaamista ja paikallista ymmärtämystä.

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 2,0 milj. euroa, joka on 550 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksiin mm. valtakunnallisille luonnonsuojelu-, ympäristö-, asunto- ja rakennusalan järjestöille sekä ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön. Määrärahasta on vähennetty hallituksen tekemä toimintamenoosäästö (400 000 euroa) ja eduskunnan tekemä kertaluonteinen lisäys (150 000 euroa). Valiokunta pitää myönteisenä, että hallitus on sisällyttänyt esitykseensä Pidä Saaristo Siistinä ry:lle 235 000 euroa, joka vastaa eduskunnan vuoden 2024 talousarvioon tekemää lisäystä.

Valiokunta korostaa, että avustusta saavien järjestöjen työ on merkittävää ja arvokasta. Järjestöjen toiminta ja hankkeet tavoittavat kansalaisia usein paremmin kuin viranomaistoiminta. Niiden tuottamat palvelut ovat niin ikään tehokkaita ja edullisia. Vallitsevassa valtiontalouden tilanteessa valiokunta kuitenkin kannustaa järjestöjä myös kehittämään omaa varainhankintaansa ja etsimään uusia yhteistyökumppaneita. Lisäksi hallituksen tulisi harkita henkilöverotuksessa lahjoitusvähennyksen käytön laajentamista ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöihin.

Valiokunta lisää momentille 150 000 euroa Suomen Metsästäjäliitto ry:lle ympäristötöihin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 175 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 109/2024 vp)

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Ympäristön- ja luonnonsuojeluun esitetään yhteensä noin 135,7 milj. euroa, joka on noin 3,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Tästä luonnonsuojeluun ja luonnon virkistyskäyttöön on varattu yhteensä noin 104 milj. euroa (momenteille 35.10.21, 35.10.52 ja 35.10.63).

Valiokunta nostaa esiin 18.8.2024 voimaan tulleen EU:n ennallistamisasetuksen, jonka tavoitteet on tunnistettu luontokadon pysäyttämisen kannalta keskeisiksi. Kansallisen ennallistamissuunnitelman laatimiseen on aikaa kaksi vuotta. Tämän hetken tiedon mukaan tarkoitukseen ei ole tulossa erillistä EU-rahoitusta. Valtiovarainvaliokunta korostaa ympäristövaliokunnan tavoin (Ym-VL 16/2024 vp), että suunnitelman kokonaisvaikutusten arviointi tulee tehdä perusteellisesti, jotta voidaan minimoida ennakoimattomat, ei-toivotut vaikutukset sekä varmistaa toimenpiteiden optimaalinen kohdentaminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 15,5 milj. euroa, joka on lähes vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tasolla. Momentin määrärahaa käytetään muun muassa METSO- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon, joita toteutetaan yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa (katso momentti 30.40.45).

METSO-ohjelmaan esitetään yhteensä noin 21,3 milj. euroa (myös momentti 35.10.63). Ohjelmaa on toteutettu vuodesta 2014 alkaen, ja ympäristöministeriön hallinnonalalla kokonaistavoitteena on suojella 96 000 hehtaaria metsää vuoden 2025 loppuun mennessä. Saadun selvityksen mukaan ohjelman toteuttaminen on edennyt aikataulussa. Valiokunta pitää tarpeellisena, että METSO-ohjelman jatkokauden valmistelu on aloitettu ja uusi ohjelmakausi on tarkoitus saada voimaan vuoden 2026 alussa.

Helmi-elinympäristöohjelman toteutukseen esitetään hallinnonalalla yhteensä noin 21,5 milj. euroa (myös momentit 35.10.52 ja 35.10.63). Helmi-ohjelman tarkoituksena on parantaa heikentyneiden luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen tilaa koko maassa. Hallinnonalan vastuulla olevista toimenpiteistä arvioidaan toteutettavan vajaa kolmannes vuoden 2024 loppuun mennessä. Esitetyllä rahoitustasolla tavoitteita ei kuitenkaan saavuteta vuoteen 2030 mennessä.

Valiokunta pitää näitä vapaaehtoisuuteen perustuvia ohjelmia keskeisenä osana luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden toimeenpanoa.

Luonnonvaraisten eläinten hoito. Momentilta myönnetään avustuksia myös mm. vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten hoidon järjestämiseen. Saadun selvityksen mukaan tarkoitukseen on käytössä 220 000 euroa. Valiokunta pitää määrärahaa tärkeänä ja tarvetta esitettyä laajempana.

Valiokunta lisää momentille 30 000 euroa Heinolan Lintutarhalle luonnonvaraisten eläinten hoitoon.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 15 570 000 euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 109/2024 vp)

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 4,3 milj. euroa, joka on noin 2,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että momentin määrärahalla (0,52 milj. euroa) jatketaan kansallista kiertotalousohjelmaa, jota ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muun julkishallinnon, toimialajärjestöjen ja yritysten kanssa. Ohjelman tavoitteena on parantaa resurssituottavuutta ja kiertotaloudesta sekä kääntää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus laskuun vuoteen 2035 mennessä. Tarkoitus on luoda puitteet, jotka mahdollistavat vapaaehtoisten Kiertotalouden green

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

deal -sitoumusten tekemisen, toteuttamisen ja arvioinnin. Määrärahalla rahoitetaan myös kierto-talouden ohjauskeinojen, kuten kiertotalouslain ja jäteveron, laajentamista tukevia vaikutusarvi-ointeja. Valiokunta painottaa, että lisätoimille on tarvetta, sillä kiertotalousliiketoiminnalla on suuri kasvupotentiaali ja se tukee samalla yritysten omavaraisuutta.

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 15,3 milj. euroa, joka on 3,6 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Lisäys osoitetaan PISARA-vesitietojärjestelmän uudistamiseen ja vesienhoidon seurantaan. Tar-koitus on mm. parantaa luvanhakijoiden ja valvonnan tiedon saatavuutta.

Suomi on sitoutunut EU:n vesipuitedirektiivin mukaiseen vesien hyvän tilan saavuttamiseen vuo-teen 2027 mennessä. Alkuperäisenä tavoitteena hyvän tilan saavuttaminen oli pinta- ja pohjave-sissä vuoteen 2015 ja meriympäristössä vuoteen 2020 mennessä. Valiokunnan saaman selvityk-sen mukaan nykytilanteessa 13 prosenttia järvien pinta-alasta, 32 prosenttia jokivesistä ja 2 pro-senttia pohjavesistä ei yllä hyvään tilaan. Rannikkovesien osalta tilanne on heikompi, kun 87 pro-senttia alueista on alle asetetun tavoitteen. Suurin ongelma on edelleen rehevöityminen.

Momentin määrärahalla jatketaan mm. vesien- ja merenhoitosuunnitelmien (vuodet 2022—2027) toimeenpanoa, joilla tavoitellaan vesien ja Itämeren hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitä-mistä. Toimenpiteitä rahoitetaan yhteensä noin 19,9 milj. eurolla (sisältäen myös momentin 35.10.61 rahoituksen).

Valiokunta painottaa, että niukkenevat resurssit tulee kohdentaa kustannustehokkaasti vaikutta-vuuden perusteella ja tavoitella kuormituksen pysyvää vähentämistä. Myös lainsäädännön ja ta-loudellisten ohjauskeinojen tulee olla johdonmukaisia, kuten Valtiontalouden tarkastusvirasto ra-portissaan vesien- ja merenhoidon ohjauksesta¹⁶ toteaa. Valiokunta kiirehtii tuloksellisuutta pa-rantavien toimien toteuttamista ja pitää myönteisenä, että vaikuttavuusperusteisten rahoitusmal-lien käyttönoton selvittäminen on aloitettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministe-riön yhteistyönä.

Valiokunnan mielestä on tärkeää, että vesien- ja merenhoitosuunnitelmat toteuttavat edelleen myös Saaristomeri-ohjelmaa ja Itämeren toimintaohjelmaa (Baltic Sea Action Plan, HELCOM). Saaristomeri on Suomen ainoa Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien ns. hot spot -listalla oleva kohde.

Valiokunta pitää hyvänä, että Saaristomeren ravinteiden kokonaiskuormitus on laskenut vuosina 1995—2023. Kokonaiskuormituksen vähenemä johtuu etenkin pistemäisen kuormituksen vähe-nemisestä, lähinnä yhdyskuntien jätevesien puhdistuksen paranemisesta. Myös fosforin haja-kuormitus, joka on pääasiassa maataloudesta peräisin, on vuoden 2023 kuormitustietojen perus-teella ensimmäistä kertaa pysyvämpiluonteisessa laskussa. Typen hajakuormituksen laskusuun-taa sen sijaan ei ole havaittavissa. Ympäristöministeriön on tarkoitus vuoden 2025 alussa antaa

¹⁶ Vesien- ja merenhoidon ohjaus, rahoitus ja tuloksellisuus – Maatalouden ravinnekuormituksen vähentäminen. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 10/2024.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

Itämeren suojelukomissiolle tilannearvio Saaristomeren valuma-alueen poistamisesta Itämeren pahimpien kuormittajien listalta vuoden 2027 loppuun mennessä.

Valiokunta painottaa, että hot spot -listalta poisto edellyttää Saaristomeren-ohjelman jatkamista hallitusohjelman mukaisesti mm. painottaen mittakaavaltaan merkittäviä ravinnekierron parantamiseen johtavia toimenpiteitä. Kuormitusta vähentäviä toimia valuma-alueella ovat mm. maatalouspolitiikan (CAP-suunnitelman) ympäristötoimenpiteet, ravinteiden kierrätys, peltojen kipsikäsittely ja vesistökunnostukset. Vesien ja meren tilan parantamiseen tähtäävän Ahti-ohjelman (2023—2027) kautta valtio myöntää myös avustuksia ja mahdollistaa asiantuntijatuen toimien toteuttamisen sekä edistää toimijoiden, kuten kuntien, yritysten ja yhdistysten yhteistyötä.

Merialueiden ohella on tärkeää vauhdittaa sisävesien tilan parantamista, mikä myös edellyttää mittavia toimenpiteitä ympäristöministeriön hallinnonalan lisäksi muun muassa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 48,7 milj. euroa, joka on noin 0,9 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Määrärahaa käytetään kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden ja kulttuuriperintökohteiden hoitoon sekä uhanalaisten eliölajien ja luontotyyppien suojeluun. Määrärahatasoa alentavat lähinnä eduskunnan tekemien lisäysten poisto (noin 1,5 milj. euroa) ja hallinnonalalle linjatut säästöt (0,2 milj. euroa). Metsähallituksen eräitä julkisia hallintotehtäviä rahoitetaan myös maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta noin 7,1 milj. eurolla (momentti 30.64.50).

Metsähallituksen Luontopalvelujen vastuut ovat lisääntyneet vuosien varrella mm. uusien kansallispuistojen perustamisen myötä. Monet uusista tehtävistä on annettu hoidettavaksi ilman pysyvää rahoitusta. Tulevaisuudessa perusrahoituksen on kuitenkin riitettävä kaikkeen tekemiseen, ml. EU-projektien omavastuuosuuksiin.

Valiokunta nostaa esiin avolaitosvankien työpanoksen, joka on mahdollistanut merkittävän osan eteläisen Suomen retkeilyinfran hoidosta. Vangit ovat edelleen oikeusministeriön laatiman selvityksen mukaan tilaajille maksutonta työvoimaa. Yhteistyökumppaneille maksettuihin korvauksiin esitetään kuitenkin säästöjä, jotka lisäävät Metsähallituksen perusrahoituksen tarvetta. Metsähallitus on näin ollen ilmoittanut luopuvansa avolaitosvankien työllistämisestä. Valiokunta pitää tilannetta valitettavana, koska saadun selvityksen mukaan työvoiman käytöstä on ollut molemminpuolista hyötyä, vaikka toiminta on toisaalta ollut välillä epävarmaa ja vaatinut normaalia enemmän valvontaa.

Valtiontalouden heikossa tilanteessa on tärkeää, että Metsähallituksen tehtäviä priorisoidaan ja palveluverkostoa tarkastellaan kriittisesti. Kahden viime vuoden aikana on esimerkiksi henkilöstön määrä lähes puolitettu (350 henkilötyövuoteen), organisaatorakennetta yksinkertaistettu ja palveluiden hankintaa keskitetty. Lisäksi käynnissä on kiinteistöomaisuuden (noin 2 500 rakennuksen) arviointi, jolla haetaan säästöjä ylläpitokustannuksiin, sekä laaja, tuottavuutta lisäävä tietojärjestelmä- ja arkkitehtuuriuudistus. Valiokunta pitää ympäristövaliokunnan tavoin (YmVL

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

16/2024 vp) tarpeellisenä, että niukan perusrahoituksen lisänä pyritään järjestämään myös muita rahoitusvaihtoehtoja, kuten vapaaehtoiset käyntimaksut ja yrityskumppanuudet.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että virkistys- ja luontokohteiden korjausvelkaa on pienennetty erillisrahoituksella. Lisärahoituksen päätyttyä on siirrytty ylläpitovaiheeseen, joka tulee hoitaa perusrahoituksen turvin. Myös kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennuskohteiden korjausvelan purku on ratkaistava. Asiaa arvioitiin Valtion strategiset vajaakäyttöiset kiinteistöt (STRA-VA) -työryhmässä, joka esitti Luontopalvelujen osalta kolmesta kohteesta luopumista (Kajaanin rauniolinna, Svartholman merilinnoitus ja valtion osuus Kärnäkosken linnoituksesta). Luovuttamisen vaatimiin toimenpiteisiin arvioidaan tarvittavan noin 2 milj. euroa. Lisäksi muiden kohteiden hoidon arvioitiin edellyttävän vuositasolla vajaan 2,8 milj. euron lisäystä.

Valiokunta korostaa Metsähallituksen merkittävää roolia kansalaisten hyvinvoinnin ja ulkoilun edistämisessä ja pitää tärkeänä, että kattavasta ja turvallisesta retkeilyverkostosta kansallispuistoissa ja suojelualueilla pidetään huolta. Myös riittävien esteettömien reittien ylläpito on keskeistä. Metsähallituksen suojelualueilla vaikutetaan niin ikään asetettujen monimuotoisuustavoitteiden saavuttamiseen ja toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoita kustannustehokkaasti.

Valiokunta lisää momentille 1 410 000 euroa, josta kohdennetaan

- 340 000 euroa Aulangon näkötornin seinämuurien peruskorjaukseen
- 220 000 euroa Säpin majakkasaaren rakennusten kunnostamiseen
- 200 000 euroa Metsähallituksen mailla sijaitsevien Unesco Global Geopark -kohteiden kehittämiseen
- 150 000 euroa Tiilikajärven kansallispuiston ja Rautavaaran Hataanmäen sillan korjaukseen
- 150 000 euroa Evon retkeilyalueen perusreitistön kunnostukseen
- 100 000 euroa Raaseporin rauniolinnan peruskorjaukseen
- 100 000 euroa Svartholmin rauniolinnan palveluvarustukseen ja alueen kehittämiseen
- 100 000 euroa Urho Kekkosen kansallispuiston autiotupien korjausvelkaan Saarisellä ja
- 50 000 euroa Maailmanperintöalueen luontoasemien energiatalouden kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 50 133 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

- (1. kohta kuten HE 109/2024 vp)
- (2. kohta kuten HE 191/2024 vp)
- (3.—5. kohta kuten HE 109/2024 vp)
- (3.—5. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Päälukka 35

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,0 milj. euroa, joka on 0,25 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Vuonna 2023 määrärahaa oli vielä noin 47,9 milj. euroa.

Valiokunta pitää määrärahaa tärkeänä, koska sillä rahoitetaan vesien- ja merenhoitosuunnitelmia sekä niitä edistäviä Ahti-ohjelmaa toteuttavia avustus- ja tukihankkeita. Valtionavustukset auttavat sitouttamaan alueellisia toimijoita ja kanavoimaan yksityistä rahoitusta vesien ja meren tilaa parantaviin hoitotoimiin. Vesien ja meren hyvän tilan saavuttaminen edellyttää useissa sadoissa järvi-, joki-, rannikko- ja pienvesikohteissa ulkoisen kuormituksen vähentämistä sekä vesien kunnostusta.

Pilaantuneiden alueiden kunnostukseen esitetään käytettäväksi noin 1,5 milj. euroa, jolla rahoitetaan PIMA-tukilain (246/2019) mukaisesti muun muassa valtakunnallisesti priorisoitujen riskikohteiden kunnostuksia. Lisäksi momentilta 35.10.22 esitetään noin 1,3 milj. euron rahoitusta, joka kattaa esimerkiksi Maaperä kuntoon -ohjelman toimeenpanoa (isännättömien priorisoitujen riskikohteiden pilaantumisen selvittämisen ja tarvittavan asiantuntijatyön).

Valiokunta pitää tärkeänä, että ensisijaisesti pilaantuneen alueen selvittämisen ja puhdistamisen maksaa pilaantumisen aiheuttaja. Toissijaisesti vastuussa on alueen haltija tai maanomistaja ja vasta viime kädessä valtio. Määrärahat ovat tarpeeseen nähden niukat, joten eri vuosien määrärahojen yhdistäminen on välttämätöntä vaikuttavuuden ja ympäristön kannalta merkittävimpien kohteiden puhdistamiseen. Tarpeita todennäköisesti edelleen lisää valmistelussa oleva maaperän seurantaa ja kestävyys koskeva EU:n direktiivi.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Asuntopoliittisia toimenpiteitä katetaan sekä luvun 35.20 määrärahoihin että Valtion asuntorahaston (VAR) varoin. Tässä kokonaisuudessa on tapahtumassa merkittäviä muutoksia.

Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 24.6.2024, että Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (Ara) tehtävät siirretään ympäristöministeriöön vuonna 2025. Ympäristöministeriössä aloittaa 1.3.2025 Valtion tukeman asuntorakentamisen keskus, joka vastaa Aralle aiemmin kuuluneista valtion asuntopoliittikan toimeenpanon lakisääteisistä tehtävistä. Muutos aiheuttaa määrärahasiirron Aran toimintamenomomentilta (35.20.01) ympäristöministeriön toimintamenoihin (35.01.01). Ministerivaliokunta linjasi myös, että VAR:n toiminta talousarvion ulkopuolisena rahastona lakkautetaan ja rahasto sulautetaan osaksi valtion talousarviota vuoden 2026 alusta alkaen.

Aran tehtävien siirto toteutetaan melko nopeassa aikataulussa, mikä voi vaikeuttaa muutoksen hallittua toteutusta muun muassa henkilöstön ja järjestelmien kannalta. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että marraskuussa 2024 siirtoa päätettiin lykätä kahdella kuukaudella myöhäisemmäksi, mikä turvaa Aran toimintakykyä loppuvuonna 2024 valtion asuntopoliittikan toimeenpanossa ja päätösten valmistelussa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Päälukokka 35

Valiokunnan saaman tiedon mukaan VAR:n lakkauttamista koskeva säädösvalmistelu on vasta alkamassa. Rahaston alasajoon kuitenkin osaltaan kytkeytyy vuonna 2025 tehtävä ylimääräinen 200 milj. euron tuloutus valtion talousarvioon hallituksen investointiohjelman rahoittamiseksi.

Valiokunta toteaa, että tiedossa on jo pitkään ollut, että aravalainakannan pienentymisen, rahaston tuottojen vähentymisen ja korkotason nousun myötä VAR:n kassa tulee ehtymään. Tämän vaalikauden tuloutukset talousarvioon vain nopeuttavat muutosta. Rahaston mahdollisista uusista tulonlähteistä on keskusteltu pitkään, mutta toteutuskelpoisia vaihtoehtoja ei ole löydetty. VAR:n lakkauttamisen myötä korkotuet, takaukset ja avustukset tulevat osaksi valtion talousarviota. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esille huolta siitä, heikkeneekö muutoksen myötä sekä valtion asuntopolitiikan ennakoitavuus että mahdollisuus vastasykliseen rakennusalan elvytykseen.

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentin määrärahasta myönnetään asumisneuvonnan tukea kunnille lain (1036/2022) mukaisesti avustuksiin vuosina 2023—2027. Vuoden 2025 tasoksi esitetään 2 milj. euroa, mikä vastaa vuoden 2024 varsinaisen talousarvion tasoa.

Vuodelle 2024 avustusta haettiin 3,5 milj. eurolla. Määrärahan alenemisen ja hakijoiden lisääntymisen myötä avustusosuudet olivat alempia kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2024 avustuksen piirissä on yhteensä 89 asumisneuvojaa 39 kunnassa.

Valiokunta pitää asumisneuvontaa tärkeänä ja vaikuttavana keinona asumisen ongelmien ennaltaehkäisyssä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asumisneuvontaan tulneiden yhteydenottojen määrä on ollut eri puolilla Suomea kasvussa ja niiden arvioidaan jatkavan kasvua ottaen huomioon muun muassa kustannustason nousun, häättömäärien kasvun sekä sosiaaliturvan ehtojen muutokset. Ulosottolaitoksen tilastojen mukaan toimeenpannut hädät lisääntyivät 13 prosenttia vuonna 2023 ja vuoden 2024 syyskuun lopussa häättöjen määrä oli kasvanut jälleen noin 14 prosenttia verrattuna vuoteen 2023 (esimerkiksi Helsingissä jopa 33 prosenttia).

Asumisen taloudelliset haasteet ovat kasvaneet erityisesti suurissa kaupungeissa niin työssä käyvillä kuin työttömillä. Asumis- ja toimeentulotuen muutosten takia yhä useampi pyrkii muuttamaan edullisempiin asuntoihin, joita ei kuitenkaan välttämättä ole kysyntään nähden riittävästi tarjolla suurimmissa kaupungeissa. Tämä luo painetta asumisneuvontaan sekä uhkaa lisätä myös asunnottomuutta.

Valiokunta on huolissaan häättömäärien kasvusta sekä siitä, onko asumisneuvontaa riittävästi saatavilla suhteessa tarpeeseen. Valiokunnan tietoon on tuotu, että erityisesti pienemmissä kunnissa joudutaan harkitsemaan, pystytäänkö palvelua jatkossa tuottamaan omarahoitusosuuden noustua.

Valiokunta sen sijaan pitää hyvänä sitä, että valtion tukemien vuokra-asuntojen asukasvalinnoissa otetaan käyttöön tulorajat vuoden 2025 alusta (valtioneuvoston asetus asukkaiden valinnasta arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 172/2024). Valiokunta toteaa, että ARA-vuokra-asunnot kohdentuvat jatkossa nykyistä selvemmin pienituloisille ruokakunnille, mikä helpottanee asunnon löytymistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

33. Ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristöministeriö on hallitusohjelman mukaisesti käynnistänyt määräaikaisen ohjelman pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi. Ohjelmaan on kutsuttu suurimmat kaupungit ja niiden alueilla toimivat hyvinvointialueet. Näiden yhteishankkeille on varattu 3,65 milj. euroa vuoden 2025 talousarvioon. Tarkoituksena on kehittää pysyviä toimintamalleja ja -rakenteita pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteistyö asunnottomuustyössä on eri vaiheissa eri alueilla. Myös asunnottomien tarpeisiin vastaavien asumispalveluiden riittävyys vaihtelee alueittain, samoin kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarjonnan tilanne.

Valiokunta toteaa, että asunnottomuuden tilastokehitys oli suotuisaa vielä vuonna 2023, mutta kuten momentin 35.20.31 yhteydessä on todettu, niin kuluvan vuoden häätilastot enteilevät käännettä heikompaan. Valiokunta pitää näin ollen hyvänä sitä, että pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen haetaan pysyviä ratkaisuja kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyössä. Yleisesti ottaen asunnottomuuden ratkaisemisessa myös muut toimet, kuten kasvukeskusten riittävä kohtuuhintainen vuokra-asuntojen saatavuus, ovat keskeisessä asemassa.

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Asuntomarkkinatilanne

Rakennusinvestoinnit ovat laskeneet yhtäjaksoisesti vuoden 2022 lopulta asti, ja rakennuslupien määrä laskee edelleen. Asuntoaloituksia oli vuonna 2023 noin 18 000 kappaletta, ja kesäkuun lopussa 2024 liukuva 12 kuukauden aloitusmäärä oli noin 16 000 kappaletta. Vuodelle 2024 Rakennusteollisuus RT ennakoii 20 000 asuntoaloitusta.

Asuntorakentaminen nojaa tällä hetkellä vahvasti ARA-tuotantoon, jossa aloituksia on vuonna 2024 arviolta noin 10 000 asuntoa. ARA-tuotannon osuuden arvioidaan olevan jopa 60 prosenttia asuntorakentamisesta vuonna 2024 (vuonna 2022 osuus oli noin 15 prosenttia ja vuonna 2023 noin 48 prosenttia). Vuonna 2025 ARA-aloitusten määrän arvioidaan vähenevän noin 6 000–7 000 asuntoon erityisryhmien investointiavustusten pienentyessä ja korkotukivaikutuksen laskiessa.

Kuluttajien luottamuksen lisääntymisen, korkotason laskun, inflaation hidastumisen ja ostovoiman kasvamisen myötä käytettyjen asuntojen kauppa on piristynyt syksyllä 2024 ja rakennusalan ennustetaan kääntyvän kasvuun vuoden 2025 aikana. Asuntorakentaminen lisääntyy kuitenkin hitaasti, koska myymättömiä uusia asuntoja on runsaasti. Asuntojen korjausrakentamisen arvioidaan kääntyvän pieneen kasvuun loppuvuodesta 2024 ja kasvun jatkuvan ensi vuonna. Rakennusalan työllisyydessä käännettä odotetaan vuodelle 2025.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

Korkotuki- ja takauslainavaltuudet

Korkotukilainavaltuudet valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon ovat 1,75 mrd. euroa, takauslainavaltuudet 100 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakaukset 100 milj. euroa vuonna 2025. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurille kaupunkiseuduille.

Valiokunta pitää kuulemiensa asiantuntijoiden tavoin tärkeänä sitä, että valtion tukema asuntotuotanto mitoitetaan suhdannetilanteen mukaisesti nousu- ja laskusuhdanteissa. Näin ollen on hyvä, että kuluvin vuoden korkotukilainavaltuus nostettiin lisätalousarviossa 2,25 mrd. euroon ja että asumisoikeusasuntojen korkotukilainojen hyväksyntää päätettiin jatkaa 31.12.2025 asti. Asumisoikeusasunnoilla on ollut tärkeä roolinsa muun muassa segregaaation ehkäisemisessä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan päätöksiä korkotukilainavaltuuden käytöstä on tehty kuluvin vuonna selvästi enemmän kuin vuonna 2023 vastaavaan aikaan. Ara on kuitenkin joutunut hylkäämään tai lykkäämään lyhyen korkotuen lainahakemusten käsittelyä, koska nykyisellä korkotasolla kohteiden vuokrat tulisivat olemaan vähintään markkinavuokrien tasolla. Potentiaalia koko 2,25 mrd. euron valtuuden käyttöön on olemassa, mutta toimeenpanoon voi vaikuttaa niin Aran lakkauttamisen tilanne kuin asiakkaiden aktiivisuus.

Vuoden 2025 korkotukilainavaltuus (1,75 mrd. euroa) on edelleen kohtuullisen korkea, vaikka aleneekin 500 milj. euroa vuodesta 2024. Valiokunta pitää tasoa suhdannetilanteeseen nähden hyvänä, mutta asuntorakentamisen tilannetta ja korkotukilainavaltuuden riittävyyttä on syytä seurata edelleen vuoden 2025 aikana.

Hallituksen lähtökohtana on, että kohtuuhintaista asumista ei synny vain valtion tukeman asuntotuotannon kautta, vaan myös vapaarahoitteisesti. Vapaarahoitteisen tuotannon kohtuuhintaisuutta edistetään muun muassa purkamalla rakentamisen sääntelyä ja sujuvoittamalla kaavoituslainsäädäntöä. Kaupunkien kanssa neuvotelluilla MAL-sopimuksilla tavoitellaan asuntotuotannon kasvua.

Erityisryhmien investointiavustukset

Valtio tukee erityisryhmien asumista korkotukilainoilla ja investointiavustuksilla. Avustuksilla on tarkoitus kattaa kohteissa tarvittavista erityisratkaisuksista aiheutuvia lisäkustannuksia. Osana valtiontalouden säästöjen kokonaisuutta investointiavustuksen tasoa on jouduttu alentamaan. Sen sijaan valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainojen taso on edelleen korkea vaikean suhdannetilanteen vuoksi.

Erityisryhmien investointiavustuksiin osoitetaan 15 milj. euroa. Avustukset kohdennetaan erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen tukemiseen siten, että vammaisten asumiseen liittyvät hankkeet turvataan.

Valiokunta pitää valitettavana sitä, että erityisryhmien investointiavustus alenee merkittävästi (taso oli 63 milj. euroa vuonna 2024 ja 120 milj. euroa vuonna 2023). Valiokunnan saaman tiedon mukaan Aran käsittelyssä on monin verroin enemmän erityisryhmien hankkeita verrattuna

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Pääluokka 35

avustusvaltuuteen. Haku on tällä hetkellä suljettuna eikä uutta olla avaamassa ennen kuin nykyisten hankkeiden tilanne selviää. Avustusvaltuuden taso on niin matala, että se ei riitä jatkossa enää ikääntyneiden ja opiskelijoiden asumisen tukemiseen.

Erityistä huomiota valiokunta kiinnittää ikääntyneiden asumisen investointitarpeisiin, jotka ovat keskeisiä väestön ikääntymisen ja laitoshoidon lopettamisvelvoitteen takia. Hyvinvointialueilla on painetta niin ympärivuorokautisen asumisen kuin erityisesti kevyempien yhteisöllisen asumisen ratkaisuihin ja Aran käsittelyjonossa on runsaasti ikäihmisten asumisen hankkeita. Suurimmissa kaupungeissa ikääntyneiden käyttöön soveltuvia asuntoja syntyy myös vapaarahoitteisesti, mikä osin helpottaa tilannetta erityisesti maksukykyisten osalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että ikääntyneiden asumisen haasteisiin löydetään yhteiskunnan kannalta kokonaistaloudellisesti kestäviä ratkaisuja.

Myös opiskelija-asumisen hankkeita on runsaasti vireillä. Ilman investointiavustusta niitä voidaan edelleen edistää korkotukilainoituksella edellyttäen, että hankkeisiin on järjestettävissä tarvittava oma pääoma (5 prosenttia). Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin huoli opiskelija-asuntojen riittävästä saatavuudesta. Lisäksi on nostettu harkittavaksi, voisiko korkotukilainan osuutta hankkeissa nostaa ja voisiko ilman avustusta ja avustuksella tehtyjen opiskelija-asuntojen vuokrien keskinäisen tasaamisen mahdollistaa.

Valiokunta toteaa, että käynnissä olevassa valtion tukeman asuntorakentamisen kehittämisen työryhmässä (1.5.2024—31.12.2024) käsitellään muun muassa edellä todettuja erityisryhmien asumisen kysymyksiä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Osasto 15

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Valiokunta ehdottaa momentille lisättäväksi 54 878 000 euroa nimellisarvoiseen nettolainanottoon, jolloin nimellisarvoinen nettolainanotto on 12 500 021 000 euroa.

Lisäys johtuu valiokunnan menomomenteille ehdottamista muutoksista.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille merkitään nettotuloa *12 500 021 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 109/2024 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Yhteenveto

YHTEENVETO

Valiokunnan ehdotuksen mukaan sekä tuloarviot että määrärahat päätyvät 89 213 031 000 euroon.

Valiokunta on lisännyt määrärahoja 54 878 000 euroa. Vastaava lisäys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

Tuloarvioiden eroavuudet esitysten ja mietinnön välillä ilmenevät seuraavasta taulukosta:

	Esitys €	Valiokunta €
Os. 11	67 229 150 000	67 229 150 000
Os. 12	6 804 563 000	6 804 563 000
Os. 13	2 602 111 000	2 602 111 000
Os. 15	12 522 329 000	12 577 207 000
Yhteensä	89 158 153 000	89 213 031 000

Määrärahojen eroavuudet esitysten ja mietinnön välillä ilmenevät seuraavasta taulukosta:

	Esitys €	Valiokunta €
Pl. 21	147 890 000	147 890 000
Pl. 22	47 456 000	47 456 000
Pl. 23	246 565 000	246 565 000
Pl. 24	1 221 021 000	1 221 216 000
Pl. 25	1 211 754 000	1 212 286 000
Pl. 26	2 222 690 000	2 225 020 000
Pl. 27	6 507 171 000	6 508 911 000
Pl. 28	40 198 238 000	40 221 638 000
Pl. 29	8 482 129 000	8 488 944 000
Pl. 30	2 623 901 000	2 626 626 000
Pl. 31	3 808 957 000	3 839 372 000
Pl. 32	3 668 151 000	3 669 446 000
Pl. 33	15 327 938 000	15 311 779 000
Pl. 35	253 059 000	254 649 000
Pl. 36	3 191 233 000	3 191 233 000
Yhteensä	89 158 153 000	89 213 031 000

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 109/2024 vp ja sitä täydentävään hallituksen esitykseen HE 191/2024 vp sisältyvän ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2025 edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta hyväksyy talousarvioaloitteen TAA 88/2024 vp.

Eduskunta hylkää talousarvioaloitteet TAA 1—87, 89—280 ja 282—333/2024 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden 2025 talousarviota sovelletaan 1.1.2025 alkaen.

Helsingissä 11.12.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Inka Hopsu vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Laura Meriluoto vas
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Eeva Kalli kesk
varajäsen Jukka Kopra kok

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

varajäsen Minja Koskela vas
varajäsen Mikko Lundén ps
varajäsen Lauri Lyly sd
varajäsen Krista Mikkonen vihr
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Riitta Mäkinen sd
varajäsen Saku Nikkanen sd
varajäsen Nasima Razmyar sd
varajäsen Jaana Strandman ps
varajäsen Henrik Wickström r
varajäsen Timo Vornanen TV
varajäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Jonna Berghäll
tarkastusneuvos Minna Tiili
valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalause 1 /sd

Yleisperustelut

Talouden näkymä on yhä haastava. Vaikka inflaatio ja korkotaso ovat kääntyneet laskuun, on Suomen talous- ja työllisyyskehitys jatkunut heikkona. Suomen kaltaiseen pieneen avoimeen talouteen vaikuttavat myös kansainväliset suhdanteet voimakkaasti, eikä hallituksen voimakkaasti juuri pienituloisimpien ostovoimaa heikentävä politiikka ole juuri tukenut kotimarkkinoiden kysyntää.

Hidas kasvu uhkaa hallituksen sopeutustavoitteita sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Pitkittyessään nyt huolestuttavasti kasvava työttömyys lisää myös hankalasti hoidettavaa pitkäaikais-työttömyyttä. Samalla kunnianhimoton talouspolitiikka uhkaa heikentää pidemmän aikavälin kasvuedellytyksiä, joiden varassa yhteinen hyvinvointi ja julkisen talouden kestävyys pitkällä lo-
pulta ovat.

Vuosi sitten talousarvion vastalauseessaan SDP totesi: Jos talouspolitiikan keskeisimmäksi tavoitteeksi asetetaan kasvun luomisen sijasta julkisen talouden vahvistaminen leikkaamalla suhdanneriskeistä välittämättä, on suuri varaa, ettei saavuteta kumpaakaan. Hidastuva kasvu syö leikkausten vaikutukset, ja puuttuvat kasvupanostukset kostaavat pysyvästi hidastuvana kasvuna.

Juuri näin on valitettavasti käynyt.

Pitkään jatkunut matala syntyvyys yhdistettynä viime vuosiin saakka matalalla tasolla olleeseen työperäiseen maahanmuuttoon on johtanut ikärakenteeseen, joka on verrokkimaitamme vaikeampi. Pienemmän työikäisen väestön on kannettava kasvavat ikäsidonnaiset menot.

Kaikki ei kuitenkaan näytä synkältä. Suomen huoltosuhdetta ja ikärakennetta parantava työperäinen maahanmuutto on toistaiseksi jatkunut korkealla tasolla, ikävä kyllä pikemminkin hallituksesta huolimatta kuin sen ansiosta. Hallituksen ristiriitaiset toimet ja niistä ulkomaillekin kantautuva uutisointi ovat uhanneet heikentää Suomen houkuttelevuutta ja maakuvaa kasvun edellytysten kannalta kriittisten osaajien silmissä.

Työvoiman pitkän aikavälin saatavuuden ongelmaa pahentavat matala investointiaste ja laskuun kääntynyt koulutustaso, jotka yhdessä ovat johtaneet heikkoon tuottavuuden kasvuun.

Viime aikoina on myös saatu ikävä uutisia joidenkin suurien investointien peruuntumisesta tai lykkääntymisestä, ainakin osittain hallituksen tempoilevan veropolitiikan takia.

Julkista taloutta on välttämätöntä tasapainottaa, mutta pitää muistaa, että tasapainottaminen ei korjaa talouden vakavimpia pitkän aikavälin haasteita.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Suomalaiset tarvitsevat luottamusta talouteen ja omaan tulevaisuuteen. Sitä vahvistaisi luottamus siihen, että hallituksella on toimiva suunnitelma ja oikea suunta. Se valittavasti puuttuu juuri nyt.

SDP esittää hallituksen politiikalle oikeudenmukaisemman ja vahvemmin tulevaisuuteen suuntautuvan vaihtoehdon. SDP tasapainottaa taloutta vaihtoehdossaan samassa mittaluokassa kuin hallitus mutta kuitenkin niin, ettei kenellekään aseteta kohtuutonta taakkaa. Samalla SDP pitää kiinni Suomen ilmastotavoitteista ja luontokadon selättämisestä, terveydenhuollon ja vanhuspalveluiden saatavuudesta sekä koulutuksen riittävästä resursseista.

Tulevaisuuden uskoa voidaan vahvistaa turvaamalla arjen palveluita samalla, kun tuetaan kasvua keventämällä pieni- ja keskituloisten verotusta ja tasapainotetaan taloutta oikeudenmukaisesti.

Eikä kulttuurin merkitystä ihmisten hyvinvoinnin, tulevaisuudenuskon ja kasvun kannalta pidä väheksyä. Tällä sektorilla sopeutustoimet tuovat vain minimaalisia säästöjä mutta aiheuttavat laajoja negatiivisia heijastusvaikutuksia kautta yhteiskunnan.

Tällä hetkellä moni suomalainen kamppailee heikentyneen ostovoiman kanssa ja kokee, että talouden taakka on kaadettu erityisesti heikommassa asemassa olevien niskaan. Suomi tarvitsee kasvua, työpaikkoja ja toivoa tulevasta — luottamusta siihen, että kaikille tärkeistä palveluista pidetään kiinni ja että jokainen osallistuu hyvinvointiyhteiskunnan rahoittamiseen.

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaan on löydettävä kestävät ratkaisut. Vihreään teollisuuteen ja energiaan liittyviä investointeja on miljarditolkulla suunnittelupöydällä. Investoinnit pitää saada toteutumaan, uudet vihreät työpaikat on saatava syntymään.

Tulevan kasvun juuri on uusissa teknologioissa. Niissä piilee mahdollisuus kokonaan uusiin teollisuuden aloihin ja innovaatioihin, joita emme osaa edes kuvitella. Lupaavista näkymistä huolimatta emme pääse potentiaaliin, ja investoinnit ja kasvu laahaavat.

SDP panostaisi laajasti turvallisuuteen. Jos emme voi turvata rajojamme, emme voi myöskään ylläpitää hyvinvointiyhteiskuntaa rajojen sisäpuolella. Ulkoiset uhkat ovat valitettavasti kasvaneet, joten myös kovaa turvallisuutta pitää vahvistaa. Laajaan turvallisuuteen kuuluvat kuitenkin myös hyvinvointi ja arjen turvallisuus.

Suomi on ollut maailman osaavin kansa. Valitettavasti emme ole sitä enää. Koulutustaso ja oppimistulokset laskevat. Tämä kehitys on käännettävä. Me emme pärjää ilman osaamispääomaa.

Kaikkien kriisien ja haasteiden keskellä ihmiset kaipaavat näkymää paremmasta huomisesta. On aika tehdä suunnanmuutos ja ryhtyä rakentamaan valoisampaa tulevaisuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa julkisen talouden suunnitelmaansa siten, että taakka julkisen talouden välttämättömästä sopeutuksesta jakaantuu tasaisemmin väestöryhmien kesken.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että verotuksella toteutettavaa julkisen talouden sopeutusta korjataan niin, että se kohtelee eri väestöryhmiä tasapuolisemmin ja että verotuksen painopistettä siirretään tuloverosta haittoihin. Samalla tulee veropohjan aukkoja tilkitä ja verovälttelyä vaikeuttaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa hyvinvointialueille työrauhan ja varaa riittävän rahoituksen sote-palveluiden järjestämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kasvun aineksia toimenpiteillä, jotka lisäävät investointeja ja työperäistä maahanmuuttoa, sekä määrätietoisilla toimilla nuorten koulutustason laskun pysäyttämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa julkisen talouden suunnitelmaa siten, että ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin voidaan tehdä tarpeelliset investoinnit.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää työkyvyttömyyden kokonaisuutta koskevan uudistuksen ja hakee toimivia malleja töihin paluun helpottamiseksi ja työkyvyn ylläpitämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että Suomi pitää kiinni ilmastositoumuksistaan ja hillitsee luontokatoa määrätietoisella toimenpideohjelmalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kokonaisvaltaisen toimintaohjelman nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu kulttuurin kenttään kohdennetuista ylimitoitetuista leikkauksistaan ja muista toimistaan, joilla kulttuurialan toimintamahdollisuuksia kavennetaan.

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta toteaa, että hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut ja sen omat tavoitteet karkaavat. Tämän hallituksen aikana Suomen työllisyyskehitys on ollut Euroopan surkein ja velkaantuminen kasvanut tänä vuonna nopeiten koko Euroopassa. Suomi on menettänyt yli 50 000 työllistä, ja yritysten konkurssien määrä on koko vuosituhannen ennätyskäsä. Hallituksen uskottavuus kansan silmissä on mennyt. Tuoreessa kyselyssä puolet suomalaisista arvioi, että nykyhallitus tekee Suomen huonommaksi maaksi elää. Näin ollen eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut eikä nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ulkoasiainhallinto

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus on päättänyt lakkauttaa ulkoministeriön viestintä- ja globaalikasvatustuen (VGK) ensi vuodesta alkaen kokonaan. Tuella on rahoitettu hankkeita, joiden tavoitteena on lisätä suomalaisten tietoisuutta kehityskysymyksistä ja osallistaa kansalaisia kehitysyhteistyöhön. Tuella on edistetty YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteiden toimeenpanoa. Kansalaisjärjestöjen kehitysviestintä- ja globaalikasvatushankkeet ovat olleet tärkeässä roolissa suomalaisten tietoisuuden lisäämisessä kehityskysymyksistä, globaaleista haasteista sekä yritysvastuukysymyksistä.

VGK-tuki on ollut osa ulkoministeriön kansalaisyhteiskuntayksikön vuosittaista määrärahaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa viestintä- ja globaalikasvatustuen lakkautuksen ja että kansalaisjärjestöjen kehitysviestintä- ja globaalikasvatushankkeiden tukea vahvistetaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Elämme ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta haastavaa aikaa. Suurvaltakilpailu kiihtyy, konfliktit maailmalla lisääntyvät, ja kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää haastetaan monelta suunnalta. Nyt jos koskaan on välttämätöntä, että koko kansainvälinen yhteisö yhdessä ponnistelee niin kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän, kansainvälisen vakauden kuin aseiden vaikenemisen puolesta.

Kehitysyhteistyö on merkittävä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja keskeinen keino kansainvälisen vakauden edistämiseksi. Kehitysyhteistyö sekä humanitaarinen apu ovat kansainvälisen kaupan ohella tärkeässä roolissa työssä vakaamman, turvallisemman ja kestävästi vauraamman maailman puolesta.

Hallitus toteuttaa tällä kaudella mittavia leikkauksia kehitysyhteistyöhön. Vuonna 2025 varsinaisesta kehitysyhteistyöstä vähennetään lähes sata miljoonaa euroa. Toteuttamalla näin massiiviset leikkaukset hallitus heikentää Suomen kehitysyhteistyön vaikuttavuutta maailmalla. Samalla, kun kehitysyhteistyön painopistettä ohjataan tuoreen Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti enemmän kauppaa tukevaan toimintaan ja rahoitukseen, kehitysyhteistyön painopiste siirtyy pois köyhyyden vähentämisestä. Tämä on merkittävä linjanmuutos suomalaisessa kehityspolitiikassa. Köyhyyden poistaminen on YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteista ensimmäinen.

Suomi on pitkään ollut sitoutunut YK:n suosituksen mukaisesti tavoitteeseen siitä, että käyttäisimme 0,7 prosenttia bruttokansantulostamme kehitysyhteistyöhön ja 0,2 prosenttia vähiten kehittyneiden maiden tukemiseen. Tavoitteisiin ei ole päästy, mutta se ei tarkoita, että niistä pitäisi luopua. Päinvastoin tulee luoda pitkäjänteinen suunnitelma, miten tavoitteisiin voidaan päästä. On tärkeää, että Suomi edelleen tavoittelee YK:n tavoitteiden mukaisesti sitä, että se kohdentaa 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön ja 0,2 prosenttia vähiten kehittyneiden maiden (LDC-maat) kanssa tehtävään yhteistyöhön ja apuun.

Edellä mainituista syistä katsomme, että varsinaiseen kehitysyhteistyöhön vuodelle 2025 tulisi osoittaa 50 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen talousarvioesityksessä. Lisäksi, kuten eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on aiemmin edellyttänyt, LDC-maihin kohdistuvan rahoituksen seuranta tulisi palauttaa valtion talousarvioon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 50 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ja
että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa vähiten kehittyneiden maiden (LDC-maat) tukemiseen kohdistuvan kehitysyhteistyörahoituksen seurannan valtion talousarvioon.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

(20.) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Kehitysyhteistyöhön ja järjestökenttään kohdistuvien mittavien leikkausten lisäksi hallitus on lakkauttamassa Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön rahoituksen. Pohjoisen ja arktisen alueen poliittinen merkitys on kasvussa, ja tulevina vuosina tämä kehitys kiihtyy. Erityisesti ilmastonmuutos ja luontokato uhkaavat pohjoisia alueita ja niiden luontoa ja sitä kautta vaikuttavat myös niiden taloudelliseen kehitykseen ja elinvoimaan. Lisäksi ilmastonmuutoksen edetessä erityisesti arktisen alueen turvallisuuspoliittinen painoarvo kasvaa, kun suurvaltojen katseet kääntyvät Koillisväylän suuntaan.

Niin kutsutun IBA-rahoituksen avulla Suomi on aiemmin voinut alueellisen hankeyhteistyön kautta edistää vakautta, turvallisuutta, kestävä kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella sekä osallistua esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen haasteiden ratkomiseen. Nyt koko momenttia esitetään vuoden 2025 talousarvioesityksessä lakkautettavaksi. Edellä mainituista syistä on kuitenkin tärkeää, että IBA-hankeyhteistyön rahoitusmomentti palautetaan valtion talousarvioon ja siihen osoitetaan riittävä rahoitus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 24.90.20 palautetaan valtion talousarvioon, että momentille myönnetään 1 500 000 euroa Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa yhteistyötä Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen vakauden, turvallisuuden, kestävä kehityksen ja taloudellisten yhteistyömahdollisuuksien edistämiseksi.

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Kansalaisyhteiskunta ja järjestökentän toimijat tekevät merkittävää työtä, joka osaltaan tukee Suomen ulkopoliittisia tavoitteita. Kansalaisjärjestöjen asiantuntemus ja kansainväliset ruohonjuuritason verkostot ovat usein myös sellaisia, joita valtionhallinnolta ei löydy. Hallitus on kuitenkin tehnyt merkittävät leikkaukset kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen toimintaan tarkoitettuihin valtionapuihin. Ensi vuodelle Eräät valtionavut -momentille esitetään enää 1,0 miljoonaa euroa, kun vuonna 2024 määräraha oli 1,3 miljoonaa euroa. Näistä valtionavustuksista ovat saaneet rahoitusta monet Suomen kansainvälistä politiikkaa tukevat ja kehittävät järjestöt, kuten esimerkiksi Suomen YK-liitto. Mikäli valtionavustuksia entisestään leikataan, vaarantuu monen järjestön toiminta ja sitä kautta kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuudet kaventuvat.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

että momentille 24.90.50 lisätään 500 000 euroa Suomen ulkopoliittikan keskeisten teemojen parissa toimivien järjestöjen tukemiseen.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusvaltion turvaaminen edellyttää riittäviä resursseja. Kannamme huolta hallituksen talousarvioesityksen merkittävistä puutteista, jotka koskevat oikeudenhoidon ja Rikosseuraamuslaitoksen rahoitusta sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Oikeusministeriön hallinnonalan riittävä resursointi on keskeistä paitsi yksilöiden oikeusturvan myös koko yhteiskunnan vakauden ylläpitämiseksi. Oikeusvaltion ja oikeudenhoidon vahvistaminen on ennen kaikkea periaatteellinen arvovalinta, joka kertoo yhteiskunnan suunnasta ja sitoutumisesta demokratian peruspilareihin. Suomen oikeusjärjestelmän ja oikeusvaltion periaatteiden turvaaminen vaatii riittäviä resursseja, jotta oikeudenhoidon eri osa-alueet voivat toimia tehokkaasti. Muistutamme oikeudenhoidon selonteosta, jossa parlamentaarisesti korostettiin oikeudenhoidon resurssien turvaamista pitkäjänteisesti.

01. Ministeriö ja hallinto

01.Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Oikeusministeriön hallinnonalan riittävä resursointi on keskeistä paitsi yksilöiden oikeusturvan, myös koko yhteiskunnan vakauden ylläpitämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.01 lisätään 3 000 000 euroa oikeusministeriön yleisten menojen kattamiseen ja

että momentille 25.01.01 lisätään 3 000 000 euroa hallinnon säästöjen kohtuullistamiseksi ja toiminnan sujuvuuden turvaamiseksi.

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Kansalaisyhteiskunnan riittävät toimintaedellytykset tulee turvata kaikissa olosuhteissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.50 lisätään 1 900 000 euroa järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamiseksi ja niiden tarjoamien palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kansalaisten oikeusturvan toteutuminen vaatii toimivaa ja riittävästi resursoitua oikeuslaitosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.10.02 lisätään 300 000 euroa korkeimman hallinto-oikeuden kasvavien kulujen kattamiseen ja toimintavarmuuden varmistamiseen.

15. Oikeuspalvelut

01. Oikeuspalveluviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kansalaisten oikeusturvan toteutuminen vaatii riittävästi resursoitua Oikeuspalveluvirastoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.15.01 lisätään 2 000 000 euroa, jotta Oikeuspalveluviraston toimintakyky säilyy ja sen tarjoamat palvelut pysyvät saavutettavina.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Rangaistusten täytäntöönpano vaatii riittävät resurssit, eikä ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista tinkiä vankien kuntouttamisesta.

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.40.01 lisätään 2 000 000 euroa Rikosseuraamuslaitoksen lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen ja henkilöstön riittävyyden turvaamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 25.40.74 palautetaan talousarvioon ja sille lisätään 4 700 000 euroa vankien kuntoutustoiminnan vahvistamiseksi ja heidän yhteiskuntaan integroitumisensa tukemiseksi.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaympäristön haasteiden kannalta on arvokasta, että pääministeri Orpon hallitus kohdistaa sisäisen turvallisuuden viranomaisille mui-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

ta hallinnonalojen pienemmät tuottavuus- ja toimintamenosäästöt osana valtiontalouden tasapainotustoimia. Tosiasiallisesti kuitenkin hallituksen tuottavuus- ja toimintamenosäästötavoitteet asettavat haasteita myös sisäisen turvallisuuden viranomaisille kustannusten samanaikaisesti kasvuaessa. Siksi viranomaisten toimintamenosäästöjä tulisi kohtuullistaa ja niiden riittävä toimintakyky turvata.

Sosialidemokraatit edellyttävät, että Rajavartiolaitoksen resurssit turvataan. Turvallisuuspoliittinen tilanne ja epävarmuus Venäjän toimista Suomen itärajalla alleviivaavat sitä, että Rajavartiolaitokselle on turvattava riittävä toimintakyky ja resurssit koko kehyskaudella. Tämä tulee tehdä siten, että sekä henkilöstön määrä että tekninen kyvykkyys turvataan. Sosialidemokraatit esittävät Rajavartiolaitokselle 10 miljoonan euron määrärahasäystä, jotta Rajavartiolaitos ei ajaudu toiminnassaan lyhytnäköisiin leikkauksiin tulevana vuosina perusrahoituksensa vajeen vuoksi.

Hallituksen tavoitteena on lisätä koulutettavien pelastajien määrää niin, että 1 000 pelastajan lisäys saavutetaan vuonna 2032. Kiirehdimme pelastajapulan ratkaisemista hallituksen tavoitetta nopeammin. Esitämme koulutettavien määrän kasvattamista siten, että tavoiteltu 1 000 uutta pelastajaa saavutettaisiin jo vuonna 2030. Samalla kannamme huolta siitä, että hallituksen talousarvioesityksessä Pelastusopistoon kohdistetaan merkittävä määrärahavähennys tilanteessa, jossa pelastajapulaa yritetään toisaalta ratkaista. Siksi esitämme Pelastusopiston toimintamenosäästöjen kohtuullistamista 200 000 eurolla sekä 800 000 euron lisämäärärahaa pelastajamäärän kasvattamiseksi hallituksen aikataulua nopeammassa tahdissa. Samalla on tärkeää, että hallitus pitää huolta sopimuspalokuntatoiminnan edellytyksistä.

Maahanmuuttopolitiikan on oltava kaikkina aikoina hallittua ja sosiaalisesti oikeudenmukaista. Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää myös riittäviä viranomaisresursseja sekä sujuvia lupa- ja viranomaisprosesseja. Hallituksen julkisen hallinnon sopeutukset heikentävät merkittävästi Maahanmuuttoviraston kykyä hoitaa näitä tehtäviä. Viraston byrokratia uhkaa hallituksen toimesta kasvaa, kun Maahanmuuttovirastolle lisätään tehtäviä ja velvoitteita, mutta samalla ei varmisteta riittävää rahoitusta. Maahanmuuttoviraston resurssien laiminlyönti vaikeuttaa sekä työperäisen maahanmuuton että humanitaarisen maahanmuuton toteuttamista hallitulla, sujuvala ja tehokkaalla tavalla.

SDP ei tue Orpon hallituksen tekemää linjausta alentaa pakolaiskiintiötä 500 kiintiöpakolaisen tasolle. Kiintiöpakolaisuus on kaikkein vaikuttavin tapa kohdentaa kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville, kuten kriisialueiden naisille, lapsille ja perheille. Kiintiöpakolaisina Suomeen saapuvat on jo määritelty pakolaisiksi YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n toimesta, ja he ovat usein lähtöisin erittäin vaikeista olosuhteista. Suomen pakolaiskiintiön tulee olla vuoden 2025 osalta 850—1 050 pakolaisen tasolla. Koska pakolaiskiintiön tasosta päätetään vuosittain valtion talousarvion yhteydessä, tulee Suomen säilyttää mahdollisuus suhteuttaa vastaanotettavien pakolaisten määrä globaaliin pakolaistilanteeseen, kuten on toimittu koko 2000-luvun ajan.

SDP pitää tärkeänä, että pakolaisten vastaanoton aikainen arki turvataan kohtuullisella tavalla ja arjen perustarpeet turvataan. Näin vastaanoton piirissä oleva henkilö kykenee parhaalla mahdollisella tavalla myös aloittamaan uuden elämänsä rakentamisen Suomessa. Siksi SDP peruisi hallituksen esittämän vastaanottorahan leikkauksen, jolla kohtuuttomasti heikennetään jo valmiiksi

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

hyvin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tilannetta. Vastaanottorahan leikkaus kohdistuu myös Ukrainasta paenneisiin, jotka ovat maassa vastaanottopalveluiden piirissä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaikkien sisäisen turvallisuuden viranomaisten riittävät resurssit ja toimintakyvyn ja seuraa tarkoin kustannusten kasvun vaikutuksia viranomaisten toimintaedellytyksiin.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Poliisin täyden toimintakyvyn turvaaminen on erityisen tärkeää jännitteisessä kansainvälisessä tilanteessa. Siksi suojelupoliisin tuottavuustavoitetta tulee kohtuullistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.10.01 lisätään 1 000 000 euroa.

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suojelupoliisin täyden toimintakyvyn turvaaminen on erityisen tärkeää jännitteisessä kansainvälisessä tilanteessa. Siksi poliisin tuottavuustavoitetta tulee kohtuullistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.10.02 lisätään 2 000 000 euroa.

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Rajavartiolaitoksen täyden toimintakyvyn turvaaminen on erityisen tärkeää jännitteisessä kansainvälisessä tilanteessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.20.01 lisätään 10 000 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kiirehdimme pelastajapulan ratkaisemista yleisen turvallisuuden parantamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 lisätään 1 000 000 euroa.

40. Maahanmuutto

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää riittäviä viranomaisresursseja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 5 000 000 euroa ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei laske vuodelle 2025 Suomen pakolaiskiintiötä 500 pakolaiseen. Suomen tulee kantaa vastuunsa globaalista pakolaistilanteesta, ja kiintiöpakolaisten määrä on pidettävä 850—1 050:n tasolla. Tähän hallituksen tulee osoittaa riittävä lisämääräraha valtion vuoden 2025 lisätalousarvioesityksessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, hallituksen esittämä vastaanottorahan leikkaus perutaan.

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Vastaanoton piirissä olevalle henkilölle tulee taata edellytykset uuden elämänsä rakentamiseen Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen, jolla vastaanottotoiminnan tukia korotetaan siten, että kustannukset lisääntyvät 9 200 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Turvallisuuspoliittinen tilanne on haastava niin Suomen lähialueilla kuin maailmanlaajuisesti. Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. On kuitenkin keskeistä, että valitsevassa tilanteessa pidämme kaikin tavoin huolta kansallisesta puolustuskyvystämme. Suomen vahva ja uskottava puolustusratkaisu perustuu yleiseen asevelvollisuuteen, laajaan ja koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen, korkeaan maanpuolustustahtoon sekä jäsenyyteemme puolustusliitto Natossa.

Nato edellyttää tällä hetkellä, että sen jäsenmaat kohdentavat puolustusmäärärahoihin kahden prosentin osuuden bruttokansantuotteestaan. Suomen on sitouduttava toteuttamaan vähintään tämä puolustusbudjettitavoite myös tulevina vuosina. Samalla Suomessa on syytä varautua Naton puolustusbudjettitavoitteen nousuun nykyisestä kahdesta prosentista bruttokansantuotteesta.

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Puolustusvoimien henkilöstö

Vallitsevan turvallisuuspoliittisen tilanteen sekä tuoreen Nato-jäsenyytemme vuoksi Puolustusvoimien työkuorma ja tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet merkittävästi. Lisäksi tulevina vuosina asevelvollisuuden kehittämishanke aiheuttaa lisätyötä. Samoin meidän on tulevaisuudessa varmistettava henkilöstön riittävyys myös kansainvälisiin tehtäviin.

Henkilöstö on avainroolissa niin Puolustusvoimien suorituskyvyn, asevelvollisten ja reserviläisten kouluttamisen kuin koko puolustuksen toteuttamisen näkökulmasta. Puolustusmäärärahoja on viime vuosina aiheellisesti lisätty erityisesti tarvittavien kalustoinvestointien toimeenpanemiseksi sekä Nato-jäsenyyden tarpeisiin vastaamiseksi. Myös henkilöstömäärärahoja on syytä nostaa tulevina vuosina.

Puolustusvoimien henkilöstömäärää onkin tulevina vuosina tarpeen entisestään kasvattaa suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti, jotta pystymme paremmin vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön haasteisiin ja huolehtimaan henkilöstön työssäjaksamisesta. Tulevassa puolustuslonteossa täytyy parlamentaarisesti linjata pitkäjänteisesti siitä, miten henkilöstömäärää aiotaan kehittää tulevina vuosina. Valtion talousarvioissa on myös varattava tähän tarvittava rahoitus.

Yleinen asevelvollisuus, asevelvollisille kuuluvat taloudelliset etuudet ja asevelvollisuuden kehittäminen

Yleinen asevelvollisuus on yksi Suomen puolustusratkaisun kulmakivistä. Asevelvollisuusjärjestelmän ensisijaisena tehtävänä on tuottaa reservi, jolla mahdollistetaan koko maan puolustaminen. Järjestelmä on hyvä vahvan kansallisen puolustuksemme ylläpitämiseksi. Siksi on tärkeää, että yleisen asevelvollisuuden ja varusmiespalveluksen arvostuksesta pidetään huolta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Jotta hyvä varusmiespalveluskokemus varmistetaan myös jatkossa, meidän tulee huolehtia siitä, että varusmiehet saavat ammattitaitoista koulutusta, että tilat, joissa palvelusta suoritetaan, ovat terveitä ja että asevelvollisille kuuluvat taloudelliset etuudet ovat asianmukaisella tasolla. Asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia tuleekin uudistaa ja tuoda ajan tasalle eduskunnan tahdon mukaisesti.

Asevelvollisuusjärjestelmää on tulevana vuosina kehitettävä tasa-arvoisemmaksi parlamentaarisen työryhmän suositusten mukaisesti. Järjestelmän uudistaminen vaatii monipuolista, kokonaisturvallisuuden huomioivaa valmistelua. Asevelvollisuuden kehittäminen aiheuttaa tulevana vuosina lisätyötä ja kustannuksia puolustushallinnolle ja Puolustusvoimille. Uudistukseen liittyy lisäpanostustarpeita erityisesti kouluttajien sekä toimitilojen riittävän määrän turvaamiseksi.

Kertausharjoitusten määrä

Reserviläiset muodostavat 95 prosenttia Suomen sodan ajan vahvuudesta. Siksi on keskeistä, että puolustusbudjetissa varataan vuosittain riittävästi rahoitusta kertausharjoitusten toteuttamiseen, jotta reservin osaamista pystytään ylläpitämään ja koulutusmäärät ovat toimintaympäristön vaatimalla tasolla. Tarve korostuu erityisesti vallitsevassa turvallisuustilanteessa. Tämä edellyttää myös riittävää koulutettujen kouluttajien määrää. Sopimussotilailla ei ole samaa osaamista ja oikeuksia, joita on ammatillisotilailla, joten sopimussotilailla ei voida täysin paikata pysyvän henkilöstön tarvetta.

Puolustusteollisuus

Erityisesti vallitsevassa turvallisuustilanteessa on keskeistä, että turvaamme kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset sekä huoltovarmuuden. Riittävän puolustusmateriaalituotannon turvaaminen on välttämätöntä niin oman puolustuksemme kannalta kuin myös Ukrainan tukemisen näkökulmasta.

Suomen Nato-jäsenyyden myötä myös kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytykset ovat parantuneet. Tätäkin tulee pystyä hyödyntämään. Vientinäköymät parantavat puolustusteollisuutemme toimintaedellytyksiä ja elinvoimaa laajemmin ja sitä kautta edistävät myös omaa turvallisuuttamme ja huoltovarmuuttamme. Samalla se hyödyttää koko Suomen taloutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin henkilöstömäärän määrätietoiseksi kasvattamiseksi Puolustusvoimissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää työn asevelvollisille kuuluvien taloudellisten etuuksien uudistamiseksi ja tuomiseksi ajan tasalle eduskunnan tahdon mukaisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin koulutettujen aliupseerikouluttajien määrän lisäämiseksi, jotta myös reserviläisten kertausharjoitusmäärät pystytään pitämään vallitsevan turvallisuustilanteen edellyttämällä tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä ja huoltovarmuutta sekä vauhdittaa alan vientiedellytyksiä.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Nykyisessä turvallisuustilanteessa on tärkeää huolehtia vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintamahdollisuuksista. Sillä on merkittävä rooli yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ylläpitämisessä. Kiinnostus vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa kohtaan on kasvanut, ja yhä useampi reserviläinen ylläpitää taitojaan omaehtoisella harjoittelulla. Erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) määrärahapaineet ovat viime aikoina kasvaneet niin lisääntyneen kysynnän kuin myös yleisen kustannustason nousun myötä. Vallitsevassa tilanteessa olisi keskeistä turvata Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ja muille vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille riittävä rahoitus jo talousarvioesityksessä, jotta rahoitus on toimijoille paremmin ennakoitavissa ja jottei rahoitusta tarvitse täydentää myöhemmin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksistä ja turvaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöille tarvittavan rahoituksen.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kuntatalouden tilannetta helpotettava

Sosialidemokraatit pitävät välttämättömänä, että sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelu-uudistuksen jälkeenkin kuntien edellytykset järjestää ja tuottaa palveluita sekä kyky tehdä investointeja turvataan. Kuntien tietä kohti sote-uudistuksen jälkeistä aikaa on tasoitettava. Kuntatalouden tilanne on tulevana vuosina haastava. Helpotusta tilanteeseen ei tuo tosiasia siitä, että hallitus on päättänyt siirtää eteenpäin kuntien kannalta hyvin tärkeän valtionosuusuudistuksen toteuttamista. Päätös uudistuksen siirtämisestä ei ainakaan vähennä kuntien tulevaisuudennäkymien ennakoinnin monia haasteita. Sosialidemokraatit kiirehtivät uudistuksen valmistelua. Samalla Suomen kasvun tukeminen hallitusta kunnianhimoisemmilla toimilla tukisi myös kuntien taloutta, sillä ne ovat nykyisessä tilanteessa entistä enemmän riippuvaisia määrittelemistään verotuloista.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Hallituksen kuntapolitiikan pohja uhkaa pettää, kun välttämättömiä uudistuksia ja toimia siirtyy eteenpäin. Kuntien kannalta valtionosuusuudistuksen lisäksi merkityksellinen on myös muun muassa kiinteistöverouudistus.

Vuoden 2025 alusta alkaen työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestäminen siirtyy kuntien vastuulle. Sosialidemokraatit tukevat uudistusta, jonka tavoitteena on tuoda työllisyys-, elinkeino- ja yrityspalvelut lähemmäs kuntalaisia sekä työnantajia. Uudistus ei kuitenkaan voi onnistua ilman valtiovallan aktiivisuutta kuntien tukena uudistuksen toimeenpanossa. Jotta kunnat eivät joudu heti alkuvuodesta valitsemaan, tekevätkö ne sopeutustoimia työllisyyspalveluista vai jostakin muualta, esitämme valtiolta kunnille siirtyviin työllisyysmäärärahoihin merkittävää lisäystä. Kuntia on tuettava TE-uudistuksen toimeenpanossa hallitusti. Riskinä on, että hallitus siirtää TE-uudistukseen liittyvien palveluiden rahoituksen alimitoitettuna kunnille. Myös kuntien rahoitusvastuu työttömyysetuuksista kasvaa. Valtionosuuksien kautta kunnille korvataan työttömyysetuuksien laajenevaa rahoitusvastuuta, mutta työllisyystilanne on merkittävästi heikentynyt vuodesta 2023, jota on käytetty rahoitusvastuun laskennan pohjana. Myös kuntien toimeentulotukimenot ovat kasvaneet merkittävästi, sillä kun hallitus leikkaa sosiaalietuuksista, on toimeentulotuen tarve kasvanut.

Sosialidemokraatit kantavat huolta myös pääministeri Orpon hallituksen tekemistä merkittävistä heikennyksistä kotoutumisen edistämisen palveluiden rahoitukseen. Kunnille maksettavia laskennallisia kotoutumiskorvauksia leikataan noin 60 miljoonalla eurolla. Nämä leikkaukset ovat suoria leikkauksia kunnilta sekä hyvinvointialueilta, ja niiden välilliset vaikutukset pidemmällä aikavälillä uhkaavat käydä yhteiskunnalle kalliiksi. Suomella ei ole varaa epäonnistuneeseen kotoutumispolitiikkaan, jonka hallitus näyttää lyhytnäköisiä säästöjä tavoitelleessaan valinneen linjakseen. Vuoden 2025 alusta kotoutumisen edistämisen päävastuu siirtyy kunnille kotoutumisen edistämisestä annetun lainsäädännön uudistuessa.

Kuntien tilannetta vaikeuttavat myös hallituksen suorat leikkaukset. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön leikkaus tulisikin perua, millä parannettaisiin kuntien tilannetta noin 25 miljoonalla eurolla. Lisäksi hallitus leikkaa kunnilta valtionosuuksia 23 miljoonaa euroa vedoten normien purkamiseen, jota ei todellisuudessa tapahdu. Sosialidemokraatit katsovat, että kuntien rahoitusta ei pitäisi vähentää ilman tietoa vastaavalla laajuudella kunnilta poistettavista tehtävistä. Kannatamme sitä, että kuntien normeja pyritään purkamaan kestävästi. Tämän tulee kuitenkin tapahtua siten, että sekä purettavat normit että vähennettävä rahoitus kulkevat käsi kädessä. Hallituksen normienpurku jättää kunnat tyhjän päälle.

Hyvinvointialueet tarvitsevat nyt työrauhaa

Hyvinvointialueiden toiminnan ensimmäisiä vuosia ovat haastaneet taloudellisesti muun muassa korkea inflaatio, ostopalveluiden kustannusten nopea kasvu, henkilöstöpula sekä toteutuneet palkankorotukset. Sosialidemokraatit eivät voi hyväksyä sitä, että hallitus on heittänyt hankat tiskiinkin hyvinvointialueiden tukemisessa yli vaikeiden ensimmäisten vuosien. Hyvinvointialueita ei tule jättää yksin haasteiden kanssa.

Sosialidemokraatit edellyttävät, että hyvinvointialueille turvataan aidosti edellytykset järjestää kansalaisille laadukkaita, oikea-aikaisia ja kustannustehokkaita sosiaali-, terveys- ja pelastustoi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

men palveluja. On tunnistettu tosiasia, että suuri osa hyvinvointialueiden kustannusten kasvusta johtuu sote-alan viime vuosien palkkakehityksestä, yleisestä hintojen noususta sekä henkilöstön huonon saatavuuden vuoksi kasvaneesta vuokratyövoiman käytöstä. Hallituksen sote-uudistuksen syyttely ei auta, vaan nyt tarvitaan tekoja.

Hyvinvointialueesta annetun lain mukaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tämä tarkoittaa sitä, että alueiden kertynyt alijäämä pitää nykyisen lainsäädännön olosuhteissa kattaa vuoteen 2026 mennessä. Sosialidemokraatit esittävät, että hyvinvointialueilla annetaan lisää aikaa alijäämien kattamiseen. Näin turvataan alueiden työrauha sopeutusten toteuttamiseen hallitusti ja annetaan niille mahdollisuus välttää lyhytnäköisiä leikkauksia sekä tehdä rakenteellisia uudistuksia toteuttamiskelpoisessa ja riittävässä aikataulussa.

Alkuperäistä hyvinvointialueiden rahoituslakia säädettäessä ei voitu tietää, että alueiden ensimmäisiin vuosiin kohdistuisi näin suuria toimintaympäristön muutoksia, ja siksi alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen on perusteltua. Tärkeää on myös huomata, että hyvinvointialueet ovat itse lisää aikaa esittäneet useasti. Korostamme hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan lainsäädännön aktiivisen seurannan tarvetta. Mahdollisiin esiin tuleviin kipupisteisiin on voitava reagoida myös lainsäädäntömuutoksin, mikäli tähän on selkeä tarve. Kyseessä ovat kuitenkin kansalaisille hyvinvoinnin kannalta ne kaikkein tärkeimmät palvelut.

Tullin ja Verohallinnon toimintaedellytykset turvattava

Hallituksen julkisen talouden suunnitelmaan tuleville vuosille sisältyy merkittävä julkisen hallinnon tehostamisohjelma, jonka ensimmäiset vaikutukset realisoituvat nyt valtion vuoden 2025 talousarviossa. Tuottavuus- ja toimintamenosäästöillä tulee olemaan haitallinen vaikutus julkiseen hallintoon sen eri sektoreilla. Myöskään sisäisen turvallisuuden viranomaiset eivät ole täysin suojassa tuottavuus- ja toimintamenosäästöiltä. Hallituksen julkiseen hallintoon kohdistuvia leikkauksia tulisi kohtuullistaa siten, että Suomen tehokkaaksi todettu valtionhallinto pysyy toimintakykyisenä eikä esimerkiksi sisäinen turvallisuus vaarannu. Pidämme huolestuttavana muun muassa Verohallinnon esittämiä arvioita Verohallinnon säästöjen vahingollisista vaikutuksista taloudelle. On kestäväntöntä, mikäli säästöt aiheuttavat veronkannon tehokkuuden vähenemistä tai harmaan talouden kasvua. Tähän meillä ei ole yhteiskuntana varaa.

Pidämme sinänsä perusteltuna ja kannatettavana sitä, että hallitus on loiventanut jonkin verran sisäisen turvallisuuden viranomaisten sopeutusvaadetta osana julkisen hallinnon tehostamista muihin hallinnonaloihin verrattuna. Tätä tulensuojaa ei kuitenkaan anneta yhdenvertaisesti kaikille sisäisestä turvallisuudesta vastaaville viranomaisille. Sosialidemokraatit katsovat, että Tullin tuottavuus- ja toimintamenosäästöä tulisi kohtuullistaa muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten tasolle. Tällä hetkellä Tulli on kohdistumassa vastaava sopeutusvaade kuin muillekin valtiovarainministeriön alaisille viranomaisille. Tämä siitä huolimatta, että Tulli on poliisin ja Rajavartiolaitoksen tavoin keskeinen sisäisen turvallisuuden viranomainen. Hallituksen tulisi kohdella kaikkia PTR-viranomaisia yhdenvertaisesti asettamisissaan tehokkuustavoitteissa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

10. Verotus ja tulli

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen julkiseen hallintoon kohdistuvia leikkauksia tulisi kohtuullistaa siten, että Suomen tehokkaaksi todettu valtionhallinto pysyy toimintakykyisenä ja että Verohallinnon mahdollisuudet puuttua harmaaseen talouteen turvataan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.01 lisätään 4 000 000 euroa ja

että momentille 28.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että Verohallinnon tuottavuus- ja toimintamenosäästötavoitetta kohtuullistetaan tehokkaan veronkannon ja Verohallinnon toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi.

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Tullin tuottavuus- ja toimintamenosäästöä tulisi kohtuullistaa muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten tasolle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.02 lisätään 2 500 000 euroa

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Varmistamme suomalaisille toimivat sote-palvelut

Hallitus jatkaa kovaa leikkauspolitiikkaansa hyvinvointialueilla ihmisille tärkeissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa ja syventää myös ihmisten välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja. Säästöjä tehdään ihmisten oikea-aikaisesta hoitoon pääsystä, turvallisesta ja kattavasta sairaalapäivystyksestä, inhimillisestä vanhusten hoidosta ja lastensuojelun laadusta. Lisäksi hallitus nostaa rajusti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja käytännössä pakottaa hyvinvointialueet maksujen korotuksiin leikkaamalla alueiden rahoitusta vastaavasti. Hyvinvointialueiden rahoituksen niukkuus hankaloittaa jo perustuslain ja ihmisoikeussopimusten edellyttämien riittävien, yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen järjestämistä. Myös satsaus, jonka hallitus te-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

kee lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseen, on osoittautunut hyvin rajoittuneeksi sekä menetelmiltään että kohderyhmältään.

Edellytämme ihmisille tärkeiden sote-palveluiden saatavuuden ja laadun turvaamista. Esitämme, että sote-leikkausten sijaan pidetään kiinni soten tärkeiden sisältölakien tavoitteista. Satsaamalla perustason palveluihin ja ennaltaehkäisyyn voimme hillitä palvelutarpeen kasvua ja kustannuspainetta päivystyksissä ja erikoissairaanhoidossa sekä mahdollistaa erikoissairaanhoidon kehittämisen. Turvaamalla sosiaalipalveluiden saatavuuden ja laadun lisäämme hyvinvointia sekä vähennämme myös terveyspalveluiden kysyntää ja kustannusten kasvua. Pitämällä asiakasmaksut kohtuullisina sote-palveluiden saatavuus turvataan jokaiselle. Toisin kuin hallitus, emme yritä vähentää soten kustannuskasvua leikkaamalla rahoitusta, vaan satsaamalla varhaiseen, oikea-aikaiseen ja vaikuttavaan palveluihin pääsyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hyvinvointialueille annetaan lisää aikaa alijäämien kattamiseen ja niiden työrauha turvataan.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen terveydenhuollon perustason 14 vuorokauden hoitotakuusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa hoitosuhteen jatkuvuutta ottamalla käyttöön omalääkäri- ja omahoitajamalli tai perhelääkärimalli taikka laajentamalla niiden käyttöä.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hillitäkseen vuokratyövoiman ja kalliiden ostopalveluiden käyttöä hyvinvointialueilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta mielenterveyden palveluita voidaan vahvistaa mielenterveysstrategian mukaisesti, ja toteuttaa mielenterveystakuun, mikä tarkoittaa tarpeen mukaiseen hoitoon pääsyä kohtuullisessa ajassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa riittävät ja oikea-aikaiset mielenterveyspalvelut myös terapiatakuun ulkopuolelle jääville lapsille ja alle 23-vuotiaille nuorille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen vanhuspalveluiden ympärivuorokautisen hoidon 0,7:n henkilöstömitoituksesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla huolehditaan siitä, että sosiaalityöntekijöiden sijaisten kelpoisuus on riittävä vastaamaan työn vaatimuksia ja asiakkaiden oikeusturvaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen vammaisten henkilöiden aseman ja palveluiden turvaamiseksi YK:n vammaissopimuksen mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät resurssit yhdenvertaiseen, saavutettavaan ja toimivaan sairaalaverkkoon, jolla turvataan ihmisten oikea-aikainen palveluihin pääsy ja osaaminen alueilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta hyvinvointialueet eivät joudu turvautumaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen 22,5—45 prosentin korotuksiin.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Vuoden 2025 alusta toteutuu TE-palveluiden siirto kuntien vastuulle. TE-uudistuksen sisältö valmisteltiin keskeisiltä osin kuntakokeiluissa. Lupauksista huolimatta kunnille ei siirry niitä kaikkia työttömyyden hoidon työkaluja, joita TE-toimistoilla oli. Tilanteen korjaamiseksi ja kuntien peruspalveluiden turvaamiseksi esitämme kunnille lisärahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla työttömyyden hoitamisen edellytyksiä vahvistetaan kuntataloudessa korottaen kuntien peruspalveluiden valtionosuutta 62 miljoonalla eurolla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus pitää lupauksensa TE-palveluiden kustannusneutraalista siirrosta kunnille. Jotta kunnat eivät joudu heti alkuvuodesta valitsemaan, tekevätkö ne sopeutustoimia työllisyyspalveluista vai jostakin muualta, on työllisyysmäärärahoihin tehtävä merkittävä korotus.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että kuntatalouden tilannetta ei hallituksen toimesta vaikeuteta kohtuuttomasti suorilla tai välillisillä leikkauksilla kuntien rahoitukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen kohdistamansa yhden prosenttiyksikön leikkauksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että kuntien rahoitusta ei normeja purettaessa leikata ilman varmuutta vastaavasti vähenevistä tehtävistä. Kuntien normien purkaminen ei saa muodostua peläksi kuntien rahoitusleikkaukseksi.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Turvataan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen taso

Kansalliset perusopetuksen oppimistulosarviointit osoittavat, että erot oppilaiden osaamisessa eri puolilla Suomea ovat pieniä. Sen sijaan erityisesti kaupunkien sisällä koulujen välillä voi olla suuriakin eroja.

Peruskoulu ei voi yksin ratkaista oppimistulosten laskuun liittyviä ongelmia, sillä kehitys linkittyy laajemmin oppimiseen, hyvinvointiin ja muihin taustalla vaikuttaviin yhteiskunnallisiin tekijöihin. Yksittäisten syiden sijaan tulisikin keskittyä koulutusjärjestelmän kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja esimerkiksi siihen, miten hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyviin haasteisiin voidaan vastata jo varhaiskasvatuksessa.

Leikkaukset OKM:n hallinnonalalle johtavat esimerkiksi henkilöstön irtisanomisiin, vaikeuttavat eri virastojen lakisääteisiä tehtäviä ja lopettavat opettajien henkilöstökoulutuksen. Kannustamme hallitusta turvaamaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tason sekä pitämään kiinni OKM:n hallinnonalan henkilöstöstä ja sen osaamisesta.

Toisen asteen koulutusta vahvistettava koulutusleikkausten sijaan

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Lukiorahoitukseen tehdään samanaikaisesti vähennyksiä. Valtionavustussäästö on suuruudeltaan 1,7 miljoonaa euroa, ja norminpurkutalkoiden teemalla lukiorahoituksen perustasta viedään miljoona euroa. Vaikka lukioon kohdistetaan lisärahaa oppimisen tuen kautta, voidaan perustellusti väittää, ettei rahaa todellisuudessa tule lainkaan uusiin velvoitteisiin. Esitämme lukiokoulutukseen 2 miljoonaa euroa.

Kun ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron rahoitusleikkaukseen lisätään maksuttomien oppimateriaalien korvaavina säästöinä kuuden miljoonan sopeutukset strategia- ja kehittämisrahoitukseen ja norminpurku-perusteella tehty neljän miljoonan euron leikkaukset, pienenee ammatillisen koulutuksen rahoitus vuonna 2025 noin 130 miljoonalla eurolla. Leikkauksen jälkeen ammatillisen koulutuksen rahoitus on kuntaosuus huomioiden noin kaksi miljardia euroa.

Kokonaisuudessaan leikkaukset nousevat sellaiselle tasolle, että on perusteltua todeta hallituksen pettäneen lupauksensa pitää koulutus erityissuojeluksessa.

Vaikka ammatillisen koulutuksen säästöjä on perusteltu aikuiskoulutuksen menosäästöiksi, ei säästökohdennuksia todellisuudessa voida osoittaa vain aikuiskoulutukseen, vaan ne tulevat kohdistumaan opetuksen järjestäjän parhaaksi katsomalla tavalla ja siten väistämättä myös oppivelvollisuutta suorittavien opintoihin.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat haitallisia aikuisten täydennys- ja muuntokoulutukselle sekä alan tai ammatin vaihtamiselle. Työelämässä on tarve entistä enemmän tutkinnon osille ja sitä pienemmille täydentäville osaamiskokonaisuuksille (muun muassa mikrotutkinnot ja osaamismerkkit). Nyt tehtävä leikkaus kohdistuu myös tutkintoa lyhyempiin kokonaisuuksiin eli katkaisee joissakin tapauksissa mahdollisuuden kehittää osaamistaan kokonaan. Ammatillisen koulutuksen laatu ja laajuus on turvattava yhteiskunnan muutoksissa. Esitämme ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkausten perumista.

Suomessa on pula korkeakouluetuista työntekijöistä

Hallituksen tavoitteena on nostaa korkeakouluettujen osuus väestöstä 50 prosentin tasolle vuoteen 2035 mennessä. Tavoite on kunnianhimoinen, mutta vaatisi toteutuakseen yliopistojen rahoituksen kasvattamista merkittävästi nykyisestä.

Viimeistään vuoden 2025 kehysriihessä tarvitaan päätöksiä pitkäjänteisestä ja pysyvästä rahoitustason nostosta yliopistojen toimintaan. Yliopistojen T&K-rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä, jotta tutkimusperustamme kaikilla sektoreilla pysyy kunnossa ja T&K-tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Yksinkertaisinta olisi osoittaa lisärahoitusta yliopistojen perusrahoitukseen ja kohdentaa rahoitus T&K-toimintaan budjettikirjauksella. Kasvava TKI-rahoitus kohdistuu nyt tehottomasti. Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa yksiselitteisesti esitettiin, että rahoitusta tulisi kohdentaa myös suoraan korkeakouluille perusrahoituksen kaltaisessa muodossa.

Taide ja kulttuuri ovat kansakuntamme tärkeintä pääomaa

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Orpon hallituksen leikkaukset OKM:n hallinnonalalla kohdistuvat eniten taiteeseen ja kulttuuriin. Taiteen ja kulttuurin jo ennestään pienessä rahoitusosuudessa pienetkin muutokset ovat suhteessa isoja, ja niillä on huomattavia vaikutuksia osana laajempaa taiteen ja kulttuurin systeemiä ja elinvoimaa.

Taiteen ja kulttuurin edistämiseen osuvat leikkaukset (6,5 miljoonaa euroa) ovat vaikutuksiltaan suuret, ja ne kohdentuvat erityisesti vapaaseen kenttään eli valtionosuusjärjestelmän ulkopuoliin, tyypillisesti pieniin toimijoihin ja yksittäisiin taiteilijoihin.

Teattereiden, orkesterien ja museoiden valtionosuudet vähenevät ensi vuonna noin 11 miljoonaa euroa, josta noin 8 miljoonaa euroa kohdistuu esittäviin taiteisiin ja kolme miljoonaa museoihin. Leikkaukset teattereiden ja orkesterien valtionosuuteen voivat suistaa taidelaitokset itseään ruokkivaan kurjistumisen kierteeseen.

Museoiden valtionosuusrahoitukseen tehtävillä leikkauksilla on merkittäviä vaikutuksia ennestään niukoilla resursseilla toimivaan museoalaan.

Av-tuotantokannustin pienenee 12 miljoonasta eurosta 10 miljoonaan euroon, mikä vähentää varsinkin tv-tuotantojen määrää. Tuotantokannustimen leikkaus ei ole järkevää, koska se tuottaa valtiolle enemmän kuin valtio siihen sijoittaa.

Yksityisen kopioinnin lainsäädäntöön perustuvan hyvitysmaksun määrää leikataan 11 miljoonasta eurosta 5,5 miljoonaan euroon. Hyvitysmaksun leikkaus tarkoittaa pienempiä tekijänoikeuskorvauksia av-alan tekijöille tilanteessa, jossa työttömyys lisääntyy ja toimeentuloon on muutenkin tulossa isoja lovia.

Lisäksi taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiin vaikuttaa arvonlisäveron korotus: kirjat, elokuvanäytökset sekä viihteen ja kulttuurin pääsyliput siirtyvät 14 prosentin arvonlisäverokantaan. Tämä aiheuttaa kohtuuttoman vaikean yhtälön kulttuurialan toimijoille.

Kulttuuriala on merkittävä ja työllistävä osa elinkeinoelämää. Kansainvälisessä vertailussa luovien alojen BKT-osuus on Suomessa pieni, joten kasvupotentiaali on huomattava. SDP esittää, että taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvien 17,4 miljoonan euron sekä yksityisen kopioinnin määrärahan 5,5 miljoonan euron leikkaukset perutaan.

Nuorten hyvinvointia on järkevää tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa

Nuorisoalan kokonaisrahoitus jakautuu useaan eri kohteeseen järjestöille, kunnille ja muille toimijoille. Rahoitus oli vuonna 2023 noin 85 miljoonaa euroa, mikä sisälsi määräaikaista korona-ajan panostuksia nuorisotyöhön. Vuoden 2024 varsinaisessa talousarvioesityksessä kokonaisrahoitus oli noin 74 miljoonaa euroa. Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2025 nuorisoalan kokonaisrahoitus on noin 70,9 miljoonaa euroa. Verrattuna Orpon hallituskautta edeltävään aikaan vuoden 2025 nuorisoalan rahoitus vähenee hallituksen jo tekemien ja ensi vuodelle esittämien leikkausten sekä määräaikaisten avustusten loppumisen myötä yli 15 prosenttia verrattuna vuoteen 2023.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Esitämme nuorisotyöhön 4 miljoonaa euroa.

Lisätään liikuntapaikkoja

Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla vähintään kolme miljardia euroa. Liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyyskannalta. Yksilöiden elämänlaatua voidaan parantaa merkittävästi panostamalla ennalta ehkäisevään terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä arkiliikkumisen ja liikunnan vahvistamiseen.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä liikuntatoimen määrärahoiksi esitetään noin 154,5 miljoonaa euroa, mikä on noin 11 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa (165 miljoonaa euroa).

Esitämme liikuntapaikkarakentamiseen 7 miljoonaa euroa.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Liian rajut ja nopeat tehostamistoimet vaarantavat hyvän hallinnon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.01.01 lisätään 5 200 000 euroa.

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Opetushallinnon avustusten syvät leikkaukset vaarantavat monia arvokkaita toimintoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.01.31 lisätään 4 000 000 euroa.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Koulutuksen riittävät resurssit tulee turvata.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.30 lisätään 2 000 000 euroa avustusten maksamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Järjestöjen riittävät toimintaedellytykset tulee turvata.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.51 lisätään 950 000 euroa.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin kohdistuu kaikki erät huomioden leikkaus, vaikka tehtävät lisääntyvät. Tästä leikkauksesta tulisi luopua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

momentille 29.20.35 lisätään 2 000 000 euroa valtion avustuksiin.

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset eivät todellisuudessa rajaudu vaikutuksiltaan vain aikuiskoulutukseen. Koulutusleikkaukset ovat kokonaisuudessaan epäviisasta politiikkaa, kun pikemminkin tarvitaan osaamistason nostoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

momentille 29.20.30 lisätään 62 600 000 euroa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen, jolla ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset perutaan.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakoulujen suhteellista osuutta TKI-rahoituksessa tulisi kasvattaa pidemmän aikavälin vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa T&K-rahoitusta parlamentaarisen TKI-työryhmän linjausten mukaisesti suoraan korkeakouluille perusrahoituksen kaltaisessa muodossa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen tulevaisuus nojaa korkeaan osaamiseen, tutkimukseen ja opetukseen. Tämä edellyttää korkeakoulujen riittävä rahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.56 lisätään 4 000 000 euroa tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen.

70. Opintotuki

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jolla opiskelijoiden siirto yleisen asumistuen piiristä asumislisälle perutaan.

80. Taide ja kulttuuri

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Teattereiden, orkesterien ja museoiden valtionosuudet vähenevät ensi vuonna noin 11 miljoonaa, josta noin 8 miljoonaa euroa kohdistuu esittäviin taiteisiin ja kolme miljoonaa museoihin. Leikkaukset teattereiden ja orkesterien valtionosuuteen voivat suistaa taidelaitokset itseään ruokki-vaan kurjistumisen kierteeseen.

Museoiden valtionosuusrahoitukseen tehtävillä leikkauksilla on merkittäviä vaikutuksia ennestään niukoilla resursseilla toimivaan museoalaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.31 lisätään 10 900 000 euroa esittävälle taiteelle ja museoille.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisen kopioinnin lainsäädäntöön perustuvan hyvitysmaksun määrää leikataan 11 miljoonasta eurosta 5,5 miljoonaan euroon. Hyvitysmaksun leikkaus tarkoittaa pienempiä tekijänoikeuskorvauksia av-alan tekijöille tilanteessa, jossa työttömyys lisääntyy ja toimeentuloon on muutenkin tulossa isoja lovia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.41 lisätään 5 500 000 euroa yksityisen kopioinnin hyvitykseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Taiteen ja kulttuurin edistämiseen osuvat leikkaukset ovat vaikutuksiltaan suuret, ja ne kohdentuvat erityisesti vapaaseen kenttään eli valtionosuusjärjestelmän ulkopuolisiin, tyypillisesti pieniin toimijoihin ja yksittäisiin taiteilijoihin. Kulttuuriala on merkittävä ja työllistävä osa elinkeinoelämää. Kansainvälisessä vertailussa luovien alojen BKT-osuus on Suomessa pieni, joten kasvupotentiaali on huomattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 6 500 000 euroa taiteen ja kulttuurin edistämiseen.

90. Liikuntatoimi

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla vähintään kolme miljardia euroa. Liikunnan ja liikkumisen terveys- ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä julkisen talouden kestävyyskannalta. Lisätään liikuntapaikkarakentamiseen 7 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.51 lisätään 7 000 000 euroa liikuntapaikkarakentamiseen.

91. Nuorisotyö

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Verrattuna Orpon hallituskaudesta edeltävään aikaan vuoden 2025 nuorisoalan rahoitus vähenee hallituksen jo tekemien ja ensi vuodelle esittämien leikkausten sekä määräaikaisten avustusten loppumisen myötä yli 15 prosenttia verrattuna vuoteen 2023. Nuorisotyöhön on tärkeää panostaa riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.50 lisätään 4 000 000 euroa nuorisotyöhön.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maatalouden kannattavuus

SDP:n mielestä on tärkeää, että maatalouspolitiikan ytimenä on jatkossakin ruoantuotanto, ja tämän tulee näkyä maataloustukien kohdentamisessa nykyistä paremmin. SDP haluaa selvittää tar-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

kemmin passiivisten maatilojen tukipolitiikkaa ja kohdentaa tuet tiloille, joilla on aidosti tuloja ruoantuotannosta. Tilanteessa, jossa valtiontaloutta sopeutetaan jokaisella sektorilla, ei voi olla niin, että tukia menee 86 miljoonaa euroa vuodessa tiloille, joilla ei ole tuloja maataloudesta. Asiaa on syytä selvittää tarkemmin ja tehdä korjausliike.

Maatalouden kannattavuus on ollut pitkään heikko, ja maatalouden yrittäjätulo laskee edelleen. Energiasiirtymän ja ilmastomuutoksen asettamat haasteet vaikuttavat suoraan Suomen ruokajärjestelmän kestävyYTEEN.

Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan maatalouden myyntituloja ei ollut 13 100 tilalla vuonna 2020. Näistä kuitenkin noin 10 000 tilaa on vastaanottanut valtion tai muita tukia yhteensä noin 86 miljoonan euron edestä. Saman selvityksen mukaan 3 200 tilalla ei ollut myyntiä tai tuloja esimerkiksi matkailusta viitenä vuotena vuosina 2016—2020, mikä tarkoittaa 7 prosenttia tiloista. Luvut ovat hätkähdyttäviä. Tilanteessa, jossa valtiontaloutta sopeutetaan jokaisella sektorilla, ei voi olla niin, että tukia menee 86 miljoonaa euroa vuodessa tiloille, joilla ei ole tuloja maataloudesta. Asiaa on syytä selvittää tarkemmin ja tehdä korjausliike.

Hallituksen panostukset maatalouden kannattavuuden, tukijärjestelmän kohdentavuuden ja ruokajärjestelmän kestävyYden parantamiseksi ovat vaatimattomia. Hallitus ei toimi lainsäädännön kehittämisen eikä määrärahojen uudelleen kohdentamisen puolella riittävästi.

Hallituksen tulee jatkaa kotimaisen maatalouden uudistamista niin ravinteiden kierrätyksen, tuotantoeläinten hyvinvoinnin, maa- ja elintarviketalouden, tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä elintarvikeviennin saralla. Esimerkiksi uuselintarvikkeiden kehittämiseen keskittyvien start up -yritysten tukeminen voi olla yksi avain maataloustulon kasvuun. Olennaista on, että samaan aikaan ruoantuotannon markkinalähtöisyyttä, arvonalisää sekä tukipolitiikkaa kehitetään. Vaikka tukien uudistaminen on osa laajempaa kokonaisuutta ja ratkaistaan monin osin EU-tasolla, voidaan myös kotimaan ratkaisuilla lisätä tukien kustannustehokkuutta.

Vesihuolto säilytettävä kansallisissa käsissä

Vesihuolto on huoltovarmuuden kannalta yksi tärkeimmistä ja haavoittuvimmista sektoreista. Ilman vettä ei ole elämää, ja kyse on kaikkein kriittisimmästä infrasta yhteiskunnassamme. Tämän tosiasian seurauksena on ensiarvoisen tärkeää, että vesihuollon toimintavarmuutta ja kyberturvallisuutta edistetään ja osoitetaan riittävät resurssit. Vesihuoltolainsäädäntöä ollaan juuri uudistamassa. Hallituksen on säädettävä laki niin, että se toteuttaa eduskunnan tahtotilaa vesi-infran säilymisestä julkisyhteisöjen käsissä, ja tilkittävä kaikki mahdollisuudet yksityistää vesilaitosinfra missään tilanteessa.

Turkistarhaus lopetettava siirtymäajalla ja eläinten suojelua tehostettava

Turkistarhaus on epäeettinen ja kärsimystä aiheuttava elinkeino, joka on kiellettävä Suomessa ja EU-maissa riittävällä siirtymäajalla. Hallituksen on valmisteltava laki turkistarhauksen kieltämiseksi Suomessa. Tarvitaan myös sosiaalisesti kestävä siirtymä tarhaajille, mikä tarkoittaa mahdollisuutta kouluttautua uuteen ammattiin. Pitkällä aikavälillä turkistarhauksen kieltäminen tuo merkittävät säästöt valtiontalouteen, kun esimerkiksi eläintautilain mukaisia korvauksia ei tarvit-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

se enää maksaa. Vuonna 2024 Ruokaviraston arvion mukaan korvauksia viranomaisen lopettamista turkiseläimistä tulee maksettaviksi yhteensä 50,7 miljoonaa euroa.

Hallitus vaikeuttaa metsäalan ja elintarvikealan työvoiman saatavuutta

Hallituksen tekemät koulutusleikkaukset vaikeuttavat ammatinvaihtajien kouluttautumista sekä luonnonvara-alalla että elintarvikealalla. Päätöksillä on merkittävä vaikutus työvoiman saatavuuteen. Ammatinvaihtajien merkitys esimerkiksi koneenkuljettajien kouluttamisessa metsäkonealalle on jatkuvasti noussut. Ammattikouluissa käytössä oleva jatkuva haku onkin tärkeä väylä saada alalle hyvin motivoitunutta työvoimaa kustannustehokkaasti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää uudistuksen, jonka myötä maataloustukien maksaminen niille tiloille, joilla ei ole tuloja maataloudesta, lopetetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa toimiaan kotimaisen maatalouden uudistamiseksi, kannattavuuden parantamiseksi ja elintarvikeviennin tehostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus noudattaa eduskunnan tahtotilaa eikä yksityistä suomalaista vesihuoltoa missään tilanteessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus kieltää lailla turkistarhauksen ja asettaa riittävän siirtymäajan, jotta tarhaajat voivat kouluttautua uuteen ammattiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa luonnonvara-alan ja elintarvikealan työvoiman saatavuuden kehittämällä alan koulutusta ja mahdollistamalla alan vaihtamisen joustavasti.

01. Hallinto ja tutkimus

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus ei aio jatkaa alun perin määräaikaisena perustetun eläinsuojeluasiamiehen virkaa, joka päättyi vuoden 2023 lopussa. Virka perustettiin vuonna 2011 SDP:n aloitteesta koordinoimaan valtakunnallista eläinsuojelupolitiikkaa. Määräaikainen ja vaalikausittain katkeava virka ei edistä työn jatkuvuutta. Eläinsuojeluasiamiehen virka tulee vakinaistaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta muuttaa momentin 30.20.01 perusteluja siten, että määrärahaa voidaan käyttää eläinsuojeluasiamiehen viran perustamiseen ja kohdentaa momentin sisältä 180 000 euroa viran perustamisen kustannuksiin.

10. Maaseudun kehittäminen

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Erityisesti pienten ja keskisuurten tilojen kyky vastata kasvavien raportointi- ja vastuullisuustietojen toimittamiseen on heikko. Viljelijät tarvitsevat tukea ja laskenta- ja neuvontapalveluita, jotta he voivat toimittaa vaaditut tiedot esimerkiksi pankkilainan saamiseksi. Neuvonta ja ohjaus on tarpeen myös kausityöntekijöiden oikeudenmukaisen kohtelun turvaamiseksi tiloilla. Maataloudessa ulkomaisen kausityövoiman käyttö on yleistä. Talousarviossa neuvontapalveluista ollaan leikkaamassa rahoitusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.10.50 lisätään 500 000 euroa maatalouden neuvontapalveluihin.

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

4H-toiminta tarjoaa ympäristö- ja yrittäjyyskasvatusta nuorille. 4H-nuorisotyö ennaltaehkäisee syrjäytymistä, tuo harrastusmahdollisuuksia, edistää nuorten työelämävalmiuksia ja yrittäjyyttä sekä työllistää vuosittain tuhansia nuoria. 4H-toiminnan valtionavustuksen määrä alenee 0,15 milj. euroa ensi vuonna.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.10.55 lisätään 200 000 euroa 4H-toimintaan.

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen Kylät ry toimii maaseudun elinvoiman, turvallisen asuin ympäristön ja asukkaiden hyvinvoinnin puolesta. Yhdistys on luonut pienellä tuella vaikuttavaa toimintaa ympäri Suomen. Kylätoiminnan valtionapua leikataan talousarvioesityksessä 1,4 miljoonasta eurosta 1,1 miljoonaan vuonna 2025.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.10.63 lisätään 300 000 euroa kylätoiminnan valtionapuun.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Ruokavirasto vastaa elintarvikemarkkinavaltuutetun virasta ja sen toimintamenoista. Määräraha on niukka, vaikka lakisääteiset tehtävät lisääntyvät. On tärkeää, että resurssit seuraavat lakisääteisten tehtävien kasvaessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.01 lisätään 1 000 000 euroa Ruokaviraston lakisääteisiin tehtäviin.

40. Luonnonvaratalous

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Tärkeän ja menestyksekkään vaelluskalojen suojeluun tähtäävän Nousu-ohjelman rahoitus on niukkaa ja vähenee noin miljoona euroa viime vuoteen verrattuna. Suomen lähes kaikki vaelluskalat ovat silmälläpidettäviä tai uhanalaisia. Nousu-ohjelma on omarahoitussuosivaatimuksiin hyvä esimerkki, kuinka yksityistä rahoitusta voidaan hyödyntää osana luonnonsuojelua. Nousu-ohjelman avulla on kanavoitu yksityistä rahoitusta vaellusesteiden purkamiseen, sillä hankkeisiin tarvittava omarahoitussuosus on 50 prosenttia. Yksityisen rahoituksen merkitys vesiensuojeluun korostuu tulevaisuudessa, ja tämän vuoksi myös julkisen rahan riittävyydestä tulee huolehtia. Ohjelman rahoitusta tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.31 lisätään 7 000 000 euroa vaelluskalojen suojeluun ja nousuesteiden poistamiseen.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Metsien monimuotoisuuden edistäminen on yksi metsätalouden tärkeimmistä haasteista tällä hetkellä. Metsien käyttöön kohdistetaan yhä voimakkaampaa painetta ja metsien monimuotoisuutta on vahvistettava. Talousmetsien hoidon ohessa tapahtuvaa luonnon- ja ympäristöhoitoa tulee lisätä. Teollisuuden puunkäytön voidaan olettaa talouden elpymisen myötä kasvavan lähivuosina. Kun puuhun perustuva teollisuus luo taloudellista hyvinvointia Suomeen, samalla puunhankintamäärien nousu luonnollisesti lisää monimuotoisuuden heikkenemisen riskiä metsissä. Tarvitsemme aktiivisia toimia metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 4 000 000 euroa metsäluonnon hoidon edistämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen liikennepolitiikan linja tuntuu olevan vaikeiden ratkaisujen siirtäminen seuraaville hallituksille; nyt keskitytään näennäisiin tekoihin ja osaoptimointiin. Toivoisimme hallitukselta kykyä vastata myös tulevaisuuden haasteisiin liikennejärjestelmän rahoituksesta, sähköistymisestä sekä päästövähennyksistä. Liikennejärjestelmän kehittämisen kokonaiskuva tuntuu puuttuvan, ja pitkän aikavälin valmistelu on haudattu myöhemmin perustettaviin työryhmiin. Hallitus on mm. hankeyhtiöiden osalta korostanut tekevänsä vain omat ratkaisunsa, ja suurhankkeiden tulevaisuuden haasteet kuuluvat seuraaville hallituksille.

Hallitus esittää yhteensä 100 miljoonan euron leikkausta kehittämishankkeiden rahoituksesta osana julkisen talouden tervehdyttämistä. Orpon hallitus ei aio kuitenkaan itse leikkauksestaan kärsiä, vaan rahoittaa omat liikennehankkeensa investointiohjelmana valtionyhtiöistä saatavan kertarahoituksen turvin. Hallitusohjelman pysyvät leikkaukset koskevatkin vasta tulevia hallituksia. Liikenneverkkojen pitkäjänteisen kehittämisen kannalta tämä ei ole kestävä ratkaisu, vaan johtaa käytännössä rahoitusongelmien siirtämiseen myöhemmäksi. Tämä vaikuttaa kuitenkin olevan hallituksen toimintatapa, oli kyseessä päästövähennystarpeet, liikenteen verotus taikka Länsiradan rakentamisen rahoitusratkaisut.

Selvää on, ettei hallituksen ajama rahoitusmalli liikennehankkeiden rahoituksesta valtion tuottavaa omaisuutta realisoimalla ole kestävä ratkaisu tulevaisuuteen. Kannustammekin hallitusta palaamaan kehysrahoitukseen. Liikenteen investointivelka kasvaa joka tapauksessa tulevaisuudessa, eivätkä monet edes hallituksen talousarvioesityksessään kasvutoiminakin esittämät investointikohteet pääse käyntiin vuodelle 2025 esitettyjen mitättömien määrärahojen takia kuin vasta vuonna 2026.

Kiitämme kuitenkin hallitusta siitä, että ainakin käsiteltävän talousarvion yhteydessä esitetyistä investoinneista monet olivat myös Väyläviraston kiireelliseksi ja tehokkaiksi arvioimia parlamentaarisen Liikenne 12 -työn pohjalta. Säätytalolla valmisteltua hallitusohjelman hankelistausta on ilmeisesti arvioitu uudelleen liikennejärjestelmän tarpeiden mukaisesti.

Hallituksen valtionomaisuudesta rahoitettava investointiohjelman valtuuksien ja määrärahojen yhteissumma on täydentävän talousarvioesityksen myötä noin 3,4 miljardia euroa. Ministeriöltä saamamme selvityksen mukaan näistä liikenneinvestointeja on 2,67 miljardin euron arvosta. Hallitus on siis tehnyt merkittäviä talousarviopäätöksiä lähivuosien rahan käytöstä, mutta itse rahat hallitukselta vielä puuttuvat. Rahoihin hallitus aikoo palata myöhemmissä talousarvioesityksissä, vuoden 2026 loppuun mennessä. Myös väylähankkeiden valtuuksiin nähden ensi vuodelle esitetyt määrärahat ovat pieniä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa parlamentaarisen Liikenne 12 -ryhmän linjaamaan toimintamalliin liikennepolitiikassaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa väylähankkeiden rahoituksessa kestävään, pitkäjänteiseen kehysrahoitukseen ja purkaa nykyisen kertarahoitteisen investointiohjelmansa.

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus pitää kiinni väyläverkkojen kehittämisestä valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman puitteissa, edistää parlamentaarista yli vaalikausien ylittävää valmistelua sekä huolehtii avoimesta ja kulloinkin parhaaseen tietoon perustuvas-
ta päätöksenteosta.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Korjausvelan määräksi arvioidaan jo 4,2 miljardia euroa ja määrän ennustetaan kohoavan noin 5 miljardiin euroon vaalikauden lopussa, huolimatta hallituksen toimista. Väylävirasto on aiemmin arvioinut korjausvelan säilyttämisen edes nykytasolla vuonna 2036 vaativan 600 miljoonan euron vuosittaista lisärahoitusta välittömästi. Hallituksen investointiohjelmaan varatusta 520 miljoonan euron lisärahoituksesta esitetään käytettäväksi 200 miljoonaa euroa ensi vuonna. Huomioiden lisärahoituksen olevan vuonna 2024 250 miljoonaa euroa perusväylänpidon rahoitus siis laskisi ilman täydentävän talousarvion MAL-sopimuskohteiden rahoitusta. Hallituksen varaa-
masta investointiohjelman lisärahoituksesta jää loppukaudelle enää 70 miljoonaa euroa.

Koronan jälkeisen kysynnän kasvun ja erityisesti Venäjän hyökkäyksen vuoksi energian hinnan nousu on johtanut kustannustason nousuun myös infrarakentamisen osalta. Hallituksen vuonna 2024 lisärahoituksella toteuttama 4 000 kilometrin päällysteohjelma maksoi ministeriön arvion mukaan noin 170 miljoonaa euroa enemmän kuin vastaavaa päällystemäärä vuonna 2020. Vaikka kustannustason kasvu on pysähtynyt, näyttää uusi hintataso jääneen pysyväksi ja tästä syystä hallituksen euromääräisesti ennätykselliset panostukset jäävät ostovoimaltaan edellisen Rinteen-Marinin hallituksen panostuksista jälkeen.

Hallitus on viestinnässään korostanut olevansa kumipyörähallitus, vaikka on voimakkaasti leikkannut liikenteen pysyvästä rahoituksesta ja kertaluonteisella rahoituksellaan tehnyt tempovaa ja eri liikennemuotoja vastakkain asettelevaa liikennepolitiikkaa. Korjausvelan hoito vaatii tasaista rahoitusta ja uusia keinoja väyläverkkojen kokonaisvaltaiseksi korjaamiseksi. Päällysteiden osalta korjausvelan pysäyttäminen hetkeksi ei auta, jos korjausvelka kehittyy samalla teiden rakenteissa, silloissa ja rataverkolla. Yritykset ympäri Suomea ovat myös huolissaan erityisesti alemman tieverkon kunnosta, joka on tärkeä tavaraliikenteelle, vaikka liikennemäärät ovatkin pääteihin verrattuna matalat. Suomen siltaverkon kunto laskee myös nopeasti, millä on suuri vaikutus

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

liikenteen sujuvuuteen sekä elinkeinoelämän ja huoltovarmuuden kannalta merkittäviin kuljetuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 31.10.20 perusteluja muutetaan siten, että myönnettävistä määrärahoista 100 000 000 euroa varataan alemman tieverkon kunnostamiseen sekä siltojen korjaamiseen liikenneyhteyksien varmistamiseksi.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Työmatkoihin käytetyn ajan tehokas käyttö edellyttää nykypäivänä toimivia tietoliikenneyhteyksiä, jotka taas parantavat talouskasvun kannalta merkittävää työvoiman liikkuvuutta, vähentävät asuntorakentamisen painetta kasvukeskuksissa sekä tukevat raideliikenteen kulkutapaosuuden kasvutavoitetta. Hallitus leikkasi määrärahan, jolla oli suunniteltu parannettavan kaupallisia mobiiliverkkoja rataverkon katvealueilla rakentamalla uusia tukiasemia. VR osaltaan on jo sitoutunut parantamaan mm. vaunukaluston sisäverkkoja. Rataverkon valokuitu- ja mobiiliyhteyksiä on kehitettävä joka tapauksessa lähitulevaisuudessa haja-asutusalueiden kotitalouksille, uuden viiranomaisverkon käyttöönottoon sekä Digiratana kehitettävän raideliikenteen ohjausjärjestelmän tarpeita ajatellen. Kun hallitus samalla valmistelee junaliikenteen kilpailuttamista, ei verkkoinfran rakentaminen kaupallisesti kannattamattomille osuuksille voi olla myöskään junaoperaattorin tehtävä, vaikka näinkin on esitetty.

Yksityistieverkon kunnolla on merkitystä etenkin teollisuuden puuraaka-aineen saannille tuonnin tyrehdyttyä sekä huoltovarmuuden kannalta tärkeiden elintarvikekuljetusten varmistamiseksi. Kustannustason nousu vaikuttaa myös yksityisteiden kunnostuskustannuksiin. Yksityisteiden avustusten valtionosuusprosenttia nostettiin määräaikaaisesti asetuksella 1018/2022 vuosille 2023—2025, jotta tienhoitokuntien lykkäämiä, erityisesti suurempia ja kalliimpia uusimis- ja peruskorjaushankkeita saataisiin käyntiin. Hallituksen portaittain kasvavat leikkaukset yksityisteiden rahoitukseen ovatkin tässä tilanteessa monella tapaa ongelmallisia.

Kävelyn ja pyöräilyn lisääminen ratkaisee monta ongelmaa, kun samalla on voitu tukea kansanterveyden kannalta tärkeää arkiliikkumista, parantaa kevyen liikenteen väylien kautta liikenneturvallisuutta sekä edistää työmatkaliikennettä ja matkailua. Kuntien 50 prosentin maksuosuus avustuksessa on tuplannut valtion rahoituksen vaikuttavuuden. Toimiva ja turvallinen kevyen liikenteen verkosto on osa hyvää yhdyskuntarakennetta, joka suosii lyhyillä matkoilla kevyttä liikennettä ja mahdollistaa asukkaille pääsyn töihin, kouluun taikka harrastuksiin itsenäisesti ja ympäristöystävällisesti. Valitettavasti hallituksen leikkaukset ovat vieneet rahoituksen niin matalalle tasolle, ettei saamamme selvityksen mukaan avustushakua kannata enää järjestää edes vuosittain.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 31.10.31 perusteluja muutetaan siten, että määrärahaa voidaan käyttää valtionavustuksen maksamiseen mobiiliverkkojen rakentamisen pilottihankkeessa rataverkon katvealueilla junakuuluvuuden parantamiseksi (lisää päätösosaan uuden 6. kohdan),

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

että momentille 31.10.31 lisätään 4 700 000 euroa junakuuluvuuden parantamiseen,

että momentille 31.10.31 lisätään 6 800 000 euroa yksityistieavustuksiin sekä

että momentille 31.10.31 lisätään 6 200 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

SDP on peräänkuuluttanut ja esittänyt aitoja kasvutoimia koko hallituskauden ajan. Varoitimme kasvutoimien puuttumisen ajavan Suomen leikkauskierteeseen. Näin on myös käynyt. SDP:n vaihtoehdossa kasvu rakentuu koulutuksen, TKI:n ja osaavan työvoiman saatavuuden päälle. SDP patistaa hallitusta ryhtymään ripeisiin toimiin kasvun käynnistämiseksi.

Kasvupolitiikassa hallitus nojaa T&K-panostusten lisäämiseen Marinin hallituksen aikana saavutetun parlamentaarisen yhteisymmärryksen mukaisesti. Parlamentaarista sovusta poiketen hallitus suuntaa rahoitusta hyvin voimakkaasti yritystukiin ja vastaavasti perustutkimuksen pitkäjänteinen rahoitus jää sovittua pienempään osaan. Investointeja pyritään vauhdittamaan myös erityisin toimin mm. yhteisöveron huojennuksella vihreille investoinneille, jotka alkavat vuonna 2025. Hyvityksen investointeja vauhdittava vaikutus uhkaa kuitenkin jäädä vähäiseksi liian tiukan aikarajan takia, minkä vuoksi on pelättävissä, että tuki kohdistuu suuressa määrin muutenkin toteutuille jo pitkälle valmistelluille hankkeille. Lisäksi alaraja investoinneille on liian korkea.

SDP esittääkin omassa vaihtoehtoisessa mallissaan aikarajan pidentämistä ja investoinnin alarajan laskemista siten, että aidosti uusia hankkeita saadaan laaja-alaisemmin pitkin Suomea liikkeelle.

Osa hallituksen kasvutoimista on kannatettavia. Hallitus esimerkiksi siirtää Suomen Teollisuussijoitukselle voimavaroja 300 miljoonaa euroa, josta 100 miljoonaa euroa vuonna 2025. Tämän sinänsä oikeansuuntaisen toimen vaikuttavuus tulee ratkeamaan Tesin uuden teollisuuspoliittisen tehtävän tarkemman määrittelyn myötä.

Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uutta kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille. Tätä Suomi todella tarvitsee. Toteutuakseen vihreät investoinnit vaativat kuitenkin johdonmukaista ja ennakoitavaa politiikkaa, eivät tempoilevia ohjauskeinoja ja ailahtelevaa toimintaympäristöä, jonka hallitus on politiikallaan luonut.

Lisää tutkimusta ja kehitystä, koulutusta sekä työvoimaa kotimaasta ja maailmalta

Hallitus on sitoutunut kansalliseen tavoitteeseen nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenot (T&K-menot) 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) vuoteen 2030 mennessä. Kansallisen tavoitteen ja voimassa olevan T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitus nousee 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:een vuoteen 2030 mennessä sillä edellytyksellä, että yksityisen sektorin panostukset kasvavat 2,67 prosenttiin suhteessa BKT:een. Taustalla on Marinin hallituskaudella hyväksytty rahoituslaki, jota Orpon hallitus ei ole onneksi lähtenyt säästötalkois-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

saan romuttamaan. T&K-panostusten vaikuttava kohdentaminen on hallituskauden tärkeimpiä toimia kasvun ja uudistumisen näkökulmasta. Siinä ei ole varaa epäonnistua.

Hallituksen T&K-politiikkaa haastaa kuitenkin pula osaajista. T&K-osaajien määrän lisääminen on edellytys kunnianhimoisen T&K-toiminnan kasvattamiselle ja rahoituksen tehokkaalle hyödyntämiselle. Arvioiden mukaan tutkimus- ja kehittämistehtäviin tarvitaan vuosina 2024—2030 vuosittain 2 000 uutta tohtoria. Hallitus on käynnistänyt tarpeeseen vastaamiseksi määräaikaisen tohtoripilotin. Pilotin määräaikainen rahoitus on ainut yliopistojen saama erä kasvavasta T&K-rahoituksesta ja siten riittämätön. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta on vahvistettava samassa suhteessa muiden T&K-toimijoiden perusrahoituksen kanssa.

On huolehdittava myös siitä, että työperäinen maahanmuutto on riittävällä tasolla, jotta osaajapula ei muodostu kasvua rajoittavaksi tekijäksi suhdannetaantumasta toivuttaessa. Hallituksen politiikka kuitenkin alleviivaa päinvastaista, etteivät ulkomaiset osaajat olisi tervetulleita Suomeen. Työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton vakiinnuttaminen noin 40 000 hengen tasolle vuosittain olisi järkevä tavoite. SDP esittää työperäisen maahanmuuton edistämiseen 10 miljoonaa euroa.

Viimeistään vuoden 2025 kehysriihessä tarvitaan päätöksiä pitkäjänteisestä ja pysyvästä rahoitustason nostosta yliopistojen toimintaan. Yliopistojen T&K-rahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä, jotta tutkimusperusta kaikilla sektoreilla pysyy kunnossa ja T&K-tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Yksinkertaisinta olisi osoittaa lisärahoitusta yliopistojen perusrahoitukseen ja kohdentaa rahoitus T&K-toimintaan budjettikirjauksella. Kasvava TKI-rahoitus kohdistuu nyt tehottomasti. Perustutkimus vaatii lisäresurssointia.

Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportissa esitettiin, että rahoitusta tulisi kohdentaa myös suoraan korkeakouluille perusrahoituksen kaltaisessa muodossa. T&K-panostusten merkittävä lisääminen TKI-toimintaan ennen koulutustason nostoa johtaa investointien valumiseen palkkoihin tai huonosti toteutettuihin hankkeisiin puutteellisen osaamisen vuoksi.

Aikuiskoulutustuki 2.0

Suomi ei pärjää globaalissa kilpailussa nyt eikä tulevaisuudessa ilman osaavaa työvoimaa. Siksi on huolehdittava siitä, ettei koulutusmahdollisuuksia heikennetä ja ihmisten on mahdollista päivittää osaamistaan myös työelämässä ollessaan. Hallituksen päätökset ammatillisen koulutuksen heikentämisestä ja aikuiskoulutustuen lakkauttamisesta eivät edistä työntekijöiden mahdollisuuksia menestyä muuttuvassa työelämässä. Lisäksi hallitus poistaa työnantajilta koulutusvähenyksen vuonna 2025.

Lakkauttamansa aikuiskoulutustuen tilalle hallitus on tarjonnut hyvin heppoista korvaajaa. SDP pitää lakkautuspäätöstä erittäin huonona. Aikuiskoulutustuen turvin työntekijät ovat pystyneet syventämään osaamistaan ja koulutustaan nykyiseen ammattiin tai opiskelemaan täysin uuden ammatin. Vuonna 2022 tuen saajia oli yli 30 000.

SDP esittää, että tilalle valmistellaan aikuiskoulutustuki 2.0. Siinä kaikilla on oikeus vähintään kuuden kuukauden kokoaikaiseen opiskeluun, joka tehdään ensisijaisesti työn ohessa, osa-aikaisena ja pidemmällä jaksolla. Opiskelu voidaan muuttaa myös kokoaikaiseksi, jos opiskelu tai työ-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

harjoittelu niin vaatii. Täysien tukikuukausien kesto on kuusi kuukautta. Matalalla koulutustasolla, eli toisella asteella tai alemmalla, sekä työvoimapula-ammateissa että työvoimapula-aloilla, olisi oikeus 15 tukikuukauteen. Työllisyysrahasto vahvistaisi kyseessä olevat alat työvoimaviranomaisen lausunnosta. Tuki rahoitettaisiin työttömyysvakuutusmaksusta ja hallinnoijana toimisi Työllisyysrahasto.

Kyllä paremmalle työelämälle

Suomalainen työelämä tarvitsee yhdessä rakentamista, luottamusta ja sopimista. SDP:n mielestä työelämän muutokset täytyy jatkossakin neuvotella työnantaja- ja työntekijäliittojen välillä, valtion tukien tätä prosessia omilla toimillaan.

Hallituksen esittämän niin kutsutun vientivetoisen palkkamallin sijasta sovittelujärjestelmää pitäisi kehittää aidon pohjoismaisen mallin mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että valtakunnansovittelijan toimiston roolia laajennettaisiin niin, että se voisi olla nykyistä aktiivisemmin mukana tukemassa sopuun pääsyä työehtosopimusneuvotteluiden eri vaiheissa.

Valtakunnansovittelijan toimisto voisi jo alkuvaiheessa auttaa työmarkkinaosapuolia muodostamaan yhteisen tilannekuvan tuottamalla puolueetonta tietoa esimerkiksi talous-, palkka- ja tasarvokehityksestä. Valtakunnansovittelijan toimiston tuen lisääminen koko työehtosopimusneuvottelujen ajaksi antaisi osapuolille mahdollisuuden hakea sopua mahdollisimman pitkälle keskenään. SDP esittääkin valtakunnansovittelijan toimiston resurssien vahvistamista 0,5 miljoonalla euroa.

Työsuojeluun ja harmaan talouden torjuntaan on panostettava

Työsuojeluviranomaisten panos, yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, on merkittävä asia harmaan talouden työperäisten ilmiöiden torjunnassa. Työsuojeluviranomaiset joutuvat Orpon hallituksen päätösten vuoksi toimimaan pienemmillä resursseilla ja pienentyneen henkilömäärän takia, vaikka valvontatehtävien määrä kasvaa. On tärkeää kiinnittää erityistä huomiota työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksiin ja työkaluihin alipalkkauksen havaitsemiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen uudistetusta aikuiskoulutuksesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa työmarkkinauudistusten valmistelussa aitoon kolmikantaiseen malliin ja ottaa esityksissään tasapainoisemmin huomioon osapuolten näkemyksiä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

01. Hallinto

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen esittämän niin kutsutun vientivetoisen palkkamallin sijasta sovittelujärjestelmää pitäisi kehittää aidon pohjoismaisen mallin mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että valtakunnansovittelijan toimiston roolia laajennettaisiin niin, että se voisi olla nykyistä aktiivisemmin mukana tukemassa sopuun pääsyä työehtosopimusneuvotteluiden eri vaiheissa.

Valtakunnansovittelijan toimisto voisi jo alkuvaiheessa auttaa työmarkkinaosapuolia muodostamaan yhteisen tilannekuvan tuottamalla puolueetonta tietoa esimerkiksi talous-, palkka- ja tasavokehityksestä. Valtakunnansovittelijan toimiston tuen lisääminen koko työehtosopimusneuvottelujen ajaksi antaisi osapuolille mahdollisuuden hakea sopua mahdollisimman pitkälle keskenään. Esitämme valtakunnansovittelijan toimiston resurssien vahvistamiseksi 0,5 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.01.01 lisätään 500 000 euroa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin valtakunnansovittelijan toimiston määrärahan korottamiseksi parantamaan sovittelutyötä ja mahdollistamaan aikaisempaa ennakkoivampaa roolia työehtosopimusneuvotteluiden edistämiseksi.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Hallitus karsii parhaita tukia, kuten energiatukea, samalla, kun rajaa tehottomimpia tukia sopeutuksen ulkopuolelle. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen ja energiatehokkuusinvestointien tukemiseen. Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 prosenttia ja selvityshankkeissa enintään 40 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 prosenttiyksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Kilpailluilla markkinoilla kehittyneille tuotantomuodoille ei tarvita tukia, mutta T&K-panostuksien lisäksi uuden teknologian kaupallistamiselle ja demonstraatiohankkeille on tärkeä kohdentaa määrärahoja. Energiatuki tulee jatkossa ulottaa teknologianeutraalisti esimerkiksi pienydinvoiman kehittämiseen. Jatkossa energiatuen mallin pohjalle tulee valmistella laajempi teknologiatuki, jolla voidaan tukea esimerkiksi tekoöly- tai kvanttilaskentainvestointeja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

että momentille 32.20.41 lisätään valtuutta 15 000 000 euroa, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 1 500 000 euroa, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa energiatuen niin, että se jatkossa ulotetaan teknologianeutraalisti esimerkiksi pienydinvoiman kehittämiseen, ja että hallituksen tulee energiatuen mallin pohjalta valmistella laajempi teknologiatuki, jolla voidaan tukea esimerkiksi tekoäly- tai kvanttilaskentainvestointeja.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Vihreän siirtymän rahoituksen jatkuvuuteen ja kustannustehokkuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Uudistaville ja kasvua tukeville TKI-panostuksille pitää luoda tilaa karsimalla säilyttäviä ja tehottomia tukia kuten energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuki. Sähköistymisen tuki energiantensiiviselle teollisuudelle, 150 miljoonaa euroa nykymuodossaan, ei ohjaa merkittävästi päästöjen vähentämiseen, vaan toimii ennemmin suoran tuotantotuen muodossa. Sähkön hinnan ollessa taas alhaalla energiantensiivisellä teollisuudella on kannustin sähköistää prosessejaan ja tuen voi lakkauttaa etuajassa. Markkinoiden vahva ohjaus ja teknologian kehittyminen toteuttavat sähköistämisen tuen tavoitteita, eikä julkiselle tuelle ole enää aiemman kaltaista perustetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuen lakkauttamisesta.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Työperäisessä maahanmuutossa onnistuminen on yksi kohtalonkysymyksistä ikääntyvässä Suomessa. Suomen hallituksen toiminta ei edistä kansainvälisten osaamisten saamista Suomeen eikä nykyisten osaajien pitämistä Suomessa. 3/6 kuukauden sääntö kuvaa hallituksen politiikan ydintä, kun jo Suomen valinneet kansainväliset osaajat ollaan valmiita lähettämään Suomesta pois lyhyen työttömyysjakson jälkeen. Esitys ei huomioi esimerkiksi nykyisen kaltaisia vaikeita suhdannetilanteita, joissa töitä on normaalia vaikeampaa löytää.

Kansainvälisiä osaajia tarvitsevat monet muutkin maat. Hallituksen on herättävä ja alettava aidosti edistämään työperäistä maahanmuuttoa. Hallituksen nykyiset toimet heikentävät Suomen mainetta kansainvälisten osaajien silmissä. Tällöin työperäisen maahanmuuton eteen tehtävistä toimista ei ole apua.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Työperäisen maahanmuuton onnistuminen vaatii tuekseen riittäviä keinoja työperäisen hyväksikäytön ehkäisyyn. Työperäisen maahanmuuton tulee olla hallittua ja lupaprosessien sujuvia. Samalla saatavuusharkinnasta on pidettävä kiinni. Suomessa työehtojen on oltava kaikille samat ja epärehellisesti toimivien yrittäjien ei pidä voida hakea kilpailuetua työehtojen polkemisella. Työperäisen hyväksikäytön kitkemiseksi tarvitaan myös uusia toimia, kuten alipalkkauksen kriminalisointia ja järjestökanneoikeutta.

Me esitämme työperäisen maahanmuuton edistämiseen ensi vuodelle 10 miljoonan euron lisäystä. Tavoitteena on vahvistaa kansainvälisten osaajien puolisoiden ja kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä, kehittää maahanmuuttajien integroitumista työelämään tukevaa työelämäpassia ja tukea Suomen markkinointia kansainvälisille osaajille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 10 000 000 euroa työperäisen maahanmuuton edistämiseen.

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Kotoutumisen edistämisen päävastuu siirtyy kunnille vuoden 2025 alussa. Tässä tilanteessa ei ole tarkoituksenmukaista leikata kuntien resursseja laadukkaaseen kotouttamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kuntien kotoutumiskorvauksen säästöjen perumiseksi.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus jatkaa sosiaaliturvaetuuksien heikentämistä. Työttömien ihmisten toimeentulosta leikataan lopettamalla aktiivitoimien ajalta maksettava korotettu etuus. Haavoittuvimmassa asemassa olevilta nuorilta leikataan kuntoutusetuuksia ja heikennetään osittaista työmarkkinatukea. Ihmisten asuinolosuhteita ja arkista selviytymistä heikennetään leikkaamalla edelleen yleisestä asumistuesta ja suuntaamalla leikkaukset nyt myös kaikkein pienituloisimpiin eläkeläisiin, jotka saavat eläkkeensaajan asumistukea. Lisäksi kansaneläkkeen maksu lopetetaan ulkomaille (EU). Sairaiden maksutaakkaa lisätään nostamalla lääkkeiden alkuomavastuuta ja lääkkeiden arvonlisäveroa sekä leikkaamalla sairaus- ja kuntoutuspäivärahojen tasoa. Myös neljäksi vuodeksi jäädytetyt indeksitarkistukset heikentävät edelleen useiden etuuksien ostovoimaa. Hallituksen leikkausten seurauksena sosiaalinen kestävyysvaje kasvaa ja aiheuttaa jatkossa suurempia kustannuksia. Yhteiskunnan eriarvoistuminen ja terveys- ja hyvinvointierojen syveneminen tulee kalliiksi. Emme hyväksy epäoikeudenmukaisia leikkauksia ihmisten sosiaaliturvaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Osana hallituksen pienituloisille ihmisille kohdistamista valtiontalouden tasapainottamisvaatimuksista useiden sosiaaliturvaetuuksien lakisääteiset indeksitarkistukset ovat jäädytettynä vuosille 2024—2027. Jäädytykset koskevat mm. työttömyysturvaa, yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea, opintorahaa, opintorahan huoltajakorotusta ja oppimateriaalilisää sekä vähimmäismäärisiä sairaus- ja vanhempainpäivärahoja ja Kelan kuntoutusetuuksia. Indeksitarkistusten jäädyttäminen on rajattu enintään 10,2 prosenttiin. Valtiovarainministeriön arviointimuiston mukaan indeksijäädytysten työllisyysvaikutus on noin 18 600 työllistä. Kuitenkin ylivoimaisesti suurimmalle osalle etuuksien saajista indeksien jäädytys tarkoittaa pelkkää leikkausta arjen toimeentuloon, ja työllisyysvaikutukset loistavat poissaolollaan. Hallituksen esityksen mukaan esitys lisäisi pienituloisten määrää 41 600 henkilöllä, joista lapsia on 3 900.

Perusturvan riittävyyden arviointiryhmän raportin mukaan Suomen perusturvaetuudet yhdessä asumistuen kanssa eivät riitä kattamaan viitebudjettien mukaista kulutustasoa takuueläkettä lukuun ottamatta. Myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti arvioinut Suomen perusturvan tason liian matalaksi jo nyt täyttääkseen riittävän vähimmäisturvan tason kriteerit. Suomi on saanut asiasta komitealta useamman huomautuksen. Hallituksen esitys perusturvaetuuksien indeksien jäädyttämiseksi usean vuoden ajalta heikentää merkittävästi ja pysyvästi perusturvan tasoa ja heikentää sitä myös suhteessa viimesijaiseksi tarkoitettuun toimeentulotukeen. Perusturvaetuuksien ostovoimaa turvaava indeksikorotus palautuu suoraan kulutukseen ja turvaa arjen hyvinvointia. Katsomme, että perusturvaetuuksien indeksitarkistukset tulee tehdä normaalin lainsäädännön mukaisesti.

Hallitus säästää kaikkialta julkiselta sote-sektorilta ja jättää hyvinvointialueet ilman riittävää palveluiden rahoitusta. Samalla hallitus sijoittaa suuria summia yksityiseen terveysbisnekseen, mikä myös entisestään heikentää julkisen sektorin mahdollisuuksia rekrytoida riittävästi osaavaa sotehenkilöstöä. Hallitus hajottaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämis- ja rahoitusvastuuta, mikä heikentää palveluiden vaikuttavuutta. Hallituksen toimet eivät edistä sote-uudistuksen tavoitteita ja uhkaavatkin entisestään syventää terveys- ja hyvinvointieroja. Samalla hallitus ei ole tehnyt mitään hillitäkseen hyvinvointialueille kalliiden ostopalveluiden ja vuokrahenkilöstön hintakehitystä ja tarvetta.

Tarvitsemme vaikuttavia keinoja kalliiden ostopalveluiden ja vuokratyövoiman käytön hillitsemiseksi hyvinvointialueilla. Vuokratyövoiman käyttöä on vähennettävä vahvistamalla alueiden omaa palvelutuotantoa (esim. rekrytoinnin tehostaminen, joustavammat ja työntekijämyönteisemmät työn teettämisen ehdot) ja säätelemällä vuokratyön hinnoittelua esim. hintakattojen avulla ja rajaamalla lainsäädännöllä vuokratyövoiman hankintojen käyttöä ja kestoja. Tavoitteenamme on toimivat markkinat, joissa yksityinen palvelutuotanto tukee julkista palvelutuotantoa eivätkä ostopalveluiden hinnat pääse nousemaan hallitsemattomasti.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syksyllä 2023 verkoston luomaan tilannekuva vuokratyön käytöstä ja palvelujen ostoista ja suunnittelemaan toimet vuokratyön käytön vähentämiseksi. Verkosto arvioi vuoden 2023 vuokratyövoiman käytön kustannuksien olevan noin 600—700 miljoonaa euroa.

Tätä taustaa vasten on hämmästyttävää, ettei verkoston esittämiä toimenpiteitä ole hallituksen toimesta edistetty.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta kansaneläkeindeksiin ja kuluttajahintaindeksiin sidottujen etuuksien ostovoima turvataan elinkustannusten kehityksen mukaisesti.

02. Valvonta

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Työsuojeluviranomaisten panos, yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, on merkittävä asia harmaan talouden työperäisten ilmiöiden torjunnassa. Työsuojeluviranomaiset joutuvat Orpon hallituksen päätösten vuoksi toimimaan pienemmillä resursseilla ja pienentyneen henkilömäärän takia, vaikka valvontatehtävien määrä kasvaa. On tärkeää kiinnittää erityistä huomiota työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksiin ja työkaluihin alipalkkauksen havaitsemiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.02.07 lisätään 1 000 000 euroa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin aluehallintovirastojen määrärahan korottamiseksi pysyvästi niiden valvontatehtävien lisääntyessä mm. hallituksen esittämän paikallisen sopimisen laajentamisen vuoksi.

10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallitus jatkaa leikkauksiaan yleiseen asumistukeen. Varallisuusharkinta palautetaan yleiseen asumistukeen, eräitä kuntia pudotetaan alempaan tukiryhmään ja opiskelijat siirretään opintotuen asumisliisän piiriin. Leikkausten vaikutukset näkyvät toimeentulon heikentymisenä, toimeentulotuen tarpeen kasvuna, asumisolosuhteiden heikentymisenä, lisääntyvinä häätoiminä ja asunnottomuutena. Leikkaukset eivät saa perusteluja tutkimustiedosta. Hallituksen leikkaukset paitsi lisäävät toimeentulotuen kustannuksia myös Kelan toimintamenoja ja byrokratiaa.

Opiskelijoiden siirto opintotuen asumisliisälle leikkaa vuosittain opiskelijoiden tuloista jopa 2 065 euroa vuodessa. Opintotuen asumisliisä on sidoksissa opintosuorituksiin, kun taas yleinen asumistuki on ympärivuotinen. Huomioiden myös kaikki muut hallituksen kohdistamat heikennykset opintososiaalisiin etuuksiin on asumistuen leikkaaminen heille kohtuutonta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Leikkausten yhteisvaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu, vaikka ne kasautuvat samoille kotitalouksille ja henkilöille. Lisäksi suojaosana tunnetun vähennyksen poisto pienentää asumistukea saavien kannustimia työskentelyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta asumisen tuki turvataan aiemmalla tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ansiotulovähennyksen palauttamiseksi asumistukeen.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Ensisijaisiin perusturvaetuuksiin tehtävät leikkaukset kasvattavat toimeentulotuen saajien määrää. Hallituksen esitysten mukaan toimeentulotuen menot lisääntyvät ensisijaisiin etuuksiin kohdistettavien leikkausten ja säästöesitysten vuoksi. Myös lääkekustannusten ja sote-asiakasmaksujen nousu lisää tarvetta toimeentulotuen käyttöön. Kansaneläkelaitos on arvioinut hallituksen hoitotakuun romuttamisesta antamassaan lausunnossa, että hoitoon pääsyn viivästyminen hidastaa myös sosiaaliturvaetuuksien päätöksentekoa ja voi ohjata asiakkaita toimeentulotuen asiakkaaksi.

On huomattava, että toimeentulotuki on vahvasti kontrolloitu ja tarveharkintainen viimesijainen etuus, jonka käytön lisääminen ei ole järkevää sosiaali- eikä työllisyyspolitiikkaa. Pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkuudella on myös yhteys hyvinvoinnin ja terveyden ongelmiin sekä ylisukupolviseen huono-osaisuuteen. Erityisesti toimeentulotuen saannin pitkittyessä lasten hyvinvointiongelmien yleistyvät.

Myös perustuslakivaliokunta on todennut pitävänsä huolestuttavana lainsäädäntöä, jonka on arvioitu ohjaavan etuudensaajia viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin toimeentulotukimenojen kasvun hillitsemiseksi turvaamalla ensisijaisten etuuksien riittävän tason.

20. Työttömyysturva

Hallitus jatkaa leikkauksiaan työttömien ihmisten välttämättömästä toimeentulosta. Hallituksen aiemmille leikkauksilleen laskemat työllisyysvaikutukset ovat näkyneet lähinnä miinusmerkkisi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

nä, eivätkä uudet leikkaukset varmasti työllistä yhtään enempää. Päinvastoin hallitus lakkauttaa aktiivitoimiin osallistuvien tuet eli työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosan sekä ansiopäivärahan korotetun ansio-osan. Lisäksi poistetaan mahdollisuus maksaa liikkuvuusavustusta korotettuna. Myös osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärää pienennettäisiin 50 prosentista 35 prosenttiin täyden työmarkkinatuen määrästä.

Leikkaukset heikentävät ihmisten toimeentuloa ja lisäävät tarvetta toimeentulotukeen ja vaikeuttavat työllistymistä. Aktiiviajan korotusosan poisto tarkoittaisi työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajalle noin 114 euron kuukausittaista heikennystä toimeentuloon. 3 000 euroa kuukaudessa ansainneen ansiopäivärahan heikennys olisi noin 208 euroa kuukaudessa.

Emme pidä hyväksyttävänä hallituksen linjaa, jolla vaikeutetaan työttömäksi jäävien ihmisten toimeentuloa ja ohjataan heitä myös toimeentulotuen kannustinloukkuun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta työttömyysetuuksien ansioturva ei heikkene.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan ansioturvan kokonaisuudistusta tasapuolisemman ja paremmin nykyistä työelämää palvelevan järjestelmän luomiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta työttömyysetuuksien perusturva ei heikkene.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus on valinnut panostaa yksityiseen terveydenhoitoon satsaamalla yksityisen hoidon Kela-korvauksiin valtion rahoitusta 335 miljoonaa euroa hallituskauden aikana. Kuluvalle vuodelle tehty korotus kolminkertaisti korvauksiin käytetyn rahoituksen, mutta lisäsi käyntejä parin prosentin verran. Myös lääkärifirmojen vastaanottomaksut ja toimistomaksut nousivat merkittävästi, samoin kuin terveysfirmojen tulokset. Hallitus jatkaa uusilla virittelemillään malleilla yksityisen bisneksen pönkittämistä myös ensi vuonna. Asiantuntija-arvioiden mukaan esitykset eivät ole tuomassa vaikuttavaa terveyshyötyä ja rahat olisi järkevämpi satsata soten järjestämisvastuussa oleville hyvinvointialueille palveluihin pääsyn parantamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Hallitus lisää ihmisten sairastamisen kuluja nostamalla lääkekorvausten alkuomavastuun nykyisestä 50 eurosta 70 euroon ja sitomalla sen kansaneläkeindeksiin. Lisäksi lääkkeiden arvonlisäveroa nostetaan. Mielestämme pienituloisten, ikääntyneiden ja monisairaiden ihmisten maksutaakkaa ei saisi kasvattaa, etenkin kun viime vuosien inflaatiokehitys on vetänyt kotitalouksien talouden liikkumavaran minimiin ja hallitus on monin toimin vaikeuttanut ihmisten toimeentuloa ja lisännyt sairastamisen kustannuksia. Tiedetään, että lääkekulut voivat heikentää tarpeellisen lääkehoidon toteutumista ja näin pahentaa sairauksia. Sairastamisen kulujen kasvaminen lisää myös stressiä ja voi aiheuttaa tai syventää mielenterveyden ongelmia ja johtaa näin lisäkustannuksiin. Tarpeellisten lääkkeiden ostaminen tarkoittaa jo nykyisin monelle tinkimistä ruoasta tai muista välttämättömistä menoista. Lääkekustannusten kasvun hillitseminen on sinänsä tärkeä tavoite, mutta emme voi hyväksyä lääkkeiden käyttäjiin kohdistettavia leikkauksia. Tästä syystä alkuomavastuu on säilytettävä ennallaan nykyisessä 50 eurossa.

Hallitus on jatkanut nuorten kuntoutus- ja kuntoutusrahaetuuksien heikennyksiä ja korottanut eräiden etuuksien ikärajoja, vaikka eduskunnan käsittelyssä esitykset ovat saaneet huomattavaa kritiikkiä haavoittuvassa asemassa olevien, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten tilanteen vaikeuttamisesta. Hallitus ei ole riittävällä tavalla varmistanut, että säästöjen kohteeksi joutuvat nuoret saisivat riittävän tuen muualta palvelujärjestelmästä.

Hallitus leikkaa myös sairaus- ja kuntoutuspäivärahoja laskemalla korvauksen taitekohtaa ja korvausprosenttia. Leikkaus osuu kaikkiin yli 27 633 euron vuosituloja ansaitseviin, ja keskituloisen henkilön kohdalla leikkaus olisi 300–400 euroa kuukaudessa. Vaikutukset ovat merkittäviä etenkin henkilöille, jotka joutuvat pidemmälle sairauslomalle. Leikkauksen sijaan tulee pyrkiä vähentämään sairauspoissaoloja satsaamalla oikea-aikaisiin palveluihin sekä työn kuormitukseen puuttumalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta yksityiseen terveysbisnekseen satsattava rahoitus ohjataan hyvinvointialueille palveluihin pääsyyn, hyödyntäen järkevästi ja kustannustehokkaasti markkinoita apuna.

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta lääkkeiden omavastuu ei nouse.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten etuuksia ei heikennetä ja varmistetaan riittävä tuki palvelujärjestelmään.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta sairauspäivärahojen taso säilyy ja sairauslomajaksot lyhenevät palveluita parantamalla ja aikaistamalla.

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus leikkaa vastoin aiempia lupauksiaan myös kaikkein pienituloisimmilta eläkkeensaajilta. Eläkkeensaajan asumistukea leikataan kiristämällä omaisuuden vaikutusta myönnettävään etuuteen. Lisäksi eläkkeensaajan asumistuen lisäomavastuuprosenttia korotetaan, mikä tarkoittaa leikkausta kaikille 203 000:lle eläkkeensaajan asumistuen saajalle. Lisäksi eläkkeensaajan asumistuen indeksijäädystä jatketaan aiemman päätöksen mukaisesti. Eläkkeensaajan asumistuen on suuri merkitys pienen eläkkeen täydentäjänä. On myös huomioitava, että eläkkeensaajien mahdollisuudet hankkia lisätuloja ovat rajalliset.

Hallitus myös lakkauttaa kansaneläkkeen maksamisen EU- ja ETA-maissa sekä Sveitsissä asuville kansaneläkettä saaville henkilöille 1.2.2025 alkaen. Leikkaus kohdistuu 24 000 pienituloiseen ulkomailla asuvaan eläkeläiseen. Yksittäistapauksissa leikkaus voi olla jopa yli 600 euroa kuukaudessa, mikä johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin ja voi pakottaa henkilöt muuttamaan takaisin Suomeen.

Pienituloisia eläkkeensaajia kurittavat myös mm. lääkkeiden alkuomavastuun nostaminen sekä lääkkeiden arvonlisäveron ja sote-asiakasmaksujen korotukset. Nämä toimet yhdessä heikentävät entisestään kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten asemaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin turvatakseen eläkkeensaajan asumistuen tason sekä kansaneläkeindeksin nousun mukaisen muutoksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin turvatakseen EU- ja ETA-maissa asuville suomalaisille kansaneläkkeen maksun yhdenvertaisesti työeläkettä saavien tai sosiaaliturvasopimusmaissa asuvien kansaneläkettä saavien kanssa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Hallitus esittää merkittävää leikkausta sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitukseen siitäkin huolimatta, että hallitusohjelman yksi painopiste on TKKI-toiminta. Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on tässä tärkeä rooli ja tiivis yhteistyö tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Osaamiskeskusten tehtävät myös vastaavat sote-uudistuksen säätämisen yhteydessä edellytettyihin yliopistosairaaloita vastaaviin palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukeviin sosiaalihuollon toimintarakenteisiin. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintamahdollisuudet on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.63 lisätään 1 000 000 euroa sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Sote-järjestöt vahvistavat osallisuutta ja tekevät merkittävää ennalta ehkäisevää, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä, jolla saadaan kustannuspainetta pois julkiselta sote-sektorilta. Hyvinvointia lisäävän vapaaehtoistyön arvoksi on Suomessa laskettu lähes 3,2 miljardia euroa vuositain.

Hallituksen esittämät leikkaukset osuvat järjestöjen ydintoimintaan, kuten neuvontaan ja tiedonvälittämiseen sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta, kouluttamiseen, kohtaamiseen sekä ehkäiseviin toimintamuotoihin. Erityisen uhkaavalta näyttää vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus sekä matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen säilyminen. Sote-järjestökenttään kohdennetut leikkaukset kohdistuvat yhteiskunnan heikoimmassa asemassa oleviin ja uhkaavat horjuttaa näin koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Katsomme, että järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi valtionavustusten taso on turvattava pitkäjänteisesti ja ennakoitavasti. Avustusjärjestelmää on kehitettävä ja hallinnollista taakkaa vähennettävä. Järjestöihin kohdistuvien leikkausten vaikutusarviot on tehtävä kattavasti, huomioiden tarpeiden kasvu muualla sote-palvelujärjestelmässä sekä arvioiden perus- ja ihmisoikeudet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 32 000 000 euroa sosiaali- ja terveystieteiden avustuksiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen ilmastotoimet eivät ole linjassa ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan (KAISU) kirjattujen toimenpiteiden kanssa ja hankaloittavat taakanjakosektorin, esimerkiksi liikenteen, päästövähennystoimia. Hallituksen budjettilakiesitys biopolttoaineiden jakeluvelvoitteen nousun hidastamisesta lisää arvioiden mukaan päästöjä merkittävästi suhteessa aiemmin päätettyyn jakeluvelvoiteuran kehitykseen. Lisäksi maankäyttösektorin nielujen romahtaminen uhkaa tuoda Suomelle miljardilaskun, kun joudumme ostamaan tulevaisuudessa päästöyksiköitä muilta Euroopan unionin jäsenmailta. Ilmastovelan kasvaminen ei Orpon hallitusta huolestuta, vaan se jää tulevien hallitusten ja viime kädessä suomalaisten veronmaksajien murheeksi.

Orpon hallituksen epäjohtomukainen ilmasto- ja luontopolitiikka heikentää paitsi toimintaympäristöä kotimaassa myös kuvaa Suomesta puhtaiden investointien edistäjänä ja edelläkävijänä maailmalla. Tämän luulisi kiinnostavan kasvua tavoittelevaa hallitusta.

Suomen kansallisten ja EU:ssa sovittujen ilmastovelvoitteiden saavuttaminen sekä hiilineutraaliustavoitteessa pysyminen edellyttävät määrätietoisia ja johtomukaisia toimia koko yhteiskunnan tasolla. Lisätoimia tarvitaan erityisesti taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla. Nykyarvion mukaan Suomi on jäämässä merkittävästi jälkeen kauden 2021—2025 maankäyttösektorin velvoitteista. Lisäksi liikenteen ilmastotavoitteiden saavuttaminen näyttää haastavalta hallituksen jakeluvelvoitelakiin tekemien muutosten vuoksi.

Hallinnonalakohtaisten toimien ja määrärahojen lisäksi tarvitaan laajaa poikkihallinnollista yhteistyötä, sitoutumista sekä uutta taloudellisiin ohjauskeinoihin perustuvaa sääntelyä. Hallituksen epäjohtomukaisuus ja ilmastopolitiikassa tapahtuva jarruttelu heikentävät talouskasvua ja investointeja samalla vaarantaen tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyvään elämään, vakauksen ja kestäväan elinympäristöön.

Hallituksen vahtivuorolla ilmasto- ja luontovelka uhkaa kasvaa. Ilman riittäviä panostuksia ilmastomuutos ja luontokato etenevät ja niiden aiheuttamat haitat kasvavat. Sen takia ilmasto- ja luontokriisin torjumisen sekä vaikutuksiin sopeutumisen kustannukset nousevat entisestään. Puoliväliriihessä mitataan, aikooko hallitus lunastaa lupauksensa ja päättää tosiasiallisesti merkittävistä ilmastopoliittisista toimista. Vaikka uusia päätöksiä saataisiin, ne tulevat pari vuotta liian myöhään. Jokainen hukattu toimintavuosi lämpenevällä maapallolla heikentää mahdollisuuksia saavuttaa Pariisin ilmastositoumuksen tavoitteet ja pysäyttää luontokato.

Mielestämme keskeiset ilmastolain mukaiset suunnitelmat tulee päivittää pikaisesti. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma täytyy uudistaa vastaamaan tätä päivää sekä muuttuneen hiilinielujen tilanteen johdosta että Orpon hallituksen päästöjä lisäävän politiikan vuoksi. Suunnitelmissa tulee osoittaa päästökuilun koko ja linjata tarvittavat lisätoimet. Vain näin saamme todenmukaisen kuvan siitä, millaisen perinnön Orpon hallitus jättää ilmastopolitiikassa tuleville hallituksille korjattavaksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Lisäksi ilmasto- ja luontopolitiikkaan tarvitaan vaikuttavampaa päästöohjausta ja uusia ohjauskeinoja. Yksi moneen kertaan selvitetty keino on maankäytön muutosmaksu, jolla hillitään metsäkatoa ja päästöjä. Esitämme, että säädetään maankäytön muutosmaksu ja tehostetaan siten päästöohjausta ja saastuttaja maksaa -periaatteen toteutumista. Mielestämme liikenteen biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta ei tule alentaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus päivittää pikaisesti keskeiset ilmastosuunnitelmat, myös maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman vastaamaan päästöjen ja nielujen nykytilaa Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen varmistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa ilmastolakiin kuntien velvoitteet tehdä ilmastosuunnitelmia.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisesta ympäristön- ja luonnonsuojelua ja eläinten hyvinvointia edistävien järjestöjen osalta.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi tavoittelee luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä ja vastaa kansainvälisiin sitoumuksiin. Lisäksi EU:n ennallistamisasetuksen mukaan vähintään 20 prosentilla maa- ja merialueista tulee tehdä ennallistamistoimia vuoteen 2030 mennessä. Suojelualueiden rooli tavoitteiden saavuttamisessa on merkittävä. Erityisesti Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteita ei tulla saavuttamaan nykyrahoituksella. Metso-ohjelma päättyy vuonna 2025, ja sen vuonna 2014 asetetut määrälliset tavoitteet tullaan saavuttamaan. Keskeistä on, että Metso-ohjelmaa jatketaan vuoden 2025 jälkeen ja ohjelman tavoitetaso, kriteerit ja rahoitus säädetään EU- ja kansainvälisten sitoumusten mukaisesti sekä alueellisesti kattavasti. Paine lisätä luonnonsuojelun rahoitusta on kova, ja ennallistamisasetuksen toimeenpano tuo omat lisäystarpeensa. Luontokatoa tulee torjua riittävän rahoituksen lisäksi myös lainsäädännön keinoilla. Luonnon suojaksi tulee säätää ilmastolain kaltainen luontolaki.

Valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät tulee suojella tieteeseen perustuvien kriteerien. Tämä on sekä luonto- että ilmastoteko, johon myös hallitus on sitoutunut.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus päivittää Metso-ohjelman uudelle kaudelle kunnianhimoisin tavoittein ja alueellisesti kattavasti sekä riittävästi resursoituna.

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus säätää ilmastolain kaltaisen luontolain luonnon suojaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus suojelee valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät tieteen perustuvien kriteerien ja hallitusohjelman lupauksen lunastamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa uhanalaisen raakun elinolosuhteet säätämällä suojavyöhykkeistä.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Metsähallituksen luontopalveluja on vahvistettava retkeilyinfran kunnostamiseksi ja kansalaisten luontosuhteen vahvistamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 5 000 000 euroa retkeilyreittien ja infran kunnostamiseen.

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Tehokkaalla ravinteiden kierrätyksellä voidaan kattaa 90 prosenttia kasvavan fosforilannoituksen tarpeesta. Panostukset ravinteiden kierrätykseen voisivat olla merkittävä huoltovarmuustekko, jolla voidaan edistää myös biokaasun tuotantoa maatalouden sivuvirroista.

Vesien- ja merenhoidon näkökulmasta tärkeimpiä toimenpiteitä ovat ne, jotka vähentävät turhaa lannoitusta, ehkäisevät tehokkaasti ravinteiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin sekä edistävät lantaravinteiden siirtymistä ylijäämäalueilta tarvealueille taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävästi. Lisäksi on huomioitava mahdollisuudet ottaa käyttöön tulosperusteisia kannustimia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.61 lisätään 7 000 000 euroa vesiensuojeluun ja ravinteiden kierrätyksen tehostamiseen ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa vesilain niin, että pienvesistöt, kuten kalkkilammet, lähteiköt ja muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevat purot, tulee sisällyttää luontotyyppisuojeleluun. Lisäksi vesilakia tulisi muuttaa siltä osin, että kalatalousvelvoitteet voidaan lisätä myös vanhoihin vesitalouslupiin ja näin lisätä uhanalaisten vaelluskalakantojen suojelua.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollistaa ekologisen kompensaation käytön myös vesi- ja ympäristönsuojelulain mukaisissa hankkeissa.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 10 000 000 Helmi-elinympäristöohjelman toteuttamiseen.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Asuntopolitiikan tavoitteena on oltava terveellisen, turvallisen, viihtyisän ja kestävä asuminen mahdollistaminen eri elämäntilanteissa oleville ihmisille joka puolella Suomea. Kestävä ja oikeudenmukainen asuntopolitiikka on keskeinen tapa ehkäistä myös alueiden eriytymistä. Tavoitteenamme on asuntomarkkinat, joissa kysyntä, tarjonta ja hinta kohtaavat. Lisäksi tulee huolehtia, että rahoituksen välineet ovat kunnossa ja saatavilla. Kaikkeen tähän voidaan vaikuttaa politiikalla, jos tahtoa löytyy.

Riittävä valtion tukema asuntotuotanto on osoittautunut parhaaksi tavaksi varmistaa, että kohtuuhintaista asumista rakennetaan pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa tarpeeksi. Etenkään kasvukeskusten asuntomarkkinoita ei voi jättää vain suhdanneriippuvaisen, markkinaehtoisen asuntotuotannon varaan. Siksi valtion tukeman asuntorakentamisen vastasyklinen jatkaminen on nykytilanteessa tarpeen. Hallitus on nostanut Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen myöntämää valtuutta vuonna 2024 kuitenkin niin, että nosto leikataan pois vuosien 2026 ja 2027 valtuudesta. Tällöin vuosien 2026 ja 2027 valtuudeksi jää enää yhteensä 2 miljardia euroa. Valtuuden määrää tulee tarkastella suhteessa vuosien 2026 ja 2027 suhdanteeseen ja korottaa tarvittaessa.

Valtion tukema asuntotuotanto toimii edelleen vuonna 2025 vastasyklisesti, mutta korkotukivaltuuden laskiessa 500 milj. euroa vuodesta 2024 laskee myös asuntoaloitusten määrä. Vuoden 2024 korkotukivaltuuksilla tullaan tukemaan jopa 9 000—10 000 uuden asunnon aloituksia, mutta ensi vuonna taso jäänee noin 7 000—7 500 asuntoon. Valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki- ja takauslainavaltuudet tulee mitoittaa aina rakennusalan muun suhdannetilanteen mukaisesti. Asuntopolitiikkaa tulee tehdä pitkällä aikavälillä, eikä se sovi lyhyen aikavälin budjettipolitiikan pelinappulaksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Orpon hallitus tuhoaa kohtuuhintaisen asumisen välineet ja työkalut

Valtion asuntorahasto (VAR) on budjetin ulkopuolinen rahasto, jonka kautta voidaan rahoittaa asuntopolitiikan hankkeita. Valtion asuntorahaston varoja on käytettävä vuokra-asumisen ja asukkaiden hyödyksi lisäämällä kohtuuhintaista vuokra-asuntorakentamista, korjausrakentamista, parantamalla asuinmukavuutta ja viihtyvyyttä sekä vähentämällä asumisen sosiaalisia ongelmia. Orpon hallitus on kuitenkin päättänyt ajaa alas asuntorahaston, siirtää sen kehysten piiriin, tulouttaa siitä vaalikaudella budjettiin 800 miljoonaa euroa ja lakkauttaa ARA:n. SDP vastustaa näitä toimia, ja katsomme, että asuntorahasto on säilytettävä kehysten ulkopuolisena rahastona ja sen toiminta ja tulovirrat on turvattava.

Asumisoikeusasumista tarvitaan edelleen

Orpon hallitus on lakkauttanut uusien asumisoikeusasuntojen rakentamisen. Vastustamme päätöstä, sillä asumisoikeusasuminen on tarpeellinen ja haluttu välimalli vuokra- ja omistusasumisen välillä. Aso-asuntoja rakennetaan kysyntään pohjautuen ja etenkin kasvukeskuksissa niihin jonotetaan. Rinnalle onkin tarpeen luoda myös muita kohtuuhintaisen asumisen välimalleja. Asumisoikeusasuminen tulee säilyttää asumismuotojen valikoimissa ja kehittää mallia.

A-Kruunu säilytettävä

Hallitus on päättänyt myydä valtion erityistehtävayhtiö A-Kruunu Oy:n. Päätös on huono. A-Kruunu Oy on edistänyt ja kehittänyt kohtuuhintaista asuntorakentamista ja omistaa noin 3 000 asuntoa kasvukeskuksissa. Yhtiöstä on viime vuosina tullut merkittävä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen omistaja suurimmilla kaupunkiseuduilla. Yhtiö irrotettiin Kruunuasunnoista reilut 10 vuotta sitten sen vuoksi, että se ryhtyisi rakennuttamaan kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja suurimmille kaupunkiseuduille ja siten helpottamaan osaltaan kohtuuhintaisten asuntojen saatavuutta.

Valtion tukemat asunnot kohdistuvat jo nyt pienituloisille

Valtion tukemien vuokra-asuntojen asukasvalinnoissa otetaan käyttöön enimmäistulorajat vuoden 2025 alusta. Toisin kuin valiokunta toteaa, emme pidä järkevänä tulorajojen käyttöönottoa. ARA:n vuokra-asunnot kohdentuvat jo nyt valtaosin pienituloisille ruokakunnille. Asukasvalinta arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin perustuu jo nyt kokonaisharkintaan, jossa valintaperusteina otetaan huomioon hakijaruokakunnan asunnontarve, varallisuus ja tulot. Enimmäistulorajat aiheuttavat turhaa byrokratiaa. Tulorajoja on ollut käytössä mutta sääntelystä luovuttu. Enimmäistulorajat olivat käytössä kasvukeskuksissa, niiden ympäristökunnissa sekä uusissa valmistuvissa asunnoissa vuoteen 2008 saakka. Muissa kunnissa niistä oli luovuttu vuonna 2004. Enimmäistulorajat olivat uudelleen käytössä arava- ja korkotukivuokra-asuntojen asukasvalinnassa 1.1.2017—1.3.2018 pääkaupunkiseudun kunnissa.

MAL-sopimukseen sisällytettävä tavoitteet valtion tukemalle tuotannolle

Suurimpien kaupunkiseutujen kanssa on päästy neuvottelutuloksiin maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksista vuosille 2024—2027. Uusissa sopimuksissa ei enää ole tavoitteita valtion tukemalle asuntotuotannolle, mikä on tappio kaupunkiseuduille ja niiden asukkaille. Hallitus luo-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

puu vapaaehtoisesti yhdestä tärkeimmästä välineestään ohjata asuntorakentamista. Hallitus ei myöskään myönnä käynnistysavustuksia MAL-alueille. Aran vuokra-asuntotuotanto laskee kasvavilla kaupunkiseudulla päätösten myötä, mikä osaltaan heikentää kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta tulevaisuudessa.

Panostukset rakennusalaan turvaavat tulevaisuuden kasvun ja elinvoiman

Rakentaminen supistui vuonna 2023 historiallisen paljon, peräti 16 prosenttia, ja vuonna 2024 edelleen 7 prosenttia. Rakennusalan työllisyyden ennustetaan yhä laskevan; jopa 22 000 työpaikkaa menetettäisiin vuoden 2025 loppuun mennessä.

Rakennusala on kohdannut ennennäkemättömän kriisin, kun uusien asuntojen myynti on käytännössä pysähtynyt ja uudet asuntoaloitukset ovat jääneet historiallisen alas. Rahoituksen kiristyminen sekä valmiiden ja myymättömien asuntojen suuri määrä yhdistettynä vanhojen asuntojen hintojen laskuun on yhdistelmä, joka tuskin mahdollistaa asuntorakentamisen nopeaa toipumista.

Vaikka nyt on ennustettu, että pahin pohjakosketus alalla on ohi, jäävät uusien asuntojen aloitukset vuosikausiksi alhaiselle tasolle tarpeeseen nähden. Nyt ollaan jo myöhässä, mutta edelleen on tärkeää lisätä valtion tukemaa tuotantoa sekä kohtuuhintaisen asumisen että rakennusalan suhdanteen vuoksi. Rakennusalaa on tuettava nyt määräaikailla, tarkkarajaisilla ja tehokkailla toiminnoilla, jotta alan työllisyys ja verotulot voidaan turvata.

Asuntotuotantotarve 2040 -tutkimuksen mukaan Suomeen tulee vuosittain rakentaa jopa 35 000 asuntoa vuoteen 2040 saakka. Tarpeesta 90 prosenttia kohdistuu neljälletoista suurimmalle kaupunkiseudulle, Helsingin seudulle melkein puolet. Kohtuuhintaisten asuntojen kysyntä jatkaa siis kasvuaan kaupunkiseuduilla, etenkin suurimmissa kaupungeissa. Toimivat asuntomarkkinat ovat myös tärkeitä alueen muun talouskehityksen kannalta. Varsinkin kasvavilla kaupunkiseuduilla kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen saatavuus mahdollistaa työvoiman liikkumisen ja talouskasvun. Yhdistettynä asumistuen sekä muiden etuuksien rajuihin leikkauksiin, asumisen kustannukset ovat osalla asutokunnista nousseet kohtuuttomasti. Edullisilla asunnoilla on kova kysyntä, ja hallituksen politiikka pakottaa ihmisiä muuttamaan kauemmas työpaikkojen läheisyydestä halvemman asumisen perässä. Hallituksen asuntopolitiikalla on kaupunkiseutujen elinvoimaa ja kasvua heikentävä vaikutus. Hallitus ei tuo valtion talousarvioesityksessä mitään välineitä rakentamisen markkinoiden tukemiseksi.

35.20.60 Siirto Valtion asuntorahastoon

Korotetaan erityisryhmien investointiavustusta

Hallitus on leikannut rajusti erityisryhmien investointiavustusta, jolla rakennetaan asuntoja ikääntyneille, vammaisille ja opiskelijoille, ja esittää vuoden 2025 avustuksen tasoksi 15 miljoonaa euroa. Vielä vuonna 2023 avustus oli 120 miljoonaa euroa. Kysyntä avustukselle on edelleen suurta. Investointiavustusvaltuuden vähäisestä määrästä seuraa myös se, että hyvinvointialueiden mahdollisuudet hillitä menopaineitaan vähenevät oleellisesti. Tämä johtuu siitä, että yhteisöllisen asumisen asuntohankkeita, joissa ei ole lakisääteistä henkilöstömitoitusta, ei voida käynnistää. Tämä johtaa yhteiskunnan kokonaismenojen kasvuun muuta kautta ja tulee huomattavasti

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

kalliimmaksi. Investointiavustus on ollut 15 prosenttia hankkeen rakentamisen kustannuksista, ja rakentamisen työvoimavaltaisuuden ja muun muassa arvonlisäverotuoton vuoksi tuki maksaa itsensä takaisin.

Aran käsittelyssä on monin verroin enemmän erityisryhmien investointiavustushankkeita verrattuna hallituskauden avustusvaltuuteen. Arassa on käsittelyssä noin 139 miljoonan euron edestä hakemuksia, joille on annettu ehdollinen varauspäätös. Avustusvarausten lisäksi Araan on tullut uusia investointiavustushakemuksia yhteensä noin 125 miljoonan euron edestä. Suurin osa uusista hakemuksista (91 miljoonaa euroa) on asuntohankkeita ikääntyneille. Opiskelija-asuntojen hankkeet ovat näillä näkymin jäämässä ilman rahoitusta. Korottamalla avustusvaltuutta voidaan tukea rakennusalaan sekä saada erityisryhmille lisää tarvittavia asuntoja. Esitämme, että erityisryhmien investointituen valtuutta korotetaan vähintään 100 miljoonaan euroon ja valtuuden riittävyyttä seurataan ja korotetaan tarvittaessa.

Korjausrakentamisen suhdanneluontoinen tukiväline

Matalasuhdanteen aikana voidaan korjausrakentamiseen panostamalla lisätä aktiivisuutta rakennusalaan ja näin tukea alan työllisyyttä. Suomen rakennuskannassa on merkittävä korjausvelka. Perinteisten korjausavustusten määrä vähenee edelleen vuonna 2025. Määrärahaa oli käytössä vielä vuonna 2022 noin 36,5 miljoonaa euroa, vuonna 2023 noin 25 miljoonaa euroa (pääosin VAR-valtuutena). Vuonna 2024 hissien jälkiasennuksiin, esteettömyyskorjauksiin sekä vanhus- ja vammaisten asuntojen korjaamiseen on uutta määrärahaa vain 9,55 miljoonaa euroa. Vuodelle 2025 ehdotettu määräraha on enää 7,55 miljoonaa euroa.

Esitämme energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen suhdanneluontoista ja määräaikaista tukivälinettä. Suhdanneluontoisia avustuksia on myönnetty myös finanssikriisin aikaan vuosina 2009—2010 sekä 2014—2015. Korjausrakentamisen osalta finanssikriisin aikaisten elvytystöimien laskennallinen vaikutus oli noin 46 900 htv. Elvytyksen takia asuntojen korjausrakentaminen jopa lisääntyi kriisivuonna 2009, mikä oli poikkeus muuhun rakentamiseen tai lähes mihin tahansa sektoriin nähden.

Energiaremonttiavustusten vipuvaikutuksen arvioidaan olevan suuri eli 1 miljoonan euron avustuksella saadaan aikaan 4,8 miljoonan euron energiaremontit ja työtä 56 henkilötyövuotta. Avustus maksaa siten itsensä takaisin tuottamalla korjaushankkeista valtiolle välittömiä tuloveroja ja välillisiä arvonlisäveroja. Vaadimme, että korjausrakentamiseen, energiatehokkuutta nostavaan perusparannukseen sekä tukemaan kotitalouksien energiamurrosta luodaan vaikuttava ja suhdanneluontoinen, määräaikainen valtuus 140 miljoonaa euroa Valtion asuntorahastosta.

Jatketaan lähiöohjelmaa

Lähiöissä asuu 1,5 miljoonaa suomalaista. Näiden ihmisten asumista sekä asuinalueiden viihtyisyyttä ja turvallisuutta tulee tukea ja kehittää sekä segregaatioon puuttua jatkossakin lähiöohjelman kautta. Orpon hallitus on lakkauttanut lähiöohjelman, jonka keskeisenä tavoitteena on ehkäistä asuinalueiden eriytymistä, edistää asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuoro-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

vaikutusta sekä luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuinympäristöjä. Esitämme, että lähiöohjelmaa jatketaan ja siihen osoitetaan 15 miljoonaa euroa vuosina 2025—2027.

Asumisneuvonta ehkäisee häätöjä

Orpon hallitus on puolittanut asumisneuvonnan tuen, vaikka sen tarve kasvaa hallituksen sosiaaliturvaleikkausten, heikon työllisyystilanteen sekä kohtuuhintaisen asumisen mahdollisuuksien heiketessä. Asumisneuvonnan määräraha ensi vuodelle on 2 miljoonaa euroa. Noin 40 kuntaa käyttää tukea asumisneuvonnan järjestämiseksi, ja neuvonta on ollut tuloksellista. Asumisneuvonnalla voidaan vaikuttaa asumisen ongelmista aiheutuvien kulujen pienenemiseen, häätöjen määrän vähentämiseen, asumisviihtyvyyden paranemiseen, asukasyhteisön sisäisten konfliktien ratkaisemiseen, kulttuurisen kanssakäymisen edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Esitämme, että asumisneuvontaan kohdennetaan asuntorahaston sisältä Orpon hallituksen leikkaama 2 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 35.20.60 perusteluita muutetaan siten, että vuonna 2025 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 100 000 000 euroa,

että momentin 35.20.60 perusteluita muutetaan siten, että vuonna 2025 saa myöntää asuntojen perusparannuksen käynnistysavustuksia, korjaus- ja energia-avustuksia ja lämmitystapamuutosten avustuksia yhteensä enintään 140 000 000 euroa (Uusi),

että momentin 35.20.60 perusteluita muutetaan siten, että vuonna 2025 saa myöntää määräraikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 30 000 000 euroa (Uusi),

että momentin 35.20.60 perusteluita muutetaan siten, että vuonna 2025 saa myöntää määräraikaisia avustuksia lähiöiden elinvoiman edistämiseksi sekä segregaaion ehkäisemiseksi yhteensä enintään 5 000 000 euroa (Uusi) ja

että momentin 35.20.60 perusteluita muutetaan siten, että vuonna 2025 saa myöntää avustuksia asumisneuvojatoimintaan yhteensä enintään 2 000 000 euroa (Uusi).

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahasto säilytetään jatkossakin budjetin ulkopuolisena rahastona ja sen varoja käytetään vain asumiseen liittyviin menoihin, korjausrakentamiseen ja asuinalueiden kehittämiseen ja että rahastolle on löydettävä uusia tulonlähteitä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

SDP esittää hyvän verotuksen periaatteiden mukaista uudistavaa veropolitiikkaa, jolla voidaan omalta osaltaan tasapainottaa julkista taloutta. Tavoitteeseen kuuluu tiivis veropohja, joka mahdollistaa kohtuulliset verokannat. Veroja kannetaan sieltä, missä ne vähiten vahingoittavat taloudellista toimintaa, ja verotusta alennetaan sieltä, missä hyödyt työllisyydelle ja kasvulle ovat suurimmat. Hallitus ei ole käyttänyt verotusta työkaluna, jolla tasapainotettaisiin tai uudistettaisiin taloutta. Päinvastoin hallituksen uudistukset uhkaavat vihreää siirtymää ja Suomen ilmastotavoitteita. Hallitus on veropoliittisissa ratkaisuissaan unohtanut hyvän verojärjestelmän keskeisimmät periaatteet: oikeudenmukaisuuden ja taloudellisen tehokkuuden.

Verotuksessa toteutuu oikeudenmukaisuus parhaiten huomioimalla veronmaksukyky veroratkaisuissa. Taloudellinen tehokkuus toteutuu pitämällä verotus tasapuolisena, veropohjat tiiviinä, verokannat kohtuullisina ja verolainsäädäntö täsmällisenä. Samalla kaikkein hyödyllisintä toimintaa on verotettava vähiten: tämä koskee sekä ansiotyötä yhteiskunnan perustana että ekologisesti parhaita vaihtoehtoja ihmiskunnan säilymisen edellytyksenä. Verotuksen painopisteen siirtäminen työn verotuksesta haittojen, kulutuksen ja kertyneen pääoman verotukseen parantaa keski- ja aliverron suomalaisen tulotasoa ja työllisyyttä ja tarjoaa vahvan pohjan laajalle hyvinvointivaltiolle.

Hallituksen toimet lisäävät tuloeroja, varsinkin kun niitä tarkastelee kokonaisuutena: hallitus on sivuuttanut suurituloisia koskevien verotuksen aukkojen tukkimisen ja luo uusia veronkevennyksiä varsinkin suurituloisille, kun se samaan aikaan on päättänyt kiristää pieni- ja keskituloisten verotusta muun muassa arvonlisäveroa korottamalla. Sen sijaan, että veropohjaa tiivistettäisiin, siihen puhkotaan uusia aukkoja tai paisutetaan vanhoja. Neutraliteettiperiaatetta hallitus ei ole osannut noudattaa, vaan se kohdistaa veronalennuksia ja tukia sattumanvaraisesti sen läheisille eturyhmille ja pyrkii suosimaan vanhoja dieselautoja, olutta ja nikotiinipusseja lääkkeiden, kirjallisuuden ja urheilun kustannuksella.

SDP keventäisi pieni- ja keskituloisten työn ja eläkkeiden verotusta ja siirtäisi verotuksen painopistettä omistamisen sekä ympäristöä rasittavan toiminnan verotukseen ennen kaikkea veropohjan aukkoja tiivistämällä, laajentamalla yritysverotuksen veropohjaa ja heikentämällä mahdollisuuksia kansainväliseen verosuunnitteluun varakkaiden yritysten ja yksilöiden toimesta. Tasapuolisempi verotus tukee myös talouskasvua vahvistamalla kotimaista ostovoimaa, työllisyyttä ja siten kannustamalla yrittäjyyteen. Kun vapaamatkustajuus vähenee, hyvinvointivaltion oikeutus vahvistuu ja populismin käyttövoima katoaa.

Sosialidemokraatit eivät ole valmiita kohdistamaan arvonlisäveron korotuksia 10 prosenttiyksikön palveluihin ja tuotteisiin, joiden halvempi hinta on ollut perusteltua. Kulttuuri, taide ja urheilu ovat keskeisiä suomalaisia elinkeinoja, joilla on merkittävä rooli kansalaisten hyvinvoinnissa, minkä lisäksi niissä on merkittävää kasvupotentiaalia sekä niiden kuluttamisessa on arvoa kansalaisten hyvinvoinnille. Lääkkeiden arvonlisäveron korotus kansan vanhetessa on irvokasta, aivan kuten on julkisen liikenteen kallistaminen kesken vihreää siirtymää. Samanaikaisesti

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

nen oluen ja autoilun suosiminen veroratkaisuissa ei ole terveys-, hyvinvointi-, talous- tai yleispoliittisesti hyväksyttävää keskellä raskasta sopeutusta.

SDP:n vaihtoehtobudjetissa pieni- ja keskituloisten palkansaajien ja eläkeläisten verotusta kevennetään enemmän kuin hallituksen esityksessä. Painotamme lapsiperheiden ostovoiman parantamista korkean inflaation jälkeen. Kun veropohjaa tiivistetään torjumalla harmaata taloutta ja kansainvälistä veronkiertoa, edistetään reilua kilpailua ja luodaan edellytyksiä talouskasvulle.

Yritystoimintaa, työllisyyttä ja vientiä edistävät veromuutokset

SDP tukisi yritystoimintaa ja työllisyyttä keventävällä niistä maksettavaa ansiotuloverotusta merkittävästi. Pieni- ja keskituloisille palkansaajille kohdistettava veronalennus kompensoi heikentynyttä ostovoimaa ja siten parantaa kotimaista kysyntää. Osana tätä kokonaisuutta SDP laajentaisi kotitalousvähennystä hoiva- ja hoitotyön osalta korkeamman korvattavuuden luokkaan, mikä lisäisi palveluyrittäjien kysyntää ja helpottaisi tavallisten ihmisten arkea. Lapsiperheiden tulotasoa on hyvä parantaa arjen kustannusten kasvaessa. Eläkeläisille tehtävä veronkiristys on epäoikeudenmukainen, ja se tulisi sellaisenaan perua. SDP tekisi tuloverotaulukon indeksitarkastukset täysimääräisinä jo toisena vuotena putkeen toisin kuin hallitus, eikä se siten pyri talouspolitisomaan tavallista inflaatiotarkistusta.

Uusien veroporsaanreikien sijaan SDP pitää veropohjat tiiviinä, mikä varmistaa reilun kilpailun. Kansainvälisen veronkierron suitseminen hyödyttää eniten pieniä ja keskisuuria kotimarkkinayrityksiä. Samalla kuitenkin on selvää, että valtiontalouden sopeutustarve on sellainen, ettei ketään voi jättää pois kyydistä, minkä vuoksi myös suuripituloisten on osallistuttava. Perintöveron kohtuullinen korotus yli miljoonan euron perinnöille, varakkaiden listaamattomien yritysten osinkoverohuojennuksen modernisointi valtiovarainministeriön ehdotuksen mukaiseksi ja solidaarisuusveron palautus entiselle tasolle varmistavat laajemman osallistumisen myös suurituloisimmalta väestönosalta.

Energiaverotuksen osalta tukien rakennetta tulee uudistaa niin, että tuet kohdistuvat energiatehokkuutta, tuottavuutta ja energiaa säästäviä investointeja tukemaan. Sosialidemokraatit esittävät energian käytön tukien runsasta leikkaamista: puun ja turpeen verotukien heikentämistä. Säilyttävät ja saastuttavat verotuet eivät ole kansallinen intressimme, eikä sopeutuksen aikana valtion avaintekijäksi voida lukea saastutuksen subventointia.

Harmaaseen talouteen ja aggressiiviseen verosuunnitteluun on puututtava tehokkaasti

Sosialidemokraattien aloitteesta ja johdolla harmaan talouden torjunnassa on edistytty. On tärkeää ehkäistä verovilppiä ennalta, nostaa kiinnijäämisriskiä ja nopeuttaa viranomaisten valmiuksia puuttua rikosepäilyyn. Entistä vakavammat seuraukset ja rikoshyödyn tehokas takavarikointi lisäävät ohjelman tehoa. Tavoitteena tulee olla, että Suomi on kärkimaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa. SDP:n eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetissa harmaan talouden torjunnan resursseja lisätään 2 miljoonalla eurolla.

Harmaan talouden ja kansainvälisen verosuunnittelun vastaisten toimien vaikutuksia on vaikea ennakoita tarkasti. Aihetta koskevien tutkimusten perusteella arvioimme, että valtion verotulot

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

kasvavat runsaasti, kun Verohallinnolle taataan riittävät resurssit ja työrauha keskittyä pääasialliseen tehtäväänsä, verojen keräämiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa harmaan talouden torjuntaansa ja antaa esitykset, joilla torjutaan harmaata taloutta ja näin myös lisätään verotuloja.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Esitämme tuloveroasteikkoihin ja tuloverolakiin oikeudenmukaisia muutoksia, jotka tukevat työllisyyttä ja kasvua. SDP keventäisi pieni- ja keskituloisten palkansaajien, eläkeläisten sekä etuuksien saajien verotusta. Toisaalta yli 91 200 euroa vuodessa tienavien ansiotulojen verotusta kiristettäisiin kahdella prosentilla. Tämä toteutettaisiin työtulovähennyistä parantamalla ja perumalla eläketulovähennyksen kiristys. Lisäksi työtulovähennykseen lisättäisiin 75 euron lapsikohtainen vähennys perheille. Korottamalla työtulovähennyistä pitkäaikaistyöttömille, nuorille ja yli 65-vuotiaille voidaan parantaa työllistymisen kannustimia ryhmille, joilla on paljon potentiaalia työelämään osallistumiseen.

Kotitalousvähennykseen SDP esittää 60 prosentin korvattavuuden jatkamista hoito- ja hoivatyölle, vuosittaisen omavastuun alentamista sadalla eurolla sekä yleisen korvaustason pitämistä 40 prosentissa.

SDP esittää myös matkakuluvähennyksen säilyttämistä vuoden 2023 tasolla siten, että omavastuu säilyy tasolla 750 euroa vuodessa ja enimmäismäärä 8 400 eurossa vuodessa.

Vähäpäästöisten työsuhteautojen veronkevennyksen tulokset ovat paikoin ristiriitaisia. Verotuki kohdistuu lähinnä autoihin, jotka hankittaisiin muutenkin, eikä sillä siksi ole tehokasta vaikutusta ajoneuvokannan uudistamiseen suhteessa edun hintaan. Tämän vuoksi edusta luopuminen on perusteltua.

Merkittävä osa SDP:n vaihtoehtobudjetin lisäverotuloista perustuisi verokantojen korotusten sijaan veropohjan tiivistämiseen. Veropohjan tiivistämiseksi esitetään muun muassa omistamisen verotukseen liittyviä seuraavia uudistuksia.

SDP verottaisi sijoitusvakuutuksiin ja vakuutuskuoriin kertyneitä tuottoja ottamalla käyttöön vakuutusten arvoon perustuvan maltillisen veron, joka pohjautuu Ruotsissa käytössä olevaan veromalliin. Verotuotot kasvaisivat näin noin 150 miljoonalla eurolla. SDP verottaisi myös sijoitusten todellista tuottoa, kun niitä nostetaan tai sijoituksia luovutetaan, jotta suuria tuottoja ei verotettaisi kevyemmin kuin pieniä. Samalla varmistettaisiin, että mahdolliset vakuutusten sijoitustappiot voidaan vähentää vastaavista tuotoista. Pidemmällä aikavälillä vakuutuskuorten ja muiden vastaavien sijoitustuotteiden verokohtelu tulisi saattaa vastaavaksi kuin suorien sijoitusten.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Tämä estäisi vakuutuskuorten käyttämisen veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun. Samalla varmistettaisiin, että näistä sijoitustuotteista aiheutuvat tappiot olisivat vähennyskelpoisia sijoitustuotoista.

SDP myös peruuttaisi osakesäästötilien talletusrajan nostamisen 100 000 euroon hyvin pienelle ryhmälle kohdistuvana epäoikeudenmukaisena veropohjan heikennyksenä. Samoin SDP esittää suomalaisen veropohjan tiivistämistä varmistamalla, ettei maasta pois muuttamalla voi välttää Suomessa asuinaikana tapahtunutta omaisuuden arvonnousun verotusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tuloveroasteikkojen indeksitarkistusten toteuttamisesta täysimääräisinä vuonna 2025.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset matkakuluvähennyksen säilyttämisestä vuoden 2023 tasolla siten, että omavastuu säilyy 750 eurossa vuodessa ja enimmäismäärä 8 400 eurossa vuodessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus parantaa pieni- ja keskituloisten palkansaajien ostovoimaa kasvattamalla työtulovähennystä ja parantamalla lapsiperheiden työtulovähennystä lapsikohtaisella lisävähennyksellä.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus parantaa nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja yli 65-vuotiaiden työnteon kannusteita kohdistamalla heihin työtulovähennyksen parannuksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu matalapäästöisten työsuhteautojen verotuesta sen epätehokkuuden vuoksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu keskisuuriin eläkkeisiin tehtävät veronkorotukset eläketulovähennykseen kohdistetuilla muutoksilla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus parantaa kotitalousvähennystä laskemalla sen omavastuuta, nostamalla yleistä vähennysprosenttia 40 prosenttiyksikköön ja huomioimalla palvelualan yritykset ja normaalit kotitaloudet korottamalla hoiva- ja hoitopalveluiden vähennyskelpoisuuden 60 prosenttiyksikköön.

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen osakesäästötilien talletusrajan palauttamisesta 50 000 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa tarvittavat esitykset tuloveroasteikon muuttamisesta siten, että 91 200 euroa ylittävien tulojen osalta ansiotuloveroprosentti nousee kahdella prosenttiyksiköllä 150 000 euroon saakka.

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viivyttlemättä sijoitusvakuutusten sekä vakuutuskuorien verotusta koskevan lakiesityksen, jolla saatetaan niiden verokohtelu tasapuolisemmaksi suhteessa suoriin sijoituksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kotitalousvähennyksen ulottamisesta kerrostalo- ja rivitaloasunto-osakeyhtiöiden osakkaiden rahoitusvastuulla yhtiöissä toteuttaviin remontteihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa suomalaisen veropohjan tiiviyn luomalla arvonnousuveron, jolla varmistetaan, ettei Suomessa asuessa kasvanut omaisuuden arvo jää sitä realisoitaessa verottamatta, vaikka verovelvollinen olisi muuttanut pois Suomesta.

02. Yhteisövero

SDP tiukentaisi suurten yritysten korkovähennysrajoituksia aggressiivisen verosuunnittelun hillinnäksi. Korkovähennysrajoituksen soveltamisen alarajaa lasketaan, tasevapautus poistetaan ja rahoitusalan poikkeuksista luovutaan.

SDP tiivistäisi veropohjaa perimällä ulkomaisien rahastojen ja muiden osinkoveroista vapautettujen yhteisöjen saamista osingoista viiden prosentin lähdeveron, jonka arvioidaan tuottavan valtiolle 80 miljoonan euron verotulot. SDP uudistaisi listaamattomien osakeyhtiöiden verotusta

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

valtiovarainministeriön asiantuntijatyöryhmän esittämällä tavalla, jonka verotuotoksi SISU-mallilla arvioidaan 294 miljoonaa euroa.

SDP esittää, että hallituksen vihreän siirtymän mallia muutetaan lausuntopalautteen perusteella paremmin vihreää siirtymää edistäväksi alentamalla 50 miljoonan euron investointivaatimusta pienemmäksi 25 miljoonaksi euroksi, jolloin tuki edistäisi useampaa energia-alan investointia. Lisäksi Mankala-yhtiöiden ominaispiirteet tulee tunnustaa nykyistä paremmin ja investointiaikaa pidentää nykyisestään hankkeiden maksimoimiseksi vähintään kahteen vuoteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen yhteisöjen korkovähennysrajoituksista, jollaa poistetaan korkovähennysten tasevapautus, rahoitusalan poikkeukset ja alennetaan korkovähennyksen soveltamisen alarajaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen nyt osinkoverosta vapautetuille yhteisöille suunnatusta osinkolähdeverosta, joka pohjaa Saksan malliseen ulkomaiisiin ja kotimaisiin rahastoihin kohdistuvaan veroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi lausuntopalautteen vihreää siirtymää edistävän verohyvityksen kohdalla ja luo mallin, joka huomioi jo 25 miljoonan euron investoinnit, huomioi Mankala-yhtiöiden ominaispiirteet ja jossa investointiaikaa pyritään pidentämään kahteen vuoteen.

04. Perintö- ja lahjavero

SDP katsoo, että suomalaiset perintöverokannat suosivat suuria perintöjä, joista maksetaan huomattavan pieniä perintöveroja suhteessa perintöosuuden kokoon. Tämän vuoksi yli miljoonan euron perintöjen veroa pitäisi korottaa 3 prosenttiyksikköä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perintö- ja lahjaveron korottamisesta yli miljoonan euron perinnöissä ja lahjoissa 3 prosenttiyksiköllä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Hallitusohjelmassa tehty päätös korottaa alennettujen 10 prosenttiyksikön arvonlisäverokantojen arvonlisäveroa 14 prosenttiyksikköön on huonosti perusteltu ja kotimaista ostovoimaa heikentävä, minkä lisäksi se osuu tuotteisiin ja palveluihin, joiden kulutus on ennemminkin toivottavaa kuin moitittavaa. Muutos koskisi henkilöliikennettä, majoitustoimintaa, vierassatamatoimintaa ja lääkkeitä. Muutos koskisi myös kulttuuri- ja urheilutoimintaa kuten kirjoja, urheilu- ja liikuntapalveluja, pääsyä kulttuuritapahtumiin ja -tiloihin sekä urheilutapahtumiin, urheilutilojen käyttöä, esiintyvän taiteilijan, urheilijan tai muun julkisen esiintyjän esityksiä, maahantuotuja taide-esineitä ja tekijän tai satunnaisen myyjän myymiä taide-esineitä sekä tekijänoikeudenhaltijoita edustavan järjestön saamia tekijänoikeuteen liittyviä korvauksia.

Kulttuuri, tapahtumat ja niihin liitännäinen matkailu kärsivät kaikki veronkorotuksesta huomattavasti. Näiden alojen merkitys Suomen taloudelle on suuri, ja niille on arvioitu merkittävää kasvupotentiaalia. Veronkorotus kuitenkin pakottaa niitä nostamaan hintojaan, mikä todennäköisesti johtaa alojen kutistumiseen ja siten tuhoaa työpaikkoja. Hallituksen esityksessä toimea perustellaan työllisyystoimena. Selitys on epäuskottava, eikä muutokselle ole ennustettu positiivisia työllisyysvaikutuksia. Esityksen toteutuminen heikentäisi monen työvoimavaltaisen palvelun kulutusta ja siten ennemminkin pienentäisi työllisyyttä. Lisäksi liikenteen arvonlisäveron korottaminen nostaa julkisen liikenteen hintoja, mikä heikentää työnteon kannustumia varsinkin kaupunkiseuduilla.

Sosialidemokraatit vastustustavat esitettyjä alennettujen arvonlisäverokantojen korotuksia ja esittävät että hallitus luopuisi aikeistaan korottaa alennettujen kantojen suoritteiden verotusta. Kulutusverotuksen kehittäminen vaatii kokonaisvaltaista harkintaa, kun taas hallituksen kulutusveropolitiikka vaikuttaa ensisijaisesti noudattavan lyhyen aikavälin fiskaalisia tavoitteita ja vastaavan hallituspuolueiden läheisten tahojen edunvalvontaan.

Sosialidemokraatit katsovat, että hallituksen päätös olla kompensoimatta arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistamista nostamalla arvonlisäverovelvollisuuden alarajaa 30 000 euroon on virhe, joka vaikeuttaa pienyritystä lisäämällä yritystoiminnan hallinnollista ja verotuksellista taakkaa kohtuuttomasti. SDP esittää rajan korottamista 30 000 euroon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu 10 prosentin arvonlisäverokantoihin tekemänsä korotukset.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi arvonlisäverovelvollisuuden alarajan korottamista 30 000 euron liikevaihtoon vuodessa ja antaa eduskunnalle asiaa koskevat esitykset.

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Terveyspoliittisten vaikutusten arvioinnin tulee olla keskeisessä osassa päihteiden verotusta. Hallituksen esittämä samanaikainen tupakkaveron nosto muille nikotiiniveroille ja nikotiinipussien sekä nikotiininesteiden jättäminen veronkorotusten ulkopuolelle luovat markkinavääristymää perinteisten nikotiinituotteiden ja nikotiinipussien sekä sähkötupakan välillä. Kahden tuotekategorian sisällä kilpailevan tuotetyypin välisen verotuksen erotuksen syventäminen heikentää kulutusverotuksen neutraliteettia ja ohjailee kuluttajia käyttämään matalammin verotettuja tuotteita, vaikka tavoitteena pitäisi olla nikotiiniton Suomi.

Nikotiinin käytön haitat suomalaisille ovat merkittävät, eikä uusien tuotteiden vaarattomuudesta ole riittävää selkeyttä. Nikotiini on vahvasti addiktoiva tuote, ja nikotiiniyrityksille uusilla tuotekategorioilla nuorten käyttäjien houkuttelu on ollut toistuva historiallinen kehitys, joka uhkaa toteutua rajusti suosiotaan kasvattavien nikotiinipussien ja sähkösavukkeiden muodossa. Tätä kehitystä voi hidastaa nostamalla näiden tuotteiden verotusta, mitä esitämme.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla nikotiinipussien ja nikotiininesteiden tupakkaverot nostetaan samalle tasolle kuin muiden tupakkatuotteiden tupakkaverot.

04. Alkoholijuomaverot

Terveyspoliittisten vaikutusten arvioinnin tulee olla keskeisessä osassa päihteiden verotusta. Hallituksen esittämä samanaikainen muiden alkoholiverojen nosto ja oluen veron alentaminen kasvattaa markkinavääristymää oluen ja muiden alkoholijuomien välillä ja samalla laskee oluen verotusta kokonaisuudessaan. Kahden alkoholijuomien tuotekategorian sisällä kilpailevan tuotetyypin välisen verotuksen erotuksen syventäminen heikentää kulutusverotuksen neutraliteettia ja ohjailee kuluttajia oluen kulutuksen lisäämiseen muun alkoholin kustannuksella sekä yleisesti kasvattamaan oluen kulutusta.

Alkoholin haitat suomen kansanterveydelle on dokumentoitu laajasti. Alkoholia käytetään laajasti liikaa suomalaisessa yhteiskunnassa terveystieteiden näkökulmasta tarkastellen, ja alkoholinkäyttöön linkittyvät terveydelliset sekä sosiaaliset ongelmat näkyvät niin alkoholin käyttäjien kuin heidän läheistensä elämässä. Alkoholin käyttäminen korreloi sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

kanssa varsinkin pienituloisemman väestön keskuudessa. Terveysongelmat alkoholista kasautuvat suuressa osin miehille. Noin 10 prosenttia väestöstä käyttää puolet alkoholista Suomessa. Alkoholin terveys- ja sosiaalhaitat kasautuvat tälle väestölle. Alkoholin hinta ohjaa sen kulutusmääriä, ja oluen verotuksen alentaminen tällöin lisää oluen kulutusta, mikä edelleen kasaa terveyshaittoja varsinkin riskikäyttäjille. Alkoholinkäytön ongelmat liittyvät käyttömääriin, eivät käytetyn alkoholin tyyppiin. Terveyspoliittisesti mihinkään alkoholiin kohdistuva veronalennus ei ole perusteltu.

Oluen alkoholiveron alentaminen laskee valtion verotuloja, mikä sotii räikeästi Suomen taloudelle esitettyä sopeuttamistavoitetta vastaan. Oluen verotuksen alentamisen terveydelliset vaikutukset ovat negatiivisia, ja se ruokkii sosiaalisia ongelmia. Oluen veronalennuksesta tulee siten luopua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla oluen alkoholiverotusta korotetaan samassa suhteessa kuin muissakin alkoholijuomissa ja vuoden 2023 veronkevennys perutaan.

07. Energiaverot

Energiaverotuksen kokonaisuudessa SDP esittää mallia, jossa ympäristölle haitallisia ja säilyttäviä verotukia karsitaan nopeutetusti. Suhtaudumme kriittisimmin fossiilisen energian kulutuksen kasvattamiseen kannustaviin tukiin sekä päästöjä lisääviin yritystukiin ja veronkevennyksiin.

Liikenteen verotus on yksi suurimpia verotulojen lähteitä Suomen valtiolla, ja sitä tulee tarkastella kokonaisuutena, jossa verotetaan niin autojen hankintaa autoverolla, omistamista ajoneuvoverolla sekä käyttövoimaverolla kuin ajosuoritetta polttoaineiden valmisteverolla. Yksi liikenteen verotuksen keskeisistä trendeistä 2020-luvulla on liikenteen veropohjan heikentyminen sähköautoiluun siirryttäessä. Liikenteen verotulot laskevat ilman päätöksiäkin sadoilla miljoonilla euroilla vuodessa 2023—2027. Hallituksen esitykset alentaa ajoneuvoveroa ja polttoaineen valmisteveroa edelleen edistävät tätä veropohjan rapautumista, mikä sotii räikeästi hallituksen sopeuttamistavoitetta vastaan. Tutkimuskirjallisuuden perusteella vain osa polttoaineverojen alennuksesta siirtyy tuotteen loppukäyttäjän hintaan, ja esitetty 3,70—3,80 sentin alennus mahdollisesti jää tästä vajaaksi tämän vuoksi.

Sosialidemokraatit näkevät tehokkaimpana tapana tukea tarpeellista työmatkaliikennettä työssäkäyvälle väestölle suunnatun työmatkavähennyksen. Polttoaineen valmisteveron alennuksen siirtyminen polttoaineen hintoihin on tutkimuskirjallisuudessa epävarmuutta, minkä lisäksi merkittävä osa halvemman polttoaineen kulutuksesta siirtyisi muuhun kuin työmatkaliikenteeseen. Toimi ei erityisen tarkasti kohdistu työssäkäyvälle väestölle, eikä se siten ole tehokas työssäkäyntiin kannustava toimi. On huomattavaa, että reaalin polttoaineverotus on laskenut jo huomattavasti, koska valmisteveroja ei ole indeksoitu.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Sosialidemokraattien julkinen lausuma on siirtä hiilineutraaliin Suomeen vuoteen 2035 mennessä ja puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. Tämän tavoitteen saavuttamisessa avainasemassa on liikenteen sähköistyminen. Hallituksen esitys hidastaa Suomen autokannan sähköistymistä ja olennaisesti vaikeuttaa liikenteen päästöjen alentamista, mikä tarkoittaa tulevaisuudessa sanktiota Suomelle päästövähennysten laiminlyönnin vuoksi.

Sosiaalidemokraatit kohdistavat toimensa täten työn verotuksen alentamiseen kannustaakseen työn vastaanottamiseen. Sosialidemokraattien esittämä liikenteen verotuksen malli laskee työssäkäynnin esteitä hallituksen valmisteveron alennusta enemmän ja pienemmillä kokonaisveromenetyksillä. Hallituksen tulee perua esityksensä nestemäisten polttoaineiden valmisteveron laske-
misesta pitämällä vero vuoden 2023 tasolla.

Energiaverojärjestelmämme kannustaa paikoin liikaa saastuttamaan. Puupolttoaineiden ja turpeen lämmityspolton tukeminen verotuella kasvattaa metsien hakkuita Suomessa, vähentää puun saatavuutta metsäteollisuuden prosesseihin, hidastaa energiajärjestelmämme sähköistymistä ja siten heikentää vihreää siirtymäämme samalla, kun päästöt tekevät puun polttamisesta merkittävän päästölähteen. Sosialidemokraatit esittävät kohtuullisen energiaveron asettamista puun poltolle teollisessa mittakaavassa, jottei verotus vääristä energiajärjestelmäämme. Samalla esitämme turpeen verotuen poistamista ja maataloudessa käytössä olleen energiaveron palautuksesta luopumista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jolla turpeen verotuki poistetaan verottoman käytön alarajan ylittävältä osalta.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa säädetään energiavero puun teolliselle polttamiselle.

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jolla poistetaan maatalouden energiaveron palautus fossiilisilta polttoaineilta.

10. Muut verot

Terveysperusteinen vero

Haittaveroilla voidaan edistää terveyttä, mutta hallituksen esittämä pelkästään makeisiin kohdistuva arvonlisäveron korotus on epäreilusti yhteen tuotekategoriaan kohdistuva veronkirstitys, jolla on selkeitä EU-oikeudellisia ongelmia ja liian kapea veropohja. Makeisveron tilalle tulee valmistella uusi terveysperusteinen vero, jolla kerättäisiin 150 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen terveysperusteisesta verosta, jossa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon terveyteen vaikuttavat osatekijät.

05. Varainsiirtovero

Sosialidemokraattinen puolue vastustaa ensiasunnon varainsiirtoverovapauden poistamista. Suomen asuntovarallisuus keskittyy vahvasti yli 40-vuotiaalle väestölle. Asunnon hankinnassa varallisuus lisää kulutusmahdollisuuksia ja siten asettaa vanhemman ja varakkaamman väestön parempaan asemaan. Varainsiirtoverovapaus tasaa hieman tätä asetelmaa ensiasunnon ostajan hyväksi. Tämän lisäksi ensiasunnon hankinnalle keskeinen tekijä on riittävän alkupääoman hankinta, johon kuuluu asuntolainan käsiraha, varainsiirtovero ja muuttokustannukset. Varainsiirtoveron vapautuksen poistaminen ensiasunnosta nostaa kerralla ensiasunnon hankintaan vaadittavaa säästettyä alkupääomaa tuhansilla euroilla, mikä voi hidastaa ensiasunnon hankintaa vuosilla ja siten siirtää omistusasujaksi siirtymistä myöhemmäksi. Nuorten omistusasumisen yleisyys on paikoin Suomea laskenut puoleen 2010-luvun aikana, ja esitetty verovapauden poisto heikentää tätä kehitystä edelleen. Omistusasuminen kerryttää tyypillisesti työikäiselle asukkaalle varallisuutta, ja omistusasumiseen siirtymän myöhentäminen hidastaa tämän varallisuuskertymän alkamista nuorilla. Esitetyt muutokset kokonaisuutena kasaavat varallisuutta jo ennestään sitä eniten omaaville ikäluokille.

Asumisvarallisuuteen kohdistuvalla varainsiirtoverolla on negatiivisia vaikutuksia väestön liikkuvuuteen ja maan sisäiseen työperäiseen muuttamiseen. Varainsiirtovero nostaa omistusasujan muuttamisen kitkakuluja ja siten laskee taloudellisia kannusteita työn vastaanottamiselle, jos se vaatii omistusasujalta muuttoa. Omistusasumisen ollessa yleisintä vanhemman maaseutuväestön keskuudessa asumisvarallisuuden varainsiirtoveron alentamisella voi odottaa olevan työllisyysvaikutuksia, jotka osin kompensoivat alentuneista kannoista seuraavaa veronmenetystä. Sen sijaan muuhun kuin vakituiseen omaan käyttöön tulevan asuntovarallisuuden hankinnalla ei vastaavanlaista työllisyysvaikutusta ole, koska kyse on sijoitus-, toissijaisista tai vapaa-ajan asunnoista, joiden hankinta ei edistä työvoiman liikkuvuutta. Veronalennuksen talousvaikutus on kokonaisuudessaan negatiivinen julkiselle taloudelle, mikä on Suomen talouden sopeutustavoitetta heikentävä. Sosialidemokraatit esittävät veronalennuksen rajaamista koskemaan vain omaan vakituiseen asumiseen tulevia asuntoja sen sijaan, että se ulotettaisiin koskemaan kaikkea asumisvarallisuutta.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisia alennettuja kiinteistöveroprosentteja sovellettaisiin vuodesta 2025 alkaen omaan käyttöön hankittaviin asunto-osakkeisiin ja kiinteistöihin. Rajausta olisi samoilla periaatteilla kuin ensiasunnon ostajien kohdalla. Muille varainsiirtoverovelvollisille pidetään voimassa vuoden 2023 veroprosentit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta ensiasunnon ostajan varainsiirtoverovapaus palautetaan vuonna 2023 voimassa olleen lainsäädännön kaltaiseksi.

07. Ajoneuvovero

Hallitus alentaa ajoneuvoveron perusveroa yhteensä 50 miljoonalla eurolla. Kevennys kohdistetaan keski- ja suuripäästöisiin henkilö- ja pakettiautoihin. Uudempien autojen verotus ei muutu. Tämä merkitsee autokannan uusiutumisen hidastumista, lisää päästöjä ja on siten ristiriidassa liikenteen päästöjen hillitsemisen kanssa. Suomen tavoitteena on puolittaa liikenteen päästöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä, ja liikenteellä on keskeinen merkitys myös niin sanottu taakanjakosektorin päästövähennystavoitteen saavuttamisessa.

Julkisen vallan tulee omalla politiikallaan luoda ihmisille mahdollisuuksia keventää oman liikkuksensa hiilijalanjälkeä ja osallistua liikenteen ilmastotalkoisiin. Tämä edellyttää niin päästöttömien tai vähäpäästöisten liikkumismuotojen tukemista kuin liikenteen ilmastohaittojen hinnoittelua. Verotus on tehokkaimpia keinoja liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi, eikä verotuksen päästöohjausvaikutusta tule heikentää. On äärimmäisen vastuutonta tässä ajassa harjoittaa tietoisesti politiikkaa, joka vaikeuttaa niin kansallisten kuin EU-tason päästövähennystavoitteen ja -velvoitteiden saavuttamista.

Veron kevennys vähentää verotuloja ja heikentää julkista taloutta. Kuten valiokunnan mietinnönsäkin todetaan, on ehdotettu veronalennus "valtiontalouden kannalta kallis suhteessa kotitalouksien saamaan keskimääräiseen vähäiseen hyötyyn". Merkittävä osa veronalennuksen hyödyistä kohdistuu suurituloisille kotitalouksille. Autottomuus on huomattavasti yleisempää pienemmissä tuloluokissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa ajoneuvoveron vuonna 2023 säädetty alennus suuripäästöisille autoille perutaan.

09. Kaivosmineraalivero

Viime kaudella säädetty kaivosmineraalivero jäi kansainvälisesti vertaillen huomattavan matalalle tasolle. Julkisen talouden sopeutustarpeet huomioiden ei ole perusteltua poiketa näin voimakkaasti verrokkimaiden verotuksen tasosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jolla kaivosmineraalien rojalativero säädetään 2 prosentin tasolle.

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Tuloutus Sitran taseesta

SDP esittää, että Sitran taseesta tuloutetaan 200 miljoonaa euroa talousarvioon SDP:n kertaluontoisen investointipaketin mukaisiin menoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 12.28.99 lisätään 200 000 000 euroa.

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Valtion asuntorahaston varat käytettävä asumiseen

Valtion asuntorahasto (VAR) on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varat kertyvät aiemmin myönnettyistä aravalainoista, korkotuotoista ja takausmaksuista. Varat ovat tarkoitettu lainojen myöntämiseen ja muuhun asuntorahoituksen tukemiseen.

SDP:n mielestä VAR:n varoja tulee käyttää jatkossakin vain rahaston sääntöjen mukaisiin käyttötarkoituksiin, kuten kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen ja asuntojen korjaamiseen ja kunnossapitoon sekä asuinalueiden kehittämiseen esimerkiksi lähiöohjelman kautta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 12.35.20 vähennetään 200 000 000 euroa.

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Maankäytön muutosmaksu

Hallitusohjelmasta puuttuvat kunnianhimoiset ilmastotoimet. Päinvastoin lainsäädäntöä heikennetään ilmasto- ja luontotavoitteiden vastaisesti, kun esimerkiksi ilmastolaki avataan ja liiken-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 1 /sd

teen päästövähennyksistä luistetaan. SDP esittää, että säädetään pikaisesti maankäyttösektorin muutosmaksu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen maankäytön muutosmaksusta, jolla tavoitellaan 100 000 000 euron vuotuista tuottoa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2025 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 108 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 11.12.2024

Joona Räsänen sd
Pia Viitanen sd
Seppo Eskelinen sd
Aki Lindén sd
Lauri Lyly sd
Riitta Mäkinen sd
Saku Nikkanen sd
Nasima Razmyar sd
Suna Kymäläinen sd

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalause 2 /kesk

Yleisperustelut

Tuplataan talouskasvu, pelastetaan palvelut

Kansanvallassa opposition tehtävä on esittää vaihtoehto.

Keskustan vaihtoehto on rakennettu suomalaisia — tavallisia ihmisiä — kuunnellen. Kodeissa ja työpaikoilla on nyt paljon huolia.

Riittävätkö rahat, onko töitä, pääseekö lääkäriin ja onko arki turvallista?

Moni myös kokee, että Suomi on menossa väärään suuntaan. Eikä ihme. Eläminen kallistuu ja verot nousevat. Talous on ajautunut lamaan, työttömyys pahenee ja yrityksiä menee konkurssiin.

Samaan aikaan terveysasemia, hoivakoteja ja muita lähi- ja peruspalveluja ajetaan alas.

Keskustan vaihtoehto on kiinni tässä todellisuudessa. Olemme politiikassamme tavallisten ihmisten asialla. Meille tärkeää on luoda toivoa paremmasta tulevaisuudesta koko maahan.

Siksi uudistaisimme verotusta niin, että rahat riittäisivät arjessa paremmin. Veisimme talouden kurjuuden kierteestä kasvuun. Suomi ei nouse vain leikkaamalla ja veroja korottamalla.

Auttaisimme perheitä, pitäisimme huolta heikompiosaisista ja pelastaisimme sosiaali- ja terveyspalvelut.

Isänmaa tarvitsee uuden suunnan. Turvattomat ajat ja arvaamaton maailma alleviivaavat suunnan muuttamisen tärkeyttä. Mitä paremmin kotimaan asiat ovat, sitä paremmin Suomi myös kestää kaiken ulkoapäin tulevan.

Kyse on myös johtajuudesta.

Nyt Suomi ajelehtii. Luottamusta ei ole, vastakkainasettelu voimistuu ja osattomuus lisääntyy. Jotta yhteiset ongelmat pystytään ratkaisemaan, Suomeen pitää — työelämän uudistamisesta alkaen — palauttaa asioista sopiminen ja yhteistyö.

Keskusta haluaa olla vahvistamassa suomalaisten luottamusta tulevaisuuteen. Kyse on ennen muuta taloudesta, työllisyydestä, toimeentulosta ja turvallisuudesta. Tavoitteenamme on rakentaa Suomelle nykyistä parempi suunta. Vaihtoehtobudjetillaan keskusta haluaa antaa ihmisille myös toivoa paremmasta.

Vaikka julkisen talouden tilanne vaatii sopeuttamista ja leikkauksiakin, ovat kohdennukset aina poliittinen valinta. Keskusta ei leikkaisi ammatillisesta koulutuksesta ja toteuttaisi kulttuurialan

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

säästöt pienempinä kuin mitä hallitus kaavailee. Panostaisimme perheiden taloudelliseen pärjäämiseen, maanpuolustukseen ja sosiaali- ja terveystalouteen.

On kyse valinnoista, arvoista ja tulevaisuuskannasta. Tarvitsemme enemmän positiivista viestiä niin ihmisten kuin yritysten talousajatteluun. Yhdessä selviämme ja luomme mahdollisuudet keskeisille tulevaisuudelle myös seuraaville sukupolville. Vastuuta on kannettava. Toivoa on aina.

Keskustan mielestä "arvaa oma tilasi, anna arvo toisellekin" on kestävin tapa toimia myös tänä päivänä. Suomi on tienhaarassa. Mennäänkö vasemmalle, oikealle vai keskeltä eteenpäin?

Keskustan vaihtoehto on turvallinen Suomi. Toimeentuloa, töitä, lähi- ja peruspalveluja ja arjen turvaa. Tavallisille ihmisille koko maassa.

Tuplataan kasvu — keskustan kasvulista

Taloukasvu pitää tuplata, nyt ei ole aikaa enää odotella

Keskustan mielestä Suomen talouden kasvun vauhdittaminen ei ole enää vaihtoehto vaan välttämättömyys. Kasvu pitää saada vähintään tuplattua ennusteista, ja tämän pitää tapahtua pian. Mikäli hallitus ei ryhdy kasvutoimiin, seuraukset tavallisten ihmisten arkeen sekä yritysten tilanteeseen ja näkymiin tulevat olemaan erittäin vaikeita.

Nyt maan suunta on huono. Talous- ja työllisyystilanne muuttuu koko ajan vakavammaksi. Luottolukottajat heikentävät arvioitaan Suomen taloudesta, mikä uhkaa nostaa korkoja tulevaisuudessa.

Työttömyys, konkurssit, velka, verot ja ihmisten arjen kustannukset kasvavat liian nopeasti. Suomessa on Euroopan kolmanneksi korkein työttömyys, joka pahenee toiseksi nopeimmin. Jo nyt noin 300 000 suomalaista on ilman työpaikkaa.

Syyskuun alussa voimaan tullut yleisen arvonlisäverotuksen ylimitoitettu korotus laittaa etenkin työllistävät pienyritykset tiukoille ja uhkaa vaimentaa entisestään kotimaista kysyntää.

Menojen ja tulojen tasapainottaminen on välttämätöntä. Pelkästään leikkaamalla taloutta ei kuitenkaan saada kuntoon eikä Suomea nouse. Tämän osoittaa Orpon hallituksen yli 12 miljardia euroa alijäämäinen budjettiesitys vuodelle 2025 leikkauksista huolimatta.

Hallitus on yli vuoden seurannut Suomen talouden luisua toimeettomana sivusta. Hätkähdyttävää on, että hallituksella ei ole edes tavoitetta tulevasta taloukasvusta. Ennustettuun nolla- tai kitukasvuun tyytyminen ei riitä. Emme voi jättäytyä toiveiden varaan siitä, että kasvu ehkä alkaa. Suomi ansaitsee parempaa. Kasvun eteen on tehtävä töitä.

Keskustan kasvulistalla tähdätään taloukasvun tuplaantumiseen nyt ennustetusta. Keskustan ajattelussa taloukasvu ei tarkoita luonnonvarojen kestäväntä käyttöä, vaan kasvu on kestävää ja vihreisiin teknologioihin pohjautuvaa luonnon kantokyvyn huomioivaa kasvua.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Yhteiskunnallinen ilmapiiri tulee muuttua positiivisella tavalla kasvunälkäiseksi jatkuvan kitumisen sijaan. Polarisoivaa yhteiskunnallista jakautumista purkamalla voidaan luoda ennustettavuutta ja luotettavuutta päätöksentekoon ja vähentää näin poliittista riskiä nopeista käännoisistä.

Keskustan kasvun resepti on: suunniteltu Suomessa, valmistettu Suomessa ja omistettu Suomessa. Ihmisten luottamus talouteen pitää palauttaa ja muuttaa kasvunäkymä huonosta hyväksi.

Kymmenen keskeistä nostoa kasvutoimista

1. **Investointeihin kannustava verotus — sovellus "Viron veromallista"** Muutetaan yhteisöveroa Viron veromallin suuntaan. Yrityksen sisään jääviä voittoja verotetaan vähemmän ja ulos jaettavia voittoja enemmän. Hallituksen valmisteleva investointiverohyvytys ulotetaan myös pienille ja keskisuurille yrityksille.
2. **Veroluontoisten maksujen alentaminen** Alennetaan työntekijöiden veroluontoisia maksuja 1,43 prosenttiyksikköä yli 4 000 euroa kuussa tienaaavilta. Vastaavasti säädetään katto yli 4 000 euroa kuussa tienaaavien työttömyysturvalle ja muille päivärahoille. Samalla alennetaan myös työllistävien yrittäjien sivukuluja.
3. **Vanhempainvapaat verovapaiksi** Vanhempainvapaat muutetaan verovapaiksi asteittain. Tällä tuetaan pikkulapsiperheitä.
4. **Parannetaan kotitalousvähennystä** Nostetaan kotitalousvähennystä hallituksen määrittämää tasoa korkeammaksi. Pidetään vähennys vuoden 2024 tasolla. Tuplataan yksinasuvien vähennysoikeus.
5. **Eläköityvien tuloverotuksen alentaminen** Alimman eläkeiän saavuttaneille 20 prosenttia työtuloista kokonaan verovapaaksi, jos jatkaa työelämässä. Kevennetään myös eläkkeellä työtä tekevien verotusta.
6. **Matkailualan kasvuohtelma** Laaditaan kunnianhimoinen matkailualan kasvustrategia. Tavoitteeksi asetettava matkailun tuplaaminen vuoteen 2030 mennessä ja matkailutaseen saaminen tasapainoon.
7. **40 000 uutta työntekijää Suomeen vuosittain** Toivotetaan ahkerat ja työntoiset maahanmuuttajat tervetulleiksi Suomeen ja pysäytetään huoltosuhteen heikkeneminen nostamalla nettomaahanmuutto 40 000 henkeen vuosittain. Käyttöön otetaan Kanadan ja Australian mallien mukainen pisteytysjärjestelmä, joka varmistaa julkistalouden hyödyt. Yritykset arvioisivat itse ulkomaisen työvoiman tarpeensa korvaten virkamiesten ja poliitikkojen päätökset. Lisäksi erityisosaajille ja heidän perheilleen taataan kahden viikon palvelulupaus, joka kattaa tunnistautumisen, työluvat ja käytännön asiat, kuten pankkitilit ja lastenhoidon.
8. **Käynnistetään itäisen Suomen erityistalousalueen kymmenen vuoden kokeilu** Keskusta esittää erityistalousaluekokeilua itäiseen Suomeen. Kokeilu kestäisi kymmenen vuotta ja sisältäisi esimerkiksi yritysten yhteisöveron huojentamista, opintolainahyvityksen, muuttotukia, kevennetyn sähköverotuksen, sosiaaliturvamaksujen huojennuksia sekä luvituksen nopeuttamista. Lisäksi panostettaisiin TKI-toimintaan ja koulutuspaikkoihin erityisesti alueilla.
9. **Otetaan käyttöön pikamuoti- ja krääsävero** Otetaan käyttöön pikamuoti- ja krääsävero sekä vastaavasti kevennetään uudelleenkäytettävien tuotteiden verotusta, kuten vaatteiden ja kenkien korjauspalveluiden sekä käytettyjen tuotteiden arvonlisäveroa.
10. **Tavoitteeksi Euroopan nopein luvitusprosessi** Tehdään luvituksesta Suomen kilpailukykytekijä. Asetetaan tavoitteeksi, että Suomessa on Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027 mennessä (takuuajat käsittelyille ja yhden luukun palvelumalli). Toimeenpannaan tämän edellyttämät muutokset sääntelyyn ja toimintatapoihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Toimenpiteitä kasvun ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten vahvistamiseksi

Keskustan kasvulistan toimenpiteet kohdistuvat useammalle vuodelle ja niitä rahoitetaan:

- Siirtymällä rahapelipelaamisesta lisenssimalliin, jolla saadaan kerättyä lisää arpajaisverotuksen alaista tuottoa.
- Kohdistamalla vuoden 2025 talousarvioesitykseen keskustan esittämien muutosten tuoma liikkumatila kasvutoimenpiteiden rahoittamiseen.

Näillä toimenpiteillä kertyy yhteensä noin 300 miljoonaa euroa vuodessa kasvutoimenpiteiden rahoittamiseen.

- Tunnin juna -hankkeen toteuttamatta jättämisellä 400 miljoonaa euroa yksinomaan tällä vaalikaudella.

Kasvutoimenpiteet ovat tässä vastalauseessa joko yleisperusteluihin tai pääluokille ja niiden momenteille riippuen siitä, koskevatko ne useampaa vai yhtä kohtaa budjetissa. Kasvutoimenpiteet (55 kpl) ovat yhtenä kokonaisuutena luettavissa asiakirjasta Tuplataan talouskasvu, pelastetaan palvelut — Keskustan vaihtoehto Suomelle, joka on liitteenä keskustelualoitteessa keskustan eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetista vuodelle 2025 (KA 27/2024 vp).

Työttömyysturvalle enimmäismäärä ja työnteke kannattavaksi

Helpotetaan työtulojen progressiota poistamalla 4 000 euroa kuukaudessa ylittävien tulojen osalta työntekijän sairauspäivärahamaksu 0,84 prosenttia ja työttömyysvakuutusmaksu 0,59 prosenttia eli yhteensä veroluonteiset maksut kevenisivät 1,43 prosenttiyksikköä yli 4 000 euron työtuloista.

Käytännössä esimerkiksi ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle tulisi noin 2 400 euron enimmäismäärä per kuukausi.

Vastaavasti ansiosidonnaiselle päivärahalle tulisi katto siten, että sitä ei kertyisi yli 4 000 euron kuukausitulojen osalta. Tämän ylittävältä osalta ihmiset voisivat jatkossa itse arvioida, millaista lisäturvaa tarvitsevat. Myös työnantajien maksuosuutta kevennettäisiin yli 4 000 euron kuukausitulojen osalta siten, että uudistus olisi kokonaisuudessaan budjettineutraali. Vuonna 2025 sairausvakuutusmaksu on 1,88 prosenttia ja työttömyysvakuutusmaksu keskimäärin 0,61 prosenttia eli yht. 2,49 prosenttia. Näitä maksuja voitaisiin keventää, mutta ei kokonaan poistaa yli 4 000 euron kuukausituloista.

Muut uudet verokannustimet on käsitelty vaihtoehtobudjetin tuloja koskevassa osiossa.

Itäisen Suomen erityistalousalue tarvitaan nyt

Perustetaan erityistalousalue itäiseen Suomeen. Keskusta esittää kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilua itäiseen Suomeen, koska alue kärsii Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutuksista. Erityistalousalueen työkaluja olisivat esimerkiksi: määräaikainen vapau-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

tus investoivalle yritykselle yhteisöverosta, opintolainojen hyvitys, muuttoavustus osaavan työvoiman houkuttelemiseksi, alueellisesti kevennetty sähköverotus, sosiaaliturvamaksujen huojentaminen, luvitusten ohituskaista sekä TKI:n ja koulutuspaikkojen lisäpanostusten painottaminen aivan erityisesti itäiseen Suomeen.

Keskusta kuuntelisi tarkasti myös kuuden maakunnan yhteistä esitystä itäisen Suomen ohjelman toimenpiteiksi ja varaisi tähän rahoitusta.

Keskusta helpottaisi itäisen Suomen tilannetta 130 miljoonalla eurolla ja osoittaisi 30 miljoonaa euroa Pohjois-Suomeen. Toimenpidekokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanotun Pohjoisen ohjelman toteuttaminen. Rahoitus saadaan perumalla Turun tunnin junaan kaavailtu 400 miljoonan euron pääomitus.

Itäisen Suomen vaikutusten arviointi. Keskusta tarkastelisi myös jokaista eri hallinnonalojen päätöstä, jotta ne eivät heikennä yhdessä tai erikseen itäisen Suomen asemaa suhteessa muuhun Suomeen.

Tavoitteeksi aluetalousmalli. Itäisen Suomen erityistalousalue on pilotti, jolla valinnanvapautta ja vastuuta annetaan lähemmäs alueen ihmisiä ja yrityksiä. Jatkossa talousalueet voivat itse paikallisesti sopia ja räätälöidä elinvoimaansa vahvistavia ratkaisuja. TE-palveluiden siirto pois valtiolta on askel kohti elinvoimaisten talousalueiden ajattelua.

Tavoitteena on aluetalousmalli esimerkiksi Sveitsin itsehallinnollisten maakuntien mallia mukaillen siten, että alueilla on mahdollisuus esim. omanlaiseensa yritysverotuksen kokonaisuuteen.

Parlamentaarinen työ käyntiin kasvun aikaansaamiseksi. Valmistellaan parlamentaarisessa yhteistyössä ylivaalikautinen sitoumus julkisen talouden pitkäjänteisestä tervehdyttämisestä ja kunnianhimoisiin kasvutoimenpiteisiin satsaamisesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus asettaa kunnianhimoisen tavoitteen talouskasvun tuplaamiseksi ennustettuun verrattuna sekä laatii kunnianhimoisen uudistusohjelman tähän tavoitteeseen pääsemiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa esitykset, joilla työtulojen korkean verotuksen lisäksi perittäviä veroluonteisia maksuja helpotetaan poistamalla työntekijän sairauspäivärahamaksu ja työttömyysvakuutusmaksu yli 4 000 euroa kuukaudessa ylittävien tulojen osalta ja kevennetään työnantajien vastaavia sivukuluja.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa esitykset, joilla asetetaan katto ansiosidonnaisille päivärahoille siten, ettei oikeutta ansiosidonnaiseen etuuteen kertyisi yli 4 000 euron kuukausitulojen osalta siten, että uudistus valmistellaan kokonaisuudessaan kustannusneutraaliksi julkiselle taloudelle yhdessä veroluonteisten maksujen keventämisen kanssa.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa tarvittavat esitykset kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilun käynnistämiseksi itäiseen Suomeen.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee nopeasti toimenpiteet itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseksi ja käynnistää Pohjoisen ohjelman sekä kohdentaa näihin tuntuvan rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee, etteivät eri hallinnonalojen päätökset yhdessä tai erikseen entisestään heikennä itäisen Suomen asemaa suhteessa muuhun Suomeen.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että käynnistetään parlamentaarinen yhteistyö ylivaalikautisesta sitoumuksesta julkisen talouden tervehdyttämiseksi ja talouskasvun vauhdittamiseksi.

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta toteaa, että Suomessa yhä kasvussa ovat työttömyys, konkurssit, näköalattomuus, tavallisten ihmisten verot ja valtion velka, minkä seurauksena hallituksen talouspolitiikalta on putoamassa pohja pois. Lisäksi ihmisten tarvitsemia palveluita romutetaan. Suomelle tarvitaan uusi suunta. Suunta, joka vahvistaa ihmisten ja yritysten tulevaisuudenuskoa sekä rakentaa yhteistyötä. Suunta, joka palauttaa luottamuksen, toivon ja innokkuuden Suomeen. Talouskasvu on tuplattava ja palvelut pelastettava. Pääministeri Orpon hallitus vie nyt Suomea väärään suuntaan eikä siksi nauti eduskunnan luottamusta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Keskusta hyväksyy hallituksen esittämän valtionhallinnon tehtävien ja velvoitteiden säästöpaketin. Tuottavuutta on vara etsiä myös ministeriöistä ja erityisesti myös valtion keskusvirastojen hallinnosta, jotka keskusta kutsuisi mukaan säästöharjoitukseen suuremmalla summalla kuin hallitus on ajatellut. Tällöin rahaa jäisi kohdennettavaksi enemmän asiakas- ja neuvontatyöhön sekä valtion alueellisen läsnäolon varmistamiseen.

Hallitukseen nähden keskusta olisi valmis vähentämään ministerien erityisavustajista ja valtiosihteereistä. Hallitusohjelma sisälsi yllättäen kahden miljoonan euron lisäyksen erityisavustajien ja valtiosihteereiden määrärahasoon verrattuna viime vaalikauden lopun tekniseen kehykseen eli tasoon, jolla erityisavustajien määrärahojen oli virkakunnan toimesta suunniteltu olevan alavalla vaalikaudella. Erityisavustajien määrä on toki kuluvalle kaudella vähäisempi kuin viime kaudella, kun hallituspuolueitakin on yksi vähemmän.

Keskusta esittää, että hallitus näyttää esimerkkiä säästämällä hallitustoiminnan poliittisista kustannuksista. Keskusta ei pidä perusteltuna hallitusohjelman mukaista 2 miljoonan euron lisäystä ja esittää menoja vähennettäväksi tällä summalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 23.01.02 vähennetään 2 000 000 euroa erityisavustajien ja valtiosihteerien palkkamenoista.

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Ulkoministeriön hallinnonalan järjestöleikkaukset peruttava

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskusta esittää, että Orpon hallituksen esittämät 300 000 euron leikkaukset ulkoministeriön hallinnonalan järjestöille perutaan. Haettavilla avustuksilla muun muassa Suomen YK-liitto, UN Women Suomi ja muutamat nuorten ja opiskelijoiden järjestöt ovat saaneet tärkeää tukea ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja kansainvälisten sitoumusten edistämiseen. Kohdennamme tähän 500 000 euroa perumalla leikkauksen ja tekemällä siihen tasokorotuksen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.90.50 lisätään 500 000 euroa valtionavustuksiin ulkoministeriön toimialan järjestöille.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusministeriön hallinnonalan viranomaisilla (tuomioistuimet, Syyttäjälaitos, Ulosottolaitos, oikeuspalvelut ja vankeinhoito) on työmäärä lisääntynyt. Vireillä on lukuisia lainsäädäntöhankkeita tai jo voimaan tulleita säädösmuutoksia, jotka lisäävät työtaakkaa. Myös kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, Venäjään kohdistuvat pakotteet, rikollisuuden kansainvälistyminen, nuoriso-, jengi- ja järjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä haavoittuvuudet kasvattavat työmäärää.

Oikeudenhoidon ketjun rahoitusta on hoidettu haitariperiaatteella (vähennetty—lisätty—vähennetty). Sama koskee myös ensi vuoden budjettiesitystä, jossa rahoitusta lisätään muun muassa hallitusohjelmakirjausten ja tehtävälisäysten perusteella, mutta samaan aikaan rahoitusta myös leikataan säästö- ja tuottavuusohjelman nimissä. Tämän vuoksi työn ja työkuorman hallinta on koettu kaikissa virastoissa haastavaksi. Määräaikaiset määrärahalisäykset eivät ole mahdollistaneet toiminnan asianmukaista ja pitkäjänteistä suunnittelua, kun perusrahoitus jatkuu edelleenkin puutteellisenä.

Varsinkin tuomioistuimet ja syyttäjälaitos katsovat, että koko oikeudenhoidon ketjun suhteellinen rahoitus ei ole tasapainossa. Hallitus on lisäämässä poliisien määrää tavoiteltuun 8 000 henkilötötyvuoteen. Se merkitsee syyttäjillä ja tuomioistuimilla työmäärän lisääntymistä, jota niille osoitettu rahoitus ei tunnista. Käytännössä riskinä on, että juttujen käsittelyt venyvät, syyttäjät ja tuomarit uupuvat sekä rikosten uhrit joutuvat odottamaan oikeudenkäyntejä kohtuuttoman kauan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii koko oikeudenhoidon ketjun (poliisi, syyttäjät, tuomioistuimet ja rikosseuraamus) riittävistä ja tasapainossa olevista voimavaroista.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että mahdollisten säästövelvoitteiden kattamiseksi sopeuttamistomia ja mahdollisia säästöjä ei tule kattaa oikeudenhoidon ketjun henkilöstöresursseista.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Keskusta esittää 130 000 euroa lisämäärärahaa saamen kielilain avustusten turvaamiseksi. Hallitus on tämän summan leikkaamassa ja näin ollen heikentämässä saamenkielisten palveluiden saatavuutta. Tämän lisäyksen turvin kieliavustuksen kokonaissumma pysyisi 250 000 eurossa, jolla turvattaisiin saamen kielen elinvoimaisuus Suomessa.

Tämä rahoitettaisiin uudelleenkohdentamalla saamelaiskäräjien toiminnasta vastaava summa kyseisille avustuksille. Vaikutuksiltaan toimi olisi siis kustannusneutraali.

Vuoden 2025 käyttösuunnitelmassa huomioitaisiin tällöin, että vuonna 2025 saa myöntää avustuksia saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen yhteensä enintään 4 895 000 euroa, josta saamelaiskäräjien toiminta-avustus enintään 4 645 000 euroa ja saamen kielilain mukaiset avustukset enintään 250 000 euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huomioi käyttösuunnitelman toimeenpanossa, että saamen kielilain avustusten määrä tulee pitää ennallaan ja avustuksen vähennys saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämisen määrärahoihin kohdistetaan saamelaiskäräjien toiminta-avustukseen.

20. Ulosotto

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Nopeiden säästövaatimusten kurimuksessa Ulosottolaitos on suunnitellut ulosoton toimipaikkojen vähentämistä nykyisestä 64 toimipaikasta vain 27 toimipaikkaan. Lakkautettavaksi esitetyissä 37 toimipaikassa työskentelee yhteensä 164 virkamiestä. Toteutuessaan näin mittavat toimipaikkaverkoston supistukset merkitsevät henkilöstölle pidempiä työ- ja viranhoitomatkvoja, jotka eivät voi olla vaikuttamatta perintätulokseen.

Jo nyt Ulosottolaitoksen henkilöstö on kuormittunut, mikä näkyy kasvavina sairauspoissaoloina. Tarpeellisia lisäpanostuksia ei ole luvassa. Saamiemme arvioiden perusteella pelkästään julkisoikeudellisten saatavien osalta perintätulosta uhkaava lasku olisi lähes seitsenkertainen toimipaikkojen supistamisista tavoiteltuun vuokrasäästöön (1,6 milj. euroa) nähden. Näemme aitona

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

vaarana, että valtio ei tosiasiallisesti säästä, vaikkakin "säästöä" syntyisi Ulosottolaitoksen vuok-rakustannusten osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta Ulosottolaitoksen toimi-paikkaverkoston kehittämissuunnitelman valmistelussa vaikutusarvioinnit tehdään kaik-kien laajan perinnän toimipaikka-alueiden osalta riittävällä tarkkuudella ja jotta toimipaik-kaverkostoa koskevat päätökset perustuvat riittävään tietoon koskien muun muassa perin-nän tuloksellisuutta, ulosoton viranhaltijoiden työturvallisuutta ja työssäjaksamista.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomen vankiloiden täyttöaste on jopa 108 prosenttia eli vankilat ovat jo ylikuormitettuja. Van-kimäärän arvioidaan kasvavan nykyisestä muun muassa hallituksen toteuttamien lainsäädäntö-muutosten sekä vakavien rikosten kasvun vuoksi.

Kolme uuden vankilan valmistumisen tuomat 200 uutta vankipaikkaa vuoteen 2026 mennessä tarvitaan ensisijaisesti yliasutuksen purkamiseen sekä tehtyjen lainsäädännön uudistusten aiheut-tamiin vankimäärän lisäyksiin.

Rikosseuraamuslaitos on ennakoinut vankimäärän edelleen kasvavan lähivuosina noin 250 van-gilla, vaikka lainsäädäntöön ei tehtäisi uusia vankimäärää lisääviä kiristyksiä. Henkilöstön saata-vuuteen ja riittävään henkilötöyvuosiresursointiin tulee siksi kiinnittää erityistä huomiota.

Talousarvioesityksessä Rikosseuraamuslaitokselle asetetaan tavoitteeksi valvotun koevapauden kautta vapautuneiden määrän lisäämistä 25 prosenttiin, kun vuoden 2024 arvio oli 23 prosenttia. Lisäksi esityksessä pyritään nostamaan myös avolaitosvankien määrää 46 prosenttiin, kun vuon-na 2024 arvio on 44 prosenttia. Tämä herättää kysymyksen, kasvattaako riittävien voimavarojen puuttuminen koevapaus- ja avolaitosvankien määrää.

Katsomme, että tiukassa taloustilanteessa emme saa tinkiä koevapaus- eikä avolaitokseen sijoit-tamisen kriteereistä, sillä perusteella, että kyseiset sijoitukset olisivat halvempia yhteiskunnalle. Tällä hetkellä avolaitoksissa vankeusrangaistusta suorittavia vankeja on todella paljon, eikä hei-dän oikea paikkansa tässä vaiheessa vielä olisi avolaitossijoitus.

Vankien tekemää työtä kansallispuistoissa jatkettava

Metsähallituksen luontopalvelut ovat voineet hyödyntää vankeja osana kansallispuistojen retkei-lyalueiden huoltotöitä. Polttopuiden kuljetukset, käymälöiden tyhjentämiset ja pitkospuiden kor-vaukset ovat näistä esimerkkejä. Hallituksen säästöt lakkauttavat kuitenkin tämän vangeille mer-kityksellisen ja monen suomalaisen luonnossa liikkujan retkeilyä kohentaneen toiminnan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskusta ei hyväksy tätä avolaitostyön lakkauttamista luontopalveluista ja kohdentaa toiminnan jatkamiseksi 1,3 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 25.40.74 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 1 300 000 euroa mahdollistamaan avolaitostyö Metsähallituksen luontopalveluiden työkohteissa aiemmassa laajuudessaan ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Rikosseuraamuslaitoksen riittävästä voimavaroista sekä vankipaikkojen ja vanginvartijoiden riittävästä määrästä.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii, että Suomen vankilaverkosto pidetään hajautettuna myös tulevaisuudessa. Tarvittaessa oikeusministerin on käytettävä asiassa ohjausvaltaansa.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen turvallisuustilanne on vakavampi kuin aikoihin maailmanpolitiikan muutosten, kyberuhkien ja huumausainerikollisuuden vuoksi. Turvallisuusviranomaisten työtä vaikeuttavat paitsi laajenevat ja entistä monimutkaisemmat tehtävät myös yleinen kustannustason nousu. Myös Orpon hallitus on osallinen paineiden kasvattamiseen turvallisuusviranomaisiin kohdistuvilla leikkauksillaan.

Nämä nopeat säästövaatimukset ovat aiheuttaneet muutosneuvottelujen käynnistämiset ainakin suojelupoliisissa sekä palomiehiä ja hätäkeskuspäivystäjiä kouluttavassa valtakunnallisessa Kuopion Pelastusopistossa.

Suojelupoliisissa vähennystarpeen arvioidaan olevan jopa 60 henkilötyövuotta eli joka kymmenes työntekijä. Rajavartiolaitoksessa tuottavuusohjelma voi johtaa muun muassa henkilöstövähennyksiin, rajanylityspaikkojen sulkemiseen, tarvittavien materiaalihankintojen karsimiseen sekä polttoainekustannuksissa säästämiseen.

Jotta turvallisuusviranomaisten toimintakyky sekä henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi voidaan turvata, keskusta esittää suojelupoliisille 10 miljoonan euron lisämäärärahaa. Toinen 10 miljoonaa kohdennettaisiin puolestaan rajaviranomaisille. Kuopion Pelastusopistolle esitämme 4,5 miljoonan euron lisärahoitusta.

Harmaan talouden torjunta on otettava vakavasti

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Kokoomuksen ja perussuomalaisten johtama hallitus on ensimmäinen hallitus tällä vuosituhannella, joka ei kirjannut hallitusohjelmaansa harmaan talouden torjuntaohjelmaa. Kuluvin vuoden budjetissa hallitus leikkasikin harmaan talouden torjunnasta yhteensä 3,3 milj. euroa, josta 1,9 milj. euroa kohdistettiin Verohallintoon.

Viime talvena käydyin julkisen keskustelun päätteeksi hallitus kuitenkin taipui ja se käynnisti harmaan talouden torjunnan ohjelmatyön maaliskuussa 2024. Sille ei ole osoitettu erillisrahoitusta ensi vuoden budjetissa.

Mielestämme harmaan talouden torjunta tulee ottaa vakavasti. Harmaa talous on rikollista toimintaa, jonka seurauksena valtiolta jää verotuloja saamatta ja yritykset joutuvat keskenään eriarvoiseen asemaan. Välinpitämättömyys, jota hallitus alun perin osoitti, on omiaan rapauttamaan yhteiskuntamoraalia.

Harmaan talouden torjunta on vilpintekijöiden etsimistä ja löytämistä. Verohallinnon mukaan muun muassa alustataloudessa ilmenee verojen välttelyä, jota tehokas harmaan talouden torjunta voisi havaita. Lisäksi hallituksen leikkaukset kotitalousvähennykseen yhdistettynä arvonlisäverotuksen korottamiseen jopa kasvattavat harmaan talouden riskiä.

Keskustan valiokuntaryhmä korostaa, että harmaan talouden torjunta on Verohallinnon, poliisin, Tullin, syyttäjien ja tuomioistuinten saumatonta yhteistyötä, joka tarvitsee riittävän rahoituksen. Aiempien vuosien kokemusten perusteella siihen kohdennettu lisärahoitus on tuottanut valtiolle tuloja moninkertaisesti. Korvamerkityn lisärahoituksen tarvetta kasvattaa se, että hallituksen tuottavuusohjelma pakottaa harmaan talouden torjunnan edellä mainittuja keskeisiä viranomaisia huomattaviinkin säästöihin.

Harmaassa taloudessa, mukaan lukien rikollinen toiminta ja rahanpesu, pyörii valtavia summia. Verohallinnon arvioiden mukaan pelkästään pimeitä palkkoja maksetaan vuosittain yli miljardilla eurolla, mistä koituu valtiolle ja kunnille satojen miljoonien eurojen verotulomenetykset.

Kun verottajalta jäävät tuotot saamatta, niitä kuuliaisesti maksavat ihmiset tuntevat sen nahoissaan kiristyvinä veroina. Harmaasta taloudesta kärsivät myös rehelliset yrittäjät epäreiluna kilpailuna.

Keskusta haluaa torjua harmaata taloutta kaikin mahdollisin tavoin. Toisin kuin hallitus, menopuolelle keskusta esittää 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille, Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaan talouden torjuntaan. Tällä saavutetaan ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden toimien suoran vaikutuksen myötä 120 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen, jolloin nettovaikutus on 100 miljoonaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee harmaan talouden torjuntakokonaisuuden ja osoittaa poliisille, Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttä-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

jille harmaan talouden torjuntaan rahoitusta siten, että tällä voidaan saavuttaa ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden torjuntatoimien suorana vaikutuksena merkittävää tuottoa valtiontalouteen.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Keskusta tukee hallituksen tavoitetta jatkaa viime vaalikaudella aloitettua poliisien voimavarojen vahvistamista 8 000 henkilötyövuoteen vaalikauden loppuun mennessä. Tähdennämme myös, että poliisien määrän lisääntyessä uusia virkoja pitää ohjata myös harvemman asutuksen alueille.

Viime vaalikaudella tehtiin perinpohjaista selvitystyötä poliisihälytysten enimmäisvasteajan määrittämiseksi tavoitteella, että kenttäpoliisin heikompia palvelualueita vahvistetaan. Sisäisen turvallisuuden nimissä kannustamme hallitusta ohjaamaan Poliisihallitusta lisävirkojen tasapuolisemmassa jakamisessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että poliisin lisävirkoja jaetaan Suomessa nykyistä tasaisemmin ottamalla huomioon hälytystehtävien enimmäisvasteaika sekä muiden turvallisuusviranomaisten mahdollisuudet saada virka-apua esimerkiksi itärajalla.

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Asiantuntijakuulemisten perusteella kaikki turvallisuusviranomaisemme (poliisi, suojelupoliisi, Rajavartiolaitos, pelastustoimi ja hätäkeskukset) ovat enemmän tai vähemmän hankaluuksissa rahoituksensa riittävyyden kanssa suhteessa kasvaneeseen työmäärään ja vaikeutuneisiin työtehtäviin.

Hallituksen budjettiriihen päätös kohdistaa niin sanotun tuottavuusohjelman puitteissa kaikille sisäministeriön hallinnonalan turvallisuusviranomaisille suuriakin säästövaatimuksia vuosille 2025—2028 uhkaa jo niiden suorituskykyä. Huomautamme, että tuottavuusohjelma on käytännössä leikkaus kunkin turvallisuusviranomaisen perusrahoituksesta, jota määräaikaiset lisäykset eivät korvaa. Niin sanottu haitarirahoitus estää turvallisuusviranomaisten pitkäjänteistä kehittämistyötä.

Nopeat säästövaatimukset ovat jo aiheuttaneet yt-neuvottelujen käynnistämiset ainakin suojelupoliisissa, mutta siellä suunnitellut säästöt voidaan tällä erää toteuttaa ilman irtisanomisia ja lomautuksia.

Alun perin henkilöstöön kohdistunut säästötavoite oli 4,4 miljoonaa euroa, mikä tarkoitti 60 henkilötyövuotta. Suojelupoliisille myönnettiin kuitenkin vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarvi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

ossa viisi miljoonaa euroa. Sen myötä henkilöstöön kohdistunut säästötavoite pieneni 1,4 miljoonaan. Neuvottelut koskivat vuoden 2025 rahoitusta.

Suojelupoliisin mukaan rahoitustilanne vuodesta 2026 eteenpäin on vielä vaikeampi. Riskinä on, että henkilöstön vähennystarve ilman lisärahoitusta olisi vuodelle 2026 jopa 100 henkilötyövuotta, mikä ei voi olla vaikuttamatta vakavasti suojelupoliisin tiedonhankintakykyyn ja kerätyn tiedon analysoimiseen. Näin vaikea rahoitusvaje tekee suojelupoliisin pitkäjänteisen kehittämissuorituksen vaikeaksi, ellei jopa mahdottomaksi.

Keskustan mielestä suojelupoliisin resurssien tulee olla asianmukaiset ja vakaat sekä niiden tulee vastata suojelupoliisille asetettujen uusien tehtävien tarvetta. Keskusta lisäisi suojelupoliisin rahoitusta 10 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.10.02 lisätään 10 000 000 euroa suojelupoliisin suorituskyvyn vahvistamiseksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa suojelupoliisin riittävän ja pitkäjänteisen rahoituksen.

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Rajavartiolaitoksessa tuottavuusohjelma voi johtaa muun muassa henkilöstövähennyksiin, rajanylityspaikkojen sulkemisiin, tarvittavien materiaalihankintojen karsimisiin sekä polttoainekustannuksissa säästämisiin. Lisäksi jokaisessa turvallisuusviranomaisessa haasteeksi tulee henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi. Rajavartiolaitokselle on syytä osoittaa 10 miljoonan euron lisäys määrärahaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.20.01 lisätään 10 000 000 euroa Rajavartiolaitoksen suorituskyvyn vahvistamiseksi.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kuopion Pelastusopiston rahoitusvaikeuksien taustalla on hallituksen päätös alkaa rahoittaa valtion budjetista Helsingin pelastuskoulua, joka kuluvaan vuoteen asti toimi Helsingin kaupungin rahoituksella sekä koulutti palomiehiä pääkaupunkiseudun tarpeita varten.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Kuopion Pelastusopistolle varatusta lisärahoituksesta osa ohjattiin Helsingin pelastuskoululle. Kummallakin kouluttajalla on oma hallintonsa, vaikka vähintä mitä pitäisi tehdä, on yhdistää huomattavasti pienempi Helsingin pelastuskoulu osaksi valtakunnallista Kuopion Pelastusopistoa, jolloin hallintokuluissa säästettäisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 lisätään 4 500 000 euroa Kuopion Pelastusopiston toiminnan edellyttämän rahoituksen varmistamiseksi.

40. Maahanmuutto

Toivotetaan työtä pelkäämättömät maahanmuuttajat tervetulleiksi Suomeen.

Huoltosuhteen heikkeneminen voidaan pysäyttää, kun Suomeen tulee 40 000 nettomaahanmuuttajaa vuosittain.

Tämä vastaa Tilastokeskuksen uuden väestöennusteen arviota. Valtiovarainministeriön arviona on ollut, että kestävyysvaje supistuu 0,3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun nettomaahanmuutto kasvaa 7 500 hengellä. VM:n oletuksena kestävyysvajelaskelmassa on, että kasvaneen nettomaahanmuuton myötä väestön keskimääräinen tulotaso, julkisten palveluiden ja etuisuuksien käyttö ja työllisyysaste eivät muutu.

Aiemmassa vuoden 2021 väestöennusteessa oletus nettomaahanmuutosta oli 15 000 henkilöä vuosittain. Kun maahanmuuton oletetaan kasvavan 25 000 hengellä aiempaan arvioon verrattuna, niin vaikutus kestävyysvajeeseen olisi noin 1 prosentti suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tämä tarkoittaa noin kolmea miljardia euroa. Jäljellä olevasta VM:n arvioimasta 2,0 prosentin kestävyysvajeesta voitaisiin näin ollen kattaa noin puolet työperäisellä maahanmuutolla.

Maahanmuuttajien tulee työllistyä yhtä hyvin, samanlaisiin tehtäviin ja samanlaisella palkalla kuin kantaväestön. Käyttöön tulee ottaa Kanadan ja Australian mallia mukaileva pisteytysjärjestelmä, jotta varmistamme maahanmuuton tervehdyttävän julkista taloutta.

Siirrytään yrityskohtaiseen tarveharkintaan eli yritys itse paikallisesti arvioi, tarvitseeko se ulkomaista työvoimaa sen sijaan, että virkamiehet ja poliitikot arvioisivat.

Ulkomaisille erityisosaajille ja heidän perheilleen tulee tarjota ja varmistaa kahden viikon palvelulupaus siitä hetkestä, kun hakija jättää hakemuksensa järjestelmään. Lupaus sisältää tunnistautumisen, työluvan saamisen ja kaikki muut käytännön toimet pankkitilin avaamisesta henkilötunnukseen ja lasten hoitopaikkaan.

Peruutetaan työperäistä maahanmuuttoa hankaloittava kolmen kuukauden sääntöä koskeva hallituksen esitys.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työvoiman saamiseksi kasvu-uralle ja kestävyysvajeen kuromiseksi kiinni Suomeen tavoitellaan 40 000 nettomaahanmuuttajaa vuosittain siten, että maahanmuuttajien tulee työllistyä yhtä hyvin, samanlaisiin tehtäviin ja samanlaisella palkalla kuin kantaväestön.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee julkisen talouden tervehdyttämisen varmistamiseksi käyttöönotettavaksi Kanadan ja Australian mallia mukailevan maahanmuuton pisteytysjärjestelmän.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että siirrytään yrityskohtaiseen tarveharkintaan, jossa yritys itse paikallisesti arvioi, tarvitseeko se ulkomaista työvoimaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ulkomaisille erityisosaajille ja heidän perheilleen toimintamallin, jolla varmistetaan kahden viikon palvelulupaus siitä hetkestä, kun hakija jättää hakemuksensa järjestelmään siten, että palvelulupaus sisältää tunnistautuminen, työluvan saamisen ja kaikki muut käytännön toimet pankkitilin avaamisesta henkilötunnukseen ja lasten hoitopaikkaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa työperäistä maahanmuuttoa hankaloittavan kolmen kuukauden sääntöä koskevan hallituksen esityksen.

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Valtiovarainministeriö on todennut, että pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton uudistamisen ja oleskelulupamenettelyn tehostamisen kautta voisi olla saavutettavissa noin 100 miljoonan euron säästö.

Keskustan mielestä hallituksen tulisi ottaa vakavasti tämä mahdollisuus ja toteuttaa vastaanotto- ja palveluiden tehostamista. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi lisäämällä majoitusta kuntien vuokra-asunnoissa tai yksityismajoituksessa kalliiden vastaanottokeskusten sijasta.

Hallituksen linja vaikuttaa olevan päinvastainen, sillä hallitus on vuonna 2024 jopa pyytänyt lisää rahaa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottomenoihin ja vastaanottorahan maksa-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

miseen. Ukrainalaisten tilanteen keskusta ymmärtää ja heitä on autettava, mutta suosien kustannustehokkaita majoitusratkaisuja.

Hallitus pyysi vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarvioesityksessä lisää (velka)rahaa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottomenoihin ja vastaanottorahan maksamiseen, koska Ukrainan sodan pitkittyessä turvapaikan saaneita ollaan siirtämässä yksityismajoituksesta kustannuksiltaan kalliimpiin vastaanottokeskuksiin. Tämä on erikoinen suuntaus.

Tämän perusteella keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan yhteensä 110 miljoonan euron säästöä turvapaikanhakijoiden majoituskustannuksista ja pakolaiskiintiöstä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 26.40.21 vähennetään 110 000 000 euroa vastaanotto toimintaan osoitettavista varoista toiminnan tehostamiseksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa viipymättä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa kustannustehokkaammaksi sekä tehostaa oleskelulupamenettelyä, millä valtiovarainministeriön tekemien arvioiden perusteella on saavutettavissa noin 100 miljoonan euron säästö.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Puolustusvoimien henkilöstömäärä on laskenut 2000-luvulla noin 25 prosentilla, yli 16 000 henkilöstä reiluun 12 000 henkilöön. Turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutos ja Nato-jäsenyyteen liittyvät tehtävät edellyttävät Puolustusvoimien henkilöstön lisäämistä. Puolustusvoimien henkilöstön työssäjaksamiseen ja palvelussuhteen ehtoihin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Reservin kertausharjoitusten määrässä on maanpuolustustaitojen ylläpitämiseksi päästävä 30 000 reserviläisen vuosittaiseen kouluttamiseen. Maanpuolustustaitojen ylläpitäminen edellyttää myös, että ampuratojen määrä nousee Suomessa 1 000 kappaleeseen.

Ehdotus lyijyhaalien ja -luotien kieltämiseksi kokonaan siviilikäytössä olisi riski maanpuolustukselle ja koko Euroopan turvallisuudelle, sillä se vähentäisi merkittävästi Euroopan lyijyluotituotantokapasiteettia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii Puolustusvoimien henkilöstön riittävyydestä ja jaksamisesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii siitä, että kertausharjoitustoiminnassa päästään 30 000 reserviläisen vuosittaiseen kouluttamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että maanpuolustustaitojen ylläpitämiseksi ampumaratojen määrä nousee Suomessa 1 000:een kappaleeseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii siitä, että lyijykieltoasetus ei vaaranna maanpuolustusta.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöille kuuluu korvaus arvokkaasta työstä. Reservin kertausharjoituksia on määrätietoisesti nostettu viime vaalikausilla. Siitä huolimatta kaikkia sodan ajan si-
joitettuja reserviläisiä ei päästä kertausharjoituttamaan säännöllisesti.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kautta reserviläiset ja muut maanpuolustustahtoiset Suomen kansalaiset ovat päässeet harjoittamaan valmiuksia ja ylläpitämään osaamistaan maanpuolustusjärjestöjen toiminnan ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämien harjoitusten ja kurssien kautta.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö tarvitsee riittävät resurssit toiminnan tason ylläpitämiseksi ja kaikkien halukkaiden toimintaan mukaan ottamiseksi. Tämän varmistamiseksi keskusta esittää 1,2 miljoonaa euroa maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 27.10.50 lisätään 1 200 000 euroa maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Varmistetaan julkisen hallinnon sinänsä perusteltujen säästöjen toimeenpanossa, ettei niiden vuoksi aiheudu millään sektorilla viivästyksiä tai muuta haittaa yritysten toimintaan.

Pelastetaan palvelut

Ihmisillä on perustuslain mukainen oikeus lakisääteisiin peruspalveluihin asuinpaikasta riippumatta. Sosiaali- ja terveystalouden lisäleikkausten suhteen hallitus on kuitenkin huijaamassa itseään ja suomalaisia. Hyvinvointialueiden talousahdinkoa ne eivät helpota mitenkään, koska hallitus imuroi kaikki laskennalliset säästöt valtion talouden paikkaamiseksi.

Suomessa kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat ihmisten tarvitsemista peruspalveluista. Kunnilla on myös merkittäviä alueen elinvoimaan liittyviä tehtäviä, kuten kaavoitus, liikenneinfra ja asukkaiden vapaa-ajan palvelut.

Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustilanne on monistakin syistä vaikea, jota hallituksen epäonnistunut talous- ja työllisyyspolitiikka, rahoitusleikkaukset sekä suoranainen välinpitämättömyys turvata ihmisten tarvitsemat palvelut ovat kärjistäneet.

Perustuslakimme nojalla valtiovallalla on viimesijainen vastuu turvata jokaiselle lakisääteiset peruspalvelut asuinpaikasta riippumatta. Niin sanotun rahoitusvastuun periaatteen nojalla kunnille ja hyvinvointialueille on varmistettava riittävät voimavarat lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Keskusta ei näe kuntien ja hyvinvointialueiden tilannetta toivottamana. Tarjoamme vaihtoehdon hallituksen lyhytnäköisille sekä suomalaisia varallisuuden ja asuinpaikkansa perusteella eriarvoistavalle politiikalle. Kuntien eriarvoistuminen ja kuntalaisten eriarvoistaminen on pysäytettävä.

Ei leikata sosiaali- ja terveystalouksia

Sosiaali- ja terveystalouksia leikkaaminen tulee inhimillisesti ja taloudellisesti kalliiksi. Toisin kuin hallitus, keskusta ei leikkaisi sosiaali- ja terveystalouksia — ei nyt eikä tulevaisuudessa. Tämä on arvo- ja linjavalinta.

Annetaan alueille aikaa laittaa talous kuntoon

Annetaan hyvinvointialueille paremmin aikaa laittaa taloutensa kuntoon. Pidennetään alijäämien kattamisen aikaa kahdella vuodella. Hallituksen linja pakottaa hyvinvointialueet ajamaan lähipalveluja lyhytnäköisesti alas.

Toteutetaan kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen peruspalvelut turvaten

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Kuntien valtionosuusuudistus toteutetaan tavoitteella, että jokaisella on oikeus kunnallisiin peruspalveluihin kohtuullisella vero- ja maksurasituksella asuinpaikastaan riippumatta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei sopeuta valtiontaloutta leikkaamalla ihmisten tarvitsemien lakisääteisten peruspalveluiden rahoitusta (kuntien peruspalvelut ja sosiaali- ja terveyspalvelut).

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaikilla hallinnonaloilla hallinnon toimivuuden ja sujuvuuden yrityspalveluissa osana valtiontalouden hallinnollisia säästötoimenpiteitä ja että valtionhallinnon kehittamisestä ja henkilöstövoimavarojen johtamisesta vastaava valtiovarainministeriö ottaa tämä huomioon, kun valtionhallinnon säästöjä toimeenpannaan.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Hallitus on ottanut ihmisten tarvitsemat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut säästöjensä kohteeksi. Toteutetuilla hyvinvointialueiden rahoituslain muutoksilla ei ole ollut mitään tekemistä kustannusten kasvun hillinnän eikä rahoituksen kannustavuuden ja ohjaavuuden hallitun parantamisen kanssa puhumattakaan siitä, että esitettyjä muutoksia oltaisiin toteuttamassa hallitusti ja ennakoitavasti perustuslain mukaiset palvelut turvaten.

Hallitus on omaksunut huonon lainsäädäntökulttuurin tuoda samaa asiakokonaisuutta tarkoittavia lainmuutosesityksiä sirpalemaisesti eduskunnan käsittelyyn, jolloin eduskunnalla on mahdollonta muodostaa kokonaiskuva hyvinvointialueiden rahoituksen kiristämisen vaikutuksista perustuslain 19.3 §:n näkökulmasta, jossa julkisen vallan eli kulloisenkin hallituksen on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Hämmästyttä herättää myös hallituksen jatkuva into lisärahoittaa yksityislääkärikäyntejä myymällä valtion omaisuutta, kun se samalla on romuttamassa rahoitusleikkauksillaan julkisia sote-palveluita ja pakottamassa hyvinvointialueiden sote-työntekijöitä jatkuviin muutosneuvotteluihin.

Lyhytnäköisellä säästövimmallaan hallitus tulee aiheuttaneeksi pitkäaikaista vakavaa vahinkoa palveluja tarvitseville ihmisille ja julkiselle taloudelle sekä mahdollisesti myös oikeudellisia ongelmia, joiden selvittely oikeudenkäynteineen kestäisi pitkään.

Hyvinvointialueiden rahoituksen lähtötilanne

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Lokakuussa 2024 pääministerin ilmoituksessa (PI 4/2024) käydyssä eduskuntakeskustelussa pääministeri Orpo ja hallituspuolueet pitivät hyvinvointialueiden menokasvun arvioinnin lähtötasona kunnilta siirrettyä rahoitusta 22,5 miljardia euroa. Kuitenkin jo aiemmin on käynyt ilmi, että se ei ole ollut oikeudenmukainen eikä kohtuullinen lähtökohta hyvinvointialueille.

Näyttää siltä, että hallitus on joko unohtanut, ei ole ymmärtänyt tai ei halua ymmärtää, että palkkojen, korkojen, energian ja tarvikkeiden hintojen raju nousu varsinkin vuosina 2022—2023 on koskenut myös hyvinvointialueita. Lisäksi lääkkeiden ja terveysteknologian menot kasvavat historian valossa kaksi kertaa nopeammin kuin muut menot. Väestön ikääntyminen lisää menoja noin yhden prosentin joka vuosi. Näistä hallitus ei puhu sanallakaan.

Siksi tosiasiaa vuodelle 2023 varatussa hyvinvointialueiden valtionrahoituksessa oli jo lähtötilanteessa miljardiaukko. Siitä ei voi syyttää ketään, koska vääristymän syyt ovat tapahtuneet kestäkuun 2021 jälkeen, jolloin eduskunta hyväksyi hyvinvointialueita sekä sote- ja pelastustoimen uudistuksia koskevan yhteensä 52 lakia sisältäneen yli 1 600-sivuisen lakipaketin.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asiantuntijoiden kanssa talvella 2024 teettämän selvityksen (O 17/2024 vp) yksimielinen johtopäätös oli, että kustannusnousun sekä alijäämien syyt kietyivät erityisesti Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan alkaneeseen voimakkaaseen inflaatioon, kalliiseen sote-palkkaratkaisuun sekä keikkalääkärifirmojen rahastukseen.

Kustannuskehitystä vääristi myös koronapandemia, jolloin valtio maksoi koronasta aiheutuvia menoja kunnille. Tuona aikana ei-kiireellisiä sote-palveluja ei annettu. Näiden summana kuntien maksamien sote-menojen nettokasvu hidastui vuosina 2021—2022.

Edellä kerrotuin syin ja tilastotarkastelun perusteella nettokäyttökustannusten kasvu koronapandemia-aikana jäi 290—350 miljoonaa euroa alle palvelutarpeen kasvun. Hyvinvointialueindeksi, jolla tarkistettiin menoja vuodelle 2023, oli alimitoitettu oikaisemaan näin voimakkaita ja samanaikaisia kustannusten nousuun liittyviä tekijöitä. Asiantuntijoiden arvion mukaan hyvinvointialueindeksi kattoi vain 17 prosenttia hyvinvointialueiden kustannustennousun todellisesta muutoksesta.

Sote-palveluiden siirtymävaiheessa kunnilta uusille hyvinvointialueille vuonna 2023 inflaatio oli kaikkia ennusteita korkeampi. Kuluttajahinnoissa se oli 6,3 prosenttia, mutta sote-menoja nostettiin puolta pienemmillä prosenteilla. Lisäksi hyvinvointialueita koskevan lain mukaan alueiden on vuokrattava kaikki sote-kiinteistöt vähintään kolmeksi vuodeksi vuoden 2025 loppuun saakka. Kiinteistöille vahvistetut vuokraperusteet nostivat hyvinvointialueiden kuluja sadoilla miljoonilla euroilla vuoteen 2022 verrattuna.

Edellä mainituista syistä hyvinvointialueiden valtionrahoitus vuodelle 2023 jäi vähintään miljardi euroa alle todellisen rahoitustarpeen. Tähän tilanteeseen hyvinvointialueet eivät voineet mitenkään vaikuttaa. Nyt niiden vastuulle on sälytetty rahoitusvajeen umpeen kurominen, joka on näkynyt jokaisella hyvinvointialueilla suurina alijääminä. Hallitus on vastannut hätään lähinnä moittimalla hyvinvointialueita ja syyllistämällä edellistä hallitusta tekemättä itse yhtään mitään.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Riittävän rahoitusarvioinnin lähtötasoksi tulisi ottaa vuoden 2023 toteutuneet nettomenot eli 24,6 miljardia euroa, kun hallitus käyttää lukemaa 22,5 miljardia, joka edellä perustelluin syin on virheellinen.

Hyvinvointialueiden rahoituksen kehitysnäkymä

Tämän hetken ennusteen mukaan kuluvana vuonna hyvinvointialueiden nettomenot ovat 25,6 miljardia euroa. Jos se toteutuu, niin nettomenojen kasvu on 4,1 prosenttia. Se on hyvä saavutus huomioiden sote-menojen kasvuhistoria ja myös siitä näkökulmasta, että suurten uudistusten toimeenpano uudistuksineen vie normaalisti aikaa ainakin viisi vuotta. Tilastojen mukaan sote-menojen reaalikasvu ennen sote-uudistusta ja koronapandemiaa vuosina 2010—2018 oli 2,1 prosenttia. Vuosittainen inflaatio huomioiden kasvu oli siten keskimäärin 4 prosentin luokkaa.

Jos hyvinvointialueet saavat puristettua vuonna 2025 menokasvun alle 3 prosenttiin, päästään valtion vuoden 2025 budjettiin varattuun 26,2 miljardiin eli tasapainoon valtakunnan tasolla. Se on vielä epävarmaa, mutta ei mahdotonta. Tasapaino edellyttää, että ne alueet, jotka ovat lähteneet myöhemmin mukaan voimakkaisiin saneerauksiin, saavuttavat tavoitteensa. Alueiden väliset erot jäävät silti edelleen suuriksi, mistä pitäisi myös olla huolissaan. Keskusta on, mutta hallitus ei näyttäisi olevan.

Edellä kerrotuin syin hyvinvointialueiden taloustilanne on ollut jo alun perinkin vaikea, ja hoitamattomana siitä on tulossa vakava palveluja tarvitsevien ihmisten kannalta. Olemme huolissamme myös ammattitaitoisen sote-henkilöstön jaksamisesta jatkuvien muutosneuvotteluiden kierroksessa.

Normaalisti hallitukset tekisivät vaikeiden tilanteiden ratkaisemiseksi toimenpideohjelman, jollainen taas kokoomuksen ja perussuomalaisten johtamalta hallitukselta puuttuu. Näyttäisi siltä, että hallitus on takertunut kesäkuussa 2023 sopimaansa hallitusohjelmaan ja sen kirjauksiin eikä osaa elää ajassa eikä reagoida kulloisenkin eteen tulevan tilanteen vaatimuksiin. Tämä taas johtuu siitä, että hallitukselta puuttuu kokonaisvaltainen ote johtamisessa, missä kovakorvaisuudesta on tehty hyve. Hallituksen toiminta näyttäytyy pääosin keskittyvän suuriin sanoihin ja katteetomiin lupauksiin sekä muiden syyllistämisiin, mutta tekojen osalta toiminta on kamreerimaista puuhastelua, pöhlöpopulismia (esim. puheet hyvinvointialueiden liian suuresta lukumäärästä ja aluevaltuustojen lakkauttamisista) ja satunnaisia kokeiluideoita, joilla pyritään häivyttämään varsinainen asia taka-alalle. Toisaalta se ei ole uutta kokoomusjohtoisille hallituksille, kun historiaa tarkastellaan.

Hallitus on kuitenkin todistettavasti tälläkin esityksellä tehnyt arvovalinnan, jossa valtiontalouden lyhytaikaiset säästöt ohittavat täysin sote-palvelujen turvaamisen ja hallitun uudistamisen, vaikka ne eivät olisi osaavammassa käsissä toisilleen vaihtoehtoisia. Tästä esimerkkinä hyvinvointialueiden ohjausvalta on keskitetty valtiovarainministeriölle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluohjauksen kustannuksella.

Ymmärrämme hyvin, että tilanne ei ole hallitukselle helppo. Se ei kuitenkaan helpotu sillä, että hallitus nostaa kädet pystyyn ja hokee kaikkeen "ei käy", leikkaa rahoitusta leikkaamasta päästyään ja vierittää vastuuta hyvinvointialueille tai edelliselle hallitukselle tekemättä itse mitään.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Haasteisiin aina löytyy ratkaisut, jos vain löytyy halua ja tahtoa. Tähän mennessä tahtoa ei ole ollut.

Hallitus on toki päättänyt hyvinvointialueiden kannalta yksittäisistä helpotuksista (esim. hoitotakuun ja vanhuspalvelumitoituksen väljentämiset), mutta samalla se on imuroinut siitä saadut säästöt itselleen. Sama pätee myös asiakasmaksujen pakkokorotuksiin.

Asiakasmaksujen korotus

Orpon hallitus on päättänyt jopa 45 prosentin korotuksesta terveydenhuollon asiakasmaksuihin. Arvioiden mukaan noin joka toisen suomalaisen asiakasmaksut nousevat korotusten vuoksi ensi vuonna. Korotukset kohdistuvat erityisesti ikääntyneisiin, pienituloisiin ja naisiin, koska he käyttävät keskimäärin enemmän julkisia terveyspalveluja. Poliklinikkakäynnin, päiväkirurgian, sarsajahoitojen ja fysioterapian asiakasmaksujen enimmäismäärät nousevat 45 prosenttia. Terveyskeskuksen lääkärikäyntien, suun terveydenhuollon, lyhytaikaisen laitoshoidon ja tilapäisen kotisairaanhoidon maksujen enimmäismäärät nousevat 22,5 prosenttia.

Asiakasmaksujen pakkokorotukset eivät helpota hyvinvointialueiden rahoitushaasteita tai luo niille toiminnallisia kannusteita. Asiakasmaksujen raju korotus tulee näkymään palveluja tarvitsevien ihmisten maksuvaikeuksina sekä hyvinvointialueille koituvina luottotappioina. Parhaimmassakin tapauksessa korotus näkyisi asiakasmaksutuloissa viiveellä, mutta hallitus haluaa imuroida korotusta vastaavan summan itselleen välittömästi.

Keskusta pitää asiakasmaksujen korotuksia kohtuuttomina. Kaikki kustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi, ja asiakasmaksujen näin suuri korotus voi johtaa siihen, että kaikilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta hakeutua hoitoon riittävän ajoissa. Tällöin kokonaiskustannukset voivat kohota, kun vaivat pahenevat ja niiden hoito hankaloituu ja tulee kalliimmaksi. Riskinä on myös, että asiakasmaksuja siirtyy yhä enemmän perintään, vaikka hyvinvointialueiden pitäisi lain mukaan huolehtia siitä, että maksuista myönnetään alennusta ja maksu jätetään kokonaan perimättä, jos asiakkaan pitäisi hakea maksun maksaakseen toimeentulotukea.

Keskusta kohdentaa 150 miljoonaa euroa hyvinvointialueille tämän hallituksen esityksen perumiseksi.

Hyvinvointialueiden rahoituksen nykytilanne

Hallitus on myös kehunut tekevänsä ensi vuodelle 2,2 miljardin euron lisäyksen hyvinvointialueiden rahoitukseen kertomatta, että siitä on noin 1,5 miljardia lainmukaista vuoden 2023 rahoitusali jäämän korvausta ja loput indeksikorotusta. Käytännössä hallitus ei ole antamassa hyvinvointialueille euroakaan aitoa lisärahaa, vaan on oikaisemassa voimassa olevaan rahoituslakiin perustuen vuoden 2023 alimitoitettua lähtötason rahoitusta. Sama kaava toistuu myös vuonna 2026 ja siitä eteenpäin, tosin jälkikäteisrahoitusta leikaten, jos puheena oleva esitys hyväksytään.

Edellä esitetyn perusteella on selvää, että vuosien 2023 ja 2024 alijäämiä, arviolta yhteensä noin 3 miljardia euroa, ei pystytä kattamaan lakiin säädetyssä kahden vuoden määräajassa kuin korkeintaan muutamien hyvinvointialueiden osalta. Jokaisen, myös hallituksen, pitäisi osata päätellä, että

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

siinä ajassa on mahdotonta kääntää vuosien 2025 ja 2026 tuloslaskelmat niin ylijäämäisiksi, että niillä voitaisiin kattaa kahden ensimmäisen vuoden alijäämät. Aika on aivan liian lyhyt varsinkin, kun hallitus tässä esityksessä leikkaa hyvinvointialueiden jälkikäteisrahoitusta ja imuroi itselleen takaisin kaikki hyvinvointialueille lainsäädäntömuutoksilla koituvat taloudelliset helpotukset. Hallitus tekee juuri päinvastoin kuin tilanne vaatisi.

Siksi alijäämien kattamisvelvollisuuden tilapäinen muutos niin, että se tulisi voimaan vasta vuodesta 2025 alkaen, olisi välttämätön toimenpide. Sille ei olisi estettä julkisen talouden suunnitelman kannalta, koska määräaikainen pidennys ei lisäisi valtion rahoituksen yhteismäärää vuosina 2023—2027. Keskustan eduskuntaryhmä on jättänyt tästä lakialoitteen jo reilu vuosi sitten (LA 6/2023 vp).

Ellei hallitus osallistu aktiivisemmin hyvinvointialueiden vuosien 2023 ja 2024 alijäämäongelman ratkaisemiseen, vaan jatkaa rahoitusleikkauksia eikä suostu kattamisvelvollisuuden siirtämiseen määräajaksi olettaen, että hyvinvointialueet karsivat menojaan niin, että alijäämät tulevat katetuksi, joudutaan suurimmalla osalla alueita perustuslain vastaiseen tilaan.

Esimerkiksi Etelä-Karjalan hyvinvointialue on joutumassa alijäämien kattamisaajan takia vähentämään sote-henkilöstöään 40 prosentilla ja HUS on aloittamassa 800 sote-henkilön vähentämiseen tähtäävät muutosneuvottelut. Ongelma siis koskee niin suuria kuin pieniäkin alueita. Tämäkään ei ole saanut hallituksessa herätyskelloja soimaan.

Väistämättä näin rajuissa henkilöstön vähennyksissä eteen voi tulla tapauksia, joissa kansalainen ei ole saanut perustuslaissa hänelle kuuluvia sote-palveluja. Hyvinvointialueiden päättäjät joutuisivat silloin puun ja kuoren väliin samalla, kun hallitus seisoo vieressä tumput suorina. Alijäämien kattamisaikaa koskevaa lakia noudattaakseen hyvinvointialueet joko joutuvat ajamaan sote-palveluja liian alas joutuen siitä vastuuseen tai heidän voi olla vaikeaa saada tili- ja vastuuvapautta, jos on menty ihmisten tarvitsemat palvelut edellä eikä alijäämiä ole saatu katettua lakiin kirjatussa määräajassa. Viime kädessä sormi kohdistuu aina valtiovaltaan eli vastuussa olevaan hallitukseen. Pahimmassa tapauksessa voi syntyä noidankehä ja kaaos sekä oikeudenkäyntien sarja, joka ei olisi kunniaksi kenellekään.

Mihin hallituksen pitäisi kiinnittää huomiota, ja mikä on hyvinvointialueiden rahoitusongelmien juurisyy, on vuoden 2023 rahoituksen alimitoitus, joka näkyy kertyneenä alijäämänä. Ja kuinka alijäämät saataisiin katettua ihmisten tarvitsemia sote-palveluita vaarantamatta. Alijäämät taas johtuvat useampien kustannuksia voimakkaasti nostaneiden tekijöiden samanaikaisuudesta, josta kerroimme perustellusti aikaisemmin. Tilanne on siltä osin rauhoittunut, joskin kustannukset ovat jääneet korkeiksi. Toki hallituksen toimintatavoillaan aiheuttama jännite työmarkkinoilla voi aiheuttaa hyvinvointialueille uusia rahoitushaasteita tulevan palkkakierroksen jälkeen.

Keskusta pidentäisi hyvinvointialueiden alijäämän kattamisaikaa, kuten on esittänyt jo syksyllä 2023. Tämä mahdollistaisi hyvinvointialueiden talouden vakauttamisen hallitusti ilman lähi- ja peruspalveluiden äkkiväärää alasajoa.

Keskustan linja sotepalveluiden pelastamiseksi

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskustan ja Orpon hallituksen isoin näkemys löytyy suomalaisten sote-palveluista. Keskusta ei leikkaisi lakimuutosten laskennallisia säästövaikutuksia pois hyvinvointialueiden rahoituksesta. Keskustan peruseriaatteena on, että tarkoituksenmukaiseksi arvioituja hyvinvointialueiden kustannuspainetta hillitseviä lakimuutoksia voidaan toteuttaa, mutta hyvinvointialueiden annettaisiin pitää näihin tehtäviin ja velvoitteisiin varattu rahoitus, eikä sitä imuroitaisi valtiolle. Kun Orpon hallitus esimerkiksi keventää hoitotakuuta ja laskee hoitajamitoitusta, se vie samalla alueilta rahat. Keskusta sen sijaan purkaisi sääntelyä, mutta antaisi alueiden pitää rahat palveluiden parantamiseksi.

Tämän perusteella keskusta kohdentaa vaihtoehtobudjetissaan 165,7 miljoonan euron lisäyksen hyvinvointialueille hallituksen esitykseen verrattuna. Rahoituslakia tulee muuttaa siten, ettei tehtävien ja velvoitteiden karsiminen automaattisesti vähennä hyvinvointialueiden rahoitusta, jotta ne voivat saada alijäämänsä katetuksi.

Keskustan mielestä hyvinvointialueet voivat uusia toimintatapoja hyödyntämällä löytää kustannussäästöjä, mutta hallituksen aikataulu ja tavoitetaso hyvinvointialueiden omille säästöille on täysin epärealistinen.

Keskustan eduskuntaryhmä on tehnyt konkreettisen toimenpideohjelman hallituksen tueksi. Se sisältää yhteensä noin viisitoista konkreettista toimenpide-ehdotusta. Valitettavasti yksikään ehdotuksemme ei ole kelvannut hallitukselle, vaikka suurin osa niistä ei maksaisi mitään. Vastalauseeseen sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa on käsitelty sote-palveluihin liittyviä ehdotuksia.

Pistetään vuokratyön villi länsi kuriin

Suitsitaan villinä rehottavaa, koko ajan kalliimmaksi käyvää vuokralääkäribisnestä. Yhtenä ratkaisuna lääketieteen opiskelijat voitaisiin velvoittaa olemaan töissä vain joko sairaalassa tai terveyskeskuksessa, koska veronmaksajat maksavat heidän koulutuksensa.

Tarjotaan lisää palveluja sähköisesti

Yhä useampi terveysasia pitää pystyä hoitamaan sähköisesti, ajasta ja paikasta riippumatta. Samalla se vapauttaa kasvokkaista asiointiaikaa sitä tarvitseville. Aina pitää kuitenkin olla mahdollisuus myös fyysiseen asiointiin hoitajan, lääkärin tai muun ammattilaisen luona.

Otetaan nopeasti käyttöön ammatinharjoittajamalli koko maassa.

Ammatinharjoittamisella tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa terveydenhuollon ammattihenkilö ei ole julkisessa virassa eikä muussakaan palvelussuhteessa, vaan tuottaa palvelut itsenäisesti suoraan asiakkaalle. Ammatinharjoittajamallin tavoitteena on sitouttaa yksityisellä toimivilla lääkäreillä pitkiin hoitosuhteisiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun piirissä.

Käynnistetään toimenpideohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkahdiksi hyvinvointialueilla

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Hyvinvointialueet toimivat nyt valtion vahvassa säädös- ja rahoitusohjauksessa, joten alueille voi ja tulee antaa toimintavapautta palveluiden järjestämistapaan.

Periaatteena tulisi olla, että valtio asettaa tavoitteet ja hyvinvointialue saa joustavan sääntelyn puitteissa itse etsiä tarkoituksenmukaisia ja kyseiselle alueelle parhaiten sopivia keinoja.

Palautetaan sosionomien pätevyysvaatimus varhaiskasvatuksen mitoitusuudistusta edeltävälle tasolle. Luovutaan alle tuhannen synnytyksen sairaaloissa poikkeusluvan hakemisvelvoitteesta. Helpotetaan vainajien siirtokuljetusten toteuttamista. Toteutetaan viime vaalikaudella pitkälle valmisteltu lainsäädäntö alihankinnasta.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa käynnistetään kansallinen hukkajahti. Tässä tarkastellaan, mitä pykäläiä tai säännöksiä voidaan poistaa, keventää tai automatisoida. Palvelunohjaus pitää saada toimivaksi ja hoitopolut ehyeksi. Vaikuttamattomia hoitoja karsitaan ja levitetään tehokkaasti hyviä käytäntöjä hyvinvointialueelta toiselle.

Keskusta pitää oikeana toimenä kohdentaa Kela-korvauksia suunterveyteen, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin ja osoittaisi hallituksen Kela-korvausrahat vain näihin toimenpiteisiin. Historiallisen alhaisen syntyvyyden aikoina tarvitaan kaikki keinot käyttöön, jotta suomalaisten lapsitoiveet pystyttäisiin toteuttamaan.

Keskusta ei ota tässä vaiheessa kantaa hallituksen kaavailemaan yli 65-vuotiaiden Kela-korvausmalliin, koska sen yksityiskohdista ei ole vielä tarkkaa tietoa. Keskusta varoittaa kuitenkin hallitusta luomasta ihmisille katteettomia odotuksia mallia kohtaan. Vuonna 2023 hyvinvointialueilla oli yhteensä noin 6,2 miljoonaa yleislääkärin vastaanottokäyntiä (4,5 miljoonaa kasvotusten ja 1,6 miljoonaa etäasiointia). Näistä vähän reilut 2,4 miljoonaa käyntiä (39 %) oli yli 65 vuotta täytäneiden käyntejä (1,65 miljoonaa kasvotusten ja 779 206 etäasiointia).

Helpotetaan teknologian käyttöä mm. huomioimalla se hoitajamitoituksessa. Hyvinvointialueilla on rohkeasti etsittävä keinoja tuottavuuden vahvistamiseksi. Tämä tehdään uusin toimintatavoin, esimerkiksi tekoälyä ja robotiikkaa ennakkoluulottomasti hyödyntämällä. Myös sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä säätelevä toisiolaki on saatava ketterämmäksi. Sähköisen asioinnin ja digitalisaation käyttöönotto vapauttaa aikaa kohtaamisille ja myös nopeuttaa terveysongelmien havaitsemista ja niihin tarttumista.

Soten palvelulupaus

Keskustan mielestä suomalaisilla on oikeus tietää yhteiskunnan palvelulupaus siitä, mitkä palvelut julkinen terveydenhoito pystyy laadukkaasti ihmisille tarjoamaan. Kyse on siitä, mitä palveluita suomalaiset voivat odottaa saavansa verorahojensa vastineeksi.

Avataan keskustelu siitä, mitä palveluita julkinen sote tuottaa ja mitkä palvelut siirretään osin tai kokonaan ihmisten omalle vastuulle. Tosiasia on, että sen enempää veroeurot kuin työvoimakaan eivät riitä kattamaan nykyisiä vastuita.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Yhteiskunnan palvelulupausta voitaisiin tarkentaa esimerkiksi siten, että matkailijoiden rokotukset otettaisiin pois hyvinvointialueiden tehtävistä, ajokorttien vaatimat lääkärintodistukset siirrettäisiin kokonaisuudessaan yksityiselle sektorille ja luovuttaisiin aselupaan liittyvien lääkärintodistusten julkisrahoitteisuudesta.

Lisäksi palvelulupauksen toteuttamiseksi tarvitaan systemaattinen tapa kartoittaa sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuutta sekä priorisoida näitä veronmaksajien rahoittamiin palveluihin ja ihmisten itsensä hankkimiin palveluihin. Luokittelua tehtäisiin asiantuntijatyönä ja sitä päivitetäisiin säännöllisesti.

Keskusta haluaa pelastaa suomalaisten sotepalvelut, jotka yhteisillä veroeuroilla kustannamme. Aikaa ei ole hukattavaksi, vaan hallituksen on toimittava nyt.

Lisäksi keskusta ei hyväksy hallituksen kaavailemia leikkauksia vammaisten palveluihin. Oli Orpon hallitukselta alun alkaen kestänyt lykätä jo vuonna 2023 eduskunnassa hyväksyttyä lakia, jota on valmisteltu useiden vaalikausien ajan. Lain lykkääminen eteenpäin heikensi vammaisten ihmisten asemaa ja perusoikeuksia, eikä ollut inhimillistä vammaisten ihmisten näkökulmasta. Tämä hallituksen linja vetää surulliseksi.

Nyt vuoden 2025 alusta voimaan tuleva laki saa kuitenkin osakseen myös hallituksen leikkaukset. Keskusta lisäisikin vammaispalveluihin 30 miljoonaa euroa enemmän hallituksen esitykseen nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle hyvinvointialueiden rahoituslain muutokset, joilla se mahdollistaa, että alueiden tehtävien ja velvoitteiden karsiminen ei tarkoita automaattisesti hyvinvointialueiden rahoituksen leikkaamista.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset hyvinvointialueiden rahoituksen lisäämiseksi vuoden 2025 talousarviossa toteutettujen hyvinvointialueiden tehtävien ja velvoitteiden karsimista vastaavalla määrällä.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamisen sekä valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset hyvinvointialueiden rahoituksen lisäämiseksi maksukorotusten perumista vastaavalla määrällä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei jatkossa toteuta hyvinvointialueille säästötoimina rahoitusleikkauksia, vaan turvaa kansalaisten sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen riittävän rahoitustason.

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii konkreettisen toimenpideohjelman aikatauluineen hyvinvointialueiden rahoituksen vakauttamiseksi ja palveluiden turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee viipymättä selvityksen hyvinvointialueiden luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden oikeudellisesta vastuusta tilanteessa, jossa hyvinvointialueet eivät saa taloudellisia alijäämiään katetuksi lakiin kirjatussa määräajassa ja täytettyä samanaikaisesti perustuslaissa säädettyä vaatimusta riittävästä sosiaali- ja terveystaloudesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa hyvinvointialueille lisäaikaa tasapainottaa talouspidäntämällä alijäämän kattamisaikaa kahdella lisävuodella sekä valmistelee ja antaa tätä koskevan esityksen viipymättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus siirtää kustannusvertailtavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveystalouden matkakustannusten korvausten kokonaisuuden Kansaneläkelaitokselta hyvinvointialueille.

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa oppositiopuolueet mukaan sote-palveluiden rahoitusmallin uudistuksen valmisteluun.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa viipymättä valtakunnallisen ratkaisun vuokratyövoiman liiallisen käytön kitkemiseen hyvinvointialueilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollistaa viipymättä hyvinvointialueiden digitaalisten palveluiden kehittämistyön edellytykset riittävällä rahoituksella.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa viipymättä hallitusohjelmaan kirjaamansa ammatinharjoittajamallin käyttöönoton.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valtakunnallisen toimenpideohjelman hukajahdiksi hyvinvointialueilla, minkä yhteydessä tarkastellaan, mitä sääntelyä voidaan poistaa tai keventää, mitä toimintoja automatisoida, miten vaikuttamattomia hoitoja voidaan karsia sekä miten hyviä käytäntöjä saadaan levitettyä hyvinvointialueelta toiselle.

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus avaa keskustelun sotien palvelulupauksesta parlamentaarisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei heikennä vammaispalveluiden rahoitusta.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Sivistyksemme perustasta ja alueellisesta elinvoimasta vastaavien kuntien eriarvoistuminen on pysäytettävä. Erityisesti ongelma näkyy taloudellisen eriytymisen syvenemisessä. Suunnan muuttaminen edellyttäisi talouskasvun edellytysten luomista koko maahan, mutta tämän Orpon hallitus laiminlyö.

Kuntataloudessa kaikkein huolestuttavinta on, että kuntien taloudellinen eriytyminen syvenee. Se näkyy selvimmin kuntien kantamissa tuloveroprosenteissa. Vuonna 2024 kuntien väliset erot kunnallisverorasituksessa mitattuina ovat jo yli kuusi prosenttiyksikköä. Ääripäät ovat 4,4 prosenttia ja 10,8 prosenttia.

Ensi vuodelle melkein kaikki Suomen kunnat ovat kertoneet paineista kohtalaisille tai huomattavilla sopeutustoimille, joko palveluiden leikkauksille tai verojen korotuksille. Toisin kuin aiemmissa kriisitilanteissa, tällä kertaa valtiovalta ei ole auttanut kuntia millään tavalla.

Kuntien rahoitusjärjestelmä

Tehokkain ja nopein lääke kaventaa kuntien välisiä taloudellisia eroja on kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä. Tätä hallitus olikin uudistamassa, mutta ilmeisesti lähestyvien kuntavaalien takia uudistaminen lykkääntyi vaalikauden loppupuolelle. On kestävämpää, että kymmenen suomalaista kuntaa joutuu maksamaan negatiivisia valtionosuuksia järjestääkseen julkisia palveluita tämän takia entistä kauemmin. Hallitus ei ole tehnyt mitään vääryyden korjaami-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

seksi, vaan päinvastoin jopa pitkittää tilannetta siirtämällä kuluvaan vaalikauden kunnille tärkeintä lainsäädäntöhanketta, kuntien peruspalveluiden valtionosuusuudistusta, yhdellä vuodella eteenpäin.

Kunnat ovat olleet myös suuren muutoksen keskellä. Vuonna 2023 toimeenpantu sote-uudistus, joka oli välttämätön, muutti merkittävästi kuntien tehtäviä ja rahoitusta. Kuntien väestörakenne on myös eriytynyt, ja kasvavilla kunnilla ja väestöä ja tulopohjaa menettävillä kunnilla on toisistaan poikkeavia haasteita. Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen olisi kiireellinen ja välttämätön. Hallitus ei tätä ohjelmassaan lupaamaansa kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamista ole kuitenkaan toteuttamassa.

TE-uudistus ja kuntien tehtävät

Toinen kuntiin vaikuttava suuri muutos on vuonna 2025 toimeenpantava TE-uudistus. Käytännössä henkilöasiakas-, työnantaja- ja yrityspalvelut tuodaan lähelle kuntalaisia lähipalveluina sinne, missä tunnetaan parhaiten alueen työnhakijat ja yritykset. Parempi työllisyys on tärkeää paitsi työnhakijalle ja hänen perheelleen myös kuntien elinvoiman ja talouksien kannalta. Hallitus on TE-uudistuksen tavoitteiden vastaisesti kuitenkin heikentänyt sen toimeenpanomahdollisuuksia muun muassa tiukentamalla työssäoloehdot, lakkauttamalla koulutustuen ja leikkaamalla kuntien rahoitusta.

Hallitus leikkaa kunnilta samalla kun työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirtäminen valtiolta kunnille astuu 1.1.2025 täytäntöön. Hallituksen olisi pitänyt keventää kuntien tehtäviä rahoitusleikkauksien ohessa, mutta nyt toimitaan päinvastoin.

Hallitus ei myöskään toimi ripeästi kuntien tehtävien ja velvoitteiden keventämiseksi, vaikka kunnat ovat antaneet noin 500 normien purkuehdotusta sekä noin 60 ehdotusta kokeiluiksi. Toimettomuudellaan hallitus syventää kuntien ja kuntalaisten välisiä eroja.

Hallitusohjelman kirjaukset kuntien kannalta olivat vielä lupaavia. Hallitus lupasi turvata muun muassa kasvavien kaupunkiseutujen investointikyvyn sekä huolehtia taantuvien alueiden kyvystä tuottaa palveluja. Valitettavasti hallitusohjelman toimeenpano ontuu pahasti.

Sen sijaan hallitus on nakertamassa kunnallista itsehallintoa. Hallitus haluaa sanella kunnille, kuinka niiden pitää tuottaa palvelut ja mitä ne saavat omistaa. Parhaillaan selvityksessä oleva peruskoulu-uudistus sekä perusopetuksen järjestämisohjelmavaatimukset antavat viitteitä tulossa olevista minimioppilasarjavaatimuksista, joissa kunnille opetetaan sanelemalla myös oikeita ja väärä tapoja järjestää palveluja. Kummassakaan esimerkissä ei ole hallitusohjelmassa luvattua erilaisten kuntien tunnustamisesta tietoa.

Kuntien keskeisimmän palvelutehtävän, perusopetuksen ja sen turvaamisen jokaiselle lapselle ja nuorelle, hallitus on siis haudannut kahteen eri selvityshankkeeseen. On täysin epäselvää, saako hallitus tässä mitään aikaan. Pitkien etäisyyksien kunnissa lapset joutuvat istumaan pitkiä aikoja päivittäin koulukuljetuksissa, kun lähikouluja on säästöpainneiden ja lasten vähenemisen vuoksi lakkautettu. Todellisia säästöjä koulujen lakkautuksista ei ole kaikin paikoin saatu aikaan tai kyetty todentamaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Lupaukset ovat jäämässä pelkäksi sanahelinäksi. Puolentoista vuoden hallitustaipaleen aikana hallitus on pakottanut kunnat korottamaan kiinteistöverojaan, mistä ovat hyötynneet varsinaisesti vain sellaiset kunnat, joissa on arvokkaita kiinteistöjä ja joiden kiinteistövero on ollut nykyisen alarajan alapuolella.

Yhteenveto kuntataloudesta

Yhteenvetona voidaankin todeta, että kunnat on jätetty hallituksen toimesta oman onnensa nojaan. Hallitus ei ole toteuttamassa ohjelmassaan lupaamaansa kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamista, luvattu kuntien tehtävien ja velvoitteiden karsiminen kangertelee pahasti sekä hallitus lipsuu lupauksestaan rahoittaa uudet tehtävät ja velvoitteet täysimääräisesti.

Hallitus leikkaa ensi vuonna kuntien yleistä valtionosuutta 145 miljoonalla eurolla ilman vastaavia tehtävävähennyksiä. Sen sijaan valtiontalouden säästötoimena hallitus siirtää maahanmuuttajien kotouttamiskustannuksia kuntien maksettavaksi.

Näyttääkin siltä, että hallitus on valmistautumassa huhtikuun puoliväliin tilanteessa, jossa hallitusohjelman kaikki kirjaukset ja lupaukset kuntien kannalta ovat toteuttamatta. Vain säästötoimena toteutettava yhden prosenttiyksikön indeksijäädytys on toteutunut.

Edellä olevan perusteella on todettava, että tilanne kuntien kannalta on käymässä kestäättömäksi. Tekemättömyys kertoo joko hallituksen johtamisongelmista, osaamattomuudesta tai välinpitämättömyydestä taikka niistä kaikista. Viime kädessä hallituksen tekemättömyys koituu kuntien asukkaiden tappioksi joko korkeampana verotuksena tai heikentyvinä palveluina.

Siksi on perusteltua syytä epäillä, että kokoomuksen johdolla hallitus on toteuttamassa kokoomuksen ikiaikaista ja itseisarvoista ideologista tavoitetta vähentää kuntien lukumäärää sekä keskittää asumista, palveluja ja päätöksentekoa. Emme voi hyväksyä sitä, että päähallituspuolue yksin sanelee ja toinen päähallituspuolue katsoo sivusta sitä, missä ihminen saisi elää, asua ja yrittää. Kun yli 200 suomalaisen kunnan vähentämistavoite ei toteutunut edellisen kokoomusjohtajien hallituksen aktiivisilla lainsäädäntötoimilla vaalikaudella 2011—2015, yrittää hallitus piirtää nyt kuntakarttaa uusiksi olemalla passiivinen ja tekemättä yhtään mitään. Pidämme tätä vastuuttomana, koska viime kädessä siitä kärsivät palveluja tarvitsevat ihmiset heikompina palveluina tai korkeampina veroina. Kuntien tehtävät huomioiden kärsijöinä ovat erityisesti nuoret ja lapset.

Hallituksesta poiketen keskusta arvostaa suomalaisia kuntia ja niiden asukkaita. Kunnallinen itsehallinto on ollut koko itsenäisyytemme historian tae erilaisista kriiseistä selviytymisessä. Kunnat ovat kyenneet ihmetekoihin. Keskusta puolustaa päätöksentekoa lähellä ihmistä ja ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa itseään ja lähiympäristöään koskeviin asioihin ja osallistumiseen.

Valitettavasti hallitusohjelman lupauksista huolimatta päähallituspuolueiden ideologinen asuminen, palveluiden ja päätöksenteon keskittämispolitiikan vimma näkyy myös kuntapolitiikan toimeenpanossa.

Kovakorvainen ja ylimielinen hallitus on kaventamassa kunnallista itsehallintoa. Se on muun muassa tuomassa eduskuntaan lakiesityksiä siitä, kuinka kuntien pitäisi tuottaa palveluja asuk-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

kailleen. Sen sijaan hallitus on sallimassa luonnollisen monopolin myynnit sijoittajille, kuten vesihuollon kohdalla.

Keskustalaisia ratkaisuja kuntapalveluiden turvaamiseksi

- Kuntien koko rahoitusjärjestelmän uudistaminen on käynnistettävä viipymättä.
- Kuntien valtionosuusuudistus toteutetaan tavoitteella, että jokaisella on oikeus kunnallisiin peruspalveluihin kohtuullisella vero- ja maksurasituksella asuinpaikastaan riippumatta. Huomiota on kiinnitettävä tulopohjan sekä olosuhde- ja palvelutarve-erojen tasaamisiin.
- Kuntien harkinnanvaraista rahoitusavustusta vuodelle 2025 on korotettava.
- Kuntia on tuettava TE-uudistuksen toimeenpanossa turvaamalla niiden edellytykset palvelulla työnhakijoita ja yrityksiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.90.30 lisätään 27 000 000 euroa kohdennettavaksi kuntien harkinnanvaraiseen korotukseen ns. negatiivisten valtionosuuksien kuntien auttamiseksi ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla kunnat eivät joudu maksamaan valtiolle palveluista, joita valtio on kunnille määrännyt ja luvannut rahoittaa (ns. negatiivisten valtionosuuksien kunnat).

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu erääntyneiden ns. negatiivisten valtionosuussääntävien takaisinperinnästä.

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa ohjelmassaan lupaamansa kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisen viivyttämättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee vuoden 2027 alusta voimaan tulevan kuntien valtionosuusuudistuksen periaatteella, että jokaisella on oikeus lakisääteisiin kuntien peruspalveluihin asuinpaikasta riippumatta kohtuullisella vero- ja maksurasituksella.

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus perustuu kuntien nykyisiin tehtäviin ja hallitus tarkastelee valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa myös valtionosuusrahoituksen kokonaistasoa sekä kuntien verotulopohjan riittävyyttä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa hallitus tasaa valtionosuusjärjestelmän kautta täysimääräisesti kuntien erilaisia olosuhde- ja palvelutarvetekijöitä sekä erilaista verotulopohjaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei vuoden 2015 kuntien valtionosuusuudistuksen tavoin enää sisällytä uuteen kuntien valtionosuusjärjestelmään epätarkoituksenmukaisia valtionosuuksien jakokriteereitä (esim. pendelöintikerroin sekä kuntien omavastuuosuus verotulotasauksessa).

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee ns. rahoitusvastuun periaatteen toteutumista yhdenvertaisten kuntapalveluiden turvaajana ja tarvittaessa kasvattaa valtion rahoitusosuutta viimeistään valtionosuusuudistuksen yhteydessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus kompensoi kunnille vuonna 2025 toimeenpantavan TE-uudistuksen kustannukset täysimääräisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kuntien normien ja velvoitteiden purkua kuntien omien ehdotusten mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus kunnioittaa kunnallista itsehallintoa eikä sanele ja ohjaa, kuinka kuntien pitäisi toimia.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Koulutus on ihmisen tärkein pääoma, varhaiskasvatuksesta aina korkeakouluihin ja elinikäiseen oppimiseen saakka. Mahdollisuus laadukkaaseen ja tasa-arvoisesti saavutettavaan koulutukseen kuuluu kaikille lapsille ja nuorille koko Suomessa perheen varallisuudesta ja sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Opetuksen ja tutkimuksen lisäksi koulutuksella ja sen saavutettavuudella on tärkeä merkitys alueiden yritystoiminnalle, työllisyydelle ja elinvoimalle koko maassamme.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskustan tavoitteena on saada inhimillinen pääoma reippaalle kasvu-uralle. Inhimillisen pääoman saamiseksi pitkäaikaiselle kasvu-uralle tehdään puolueiden välinen vastaava parlamentaarinen sopimus kuin TKI-satsausten osalta on tehty.

Lisäpanostuksia nuorten ikäluokkien koulutukseen, elinikäiseen oppimiseen sekä osaajien maahanmuuttoon. Näiden koulutusinvestointien rahoittamiseksi voidaan myös osin luopua valtion muusta kuin strategisesta omaisuudesta, kun sille arvioidaan saatavan koulutuksen kautta parempaa tuottoa pitkällä aikavälillä.

Vahvistetaan peruskouluissa perustaitojen opiskelua sekä nostetaan luonnontieteen sekä matematiikan osaamistasoa. Toimeenpannaan LUMA-strategia 2030:n toimenpiteitä. Toteutetaan yrittäjyyskasvatusta kaikilla koulutustasoilla mm. ottamalla mukaan yrittäjyyskummit koulun toimintaan.

Valmistellaan lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle välittömästi uudenlainen kannustin aikuisopiskeluun eikä toteuteta leikkausta ammatilliseen koulutukseen. Arvioidaan osaamistilin käyttöönottoa jatkuvan oppimisen edistämiseksi, jonne kertyvän pääoman avulla voisi hankkia koulutusta.

Vahvistetaan yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta kaikilla oppiasteilla. Näin vahvistetaan suomalaisen yhteiskunnan yrittäjyysmyönteisyyttä sekä tuetaan yrittäjyyttä uravaihtoehtona.

Rakennetaan Suomeen tuleville kansainvälisille opiskelijoille kannustimet jäädä opintojen jälkeen Suomeen työskentelemään.

Perustetaan maailmalle suomalaisia kieli- ja kulttuurikouluja, joissa suomen kieltä ja kulttuuria oppineille voitaisiin antaa oleskelulupa Suomeen työskentelemään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että käynnistetään parlamentaarinen työ Suomen inhimillisen pääoman turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää koulutusinvestointien rahoittamiseksi valtion ei-strategisen omaisuuden myyntiä, jotta voidaan panostaa nuorten ikäluokkien koulutukseen, elinikäiseen oppimiseen sekä osaajien maahanmuuttoon.

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa LUMA-strategian toimeenpanon.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudenlaisen tuen aikuisopiskeluun lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle ja samalla selvittää osaamistilin käyttöönottoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa yrittäjyyskasvatukseen kaikilla oppiasteilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee Suomeen saapuville kansainvälisille opiskelijoille kannustimet jäädä opintojen jälkeen Suomeen työskentelemään.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää suomalaisten kieli- ja kulttuurikoulujen perustamista maailmalle.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

31. Eräät Opetushallituksen menot ja avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Keskusta ehdottaa, että selkokielinen oppimateriaalituotanto kehitysvammaisille ja muille runsaasti tukea tarvitseville lapsille säilytetään. Vuoden 2025 osalta rahoitus varmistui vasta täydentävän talousarvion yhteydessä suomenkielisen materiaalin osalta ja eduskunnan lisäyksenä ruotsinkielisen materiaalin osalta. Tämä ehti jo aiheuttaa huolta monissa ennen kuin rahoitus lopulta varmistui.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa jatkossa jo hallituksen talousarvioesityksessä avustukset kehitysvammaisille ja muille runsaasti tukea tarvitseville tarkoitetun oppimateriaalin tuottamiseen.

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Kirkoille korvattava hautauksista koituvat kulut

Kirkkojen ja valtion suhde on erityislaatuinen sisältäen järjestelyn, jossa kirkot hoitavat yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten kaikkien ihmisten hautaamisen. Tämä järjestely on merkityksellinen myös uskonnonvapauden ja uskonnollisten yhteisöjen autonomian kannalta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Orpon hallituksen noin 20 miljoonan euron leikkausesitys kajoaa kirkkojen ja valtion sopimukseen yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksesta yksipuolisesti. Esitys johtaa tilanteeseen, jossa yhä useampi kirkon jäsen joutuisi rahoittamaan maksamallaan kirkollisverolla esimerkiksi kirkkoon kuulumattomien henkilöiden hautauskuluja. Tilanne on ongelmallinen uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Vähennys jakautuu karkeasti evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkon kesken valtion vuoden 2025 talousarviossa kirkollisverotuottojen jakosuhteen perusteella.

Keskusta ei hyväksy tätä hallituksen leikkausta ja varaa vaihtoehdossaan 20 miljoonaa tämän leikkauksen perumiseksi.

Keskustan mielestä kirkkoon kuulumattomien hautauskulut tulisi toteuttaa kokonaisuudessaan omakustannusperiaatteella niin, että niitä ei kateta lainkaan kirkollisveroja maksaneiden seurakuntaan kuuluvien kustannuksella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu leikkauksen evankelis-luterilaisen kirkon hoitamiin eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin maksettavaan valtion rahoitukseen ja ortodoksille kirkolle myönnettävään valtionavustukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää hautauskulujen maksuperusteiden uudistamisen siten, että kirkkoon kuulumattomien hautauskulut toteutettaisiin omakustannusperiaatteella niin, että niitä ei kateta lainkaan kirkkoon kuuluvien ja näin kirkollisveroa maksavien kustannuksella.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Suomalainen peruskoulu on ollut menestystarina. Se on tasa-arvoistanut lasten ja nuorten lähtökohtia elämälle ja tukenut kotien kasvatustyötä. Peruskoulu on myös luonut vahvaa pohjaa Suomen menestykselle kansakuntana. Tällä hetkellä kaikki ei ole kuitenkaan kouluissa ja oppimisessa kunnossa. Oppimistulokset ovat laskeneet. Tuoreiden Pisa-tulosten mukaan oppilaiden väliset erot ovat myös kasvaneet ja oppilaiden sosioekonomisen taustan ja oppimistulosten välinen riippuvuus on vahvistunut. Koulutus periytyy varsin vahvasti 2020-luvun Suomessa. Erot koulujen välillä kasvavat. Nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut. Osa lapsista ja nuorista voi huonosti koulussa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Vastalause 2 /kesk

On välttämätöntä arvioida, missä peruskoulu on onnistunut ja missä on parannettavaa. Tämän pohjalta on tehtävä välttämättömiä korjaavia toimia. Hyvä koulu ja koulutus voivat ratkaista oikean suunnan loppuelämälle.

Peruskouluja ja niissä annettavaa opetusta ei saa päästää eriytymään. Koulupudokkuutta pitää ehkäistä ajoissa. Kodin ja koulun yhteistyötä on kehitettävä edelleen. Lasten ja nuorten hyvinvointia pitää tukea laaja-alaisesti ja moniammatillisesti. Kasvatuksen ja opetuksen ammattilaisten osaamista tunnistaa varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten ongelmia pitää vahvistaa ja parantaa keinoja auttaa lapsia ajoissa. Opettajille on annettava mahdollisuus perustehtävänsä hyvään hoitamiseen. Kouluihin tarvitaan työrauhaa jatkuvien uudistusten sijaan.

Koulukiusaamisesta ja -väkivallasta on tehtävä loppu. Kiusaamisen ehkäisyn ohjelmien käyttö ja toimivuus pitää varmistaa kaikissa oppilaitoksissa. Opetuksen sisällöissä pitää vahvistaa tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista.

Opettajille on annettava yhteiskunnan muutoksien mukana oleva koulutus ja mahdollisuus perustehtävänsä hyvään hoitamiseen. Kouluihin tarvitaan työrauhaa jatkuvien uudistusten sijaan.

Ikäluokkien pieneneminen luo haasteita koulutuksen palveluverkolle. On kuitenkin löydettävä ratkaisuja, joilla inhimillisestä pääomasta ja tasa-arvoisista koulutusmahdollisuuksista huolehditaan koko maassa. Erityisesti pitää kiinnittää huomiota koulutuksen nivelvaiheisiin sekä koulutuksen perustehtävään — sivistykseen.

Peruskoulu ja lähikoululisä

Keskustan tavoitteena on, että koulutuksen saavutettavuutta parannetaan. Olemme huolissaan erityisesti pienempien koululaisten pidentyneistä koulumatkoista. Päivittäisiin koulumatkoihin käytettävä aika ei saa nousta kohtuuttomaksi ja kuormittaa lasta.

Esitämme lähikoululisän käyttöönottoa osaksi perusopetuksen rahoitusta. Lähikoululisä vahvistaisi pienempien koulujen toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on, että perusopetus kyetään järjestämään kaikille lapsille yhdenvertaisena lähipalveluna ympäri Suomen. Pienessä kouluyksikössä pystytään rakentamaan yhteisöllisyyttä, pitämään ryhmäkoot pienempinä ja ottamaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioon.

Keskusta osoittaa pienten koulujen lähikoululisälle 3 miljoonaa euroa. Rahoitus tähän on uudelleen kohdennettava osana lisätalousarviota etsimällä OKM:n sisältä vastaavat säästöt muualta kuin koulutuksesta.

Varhaiskasvatusmaksujen kokonaisuudistus

Keskusta esittää varhaiskasvatusmaksujen kokonaisuudistusta ja asiakasmaksujen määrätymisperusteiden uudistamista. Keskusta esittää kaikista suurituloisimpien perheiden lasten varhaiskasvatusmaksujen korottamista osana julkisen talouden vaikeaa säästöharjoitusta. Samalla yhden tulonsaajan perheiden maksuja tulisi kohtuullistaa suhteessa kahden tulonsaajan perheiden lasten varhaiskasvatusmaksuihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on ajanut julkisen talouden tilanteeseen, jossa yhä harvempi perhe enää maksaa lastensa varhaiskasvatuksesta, vaikka lompakko siihen antaisi myötä ja lapset olisivat kokopäiväisesti julkisessa varhaiskasvatuksessa.

Viime vuonna jo 53,6 prosentista varhaiskasvatuksessa olevista lapsista ei peritty lainkaan maksua. Vaikka osallistumisaste varhaiskasvatukseen on monessa kunnassa noussut, se ei näy kunnille tulevaisuuden maksutuotoissa. Maksujen periminen voi aiheuttaa merkittäviä kustannuksia suhteessa maksutuottoon. 36 kuntaa tarjosi jo kokonaan maksutonta varhaiskasvatusta kaikille lapsille. Suurin osa näistä kunnista on alle 5 000 asukkaan kuntia. Korottamalla varhaiskasvatusmaksuja keskusta hakee arviolta 50 miljoonan euron lisätuottoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.30 lisätään 3 000 000 euroa kohdistettavaksi avustuksena pienten koulujen lähikoululisäksi ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää jokaisen lapsen mahdollisuuksia tasa-arvoiseen ja saavutettavaan peruskoulutukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset varhaiskasvatusmaksujen kokonaisuudistukseksi ja asiakasmaksujen määräytymisperusteiden uudistamiseksi.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Keskustan linja on sivistys-Suomen linja. Inhimillinen pääoma on kilpailuvalttimme, jota on varjeltava tämä maan pärjäämiseksi. Ellemme pidä huolta osaamispääomastamme kouluttamalla jokaiselle suomalaiselle vähintään toisen asteen tutkintoa ja valtaosalle vielä korkea-asteen tutkintoa, kääntyy inhimillinen pääomamme laskuun Suomen Pankin mukaan jo 2040-luvulla.

Keskusta ei hyväksy hallituksen esittämiä 120 miljoonan euron leikkauksia ammatilliseen koulutukseen. Ammatilliset osaajat ovat maamme osaamisen kivijalka, joita tarvitaan suuresti niin suomalaisen vientiteollisuuden tarpeisiin, palvelualoille ja sosiaali- ja terveysalan töihin. On käsittämätöntä ja kestänyt, että aikuiskoulutustuen leikkaamisen jälkeen Orpon hallitus vaikeuttaa edelleen aikuisten kouluttautumista ja alanvaihtoa ammatillisesta koulutuksesta ja muiden kuin oppivelvollisuuskoulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta leikkaamalla.

Hallitus perustelee leikkauksia kohdentamalla ne jo tutkinnon suorittaneiden kouluttamisesta leikkaamiseen. Todellisuudessa tällä on vaikutuksia myös nuoriin oppivelvollisuuden alaisiin opiskelijoihin, koska vähentyvät resurssit tulevat vaikuttamaan koulutuksen tarjontaan sekä saa-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

vutettavuuteen ja opetuksen määrään sekä laatuun ja opetuksessa tarvittavien laitteiden ja koneiden investointimäärärahoihin. Oppilaitokset ovat jo käyneet isoja YT-neuvotteluja, irtisanoneet henkilöstöä ja lakkauttaneet kokonaisia koulutusaloja, jolloin koulutuksen alueellinen saavutettavuus heikkenee ja työvoiman saanti vaikeutuu ko. aloilla oppilaitoksen alueella.

Kaiken kaikkiaan näin suuri leikkaus heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta kasvukeskusten ulkopuolella. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat erikoistuneisiin koulutuksen järjestäjiin siten, että osalla oppilaitoksista ammatillisen koulutuksen budjetista leikataan yli 10 prosenttia.

Keskusta peruisi nämä leikkaukset eli kohdentaisi 120 miljoonaa euroa ammatilliseen koulutukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan rahoitusleikkaus ammatilliseen koulutukseen ja turvataan näin ammatillisen koulutuksen riittävä rahoituksen taso.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Ammattikorkeakoulut ovat aiemmin maksaneet korvausta harjoittelusta sosiaali- ja terveydenhuollon ja varhaiskasvatuksen palveluiden järjestäjille siitä, että nämä ovat ottaneet opiskelijoita harjoitteluun. Näiden sote-harjoittelukorvausten maksu (12 milj. euroa) siirrettiin vuoden 2023 talousarviossa maksettavaksi valtion varoista. Orpon ja Purran hallitus leikkasi tämän korvauksen pois tämän vuoden budjetissa ammattikorkeakouluilta. Leikkaus heikentää sote-koulutusten rahoitusta ja siten koulutuksen laatua ja vähentää aloituspaikkoja.

Keskusta lisää ammattikorkeakoulujen rahoitusta 12 miljoonalla eurolla, joka vastaa hallituksen sote-harjoittelukorvausten siirtymisen perusteella tekemää ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen kohdistunutta leikkausta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla se peruu tekemänsä säästöt sote-harjoittelukorvauksiin ja turvaa ammattikorkeakouluille rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon harjoittelukorvauksiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

70. Opintotuki

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Keskusta esittää, että jokaisen lapsen tulisi nostaa opintolainahyvitystä eli opintolainasta anteeksiannettavaa osuutta 10 prosenttiyksikköä. Perheelliselle opiskelijalle on myös oltava mahdollisuus suorittaa opinnot pidennetyssä ajassa ilman opintolainahyvityksen menettämistä. Keskusta osoittaa tähän vaihtoehtobudjetissaan 5 miljoonaa euroa.

Keskusta esittää alueellisen opintolainahyvityksen kokeilua. Kokeilun tarkoituksena on saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilualueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Kokeilu toteutettaisiin Itä- ja Pohjois-Suomessa osana kymmenen vuoden erityistalousaluekokeilua. Toimenpidekokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanottu Pohjoisen ohjelman toteuttaminen.

Esitämme, että kokeiluryhmään valituille korkeakoulututkinnon suorittaneille henkilöille, jotka asuvat kokeilualueella, myönnettäisiin säädettyjen edellytysten täyttyessä hakemuksesta alueellinen opintolainahyvitys. Alueellista opintolainahyvitystä voitaisiin myöntää enintään kolme erää, ja se olisi määrältään yhteensä enintään 8 800 euroa, mutta kuitenkin yhteensä enintään 60 prosenttia opintolainan saajan alueelliseen opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamislukukauden viimeisen päivän lainamäärästä. Alueellinen opintolainahyvitys olisi saajalleen verovapaata tuloa.

Alueellisen opintolainahyvityksen tavoitteena on osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen ja elinvoiman kohentaminen harvaan asutulla maaseudulla. Kokeilulla ja tavoitteella on parlamentaarinen yhteisymmärrys. Valtioneuvoston asettama harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä (HAMA) on pohtinut konkreettisia ratkaisuehdotuksia harvaan asuttujen alueiden ongelmiin Suomessa, ja yhtenä ratkaisuehdotuksena työryhmä esitti lokakuussa 2019 julkaisemassaan loppuraportissa Norjassa käytössä olevaa alueellista opintolainahyvitysmallia. Hyvityksen saamisen edellytyksenä on asuminen ja riittävä työskentely tai siihen rinnastettavan toiminnan harjoittaminen tietyn kunnan alueella.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltiin viime vaalikaudella hallituksen esitys laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

Keskusta osoittaa vaihtoehdossaan 6 miljoonaa euroa alueellisen opintolainahyvityksen kokeilulle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset opintolainahyvityksen lapsikorotuksesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Keskusta tavoittelee ihmisten lapsilukutoiveiden toteutumista. Ihmisiä on tuettava perheellistymään ja saamaan niin monta lasta kuin he itse toivovat. Keskustalle jokainen lapsi on arvokas. Kunnioitamme ihmisten valinnanvapautta perhesuunnitteluun ja lapsettomuuteen. Pidämme tiukasti kiinni naisten ja lasten ihmisoikeuksista. Tunnistamme perheiden moninaisuuden.

Keskusta haluaa rakentaa hyvää Suomea. Se ei onnistu, ellei lasten kasvatustyötä ja perheitä arvosteta nykyistä enemmän niin politiikassa, työelämässä kuin taloudessakin. Perheiden lapsitoiveiden toteutumisella on miljardiluokan merkitys Suomelle. Lapseton Suomi on näivettyvä Suomi, mutta perheiden Suomi on tulevaisuuden Suomi.

Siksi keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan taloudellisia toimia perheellistyneiden tueksi. Puheet perheellistymisen tukemisesta eivät saa jäädä selvitysten tasolle.

Opintotuen huoltajakorotus

Sipilän hallitus palautti vuonna 2018 opintotukeen huoltajakorotuksen, joka oli poistettu opintotuesta vuonna 1994. Huoltajakorotus tukee perheellisiä opiskelijoita ja edistää mahdollisuutta keskittyä opiskeluun päätoimisesti. Tällä hetkellä huoltajakorotus maksetaan perheelliselle opiskelijalle yksinkertaisena.

Opiskelijajärjestöjen ja korkeakoulujen tulisi tarjota perheystävällistä opiskelukulttuuria, joustavia opiskelun tapoja sekä tukea lastenhoitoon. Riittävä perusturva ja joustavuus ovat keskeisiä tekijöitä, jotta perheestä uskalletaan haaveilla myös opiskeluaikana.

Perheellistymisen taloudellisia kannusteita jo opiskeluaikana lisätäkseen keskusta esittää, että opintotuen huoltajakorotus maksetaan jatkossa jokaisesta opiskelijan lapsesta. Tämä tarkoittaisi 10 miljoonan euron panostusta valtion budjettiin vuositasona.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset opintotuen huoltajakorotuksen maksamisesta jokaisesta perheellisen opiskelijan huollettavana olevasta alaikäisestä lapsesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Keskusta ei kannata koulumatkatuen rajaamista vain maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen osallistuviin opiskelijoihin. Hallituksen esityksen mukaan koulumatkatuki loppuu noin 12 000:lta toisen asteen opiskelijalta. Tuen lakkauttaminen lisää riskiä, että muiden kuin maksuttomaan koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden yhdenvertaisuus ja mahdollisuus opiskella heikkenevät. Koulutuksen saavutettavuus heikkenee erityisesti alueilla, joilla ihmisten koulutustaso on jo nyt keskimäärin matalampi.

Ammatillisen koulutuksen leikkaukset tulevat harventamaan oppilaitosverkkoa ja koulutusaloja sekä pidentämään välimatkoja ja heikentämään koulutuksen saavutettavuutta. On huomioitava, etteivät kaikki koulumatkatuen piiristä poistuvat pysty muuttamaan lähemmäs opiskelupaikkakuntaa.

Puuttuvat tai heikot joukkoliikenneyhteydet pakottavat haja-asutusalueiden opiskelijat järjestämään koulukyydityksen itse eli käyttämään koulumatkoilla pääsääntöisesti omaa autoaan. Tukea on saanut korkeintaan 100 kilometrin yhdensuuntaiseen koulumatkaan, eli tukioikeus ei ole ollut tälläkään hetkellä rajaton.

Keskusta esittää koulumatkatukeen 8 miljoonan euron lisämäärärahaa hallitukseen nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset koulumatkatuen takaamiseksi toisen asteen opiskelijoille.

80. Taide ja kulttuuri

Keskusta pitää tärkeänä kansalaisia yhdistävää kulttuuritoimintaa ja saavutettavaa kansansivistystä. Tarvitsemme toimintaa, joka edistää aineettoman ja aineellisen kulttuuripääoman siirtymistä uusille sukupolville. Kulttuuriperintöä ylläpidetään ja kehitetään maassamme pitkälle kuntien ja järjestöjen sekä vapaata sivistystyötä tekevien opistojen piirissä.

Kulttuurin kautta voimme parantaa ratkaisevasti esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumista, nuorten koheesiota ja poistaa erityisesti ikääntyneiden yksinäisyyttä. Kulttuuritoiminta edistää eri-ikäisten psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Erilaisilla toimintamalleilla voidaan vahvistaa erilaisissa elämäntilanteissa olevien mahdollisuuksia päästä kulttuuripalveluiden piiriin. Kulttuurin alueellisuudesta ja saavutettavuudesta on pidettävä huolta joka puolella Suomea sekä myös kaupunkien sisällä. Kulttuuriin kohdistetut leikkaukset ja alimman arvonlisäverokannan korotus, joka nostaa kulttuuritapahtumien ja -tilaisuuksien lippujen hintoja, heikentävät kulttuurin saavutettavuutta ja asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta asuinpaikasta tai varallisuudesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Hallituksen jo toteuttamat ja vielä kaavailemat säästötoimet heikentävät kulttuurialan toimintaedellytyksiä ja ovat nelinkertaiset suhteessa toimialaan opetus- ja kulttuuriministeriön sisällä. Kulttuurialan leikkaukset ja arvonlisäveron korotus tulevat romuttamaan ja sulkemaan kaupunkien teattereita, lopettamaan orkesteritoimintaa, museoita ja kuihduttamaan yleisesti kaikkia kulttuurin muotoja. Vapaan kentän toimijat tulevat olemaan erittäin hankalassa tilanteessa. Ryhmien toiminta tulee vaikeutumaan ja osin varmasti myös loppumaan taloudellisen tuen vähentyessä.

Keskusta on huolissaan kulttuuri- ja taidealan toimijoiden lakkautusaallosta, joka tulee toteutumaan opetus- ja kulttuuriministeriössä sekä Taiteen edistämiskeskuksessa tehtävillä päätöksillä. Kunnilla ei tässä taloustilanteessa ole mahdollisuutta tukea kulttuuri- ja taidealan toimijoita valtiontuen vähentyessä. Tällä kaikella on suuri vaikutus koko suomalaisen kulttuurin tulevaisuuteen, alan vetovoimaan sekä työllistymismahdollisuuksiin alalla ja kulttuuripalveluiden tarjontaan.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Keskusta kohtuullistaisi opetus- ja kulttuuriministeriön alaisten järjestöjen leikkauksia. Nyt Orpon—Purran hallituksen leikkuulaudalle ovat joutumassa esimerkiksi niin maakuntien kuin kaupunkien teatterit, orkesterit ja museot.

Keskusta varaa tähän 5 miljoonaa euroa enemmän hallituksen esitykseen nähden. Lisäys on kohdistettu tässä vaiheessa momentille 29.80.50, mutta lisäys on tarkoitettu laajemmin OKM:n avustusten kohtuullistamiseen. Hallituksen on syytä alkuvuodesta lisätalousarvion yhteydessä kohdistaa tämä valmistelun jälkeen OKM:n alaisten järjestöavustusten leikkausten kohtuullistamiseen niin taiteen, kulttuurin, liikunnan kuin nuorisotyön osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 5 000 000 euroa valtionavustuksiin ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtuullistaa opetus- ja kulttuuriministeriön alaisten järjestöavustusten leikkauksia niin taiteen, kulttuurin, liikunnan kuin nuorisotyön osalta.

90. Liikuntatoimi

Liikunnan hallinnonalalta tullaan leikkaamaan liikuntapaikkarakentamisesta, mikä vähentää liikuntaedellytyksiä niillä paikkakunnilla, joilla peruskorjaaminen tai uusien liikuntapaikkojen rakentaminen olisi välttämätöntä.

Hallitus satsaa Suomi liikkeelle -hankkeeseen 20 miljoonaa euroa, kun samaan aikaan järjestöjen toimintamenoista joudutaan säästämään. Keskusta panostaisi hyvää vakiintuneeseen perustoi-
mintaan hankkeen sijaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus toimii johdonmukaisesti liikunnan edistämiseksi eikä yhdellä päätöksellä lisää rahoitusta ja toisilla päätöksillä samanaikaisesti vähennä rahoitusta ja korota liikuntapalveluiden verotusta.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Lupauksista huolimatta maataloustulo ja maatalouden kannattavuus eivät ole Orpon hallituksen aikana kääntyneet kasvu-uralle. Kannattavuus on suurimmalla osalla maataloista edelleen heikkoa, eivätkä hallituksen toimet luo näkymää paremmasta. Hallituksen talousarvioesityksestä puuttuvat tarvittavat toimet maatalouden kannattavuuden vahvistamiseksi.

Konkreettiset maatalouden kustannuksia vähentävät esitykset, kuten tuotantorakennusten kiinteistöveron poisto, loistavat edelleen poissaolollaan. Maatalouden kustannukset tulevat hallituksen päätösten myötä nousemaan. Hallitus on päättänyt kansallisesti laajentaa päästökaupan koskemaan myös maa- ja metsätaloutta.

Heikko kannattavuuskehitys näkyy hälyttävästi vähenevässä sukupolvenvaihdosten määrässä. Kotimaisen ruoantuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi keskusta vauhdittaisi sukupolvenvaihdoksia lisäämällä verotuksessa huomiodut maatalouden sivutulot yrittäjätulon laskentaan nuoren viljelijän yrittäjätulosta ja laajentamalla korkotukilainat ja valtiontakauksen myös osakeyhtiömuotoisille maataloille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa noudattamaan hallitusohjelmaa eikä lisää omilla päätöksillään maatalouden kustannuksia.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa valmistelemaan lakiesityksiä, joilla kyetään hylitsemään maatalouden kasvavaa kustannuskehitystä.

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus helpottaa maatalojen sukupolvenvaihdoksia joustavoittamalla nuoren viljelijän yrittäjätulon laskentaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus laajentaa korkotukilainat ja valtiontakaukset koskemaan myös osakeyhtiömuotoisia tiloja.

01. Hallinto ja tutkimus

Keskustan mielestä on välttämätöntä puuttua maataloushallinnon pitkään jatkuneisiin ongelmiin.

Tietojärjestelmien toimimattomuus vaarantaa viljelijän oikeusturvan toteutumisen. Esimerkiksi Hyrrä-järjestelmän käsittämättömän toimimattomuuden aiheuttamat kustannukset eivät saa langeta viljelijän maksettavaksi. Viljelijän on voitava luottaa siihen, että hallinto kantaa aina vastuun tietojärjestelmävirheistä.

Keskusta vaatii maataloushallinnon sääntelyn keventämistä ja tarpeettoman byrokratian poistoa. Ylisääntely aiheuttaa haittaa merkittävästi maatalouden harjoittamiselle. Luomutuen epäloogisuudet ja epäoikeudenmukaisuudet tulee korjata viipymättä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä luomutuotannon lisääntyneeseen byrokratiaan ja tarkastusmaksujen merkittäviin korotuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii viljelijän oikeusturvan toteutumisesta kaikissa tilanteissa ja varmistaa tukien hakuun, valvontoihin ja maksatuksiin liittyvien ohjelmistojen toimivuuden.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esitykset viljelijöille aiheutuvan hallinnollisen taakan keventämiseksi ja sitoutuu alentamaan kohtuuttomiksi kasvaneita maataloushallinnon kuluja.

40. Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonlisän kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Vahvistetaan elintarvikealan vientiedellytyksiä. Keskusta näkee elintarvikeviennin mahdollisuutena tuoda lisäarvoa koko suomalaiseen ruokaketjuun. Maa- ja metsätalousministeriön johdolla tulee ottaa entistä vahvempi rooli ja vastuu elintarvikeviennistä, etenkin viennin koordinoinnista, elintarvikealan toimijoiden kesken. Tällä hetkellä panostukset vientiin ovat sekä euromääräisesti että toimenpiteiden osalta liian vaatimattomia.

Keskusta edellyttää hallitusohjelman mukaista rahoitusta vientiponnisteluihin sekä vaatii vientitoiminnan uudelleenorganisointia ja tehostamista. Paremman maan sisäisen koordinoinnin lisäksi maamme lähetystöt ja konsulaatit ulkomailla pitää valjastaa vientitoimiin, kuten on menestyksekkäästi toimittu esimerkiksi Irlannissa ja Tanskassa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan vientimallia, jossa Suomen lähetystöt ja konsulaatit on valjastettu nykyistä vahvemmin vientitoimiin.

10. Maaseudun kehittäminen

Suomalainen maaseutu tarvitsee maa- ja metsätalouden rinnalle uutta kasvua luovaa elinkeinotoimintaa. Keskusta näkee uusiutuvan energiantuotannon ja aivan erityisesti biokaasutuotannon kasvattamisen merkittävänä koko suomalaisen maaseudun elinvoiman kannalta.

Keskusta ei pidä kannatettavana biokaasuhankkeiden rahoituksen heikentämistä eikä biokaasutuotannon byrokratiaa lisääviä päätöksiä, esimerkiksi vaatimusta kalliista todentamisvelvoitteesta. Hallituksen esitys jakeluvetoiseen lisävelvoitteeseen alentamisesta puolestaan lisää epävarmuutta biokaasutuotannon toimialalla. Investointiympäristö ei näyttäydy tällä hetkellä houkuttelevana. Lupausten vastainen politiikka on vahingollinen niin kestävien polttoaineiden markkinoiden kehittymisen kuin huoltovarmuudenkin kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu biokaasuvastaisesta politiikasta ja alkaa edistää kotimaista uusiutuvan energiantuotantoa osana maaseudun elinvoiman kehittämistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa päätöksen kalliin todentamisvelvoitteen ulottamisesta maatilakokoluokan biokaasulaitoksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa noudattamaan hallitusohjelman kirjausta biokaasutuotannon vakaasta investointiympäristöstä.

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Keskustan mielestä on välttämätöntä puuttua maataloushallinnon pitkään jatkuneisiin ongelmiin. Ruokaviraston henkilöstöön kohdistuu merkittäviä irtisanomisia, eikä se pysty jatkossa tarjoamaan kaikkia palveluitaan. Henkilöstöresurssien heikkenemisen lisäksi keskusta kiinnittää huomiota maataloushallinnon käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamistarpeeseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Elintarvikemarkkinavaltuutetun resurssit on turvattava. Keskusta peräänkuuluttaa elintarvikemarkkinoiden reiluuttamista rakenteellisilla uudistuksilla. Maatalouden kannattavuuden ytimessä on kotimaisen ruokaketjun epätasapainon korjaaminen.

Keskusta vaatii elintarvikemarkkinalain kakkospaketin kiirehtimisen lisäksi kilpailu- ja hankintalakien uudistamista. Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimivaltuuksia ollaan laajentamassa, mutta samalla tulee huolehtia siitä, että valtuutetun johtamalla toimistolla on riittävät resurssit valvontatyöhön.

Keskusta kohdentaisi elintarvikemarkkinavaltuutetulle lisärahoitusta 2 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.01 lisätään 2 000 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Ruokaviraston toimintakyvyn, jotta ydintehtävät, kuten tukien maksatukset, tullaan suorittamaan ajallaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa elintarvikemarkkinoiden epätasapainon ja tuo eduskuntaan kevään 2025 aikana elintarvikemarkkinalain kakkospaketin lisäksi kilpailu- ja hankintalain muutosesitykset.

40. Luonnonvaratalous

Keskusta katsoo, että suurpetojen kannanhoidollinen metsästys tulee jälleen mahdollistaa. Korkeimman oikeuden laintulkinnan vuoksi kannanhoidollinen metsästys on käytännössä estynyt. Kannanhoidollisen metsästyksen salliminen edellyttää kansallisen lainsäädännön uudistamista.

Keskusta on pettynyt maa- ja metsätalousministerin asettaman suurpetotyöryhmän raportissa esitettyihin toimenpiteisiin. Lupauksista huolimatta esitystä suurpetojen suotuisan suojelutason kirjaamisesta lakiin ei esitetä. Keskusta muistuttaa, että petovahinkokorvaukset ovat kasvussa ja korvausmäärä lähentelee jo EU:n myöntämän maksuvaltuuden ylärajaa. Kannanhoidollisen metsästyksen mahdollistaminen vähentäisi merkittävästi valtiontalouden kustannuksia petokorvausten pienentymisen sekä erilaisten susihankkeiden vähentyneen tarpeen myötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu palauttamaan suomalaisten luottamuksen ja turvallisuudentunteen ja tuomaan eduskuntaan EU-sitoumusten mukaiset lakiesitykset, jotta suurpetojen metsästys voidaan aloittaa syksyllä 2025.

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus alkaa välittömästi valmistelemaan Ruotsin mallin mukaisten suurpetojen suotuisien suojelutasojen kirjaamista lakiin.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

Säästötoimenpiteenä hallitus on asettanut hallinnonaloittain kaikille virastoille suuret säästövaatimukset vuosille 2025—2028. Ne ovat luonteeltaan perusrahoituksen leikkauksia.

Liikenne- ja viestintäviraston hallinnonalan virastojen säästövaatimus ensi vuodelle olisi yhteensä 20,4 milj. euroa. Näin lyhyellä varoitusaajalla säästötoimenpiteet eivät voi olla poikimatta muutosten neuvotteluja, henkilöstön irtisanomisista ja kielteisiä vaikutuksia lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Hallitus on tekemässä isoja virastokohtaisia säästövaatimustavoitteita ajassa, jossa se itse lisää lainsäädäntömuutoksilla virastojen tehtäviä. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla tällaisia ovat muun muassa sähköpotkulautoihin ja takseihin ensi vuonna tulossa olevat muutokset sekä epävakasta maailmanpoliittisesta tilanteesta johtuva turvallisuustehtävien kasvu ja vaikeutuminen erityisesti kyberturvallisuudessa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella eniten haasteita liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla olisi koitumassa erityisesti Liikenne- ja viestintävirastolle sekä Ilmatieteen laitokselle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii Suomen turvallisuuden ja kyberturvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten riittävistä voimavaroista hoitaessa tehtäviään.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Hallituskauden aikana Suomen maanteiden korjausvelka kasvaa noin 500 miljoonalla eurolla vuoden 2027 loppuun mennessä. Samalla kun nykyiset raiteet ja tiestö rapistuvat, rahaa tuntuu hallituksella edelleen riittävän tunnin junan edistämiseen. Tätä ei voi kuin ihmetellä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Hallitus on ehdottamassa, että liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan allekirjoittamaan Länsirata Oy:n rakentamisvaihetta koskeva osakassopimus siten, että valtion rahoitusosuus hankkeen kustannuksista on enintään 400 miljoonaa euroa edellyttäen, että muut omistajat rahoittavat hanketta vähintään 400 miljoonalla eurolla. Yksinomaan tällä vaalikaudella veronmaksajien rahaa hankkeeseen kiinnitettäisiin 800 miljoonaa euroa, josta puolet valtiolta. Keskusta ei hyväksy tätä. Keskusta ei näe edellytyksiä ns. tunnin junan eli Länsiradan toteuttamiselle.

Hallitus on laiminlyönyt itäisen Suomen auttamisen, vaikka Venäjän laitton sota Ukrainassa vaikuttaa Suomen itärajan läheisyydessä oleviin alueisiin voimakkaimmin. Keskusta helpottaisi itäisen Suomen tilannetta 130 miljoonalla eurolla ja osoittaisi 30 miljoonaa euroa Pohjois-Suomeen. Toimenpidekokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanotun Pohjoisen ohjelman toteuttaminen. Rahoitus saadaan perumalla Turun tunnin junaan kaavailtu 400 miljoonan euron pääomitus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.01.88 vähennetään 10 550 000 euroa eli valtion osuus Länsirata Oy:n pääomituksesta,

että momentilta 31.01.88 vähennetään valtuutta 400 000 000 euroa ja

että momentilla 31.01.88 ei valtuuteta liikenne- ja viestintäministeriötä allekirjoittamaan Länsirata Oy:n rakentamisvaihetta koskevaa osakassopimusta.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Suomalaisen väyläpolitiikan kannalta suuri haaste on ollut sen poukkoilevuus. Voimassa olevassa Liikenne 12 -suunnitelmassa on pyrkimyksenä ollut tehdä väyläpolitiikasta pitkäjänteisempi ja ennustettavampi sekä turvata suomalaisten väylien kehittämiseen, kunnossapitoon ja korjaamiseen riittävä rahoitus. Valitettavasti hallitus ohjelmassaan vesitti Liikenne 12 -suunnitelman toteuttamisen.

Huonokuntoisten liikenneväylien (tiestö, radat ja satamat) korjausvelkaa hallitus on hoitamassa alentamalla perusväylänpidon menokehystä, jota se yrittää paikata valtion omaisuudesta saatavilla myyntituloilla. Kertaluonteinen panostus vaalikauden aikana olisi yhteensä 520 miljoonaa euroa. Tästä huolimatta perusväylänpidon kokonaisrahoitus on jäämässä vuosien 2019—2023 rahoitustasosta laskujemme mukaan noin 110 miljoonalla eurolla. Se on myös huomattavasti vähemmän kuin valtakunnalliseen 12-vuotiseen liikennejärjestelmäsuunnitelmaan on kirjattu.

Parhaimmillaankin huonokuntoisten väylien korjaaminen jatkuu tempoilevana. Hallitus on kahden ensimmäisenä varainhoitovuotenaan käyttänyt 520 miljoonan euron erillisrahoituksen huonokuntoisten väylien korjaamiseen miltei kokonaan. Raha on määrä käyttää kokonaan tiestön päällystämisiin kohteena vilkasliikenteisimmät väylät. Niin sanotun alempiasteisen tieverkon, joka on tärkeä elinkeinoelämän kuljetuksille ja huoltovarmuudelle, annetaan rapistua.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Lisärahoituksesta huolimatta korjausvelka pysyy samana kuluvana vuonna. Ensi vuonna se kasvaa noin 100 miljoonalla eurolla. Ja vaalikauden kahdelle viimeiselle vuodelle lisärahoitusta ei olisi enää lainkaan, jolloin tiestön korjausvelka kääntyisi voimakkaaseen kasvuun. Väyläviraston arvion mukaan vuoden 2027 lopulla tiestön korjausvelka olisi 3,1 miljardia euroa, joka on 500 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen aloittaessa.

Keskusta tähdentää, että hallituksen investointiohjelmansa kautta päättämät ja käynnistämät väylien investointi- ja kehittämishankkeet tulevat lisäämään automaattisesti perusväylänpidon rahoitustarvetta, koska uusien huollettavien väylien määrä tulee kasvamaan. Hallitus ei ole varautunut tähän millään tavalla julkisen talouden suunnitelmassaan. Päinvastoin perusväylän rahoituskehys laskee.

Kokoomuksen ja perussuomalaisten johtaman hallituksen väyläpolitiikan perintö seuraavalle hallituskaudelle tulee olemaan karmea: väylärahoituksen leikatut kehykset sekä huimaan kasvuun kääntynyt korjausvelka.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii toteuttamiskelpoisen suunnitelman liikenneväylien korjausvelan taittamiseksi viimeistään 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että liikenneväylien korjausvelkapaineiden kasvun hillitsemiseksi hallitus lisää perusväylänpidon rahoitusta aina, kun se päättää uusista liikenneväylien rakentamis- tai kehittämishankkeista.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei rahoita investointiohjelmaansa myymällä suomalaisia perusinfrastruktuuria, joista huolehtivat tällä hetkellä valtion kokonaan omistamat yhtiöt, kuten Suomen lentokenttäverkostoa ylläpitävä Finavia ja henkilöjunaliikenteestä huolehtiva VR.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisteiden rahoitustaso turvattava

Suomessa on yksityisteitä noin 370 000 kilometriä. Niiden varsilla on arviolta noin 30 000 yritystä, 40 000 maatilayritystä, 250 000 omakotitaloa ja 190 000 kesämökkiä sekä suuri määrä metsätilojen palstoja.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Orpon hallitus on jo leikannut yksityistieavustuksia. Nyt avustuksia ehdotetaan leikattavaksi entisestään, jolloin vuonna 2025 määräraha on enää 6,2 miljoonaa euroa. Edellisen hallituksen päätämänä vuonna 2023 yksityisteiden valtionavustus oli vielä 25 miljoonaa euroa puuhuollon turvaamiseksi.

Tarve panostaa yksityisteihin ei ole hävinnyt mihinkään. Sen sijaan hallitus on määrätietoisesti heikentämässä huoltovarmuuden kannalta kriittistä infrastruktuuria ja maksattamassa tiekuntien osakkailla valtiovallan keskeistä velvollisuutta vahvistaa ja ylläpitää koko Suomen huolto- ja toimintavarmuudelle tärkeitä yksityisteitä.

Venäjän vastaisten pakotteiden ja vastapakotteiden vuoksi on entistäkin tärkeämpää huolehtia toimivista kuljetusyhteyksistä. Esimerkiksi maa- ja metsäteollisuuden tarvitsemat raaka-aineet sijaitsevat usein yksityisteiden varsilla. Suomalaisen metsäteollisuuden haastava tilanne huomioden tarve jatkuu tulevaisuudessakin vähintään yhtä suurena.

Keskusta osoittaa yksityistieavustuksiin 1,8 miljoonaa euroa enemmän hallitukseen nähden.

Liikenneturvallisuutta parannettava kävelyä ja pyöräilyä edistämällä

Kunnille on myönnetty hakemuksesta valtionavustusta kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin ja muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin. Kunnat ovat olleet aktiivisia käyttämään tukea.

Hallitus esittää ensi vuodelle 0,5 miljoonan euron rahoitusleikkausta, vaikka hallitus on ohjelmassaan sitoutunut liikkumisen edistämiseen.

Hallitus on kuitenkin leikannut jo tästäkin, ja vaarana on, että rahoitus jo lähes puolittuu vuodelle 2025. Näin ollen määräraha olisi enää 1,8 miljoonaa euroa.

Keskusta esittääkin ihmisten turvallisen liikkumisen takaamiseksi kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen 1 miljoonan euron lisäystä hallituksen esityksen päälle. Kevyen liikenteen väylät ovat tärkeä osa turvallista arkea ja kestävästä liikkumisen edistämistä.

Toinen ongelma on ollut, että kevyen liikenteen väylien rakentamistukea on voitu myöntää vain kunnan omistamille liikenneväylille. Suomessa on kuitenkin paljon erityisesti maaseutumaisia kuntia, jotka sijaitsevat valtion omistaman tieverkon varrella. Tällaisille alueille ei ole voitu tukea myöntää, vaikka liikenneturvallisuuden parantaminen sekä liikkumismahdollisuuksien edistäminen sitä vaatisi. Myös näille pitäisi pystyä myöntämään tukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 1 800 000 euroa yksityistieavustuksiin,

että momentille 31.10.31 lisätään 1 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja
että hyväksytään seuraava lausuma:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat muutokset, joilla mahdollistetaan jatkossa kävelyä ja pyöräilyä edistävien valtion ja kuntien yhteisrahoitteisten hankkeiden joustava toteutus myös valtion tieverkolla.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on nimennyt hallitusohjelmassaan sekä kehys- ja talousarvioesityksissään uusia investointi- ja kehittämishankkeita sekä hankkeita, joiden suunnittelua on kiirehdittävä. Päätökset investointiohjelman ja normaalin kehysbudjetoinnin kautta toteutettavista hankkeista on lähes kokonaan tehty.

Suurin investointihanke on tehdyssä selvityksessä kaikin puolin hukkainvestoinniksi todettu Turun tunnin juna, jota hallitus on pääomittamassa 400 miljoonalla eurolla. Kuuden osakaskunnan osuus olisi kutakuinkin samansuuruinen. Lisäksi hankeyhtiö ottaisi 500 miljoonan euron lainan. EU ei myöntänyt hankkeelle lainkaan rahoitusta. Osakaskunnat ovat pitäneet maksusuuksiaan liian suurina.

Keskustan mielestä pitkäjänteisen väyläpolitiikan kannalta on erittäin ongelmallista käynnistää laskevan rahoituskehityksen ja nousevien kustannusten olosuhteissa näin suuressa määrin uusia ja suuria investointihankkeita, joiden loppurahoitusta ei voida pitää miltään osin varmistettuna. Investointiohjelman kautta päätetyt yhteensä noin kolmen miljardin euron väylähankkeet rahoitetaan pääosin valtion omaisuuden myyntituloilla normaalin budjettirahoituksen jäädessä hyvin pieneksi. Hallitus on siten kasaamassa seuraaville hallituksille väyläverkon kehittämishankkeiden rahoitusongelman.

Tässä tilanteessa on suorastaan jopa vastuutonta laittaa huomattavia summia rahaa asiantuntija-arvioissa hukkainvestoinniksi luokiteltuun Turun tunnin junaan (nykyisin Länsirata), kun samalla rahalla olisi ollut kansantaloudellisesti huomattavasti hyödyllisempää hoitaa väylien korjausvelkaa koko Suomessa. Turun tunnin junan kohdalla on myös syytä huomata, että hallitus edistää ja on rahoittamassa vasta uusien raiteiden rakentamista Turku—Salo- ja Lohja—Espoo-väleille. Hallitus ei ole aikeissa edistää lainkaan hankkeen kalleinta osuutta (1,9 mrd. euroa) Salo—Lohja-oikorataa, joka vasta tekisi hankkeesta Turun tunnin junan.

Keskusta kiinnittää vakavaa huomiota uusien kehittämishankkeiden kohdentumiseen vain eteläisen Suomen suurille kaupunkialueille sekä läntiseen Suomeen. Koko laajalle ja huoltovarmuuden ja turvallisuuden kannalta entistäkin tärkeämmälle itäiselle Suomelle hallituksella on ollut osoittaa vain yksi tiehanke Pohjois-Savoon, yksi tiehanke Kaakkois-Suomeen, yksi siltahanke Pohjois-Karjalaan, yksi ratahanke Etelä-Karjalaan ja suunnitteluraha pitkälle Savon radalle. Hallitus ei ole edistämässä ulkomaankaupan ja huoltovarmuuden kannalta elintärkeitä vaihtoehtoisia reittejä, jos laivaliikenne Itämerellä häiriintyy tai katkeaa kokonaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää liikenneväyliä koko Suomessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii huolelliset laskelmat liikenneväylien uusien kehittämishankkeiden kokonaisrahoituksesta ilman, että se sysää jo näköpiirissä olevia rahoitusongelmia seuraavan hallituksen ratkaistavaksi tilanteessa, jossa hallitus leikkaa kehysrahoitusta kompensoimalla sitä kertaluonteisella rahoituksella myymällä valtion tuottoisaa omaisuutta.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus käyttää Länsirataan eli niin sanottuun Turun tunnin junaan varattua rahoitusta Suomen huoltovarmuuden kannalta elintärkeiden tiestön ja raiteiden parantamisiin ja kunnostamisiin.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Varustamotuki kohdistettava vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön

Keskusta esittää varustamotuen leikkaamista viihdepalveluiden osalta, koska kyseinen tuki vääristää kilpailua, koska Manner-Suomen hotelli- ja ravintola-ala ei vastaavaa tukea saa. Tuki säilytettäisiin varsinaiseen merenkulkuun liittyvien tehtävien osalta.

Valtiovarainministeriön menokartoituksen mukaan säästö olisi 30 miljoonaa euroa, jos tuki kohdistettaisiin vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla se uudistaa meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen tarkoitettua tukea siten, että se kohdistetaan jatkossa vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön, eikä tukea myönnettäisi enää viihdepalveluihin, koska niiden tukeminen vääristää matkailu- ja ravintola-alan kilpailua.

50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Kokoomuksen ja perussuomalaisten hallitus lakkautti kuluvana vuonna valtakunnallisen laajakaistaohjelman. Päättös oli täysin järjetön ajassa, jossa toimiva netti on yksi arjen perusturvaa luo-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

va palvelu ja digitalisaation vauhti yhteiskunnassa vain kiihtyy. Päätös tehtiin samaan aikaan, kun 3G-verkkoa alettiin ajaa alas uudemman sukupolven verkkojen tieltä.

Hallitus siis käytännössä päätti lakkauttaa kuluvalle vuodelle laajakaistarakentamisen valtiontuen ja poistaa sitä koskevan avustusmomentin talousarvioesityksestä, jolloin määrärahoitusta on mahdotonta esittää jatkossa.

Keskustan mielestä hallitus on toiminut räikeästi omaa ohjelmaansa vastaan. Se tehtiin ennen kuin hallitus oli teettänyt arvion tekeillä olevan selvityksen pohjalta. Lisäksi hallitus on ohjelmansa mukaan edistämässä julkisten palveluiden digitalisaatiota. Käynnissä olevassa sosiaali- ja terveystalouden uudistamisessa on paljon laskettu digitalisaation varaan. Myös viranomaisviestintää ollaan digitalisoimassa.

Keskusta muistuttaa, että 3G-verkkoa on ajettu alas uuden rakenteilla olevan 5G-verkon vaatimien taajuuksien tieltä. Tämän myötä ihmisten päätelaitteet ja puhelimet lakkaavat toimimasta ilman, että hallitus osoittaisi minkäänlaista kiinnostusta paitsi edistää toimivien laajakaistayhteyksien ulottamista yhä useamman saataville niin myös turvata laajakaistayhteydet heille, joiden päätelaitteet ovat lakaneet toimimasta 3G-verkon lakkauttamisen myötä. Tuen jatkaminen on olennaista myös ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta.

Hallitusohjelmaan kirjattu laajakaistaselvitys valmistui maaliskuussa 2024. Jälkiarvioinnin perusteella aiemmat vuosina 2010—2023 käytössä olleet tukiohjelmat olivat onnistuneita. Selvityksessä myös todetaan, että tukiohjelmien ei ole katsottu häiritsevän markkinaehtoista rakentamista. Tuet on onnistuttu kohdistamaan alueille, joille verkot eivät olisi markkinaehtoisesti rakentuneet. Selvityksessä sanotaan suoraan, että kaikista harvimmassa asutuilla seuduilla ei tietoliikenneverkkoja nouse markkinaehtoisesti. Yhteiskunnallisesti katsottuna ne ovat kuitenkin erittäin tärkeitä muun muassa matkailijoille, mökkeilijöille, Suomen turvallisuudelle ja huoltovarmuudelle.

Toisin kuin liikenne- ja viestintäministeriön tiedotteessa 13.3.2024 luvattiin, ei julkisuuteen ole lausuttu mitään, mihin johtopäätökseen liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranteen johtamassa yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmässä 15.3.2024 päädyttiin selvityksen pohjalta. Sen sijaan pitkin vuotta on saatu viestejä eri puolilta Suomea toimimattomista puhelinverkoista ja tietoliikenneyhteyksistä. Ihmiset ovat muun muassa joutuneet kipeämään talojensa katolle puhumaan puhelimessa. Hädän sattuessa hätäkeskuksiin ei ole saatu puhelinyhteyttä. Tästä huolimatta vastuuministeri on kuitannut asian lyhyesti, että Suomessa olisi kaikki hyvin.

Keskustalle tällainen linja ei käy. Ei ole oikein, että asuinpaikan perusteella murennetaan tavallisten ihmisten arjen toimivuutta. Palauttaisimme laajakaistatuen takaisin ja varaamme vaihtoehtobudjetissa tähän 5 miljoonaa euroa.

Samanaikaisesti Orpon hallitus päätti stopata junakuuluvuutta parantavan hankkeen, jonka edellinen hallitus oli saattanut alulle. Kaikki junassa töitä tehneet tietävät, että netin toimivuudessa on paljon parantamisen varaa. Puhelutkaan eivät toimi katkeamatta. Tämän ongelman hallitus on sännyt VR:n vastuulle, vaikka ongelma liittyy toimimattomiin laajakaistaverkkoihin eikä verkko-yhteyksien rakentaminen ole VR:n vastuulla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskusta esittääkin 5 miljoonan euron lisämäärärahaa junakuuluvuuden parantamiseen. Olemme pendelöijien ja julkisen liikenteen toimivuuden puolella.

Kuuluvuusongelmat ovat siis vain pahentuneet hallituksen linjan myötä. Valtakunnallisessa laajakaistaselvityksessä sanotaan suoraan, että kaikista harvimminkin asutuilla alueilla verkkoja ei todennäköisesti rakennu markkinaehtoisesti, vaan niiden rakentamiseksi tarvitaan lisätoimia. Tasa-arvoiset mahdollisuudet viestiä ja käyttää digitaalisia palveluita eivät näytä olevan hallitukselle tärkeitä. Siksi Suomi tarvitsee jatkossakin valtakunnallisen laajakaistaohjelman.

Keskusta kohdistaisi valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen yhteensä 10 miljoonaa euroa, josta 5 miljoonaa euroa toimivien laajakaistayhteyksien rakentamiseen ja 5 miljoonaa euroa junakuuluvuuden parantamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lisätään valtion talousarvioon momentti 31.20.50 (Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen, siirtomääräraha 3 v) ja lisätään momentille 5 000 000 euroa laajakaistayhteyksien rakentamiseen ja

että momentille 31.20.50 lisätään 5 000 000 euroa junakuuluvuuden parantamiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää uudelleen valtakunnallisen laajakaistaohjelman maaliskuussa 2024 tehdyn selvityksen pohjalta ja osana laajakaistaohjelmaansa ja -hankkeita panostaa junakuuluvuuden parantamiseen koko maassa.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Julkisen talouden tervehdyttäminen edellyttää työmarkkinoiden uudistamisen sekä sopeuttamisen lisäksi myös talouskasvun edellytysten vahvistamista. Keskustan ajattelussa talouskasvu ei tarkoita luonnonvarojen kestämatöntä käyttöä, vaan kasvu on kestävää ja vihreisiin teknologioihin pohjautuvaa luonnon kantokyvyn huomioivaa kasvua.

Keskusta tukee hallituksen linjaa kasvattaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostuksia määrätietoisesti edellisellä vaalikaudella parlamentaarisesti eduskuntapuolueiden kesken sovitun mukaisesti. Samoin hallituksen linja luvituksen sujuvoittamisesta on oikea. TKI-toiminnan vaikuttavuutta tulee lisätä, ja tukien on kohdistuttava laajasti koko Suomeen. Tämä edellyttää, että yritysten ja korkeakoulujen yhteistyö on tiivistä kaikkialla Suomessa. T&K-toimintaan satsaaminen yksinään ei kuitenkaan riitä, jollei hallitus samanaikaisesti varmista sitä, että osaavaa työvoimaa on saatavilla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Vastalause 2 /kesk

Inhimillisen pääoman kasvattamisen lisäksi Suomen on lisättävä yritteliäisyyttä kaikenikäisten keskuudessa. Keskusta vaatii parannusta yrittäjyyden aloittamiseen pienten lasten kanssa ja halitukselta tukitoimenpiteitä lapsiperheellisille yrittäjille.

Suomessa on tehtävä tuottavuusloikka tekemällä maastamme tekoälyn hyödyntämisen ja soveltamisen suurmaa. Tavoitteena on näyttää muulle maailmalle mallia tekoälyn eettisessä hyödyntämisessä.

Työelämässä on varmistettava, että esimiehille ja johtajille on tarjolla koulutusta kansainvälisistä työyhteisöistä ja että suomalaisilla työpaikoilla ja yhteiskunnassa ei ole rasismia.

Biokaasutuotantoa vauhditettava

Hallitusohjelmassa luvataan edistää biokaasutuotannon kehittämistä ja käynnistämistä sekä biokaasun monipuolista käyttöä. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan samanaikaisesti toimia sekä biokaasun tuotannon että käytön edistämiseen. Vuoden 2025 talousarvio ei tuo parannusta biokaasun tuotannon kannustimiin.

Hallituksen on olennaista varmistaa, että talousarvioon varatuilla määrärahoilla saadaan todella toteutettua uusia biokaasulaitos- ja kierrätyslannoitetuotantoinvestointeja Suomeen. Keskusta on peräänkuuluttanut biokaasun tuotannon ja käytön tarkastelua kokonaisuutena.

Biokaasutuotantoa on vauhditettava ja varmistettava, että sähköverkot mahdollistavat hajautetun uusiutuvan energiantuotannon koko maassa.

Alueiden elinkeinoelämän erityispiirteet huomioitava

Hallituksen tulee perua tukialuekartan muutos ja rakentaa kestävämpi malli aluetukien jakoon. Suomen tulee vaikuttaa Euroopan unionissa tavalla, joka lopettaa tukialuekartan nollasummapelin ja tunnustaa alueiden erityispiirteet väestökehityksen, elinkeinoelämän tarpeiden ja rakennemuutoksen osalta.

Nyt hallitus poistaa tukialueesta II seuraavat kunnat: Alavus, Kuortane, Ähtäri, Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli, Hartola, Heinola, Sysmä, Padasjoki ja Juupajoki. Nämä kunnat on lisätty II tukialueeseen vuonna 2022. Hallituksen poukkoileva linja ei mahdollista yrityksille ja haasteellisessa ympäristössä toimiville kunnille pitkäjänteistä elinkeinotoiminnan näkymää ja siten heikentää alueiden mahdollisuuksia entisestään.

Kunnianhimoa luvituksen vauhdittamiseen

Tehdään luvituksesta Suomen kilpailukykytekijä asettamalla tavoitteeksi, että **Suomessa on Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027** mennessä (takuuajat käsittelyille ja yhden luukun palvelumalli). Käynnistetään suursiivous hallinnon tehostamiseksi ja turhan sääntelyn purkamiseksi.

Kasvualoille tarvitaan tiekartat

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Tehdään **parlamentaarisesti kasvualojen pitkän tähtäimen tiekartat**, jotta kasvualojen ekosysteemien toimijat voivat luottaa julkiseen taustatukeen ja yli vaalikausien ulottuvaan tahtotilaan alojen vauhdittamiseksi. Yrityskehittämistä on vaivannut vaalikausittain vaihtuva ohjelma-työ ja samalla jo toimivaksi havaittujen yhteisöjen hajoaminen sekä työn valuminen hukkaan.

Laaditaan kunnianhimoinen matkailualan kasvustrategia. Tavoitteeksi asetettava matkailun tuplaaminen vuoteen 2030 mennessä ja matkustustaseen saaminen tasapainoon, jolloin matkailusta tulisi tuloja Suomeen saman verran kuin suomalaiset vievät matkailueuroja maailmalle. Suomen matkustustaseen alijäämä oli 1,6 miljardia euroa vuonna 2023.

Keskusta ei hyväksy leikkausta matkailun edistämisen rahoitukseen Business Finlandin toimintamenoihin, koska tämä haittäisi yhden kasvualamme näkymää. Emme hyväksy myöskään alennetun ALV-kannan korotusta. Matkailun vahvistaminen tuo alueelle ja ihmisille laajalaisesti tuloja, myös sivutuloja. Matkailualan kokonaisuuksia voitaisiin myös paketoita laajemmiksi tuotteiksi.

Käynnistetään puurakentamisen ja erityisesti hirsirakentamisen kasvuohjelma, koska näin autetaan samalla pienentämään päästöjä ja saadaan kasvavaa vientiteollisuutta Suomeen. Samalla myös rakentaminen kotimarkkinoilla saadaan elpymään kasvuun.

Toteutetaan luovien alojen tiekarttaa ja vaikutetaan EU:ssa järkevään sääntelyyn, jotta myös pienet eurooppalaiset yritykset pärjäävät markkinoilla kilpailussa isoja monikansallisia yrityksiä vastaan, mm. luovat alat, some- ja digijätit.

Harmaa talous

Orpon hallitus heräsi harmaan talouden torjuntaan vasta kesken vaalikauden. Työ- ja elinkeinoministeriöön on asetettu työryhmä torjuntaohjelman päivittämiseksi, mutta se antaa vielä odotuttaa itseään. On huolestuttavaa, että tämä työ on viivästynyt. Keskusta esittää harmaan talouden torjuntaohjelman jatkamista edelleen. Silloin on tärkeää osoittaa vastuuviranomaisille riittävät voimavarat, jotta vilpintekijät saadaan kiinni ja heiltä perittyä takaisin rikollisella toiminnalla saatu hyöty.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tukitoimenpiteitä lapsiperheellisille yrittäjille ja yrittäjyyden aloittamiseen pienten lasten kanssa.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus tukee tekoälyn ja tekoälyosaamisen vauhdittamista suomalaisessa työ- ja elinkeinoelämässä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus toimillaan varmistaa, ettei suomalaisessa yhteiskunnassa ole rasismia ja että työ- ja elinkeinoelämän on mahdollista saada koulutusta kansainvälisten työyhteisöjen johtamisesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus vauhdittaa biokaasutuotantoa ja varmistaa, että sähköverkot mahdollistavat hajautetun uusiutuvan energiantuotannon koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu tukialuekartan muutoksen eikä poista kuntia II-tukialueesta sekä rakentaa kestävämmän mallin aluetukien jakoon.

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus asettaa tavoitteeksi, että Suomesta tehdään maa, jossa on Euroopan nopein luvitusprosessi vuoteen 2027 mennessä, ja tavoitteen edistämiseksi valmistelee takuuajat käsittelyille ja ottaa käyttöön yhden luukun palvelumallin yritysten luvitukselle.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää parlamentaarisen valmistelun kasvualojen pitkän tähtäimen tiekartoista, jotta kasvualojen toimijat voivat luottaa yli vaalikausien ulottuvaan tahtotilaan alojen vauhdittamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja käynnistää puurakentamisen ja erityisesti hirsirakentamisen kasvuohjelman, jolla vahvistetaan kotimarkkinoiden toimintaa, luodaan kasvavaa vientiteollisuutta Suomeen ja autetaan pienentämään ilmastopäästöjä.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa luovien alojen tiekarttaa ja vaikuttaa EU:ssa järkevään sääntelyyn, jotta myös pienet eurooppalaiset yritykset pärjäävät markkinoilla kilpailussa monikansallisia yrityksiä vastaan muun muassa luovilla aloilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus julkistaa päivitetyn harmaan talouden ohjelman pikaisesti ja aloittaa sen toimeenpanon välittömästi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

01. Hallinto

05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Matkailun edistäminen koko Suomessa kannattaa.

Matkailu on ala, joka pitäisi saada koko Suomessa kasvuun merenrannoilta järvisuudalle, Lappia unohtamatta. Keskusta ei hyväksy hallituksen esitykseen sisältyvää Visit Finlandin matkailun edistämisrahoituksen leikkausta, vaan osoittaa tähän vaihtoehdossaan 2 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.01.05 lisätään 2 000 000 euroa matkailun edistämisen rahoitukseen ja
että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kunnianhimoisen matkailualan kasvustrategian, jonka tavoitteena on matkailun tuplaaminen vuoteen 2030 mennessä ja matkustustaseen saaminen tasapainoon.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta kasvun kannattelijaksi

Toimeenpannaan määrätietoisesti TKI-satsausten lisäämisiä. Kohdistetaan niitä tutkimuksen ja tuotekehityksen lisäksi myös innovaatioihin, jotta kehitystyön tuloksia saadaan konkreettista kasvua kaupallistamalla.

Suunnataan T&K-rahoituksesta nykyistä merkittävämpi osa pienille ja keskisuurille yrityksille. Tuodaan starttirahoitus osaksi korkeakouluyhteisöjen toimintaa. Vahvistetaan elinvoimakeskusten roolia pk-yritysten kasvun mahdollistamisessa.

T&K-satsauksia suunnataan murrosteknologioiden soveltamiseen eri aloille, kuten vety, uusiutuvat energialähteet ja kiertotalous, kvantti, bioteknologia, tekoälyn hyödyntäminen ja avaruus. Varataan rahoitusta demojen ja pilottien tukemiseen.

Kohdistetaan T&K-rahoitusta maamme sosiaali- ja terveyshaasteiden ratkaisemiseen kustannustehokkaasti tutkimuksen ja kehityksen avulla hyvinvointialueilla ja varmistetaan ratkaisujen käyttöönotto ympäri Suomen.

Julkisissa hankinnoissa tulee nykyistä vahvemmin huomioida tutkimuksen, tuotekehityksen ja innovaatioiden edistäminen. Suomessa julkinen sektori tekee vuosittain hankintoja kymmenillä

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

miljardeilla euroilla, joten on merkittävä kysymys, millaista hankintapolitiikkaa näissä harjoitetaan.

Innovaatioita hyödyntämällä julkinen sektori voi tuottaa kansalaisille parempia palveluja pienemmillä kustannuksilla. Siten myös palveluiden ja tuotteiden toimittajilta tulee vaatia nykyistä enemmän uusia innovaatioita. Parhaimmillaan julkinen sektori voi olla mukana luomassa uusia markkinoita tukemalla innovaatioiden syntymistä tarjoamalla kehitysympäristön ja toimimalla ratkaisun ensiostajana.

Business Finlandin päätös Innovaatioseteli- ja Group Explorer -rahoituspalvelujen hakujen sulkemisesta on tuntuva heikennys etenkin pk-yritysten mahdollisuuksiin käynnistää innovaatiotoimintaa. Päätöksellä varaudutaan Business Finlandin rahoitusvaltuuden painopisteen muutokseen vuoden 2025 alusta. Keskusta ei pidä järkevänä pk-yritysten TKI-työn unohtamista. TKI-panostukset tulisi mahdollistaa kaiken kokoisille yrityksille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus toimeenpanee määrätietoisesti parlamentaarisesti sovitut TKI-satsausten lisäyksiä ja kohdistaa rahoitusta tutkimuksen ja tuotekehityksen lisäksi myös kehitystyön kaupallistamiseen tähtäävien innovaatioiden rahoittamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdistaa TKI-rahoituksesta nykyistä merkittävemmän osan pienille ja keskisuurille yrityksille.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo starttirahoituksen osaksi korkeakouluyhteisöjen toimintaa ja samalla vahvistaa elinvoimakeskusten roolia pienten ja keskisuurten yritysten kasvun mahdollistamisessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus suuntaa TKI-satsauksia murrosteknologioiden soveltamiseen eri aloille ja varaa rahoitusta demojen ja pilottien tukemiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin, jotta julkisia hankintoja hyödynnettäisiin vahvemmin osana innovatiivista kasvupolitiikkaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdistaa TKI-rahoitusta maamme sosiaali- ja terveys- haasteiden ratkaisemiseen kustannustehokkaasti tutkimuksen ja kehityksen avulla ja varmistaa ratkaisujen käyttöönotot ympäri Suomen.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että Business Finlandin innovaatiotoiminnan rahoitusta on tarjolla myös pienille ja keskisuurille yrityksille.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Alueellisella kuljetustuella alennetaan harvaan asutuilla alueilla toimivien pk-yritysten jalostamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia rahtikustannuksia. Näin parannetaan yritystoiminnan edellytyksiä ja yritysten kilpailukykyä. Tukea myönnetään valtaosin pitkien matkojen Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Keskusta ei hyväksy alueellisen kuljetustuen leikkaamista, koska tämä vaikeuttaisi pitkien etäisyyksien maassa vientiteollisuuden toimintaedellytyksiä kasvattamalla kuljetuskustannuksia.

Keskusta kohdentaisi tukeen 1 miljoonan euron lisäyksen, jolla tuki säilytetään vuoden 2024 tasolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.44 lisätään 1 000 000 euroa alueelliseen kuljetustukeen.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Neuvolat, perhekeskukset, terveysasemat, hoivakodit, vuodeosastot ja muut suomalaisille tärkeät sosiaali- ja terveyspalvelut ovat ihmisille tärkeitä arjen turvaa tuovia lähipalveluita. Keskusta puolustaa ihmisten oikeutta niihin ja haluaa pelastaa palvelut.

On tärkeää, että palveluja hoitavat yhdessä niin julkinen puoli kuin etenkin pienet ja keskisuuret hoito- ja hoiva-alan yritykset ja järjestöt. Lopulta vastuu tasa-arvoisista palveluista on maan hallituksella.

Hyvinvointialueilla onkin odotettu hallitukselta konkreettisia tekoja, jotka auttaisivat alueita selviytymään tiukasta taloustilanteesta, jotta palveluita päästään kehittämään. Näitä tekoja ei näytä tulevan. Sen sijaan hallitus leikkaa hyvinvointialueiden rahoitusta. Rahoituksen leikkaus johtaa

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Vastalause 2 /kesk

hyvinvointialueilla kurjistumisen kierteeseen, kun hyvinvointialueet joutuvat lakkauttamaan toimipisteitä, rajoittamaan palveluihin pääsyä ja vähentämään arvokasta henkilökuntaa.

Tämän myötä hoitoon pääsyä joutuu odottamaan entistä kauemmin, kun hoitojonot pitenevät ja hoitoon pääsyn määräaikoja pidennetään. Monen ihmisen sairaudet pahenevat ja hoidot tulevat kalliimmaksi. Kun hoitoon ei pääse ajoissa ja ongelmat vaikeutuvat odotteluajana, erikoistason palveluiden tarve kasvaa.

Palveluihin pääsy myös hankaloituu, kun lähipalveluja lakkautetaan nopeiden säästöjen aikaansaamisen toivossa ja ihmisten matkat palvelupisteisiin pitenevät. Osa apua tarvitsevista ei pitenevien matkojen vuoksi hakeudu riittävän ajoissa hoitoon, jolloin ongelmat vaikeutuvat ja niiden hoito on entistä kalliimpaa. Osa vaivoista jää hoitamatta kokonaan. Hoitoon pääsy viivästyy myös, kun päivystyksiä lakkautetaan ja akuuteissa tilanteissa potilaiden matkat pitenevät.

Samoin palveluiden tuotantotapojen uudistaminen vaikeutuu, kun investointeihin ei ole mahdollista varata riittävää rahoitusta. Esimerkiksi digitaalisten palveluiden ja liikkuvien palveluiden käyttöönotto vaatii merkittäviä alkuinvestointeja. Niillä olisi kuitenkin mahdollista sekä uudistaa että parantaa palveluja ja viedä palvelut lähemmäksi ihmistä ajasta ja paikasta riippumattomasti käytettäviksi. Näin voisi syntyä myös merkittäviä säästöjä pidemmällä aikavälillä.

Keskustalle tämä hallituksen kurjistava sotelinja ei käy. Keskusta on esittänyt hallitukselle vaalikauden alusta lähtien lukuisia toimenpide-ehdotuksia, joilla turvattaisiin hyvinvointialueiden riittävä rahoitus, vastattaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijäpulaan sekä annettaisiin hyvinvointialueiden työntekijöille ja luottamushenkilöille työrauha ja edellytykset uudistaa palveluita. Ehdotuksillemme on tullut vastakaikua myös hyvinvointialueilta. Hallituksen leikkaus- ja keskitämispolitiikalle on vaihtoehto.

Siirrytään Suomessa perhelääkärimalliin — tehdään omalääkäreistä totta

Otetaan käyttöön omalääkärit ja -hoitajat. Omalääkärielle pääsee nopeasti, hoitoon saadaan jatkuvuutta ja ihminen tietää, kuka lääkäri häntä hoitaa silloin, kun lääkäriä tarvitaan. Siksi hyvinvointialueiden lääkärien pitäisi pääosin olla virkasuhteessa.

Keskustan tavoitteena on, että jokainen suomalainen voi valita oman perhelääkäriinsä seuraavan aluevaltuustokauden aikana. Kela-korvausten lisäämiseen varatut rahat on käytettävä perhelääkärijärjestelmän käyttöönottamiseen valtakunnallisesti.

Kevennetään sääntelyä Helpotetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen sääntelyä. Se tuo taloudellista liikkumatilaa hyvinvointialueille. Annetaan alueille samalla lisää päätösvaltaa esimerkiksi erikoissairaanhoidon palvelujen hoitamiseen.

Parannetaan perusterveydenhuoltoa Laitetaan yksityisten terveysjättien tukemisen rahat julkisen perustason sosiaali- ja terveydenhuollon parantamiseen. Näin voidaan lyhentää hoitojonoja ja helpottaa päivystysten ruuhkia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Valjastetaan eläkerahaa kiihdyttämään kansantalouden kasvua Suomessa vahvistamalla niiden edellytyksiä sijoittaa kasvuvaiheen yrityksiin.

Tällä hetkellä suomalaiset eläkeyhtiöt ovat niin isoja toimijoita, että suomalaiset kasvuyritykset ovat liian pieniä sijoituskohteiksi. Pääomien kohdistamiseksi edes hieman nykyistä suuremmalla painolla suomalaisten start up -yritysten ja muiden kasvuyritysten tueksi tulee etsiä toimivat välineet yhdessä eläkeyhtiöiden kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset omalääkärimallista, jolla parannetaan ihmisten hoidon jatkuvuutta koko maassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee hyvinvointialueiden sääntelyä keventävän ohjelman, jolla mahdollistetaan alueiden toimivapaus palveluiden järjestämistapaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset alle tuhanen synnytyksen sairaaloiden poikkeusluvan hakemisvelvoitteesta luopumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että hallitus helpottaa vainajien siirtokuljetusten toteuttamista.

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että hallitus sujuvoittaa teknologian, robotiikan ja tekoälyn käyttöä hyvinvointialueilla huomioimalla ne osana alueiden ja hoidon sääntelyä.

Vastalauseen lausumaehdotus 122

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla eläkeyhtiöille mahdollistetaan nykyistä suuremmalla osuudella kansantalouden kasvun kannalta tärkeisiin suomalaisiin kasvuvaiheen yrityksiin sijoittaminen.

10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Keskusta esittää, että kansakunnan pitkäjänteisen vaurastumisen kiihdyttämiseksi toteutetaan sijoitustili, jollainen avataan jokaiselle syntyvälle lapselle ja jonne valtio kanavoi alkupääoman.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, jotta jokaiselle syntyvälle lapselle avataan sijoitustili, jonne valtio antaa alkupääoman.

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Yleistä asumistukea uudistettava

Yleinen asumistuki kaipaa kokonaisuudistamisesta, jossa tukimenoja lasketaan huomioiden tukea eniten tarvitsevat pienituloisimmat. Tällä keskusta hakisi 125 miljoonan euron lisävähennyksen tukeen. Lisäksi keskusta siirtäisi kuntaryhmän I kuntaryhmän II tasolle, millä saataisiin aikaan 36 miljoonan euron säästöt. Keskusta ei kohdistaisi leikkausta lapsiperheiden asumistukeen.

Eläkkeensaajien asumistukea uudistettava

Eläkkeensaajien asumistuen uudistaminen varakkaimpien eläkeläisten osalta sekä yleinen tasoleikkaus 75 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset asumistuen uudistamiseksi siten, että tukitason kuntaryhmä I siirretään kuntaryhmän II tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 125

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset asumistuen uudistamiseksi siten, että tehdään vähennys tukitasoon julkisen talouden tervehdyttämiseksi niin, että säästöä ei kohdistettaisi lapsiperheisiin ja huomioidaan tukea eniten tarvitsevat pienituloiset.

Vastalauseen lausumaehdotus 126

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa julkisen talouden tervehdyttämiseksi eläkkeensaajien asumistukea säästöjä hakien.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Useimmat korkeita lääkekustannuksia maksavat ja lääkekaton saavuttavat henkilöt joutuvat käyttämään runsaasti myös erilaisia terveyspalveluja. Siten hallituksen päätös korottaa terveydenhuollon asiakasmaksuja osuu samoihin ihmisiin. Moni pienituloinen pitkäaikaissairas ihminen on joutunut tinkimään jo nyt kustannusten noustessa lääkkeiden ostamisesta. Osa paljon lääkkeitä käyttävistä voi joutua valitsemaan lääkkeiden ostamisen ja muiden välttämättömien hankintojen tai laskujen maksun välillä, kun hallitus vielä samanaikaisesti nostaa lääkkeiden arvonlisäverotusta. Keskusta ei korottaisi lääkkeiden alennettua arvonlisäverokantaa.

Keskustan tavoitteena on, että jokainen suomalainen voi valita oman perhelääkäriinsä seuraavan aluevaltuustokauden aikana. Kela-korvausten lisäämiseen varatut rahat on käytettävä perhelääkärijärjestelmän käyttöönottamiseen valtakunnallisesti.

Keskusta paheksuu hallituspuolueiden tapaa suunnata rahoitusta yksityisille lääkärikeskuksille nostamalla näiden Kela-korvauksia sen sijaan, että ne vahvistaisivat hyvinvointialueiden rahoitusta. Tämä on tietoinen arvovalinta suosia yksityistä palvelutuotantoa julkisen palvelutuotannon kustannuksella. Toisin kuin hallitus suunnitteli käyvän, hoitojonot eivät ole helpottaneet eivätkä yksityiskäynnit lisääntyneet. Kohonneesta korvauksesta huolimatta kaikilla ei ole varaa yksityislääkäriin.

Lisätään Kela-korvauksien vaikuttavuutta kohdennetusti

Keskusta toteuttaisi yksityisen sairaanhoidon Kela-korvaukseen rakenteellisen muutoksen siten, että olemassa oleva rahoitus kohdennettaisiin hammashoittoon, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, joiden korvaustaso nousisi ja muut palvelut poistuisivat Kela-korvattavuuden piiristä.

Vähennetään taksirallia ja pidetään palvelut lähellä

Keskusta siirtäisi Kelan matkakorvaukset hyvinvointialueille. Kontrolloimaton taksiralli käy kalliiksi. On kaikin tavoin parempi pitää palvelut ihmisten lähellä kuin kuljettaa heitä pahimmillaan satojen kilometrien päähän hoitoon.

Apteekkiverkosto turvattava

Hallitusohjelmassa on sovittu apteekkisääntelyn uudistamisesta vastuullisesti ja asteittain turvaten laadukkaat ja turvalliset apteekkipalvelut koko Suomessa. Apteekkiverkosto on tällä hetkellä Suomessa varsin kattava. Keskusta on huolissaan hallituksen tavasta tuoda eduskuntaan apteekkisääntelyä koskevia erillisiä esityksiä, jolloin kokonaisvaikutukset uhkaavat jäädä arvioimatta ja kattavan apteekkiverkoston säilyminen voi vaarantua.

Apteekkitalouteen tehdyt leikkaukset ovat johtamassa siihen, että osa apteekeista ei pysty suorittamaan niille lainsäädännössä säädettyjä velvollisuuksia. Toimiva apteekkijärjestelmä ja lääkkeiden saatavuus on turvattava myös jatkossa koko Suomessa, myös harvaan asutuilla alueilla niin

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

normaalitilanteissa kuin mahdollisissa häiriö- ja poikkeustilanteissa. Hallituksen apteekkeihin kohdistamista leikkauksista ja apteekkitoimintaa koskevista säädösmuutoksista tulisi tehdä kokonaisvaikutusten arviointi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 127

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa viivyttlemättä eduskunnalle esitykset, joilla se toteuttaa hallitusohjelmaan kirjaamansa lääkekorvausten vuosiomavastuun jakamisen osiin kustannusneutraalilla tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 128

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä tarvittavat esitykset muutoksesta, jolla alennettu arvonlisäverokanta palautetaan lääkkeiden osalta vuonna 2024 voimassa olleelle tasolle 10 prosenttiin ja näin ollen alv-kannan korotuksen vaikutus lääkekorvausmenoihin voitaisiin säästää.

Vastalauseen lausumaehdotus 129

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa Kela-korvausten lisäämiseen varatut rahat omalääkäri-perhelääkärijärjestelmän käyttöönottamiseen ja näin ollen perusterveydenhuollon parantamiseen hyvinvointialueilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 130

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viivyttlemättä esitykset Kela-korvausten uudistamiseksi siten, että olemassa oleva pysyvä rahoitus kohdennettaisiin hammashoittoon, naistentauteihin ja hedelmöityshoitoihin, joiden korvaustaso nousee ja muut palvelut poistuisivat Kela-korvattavuuden piiristä.

Vastalauseen lausumaehdotus 131

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee viivyttlemättä apteekkisääntelyn ja -talouden uudistuksista ja lääkekorvauksiin kohdistuvista säästöistä kokonaisvaikutusten arvioinnin ja tekee tarvittavat muutokset, jotka turvaavat apteekkien toimintaedellytykset koko Suomessa.

40. Eläkkeet

Suomessa on onnistuneesti päätetty eläkeiän nostamisesta, mutta joitain varhaisen eläköitymisen mahdollisuuksia on yhä jäljellä. Ensinnäkin työkyvyttömyyseläkepäättöstä tehtäessä 60 vuotta täyttäneiden yksityisen sektorin työntekijöiden työkykyä arvioidaan nuorempia ikäryhmiä lievemmin ehdoin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Poistamalla ikääntyneitä koskevat työkyvyttömyyseläkkeen erityissäännökset voitaisiin työllisyyttä kasvattaa noin 2 800 hengellä valtiovarainministeriön julkisen talouden meno- ja rakennekartoituksen mukaan. Keskusta esittää vaihtoehtobudjetissaan tätä, mikä vahvistaa julkista taloutta vajaalla 80 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 132

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset ikääntyneitä koskevan työkyvyttömyyseläkkeen erityissäännöksiä poistamisesta.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Keskusta kantaa huolta myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuksiin kohdistuvista isoista leikkauksista, jotka tulevat heijastumaan hyvinvointialueille palvelutarpeen kasvuna järjestöjen joutuessa lakkauttamaan tai karsimaan palveluita.

Keskusta kohtuullistaisi tätä vaikeaa leikkausta ja kohdentaisi järjestöille 15 miljoonaa euroa lisää rahoitusta vuonna 2025.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 15 000 000 euroa valtionavustuksiin ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 133

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtuullistaa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan järjestöavustusten leikkauksia.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Kansallispuistoihin ja Metsähallituksen toimintaan kohdistuvat leikkaukset ovat vaarassa heikentää merkittävästi suomalaisten retkeilymahdollisuuksia ja luontomatkailun edistämistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskustalle tämä leikkauslinja ei käy, ja osoitamme kansallispuistoihin 1,54 miljoonaa euroa lisää hallituksen esitykseen nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 1 540 000 euroa kansallispuistojen luonto- ja kulttuuri-kohteiden rahoitukseen.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Metso- ja Helmi-ohjelmiin osoitettava lisärahoitusta suojelun tukemiseksi. Keskusta on huolissaan metsänomistajien omaisuudensuojasta ja oikeusturvasta. Keskusta ei hyväksy harmaata suojelua, jossa suojelusitoumuksista sovitaan ohi metsänomistajan, ja vieläpä ilman korvausta.

Arvokkaiden luontokohteiden ja elinympäristöjen suojelusta pitää huolehtia. Suojelun tulee kuitenkin perustua ensisijaisesti vapaaehtoisuuteen ja aina täyteen korvaukseen maanomistajalle.

Keskusta näkee, että vapaaehtoisten ja pidettyjen Metso- ja Helmi-ohjelmien rahoituksen väheneminen saattaa samalla vaarantaa kestävänsä metsätalouden harjoittamisen hyväksyttävyyden.

Mainittujen seikkojen vuoksi keskusta esittää 3 miljoonaa euroa lisää Metso- ja Helmi-ohjelmien rahoitukseen hallitukseen nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään valtuutta 3 000 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (METSO) ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelman toteuttamista, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 3 000 000 euroa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 134

Eduskunta edellyttää, että hallitus irtisanoutuu harmaasta suojelusta ja että suojelupäätökset tehdään aina maanomistajia kuullen ja perustuen täyteen korvaukseen.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Hallitus ei ole huomionnut, mikä vaikutus julkiseen velkaantumiseen on ollut sillä, että rakennusala on vajonnut lamaan. Keskusta esittää, että rakennusala lähdetään elvyttämään korkotukilainoituksella.

Kymmenen vuoden korkotukilainoituksella eli niin sanotulla välimallilla aloitettiin vuosina 2009—2010 yhteensä 7 400 uuden vuokra-asunnon rakentaminen. Uudistetaan tämä ratkaisu rakentamisen nopeaksi elvyttämiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Välimallin vuokra-asuntoja ryhtyivät rakentamaan muun muassa työeläke- ja vakuutusyhtiöt, jotka eivät investoi perinteiseen ARA-tuotantoon. Lisäksi välimalli edisti asuntoihin sijoittavien kiinteistörahastojen perustamista ja laajentumista. Malli antoi mahdollisuuden rakentaa valtion tuella vuokra-asuntoja ilman vuokraan ja asukasvalintaan liittyviä rajoituksia.

ARA-välimallin avulla vuosina 2009—2010 saatiin 7 400 asuntoa liikkeelle. Tämän vaikutus julkiseen talouteen voisi olla noin 500—600 miljoonaa euroa veroina ja veronkaltaisina tuloina, kun arvioidaan, että 45 neliömetrin keskikoolla rakentuisi 330 000 asuineliötä. Tämän mittaluokan rakentamisinvestointi olisi noin 1,3 miljardia euroa. Siitä veroina ja muina maksuina palautuisi julkiselle sektorille 40—46 prosenttia. Rakentamisen ollessa miljardi euroa tuottaa tämä noin 10 000 henkilötyövuoden verran työpaikkoja rakennusallalle.

Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) tasapuoliseksi kehittämiseksi on tarpeen uudelleen tarkastella valtion ja kaupunkiseutujen yhteistyötä. Keskusta esittää, että otetaan käyttöön seutukuntakohtaiset kasvusopimukset korvaamaan ainoastaan muutamien kaupunkiseutujen kanssa tehtävät MAL-sopimukset. Silloin valtio osallistuisi tasapuolisemmin koko Suomen kehittämiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 135

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee vuokra-asuntorakentamisen korkotukilainoituksen mallin, jolla elvytetään rakennusallaa ja jolla osaltaan varmistetaan riittävä vuokra-asuntotarjonta.

Vastalauseen lausumaehdotus 136

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin MAL-sopimusten laajentamiseksi seutukuntakohtaisiksi kasvusopimuksiksi.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Talouden tasapainotus maltillisilla, kestävillä ja inhimillisillä verosopeutuksilla — keskusta sanoo ei hallituksen arvaamattomalle tavallisten ihmisten himoverotuslinjalle

Vuosi sitten talousarviota laadittaessa Orpon-Purran hallitus julisti, ettei sen tarvitse tehdä suurta verosopeutusta osana julkisen talouden tasapainottamista. Sen sijaan hallitus piti tärkeänä jopa alentaa oluen verotusta ja keventää suurituloisimpien tuloverotusta.

Nuo puheet eivät vanhentuneet arvokkaasti. Kului muutama kuukausi, ja valtiovarainministeri joutui syömään sanansa, ettei veropolitiikalla vaikutettaisi negatiivisesti taloudelliseen toimeliai-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Vastalause 2 /kesk

suuteen. Suomalaisille annettu kuva on synkkä, eivätkä kotitaloudet ole uskaltaneet kuluttaa. Toimet talouskasvun eteen ovat jääneet miljardisaksien viuhussa sivuun.

Hallitus siis etsi kesken budjettivuoden kolmen miljardin euron säästöt, joissa osa verojen kiristyksistä astui jopa kesken vuoden voimaan. Moni yrittäjä ja suomalainen pöyristyi: tätäkö on koomuksen ja perussuomalaisten talouspolitiikka?

Hallituksen paniikkinappulan painaminen onkin vienyt Orpon hallituksen kansan verokukkarolle vastoin heidän alkuperäisiä tavoitteitaan. Arvonlisävero nousi yhdeksi Euroopan suurimmista kesken vuoden, kun 1.9.2024 yleinen alv-kanta nousi 25,5 prosenttiin. Suhteellisesti raskaimman taakan tästä korotuksesta kantavat pienituloiset suomalaiset sekä mikro- ja pk-yritykset.

Pääministeri Orpon hallituksen sekoittama verocktail on erityisen kova paikka pienille ja keskisuurille yrityksille. Veropäätösten yhteisvaikutukset esimerkiksi työllisyyteen voivat olla arvaamattomia, kun hallitus pitää edelleen kiinni päätöksestään korottaa roimasti majoitusten, tak-sien ja joukkoliikenteen, kulttuurin, liikunnan, kirjojen sekä lääkkeiden verotusta.

Keskusta osoitti jo keväällä, että valittavana olisi myös reilun kasvun tie. On selvää, että valtion-talous vaatii toimia niin meno- kuin verotoimin. Tämä hallituksen suomalaisten peruspalveluita ja maamme yrittäjyyttä näivettävä linja käy kuitenkin arvaamattomuudessaan vielä kalliiksi.

Keskusta kantaa vastuun valtion talouden tasapainotuksesta ja käyttäisi maltillista verosopeutus-ta yhtenä työkaluna kroonisesti alijäämäisen julkisen talouden tasapainottamisessa. Veropolitiikan on kuitenkin oltava vakaata ja ennakoitavaa. Siksi osana vaihtoehtobudjettia keskusta ei esitä enää yleiseen alv-kantaan muutosta, sillä hallituksen ajama muutos on jo astunut voimaan.

Suomen ollessa tienristeyksessä keskustan valinta on työn ja kasvun tie.

Pidennetään tappioiden vähennysaikaa

Pidennetään tappioiden vähennysaikaa nykyisestä 10 vuodesta esimerkiksi 20 vuoteen. Suomen 10 vuoden raja on nykyisellään verrattain tiukka vertailumaihin verrattuna.

Tappiontasauksen rajaukset ovat epäedullisia yrityksille, joiden tulokset vaihtelevat voimakkaasti vuodesta toiseen, koska niiden efektiivinen verotus muodostuu käytännössä kireämmäksi kuin tasaista voittoa tekevien yritysten. Riittämätön tappiontasausjärjestelmä voi siis ohjata investoin-teja vakaisiin yrityksiin ja vakaille toimialoille riskipitoisempien yritysten ja toimialojen sijaan.

Verovapaus yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääomarahastoihin

Toteutetaan välittömästi yleishyödyllisten yhteisöjen ky-muotoisiin pääomarahastoihin tekemi-sen sijoitusten verovapaus, jolla helpotetaan sijoittamista pörssin ulkopuolisiin kasvuyhtiöihin.

Tällä hetkellä suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt eivät pysty sijoittamaan kotimaisiin kom-mandiittiyhtiömuotoisiin pääomasijoitusrahastoihin rahastoihin veroneutraalisti.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Vastalause 2 /kesk

Tämä heikentää suomalaisten yleishyödyllisten tahojen mahdollisuutta rahoittaa suomalaisten yritysten kasvua.

Ky-muotoisiin rahastoihin sijoitettaessa peritään sijoituksen tuotosta 20 prosentin elinkeinotulovero, kun sen sijaan muihin sijoitusrahastoihin sekä listattuihin ja listaamattomiin yhtiöihin sijoitettaessa tätä ei tapahdu.

Ultrapikamuoti ja halpatavarakrääsä verolle

Selvitetään pikamuodille (Ranskan malli) ja Kiinan halpatavaratuonnille ympäristöveroa (ns. krääsävero tai Temu-vero) ja vastaavasti kevennetään uudelleenkäytettävien tuotteiden verotusta, kuten vaatteiden ja kenkien korjauspalveluiden sekä käytettyjen tuotteiden arvonlisäveroa.

Lisäksi kiellettäisiin ultrapikamuotiyritysten, kuten Sheinin ja Temun, mainonta verkossa. Tavoitteena on suojella suomalaista vaateteollisuutta ja edistää vastuullisempia kulutusvalintoja.

Näillä toimenpiteillä pyritään rajoittamaan pikamuodin haitallisia vaikutuksia ympäristölle ja kotimaan taloudelle.

Turismiveron kokeilu

Otettaisiin kokeiluna halukkaille kunnille käyttöön muualta maailmalta tuttu turismimaksu, jonka tuotto käytettäisiin paikallisen matkailuinfran kehittämiseksi.

Maksu voisi olla esimerkiksi neljä euroa yötä kohden.

Esimerkinomaisesti Lapissa rekisteröitiin vuonna 2023 yli 3,3 miljoonaa yöpymistä, jolloin maksun tuotto voisi olla yhteensä noin 13 miljoonaa euroa Lapin kunnille matkailun kehittämiseksi, jos ne haluavat maksuun siirtyä. Tarkoituksena olisi käyttää kertymä paikallisen matkailuinfran kehittämiseen. Myös Norjassa ollaan ottamassa vastaavan tapaista maksua käyttöön.

Harmaa talous ja alustatalouden tehostettu verotus

Harmaassa taloudessa, mukaan lukien rikollinen toiminta ja rahanpesu, pyörii valtavia summia. Verohallinnon arvioiden mukaan pelkästään pimeitä palkkoja maksetaan vuosittain yli miljardilla eurolla, mistä koituu valtiolle ja kunnille satojen miljoonien eurojen verotulomenetykset. Kun verottajalta jäävät tuotot saamatta, niitä kuuliaisesti maksavat ihmiset tuntevat sen nahoissaan kiristyvinä veroina. Harmaasta taloudesta kärsivät myös rehelliset yrittäjät epäreiluna kilpailuna.

Siksi onkin erikoista, että kokoomuksen ja perussuomalaisten johtama hallitus oli ensimmäinen hallitus tällä vuosituhanella, joka ei kirjannut hallitusohjelmaansa harmaan talouden torjuntaohjelmaa. Julkisen paineen takia Orpon hallitus kuitenkin taipui ja käynnisti harmaan talouden torjunnan ohjelmatyön maaliskuussa 2024. Sille ei ole kuitenkaan osoitettu erillirahoitusta hallituksen toimesta vuodelle 2025. Tämän lisäksi hallituksen leikkaukset kotitalousvähennykseen yhdistettynä arvonlisäverotuksen korottamiseen jopa kasvattavat harmaan talouden riskiä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskusta haluaa torjua harmaata taloutta kaikin mahdollisin tavoin. Toisin kuin hallitus, menopuolelle keskusta esittää 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille, Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaantalouden torjuntaan.

Tällä saavutetaan ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden toimien suoran vaikutuksen myötä 120 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen, jolloin nettovaikutus on 100 miljoonaa euroa. Harmaan talouden lausumaehdotusta käsitellään pääluokan 26 yhteydessä.

Alustatalouden toimijoilta olisi lisäksi kerättävissä arviolta 100 miljoonan euron verotuotot. Keskusta esittää tätä varten raportointivelvollisuuden parantamista lainsäädäntömuutoksien.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 137

Eduskunta edellyttää, että hallituksen veropolitiikka on jatkossa ennustettavaa ja johdonmukaista.

Vastalauseen lausumaehdotus 138

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla tappioiden vähennysaikaa pidennetään nykyisestä 10 vuodesta 20 vuoteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 139

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla yleishyödyllisten yhteisöjen pääomarahastoihin tekemät sijoitukset ovat verovapaita kommandiittiyhtiöinä toimivissa yhtiöissä.

Vastalauseen lausumaehdotus 140

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla kehiteltäisiin turismiveroa tai -maksua siten, että halukkaat kunnat voisivat ottaa sen käyttöön.

Vastalauseen lausumaehdotus 141

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset tai toteuttaa tarvittavat asetusmuutokset, joilla raportointivelvollisuutta parannetaan, jotta alustatalouden toimijoiden verotus voidaan toteuttaa tehokkaasti ja kattavasti.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Oikeudenmukaisuutta verotukseen - pieni- ja keskituloisten verotukseen kevennys

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Säästää täytyy, mutta kaikkien suurituloisimpien verotusta ei ole pakko keventää. Hallituksen pitäisi katsoa vahvemmin päätöksiään yhteiskunnan kokonaiskestävyyden näkökulmasta. Nyt sosiaalinen oikeudenmukaisuus loistaa poissaolollaan hallituksen esityksissä. Ministerien tuloluokka on saanut osakseen veronkevennyksiä, ja kaikilta pienituloisimmilta on leikattu rajusti.

Keskusta ei pidä kuitenkaan perusteltuna hallituksen päätöstä, jolla indeksitarkistukset jäädytettiin ylimpien tuloluokkien osalta. Verotuksen indeksikorotusten on syytä antaa toimia tasapuolisesti.

Parempi tapa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on palauttaa solidaarisuusveron alaraja vastaamaan normaalin verotaulukon ylintä porrasta, joka indeksitarkistettuna olisi 92 100 euroa. Nyt hallitus on jo nostanut solidaarisuusveron maksamisen 15 000 euron alarajaan ja näin keventänyt kaikkein hyväosaisimpien verotusta keskellä julkisen talouden suursäästötalkoita.

Keskustan esittämän solidaarisuusveron alarajan laskeminen 92 100 euroon yhdistettynä indeksitarkistuksena kaikkiin tuloluokkiin lisäisi valtion verotuottoa 50 miljoonalla eurolla.

Keskusta käyttäisi tämän suurituloisimmilta kerätyn lisäveron työllisyyttä vahvistavalla tavalla korottamalla työtulovähennystä eli keventämällä työtä tekevien verotusta 50 miljoonaa euroa halitusta enemmän. Hallituksen esitystä työtulovähennyksen lapsikorotuksesta keskusta tukee.

Kokonaaisuudessaan keskusta siis hieman kiristäisi kaikkein suurimpia ansiotuloja saavien verotusta solidaarisuusveron alarajaa laskemalla, mutta vastaavasti hieman keventäisi työn verotusta muilta pieni- ja keskituloisille kevennyksen painottaen. Tämä olisi kohtuullista ja reilua.

Reiluutta eläkeläisten verotukseen

Keskusta hyväksyy hallituksen kaavaileman suuruisen korotuksen eläkkeiden verotukseen, mutta toteuttaisi sen kohdentaen myös suurituloisemmille eläkeläisille.

Hallituksen veronkorotus kohdistuu noin 50 000 euron eläketuloihin saakka. Keskustan mielestä eläkkeiden veronkorotus on ulotettava siihen asti, että solidaarisuusvero alkaa vaikuttamaan.

Vastaavasti pieni- ja keskituloisten eläkkeensaajien verotusta korotettaisiin maltillisemmin kuin hallitus tekee. Tämä olisi oikeudenmukaisempi malli.

Veroale töissä jatkaville eläkeläisille

Alimman eläkeiän saavuttaneille 20 prosenttia työtuloista kokonaan verovapaaksi, jos jatkaa työelämässä. Muutos keventäisi huomattavasti verotusta alimman eläkeiän ylittäneillä, jotka jatkavat työskentelyä. Luodaan näin kokeneille työntekijöille porkkana jatkaa työelämässä.

Esimerkinomaisesti Veronmaksajien Keskusliiton ylläpitämän taulukon mukaan 3 600 euroa kuukaudessa tienaava maksaa nyt veroja ja maksuja vuodessa 12 797 euroa. Mikäli veronalaisten tulojen määrä olisi vain 80 prosenttia tuloista, niin veroja ja maksuja maksettaisiin ainoastaan 2 880 euron kuukausitulon perusteella vuodessa 8 520 euroa, jolloin verotus kevenisi lähes 4 300

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

eurolla vuodessa tai noin 350 eurolla kuukaudessa. Muutos kannustaisi jäämään eläkkeelle myöhemmin ja lisäisi näin työpanoksen määrää. Kevennetään myös eläkkeellä työtä tekevien verotusta.

Kotitalousvähennystä ei tule romuttaa

Keskusta ei hyväksy pääministeri Orpon hallituksen rajua leikkausta kotitalousvähennykseen. Kyseessä on monen suomalaisen arkea helpottava verovähennys, jolla myös luodaan työtä ja toimeentuloa erilaisille yrittäjille remonttien ja kotitaloustöiden merkeissä. Hallituksen leikkaus kotitalousvähennykseen yhdistettynä ALV:n jättikorotuksiin lisää harmaan talouden riskiä. Tätä keskusta ei hyväksy.

Vuonna 2022 kotitalousvähennystä sai lähes 520 000 henkilöä, joista eläkeläisiä oli lähes 195 000. Vähennyksen avulla moni tavallinen suomalainen on pystynyt hankkimaan itselleen ja perheelleen vähennykseen oikeuttavia palveluita. Jatkossa monessa palveluita käyttäneessä kotitaloudessa joudutaan miettimään, minkä verran palveluja voi ostaa vai onko niihin varaa enää olenkaan. Kaikista rajuimpana muutos tuntuu kotitalous-, hoiva- ja hoitotyössä.

Keskusta varautuu vaihtoehdossaan säilyttämään kotitalousvähennyksen vuoden 2024 ehtojen mukaisena. Keskusta jättäisi toteuttamatta hallituksen 100 miljoonan euron leikkauksen. Lisäksi keskusta jatkaisi vuosien 2022—2024 aikana käytössä ollutta korotettua enimmäismäärää ja vähennysprosenttia kotitalous-, hoiva- ja hoitotyölle sekä tähän vuonna 2024 lisättyä fysioterapiaa myös vuosina 2025—2027. Yhteensä nämä keskustan muutokset kotitalousvähennykseen keventäisivät tuloverotusta 161 miljoonalla eurolla hallituksen esitykseen verrattuna ensi vuonna.

Sinkuille ja yksinhuoltajille korotus kotitalousvähennyksen enimmäismäärään

Keskusta ei pidä perusteltuna sitä, että yksinhuoltajat ja yksinasuvat ovat kahden tai useamman aikuisen kotitalouksiin verrattuna heikommassa asemassa. Sinkkotaloudessa asuvalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä voi tulla vastaan esimerkiksi isompaa keittiö- tai kylpyhuoneremonttia tehtäessä, kun sen sijaan kahden veronmaksajan talouden vähennysoikeuden katto tulee vastaan vasta suuremmalla euromäärällä.

Keskusta esittää, että yksinasuvien ja yksinhuoltajien kotitalousvähennyksen enimmäismäärä olisi kaksinkertainen, ja varaa tähän 12 miljoonaa euroa vaihtoehdossa.

Selvitetään myös ikääntyneiden korotettua kotitalousvähennystä mm. hoivapalveluiden hankkimisen helpottamiseksi siten, että yli 65-vuotiailla enimmäisvähennys olisi 10 000 euroa. Lisäksi arvioidaan kotitalousvähennyksen piiriin muuttopalveluiden sisällyttämistä.

Vanhempainetuuksien verovapaus

Keskusta esittää vanhempainetuuksien verovapautta. Se toisi näkyväksi lasten kasvatustyön arvon. Olemme tämän velkaa lapsiperheille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Verovapaus tulisi toteuttaa vaiheittain, ja sen ensimmäinen askel olisi etuuden tekeminen kolmanneksella verovapaaksi.

Vuodelle 2025 tämä tarkoittaisi 100 miljoonan euron panostusta lapsiperheille.

Puolustamme myös kaikille perheille maksettavaa lapsilisää ja näemme sen tärkeänä tulonsiirtona lapsiperheille. Riittävästä perheiden perusturvasta on huolehdittava ja lapsiperheköyhyyttä vähennettävä.

Keskustan mielestä Suomeen tarvitaan perheystävällistä politiikka. Yhtenä konkreettisena keinona tukea perheitä voisi olla lapsiperheiden verotuksen keventäminen. Tätä olisi syytä selvittää.

Lähdeverolla lisää tuloja — Lex Kojamo

Pääomatuloverotuksen osalta keskusta esittää yleishyödyllisten yhteisöjen osinkotuotoille viiden prosentin lähdeveroa. Lähdeveron maksamiselle määriteltäisiin kuitenkin 50 000 euron verovapaaraja. Niinpä toimi ei kohdistuisi pienekköihin yleishyödyllistä työtä tekeviin urheiluseuroihin. Verotus ei koskisi myöskään eläkeyhtiöiden sijoituksia.

Vaihtoehtoisesti voitaisiin muuttaa tuloverolain yleishyödyllisyyden määritelmää ja yleishyödyllisten yhteisöjen verotusta siten, että työmarkkinajärjestöjen sijoitustuotot olisivat osin veronalaista tuloa. Uudistuksella kerättäisiin arviolta 100 miljoonaa euroa vuonna 2025.

Metsävähennyksen korottaminen

Keskusta korottaisi metsävähennystä 15 prosenttiyksikköä eli metsävähennyksen pohja nousisi 75 prosenttiin metsän hankintamenoista. Tämä vähentäisi verotuloja hallituksen esitykseen nähden 10 miljoonaa euroa.

Ulkomaisten sijoitusrahastojen verosääntely kuntoon maa- ja metsätaloudessa

Keskusta on huolissaan metsiemme omistuksen valumisesta rahastojen ja ulkomaisten sijoittajien käsiin. Tämä merkitsee jo nyt vuositasolla miljoonien eurojen verotulojen menetystä. Keskusta on valmis korjaamaan sijoitusrahastojen verosääntelyn pikaisesti EU-oikeuden mukaiselle vaatimustasolle.

Tällä kasvatettaisiin verotuloja 5 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 142

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset vuoden 2025 tuloveroasteikon indeksitarkistuksen tekemiseksi tuloverotaulukon kaikkiin veroluokkiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 143

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset solidaarisuusveron tulorajan laskemiseksi 92 100 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 144

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla kevennetään pieni- ja keskituloisten työn verotusta kasvattamalla työtulovähennystä siten, että muutos on verokertymäneutraali huomioiden solidaarisuusveron tulorajan laskeminen ja tuloveroasteikon täysi indeksitarkistus.

Vastalauseen lausumaehdotus 145

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset verouudistuksesta, jolla kannustetaan jatkamaan eläkeiän saavuttaneita työelämässä ja lykkäämään eläkkeelle siirtymistä muuttamalla heidän työtuloistaan 20 prosenttia verovapaaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 146

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla vahvistetaan eläkkeelle jo siirtyneiden kannusteita työskentelyyn keventämällä eläkkeellä olevien työtulojen verotusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 147

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla kotitalousvähennyksen vähennysprosentit ja enimmäismäärät pidetään vuonna 2024 sovellettavana olevalla tasollaan myös jatkossa.

Vastalauseen lausumaehdotus 148

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kotitalousvähennykseen uudistuksesta, jolla kotitalousvähennyksen vähennysoikeuden enimmäismäärät tuplataan yhden henkilön kotitalouksille ja yksinhuoltajille.

Vastalauseen lausumaehdotus 149

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla vanhempainetuksista kolmasosa muutetaan verovapaaksi tuloksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 150

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kattavasti verotuksen erilaiset mahdollisuudet parantaa lapsiperheiden asemaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 151

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla yleishyödyllisten yhteisöjen, kuten työmarkkinajärjestöjen, sijoitustuotoille asetetaan 5 prosentin lähdevero kuitenkin siten, että määriteltäisiin 50 000 euron verovapaa raja, jotta muutos ei koskisi pieniä yhdistyksiä.

Vastalauseen lausumaehdotus 152

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi vaihtoehtona yleishyödyllisten yhteisöjen lähdeverotukselle, että muutettaisiin tuloverolain yleishyödyllisyyden määritelmää siten, että työmarkkinajärjestöjen sijoitustuotot olisivat osin veronalaista tuloa.

Vastalauseen lausumaehdotus 153

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä esitykset metsävähennyksen korottamiseksi 15 prosenttiyksiköllä 60 prosentista 75 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 154

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset maa- ja metsätalouden parissa toimivien sijoitusrahastojen verosääntelyn saattamiseksi pikaisesti EU-oikeuden vaatimustasolle ja että selvitetään veropohjan tiivistämistä.

02. Yhteisövero

Investointiverohyvitys laajennettava myös pienille ja keskisuurille yrityksille

Keskustan mielestä investointiverohyvityksen raja voisi olla hallituksen esittämän suuryrityksiä suosivan 50 miljoonan euron sijaan esimerkiksi 1 miljoona euroa. Keskustan esittämällä tavalla Suomeen voitaisiin muutamien mahdollisten suurten investointien lisäksi toteuttaa useita pienempiä investointeja. Investointihyvitys vaikuttaisi yhteisöverokertymään vuodesta 2028 eteenpäin.

Itäiselle Suomelle korkeampi investointiverohyvitys

Investointihyvitys korkeampana itäiseen Suomeen perustettavalle erityiselle talousalueelle. Muualla Suomessa vähennysprosentti olisi hallituksen esittämä 20 prosenttia, mutta itäisessä Suomessa 30 prosenttia. Erityinen talousalue kattaisi Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Kainuun, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon sekä itärajalla olevat Koillismaan alueen Pohjois-Pohjanmaalla ja Itä-Lapin seutukunnan Lapissa.

Yhteisöverouudistuksella kannusteita investointeihin

Toteutetaan yhteisöverouudistus siten, että vero olisi kevyempi (esim. 15 tai 17 %) silloin, kun voitto jätetään yrityksen sisälle kasvun hakemista varten voittojen ulosjakamisen sijaan. Ulos-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

jaettavia voittoja verotettaisiin puolestaan hieman kovemmin. Toteutetaan Suomen tarpeisiin vastaava sovellus ns. Viron veromallista.

Start-up-yrityksille paremmat kannusteet TKI-toimintaan

Keskusta parantaisi TKI-vähennystä siten, että start-up-yritykset voivat hyödyntää niitä täysimääräisesti. Palautus voitaisiin antaa tarvittaessa rahana tai kuittauksena muita veroja vastaan, jolloin annettaisiin hyötyä myös niille tappiollisille yrityksille, jotka eivät voimakkaan kasvuvaiheen vuoksi voi verokannustinta nykyisellään hyödyntää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 155

Eduskunta edellyttää, että hallituksen veropolitiikka ottaa jatkossa huomioon myös mikro-yritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten tilanteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 156

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä tarvittavat esitykset investointihyvityksestä, jossa investointien alarajana on 1 miljoonan euron investointi, jotta myös pienet ja keskisuuret yritykset voivat hyödyntää investointeihin kannustavaa verohyvitystä.

Vastalauseen lausumaehdotus 157

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä esityksen investointihyvityksestä, jossa itäiseen Suomeen perustettavalla erityistalousalueella vähennysoikeus olisi muusta Suomesta poiketen 30 prosenttia siten, että erityinen talousalue kattaisi Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Kainuun, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon sekä itärajalalla Pohjois-Pohjanmaalta Koillismaan alueen ja Lapista Itä-Lapin seutukunnan.

Vastalauseen lausumaehdotus 158

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset yhteisöverouudistuksesta, jolla siirryttäisiin kohti Viron veromallia siten, että vero olisi kevyempi silloin, kun voitto jätetään yrityksen sisälle kasvun hakemista varten voittojen ulos jakamisen sijaan, sekä ulosjaettavia voittoja verotettaisiin puolestaan hieman enemmän.

Vastalauseen lausumaehdotus 159

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle TKI-vähennykseen uudistuksen esitykset siten, että vähennysjärjestelmä huomioi paremmin sellaiset start up -yritykset, jotka voimakkaan kasvuvaiheen vuoksi ovat pitkään tappiollisia eivätkä pääsen vuoksi hyödyntämään vähennysoikeutta, ja tämä toteutetaan laajentamalla veroja, jois-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

ta vähennyksen voi tehdä, ja ottamalla käyttöön vähennysoikeuden rahallinen palautus, jollei mitään veroja ole kertynyt maksettavaksi.

04. Perintö- ja lahjavero

Perintö- ja lahjaveron uudistuksella kohtuullisuutta maksuaikatauluihin

Perintö- ja lahjaveron uudistamisen ensimmäisessä vaiheessa varmistetaan, ettei veron maksamisen aikataulu aiheuta kohtuuttomia tilanteita.

Jos perintö- tai lahjaveron määrä ylittää 5 000 euroa, sen yli menevän osuuden voisi halutessaan jakaa kymmenen vuoden korottomalle maksuajalle niin, että verosta maksetaan vuosittain 1/10. Tämä helpottaisi erityisesti sukupolvenvaihdoksista sekä kiinteästä omaisuudesta kertyvien perintö- ja lahjaverojen maksamista.

Arvioidaan perintö- ja lahjaveron korvaamista luovutusvoittoverolla pideämmän aikavälin tavoitteena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 160

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset perintö- ja lahjaveron uudistamisesta, jolla yli 5 000 euron veron voisi halutessaan jakaa kymmenen vuoden korottomalle maksuajalle siten, että verosta maksetaan vuosittain yksi kymmenesosa.

Vastalauseen lausumaehdotus 161

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi perintö- ja lahjaveron korvaamista luovutusvoittoverolla pidemmän aikavälin tavoitteena.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Keskusta ei nostaisi matkailun, liikunta- ja kulttuuripalveluiden, kirjojen, lääkkeiden ja henkilöstökuljetusten arvonlisäveroa

Keskusta ei hyväksy vuoden 2025 alusta voimaan tulevaa 4 prosenttiyksikön korotusta 10 prosentin arvonlisäverokantaan, koska jo yleisen arvonlisäverokannan korotus oli ylimitoitettu toimenpide. Suomi ei nouse tämänkaltaisella veronkorotuspolitiikalla, jota Orpon hallitus harjoittaa.

Hallitus toteuttaa vuodesta 2025 alkaen alimman ALV-kannan hyödykkeiden (lehdet, kirjat, lääkkeet, matkailu-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, henkilökuljetukset) siirron 10 prosentin alen-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

netusta kannasta 14 prosentin verokantaan. Ainoastaan sanoma- ja aikakausilehdet on jätetty toimen ulkopuolelle.

Hallitus arvioi itsekin esityksessään, että alemman arvonlisäverokannan korotus vähentää työllisten määrää arviolta noin 400 hengellä ja työttömien määrän arvioidaan nousevan noin 300 hengellä. Todellisessa elämässä monien päällekkäisten veronkorotusten yhteisvaikutus voi kuitenkin yllättää hallituksen ikävällä tavalla.

Matkailu- ja kulttuuriala eivät kaipa hinnan korotuksia ajassa, jossa toimialat ovat vasta alkaneet toipua koronan jälkeisestä ajasta. Ajassa, jossa joukkoliikenteen käyttämiseen pitäisi luoda parempia kannusteita, on myös kummallista kiristää sen verotusta ja näin ollen nostaa lippujen hintoja.

Suomalaisten liikkumiseen kannustaminen ei myöskään tapahdu hintoja nostamalla. Riskinä on, että esimerkiksi pienituloisilla perheillä ei ole varaa liikuntaharrastuksiin. Samoin lääkkeiden alv:n korotus kirpaisee entisestään pienien tulojen kanssa painivia sairaita.

Hallituksen esitystä siirtää kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat yleisen verokannan soveltamisalasta alennetun 14 prosentin verokannan soveltamisalaan keskusta tukee. Tämä vähentää vuositasolla verokertymää 12 miljoonaa euroa.

Keskustan alv-vaihtoehdolla verokertymä vähenisi yhteensä 293 miljoonaa euroa, mutta nettovaikutus olisi 211 miljoonaa euroa.

Herkut verolle tasapuolisella kohtelulla

Keskusta on pettynyt siihen, että kokoomuksen ennen eduskuntavaaleja lupaama terveysvero osoittautui juhlapuheeksi, jota ei ollut edes tarkoitus toteuttaa. Kokoomuksen oppositiokauden vaihtoehtobudjetissa terveysperusteisella verolla tavoiteltiin 300 miljoonan euron verokertymän kasvua. Nyt säätämällä karkkiverolla hallitus saa kasaan tuosta vain vajaan kolmanneksen siirtämällä makeiset 14 prosentin alv-kannasta yleisen 25,5 prosentin alv:n piiriin.

Verokertymänä 300 miljoonaa euroa laajasta terveysverosta on epärealistinen, mutta vero olisi silti ollut syytä hallituksen viipymättä valmistella huomioiden kotimainen elintarviketeollisuus esimerkiksi vaikutuksia porrastamalla.

Keskusta hyväksyy hallituksen makeisveron, mutta tunnistaa teollisuuden sisällä pelkästä karkkiverosta aiheutuvan epärealiteetin. Keskusta on valmis kerryttämään herkkuveroa laajentamalla sen veropohjaa myös kekseillä ja sipseillä korottaen samalla verotuottoa. Tämä toisi 40 miljoonaa euroa enemmän valtion kassaan hallituksen esitykseen nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 162

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä esitykset, joilla alennettu arvonlisäverokanta palautetaan vuonna 2024 voimassa olleelle tasolle 10 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 163

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset herkkujen verotuksen tasapuolisesta kohtelusta siten, että makeisten ja suklaan lisäksi myös sipsejä ja keksejä verotetaan korkeammalla arvonlisäverokannalla.

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Tupakan ja nikotiinipussien verotusta kiristettävä. Suomen tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Täten keskusta esittää reippaampaa korotusta tupakkaveroon kuin pääministeri Orpon hallitus toteuttamalla tupakkaveron korotuksen yhdellä kertaa. Keskusta esitys lisäisi tupakkaveron tuottoa 180 miljoonalla eurolla nopeasti, kun hallituksen tavoitteena on korottaa tupakkaveroa hidastahtisesti. Hallituksen linja tarkoittaa ensi vuonna vain 50 miljoonan lisätuottoa tupakkaverotuksella. Tällaiseen viivyttelyyn meillä ei ole varaa sen enempää talouden kuin kansanterveydenkään näkökulmasta. Keskustan ehdottama tupakkaveronkorotus olisi ensi vuoden osalta 130 miljoonaa euroa hallituksen esitystä korkeampi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 164

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tupakkaveron merkittävään lisäkorottamiseen heti alkuvuodesta 2025 siten, että koko korotus tulee voimaan kerralla ja viipymättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 165

Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi edellytykset korottaa nikotiinipussien verotusta lisää, kun kokemuksia ja tietoa niiden verottamisesta kertyy, sekä mahdollisuuksien mukaan valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset nikotiinipussien veronkorotuksen toteuttamiseksi.

04. Alkoholijuomaverot

Olutveron alentaminen on peruttava.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Keskusta peruisi hallituksen jo toteuttaman olutveron alentamisen 25 miljoonalla eurolla. Hallituksen erityissuojeluksessa näyttääkin olevan nikotiinipussien makujen rinnalla miedot alkoholijuomat, kun Orpon hallitus aikoo kiristää ainoastaan väkevien alkoholijuomien verotusta.

Keskustan vaihtoehdossa korotettaisiin kaikkien alkoholijuomien verotusta indeksisidonnaisuudella, josta saataisiin kasaan 11 miljoonaa euroa.

Näin ollen alkoholijuomista kerättäisiin veroja yhteensä 36 miljoonaa euroa hallitusta enemmän.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 166

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset olutveroon tällä vaalikaudella toteutetun veronalennuksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 167

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset alkoholijuomaverotuksen sitomiseksi kuluttajahintaindeksiin, jolloin verotaso korottuisi automaattisesti samaa tahtia hintojen kanssa.

05. Virvoitusjuomavero

Virvoitusjuomien valmisteverotuksen keskusta sitoisi kuluttajahintaindeksiin, jolloin hallituksen tekemien veronkorotusten päälle saataisiin kasaan 3,5 miljoonaa euroa enemmän.

Lisäksi keskusta korottaisi keinomakeutettujen virvoitusjuomien (pl. vedet) sekä energiajuomien verotusta yhteensä 20 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 168

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset virvoitusjuomaveron sitomiseksi kuluttajaindeksiin, jolloin verotaso korottuisi automaattisesti samaa tahtia hintojen kanssa.

Vastalauseen lausumaehdotus 169

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset keinomakeutettujen virvoitusjuomien, lukuun ottamatta vesiä, sekä energiajuomien verotason korottamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Nuorille palautettava ensiasunnon verovapaus ja varainsiirtoveroa rukattava

Keskusta esittää kumottavaksi hallituksen veron alennusta varainsiirtoveroon. Samalla on palautettava nuorten ensiasunnon ostajien verovapaus. Samalla tehdään keskustan aiemmin esittämän aiemman verotason kanssa veroneutraali reformi varainsiirtoverokantoihin eli yhdistetään asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen 2,74 prosenttiin verokannat.

Kiinteistöjen varainsiirtoveron (pl. ensiasunnot) laskeminen kolmesta prosentista 2,74 prosenttiin vähentäisi verotuloja 18 miljoonaa euroa.

Asunto-osakkeiden (pl. ensiasunnot) varainsiirtoveron nostaminen 1,5 prosentista 2,74 prosenttiin lisäisi verotuloja 123 miljoonaa euroa.

Ensiasuntojen verovapauden palauttaminen vähentäisi verotuloja yhteensä 65 miljoonaa euroa.

Yhteensä muutokset kasvattaisivat verotuloja staattisesti 40 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 170

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ensiasunnon ostajien varainsiirtoveron palauttamiseksi käyttöön.

Vastalauseen lausumaehdotus 171

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen varainsiirtoverokannan yhdistämiseksi 2,74 prosenttiin.

06. Arpajaisvero

Pelaamisen lisenssimalli

Keskustan tavoitteena on saada kerättyä arviolta 250 miljoonaa arpajaisveron euroa lisätuotolla, kun rahapelaamisessa siirrytään pelaamisen lisenssimalliin. Tämä lisätuotto syntyy pelaamisen korkeammasta kanavointiasteesta, hieman kasvaneesta markkinasta ja selvästi nykyistä korkeammasta arpajaisverosta. Lisäksi yhteisöverotuottoja on tämän myötä kertymässä peliyhtiöiltä enemmän.

Tämäkin uudistus olisi ollut toteutettavissa nopeammalla aikataululla, joten hallituksen viivytteen takia lisätuottoja jää nyt keräämättä, vaikka valtion talous sitä olisi vaatinut.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 172

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä rahapeli-pelaamisessa lisenssimalliin siirtymistä koskevat esitykset, joilla tavoitellaan selvästi nykyistä korkeampaa verotuottoa korkeamman kanavointiasteen, kasvavan markkinan ja nykyistä korkeamman arpajaisveron myötä.

07. Ajoneuvovero

Oikeudenmukaisuutta liikenteen verotukseen

Keskusta haluaa kehittää liikenteen verotusta oikeudenmukaisemmaksi toteuttamalla liikenteen verotuksen kokonaisuudistuksen. On fakta, että nimenomaan liikenteen laskevan verokertymän takia Suomen verotulot romahtavat lähitulevaisuudessa. Vastuullista politiikkaa on etsiä tähän reilu ratkaisu, jossa kaikki tienkäyttäjät ovat mukana maksamassa kustannuksia. Tämän edistämässä hallitus hidastelee, vaikka kiire olisi.

Keskusta tavoittelee 100 miljoonaa euroa liikenteen verotuksen uudistamisesta. Tästä 50 miljoonaa euroa katetaan perumalla vanhojen autojen ajoneuvoveron alennus. Toiset 50 miljoonaa euroa kerättäisiin korottamalla täyssähköautojen ja ladattavien hybridautojen verotusta. Vaikka autokannan uudistuminen on tarpeen, on kohtuullista, että myös sähköauton omistajat osallistuvat nykyistä vahvemmin tieinfran rahoittamiseen.

On fakta, että tämän hallituskauden aikana Suomen maanteiden korjausvelka kasvaa noin 500 miljoonalla eurolla vuoden 2027 loppuun mennessä. Samalla kun nykyiset raiteet ja tiestö rapistuvat, rahaa tuntuu hallituksella edelleen riittävän tunnin junan edistämiseen. Tätä ei voi kuin ihmetellä.

Keskusta keräisi lisäksi 15 miljoonaa euroa ottamalla käyttöön ulkomaisten rekkojen tienkäyttömaksun eli vinjettimaksun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 173

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esitykset, joilla se peruu toteuttamansa ajoneuvoveron alentamisen julkisen talouden kannalta tehottomana toimenpiteenä.

Vastalauseen lausumaehdotus 174

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle uudet esitykset, joilla korotetaan hybridi- ja täyssähköautojen ajoneuvoveroa hallituksen aiempia esityksiä kor-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 2 /kesk

keammalle tasolle, jotta myös sähköauton omistajat osallistuvat nykyistä vahvemmin tieinfran rahoittamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 175

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavan esityksen ulkomaisten rekkojen tienkäyttömaksun eli vinjettimaksun käyttöönottamiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2025 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 175 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 11.12.2024

Markus Lohi kesk
Mika Lintilä kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalause 3 /vihr

Yleisperustelut

Vihreät haluaa rakentaa menestyvää Suomea, joka kantaa vastuuta ympäristöstä, ihmisistä, taloudesta ja turvallisuudesta. Haluamme Suomen, joka arvostaa luontoa, panostaa koulutukseen, huolehtii sosiaali- ja terveystalouksista sekä puolustaa tinkimättä ihmisoikeuksia.

Vihreät ei halua jättää velkaa, rahallista tai ekologista, tulevien sukupolvien maksettavaksi. Siksi talouspolitiikka voi olla aidosti vastuullista vain, jos se toimii niin ilmastokriisin hillitsemiseksi kuin luontokadon torjumiseksi. Vain uskaltamalla uudistaa talouden rakenteita voimme suojella suomalaista luontoa, torjua ilmastokriisiä sekä vahvistaa taloutta samanaikaisesti.

Talous on kestävä vain, jos se toimii planeetan rajoissa.

Suomi on osana Kunming-Montrealin sopimusta sekä Euroopan unionin biodiversiteettistrategiaa sitoutunut pysäyttämään luontokadon vuoteen 2030 mennessä sekä suojelemaan 30 prosenttia kaikesta pinta-alastaan, tästä 10 prosenttia tiukasti. Suomi on myös sitoutunut saavuttamaan hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä.

On selvää, että Orpon hallituksen politiikalla Suomi ei tule saavuttamaan kansallisia ja kansainvälisiä luonto- ja ilmastotavoitteita. Luonnonsuojelun rahoitusta tulisi kasvattaa merkittävästi, jotta taso olisi riittävä Suomen luontotavoitteiden kannalta. Hallituksen talousarvioesityksestä puuttuu myös riittävä rahoitus vanhojen metsien suojeluun. Vanhojen metsien kriteereiden tulisi olla avoimesti valmisteltuja, tieteellisesti perusteltuja ja linjassa sekä EU:n ohjeistuksen että jo käytössä olevien kriteereiden kanssa.

Samalla tarvitaan merkittävästi uusia ilmastotoimia. Päästöt laskevat päästökauppa- ja energiateollisuuden osalta, mutta hallitus sivuuttaa taakanjako- sekä maankäyttösektorin täysin. Suomi ei voi saavuttaa ilmastotavoitteitaan, jos päästöjä ei saada laskuun myös taakanjako- ja maankäyttösektorien osalta. Hallitus ei vielä koske merkittäväällä tavalla ympäristölle haitallisiin yrityksiin, vaikka ne parantaisivat sekä talouden että ympäristön tilaa.

Tulevaisuus turvataan panostamalla lapsiin, nuoriin, koulutukseen ja sivistykseen.

Suomessa kaikilla on oltava tasavertaiset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen ja sivistykseen. Vihreille on selvää, että vain koulutukseen ja sivistykseen panostamalla voimme rakentaa ja ylläpitää yhteiskuntaa, jossa kenestä tahansa voi tulla mitä tahansa. Yhteiskuntaa, jolla on mahdollisuus kasvaa ja menestyä.

Hallitus kuitenkin leikkaa koulutuksesta. Erityisesti hallituksen leikkaukset osuvat ammatilliseen koulutukseen. Myös opiskelijoiden toimeentuloa heikennetään. Nämä ovat selkeitä virheitä tilanteessa, jossa Suomen tulisi pyrkiä päinvastoin nostamaan koulutustasoa. Hallitus ei myöskään tunnista kulttuurin ja luovien alojen potentiaalia, vaan kohdistaa kulttuurialalle merkittäviä leikkauksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Hallituksen leikkauspolitiikka osuu myös korostetusti lapsiin ja nuoriin. Lasten edun toteutumisen näkökulmasta tulisi välttää etenkin lapsiköyhyyttä lisääviä toimenpiteitä. Orpon hallituksen politiikalla on kuitenkin juuri päinvastainen vaikutus, sillä hallituksen toimien seurauksena lapsiperheköyhyyden määrä kasvaa. Vihreät eivät voi hyväksyä kohtuuttomia leikkauksia eikä sitä, ettei leikkausten kokonaisvaikutuksia ole arvioitu kaikille ihmisryhmille, joihin ne kohdistuvat.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia hillitään auttamalla ajoissa.

Vihreät haluaa varmistaa, että Suomessa jokainen saa apua, hoitoa ja turvaa silloin, kun sitä tarvitsee. Tämä edellyttää riittävää määrää osaavaa henkilöstöä ja sitä, että he saavat tehdä työtään uupumatta. Meidän on tehtävä konkreettisia toimia, jotta suomalaiset voivat paremmin ja saisivat elää nykyistä terveempinä. Tämä on paitsi inhimillisesti myös taloudellisesti ainoa järkevä suunta. Hyvä ja turvallinen arki tarkoittaa terveyttä ja turvaa aivan jokaiselle. Sosiaali- ja terveyspalveluiden painopistettä on siirrettävä kalliista erikoissairaanhoidosta ennaltaehkäisyyn ja perusterveydenhuoltoon. Näin kykenemme auttamaan ihmisiä ajoissa ja hillitsemään kustannusten kasvua.

Hallitus pakottaa hyvinvointialueet tekemään kohtalokkaita leikkauksia lyhyellä aikataululla. Leikkaukset perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään tukeen eivät tuo pitkällä aikavälillä tosiasiallisia säästöjä. Hallitus leikkaa hoitotakuusta, nostaa terveydenhuollon asiakasmaksuja, leikkaa ikääntyneiden hoivan mitoituksista sekä nostaa lääkkeiden alkuomavastuuta. Monien isojen leikkauspäätösten negatiiviset vaikutukset näkyvät pääasiassa vasta myöhemmin, ja ne voivat osoittautua hyvin kalliiksi pitkällä aikavälillä. Sote-järjestöihin kohdistuva leikkaus osuu suoraan ihmisten saamaan ennalta ehkäisevään tukeen, apuun ja neuvontaan.

Tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia tulee puolustaa tinkimättä.

Hallituksen politiikka on monin tavoin eriarvoistavaa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman vaikutusarvion mukaan hallituksen muutosten merkittävimmät kielteiset vaikutukset kohdistuvat jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin eli pienituloisiin ja julkisia palveluita paljon käyttäviin henkilöihin. Hallitus leikkaa sosiaaliturvasta, asumistuesta, indekseihin sidotuista etuuksista ja sairauspäivärahoista. Samalla hallitus tekee merkittävät leikkaukset sosiaali- ja terveyspalveluihin, korottaa lääkkeiden omavastuuosuuksia sekä nostaa terveydenhuollon asiakasmaksuja.

Köyhyyden torjunta on yksi vihreän politiikan keskeisimmistä tavoitteista. Lisäksi kaiken yhteiskunnallisen toiminnan on perustuttava ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden kunnioittamiseen. Vihreät haluaa rakentaa yhteiskuntaa, jossa jokaisella on mahdollisuus olla oma itsensä. Meidän on tuettava niitä, joiden mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa rapauttavat ennakkoluulot, vaikeat olosuhteet, heikko sosioekonominen asema tai tausta.

Taloutta tulee uudistaa kestävästi ja oikeudenmukaisesti.

Vihreät haluaa uudistaa Suomen taloutta kestävästi ja oikeudenmukaisesti. On selvää, että Suomen talous ei vahvistu pelkästään leikkaamalla. Tarvitaan ratkaisuja Suomen talouden suuriin

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

haasteisiin: ikääntyvään väestöön ja osaajapulaan, ilmastokriisiin ja luontokatoon sekä talouden heikkoon tuottavuuskehitykseen.

Suomen taloutta ei saada kestäväälle uralle ilman panostuksia työperäiseen maahanmuuttoon. Nyt olisi viimein herättävä siihen, että työperäistä maahanmuuttoa jarruttavat uudistukset tulee perua.

Vihreille julkisen talouden vahvistamisessa on kyse sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Taloutta on mahdollista tasapainottaa niin, että lapsilta, nuorilta ja vähävaraisilta ei leikata tai luonto- ja ilmastotoimista tingitä. Esimerkiksi vihreä verouudistus siirtäisi verotuksen painopisteen työn ja toimeliaisuuden verotuksesta haittojen verottamiseen. Samalla vahvistettaisiin sekä julkisen talouden että ympäristön tilaa.

Vihreiden finanssipolitiikka on vastasyklisiä eli suhdanteita tasaavaa. Hallituksen jatkuva leikkauspolitiikka voi johtaa siihen, että Suomi joutuu loputtomaan sopeutustoimien kierteseen. Sopeutustoimet tulee tehdä harkiten niin, että taantuma ei pitkity, köyhyys ei syvene ja suomalaisen ostovoima ei kärsi. Lääke ei saa olla pahempi kuin sairaus.

Loppujen lopuksi kyse on valinnoista. Poliitikkojen tehtävänä on luoda edellytykset kestäväälle taloudelle sekä pitää huolta siitä, ettei ketään jätetä ulkopuolelle ja tasa-arvo sekä ihmisoikeudet toteutuvat kaikessa päätöksenteossa.

Tulevaisuuden ei tarvitse olla synkkä. Meille voi käydä myös hyvin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja tuo eduskunnalle riittävät esitykset, joilla Suomi saavuttaa ilmastolain mukaisen hiilineutraaliustavoitteen vuonna 2035.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee hiilinielujen pelastuspaketin, jolla turvataan ilmastolain ja kansainvälisten sitoumusten mukaiset nielutavoitteet.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle riittävät esitykset, jotta Suomi voi saavuttaa tavoitteen pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu lapsiin ja nuoriin kohdistuvat epäoikeudenmukaiset leikkaukset ja ryhtyy toimiin lapsiperheköyhyyden ja nuorten pahoinvoinnin vähentämiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

miseksi sekä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi talouden tasapainotuksessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin mielenterveyskriisin ratkaisemiseksi ja mielenterveysongelmien juurisyihin puuttumiseksi sekä laatii ja toimeenpanee laaja-alaisen ja kunnianhimoisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ympäristölle haitallisten suorien tukien sekä verotukien karsimiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen laahaavan tuottavuuskehityksen korjaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu työhön johtavaa maahanmuuttoa jarruttavista hankkeistaan ja ryhtyy toimiin työhön johtavan maahanmuuton vauhdittamiseksi.

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Eduskunta toteaa, että hallituksen leikkaukset kasaantuvat lasten, nuorten ja valmiiksi vaikeassa asemassa olevien harteille. Hallitus kasvattaa lapsiperheköyhyyttä, jolla tiedetään olevan kauaskantoisia vaikutuksia lasten tulevaisuuteen.

Puheistaan huolimatta hallitus ei onnistu vahvistamaan taloutta ja taittamaan valtion velkaantumista. Hallitus ei esitä riittäviä ratkaisuja Suomen talouden suuriin haasteisiin, kuten heikkoon tuottavuuskehitykseen ja osajapulaan. Hallitus jarruttaa työhön johtavaa maahanmuuttoa, vaikka ilman työperäisen maahanmuuton merkittävää kasvattamista Suomen taloutta ei saada kestäväälle uralle.

Hallitus ei onnistu tuomaan eduskunnalle tarvittavia esityksiä, joilla Suomi saavuttaisi ilmastolain mukaisen hiilineutraaliuden vuonna 2035 tai pysäyttäisi luontokadon vuoteen 2030 mennessä. Sen sijaan hallituksen politiikkaa kasvattaa päästöjä.

Hallituksen koulutusleikkaukset heikentävät opetuksen ja koulutuksen laatua, kun Suomen koulutustasoa tulisi pyrkiä määrätietoisesti nostamaan. Hallitus pakottaa hyvinvointialueet kohtuuttomiin ja lyhytnäköisiin leikkauksiin, mikä pahimmillaan johtaa potilaiden lakisääteisten palveluiden vaarantumiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Näin ollen eduskunta katsoo, että hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut eikä hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Valtiontalouden sopeuttamiseksi hallinnonalalle esitetään yhteensä 115 milj. euron lisäsäästöt vuodelle 2025. Säästöt kohdennetaan toimintamenoihin, talonrakennuksiin, kehitysyhteistyöhön, siviilikriisihallintaan, Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä hallinnonalan vapaaehtoiisiin rahoitusosuuksiin kansainvälisille organisaatioille. Kun rauha järkkyy Euroopassa ja maailmalla, turvallisuutta vahvistettaisiin myös aktiivisen diplomatian ja kansainvälisen politiikan keinoin. Leikkaussuuntaa ulkoasiainhallintoon ei tulisi jatkaa.

Talousarvioesityksen mukaisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen alueelliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Euroopan unioni ja puolustusliitto Nato muodostavat Suomen ulkopoliittikan yhteistyövaraisen ytimen.

Suomi toimii vuonna 2025 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj), Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä Pohjoismaiden N5-yhteistyöryhmän puheenjohtajana. Lisäksi Suomi on ehdolla YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi kaudelle 2029—2030. Vihreät pitää tärkeänä näiden kausien hyvää valmistelua ja hoitamista sekä riittävää resursointia niiden tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

01. Ulkoasiainhallinto

02. Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut (siirtomääräraha 3 v)

Ulkomaankauppa on suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin taloudellinen perusta. Hallituksen tärkeimpiä tavoitteita kauppapolitiikassa on panostaa viennin ja investointien edistämiseen ja tukea suomalaisten yritysten sijoittumista kasvaville markkinoille. Jotta suomalaiset yritykset saavat entistä selkeämpää ja tehokkaampaa palvelua kansainvälistymisen ja viennin kasvattamiseen, puretaan Business Finlandin ja edustustoverkon päällekkäistä hallintoa ja johtamisverkostoa sekä erillisiä tiloja. Näistä syistä Business Finlandin ulkomaantoiminnot siirretään osaksi ulkoasiainhallintoa.

Palveluilla pitäisi pystyä entistä paremmin kannustamaan myös pieniä ja keskisuuria yrityksiä kansainvälisille markkinoille. Suurta kasvupotentiaalia on myös luovien alojen viennissä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja laatii useamman vuoden mittaisen ohjelman, jolla tavoitellaan luovien alojen viennin kasvua pohjoismaiselle tasolle.

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan edustustokiinteistöjen korjaukset ovat hidastuneet ja korjausvelka on kasvanut. Kokonaiskorjaustarve edustustoverkon omistuskohdeissa on noin 120 miljoonaa euroa, josta välitön investointitarve on noin 50—70 milj. euroa. Edustustokiinteistöjen remontteihin olisikin varattava riittävä rahoitus, jotta rakennusten kunto ja arvo eivät heikkene entisestään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja varaa suurlähetystökiinteistöjen remontteihin riittävän rahoituksen, jotta rakennusten kunto ja arvo eivät heikkene entisestään.

10. Kriisinhallinta

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi ylläpitää jatkossakin pitkäjänteisesti saavuttamaansa asemaa vastuullisena ja osaavana rauhanturvaajana. Osallistumalla kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan samalla kansallista puolustuskykyä ja valmiuksia. Nykyisessä turvallisuustilanteessa on tärkeää, että Suomi pystyy tekemään nopeita päätöksiä kriisinhallinnan muutoksista. On oleellista, että Suomi osallistuu Nato-aikanakin aktiivisesti myös YK:n ja EU:n kriisinhallintaoperaatioihin ja pyrkii näin globaalisti turvaamaan rauhaa ja ennaltaehkäisemään uusia konflikteja.

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Kriisinhallinta on keskeinen osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Sen avulla edistetään turvallisuutta globaalisti ja konfliktialueilla. Pitkäjänteinen panostus kriisinhallintaan lisää Suomen uskottavuutta sekä vaikuttavuutta ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.10.21 lisätään 2 038 000 euroa siviilihenkilöiden osallistumiseksi kriisinhallintaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 3,9 milj. euroa, joka vastaa vuoden 2024 määrärahaa. Tämä on pieni panostus rauhanvälitykseen, jonka soisi kasvavan kansalaisten kantaessa yhä suurempaa huolta turvallisuudesta maailmanlaajuisesti. Määrärahasta käytetään noin 75 prosenttia julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Rauhanvälitys on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Ulkoministeriön rauhanvälitysaloitteet täydentävät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä kahdenvälisiä suhteita. Toiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkanille, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Valiokunta pitää tarpeellisena, että etenkin naisten ja nuorten merkityksellistä osallistumista rauhanprosesseihin edistetään YK:n päätöslauselmien mukaisesti.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Apua ja turvaa kaipaavia ihmisiä on maailmassa ilmastokriisin, konfliktien ja vainon seurauksena enemmän kuin koskaan. Heistä peräti 40 prosenttia on lapsia. Orpon hallituksen leikkaukset kehitysyhteistyöhön ovat kohtuuttomia. Tällaisena aikana Orpon hallituksen aikomus leikata rajusti kehitysyhteistyöstä on kohtuuton.

Vihreät haluaa rakentaa Suomea, joka edistää globaalia oikeudenmukaisuutta sekä tekee yhteistyötä kehittyvien maiden kanssa rauhan ja vakauden, tasa-arvon, demokratian ja kestävä kehityksen puolesta. Erityisesti aikana, jolloin geopolittisesti jännitteinen tilanne heijastuu myös kehittyviin maihin, Suomen ja Euroopan kannattaa osoittaa pitkäjänteistä solidaarisuutta ja sitoutumista globaalin etelän kehitykseen.

Suomi on myös sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyömäärärahat YK:n tavoitteeseen eli 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Kehitysyhteistyömäärärahoja tulisi siis ennemmin nostaa, ei leikata.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 2 200 000 kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatustukiin ja

että momentille 24.30.66 lisätään 200 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön, ja
että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu kehityspolitiikan ylivaalikautiseen selontekoon ja vahvistaa Suomen kehitysyhteistyötä etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksien, koulutuksen, kestävä talouden ja ihmisarvoisen työn, rauhanomaisten ja demokraattisten yhteis-kuntien sekä ilmastomuutoksen torjunnan, luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen ja luonnonvarojen kestävä hallinnan ja käytön edistämisessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja varmistaa, että Suomi pääsee asetettuun tavoitteeseen kohdistaa 0,2 prosenttia bruttokansantulosta niin kutsutuille vähiten kehittyneille maille, ja että hallitus seuraa vuosittain tavoitteen toteutumista.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin VGK-tuen jatkamiseksi, jotta Suomen kansainvälinen osaaminen vahvistuu ja järjestöjen kyky luoda suomalaisille mahdollisuuksia osallistua globaalien haasteiden ratkaisuun säilyy.

69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 47,3 milj. euron määrärahaa sekä 40 milj. euron sitoumusvaltuuksia. Lisäksi momentilta esitetään siirrettäväksi 10,1 milj. euroa Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin (EBRD) lisäpääomituksen valtiovarainministeriön pääluokkaan (momentille 28.92.68) käytettäväksi Ukrainan jälleenrakentamiseen. Ukrainaan kohdennetaan myös merkittävästi humanitaarista apua (noin 20 milj. euroa vuodessa). Valiokunta pitää hyvänä, että Suomen vahva tuki Ukrainalle näkyy myös kehityspolitiikassa. Tärkeää on myös, että kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen ja korruptiontorjunta. Ukraina on Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde hallituskaudella. Kasvaneeseen Ukraina-yhteistyöhön on varattava riittävä hallinnollinen resurssi ja Ukrainan kasvava tuki ei saa olla pois muiden alueiden humanitaarisesta tuesta ja pitkäjänteisestä kehitysyhteistyöstä.

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ehdotetaan 5 000 000 euroa uusien osakkeiden hankintaan, mikä on puolet vähemmän kuin vuonna 2024.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.30.88 lisätään 5 000 000 euroa rahoitustason säilyttämiseksi.

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Kehityspoliittisten lainojen ja sijoitusten tavoitteena ovat Suomen kehityspolitiikan mukaiset kehitysvaikutukset kumppanimaissa. Kehityspolitiikka on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen pitkäjänteisestä rahoituksesta on huolehdittava.

Laina- ja sijoitusmuotoinen kehitysyhteistyö on tärkeää muun muassa globaalien ilmasto- ja tasa-arvotyön näkökulmasta. Sen avulla voidaan vauhdittaa tehokkaasti yksityisen sektorin ilmasto- ja tasa-arvotyötä. Yritysten ja julkisen puolen yhteistyö on avainasemassa siinä, että ilmastomuutoksen ja luontokadon kaltaisten haasteiden ratkaisuun ohjautuu riittävästi resursseja. Vähintään 85 prosentin sijoituksista tulee huomioida sukupuolten välisiä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita lä-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

pileikkaavasti. Kehityspoliittisia lainoja ja sijoituksia tulee pyrkiä tekemään ensisijaisesti köyhimpiin ja alemman tulotason maihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.30.89 lisätään 30 000 000 euroa laina- ja sijoitusmuotoiseen kehitysyhteistyöhön, jotta vastataan YK:n ilmasto- ja luontosopimukseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja vivuttaa liikkeelle yksityistä ja julkista rahoitusta kehitystavoitteiden edistämiseksi.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

UM:n hallinnonalan jakama, niin kutsuttu "järjestöjen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tuki" päätettiin lakkauttaa kehysriihen yhteydessä ja budjettiriihessä momentille palautettiin miljoona euroa. Kun lasketaan budjettiriihessä UTP-tukeen palautettu miljoona euroa mukaan, lakkautettuja avustuksia on noin 3,1 miljoonaa euroa.

Osa järjestöistä on joutunut hyvin haastavaan asemaan, ja esillä on ollut jopa järjestöjen lakkauttamisia. Monet näistä järjestöistä ovat toimineet kymmeniä vuosia Suomessa. Samalla myös ulkoministeriön omaa kehityspoliittista viestintää on vähennetty merkittävästi. Järjestöjen tuet tulisi palauttaa ja viestintää ja kasvatusta globaaleista aiheista lisätä suomalaisten kansainvälisen ymmärryksen vahvistamiseksi. Suomen rahoitus on mahdollistanut joillekin järjestöille myös omarahoitusosuuden EU-rahoituksiin, ja tämä mahdollisuus tulee säilyttää. Avustuksia myönnettäessä on tärkeää kiinnittää huomiota esimerkiksi seuraaviin järjestöihin: Artists at Risk, Students at Risk ja UN Women Suomi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.90.50 lisätään 1 100 000 euroa ulko- ja turvallisuuspolitiikan aloilla toimiville järjestöille.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusministeriön hallinnonalalle kohdistuu yhteensä 19,8 milj. euron säästö, josta 1,9 milj. euroa on erillistä avustussäästöä, joka tulee perua.

Oikeusministeriön hallinnonalan määrärahoilla rahoitetaan demokraattisen oikeusvaltiomme ydintoimintoja. Vakaa ja luotettava oikeusjärjestelmä on yhteiskunnan ja kansantalouden suotui-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

san kehityksen perusedellytys. On keskeistä, että jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä sekä oikeusprosessien sujuvuuteen. Resursointiin on panostettu selonteon mukaisesti ja oikeusministeriön alaa on suojattu mittavilta säästöiltä. On tärkeää, että käsittelyaikojen lyhentämiseen panostetaan jatkossa vielä vahvemmin etenkin nuorten kohdalla.

01. Ministeriö ja hallinto

01. Oikeusministeriön toimintamenot

Harmaalla taloudella viitataan lailliseen yritystoimintaa, jossa kuitenkin laiminlyödään lakisääteisiä maksuja ja veroja. Harmaa talous aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle, kun veroja ja veroluonteisia maksuja jää saamatta. Arviot näistä menetyksistä vaihtelevat muutamasta sadasta miljoonasta eurosta viiteen miljardiin euroon vuodessa.

Harmaan talouden torjumiseksi tulisi laajentaa veronumeron käyttöä kiinteistö- ja ravintolapalvelualoille, ottaa käyttöön fiskaalinen kassajärjestelmä ja tehostaa harmaan talouden torjuntaa muun muassa lisäämällä resursseja harmaan talouden selvityksikön toimintaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.01 lisätään 5 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Rauhantyöllä edistetään kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen ja kansainvälisen oikeuden tunnettavuutta, aseidenriisuntaa ja luottamusta lisääviä keinoja sekä ennen kaikkea koulutetaan suomalaisia osaksi laajan ja inhimillisen turvallisuuden toimintaa. Merkittävin osa suomalaisten rauhanjärjestöjen rahoituksesta on tullut valtion "rauhanrahoista". Hallitus kuitenkin leikkaa näitä rahoja.

Hallitusohjelman tavoitteena on, että Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita. Hallitusohjelmassa sitoudutaan edistämään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Rauhantyön sekä ihmisoikeuksia edistävän rahoituksen leikkaus on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa.

Kiinnitämme huomiota rikoksen uhrien tukemisen sekä perheväkivallan ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn tärkeyteen. Rikosuhripäivystyksen (RIKU), Nollalinjan ja Naisten Linjan avustukset pitää suojata sopeutuksilta. RIKU on rikoksen uhreille keskeinen tuen ja neuvonnan tarjoaja kuormittavien oikeusprosessien keskellä. RIKU:lle talousarvioesityksessä kohdennettu rahoitustaso ei kuitenkaan tulisi riittämään nykyisen palvelutason ylläpitämiseen vuonna 2025 kustannusten kasvusta ja asiakasmääristä johtuen. Myös RIKU:n todistajan tukitoiminnan erillinen avustus loppuu ja RIKU:n ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun rahoitusnäkymät ovat epävarmat. Pidämme tärkeänä myös muun muassa ihmiskaupan uhrien auttamisen avustuksia, jotka hallituksen esityksessä lakkaavat nyt kokonaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.50 lisätään 575 000 euroa Ihmisoikeusliiton ja rauhantyön järjestöjen avustuksiin ja että momentin perusteluihin palautetaan maininta, että määrärahaa saa käyttää myös rauhantyön järjestöjen avustuksiin.

että momentille 25.01.50 lisätään 300 000 euroa Pakolaisneuvonta ry:n toiminnan tukemiseen ja

että momentille 25.01.50 lisätään 200 000 euroa Rikosuhripäivystykselle lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseen ja todistajantukitoiminnan jatkamiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja varmistaa, että Suomi jatkaa aktiivista rauhantyötä, uskontojen välistä vuoropuhelua, kiusaamisen ja väkivallan vastaista työtä ja tukea sitä tekeville rauhanjärjestöille.

20. Ulosotto

01. Ulosottolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaa talous aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle. Veroja ja veroluonteisia maksuja jää puuttumaan vähintään usein satojen miljoonien eurojen edestä.

Tuloksellisen toiminnan kannalta olennaista on turvata kaikkien harmaan talouden torjuntaan osallistuvien tahojen, kuten Tullin, Verohallinnon, poliisin ja Ulosottolaitoksen, resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.20.01 lisätään 5 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kannamme huolta siitä, kuinka vankipaikkamäärän haasteet saadaan ratkaistuksi. Vankilarakentaminen vaatii taloudellisten resurssien lisäksi aikaa, mikä on syytä huomioida ratkaisuihin päättäessä. Myös henkilöstön saatavuuteen ja riittäviin henkilöresursseihin tulee kiinnittää huomiota niin henkilöstön työhyvinvoinnin kuin vankilaturvallisuuden varmistamiseksi. Pidämme tärkeänä, että syyt vankien määrän taustalla selvitetään.

Rikosseuraamusviraston tulee jatkaa yhteistyötä Metsähallituksen luontopalveluiden kanssa niin, että vankityötä hyödynnetään kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden retkeilyra-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

kenteiden rakentamisessa, huollossa ja muussa vastaavassa työssä. Työ edistää vankien kuntoutumista ja lisää luontopalvelujen mahdollisuuksia retkeilyinfran ylläpidossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön jatkamisen Metsähallituksen luontopalveluiden kanssa niin, että vankityötä hyödynnetään kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden retkeilyrakenteiden rakentamisessa, huollossa ja muussa vastaavassa työssä.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus esittää sisäministeriön pääluokkaan yhteensä 2,2 mrd. euroa, joka on noin 356,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Vähennykset aiheutuvat lähinnä kertaluonteisten lisäysten poistosta, maahanmuuton määrärahojen alentamisesta sekä hallituksen linjaamista säästöistä. Suurimmat lisäykset esitetään poliisille ja Rajavartiolaitokselle. Rahoitusta maahanmuuton lupaprosesseihin tulisi leikkausten sijaan vahvistaa ja poliisin, pelastuslaitosten, Hätäkeskuslaitoksen ja Rajavartiolaitoksen riittävistä resursseista pitää huolta jatkossakin.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläinsuojelulain ja eläinten kaltoinkohtelun valvontaan liittyy merkittäviä puutteita. Tarkastuksia tiloilla tekevien valvontaeläinlääkärien resurssit ovat puutteelliset ja eläinlääkäreiden työkuorma valtava.

Eläimillä on oikeus hyvinvointiin ja arvokkaaseen kohteluun. Eläinsuojelupoliisin toiminnan laajentaminen olisi askel oikeaan suuntaan. Poliisin resurssien ohjaaminen eläinsuojelupoliisitoiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen eri alueille on ensiarvoisen tärkeään sujuvan ja tuloksellisen eläinsuojelun turvaamiseksi ja eläinten kärsimyksen vähentämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin eläinsuojeluun ja eläinoikeusrikoksiin keskittyvän poliisitoiminnan laajentamiseksi koko valtakunnan tasolle.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 75,2 milj. euroa, joka on noin 8,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahasta 10,0 milj. euroa aiheutuu uuden toimitilan ICT-varustautumiseen osoitetun määrärahan uudelleenbudjetoinnista. Hanke viivästyí ja vastaava määräraha vähennettiin momentilta vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa. Suojelupoliisin taloudellinen tilanne on haastava, koska suorituskyvyn ylläpito ja viime vuosina lisääntyneiden tehtävien edellyttämä henkilöstömäärä sekä kustannustason nousu vaativat määrärahalisäyksiä. Lisäkustannuksia aiheutuu myös mm. Nato-yhteistoiminnasta, toimitilahankkeen viivästyksestä ja sen tulevista käyttömenoista. Suojelupoliisin riittävä rahoitus tulee pikaisesti turvata aikana, jolloin moninainen hybridivaikuttaminen lisääntyy.

20. Rajavartiolaitos

Momentille esitetään noin 312,7 milj. euroa, joka on noin 21,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarvioesityksessä. Vähennykset aiheutuvat mm. määräaikaisten lisäysten poistoista, joista merkittävin on vuosille 2023—2024 myönnetty valmiuspaketti (29,6 milj. euroa). Yhdessä tuottavuustoimenpiteiden ja toimintamenoäästöjen (2,8 milj. euroa) kanssa vähennys aiheuttaa toiminnan merkittävän sopeuttamistarpeen tilanteessa, jossa toimintaympäristö edellyttää rajaturvallisuuden riittävää resursointia ja suorituskykyä. Rajavartiolaitoksen riittävät resurssit turvallisuuden vahvistamiseen pitää turvata.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Momentille esitetään noin 2,4 milj. euroa, joka on lähes puolta vähemmän kuin vuonna 2024. Rahoituksella vahvistetaan hyvinvointialueiden vastuulla olevan pelastustoimen kykyä toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhtenä kokonaisuutena. Suuri huoli on siitä, että pelastustoimen yleiskatteellinen rahoitus ei toteudu asetettujen kriteerien mukaisesti hyvinvointialueilla, ja onkin tarpeellista, että sisäministeriö seuraa tarkasti pelastustoimelle alueilla osoitettuja resursseja. Tarvittaessa tilanteeseen on puututtava.

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Saadun selvityksen mukaan Hätäkeskuslaitos ei tule saavuttamaan sille asetettua 630 henkilötyövuoden tavoitetta nykyisillä koulutusmäärillä, koska henkilöstön poistuma on ollut arvioitua suurempi. Vuosittain toteutettavan kahden hätäkeskuspäivystäjäkurssin vahvuus tulisi nostaa 24:stä 30 opiskelijaan.

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomea vaivaa pelastajapula, ja se näkyy jo pelastustoimen arjessa. Pelastuslaitoksilla on haasteita uuden henkilöstön rekrytoinnissa, ja paikoin palvelutaso ei ole enää lain edellyttämällä tasolla.

Pelastajapula voidaan ratkaista ainoastaan pelastajien koulutusmäärän kasvattamisella. Pelastajapulaan vastaaminen on perusteltua myös varautumisen kannalta. Kriittisillä toiminnoilla, kuten

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

pelastustoimella, on oltava riittävät materiaaliset edellytykset ja osaaminen tehtävien hoitamiseen kaikissa oloissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 lisätään 4 500 000 euroa pelastajakoulutettavien sekä hätäkeskuspäivystäjien määrän kasvattamiseen tarvetta vastaavalle tasolle.

40. Maahanmuutto

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomi tarvitsee maahanmuuttoa. Suomen väestö ikääntyy ja työvoimapula kasvaa. Pula työvoimasta uhkaa niin yritystoiminnan edellytyksiä kuin hyvinvointipalveluiden turvaamista Suomessa.

Kasvavalla työhön johtavalla maahanmuutolla olisi merkittävä vaikutus niin talouden suotuisalle kehitykselle kuin julkisen talouden kestävyydelle. Työhön johtava maahanmuutto ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivisia toimia. Nyt Orpon hallitus liikkuu täysin päinvastaiseen suuntaan.

Maahanmuuttajien kotoutumista on tuettava ja paperittomuuden aiheuttamaa osattomuutta on vähennettävä. On tärkeää, että täällä asuvat ovat aidosti osa yhteiskuntaa, voivat opiskella, työllistyä ja kokea olevansa tervetulleita.

Samalla on luotava enemmän laillisia reittejä hakea turvaa. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on yksi tärkeimmistä ja tehokkaimmista tavoista auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä, esimerkiksi lapsia, nuoria ja vähemmistöön kuuluvia henkilöitä. Samalla se on tehokas keino auttaa maita, joihin kohdistuu suurin tulijoiden paine.

Työhön johtavaa maahanmuuttoa jarruttavista hankkeista ja pakolaiskiintiön laskemisesta historiallisen alas tulee luopua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.01 lisätään 650 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen ja

että momentille 26.40.01 lisätään 5 000 000 euroa oleskelulupien ja kansalaisuushakemusten käsittelyyn työperäisen maahanmuuton vauhdittamiseksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja peruu maahanmuuttoa jarruttavat haitalliset esitykset.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Aseelliset konfliktit, väkivaltaisuuDET ja ympäristökriisit pakottavat ihmiset hakemaan turvaa muualta. Pakolaisten määrä on tällä hetkellä maailmassa korkeampi kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen.

Laillisia maahantuloreittejä, kuten pakolaiskiintiötä, tulisikin vahvistaa. Laillisia maahantuloreittejä vahvistamalla voidaan samalla torjua rikollisuutta, kuten ihmiskauppaa ja salakuljetusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 1 900 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä ovat Suomen itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin sekä suomalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaaminen. Naton jäsenmaana Suomi ylläpitää uskottavaa puolustuskykyä kaikissa olosuhteissa sekä varautuu tukemaan muita Nato-jäsenmaita velvollisuuksiensa mukaisesti.

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään noin 6,5 mrd. euroa, joka on noin 534,196 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu lähinnä F-35-hävittäjähankinnan maksuprofiilin muutoksesta (251 milj. euroa), hinta- ja kustannustasotarkistuksista (286 milj. euroa) ja Naton läsnäolosta Suomessa (67 milj. euroa). Hallituksen linjaamia säästötoimenpiteitä hallinnonalalle kohdistetaan noin 22 milj. euroa. Puolustusmenojen osuuden bruttokansantuotteesta arvioidaan olevan noin 2,5 prosenttia. Saadun selvityksen mukaan puolustusmenojen osuuden ennakoitaan säilyvän Naton suositusten mukaisesti yli 2 prosentin tasolla koko kehyskauden. Naton jäsenmaat ovat myös sitoutuneet käyttämään 20 prosenttia puolustusbudjetistaan materiaalihankintoihin. Suomi ylittää reilusti myös tämän tavoitteen.

Riittävä ja osaava henkilöstö on Puolustusvoimien suorituskyvyn edellytys materiaalisen valmiuden ohella. Puolustusvoimien henkilöstön työssäjaksamisen haasteet ovat olleet esillä jo usean vuoden ajan työtehtävien kasvaneiden vaatimusten ja laajenemisen myötä.

Reserviläisten omaehtoisella toiminnalla on keskeinen rooli reservin sotilasosaamisen ja toimintakyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Puolustustahdon säilyttämiseksi on asepalvelusta uudistettava tasa-arvoiseen suuntaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

On tärkeää, että puolustushallinto suunnittelee ja valmistautuu jatkamaan Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea. Edelleen on myös välttämätöntä, että Ukrainalle luovutettu suorituskyky korvataan täysimääräisesti puolustushallinnolle. Euroopan rauhanrahasto (EPF) on tehnyt päätöksiä Suomen luovuttaman materiaalituen takaisinmaksuista yhteensä noin 222 milj. euroa. Hallituksen linjaus siitä, että Ukrainalle luovutetun materiaalin korvaaminen ei vähennä Puolustusvoimille muutoin linjattua määrärahatasoa, on kannatettava.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Suomessa on hälyttävän vähän kilpailua hankinnoissa, vaikka julkinen sektori hankkii tavaroita ja palveluja vuosittain yli 40 miljardilla eurolla. Hankinnoista tulisi hakea kustannustehokkuutta siten, että se hyödyttää myös pieniä yrityksiä. Hankintoja kannattaa jakaa pienempiin kokonaisuuksiin sekä lisätä ns. innovatiivisia hankintoja, joissa esimerkiksi hankitaan tietyn toiminnan tai tavaran sijasta tiettyjä tuloksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin julkisten hankintojen kustannustehokkuuden parantamiseksi lisäämällä kilpailua, kehittämällä julkisia hankintoja tietopohjaisesti sekä edistämällä hankintoihin liittyvää osaamista.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat keskeisiä ihmisten hyvinvoinnin ja elämänlaadun kannalta. Palveluiden ydin on siinä, autetaanko ihmisiä ajoissa vai annetaanko ongelmien kasvaa hallitsemattomiksi. Panostukset hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja perusterveydenhuollon vahvistamiseen auttavat lyhentämään hoitajonoja ja hallitsemaan kustannuksia pitkällä aikavälillä. Näihin investoiminen on ratkaisevan tärkeää, jotta palvelut voivat vastata väestön tarpeisiin ja säilyttää taloudellisen kestävyuden.

Hyvinvointialueet ovat joutuneet toimimaan haastavassa tilanteessa, jossa koronakriisin vaikutukset, henkilöstöpula, väestön ikääntyminen ja kasvavat kustannukset vaikeuttavat palveluiden kehittämistä. Äkilliset leikkaukset eivät ratkaise näitä ongelmia, vaan voivat johtaa siihen, että

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

kalliimpien korjaavien palveluiden tarve kasvaa ja kustannukset lisääntyvät entisestään. Hyvinvointialueille onkin annettava riittävät resurssit, jotta ne voivat kehittää toimintaansa ja vastata kasvaviin haasteisiin.

Hallitus on omilla päätöksillään, kuten hoitotakuun heikentämisellä, lääkkeiden omavastuiden korottamisella ja asiakasmaksujen lisäämisellä, vaarantanut monien ihmisten pääsyn hoitoon. Nämä muutokset osuvat erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin ja vaikeuttavat yhdenvertaisten palveluiden toteutumista. Nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Hallituksen leikkaukset kohdistuvat voimakkaasti nuoriin, mikä lisää syrjäytymisen riskiä ja mielenterveysongelmia. Nuorten hyvinvointiin panostaminen on kuitenkin ratkaisevaa sekä inhimillisesti että taloudellisesti, sillä mielenterveysongelmien ja syrjäytymisen kustannukset ovat valtavia koko yhteiskunnalle.

Jokaisen on saatava tarvitsemansa hoito oikea-aikaisesti ja ilman syrjiviä esteitä. Tämä edellyttää hoidon jatkuvuuden parantamista, moniammatillisen yhteistyön kehittämistä ja ennalta ehkäisevien palveluiden vahvistamista. Terveystieteiden ammattilaisten hyvinvoinnista ja kohtuullisesta palkkakehityksestä huolehtiminen on yhtä tärkeää, sillä ilman motivoitunutta henkilöstöä palvelut eivät toimi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne ei johda lyhytnäköisiin leikkauksiin, jotka kasvattavat kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksen peruuttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen terapiatakuusta ensin nuorisolain mukaisesti kaikille alle 29-vuotiaille ja sen jälkeen laajentaa sen koskemaan kaikkia.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta hoitotakuu säilytetään 14 vuorokaudessa perusterveydenhuollossa ja kolmessa kuukaudessa suun terveydenhuollossa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla helpotetaan hyvinvointialueiden kykyä hillitä vuokralääkärikustannusten jyrkkää kasvua.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle esityksen lastensuojelun jälkihuollon ikärajan palauttamisesta 25 ikävuoteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen hyvinvointialueiden verotusoikeudesta, joka kannustaisi kustannustehokkuuteen ja vahvistaisi alueiden autonomiaa vaikuttavimpien hoitomuotojen hyödyntämisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen hyvinvointialueiden alijäämien kattamiseen varatun ajan pidentämisestä kahdella vuodella.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle viipymättä esityksen lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisen kelpoisuusehtojen palauttamiseksi siten, että tehtävässä voi toimia enintään vuoden ajan henkilö, jolla on yliopistossa sosiaalityön opiskelupaikka ja joka on suorittanut sosiaalityön perus- ja aineopinnot sekä käytännön harjoittelun.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja palauttaa iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen 0,65:een.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Kuntien peruspalveluiden valtionosuus koostuu pääasiassa varhaiskasvatus- ja perusopetusmenoista. Valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaaminen on käytännössä siis leikkaus opetuksesta ja varhaiskasvatuksesta, mikä vaikuttaa henkilöstön palkkaamiseen ja näin ryhmäkokojen suuruuteen. Kunnissa on jo nyt pula varhaiskasvatuksen ammattilaisista, ja indeksijäädetykset vievät tilannetta ainoastaan huonompaan suuntaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien indeksileikkausten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen, jolla turvataan lasten yhdenvertainen oikeus koulutukseen, erilaisten kuntien mahdollisuus vahvistaa elinvoimaisuuttaan sekä kasvavien kaupunkien kyky toteuttaa tarvittavia investointeja.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Maatalouden energiaveron palautus on energiaverotuki, jolla pyritään parantamaan maatalouden kannattavuutta. Vaikka tavoite on hyvä, on tuki tunnistettu useissa suomalaisissa selvityksissä ympäristölle haitalliseksi. Maatalouden päästöjä ja ympäristöhaittoja tulisi vähentää ripeästi, jotta Suomi voi saavuttaa ilmasto- ja luontotavoitteensa. Tästä syystä ehdotamme, että maatalouden energiaveron palautusta vähennetään 30 000 000 eurolla, kohdistuen vähennys fossiilisiin polttoaineisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin maatalouden energiaveron palautuksen karsimiseksi.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomen menestys on aina nojannut tasa-arvoiseen koulutukseen — siihen, että saamme kaikki mukaan. Koulutus on hyvinvointivaltion peruskivi, jonka kautta jokainen lapsi ja nuori saa tarvittavat välineet tavoitella unelmiaan.

Hallitus ei kuitenkaan tunnu tätä tunnistavan, vaan tekee koulutukseen merkittäviä leikkauksia. Erityisesti hallitus leikkaa opiskelijoiden toimeentulosta sekä ammatillisesta koulutuksesta. Merkittäviä leikkauksia kohdentuu myös opettajien täydennyskoulutukseen ja kuntien rahoitukseen. Lisäksi kiinnitämme huomiota siihen, että moni norminpuruksi verhoiltu toimi on käytännössä koulutusleikkaus. Hallitus ei myöskään tunnista kulttuurin ja luovien alojen potentiaalia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vihreät perui kaikki hallituksen koulutusleikkaukset. Samalla panostaisimme koulutukseen laajasti aina päiväkodeista yliopistoihin. Koulutustason nosto ja osaamisen kehittäminen on kriittistä tilanteessa, jossa väestö ikääntyy ja osaajapula riivaa koko maata.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja uudistaa aikuiskoulutustukea niin, että se kohdistuu vahvemmin työn ohella tapahtuvaan opiskeluun, työn ulkopuolella olevien työllistymistodennäköisyyksien kasvattamiseen sekä työttömyysriskien pienentämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppimisen tuen uudistuksen lisäpanostusten kohdentumista vuosittain sen osalta, miten ne kohdistuvat oppimisen tukeen eri kouluasteilla, ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin koulutukseen kohdistuvien leikkausten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin henkilöstön saatavuuden vahvistamiseksi oppilashuollon tehtävissä, erityisopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Opettajien täydennyskoulutus on ensiarvoisen tärkeää opettajien ja opetusalailla työskentelevien jatkuvalle osaamisen kehittämiselle sekä koulutuksen laadun ylläpitämiselle. Leikkaus vaarantaa sekä koulutuksen laadun että opettajien ammatillisen kehittymisen edellytykset, mikä voi heikentää oppimistuloksia ja koulutusjärjestelmän toimivuutta pitkällä aikavälillä.

Leikkausten konkreettiset vaikutukset ovatkin laajat ja pitkäkestoiset, ja niillä on vaikutuksia niin opettajien työssäjaksamiseen kuin oppimistuloksiinkin.

Leikkaukset uhkaavat opettajien mahdollisuutta ylläpitää ammattitaitoaan. Täydennyskoulutuksen puute heikentää opettajien kykyä vastata nykypäivän oppijoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin. Leikkauksella voi olla negatiivisia vaikutuksia opettajien työssäjaksamiseen ja sitoutumiseen. Jotta oppimistuloksia voidaan parantaa, on opettajien jatkuva osaamisen kehittäminen välttämätöntä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Samalla kyseessä on investointi aineettomaan pääomaan, kun osaamistaso nousee.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.01.02 lisätään 15 000 000 euroa Opetushallitukselle opettajien täydennyskoulutukseen sekä palautetaan momentin perusteluihin maininta, että määrärahaa saa käyttää opettajien täydennyskoulutukseen.

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Hallitus kuitenkin heikentää merkittävästi jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia. Hallituksen tekemät leikkaukset ammatilliseen koulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön yhdistettynä aiemmin lakkautetun aikuiskoulutustuen kanssa jopa estävät osalta aikuisista kouluttautumismahdollisuudet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.01.04 lisätään 10 000 000 euroa jatkuvan oppimisen riittävän tason varmistamiseksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa yhteistyössä korkeakoulujen kanssa tehtävän rahoitusmalliuudistuksen, jossa korkeakoulujen rahoituksessa erotettaisiin jatkuva oppiminen omakseen.

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Hallituksen esityksessä esitetään, että valtion rahoitusta evankelis-luterilaiselle kirkolle yhteiskunnallisiin tehtäviin vähennetään 19,6 miljoonaa euroa. Myönnettävää määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015, rahoituslaki) mukaiseen rahoitukseen. Rahoituslain mukaisina kirkon yhteiskunnallisina tehtävinä pidetään hautaustoimen, väestökirjanpidon ja kulttuurihistoriallisesti arvokaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyviä laissa säädettyjä tehtäviä. Vähennys liittyy esityksen mukaan kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen poistamiseen ja työttömyysvakuutusmaksujen alentamisesta aiheutuvaan kirkollisverotuottojen kasvuun. Kirkollisverotuottoja ei saa kirkkolain mukaan käyttää kuin seurakunnan, seurakuntayhtymän ja kirkon tehtävien rahoittamiseen. Saman kirkkolain mukaan näihin tehtäviin ei kuulu kirkon yhteiskunnallisia tehtäviä. Tämä leikkaus kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä tulee korjata.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa kirkon yhteiskunnallisten tehtävien, kuten hautaustoimen ja kulttuuriperinnön ylläpidon, riittävän rahoituksen.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vihreiden tavoite on, että Suomen jokainen päiväkotia ja koulu on maailman paras. Meidän tulee varmistaa, että jokainen oppilas tai opiskelija voi kouluttautua juuri niin pitkälle kuin hän itse toivoo ja haluaa.

Kuntatalouden tilanne on kokonaisuutena haastava ja eriytynyt. Ikäluokkien pieneneminen näkyy valtionosuuksissa, ja väestönmuutos haastaa opetuksen järjestämistä niin pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa kuin myös suurissa kaupungeissa, joskin eri syistä. Valiokunta toteaa, että siltä osin kuin perusopetuksen lisärahoitus kohdentuu kuntien peruspalveluiden valtionosuuteen, on rahoitus kunnille yleiskatteista ja kunnilla on harkintavalta rahoituksen kohdentamisessa. Näin ollen on tärkeää seurata sitä, että oppimisen tuen uudistus saadaan jalkautettua kunnissa ja kouluissa uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Myös vuosiviikkotuntimäärän kehitystä tulee seurata.

Päiväkodissa tai kouluissa muurataan joka päivä hyvinvointivaltion peruskiveä, jonka kautta jokainen lapsi ja nuori on saanut tarvittavat välineet tavoitella unelmiaan yhdessä muiden kanssa. On pettymys, ettei Orpon hallitus panosta lasten koulutuspolun alkuaan ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuteen. Juuri päiväkotia ja koulu voivat suojata ja kannatella lasta silloin, kun kotona on vaikeaa.

Leikkaamisen sijaan lisäisimme opettajia ja ohjaajia niihin kouluihin ja päiväkoteihin, joissa oppilaiden lähtökohdat ovat kaikkein vaikeimmat. Koulutuspolun alkua tulee vahvistaa turvaamalla kaksivuotisen esiopetuksen jatkoa ja kehittämällä 5—8-vuotiaiden esi- ja alkuopetusta kokonaisuutena ja varaamalla siihen 30 000 000 euroa. Lisäksi tulee parantaa varhaiskasvatuslaissa määritettyä henkilöstömitoitusta osapäiväisten lastenkin osalta ja varata siihen 39 000 000 euroa. Lisäksi on lisättävä englanninkielisten päivähoito- ja koulupaikkojen saatavuutta. Vihreät haluavat tehdä töitä sen eteen, että varhaiskasvatus on turvallinen ympäristö sekä lapsille että alan ammattilaisille kaikissa tilanteissa, kaikkialla Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.30 lisätään 30 000 000 euroa tasa-arvon edistämiseen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kaksivuotisen esiopetuksen jatkon varmistamiseksi sekä joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin varhaiskasvatuslaissa määritellyn henkilöstömitoituksen parantamiseksi, jotta mitoitus osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa olisi sama kuin kokopäiväisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin englanninkielisten päivähoito- ja koulu- paikkojen saatavuuden lisäämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja palauttaa velvoitteen laatia toimipaikkakohtaiset varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnitelmat sekä palauttaa kunnille näihin varatun rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja palauttaa velvoitteen laatia kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä palauttaa kunnille näihin varatun rahoituksen.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaa sivistystyö mahdollistaa avointen korkeakouluopintojen aloittamista usealla paikkakunnalla, joilla korkeakoulutarjontaa ei muuten olisi. Se vahvistaa esimerkiksi ikäihmisten liikkumista, torjuu yksinäisyyttä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Valiokunnan kuulemisessa on tuotu esille, että ukrainalaisten koulutuksessa kysyntä on ollut selvästi suurempaa kuin mihin rahoitus riittää. Erityisesti vuonna 2023 koulutusta toteutettiin talousarviorahoitusta enemmän, mikä on tuottanut rahoitusvajetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 19 000 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Hallituksen lupaama koulutuksen erityissuojelu on epäonnistunut erityisesti ammatillisen koulutuksen osalta. Hallitus on leikkaamassa 120 miljoonaa euroa ammatillisesta koulutuksesta. Opetusalan ammattijärjestö OAJ on laskenut, että 120 miljoonan euron säästö tarkoittaisi laskennallisesti 1 600 opettajan tehtävän lakkauttamista.

Hallitus väittää kohdentavansa leikkaukset aikuisiin, joilla on jo tutkinto, mutta oppivelvollisten ja aikuisopiskelijoiden ollessa samassa opetuksessa on kohdennus vain aikuisopiskelijoihin käytännössä mahdoton. Leikkaukset tulevatkin väistämättä vaikuttamaan kaikkeen ammatillisen koulutuksen laatuun.

Hallituksen leikkaus ammatilliseen koulutukseen tulisi perua ja ammatillisen koulutuksen ohjausta ja rahoitusta uudistettaessa muin keinoin vahvistaa täydennys- ja lisäkoulutusta tarvitsevien henkilöiden mahdollisuutta suorittaa vain osatutkintoja. Iso tekijä aikuisten osaamisen päivittämisessä ja osaamisen vahvistamisessa ilman uuden tutkinnon suorittamista olisi myös työnantajien nykyistä suurempi avoimuus taitojen ja osaamisen osoittamiselle muutenkin kuin tutkintona. Tämä helpottaisi myös maahanmuuttaneiden pääsyä työelämään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja peruu kaikki ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset.

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ammatillisen koulutuksen leikkausten toteutuneet kohdennukset sekä arvioi leikkausten vaikutuksia erikseen oppivelvollisiin ja jatkuvaan oppimiseen ja ryhtyy tarvittaviin korjaustoimiin.

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Lukioiden rahoitukseen kohdistuu ensi vuonnakin yli 100 miljoonan euron leikkaus, kun lukioiden ns. rahoitusleikkuriin ei kosketa. Hallituksen talousarvioesitys eikä liioin hallitusohjelma huomioi korjaustarvetta. Leikkuri on säädetty yli kymmenen vuotta sitten lakiin väliaikaiseksi muutokseksi. Tehtävän vähennyksen vuoksi lukiokoulutuksen rahoitus ei vastaa sen todellisia toteutuneita kustannuksia.

Leikkurista aiheutuva rahoitusvaje näkyy lukioiden arjessa muun muassa opintotarjonnan supistumisena, ryhmäkokojen kasvuna, oppimisen tuen puutteena, opiskelijoiden oireiluna ja opetuksen laadun heikentymisenä. Nämä puutteet heijastuvat myös jatko-opintoihin opiskelijoiden valmiuksien heikentyessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja käynnistää lukioiden rahoituksen korjaamisen kasvupolulle suhteessa opiskelijamääriin.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Osaajapula ei ratkea ilman panostuksia koulutukseen. Olemme jäljessä niin pohjoismaisista verrokeistamme kuin kansallisista tavoitteistamme nostaa koulutustasoa. Koulutus on myös tärkeä työkalu tuottavuuden kasvattamisessa. Orpon hallituksen koulutusleikkaukset vievät Suomea väärään suuntaan, eikä niitä siksi tule hyväksyä.

Hallitus lisää korkeakoulujen aloituspaikkoja tarpeellisille aloille muun muassa varhaiskasvatukseen ja lääketieteeseen. Koulutusasteen nostamiseksi selonteossa tavoitteeksi asetettuun 50 prosenttia väestöstä tai tarpeelliseksi arvioituun 60 prosenttia tarvitaan kuitenkin merkittävä määrä lisää aloituspaikkoja. Puutealoja ovat esimerkiksi koulupsykologit ja erityisopettajat sekä luonnontieteiden opettajat.

Täyskatteellinen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksu tulee korkeakoulujen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön omien arvioiden mukaan vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toivottua tulovirtaa tai riittävää osaajien määrän kasvua ei ole realistisesti odotettavissa. Maksuista ennakoitujen tuotot ovat spekulatiivisia ja johtavat todennäköisesti rahoituksen ja siten myös toiminnan vähenemiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.50 lisätään 20 000 000 euroa korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus suuntaa TKI-panostuksista nykyistä suuremman osan perustutkimuksen vahvistamiseen ja tiedeperustaisen innovaatiotoiminnan ja ekosysteemien tukemiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin avoimen korkeakoulutuksen maksujen tason pienentämiseksi ja EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksujen poistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee opintosetelimallin avoimeen korkeakoulutukseen niille nuorille, jotka ovat jääneet ilman opiskelupaikkaa lukion päättymisen jälkeen.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Harjoittelu on monille opiskelijoille ensimmäinen konkreettinen kosketus työelämään. On paitsi opiskelijan myös yhteiskunnan kannalta tärkeää, että harjoittelun aikana saa monipuolisen ja tarvittavan tuen. Alimitoitettu harjoittelukorvaus johtaa ohjauksen ja tuen supistamiseen, millä on vaikutuksia sote-alan houkuttelevuuteen. Sote-henkilöstöpulan vallitessa meillä ei ole varaa huonoihin harjoittelukokemuksiin ja puutteelliseen ohjaukseen ja osaamisen kertymiseen, sillä se voi osaltaan johtaa alan vaihtamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin sote-harjoittelukorvausten kasvattamiseksi.

70. Opintotuki

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Hallitus on esittänyt muiden kuin lasta huoltavien opiskelijoiden siirtämistä yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Tavoitteena on ollut uudistaa asumislisä yhteisasumista suosivaksi ja taloudellisesti houkuttelevaksi. Opintotuen asumislisä on riippuvainen opiskelijan opintojen edistymisestä eikä sitä saa kesän ajalta. Tämän esityksen lisäksi hallitus on jäädyttänyt opintotuen indeksikorotukset sekä kasvattanut opintolainan maksimimäärää 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa.

Siirron seurauksena opiskelijoiden asumisen tuki pienenee 98 euroa kuukaudessa. Otettaessa huomioon myös vuonna 2024 tehty asumislisän leikkaus on ero opiskelijan toimeentulossa jopa 170 euroa kuukaudessa vuoteen 2023 verrattuna. Kun lisäksi huomioidaan opintorahan indeksijäädytys, on yhteisvaikutus yksin asuvalla täysi-ikäisellä opiskelijalla kuukaudessa 200 euroa vuonna 2027.

Joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii ahdistuksen ja masennuksen oireista. Opiskelijoilla psyykkisiä oireita ja kuormittuneisuutta näkyi suhteessa enemmän kuin koko aikuisväestössä. Noin viidennes opiskelijoista ilmoitti toimeentulonsa olleen erittäin niukka ja epävarma viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Viimeisen vuoden aikana neljännes ilmoitti pelänneensä ruoan loppuvan rahanpuutteen vuoksi ja lähes joka viides opiskelija kertoi tinkineensä lääkkeiden ostosta. Nyt ei ole oikea aika leikata opiskelijoiden toimeentulosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opintorahan korottamiseksi, opintotuen lainapainotteisuuden vähentämiseksi ja opintotuen kehittämiseksi siten, että se mahdollistaa täysipäiväisen opiskelun.

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opiskelijoiden asumistukileikkausten perumiseksi ja opiskelijoiden siirtämiseksi takaisin yleisen asumistuen piiriin.

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Osana hallituksen koulutusleikkauksia hallitus on myös karsimassa koulumatkatukea. Hallitus on leikkaamassa koulumatkatuesta 4 miljoonaa euroa ja rajaamassa sen ainoastaan maksuttoman koulutuksen opiskelijoille.

Koulumatkatuen rajaaminen vain maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille tulee lisäämään esteitä maksuttomuuden ulkopuolelle jäävien kouluttautumiselle ja heikentämään entisestään heidän työmarkkina-asemaansa.

Nyt osa joutuu käyttämään opintotukea kodin ja oppilaitoksen välisistä matkoista aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Opintotuen ensisijainen tarkoitus olisi kuitenkin turvata opiskelijan toimeentulo ja mahdollisuus täysipäiväiseen opiskeluun.

Esitetty uudistus heikentää koulutuksen saatavuutta ja lisää nuorten syrjäytymisriskiä. Vihreiden mielestä koulutusleikkauksia ei tulisi hyväksyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin koulumatkatuen rahoituksen palauttamiseksi.

80. Taide ja kulttuuri

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteella ja kulttuurilla on suomalaisessa yhteiskunnassa merkittävä rooli. Luovien alojen ja kulttuurin merkitys on Suomen tulevaisuuden kannalta keskeinen, sillä ne synnyttävät innovaatioita ja yrityksiä, luovat uutta ja synnyttävät uusia osaajia. Suomessa luovat alat työllistävät jo nyt yli 120 000 ihmistä, joista liki kolmannes on yrittäjiä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Orpon hallituksen leikkaukset vaarantavat suomalaisen taiteen ja kulttuurin elinvoiman, sen saavutettavuuden ja edellytykset kehittyä. Alemman arvonlisäverokannan nousun myötä yhä useamman lapsen, nuoren ja heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevan pääsy kulttuuripalveluiden pääsyyn vaikeutuu kohtuuttomasti. Vihreät vaatii, että taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvat leikkaukset perutaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.31 lisätään 10 892 000 euroa valtionavustussäästön perumiseksi ja
että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin selkeän ja kunnianhimoisen luovien alojen viennin kasvutavoitteen valmistelemiseksi ja laatii polun sen saavuttamiseksi.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus kohdistaa leikkauksen yksityisen kopioinnin hyvitykseen. Hyvitysmaksun leikkaaminen tarkoittaa sitä, että audiovisuaalisen alan tekijöiden tekijänoikeuskorvaukset tulevat olemaan tulevaisuudessa pienempiä. Kun hallitus kohdistaa kulttuuriin useita muitakin leikkauksia, on selvää, että yksityisen kopioinnin hyvityksen leikkaus tulisi perua.

Luovan alan toimintaan ja kirjallisuuden tekijöiden tuloihin kohdistetaan nyt vähennyksiä monesta suunnasta. Hallitus on korottamassa myös kirjallisuutta ja lainauskorvausta koskevaa arvonlisäverokantaa, ja siten vähentämässä kirjailijoiden tuloja omasta työstään. Lisäksi valtion erikoiskirjasto Celiassa kirjallisuuden striimaus toimii edelleen ilmaisen käytön periaatteella, ja päätös CD-äänikirjalainojen lakkauttamisesta vuonna 2025 siirtää lähes kaikki loputkin lainat pois korvauksen piiristä.

Tekijöiden oikeuksien kunnioittamisen hinta ja lisäbudjetin tarve on nykyisellä korvaustasolla ainoastaan noin 360 000 euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.41 lisätään 5 500 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee Celia-kirjaston striimauksen korvaukset kirjailijoille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamiin avustuksiin kohdentuu myös 6,5 miljoonan euron leikkaus, joka koskee taide- ja kulttuurialan valtakunnallisia yhteisöjä, kulttuuritilojen investointeja, elokuvan, audiovisuaalisen kulttuurin ja luovien sisältöjen edistämistä sekä kansainvälistä yhteistyötä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua ja museota. Esimerkiksi Museoviraston määrärahat museo- ja kulttuuriperintöalan järjestöille vähenevät 90 000 euroa.

Nämä leikkaukset ovat kova isku alalle, joka kuitenkin lisää ihmisten hyvinvointia, ylläpitää huoltovarmuutta sekä säilyttää kulttuuriperintöä. Vihreiden mielestä leikkaukset tulisi perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 6 536 000 euroa valtionavustussäästön perumiseksi ja
että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin taidetestaajatoiminnan kasvattamiseksi ja laajentamiseksi.

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Ilman taiteilijan työtä ei ole myöskään taidetta: taiteellinen työskentely on kaiken taiteen, kulttuurin ja luovien alojen perusta. Valtion tärkeimpiä tapoja tukea taidetta on mahdollistaa taiteilijoiden kokopäiväinen taiteellinen työskentely. Taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisen kannalta valtion taiteilija-apuraha on keskeisin tukimuoto, ja sen taiteilijaa työllistävä vaikutus on välitön.

Taideneuvosto on ehdottanut, että valtion taiteilija-apurahojen määrää nostettaisiin sadalla. Tämä vahvistaisi erityisesti nuorten taiteilijoiden toimintamahdollisuuksia sekä varmistaisi taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta myös tulevaisuudessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.51 lisätään 2 500 000 euroa taiteilija-apurahojen määrän lisäämiseen sadalla.

90. Liikuntatoimi

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus kohdistaa liikuntaan merkittäviä leikkauksia. Liikkumattomuus maksaa vuosittain yli 3 miljardia euroa, ja väestön liian vähäinen liikkuminen onkin yksi keskeisistä suomalaisen yhteiskunnan haasteista jo nyt ja kasvaa vielä tulevaisuudessa jopa kaksinkertaiseksi. Lapsista ja nuo-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

rista vain noin kolmannes, aikuisista neljännes ja ikäihmisistä harvempi kuin joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi.

Liikuntaan kohdistuvat leikkaukset ovatkin leikkauksia ennaltaehkäisystä. Tästä syystä liikuntaan kohdistuvat leikkaukset tulisi perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.51 lisätään yhteensä 9 741 000 euroa liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistämisen valtionavustussäästön perumiseksi.

91. Nuorisotyö

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Nuorisotyössä tehdään korvaamattoman tärkeää työtä hyvin pienillä resursseilla. Juuri nuorisotyöntekijä voi olla monelle se ensimmäinen turvallinen ja luotettava aikuinen. Erityisesti etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoria, joita ei välttämättä muilla keinoin tavoiteta.

Ehdotamme, että hallituksen leikkaukset nuorilta perutaan ja että etsivää nuorisotyötä, työpajatoimintaa ja nuorten syrjäytymisen vastaista työtä vahvistetaan. Tämä pitää sisällään myös esimerkiksi kulttuurikasvatustyötä segregaatiosta kärsivillä alueilla sekä kotoutumista ja osallisuutta tukevan nuorisotyön vahvistamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 8 500 000 euroa etsivään nuorisotyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSHALLINNONALA

Maataloudella on keskeinen rooli Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ekologisesti kestävä ruoantuotanto on avain myös ruokaturvan parantamiseen. Maataloutta on uudistettava, jotta se olisi kestävä sekä ympäristön että tuottajien kannalta. On tärkeää, että Suomi tekee vaikuttamistyötä ekologisen maatalouden puolesta paitsi Suomessa myös EU:n tasolla.

Tärkein keino maatalouden ekologisen kestävyysparantamiseen on siirtyä lihantuotannosta entistä enemmän kasvipohjaiseen ruoantuotantoon ja täten helpottaa ihmisten mahdollisuutta tehdä arjessaan kestävämpiä valintoja. Eläinperäisten tuotteiden kulutus on puolitettava vuoteen 2030 mennessä.

Suomella on mahdollisuus luoda kasvua kasvipohjaisesta ruoantuotannosta ja viennistä, mutta se vaatii paitsi ajattelutavan myös tukipolitiikan muutosta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Myös eläinten oikeuksia on vahvistettava määrätietoisesti.

Maataloudessa on paljon mahdollisuuksia erilaisissa ilmastoratkaisuissa. Esimerkiksi turvepeltojen ilmastotoimet ovat yksi kaikkein tehokkaimmista ilmastotoimista. Suomessa on myös käyttämättömiä turvepeltoja, joiden päästöjä saataisiin laskettua vettämällä pellot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset avustuksesta, jolla tuetaan turvepelloilla toteutettavia pohjaveden pinnan korotukseen liittyviä kosteikkojen ja kosteikkoviljelyn kehittämis-, kokeilu- ja investointihankkeita.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että maatalouden kestävyysmurrosta vauhditetaan investoimalla kotimaiseen kasvipohjaiseen ruoantuotantoon koko arvoketjun osalta.

10. Maaseudun kehittäminen

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Turkistarhaus aiheuttaa turkiseläimille laajaa, tarpeetonta kärsimystä. Turkistarhoilla eläimet elävät pienissä häkeissä vailla mahdollisuutta lajityypilliseen käyttäytymiseen. Tarhauksen seurauksena eläimille kehittyy sairauksia ja käyttäytymisen häiriöitä.

Turkistarhat aiheuttavat myös terveysturvallisen riskin. Asiantuntijat ovat toistuvasti varoittaneet, että turkistarhat aiheuttavat merkittävän riskin uusien epidemioiden ja pandemioiden syntymiselle.

Tämän lisäksi turkistarhaus on suurissa ongelmissa kannattavuuden kanssa. Turkisalan loppuminen Suomessa on turkisten laskevan kysynnän ja eläinten oikeuksien kannatuksen vuoksi joka tapauksessa edessä tulevaisuudessa. Turkistarhauksen hallittu alasajo tulisikin aloittaa mahdollisimman pian.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä eduskunnalle esityksen turkistarhauksen kieltämisestä ja hallitusta alasajosta sekä turkistarhaajille suunnatusta luopumistuesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläimet eivät voi osallistua itse suoraan niiden hyvinvointiin vaikuttavien päätösten tekemiseen ja siitä käytävään keskusteluun. Siksi tarvitaan eläinsuojeluvaltuutettua, joka tarkastelee yhteiskuntaa eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta ja ottaa siihen tästä näkökulmasta kantaa. Eläinten suojelun ja hyvinvoinnin edistämisen jatkuvuus ja ennakoitavuus edellyttävät, että eläinsuojeluvaltuutetun virka on pysyvä ja että toiminnalle varataan vuosittain riittävät resurssit.

Eläinsuojeluvaltuutetun tehtävänä olisi edistää ja parantaa eläinten hyvinvointia seurannan, aloitteiden, ehdotusten, lausuntojen ja muun vaikuttamisen keinoin. Tehtävään kuuluisi myös tukea ja edistää eläinten hyvinvointiin liittyvien eri toimijoiden välistä yhteistyötä eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi sekä osallistua tehtävään liittyvien eri neuvottelukuntien ja työryhmien työskentelyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus luo eläinsuojeluvaltuutetun viran ja tekee siitä pysyvän.

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Maatalouden uudistaminen edellyttää merkittäviä muutoksia maataloustukiin. Tukijärjestelmää on uudistettava siten, että tuet ohjaavat ja kannustavat ruoantuotannon ohella ilmasto- ja ravinnepäästöjen vähentämiseen, hiilen sidontaan sekä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen.

Keskeinen keino maatalouden ekologisen kestävyysparantamiseen on siirtyminen entistä enemmän kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Tavoitteeksi on asetettava eläinperäisten tuotteiden kulutuksen vähintään puolittaminen vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin siipikarja- ja sikatilojen tukien, yleisen pinta-alatuen sekä muiden eläintuotannon tukien karsimiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kasvuohjelman suomalaisen puhtaan kasvipohjaisen ruoan potentiaalin hyödyntämiseksi sekä pitkän aikavälin strategian kotimaisen ruoantuotannon uudistamiseksi ympäristön ja tuottajien kannalta kestäväksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonhaittakorvaus on ympäristölle haitallinen tuki, sillä se ylläpitää tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ja täten lisää ilmastopäästöjä. Luonnonhaittakorvauksia tulisi vähentää ja säästytävä raha kohdentaa esimerkiksi kosteikkoviljelyyn. Ehdotamme, että luonnonhaittakorvausta vähennetään 30 000 000 eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ylläpitävien ja ilmastopäästöjä lisäävien luonnonhaittakorvausten karsimiseksi.

40. Luonnonvaratalous

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Suuri osa Suomen uhanalaisista kalalajeista on riippuvaisia vaellusesteettömistä virtavesistä. Kansallisella vaelluskalaohjelmalla (NOUSU) parannetaan vaelluskalakantojen elinolosuhteita ja pyritään palauttamaan vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä Suomen virtaavissa vesissä. Vaelluskalojen elinympäristöjen parantaminen on hyödyllistä koko ekosysteemin sekä alueiden elinvoimaisuuden kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.31 lisätään 5 000 000 euroa kansalliseen vaelluskalaohjelmaan (NOUSU).

44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Suomen hiilinielujen taso on romahtanut ja metsäluonnon tila on heikentynyt. Molempien ilmiöiden taustalla on ihmisen toiminta ja liian suuri metsien käyttö eli hakkuut. Jotta hiilinieluja ja metsäluontoa voitaisiin elvyttää, tarvitaan sekä lisäpanostuksia metsien suojeluun että hakkuutason laskua. Metsien suojelussa Metso-ohjelma on tuottanut hyviä tuloksia. Yksi toimiva tapa puolestaan laskea hakkuita ja vähentää metsien ylikäyttöä on vähentää puuntuotannon tukia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.44 lisätään 5 000 000 euroa Metso-ohjelmaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin liian suurien hakkuitten ylläpitävien puuntuotannon tukien karsimiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomalaisen luonnon tila on heikentynyt. Tämä näkyy kaikkialla, mutta voimakkaasti myös suomalaisissa metsissä. Suomen metsäluonnon luontotyypeistä uhanalaisia on hälyttävät 76 prosenttia. Ilman merkittäviä lisäpanostuksia Suomi ei tule saavuttamaan tavoitteitaan pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupeneminen vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 20 000 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmiin.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Kun Metka-rahoja vähennetään, kevenee myös Metsäkeskuksen hallinnollinen taakka. Tästä syystä Metsäkeskuksen toiminnan avustuksia voidaan vähentää säästötoimenpiteenä. Vastaavasti Metso- ja Helmi-ohjelmiin tarvittavat lisäpanostukset edellyttävät lisää resurssia myös Metsäkeskuksen osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.46 lisätään 2 280 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon ja

että momentilta 30.40.46 vähennetään 4 000 000 euroa Metsäkeskuksen muusta kuin Metso- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanosta.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen romahtaneen hiilinielun elvyttämiseksi tarvitaan nopeita toimenpiteitä. Yksi toimenpide on lisätä metsien kasvua joutomailla.

Joutomaiden metsän kasvua tukemalla hiiltä saadaan sidottua alueilla, joilla sitä ei muuten tapahtuisi samalla tasolla. Suurin osa joutoalueista on käytöstä poistuneita peltoja. Niistä noin kolme neljäsosaa sijaitsee kivennäismailla ja neljäsosa turvemailla. Suurin ilmastohyöty saavutetaan metsittämällä turvemaapohjaisia peltoja ja entisiä turvetuotantoalueita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.47 lisätään 5 000 000 euroa joutomaiden metsitykseen.

64. Metsähallitus

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on hallituskauden aikana leikannut voimakkaasti retkeilyn rahoituksesta. Ulkoilu ja retkeily ovat lisänneet voimakkaasti suosiotaan viime vuosina, ja siksi retkeilyalueiden palveluiden

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

kehittäminen on tarpeen. Laskeva rahoitus heikentää retkeilyn mahdollisuuksia ja lisää kulutusta niillä alueilla, joilla palveluita voidaan ylläpitää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.64.50 lisätään 1 400 000 euroa retkeilyalueiden matkailupalvelujen kehittämiseen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomi tavoittelee liikenteen päästöjen puolittamista vuoteen 2030 mennessä. Liikenteen päästöt eivät ole viimeisten vuosien aikana merkittävästi laskeneet. Liikenne on Suomessa suuri päästölähte, ja tällä hetkellä hallituksen politiikalla päästövähennystavoitteet karkaavat yhä kauemmas.

Samalla liikkuminen on yksi ihmisten perusoikeuksista. Ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvissä päätöksissä on välttämätöntä huolehtia siitä, että siirtymä on reilu ja että taakka ei koidu kenellekään kohtuuttomaksi kantaa. Kaikilla tulee olla mahdollisuus liikkua esimerkiksi työpaikalle sekä vapaa-ajan harrastuksiin sujuvasti ja ympäristön kannalta kestävästi. Liikenneköyhyys on Suomessa aito ongelma, johon tulee puuttua.

Jotta yhä useammalla olisi aito mahdollisuus valita polttomoottoriautoa kestävämpi liikkumisen muoto, sähköauton hankintaa kannattaa yhä tukea ja sähköisen liikenteen latausverkkoa on kehitettävä koko maassa. Liikenteen verotusta tulee uudistaa siten, että se kannustaa nykyistä vahvemmin autokannan uusiutumiseen ja sähköistymiseen.

Samalla on aktiivisesti kehitettävä joukkoliikenteen, kävelyn sekä pyöräilyn edellytyksiä koko Suomessa. Joukkoliikenteen tulee olla edullinen ja saavutettava vaihtoehto autoilulle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus painottaa tulevaisuuden liikenneinvestoinneissaan vähäpäästöisiä liikennemuotoja, erityisesti raideliikennettä sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämistä.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus vauhdittaa vihreää siirtymää panostuksilla sähköautojen latausinfraan.

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vähäpäästöisen joukkoliikenteen palvelujen ja saavutettavuuden parantamiseksi koko maassa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Suomen talous on suurten haasteiden edessä. Lukuisista lupauksista huolimatta Orpon hallitus lisää Suomen velkaa huomattavasti seuraavien vuosien aikana. Samalla se kohdistaa erityisesti nuorille, lapsille ja heikommassa asemassa oleville merkittäviä sopeutustoimenpiteitä.

Valtiontaloutta tulee tasapainottaa, mutta se tulee tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla niin, että kenellekään ei koidu kohtuutonta taakkaa. Vakaa julkinen talous varmistaa, että ihmisille tärkeät palvelut pystytään turvaamaan ja ihmiset voivat hyvin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.10.20 vähennetään 70 000 000 euroa tienpidon määrärahoista säästötoimenpiteenä.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Sujuva mahdollisuus liikkua arjessa on edellytys hyvälle elämälle. Se on turvattava kaikkialla Suomessa. Samalla liikenne on irrotettava vauhdikkaasti ja tehokkaasti fossiiliriippuvuudesta ilmastopäästöjen vähentämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoituksen leikkaaminen vaikuttaa merkittävästi kuntien kykyyn toteuttaa kävelyn ja pyöräilyn investointeja tiukkenevassa tilanteessa. Kävely ja pyöräily ovat paitsi ilmastolle ja ympäristölle hyvä tapa liikkua, ne myös parantavat kansanterveyttä. Kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä tulee parantaa.

Lentoliikenne taas on saastuttavin muoto liikkua. Lentoliikennettä ei ole perusteltua tukea niin talouden kuin ympäristön kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 15 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja

että momentilta 31.10.31 vähennetään 1 140 000 euroa avustuksia Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisilta lentoasemilta ja lentopaikoilta ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että pyöräilyn edellytyksiä parannetaan kasvattamalla kunnille osoitettavaa investointitukea pyöräteiden rakentamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen talouden tilanne on haastava. Väestö ikääntyy, ekologiset kriisit kasautuvat, valtiontalouden velka kasvaa ja geopoliittinen tilanne lisää epävarmuutta. Hallitus on huolestuttavasta velkakehityksestä huolimatta kasvattamassa Suomen velkataakkaa huomattavasti seuraavien vuosien aikana.

Vihreiden mielestä menoja tulee asettaa tärkeysjärjestykseen, ja on löydettävä sosiaalisesti oikeudenmukaisia säästökohteita. Vihreät ei leikkaisi esimerkiksi luonnonsuojelusta, ilmastotoimista, lapsilta ja nuorilta sekä kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta, vaan etsisi säästökohteita muualta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.10.77 vähennetään 60 000 000 euroa tiehankkeista säästötoimenpiteenä.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Kotimaan lentoliikenteen tuet ovat ympäristölle haitallisia tukia ja kustannustehotonta liikenne- ja elinkeinopolitiikkaa. Lentäminen on liikennemuodoista ilmastolle ja ympäristölle kaikkein haitallisin. Silti sitä tuetaan valtion toimesta suurilla summilla.

Alueellinen saavutettavuus tulisikin varmistaa ensisijaisesti raideyhteyksin, mikä edellyttää painopisteen siirtoa lentoliikenteen julkisesta tukemisesta kohti raideliikenteen kehittämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lentoasemien markkinaehtoisuuden vahvistamiseksi ja tappiollisten lentoasemien tukien karsimiseksi.

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Työvoimakustannustuen tavoitteena on parantaa huoltovarmuutta ja tukea suomalaisten alusten kilpailukykyä ulkomaanliikenteessä miehistökustannuksia alentamalla. Merenkulun rahtiliikenteen huoltovarmuutta tukeva määräraha on perusteltu, mutta suuri osa tuesta kohdistuu nykyään niin sanottuun viihdemerenkulkuun.

Viihdemerenkulkuun kohdistuva tuki ei ole perustelua niin vapaan kilpailun kuin valtiontalouden näkökulmasta. Tuen karsiminen vahvistaisi valtion taloutta 35 000 000 eurolla. Lisäksi tukea voi pitää potentiaalisesti ympäristölle haitallisena.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin viihdemerenkulun tuen karsimiseksi.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Yksi keskeisistä hallituksen talouspolitiikkaan liittyvistä kompastuskivistä on suhtautuminen työperäiseen maahanmuuttoon. Hallituksen maahanmuuttoa jarruttava politiikka on Suomen talouden ja työllisyyden kannalta monin tavoin haitallista. Hallitus esimerkiksi kiristää kansalaistamisen ehtoja sekä pakottaa työperäisellä oleskeluluvalla Suomessa olevia poistumaan maasta, jos henkilön työsuhde loppuu eikä hän ole kolmen tai kuuden kuukauden kuluessa solminut uutta työsuhdetta.

Hallitus tekee myös merkittävän leikkauksen kotoutumisen korvauksiin. Leikkaukset voivat johtaa esimerkiksi kielikoulutuksen ja työllistymisen tukemisen vähenemiseen, mikä heikentää maahanmuuttajien mahdollisuuksia integroitua osaksi suomalaista työelämää.

Kotoutumisen leikkaukset, kuntien työkalupakista poistuva palkkatuki sekä ammatillisen koulutuksen että aikuiskoulutuksen leikkaukset vievät kunnilta eväitä onnistua TE-uudistuksessa. Euroopan eniten heikenneet työllisyysluvut päinvastoin vaatisivat hyviä keinoja ja hyvin asiakkaan tarpeeseen kohdentuvia TE-palveluita. Kaikki eivät tarvitse samanlaisia palveluita. Ei hukata leikkauksin järkevän uudistuksen potentiaalia.

Hallituksen politiikka on riittämätöntä ilmaston ja luonnon kannalta. Hallitus esimerkiksi höllentää biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta eikä tuo riittäviä korvaavia esityksiä tilalle. Epäjohtomukaisella ilmastopolitiikalla ja toimimattomuudella voi olla merkittäviä kustannuksia, jos Suomi joutuu ostamaan merkittäviä määriä tavoitteiden saavuttamiseen vaadittavia päästöyksiköitä muilta mailta.

Hallituksen politiikka osuu myös kohtuuttomasti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Ehdotamme, että hallitus luo Business Finlandin yhteyteen uuden ohjelman, jonka tarkoitus on tukea mikro- ja yksinyritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Lisäksi ehdotamme, että hallitus luo pienille yrityksille suunnatun help desk -avustuspalvelun, joka tarjoaa pienille yrityksille yrityskohtaista neuvontaa ja tukea työntekijöiden palkkaamiseen liittyen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu jakeluvelvoitteeseen tehdyt heikennykset.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus luo pienille yrityksille suunnatun help desk -avustuspalvelun, joka tarjoaa pienille yrityksille yrityskohtaista neuvontaa ja tukea työntekijöiden palkkaamiseen liittyen.

01. Hallinto

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Yritysten ja toimialajärjestöjen toimintaa koskettava kilpailuoikeus on monisyistä, ja joissakin tapauksissa kilpailulain tulkinta on haasteellista.

Pientenkin yritysten pitäisi olla mahdollista saada riittävä neuvontaa ja varmuutta toimintansa kilpailulainmukaisuudesta. Nykyisin kilpailuviranomaisten neuvonta ei riittävällä tavalla tue yritysten oikeusvarmuutta. Yritykset eivät voi saada sitovaa näkemystä kilpailulainsäädännön soveltuvuudesta, eikä yritys voi myöhemmin pätevästi vedota käytyihin keskusteluihin.

Kilpailuviranomaisen ei pidä ainoastaan valvoa kiellettyä toimintaa vaan sen tulee aktiivisesti neuvonnallaan pyrkiä ehkäisemään kilpailurikkomusten syntymistä. Tehokas ennakollinen viranomaisneuvonta edesauttaisi markkinoita hyödyttävän yritysyhteistyön ja tehokkuusetujen syntymistä ja poistaisi vallitsevia epävarmuuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.01.06 lisätään 1 000 000 euroa Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenoihin kilpailuneuvonnan ja reilun kilpailun edistämiseksi.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin on tehokas ja riskitön tapa luoda kasvua ja auttaa suomalaisia pk-yrityksiä luomaan laadukasta kotimaista sisältöä. Av-tuotannoilla on lisäksi myönteisiä vaikutuksia laajaan alihankintapalveluita tarjoavaan kenttään, majoitus- ja matkailupalve- luihin sekä Suomen maakuvaan. Tuotannot edistävät myös musiikin ja kirjallisuuden vientiä sekä peliteollisuuden osaamista.

Av-kannustimelle esitetty valtuus vaikuttaa riittämättömältä suhteessa tarpeeseen ja potentiaaliin. Kannustimen heikentäminen tarkoittaa leikkausta kasvusta, verotuloista ja työllisyydestä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.40 lisätään audiovisuaalisen alan tuotantokannustimeen valtuutta 10 000 000 euroa, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 1 000 000 euroa, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi Business Finlandin tukien myöntöjä luovien alojen erilaisille toimijoille ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin erilaisten toimijoiden hakumahdollisuuksien edistämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus luo Business Finlandin yhteyteen uuden ohjelman mikro- ja yksinyritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Sähköistämistuki astui voimaan 2022, ja sen tarkoituksena on korvata osa päästökaupan aiheuttamasta lisäkustannuksesta sähkön hinnassa tietyille hiilivuotoriskin alla oleville teollisuuden aloille. Erityisesti taloudellisesti tiukkoina aikoina ei ole perusteltua käyttää valtion rahaa ympäristön kannalta haitallisiin tukiin, joten esitämme säästötoimenpiteenä koko tuen lakkauttamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen lakkauttamiseksi nopealla aikataululla.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Suomella ei ole varaa polttaa ihmisiä loppuun ennenaikaisesti tai jättää hyödyntämättä sitä kaikkea potentiaalia, jota työmarkkinoille olisi saatavilla riittävällä tuella työllistymiseen. Siksi huolehdisimme tehokkaista työllisyyttä vahvistavista palveluista. Joustavat työmarkkinat tarvitsevat rinnalleen ponnahduslaudan, joka auttaa pysymään työn syrjässä kiinni ja nousemaan köyhyydestä silloinkin, kun elämä ei kulje suunniteltuja reittejä.

Nykyistä useamman ihmisen tulisi lähtökohdistaan riippumatta pystyä löytämään työtä ja toimeentuloa avoimilta työmarkkinoilta. Siksi panostaisimme palkkatukeen, jonka avulla voi esimerkiksi opetella suomea tai suorittaa ammatilliset opinnot oppisopimustyöpaikalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin re-start up -tuen kasvattamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työllisyyttä edistävän palkkatuen kasvattamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja varmistaa, että kuntien mahdollisuuksia onnistua TE-uudistuksessa ei romuteta moninaisin leikkauksin kotoutumisesta ja aikuisten koulutuksesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa TE-lainsäädännön toimivuutta ja karsii turhaa byrokratiaa.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla kunnille ja hyvinvointialueille maksettaviin kotoutumiskorvauksiin ehdotetaan 58 miljoonan euron säästöä. Kotoutumisaika ja siitä maksettava korvaus ovat jo nyt riittämättömiä. Laskennallisten korvausten tason leikkaus, yhdistettynä jo aiemmin päätettyyn korvausajan lyhentämiseen ja tulkitsemiskustannusten korvaamisen heikennyksiin, vaikuttaa merkittävästi kunnan mahdollisuuksiin järjestää maahanmuuttajille heidän kotoutumistaan tukevia palveluita tilanteessa, jossa kuntien lakisääteiset kotoutumisvelvoitteet ovat kasvamassa. Laskennallisen korvauksen enimmäiskeston lyhentäminen ilman tilannekohtaista joustoa myös asettaa kotoutujat eriarvoiseen asemaan. Samalla esitetyt kuntien tehtävien kevennykset tai poistot ovat täysin epäsuhteessa esitettyyn laskennallisten korvausten tason leikkaukseen. Monelta osin esitetyt muutokset eivät tosiasiallisesti lainkaan vähennä kuntien kotoutumiseen liittyviä tehtäviä.

Huolimatta korvauksien heikentymisestä tulee kuntien kuitenkin huolehtia esimerkiksi asiakkaan oikeudesta tulkkaukseen. Valtio on kannustanut kuntia saamaan ukrainalaiset kuntalaisiksi ja kunnan palveluiden piiriin sen sijaan, että lainsäädäntöön olisi tehty sellaisia muutoksia, jotka olisivat saaneet vastaanottokeskuksissa edelleen kirjoilla olevat ukrainalaiset yhdenvertaisesti kuntien asukkaiksi ja kattavasti kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Vastaanottojärjestelmää ei ole tarkoitettu kotoutumisen tukemiseen tai oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien asumiseen ja palveluiden järjestämiseen. Kotikunnan saatuaan niiden ukrainalaisten, jotka eivät pysty elättämään itseään palkkatuloilla, ensisijainen toimeentulon turva on käytännössä toimeentulotuki. Toimeentulotuen tulisi olla viimesijainen toimeentulon turva. Myös ukrainalaiset tarvitsevat tukea työllistymiseen ja kotoutumiseen.

Jos hallitus todella haluaisi nopeuttaa maahanmuuttajien kotoutumista, se tekisi esityksiä maahanmuuttajien palveluiden saatavuuden parantamisesta, lyhentäisi odotusaikoja, panostaisi osal-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

lisuuteen ja purkaisi rasismia yhteiskunnassa. Vihreiden mielestä kotoutumiseen ei tule tehdä leikkauksia. Vastaavasti peruisimme leikkaukset tulkkauskustannuksiin.

Orpon hallituksen pakolaiskiintiö vuodelle 2024 on 500 henkilöä. Se on aivan liian pieni tilanteessa, jossa maailmalla on enemmän pakolaisia kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Pakolaiskiintiö on tehokas keino auttaa niitä, jotka ovat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa.

Pakolaiskiintiö varmistaa, että pakolaisilla on turvallinen reitti saada kansainvälistä suojelua. Pakolaiskiintiötä ei pitäisi laskea vaan päinvastoin kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.30 lisätään 5 500 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen ja

että momentille 32.50.30 lisätään 3 100 000 euroa tulkkauskustannuksiin ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskorvauksiin päätettyjen leikkausten perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin aikuistumisen tuen yläikärajan palauttamiseksi 25 ikävuoteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää toimia ukrainalaisten työllisyyden ja kotoutumisen edistämiseksi.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus leikkaa sosiaaliturvasta sekä on jäädyttänyt useiden sosiaaliturvaetuuksien indeksit. Leikkauksia on kohdistettu muun muassa asumistukeen ja perustoimeentulotukeen. Hallituksen leikkaukset osuvat niihin, jotka ovat jo ennestään vaikeimmassa asemassa. Lapsikorotuksen poistaminen ajaa entistä suuremman joukon jo valmiiksi heikossa asemassa olevia lapsiperheitä, yksinasuvia ja pienituloisia ahtaalle. Samalla ansioturvan suojaosien poisto heikentää työn vastaanottamisen kannustimia. Vihreät peruisi etuuksien indeksitarkistuksen jäädytyksen, asumistuki-leikkaukset sekä palauttaisi työttömyysturvan lapsikorotukset sekä suojaosat.

Hallituksen merkittävät sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuvat leikkaukset ovat kestäättömiä. Ne eivät tuo pitkällä aikavälillä säästöjä, vaan päinvastoin murentavat lukuisia ennalta eh-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

käiseviä toimia. Toimia, joiden korjaamiseen voi mennä vuosia. Monien isojen leikkauspäätösten negatiiviset vaikutukset näkyvät pääasiassa vasta myöhemmin ja voivat osoittautua hyvinkin kalliiksi.

Perustulo on ollut pitkään vihreiden tavoite, joka ratkaisisi monia sosiaaliturvaan liittyviä haasteita. Perustulon aiemmat kokeilut ovat jääneet monin tavoin puolitiehen. Siksi esitämme, että uutta perustulokokeilua varten varataan 20 miljoonaa euroa ja se toteutetaan vuoteen 2027 mennessä.

Hallitus ei kehitä kotihoidontukea, vaikka se jakautuu huomattavan epätasaisesti vanhempien kesken sekä vaikuttaa heikentävästi lapsiperheiden toimeentuloon ja erityisesti äitien urakehitykseen. Lastenhoidon tukiin tulisi tehdä pitkäjänteinen, kustannusneutraali uudistus, jossa kotihoidon tuki muutetaan joustavaksi lastenhoidon tueksi. Tavoitteena tulee olla mahdollistaa nykyistä paremmin lapsen hoitaminen kotona 1—2-vuotiaaksi, nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisasetta 2-vuotiailla ja sitä vanhemmilla lapsilla sekä parantaa erityisesti äitien työllisyyttä.

Suomen menestys on riippuvainen siitä, miten tulevat sukupolvet pystyvät ylläpitämään ja uudistamaan suomalaista yhteiskuntaa. Tulevien sukupolvien hyvinvoinnin vuoksi Suomessa tarvitaan linjakkaampaa lapsi- ja perhepolitiikkaa.

Ehdotamme, että hallitus perustaa lapsi- ja perhepolitiikan arviointineuvoston. Kyseessä olisi samantapainen toimija kuin talouspolitiikan arviointineuvosto ja ilmastopaneeli, jotka koostuvat alan tutkijoista ja ovat riippumattomia poliittisesta päätöksenteosta. Arviointineuvoston tehtävänä olisi koostaa ja eritellä tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita lasten, nuorten ja perheiden aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa työttömyysturvan lapsikorotukset sekä työttömyysturvan suojaosat.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistusten jäädyttämisen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kotihoidontuen muuttamiseksi joustavaksi lastenhoidon tueksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa uuden perustuloon liittyvän kokeilun.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa lapsi- ja perhepolitiikan arviointineuvoston.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomi on kansainvälisesti vertaillen erittäin väkivaltainen maa naisille. Sukupuolittuneen väkivallan torjuntaan tarvitaan välittömästi lisää resursseja.

Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen eli Euroopan neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.

Sopimus velvoittaa sen ratifioineita maita toimimaan pitkäjänteisesti ja koordinoitusti naisiin kohdistuvan väkivallan ja sukupuolittuneen väkivallan vähentämiseksi. Sopimus velvoittaa Suomea toimimaan myös sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi yhteiskunnan eri sektoreilla. Naisiin kohdistuva väkivalta on sopimuksessa määritelty naisiin kohdistuvaksi rakenteelliseksi syrjinnäksi. Nykyisellään Suomi jää kuitenkin kauas Istanbulin sopimuksessa määritellyistä velvoitteista. Hallitus esittää Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2024 verrattuna.

MARAK on moniammatillinen menetelmä, joka auttaa vakavaa parisuhdeväkivaltaa kokevia henkilöitä tai väkivallan uhan alla eläviä. Sen tavoitteena on arvioida väkivallan riskejä, parantaa uhrin turvallisuutta ja koordinoita viranomaisten ja järjestöjen antamaa tukea. MARAK kokoaa eri alojen toimijat yhteen ja varmistaa, että uhri saa tarvitsemansa avun helposti ja nopeasti. Hallitus esittää MARAK:iin varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2024 verrattuna.

Tyttöjen sukuelinten silpominen on yksi sukupuolittuneen väkivallan muoto, joka loukkaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. THL:n mukaan Suomessa elää noin 10 000 tyttöä ja naista, jotka ovat läpikäyneet sukuelinten silpomisen. Tämän lisäksi 650—3 080 tyttöä on riskissä joutua läpikäymään silpomisen. Silpominen loukkaa ihmisoikeuksia ja heikentää naisten tasa-arvoa ja itsemääräämisoikeuksia sekä aiheuttaa terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen naisten sukuelinten silpomisen rangaistavuudesta, mutta työtä sen ehkäisemiseksi tulee jatkaa. Tavoitteena tulee olla, että Suomessa asuvia ja oleskelevia tyttöjä ei silvota eikä lähetetä Suomesta ulkomaille silvottavaksi. Tavoitteeseen pääsemiseksi tulee kouluttaa ammattilaiset ottamaan asia puheeksi ja parantaa yhteistyötä kaikkien asian kanssa tekemisissä olevien toimijoiden ja perinnettä harjoittavien yhteisöjen jäsenten kesken. Hallitus esittää tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2024 verrattuna.

SERI-tukikeskukset tarjoavat raiskauksen uhreille lääketieteellistä ja oikeuslääketieteellistä apua, traumatukea ja neuvontaa. Keskuksia on 21, ja Suomi on saanut kansainvälistä tunnustusta mallistaan. Toiminta vaatii rahoitusta, jotta muun muassa ammattilaisten erityisosaaminen, kasvaviin asiakasmääriin vastaaminen ja jatkohoidon järjestäminen voidaan varmistaa. Sosiaali- ja terveysministeriön jakama erillisrahoitus keskuksille päättyi vuonna 2023, eikä hallitus ole osoit-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

tanut toimintaan uusia resursseja. Nykyinen rahoitus on pääosin sairaaloiden varassa. Rahoitus on välttämätöntä, jotta Istanbulin sopimuksen velvoitteet toteutuvat ja jotta vältetään seksuaaliväkivallan aiheuttamat pitkäaikaiset taloudelliset ja inhimilliset kustannukset.

Hallitus on myös esittänyt leikkauksia väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisyyn. Vihreiden mielestä tämän toiminnan rahoitusta ei tule vähentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.04 lisätään 300 000 euroa Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon,

että momentille 33.03.04 lisätään 150 000 euroa silpomisen vastaiseen työhön,

että momentille 33.03.04 lisätään 250 000 euroa väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisyyn,

että momentille 33.03.04 lisätään 200 000 euroa MARAK-menetelmään ja

että momentille 33.03.04 lisätään 200 000 euroa SERI-tukikeskusmallin toimintaan.

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

THL:n mukaan arviolta noin 6 prosenttia raskaana olevista käyttää päihteitä, mutta monien kohdalla päihteiden käyttöä ei tunnisteta, eikä äiti tai perhe saa tarvitsemiaan palveluita. Päihteitä käyttävien raskaana olevien äitien ja vauvaperheiden hoidon jatkuvuuteen on panostettava. Siksi esitämme päihteitä käyttävien äitien ja vauvaperheiden palvelujen kehittämiseen ja turvaamiseen määrärahoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.63 lisätään 3 000 000 euroa päihteitä käyttävien äitien ja vauvaperheiden palvelujen kehittämiseen ja

että momentille 33.03.63 lisätään 5 000 000 euroa järjestöavustuksiin täsmätyökykyisten työllisyyden edistämistä tukeviin hankkeisiin.

10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Apua ja turvaa kaipaavia ihmisiä on maailmassa ilmastokriisin, konfliktien ja vainon seurauksena enemmän kuin koskaan. Heistä peräti 40 prosenttia on lapsia. Tällaisena aikana hallituksen aikomus leikata rajusti kehitysyhteistyöstä ja samaan aikaan laskea pakolaiskiintiö historiallisen alas on täysin vastuuton. Suomen on kannettava kortensa kekoon globaalin vastuun kantajana ja kyettävä auttamaan heitä, jotka tänne tulevat ja jotka täällä jo ovat. Kiintiöpakolaisjärjestelmä on

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

tehokas tapa auttaa kaikkein hädänalaisimpia ihmisiä turvaan. Siksi hallituksen leikkaukset pakolaiskiintiön on peruttava ja nostettava 1 500 henkilöön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin pakolaiskiintiön nostamiseksi ja korottaa momentin määrärahaa sen mukaisesti.

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallituksen politiikka on monin tavoin eriarvoistavaa. Noin 120 000 lasta elää Suomessa köyhyydessä. Jos perheen aikuinen tai aikuiset kamppailevat toimeentulovaikeuksien keskellä, heijastuu köyhyys lapsuuteen ja nuoruuteen. Orpon hallitus leikkaa perheiden toimeentulosta ja asumistuesta, vaikka tiedämme, että tuo raha on pois lasten arjen turvasta, ruoasta ja vaatteista. Kaikkein vaikein tilanne on yksin asuvilla alle 35-vuotiailla nuorilla.

Esitämme, että asumistukeen kohdistuvat leikkaukset perutaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää eläkkeensaajan asumistuen varallisuusharkinan sekä lisäomavastuun vuoden 2024 tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin asumistuen leikkausten perumiseksi.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Orpon hallitus heikentää työllisyyttä leikkaamalla tehokkaasta ammatillisesta kuntoutuksesta. Nuorten kuntoutustuella vahvistetaan nuorten sitoutumista kuntoutukseen ja vähennetään työkyvyttömyyseläkkeelle jäämistä, joka heijastuu myös työllisyyteen.

Orpon hallitus kasaa taakkaa erityisesti nuorten niskan ja leikkaa niiltä, jotka kipeästi tarvitsisivat näköaloja tulevaisuuteen. Nuorten kuntoutustuesta leikkaaminen on myös ristiriidassa hallituksen työllisyystavoitteiden kanssa.

Suomessa joka viides kärsii myös tahattomasta lapsettomuudesta. Siksi lapsettomuushoitojen saavutettavuutta tulisi lisätä yhdenvertaisesti kaikille. Hallitus on esittänyt Kela-korvauksia yksi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

tyisen puolen hedelmöityshoitoihin sairausperusteisesti. Esitys on syrjivä ja rajaa sosiaalisesta syystä hoitoja tarvitsevat, esimerkiksi itselliset naiset ja sateenkaariperheet, ulkopuolelle. Hallituksen esitys ei pura julkisen puolen hoitojonoja, sillä lahjasoluhoidoihin hakeutuvat pääosin itselliset naiset (70 %) ja samaa sukupuolta olevat parit (25 %). Lisäksi Kela-korvausten kohdistaminen myös yksityisen sektorin raskaudenaikaiseen seurantaan ja keskenmenojen tutkimiseen vahvistaisi merkittävästi lapsista haaveilevien hyvinvointia sekä tukisi syntyvyyttä. Hallituksen mallissa Kela-korvauksilla on lähinnä tuettu suuria terveysjättejä. Kela-korvauksiin kipatut rahat tulisi ennemmin kohdentaa hyvinvointialueille, mikä edistäisi myös hoitojonojen purkua.

Hallituksen esitys lääkekorvausten alkuomavastuun korottamiseksi kohdistaa kohtuuttomia lisäkustannuksia sairastaville ihmisille. Korotus lisää riskiä, että ihmiset jättävät lääkkeitä ostamatta tai vähentävät niiden käyttöä, mikä heikentää hoitotuloksia ja kasvattaa terveydenhuollon muita kustannuksia. Orpon hallitus on jo aiemmin leikannut sosiaaliturvaetuuksia, pidentänyt hoitotakuuta ja korottanut asiakasmaksuja. Leikkausten yhteisvaikutukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin, ikääntyneisiin ja vammaisiin henkilöihin, jotka ovat riippuvaisia julkisista palveluista ja lääkekorvauksista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin nuorten ammatillisen kuntoutuksen rahoituksen palauttamiseksi vuoden 2023 tasoa vastaavalle tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa yksityisten hedelmöityshoitojen Kela-korvaavuuden yhdenvertaisen saatavuuden myös itsellisesti vanhemmiksi haluaville sekä samaa sukupuolta oleville pareille myös sosiaalisin perustein.

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja palauttaa lääkkeiden alkuomavastuun korotuksen viiteenkymmeneen euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja peruu muutoksen sairauspäivärahojen laskentaperusteisiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikärajan nosto 18 vuoteen kohdistuu kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin lapsiin ja nuoriin. Muutos heikentää monien perheiden toimeentuloa etuuksien tason laskiessa. Vihreiden mielestä ikärajan nosto tulisi perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta kansaneläkkeen ja kuntoutusrahan ikäraja säilyy 16 vuodessa.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Suomessa toimii tällä hetkellä 29 turvakotia, joissa on perhepaikkoja yhteensä 228 perheelle tai yksin tulevalle asiakkaalle. Suomi on kuitenkin jo vuonna 2015 sitoutunut Istanbulin sopimukseen, jonka mukaan turvakotipaikkoja pitäisi olla 500. Alueellinen eriarvoisuus on suurta, ja erityisesti Pohjois-Suomessa ja haja-asutusalueilla matkat lähimpään turvakotiin ovat kohtuuttoman pitkiä. Hallitus on osoittanut budjetissaan turvakotitoimintaan lisäresursseja, mutta aivan liian vähän. Korotuksella katetaan ainoastaan turvakotipalvelujen tuottajien palkka- ja muiden kustannusten nousu.

Vihreät ehdottaa turvakotitoimintaan riittäviä resursseja, jotta Istanbulin sopimuksen velvoitteet voidaan saavuttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.52 lisätään 10 000 000 euroa turvakotipaikkojen määrän lisäämiseen Istanbulin sopimuksen velvoitteita vastaavalle tasolle.

70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen

50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomi on sitoutunut noudattamaan ratifioimiaan kansainvälisiä sopimuksia, kuten YK:n kidutuksen vastaista sopimusta ja YK:n lapsen oikeuksien sopimusta. Suomessa toimii moniammatillinen työryhmä, joka on erikoistunut kidutustraumojen tutkimiseen, hoitoon ja kuntoutukseen. Se tarjoaa psykiatrisen erikoissairaanhoidon tasoista palvelua sota- ja konfliktialueilta paenneille

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Toiminnan järjestämisvastuu kuuluu Suomen valtiolle, mutta sitä on rahoitettu hankerahoituksella, joka on ollut katkonaista ja epävarmaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.70.50 lisätään 500 000 euroa kidutettujen lasten, nuorten ja heidän perheidensä kuntoutukseen.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen leikkaukset heikentävät ennalta ehkäisevää tukea, apua ja neuvontaa, mikä kasvattaa tulevia sosiaali- ja terveysmenoja. Järjestöjen toiminta, kuten mielenterveys-työ, nuorten tukipalvelut ja väkivaltatyö, tuottaa merkittäviä yhteiskunnallisia hyötyjä. Leikkaukset vaarantavat kriittisiä palveluja, kuten mielenterveyden kriisipuhelimen ja ADHD-nuorten tukiverkoston, sekä lisäävät riskejä esimerkiksi vauvojen kaltoinkohtelulle ja perheiden huostaanotoille. Järjestöjen rahoitus on turvattava, sillä ne edistävät terveyttä, ehkäisevät ongelmia ja paikkaavat julkisen sosiaali- ja terveystuollon aukkoja.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnin ja työkyvyn edistämässä ennalta ehkäisevästi ja kuntouttavasti. Järjestöjen osaaminen tulisi vihreiden mielestä paremmin hyödyntää täsmätyökykyisiä tukevassa työssä siten, että entistä useampi kykenisi työllistymään itsenäisesti avoimille työmarkkinoille. Kun työn tekemisestä saa kiinni, parantaa se elämänlaatua ja vähentää syrjäytymistä. Vihreiden tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä, ja täsmätyökykyisten työllisyyden vahvistaminen on siihen yksi väylä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 79 500 000 euroa järjestöjen valtionavustussäästöjen perumiseksi.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomi on sitoutunut pysäyttämään luontokadon vuoteen 2030 mennessä sekä olemaan hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen.

Suomen tunnetuista lajeista 11,9 prosenttia on arvioitu uhanalaisiksi. Suomen luontotyypeistä puolet, 48 prosenttia, on uhanalaisia ja keskimäärin 60 prosenttia luonnon tilasta on menetetty. Erityisen huolestuttavaa on tahti, jolla Suomen luonnon lajit ja elinympäristöt ovat monin paikoin taantuneet. Suomi on sitoutunut kääntämään kehityksen suunnan sekä kunnioittamaan YK:n luontosopimusta ja EU:n biodiversiteettitavoitteita.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Luonnonsuojelun osalta yksi keskeinen kipukohta on vesiensuojelun tilanne. Vuodelle 2024 toteutunut todella merkittävä vesiensuojelun rahoituksen vähennys on ollut suuri heikennys vesiensuojelun tilaan. Hallituksen esitys talousarvioksi vuodelle 2025 heikentää tilannetta edelleen.

Suomi on myös jäämässä jälkeen hiilineutraaliustavoitteesta. Erityisen huono tilanne on maankäyttösektorilla. Vaikka ennakkotietojen mukaan hiilinielujen tilanne oli kohentunut viime vuodesta ja kokonaisuutena maankäyttösektori oli -1 mt CO₂-ekv hiilinielu, ei se ole riittävä Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

On selvää, että ilman merkittäviä lisätoimia Suomen maankäyttösektorin tilanne tulee estämään Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen. Maankäyttösektorin hiilinielun ja päästövähennysten tukemiseen tarvittavista toimista lisää tukea tarvittaisiin joutomaiden metsitykseen ja kosteikkoviljelyyn, jotka ovat kustannustehokkaita ilmastotoimia. Turvemaiden päästöjen vähentämiseksi niitä olisi ennallistettava ojituksia purkamalla ja vähentämällä. Metsien kasvanut käyttö on hiilinielun romahtamisen taustalla, joten metsien hakkuita tulisi vähentää laskemalla Metsähallituksen tuottotavoitetta, jota esityksessä nostetaan jälleen. Yksi mahdollinen keino tukea maankäyttösektorin päästövähennyksiä sekä luonnon monimuotoisuutta ja tuottaa myös lisää tuloja julkiseen talouteen olisi maankäytön muutosmaksun käyttöönotto. Maankäyttösektorin tilanteen parantaminen edellyttäisi myös maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman päivitystä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset lainsäädäntömuutoksista, joilla otetaan käyttöön maankäytön muutosmaksu.

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla Suomi voi uskottavasti saavuttaa taakanjakosektorin 50 prosentin päästövähennysvelvoitteen vuoteen 2030 mennessä sekä puolittaa kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon.

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset toimista, joilla maankäyttösektorin hiilinieluja vahvistetaan Suomen hiilineutraaliustavoitteiden vaatimalle tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa kunnille suunnatun rahoituksen ilmastosuunnitelmien ja -ratkaisujen kehittämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus vauhdittaa vihreää siirtymää panostamalla talojen energiaremontteihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja kirjaa purojen sekä pienvesien suojavyöhykkeet lakiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee viipymättä päätökset valtion vanhojen ja luonnon-tilaisten metsien suojelemisesta tieteellisten kriteerien perusteella.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristöjärjestöillä on tärkeä tehtävä luontokadon sekä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Niillä on merkittävä rooli lainvalmistelun tukemisessa sekä asiantuntevan tiedon jakamisessa.

Suomi on sitoutunut torjumaan luontokadon vuoteen 2030 mennessä ja saavuttamaan hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Järjestöjen avustuksia tulisi kasvattaa näiden tavoitteiden edistämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 1 273 000 euroa järjestöjen tukiin.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristövahingolla tarkoitetaan äkillistä tapahtumaa, jossa ympäristölle haitallista ainetta pääsee tai uhkaa päästä ympäristöön siten, että siitä aiheutuu vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja jälkihoidon riittävä rahoitus on tärkeää turvata, jotta resurssit riittävät vakavien ympäristövahinkojen torjumiseen.

Suomen luonnon tila on huolestuttava. Ympäristövahinkoja tulee ehkäistä määrätietoisesti, ja ympäristövahingon jälkeen jälkihoito tulee hoitaa huolellisesti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.20 lisätään 1 350 000 euroa ympäristövahinkojen ehkäisyyn.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Metsien suojelun laskeva rahoitus vaikeuttaa Suomen harvojen jäljellä olevien luonnontilaisten ja luonnontilaisen kaltaisten metsien suojelua. Suomen metsäluonnon lajeista joka yhdeksäs on uhanalainen ja metsäluontotyypeistä 76 prosenttia on uhanalaisia. Uhanalaisten metsäluontotyyppien uhanalaisuus on suurin Etelä-Suomessa.

Metsät ovat tärkeitä myös ilmastokriisin torjunnan näkökulmasta. Metsien suojelu on ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tärkeää, sillä esimerkiksi Ilmastopaneeli on esittänyt hiilinielujen romahtamisen keskeisimmäksi syyksi liian suuria hakkuumääriä. Ilmastolain velvoittaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi metsien hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaankin ripeitä toimia.

Metsien suojelun rahoitusta tulisi kasvattaa, jotta Suomi voi saavuttaa luontokadon pysäyttämiseen ja hiilineutraaliuteen liittyvät tavoitteensa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 15 000 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmien toimeenpanoon.

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen vesien tilanne on huolestuttava. Itämeren luontotyypeistä uhanalaisia on 24 prosenttia ja Itämeren rannikon luontotyypeistä uhanalaisia puolestaan 58 prosenttia. Sisävesien tilanne ei ole paljon parempi, sillä sisävesien ja rantojen luontotyypeistä uhanalaisia on neljännes.

Yksi keskeisimmistä syistä vesiluontotyyppien uhanalaisuuteen on ravinnekuormitus. Ravinteiden kierrätystä tulisi kehittää, jotta ravinnekuormitus laskisi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.23 lisätään 1 000 000 euroa ravinteiden kierrätyksen kehittämiseen ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaan.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Kansallispuistot ovat suuria luonnonsuojelualueita, joiden tärkeänä tehtävänä on turvata luonnon monimuotoisuus sekä antaa ihmisille mahdollisuus nauttia ja rentoutua luonnossa. Luonnonsuojelualueilla turvataan lajiston ja luontotyyppien monimuotoisuutta, minkä lisäksi niillä huolehditaan kansallismaiseman, kulttuuriperinnön ja virkistys- ja retkeilyalueiden säilymisestä.

Hallituksen leikkaukset ovat vaarassa vähentää tuntuvasti retkeilyn mahdollisuuksia Suomessa. Luonnossa liikkumisella on lukuisia positiivisia terveysvaikutuksia. Palveluiden vähentäminen tarkoittaa sitä, että moni ei pääse luontoon ja kosketuksiin ympäristön kanssa, mikä vaikeuttaa monen suomalaisen luontosuhteen rakentumista.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 10 000 000 euroa Helmi-ohjelmaan sekä kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen.

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Kosteikkojen ja vesien tila on Suomessa huono. Vesiensuojelun rahoituksen laskiessa luontokatoa vesiluonnon osalta ei pystytä pysäyttämään. Sen sijaan rahoituksen tuntuva väheneminen on vaarassa heikentää vesiluonnon tilaa. Jotta Suomi voi saavuttaa luonnonsuojeluun liittyvät tavoitteensa, kosteikkojen ja vesistöjen suojelun rahoitusta tulisi kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.61 lisätään 44 850 000 euroa kosteikkojen ja vesistöjen suojeluun.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Kansalliseen ilmastolakiin on kirjattu Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Suomen hiilineutraaliustavoitteen kannalta on tärkeää, että hiilinielut pysyvät korkealla tasolla. Nyt niiden taso on kuitenkin romahtanut.

Suomi tarvitsee merkittävästi uusia toimia tavoitteen saavuttamiseksi. Yksi tehokkaimmista toimista hiilinielujen kasvattamiseksi on metsien suojelu. Esimerkiksi Ilmastopaneeli on todennut, että hakkuiden vähentäminen on keskeisin toimi hiilinielujen kasvattamiseksi.

Samalla metsiä tulee suojella luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Suomen metsäluonnon lajeista joka yhdeksäs on uhanalainen ja metsäluontotyypeistä 76 prosenttia on uhanalaisia. Suomen tavoitteena on pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 110 345 000 euroa metsien suojeluun.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Asumisneuvonta on tutkitusti toimiva keino ehkäistä asunnottomuutta. Asumisneuvonta on todettu onnistuneeksi ennalta ehkäiseväksi palveluksi esimerkiksi vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. Asumisneuvonta on kustannustehokasta palvelua, joka tuo säästöjä niin kunnille, vuokratyöyhtiöille kuin valtiolle ja auttaa asukasta ennen kuin ongelmat kärjistyvät.

Asumisneuvonnan määrärahan vähentäminen on ristiriidassa hallituksen keskeisen tavoitteen kanssa poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2027 mennessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 2 000 000 euroa asumisneuvontaan.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Korjausavustuksen tavoitteena on muun muassa parantaa iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia asua kotona. Leikkaukset korjausavustuksista tarkoittaisivat käytännössä esimerkiksi sitä, että entistä useampi vanhus tarvitsee tulevina vuosina ympärivuorokautista palveluasumista, kun omaan kotiin ei pysty tarvittavia muutostöitä tekemään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.55 lisätään 15 000 000 euroa korjausavustuksiin.

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Erityisryhmien asumisen investointiavustuksista leikkaaminen heikentää kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta ja rakennusalan tilannetta entisestään. Kyse on ikääntyneiden, kehitysvammaisten, opiskelijoiden, mielenterveyskuntoutujien ja pitkäaikaisasunnottomien asumisen tukemiseen tarkoitetuista avustuksista, joiden tarve ei ole suinkaan vähentynyt.

Erityisryhmien asumisen investointiavustuksilla on myös tuettu kohtuuhintaista opiskelija-asumista. Hallituksen tavoitteena on siirtää opiskelijat asumaan opiskelija-asuntoihin, mutta samalla se leikkaa niiden rakentamisesta. Vihreiden mielestä kohtuuhintaisten asuntojen tuotantoon tulisi päinvastoin panostaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 35.20.60 perusteluita muutetaan siten, että vuonna 2025 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 120 000 000 euroa. (Korvaa talousarvioesityksen päätösosan kappaleen numero 13.)

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Vihreät katsoo, että Suomessa tulee toteuttaa vihreä verouudistus, joka parantaisi työnteon kannattavuutta ja asettaisi oikean hinnan luonto- ja ilmastohaitoille. Osana vihreää verouudistusta vihreät keventäisi ansiotuloverotusta 160 miljoonalla eurolla enemmän kuin hallitus, painottaen erityisesti pienituloisia lapsiperheitä sekä työllistyviä pitkäaikaistyöttömiä ja nuoria.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Samalla huolehtisimme, että Suomen kokonaisveroaste ei laske, vaikka työn verotusta kevennetään. Haastavassa taloudellisessa tilanteessa kaikkein rikkaimmille suunnatut veronkevennykset eivät ole perusteltuja. Palauttaisimme solidaarisuusveron vuoden 2023 tasolle.

Tällä hetkellä luonnonvarojen käyttöä ei veroteta Suomessa juuri lainkaan. Luonnonvarojen suora hyödyntäminen ja niihin liittyvät maankäytön muutokset ovat kuitenkin luontokadon suurimpia ajureita ja merkittävä ilmastopäästöjen lähde.

Maa-ainesvero parantaisi kierrätysmateriaalien kilpailukykyä suhteessa neitseellisiin maa-aineksiin ja kannustaisi siten materiaalien pitämiseen kierrossa pidempään. Maa-ainesverolla voitaisiin kerätä valtiolle verotuottoja arviolta 50 miljoonaa euroa.

Verotus voi olla myös keino vaikuttaa kansanterveyteen. Esimerkiksi Terveystieteiden tutkimuskeskus THL on yhdessä Kansaneläkelaitoksen kanssa esittänyt terveystieteiden käyttöönottoa. Terveystieteiden veron valmistelu kannattaisi aloittaa lisätystä sokerista ja laajentaa esimerkiksi suolaan ja koviin rasvoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset vihreän verouudistuksen toteuttamisesta siten, että verotuksen painopistettä siirretään työn ja toimeliaisuuden verottamisesta ympäristöhaittojen verottamiseen.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Ansiotuloverotus ja vihreä verouudistus. Suomessa tulee toteuttaa vihreä verouudistus, jossa työn verotusta kevennetään ja ympäristölle haitallisen toiminnan verotusta kiristetään. Siksi vihreät keventäisi ansiotuloverotusta 160 miljoonaa euroa hallitusta enemmän. Veronkevennys suunnattaisiin erityisesti lapsiperheköyhyyttä vähentävällä ja työllisyyttä edistävällä tavalla.

Käytännössä toteuttaisimme ylimääräisen lapsikorotuksen työtulovähennykseen, josta osa kohdentuisi kaikille ja osa ainoastaan pienituloisille lapsiperheille, sekä ylimääräisen korotuksen työtulovähennykseen suunnattuna työllistyville pitkäaikaistyöttömille ja nuorille. Lisäksi palauttaisimme rikkaimmille tulodesiileille suunnatun solidaarisuusveron vuoden 2023 tasolla. Solidaarisuusverosta tulisi myös tehdä pysyvä.

Yritysten verotus. Yritysten verotuksessa on syytä pyrkiä selkeyteen ja neutraaliin otteeseen suhteessa toimialoihin ja yritysten rakenteeseen. Näin kilpailu on markkinoilla tehokasta ja pääomat ohjautuvat tuottavasti. Yksi Suomen verojärjestelmän selkeimmistä puutteista liittyy listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen huojennukseen. Listaamattomien yhtiöiden osinkoverotus nostetaan lukuisissa tutkimuksissa ja raporteissa yhdeksi Suomen verojärjestelmän keskeiseksi ongelmaksi. Vastaavaa veroetua ei ole missään muussa Euroopan maassa. Nykyinen huojennus

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

suosii aineellista varallisuutta aineettoman varallisuuden kustannuksella ja kohtelee näin yrityksiä keskenään eriarvoisesti. Investointihalukkuus vähenee, kun nettovarallisuuden haalimista suositaan. Osinkotulojen alhainen verotus kannustaa myös muuntamaan ansiotuloja pääomatu-loiksi ja kannustaa käyttämään yhtiöitä henkilökohtaisen varallisuuden hallinnointiin.

Hallitus ei kuitenkaan ole puuttumassa vielä tähän lukuisten asiantuntijoiden kritisoimaan epäkohtaan. Vihreät esittää, että listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta muutetaan neutraa-limpaan ja markkinoiden tehokasta kilpailua edistävään suuntaan. Verouudistus myös auttaisi valtion taloutta haastavassa taloudellisessa tilanteessa.

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Sopeuttamisen taloudellista taakkaa on tärkeää jakaa oikeudenmukaisesti, jotta yhteiskunnallinen koheesio ja keskinäinen luottamus säilyy. Hallitus suuntaa tällä kertaa sopeuttamistoimet myös eläkeläisiin. Tästä syystä on hyvä, että hallitus mal-tillistaa myös eläkkeiden kasvua. Eläkkeiden kasvun hillitseminen tulee kuitenkin tehdä niin, että eläkeläisköyhyys ei syvene. Eläkeläisköyhyys on Suomessa ongelma, johon tulee määrätietoises-ti puuttua. Samalla hallituksen tulisi perua esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouteen kohdistuvat leikkaukset, jotka osuvat kohtuuttomasti eläkeläisiin.

Osakesäästötili. Orpon hallitus on aiemmin nostonut osakesäästötilin ylärahaa. Osakesäästötilin ylärajan nostaminen lisää kannustimia sijoitustoimintaan varsin pienelle joukolle, joilla on varsin merkittävä sijoitusvarallisuus. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, 50 000 euron ylärajan saa-vuttaneita osakesäästötiliä on ainoastaan noin 6 000 kappaletta. Lisäksi osakesäästötilille sijoi-tetaan ainoastaan osakkeita, joten esimerkiksi rahastosijoittajat suljetaan uudistuksen ulkopuolel-le. Hallituksen esityksen vaikutusarvioiden mukaan veroedun piirissä olisi alle 5 prosenttia kai-kista pörssiosakkeisiin sijoittavista ja alle prosentti kaikista Suomessa asuvista. Ehdotamme, että osakesäästötilin yläraha palautetaan 50 000 euron tasolle.

Vihreät kannattaa suomalaisten talousosaamisen vahvistamista sekä eri elämäntilanteissa ole-vien ihmisten säästämisen ja sijoittamisen mahdollisuuksien parantamista. Piensijoittamisen tu-lisi olla mahdollista yhä useammalle. Osakesäästötilin ylärajan nostaminen ei kuitenkaan edistä näitä tavoitteita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esityk-set ansiotuloverotuksen keventämiseksi kohdentaen veronkevennykset lapsiperheköy-hyyttä vähentävällä ja työllisyyttä edistävällä tavalla erityisesti lapsiperheille sekä työllis-tyville pitkäaikaistyöttömille ja nuorille.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esityk-set solidaarisuusveron säätämisestä osaksi pysyvää lainsäädäntöä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen uudistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset osakesäästötilin ylärajan laskemiseksi 50 000 euron tasolle.

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kompensoidakseen eläketulovähennyksen supistamisen vaikutukset pienimmille eläkeille.

02. Yhteisövero

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on avainasemassa niin suurten kestävyysshaasteiden kuin globaalien kriisienkin ratkaisemisessa. Suomen tulee panostaa sekä puhtaasti uteliaisuuteen perustuvaan tutkimukseen että sellaiseen, joka etsii vastauksia yhteiskunnan ongelmiin.

Vihreiden tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä Suomen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiojärjestelmän vetovoima ja kilpailukyky nousevat niin vahvoiksi, että Suomessa toimivien yritysten ja julkisen sektorin tutkimus- ja kehittämispanostusten osuus on 4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Oikeanlaiset verokannustimet vievät kohti tätä tavoitetta. Julkisten TKI-menoja lisäävien panostusten lisäksi suuntaisimme yrityksille nykyistä vahvemman verokannustimen, joka houkuttelee myös suuria yrityksiä investoimaan Suomeen. Kasvattaisimme verokannustinta 60 000 000 eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennyksen kasvattamiseksi.

04. Perintö- ja lahjavero

Suomen kokonaisveroaste on viimeisten vuosien aikana laskenut. Kokonaisveroasteen lasku tarkoittaa sitä, että julkisen talouden velkaantumisen taittamisesta tulee entistä haastavampaa. Talouden tasapainottamisessa tulee keskittyä myös tulopuoleen.

Pääomatuloverotuksen veropohjaa tulee tiivistää puuttumalla erilaisiin keinotekoisiiin järjestelyihin. Yksi keino tähän on metsälahjavähennyksen lakkauttaminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset metsälahjavähennyksen lakkauttamiseksi.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Hallituksen päätös korottaa alempaa arvonlisäverokantaa on monella tapaa ongelmallinen. Se on luonteeltaan regressiivinen ja osuu kohtuuttomasti kaikkein pienituloisempiin. Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveysministeriön tuoreen vaikutusarvion mukaan muutosten merkittävimmät negatiiviset vaikutukset kohdistuvat jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin eli pienituloisiin ja julkisia palveluita paljon käyttäviin henkilöihin.

Arvonlisäveron korotus osuu kohtuuttomasti kulttuurialaan ja korottaa reseptilääkkeiden hintoja. Alv:n korotus voi myös kasvattaa liikuntaharrastamisen eriarvoisuutta. Samalla alv:n korotus johtaa väistämättä joukkoliikenteen lippujen kallistumiseen.

Hallituksen veronkorotukset osuvat myös kohtuuttomasti erityisesti pieniin yrityksiin. Tästä syystä pienten yritysten arkea tulee helpottaa nostamalla arvonlisäverosta vapaan vähäisen liiketoiminnan alarajaa nykyisestä 20 000 eurosta 30 000 euroon. Alarajan nostaminen vähentäisi yritystoiminnan aloittamisen esteitä sekä keventäisi pienten yritysten hallinnollista taakkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu alemman arvonlisäverokannan korottamisen ja siirtää kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset arvonlisäverosta vapaan vähäisen liiketoiminnan alarajan nostamiseksi 30 000 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kirjallisuuden arvonlisäveron laskemiseksi nolnaan prosenttiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomavero

Orpon hallitus on hallituskauden aikana keventänyt oluen verotusta. Alkoholit heikentää suomalaisten terveyttä, synnyttää sosiaalisia ongelmia, aiheuttaa ennenaikaisia kuolemia sekä alentaa väestön toimintakykyä. Alkoholin vaikutukset ovat suomalaiselle yhteiskunnalle merkittävät.

Tämän lisäksi oluen valmisteveron alennuksella on fiskaalisia vaikutuksia. Vaikeassa taloustilanteessa 25 miljoonan euron veronalennus ei ole vastuullista talouspolitiikkaa. Vihreät palauttaisi veron takaisin vuoden 2023 tasolle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin oluen verotuksen säilyttämiseksi vuoden 2023 tasolla.

07. Energiaverot

Maankäyttösektorin sekä hiilinielujen heikko tilanne johtuu keskeisesti liian suurista hakkuumääristä. Ilmastolain velvoittaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi metsien hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaan ripeitä toimia. Yksi keino hakkuiden rajoittamiseksi on puunpolton verotuki. Esimerkiksi Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2023 raportissa "Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa" todetaan, että puunpolton tuen verotuki johtaa todennäköisesti suurempiin hakkuumääriin. Verotukea tulisi karsia erityisesti aines- ja runkopuun polttamisesta.

Energiaverotus on tehokkaimpia ja keskeisimpiä päästöohjauskeinoja liikennesektorilla. Vihreät ehdottaa energiaveron sitomista indeksiin. Energiaverot on määritetty verolaeissa kiinteähintaisina. Tämän seurauksena ne menettävät jatkuvasti tehoaan inflaation myötä, ellei tehdä erillisiä päätöksiä verojen korottamisesta. Ehdotamme, että energiaverolle tehdään ensin hieman suurempi tasokorotus, jonka jälkeen vero kasvaa indeksien mukaisesti.

Orpon hallitus on myös hallituskauden aikana laskenut liikennepolttoaineiden verotusta. Fossiilisten polttoaineiden verotuksen keventäminen on räikeässä ristiriidassa Suomen päästövähennystavoitteiden kanssa. Samalla sen vaikutus on kielteinen huoltovarmuuden kannalta ja lisää Suomen riippuvuutta usein epävakasta fossiilisten polttoaineiden tuottajavaltioista. Liikennepolttoaineiden valmisteverojen veronalennus tulisi perua.

Ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamiseksi ympäristölle haitallisesta toiminnasta tulisi maksaa oikeaa hintaa. Yksi keskeinen keino tämän edistämiseksi on ympäristölle haitallisten verotukien karsiminen. Verotuissa on kyse keinotekoisien alhaisista verotasoista suhteessa vallitsevaan vertailutasoon.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Verotukien vähentämiseksi vihreät esittää, että työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normaalia alemmaa verokantaa ja polttoturpeen alennettua verokantaa nostetaan vaiheittaisesti. Verotukien vaiheittainen vähentäminen ohjaa yrityksiä siirtymään työkoneissa ja energiantuotannossa vähäpäästöisempiin, esimerkiksi sähköistämiseen perustuviin ratkaisuihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla luovutaan asteittain teollisen mittakaavan aines- ja runkopuupohjaisten polttoaineiden verottomuudesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset energiaverojen sitomiseksi indeksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset polttoturpeen alennetun verokannan nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn alennetun verokannan nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset liikenteen polttoaineen verotuksen säilyttämiseksi vuoden 2023 tasolla.

10. Muut verot

Tällä hetkellä luonnonvarojen käyttöä ei veroteta Suomessa juuri lainkaan. Luonnonvarojen suora hyödyntäminen ja niihin liittyvät maankäytön muutokset ovat kuitenkin luontokadon suurimpia ajureita ja merkittävä ilmastopäästöjen lähde. Maa-ainesvero parantaisi kierrätysmateriaalien kilpailukykyä suhteessa neitseellisiin maa-aineksiin ja kannustaisi siten materiaalien pitämiseen kierrossa pidempään. Maa-ainesverolla voitaisiin kerätä valtiolle verotuottoja arviolta 50 miljoonaa euroa.

Lentäminen on ilmaston kannalta haitallisin tapa liikkua, mutta sitä verotetaan hyvin vähän. Siksi asettaisimme maltillisen lentoveron, jossa vero asetetaan vuoden ensimmäistä lentomatkaa seuraaville matkoille. Reilu lentovero voisi tuoda valtiolle verotuottoja arviolta 150 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Verotus voi olla myös keino vaikuttaa kansanterveyteen. Esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL on yhdessä Kansaneläkelaitoksen kanssa esittänyt terveysverojen käyttöönottoa. Terveysperustaisen veron valmistelu kannattaisi aloittaa lisätystä sokerista ja laajentaa esimerkiksi suolaan ja koviin rasvoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset laajasta terveysverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset maa-ainesverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 122

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset reilusta lentoverosta, jossa vero asetetaan vuoden ensimmäistä lentomatkaa seuraaville matkoille.

07. Ajoneuvovero

Orpon hallitus on keventämässä ajoneuvoveroa. Veronkevennys on ristiriidassa liikenteen päästövähennystavoitteiden kanssa. Veronkevennykset painottuisivat vanhoihin keski- ja suuripäästöisiin autoihin — eli juuri niihin, jotka tulisi saada pois liikenteestä nopealla aikataululla. Veronalennus hidastaa ajoneuvokannan uusiutumista ja lisää tätä kautta liikenteen päästöjä.

Ajoneuvoveron kevennys ei myöskään kohdistu tehokkaasti pieni- ja keskituloisille. Samalla veronkevennysten vaikutus yritysten toimintaedellytyksiin jää pieneksi. Liikkumisen kustannusten keventämiseen löytyy tehokkaampia ja ympäristön kannalta perusteltuja keinoja. Ajoneuvoveron kevennyksellä on myös julkisen talouden kannalta kielteinen vaikutus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ajoneuvoveron perusveron veronkevennyksen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin täyssähköautojen ja lataushybridien ajoneuvoveron korotuksen perumiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

08. Jätevero

Erilaisilla veroratkaisuilla voidaan vauhdittaa myös kiertotaloutta. Kiertotalouden kannalta on tärkeää, että vanhat tuotteet ohjataan uusiokäyttöön sen sijaan, että ne päätyisivät jätteeksi. Tätä voidaan tukea erilaisilla ohjauskeinoilla. Laajennetulla ja kehitetyllä jäteverolla voidaan edistää jätteen hyötykäyttöä ja ehkäistä jätteen syntymistä. Käytössä olevan juomapakkausten pakkausveron laajentaminen muihin pakkausmateriaaleihin vauhdittaa kiertotaloutta tukevia pakkausratkaisuja. Jätteenpolttovero yhdistettynä muihin kiertotalouden ohjauskeinoihin puolestaan vauhdittaa jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä jätteen polton sijaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 125

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset laajennetusta jäteverosta, jätteenpolttoverosta sekä pakkausverosta kiertotalouden vauhdittamiseksi.

09. Kaivosmineraalivero

Kaivosalan vaikutukset luonnolle ovat suuret. Silti kaivosvero jää Suomessa useita verrokkimaita alhaisemmalle tasolle, eikä sillä tavoitella ympäristövaikutuksia.

Vihreät esittää, että vuodelle 2024 säädettyä kaivosveroa korotettaisiin ympäristöohjaavuuden vahvistamiseksi ja luontoarvojen suojaamiseksi. Nykyistä lainsäädäntöä korkeampi kaivosvero voisi tuottaa lisää verotuloja 150 000 000 euroa vuodessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 126

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset kaivosveron kasvattamiseksi.

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Luontokadon pysäyttämisen ja ilmastokriisin hillitsemisen kannalta olisi tärkeää suojella kaikki Suomen vanhat ja luonnontilaiset metsät. Helpointa ja nopeinta suojelu olisi aloittaa valtion maila.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 3 /vihr

Orpon hallitus on puheiden tasolla sitoutunut valtion vanhojen metsien suojeluun. Teot puhuvat kuitenkin toista: vanhojen metsien suojelukriteereitä on valmisteltu tutkijoiden näkemykset ohittaen.

Vihreät haluaa suojella kaikki vanhat ja luonnontilaiset metsät paitsi valtion myös yksityisillä mailla. Vanhojen metsien kriteereiden tulisi olla avoimesti valmisteltuja, tieteellisesti perusteltuja ja linjassa sekä EU:n ohjeistuksen että jo käytössä olevien kriteereiden kanssa.

Parhaiten vanhojen metsien suojelua tukisivat jo käytössä olevat metsiensuojeluohjelma METSO:n I-luokan kriteerit. Kyseessä ovat laajapohjaisesti ja tieteeseen nojaten valmistellut suojelukriteerit, joita myös Metsähallitus on ollut yksityisten maiden suojeluun hyväksymässä. METSO-alueen ulkopuolella Lapissa ja saamelaisalueilla käytettävät kriteerit olisivat tiukemmat ja sisältäisivät myös laadullisia kriteereitä johtuen pohjoisten metsien paremmasta suojelun tasosta sekä saamelaisten oikeuksien turvaamisesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 13.05.01 vähennetään 40 000 000 euroa Metsähallituksen voiton tuloutusta valtion vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelemiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2025 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 126 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 11.12.2024

Inka Hopsu vihr

Krista Mikkonen vihr

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalause 4 /vas

Yleisperustelut

Orpon hallituksen talouskuripolitiikkaa on jatkunut nyt jo yli vuoden. Sosiaaliturvaa on leikattu, työntekijöiden asemaa heikennetty, suurituloisten verotusta kevennetty ja saastuttamista halpuutettu. Työttömien, asunnottomien, köyhien ja köyhyydessä elävien lasten määrä on kasvanut. Elinkustannukset ovat nousseet, ja moni pienituloisen joutuu miettimään, ostaako ruokaa vai lääkkeitä. Monelle suomalaiselle tämä hallituskausi on merkinnyt taloudellista ahdinkoa ja huolta omasta tai läheisten pärjäämisestä. Tämän kaiken keskellä hallituksesta uhkuu välinpitämättömyys leikkauksista kärsiviä ihmisiä sekä luontoa ja ilmastoa kohtaan.

Hallituskauden alusta lähtien meille on puhuttu uudesta normaalista. Sen on tarkoitus vakuutella meitä uskomaan, ettei meillä olisi vaihtoehtoja — ettemme voisi demokraattisessa valtiossa vaikuttaa talouspolitiikan sisältöön. Tämä ei onneksi pidä paikkaansa. Meillä on oikeus demokraattisesti valita, mitä tietä haluamme kulkea ja minkälaisen uuden normaalin haluamme rakentaa.

Julkisen talouden sopeutukset eivät aina onnistu pienentämään velka-astetta, kuten 2010-luvun kehityskulut euroalueella osoittivat. Tietyissä olosuhteissa voi jopa käydä päinvastoin. Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n laajan tutkimuksen mukaan sopeutuksen toteuttaminen matalasuhdanteessa on julkisen velkaantumisen hillinnän kannalta tehotonta.

Ongelma on se, että leikkauksilla on haitallinen vaikutus kysyntään ja talouskasvuun. Finanssipoliittinen kerroin mittaa sitä, kuinka paljon sopeutustoimet haittaavat talouskasvua. Valtiovarainministeriö on käyttänyt tänä vuonna finanssipolitiikan kerrointa 0,5, joka on poikkeuksellisen matala. Euroopan komissio käyttää realistisempaa kerrointa 1,5. Tutkimuskirjallisuuden valossa finanssipolitiikan kerroin on todennäköisesti lähempänä kahta. Tällä on merkitystä, koska poikkeuksellisen matalalla kertoimella valtiovarainministeriö on aliarvioinut sitä, kuinka paljon hallituksen talouskuri kuihduttaa Suomen taloutta. Kun leikkausten haitalliset vaikutukset talouteen on aliarvioitu, hallituksen on ollut helpompi ajaa ne läpi.

Yksi merkittävä syy sille, miksi Orpon hallituksen talouspolitiikka on kuihduttanut talouskasvua voimakkaasti, on, että leikkaukset ovat kohdistuneet kuluttajiin, joiden suhteutettu panos kokonaiskysyntään on suurin. Kuten kuka tahansa pienituloisen ymmärtää, jokainen heidän tienäänsä euro menee kulutukseen. Suurituloiset taas säästävät suuremman osan tuloistaan, koska heillä ei ole kaikelle rahalleen käyttökohteita. Kohdistamalla leikkauksensa juuri pieni- ja keskituloisiin hallitus on syventänyt ja pitkittänyt Suomen matalasuhdannetta.

Yksittäisistä päätöksistä epäonnistunein on hallituksen päätös kiristää arvonlisäveroa keskellä vuotta ja keskellä matalasuhdannetta. Talouden asiantuntijat olivat varsin yksimielisiä siitä, että ajoitus oli epäonnistunut ja lähetti myös väärän viestin niin yrityksille kuin kuluttajille. Yritykselyselyissä yritykset näkevät suurimmaksi ongelmaksi nimenomaan puutteellisen kysynnän. ALV-korotus heikensi ostovoimaa ja pahensi talouden alakuloa. Hallitus mainostaa olevansa yritysymönteinen, mutta sen politiikka on aivan muuta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vuosittaisten talousarvioiden, julkisen talouden suunnitelmien ja keskeisten lakiesitysten yhteydessä tulee ottaa käyttöön laajempi vaikutusarviointi, joka mittaa nykyjärjestelmää kattavammin esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksia. Ekologisen kestävyys ulottuvuus korostuu nykyisessä tilanteessa, jossa talouden perustava rakennemuutos on toteutettava erittäin nopeasti, hallitusti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Valtioneuvostossa kerätään jo varsin kattavasti tietoa erilaisista kestävä kehityksen indikaattoreista, mutta niiden yhteyttä konkreettiseen päätöksentekoon tulee vahvistaa. Lisäksi käyttöön pitää ottaa esimerkiksi niin sanottu aidon kehityksen mittari (GPI) tai jokin muu vaihtoehtoinen kokoomaindikaattori.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa talouspoliittista linjaansa niin, että epäoikeudenmukaiset leikkaukset perutaan ja hallitus tasapainottaa julkista taloutta reiluilla ja oikein ajoitetuilla verouudistuksilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa valtiontalouden ohjausjärjestelmää siten, että tuloja ja menoja kohdellaan yhdenvertaisesti ja kehysmenettely mahdollistaa tarpeelliset investoinnit sekä suhdannepoliittiset toimet.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että talousarvioesitysten, julkisen talouden suunnitelman ja keskeisten lakiesitysten yhteydessä esitetään kattava arvio niiden vaikutuksesta ympäristöön, ilmastoon, luonnon monimuotoisuuteen ja muihin kestävä kehityksen ulottuvuuksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että budjettityössä ja julkisen talouden suunnittelussa käytetään säännönmukaisesti bruttokansantuotetta laajempaa hyvinvoinnin mittaristoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus pidättäytyy myymästä tuottavaa valtionomaisuutta pysyväisluonteisten menojen kattamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa ilmastopolitiikkaansa ja tekee tarvittavat toimet hiilinielujen vahvistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa luonnon monimuotoisuuden huomioon kaikessa politiikassaan ja pysäyttää luontokadon Suomessa.

Vastalauseen epäluottamuslause-ehdotus

Hallitus romuttaa suomalaista hyvinvointivaltiota ja heikentää suomalaisten hyvinvointia ja kansallista yhtenäisyyttä rajuilla ja epäreiluilla leikkauksilla. Hallituksen politiikan seurauksena eriarvoisuus kasvaa, köyhyys lisääntyy, ilmastotavoitteet karkaavat, Suomen luonto köyhtyy, sote-palvelut kriisiytyvät, julkisen talouden kestävyys vaarantuu, velkaantumisen kasvaa ja Suomen kansainvälinen vaikuttavuus heikkenee. Eduskunta katsoo, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

(22.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Tietoperustainen päätöksenteko edellyttää strategista ja poliittisiin tietotarpeisiin vastaavaa tutkimusta. VN-TEAS-tutkimustoiminnalla on tehty paljon arvokasta ja ministeriöiden valmistelun ja päätöksenteon laadun kannalta korvaamatonta selvitystyötä, ja sitä tulee jatkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 23.01.22 lisätään talousarvioon ja että momentille lisätään 10 000 000 euroa valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaan.

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Kriisinhallinta

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Osallistuminen kansainväliseen siviilikriisinhallintaan on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Samalla Suomi osallistuu kansainväliseen vastuunkantoon ja tukee konfliktien

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

ennaltaehkäisyä, ratkaisemista ja rauhanrakentamista. Suomi on myös maailmalla tunnettu toimi- ja siviilikriisinhallinnassa. Sille olisi siis myös varmistettava riittävät resurssit. Siviilihenkilöstön osallistumisen lisäämistä kriisinhallintaan ei kuitenkaan jatketa enää, vaan määrärahoihin tehdään 2 miljoonan euron leikkaus. Vuoden 2025 määrärahalla voidaan lähettää operaatioihin noin 130 asiantuntijaa, mikä on 10 asiantuntijaa vähemmän kuin vuonna 2024. Kansallisen siviilikriisinhallintastrategian mukaan tavoite on 150 asiantuntijaa, ja tähän tulisi jatkossakin pyrkiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.10.21 lisätään 2 000 000 euroa siviilikriisinhallintaan.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Geopoliittiset ja geotaloudelliset jännitteet jatkavat kiristymistään ja suurvaltakilpailu kiihtyy. Sotia sekä konflikteja syttyy yhä enemmän eri puolilla maailmaa: turvallisuuspoliittinen tilanne on hyvin haasteellinen. Venäjän laitton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Israelin harjoittaman järkyttävän kansanmurhan Gazassa on annettu jatkaa jo yli vuoden. Väkivallan kierre kiihtyy Israelin eskaloimissa Lähi-idän tulenarkaa tilannetta. Sudanissa toista vuotta jatkuvassa verisessä sisällissodassa on kuollut kymmeniä tuhansia ihmisiä ja miljoonia on paennut kodeistaan. Pakolaisia on enemmän kuin koskaan. Samaan aikaan ilmastomuutos heikentää elinolosuhteita kaikkialla ja luonnonvarojen ehtyminen lisää konfliktiherkkyttä.

Suomen on omalla ulkopoliittikallaan aktiivisesti edistettävä rauhaa ja kestävä kehitystä. Suomen on sitouduttava ihmisoikeuksien, demokratian ja kansainvälisen oikeuden edistämiseen johdonmukaisesti kaikessa politiikassaan, ja tämän pitää näkyä myös talouspoliittisissa päätöksissä. Suomen tulee aina olla ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden puolella. Rauhantyötä, kehitysyhteistyötä ja kansainvälistä yhteisvastuuta tarvitaan nyt enemmän kuin pitkään aikaan. On tärkeää, että Suomi jatkaa vahvaa tukea Ukrainalle. Suomalaiset kansalaisjärjestöt tekevät näkyvää ja vaikuttavaa asiantuntijatyötä rauhanpolitiikan ja kehityspolitiikan saralla, ja se on turvattava jatkossakin.

Orpon hallitus leikkaa kuitenkin kehitysyhteistyön rahoitusta radikaalisti ja leikkaa kansalaisjärjestöjen rahoitusta. Tämä on täysin väärä, vastuuton ja lyhytnäköinen suunta. Tämän lisäksi hallitus vie kehityspolitiikkaa aivan väärään suuntaan laittaessaan kauppapolitiikan kestävä kehityspolitiikan edelle. Suomi perääntyy siis globaalista vastuustaan aikana, jossa pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen ja geopoliittiset jännitteet lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa. Sen lisäksi, että kehityspolitiikan massiiviset leikkaukset ovat eettisesti täysin vastuutomia, ovat ne myös leikkaus Suomen ulkopoliittiseen liikkumatilaan ja uskottavuuteen maailmalla. Leikkauksilla on vaikutuksia myös siihen, miten Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita pystytään kokonaisuudessaan toteuttamaan. Kehityspolitiikkamme kaipaa jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta. Suomen kaltaisen vauraan maan on tuettava kestävä kehitystä myös muualle niin, ettei ketään jätetä jälkeen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta muuttaa momentin 24.30.66 perusteluja siten, että momentille osoitetusta määrärahasta 2 200 000 euroa voidaan käyttää kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatukseen (VGK-tuki) ja

että momentille 24.30.66 lisätään 200 000 000 euroa kehitysyhteistyöhön ja kansainväliseen ilmastorahoitukseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus kantaa globaalin vastuunsa, sitoutuu YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden ja Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden edistämiseen sekä lisää Suomen kehitysyhteistyörahoitusta määrätietoisesti kohti 0,7 prosentin bruttokansantuloosuutta ja kasvattaa kansainvälisen ilmastorahoituksen määrärahoja.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Aktiivinen, laaja ja moniääninen kansalaisjärjestökenttä kuuluu keskeisesti suomalaiseen demokratiaan ja tekee osaltaan Suomesta kansalaisyhteiskunnan. Suomessa on ymmärretty, että pienessä maassa laajan ja monipuolisen järjestökentän olemassaolo edellyttää myös valtion rahallista tukea. Hallitus on kuitenkin päättänyt leikata kansalaisjärjestöiltä usealla eri hallinnonalalla. Suomalaiset kansalaisjärjestöt tekevät näkyvää ja vaikuttavaa asiantuntijatyötä, ja se on turvattava jatkossakin. Ulkoministeriön jakamaa avustusta kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen toimintaan (ns. UTP-tuki) on leikattu. UTP-tuki on palautettava vuoden 2024 tasolle ja sen jatko on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.90.50 lisätään 321 000 euroa kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen tukeen.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusvaltiossa julkisen vallan käyttö perustuu lakiin, kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä ja yksilöiden ja vähemmistöjen oikeudet turvataan. Oikeusvaltiossa jokaisella on mahdollisuus saada oikeutta.

On myönteistä, että hallitus on kaikkien eduskuntapuolueiden tavoin sitoutunut oikeudenhoidon selonteon (VNS 13/2022 vp) mukaisesti vahvistamaan oikeudenhoidon resursseja ja että oikeusministeriön hallinnonalan määrärahatasoa kokonaisuudessaan kasvatetaan. Oikeudenkäyntien kesto ja oikeudenhoidon ongelmat uhkaavat oikeusvaltiota ja kansalaisten mahdollisuuksia saa-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

da oikeutta. Kyse on perus- ja ihmisoikeusongelmasta, jonka ratkaisemiseksi oikeudenhoidon rahoitusta on merkittävästi ja johdonmukaisesti vahvistettava.

Vasemmistoliitto kantaa kuitenkin huolta samaan aikaan toteutettavasta niin sanotusta tuottavuusohjelmasta, jonka mukaisesti oikeusministeriön hallinnonalalle esitetään ensi vuodelle 17,9 miljoonan euron säästöjä. On kyseenalaista, miten säästöt voidaan toteuttaa ilman, että ne vaikuttavat henkilöstön määrään, henkilöstön hyvinvointiin ja oikeudenhoidon selonteon tavoitteiden toteuttamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa oikeusministeriön hallinnonalan määrärahaa soa johdonmukaisesti oikeudenhoidon selonteossa kuvatun rahoitusvajeen umpeen kuromiseksi sekä varmistaa, ettei tätä välttämätöntä tavoitetta vaaranneta hallinnonalalle kohdistettavilla säästötavoitteilla.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Aktiivinen, laaja ja moniääninen kansalaisjärjestökenttä kuuluu keskeisesti suomalaiseen demokratiaan ja tekee osaltaan Suomesta kansalaisyhteiskunnan. Suomessa on ymmärretty, että pienessä maassa laajan ja monipuolisen järjestökentän olemassaolo edellyttää myös valtion rahallista tukea. Oikeusministeriön alaisiin avustuksiin esitetyt leikkaukset uhkaavat järjestöjen korvaamattoman arvokasta asiantuntijatyötä ja eräitä lakisääteisiä toimintoja.

Suomalaiset rauhanjärjestöt ovat merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita. Ne tekevät rauhankasvatusta koulujen ja nuorisotyön kanssa, osallistuvat ja aktivoivat kansalaisten rauhan- ja turvallisuuspoliittista keskustelua sekä tuottavat tietoa julkaisemalla lehtiä, kirjoja ja nettiaineistoja. Järjestöjä kuullaan asiantuntijoina eri hallinnaloilla rauhaan, turvallisuuteen ja asevalvontaan sekä rauhankulttuuriin liittyvissä kysymyksissä. Suomalainen rauhantyö kansainvälisesti kattaa YK:n ja monen kansainvälisen yhteistyöjärjestön työhön osallistumisen, asevalvonnan kysymykset, joukkotuhoaseiden, pienaseiden ja väkivallan leviämisen vastaisen toiminnan, kansainvälisen oikeusperustaisen järjestelmän vahvistamisen sekä ihmisoikeuksien ja taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta tapahtuvan työn. Rauhanjärjestöt ovat myös olleet vahva Venäjän hallintoa ja Putinia kritisoiva voima, joka on tukenut mm. venäläisiä aseistakieltäytyjiä. Talousarvioesityksessä rauhantyön tuki on leikattu kokonaan pois ja tarkoituksena on lopettaa valtionapu rauhanjärjestöille kokonaan. Tuen lakkauttaminen kokonaan tulee merkitsemään monen rauhanjärjestön toiminnan merkittävää supistamista tai lakkautumista kokonaan. Suomalaisen rauhantyön toimintaedellytykset on varmistettava aikana, jolloin rauhantyötä todella tarvitaan.

Saamelaiskäräjät toteuttaa perustuslaissa saamelaisille turvattua kieltä ja kulttuuria koskevaa itsehallintoa sekä turvaa saamelaisen alkuperäiskansakulttuurin säilymistä ja kehittymistä. Saame-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

laiskäräjille osoitettu rahoitus toteuttaa perustuslaissa turvattua itsehallintoa ja kohdistuu paljolti saamelaiskäräjien lakisääteisiin tehtäviin sekä saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvien perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen. Rahoitustasolla on keskeinen vaikutus myös esimerkiksi saamelaiskäräjien kieli- ja kulttuurityöhön, joka koskettaa etenkin saamelaislapsia ja -nuoria sekä seuraavia sukupolvia.

Rikosuhripäivystyksen asiakkaita ovat muun muassa lähisuhdeväkivallan, seksuaalirikosten ja ihmiskaupan uhrit. Kolme neljäsosaa asiakkaista on naisia. Rikosuhripäivystyksellä on ollut merkittävä rooli myös muun muassa Vastaamo-tietomurron uhrien tukemisessa. Rikosuhripäivystyksen asiakkaiden määrä on vuodesta 2014 vuoteen 2023 yli kuusinkertaistunut. Rikosuhripäivystys vastaa julkisen palveluvelvoitteen puitteissa muun muassa EU:n uhridirektiivin mukaisten uhrien yleisten tukipalveluiden toteuttamisesta sekä terrorismintorjuntadirektiivin edellyttämästä valmiudesta. Rikosuhripäivystyksen toimintaa uhkaavat sopeuttamistoimet tarkoittavat sitä, että rikoksen uhrien saamat palvelut heikkenevät, vaikka tarve olisi päinvastoin palveluiden vahvistamiselle johtuen muun muassa pitkittyneistä rikosprosesseista ja suuresta asiakasmäärästä. Kustannusten kasvun vuoksi toiminnan säilyttäminen nykyisellä tasollaan edellyttäisi kokonaisrahoituksen nostamista. Rikosuhripäivystyksen rahoituksen leikkaaminen uhkaa esimerkiksi ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelua, jollaista mikään muu toimija Suomessa ei tarjoa. Uhrien neuvonnan ja avunsaannin tukemisen lisäksi palvelun avulla voidaan myös paljastaa merkittävä määrä vakavaa rikollisuutta. Oikeusministeriö on myös muun muassa lopettamassa Rikosuhripäivystyksen peruspalveluihin kuuluvan todistajantukitoiminnan rahoittamisen.

Leikkaukset uhkaavat myös Ihmisoikeusliiton työtä. Ihmisoikeusliiton työn painopisteitä ovat oikeusvaltion puolustaminen, yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet, tyttöjen sukuelinten silpomisen ja kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisy sekä ihmisoikeudet urheilussa. Oikeusministeriön rahoituksen merkitys Ihmisoikeusliitolle on suuri. Ihmisoikeusliiton pitkäaikainen, monella saralla urauurtava asiantuntijatyö on turvattava.

Pakolaisneuvonta ry on turvapaikka-asioihin erikoistunut lakiasiantuntijatoimisto ja järjestö, joka on yli kolmen vuosikymmenen ajan seurannut läheltä ulkomaalaislainsäädännön kehitystä ja muodostunut turvapaikka-oikeuden keskeiseksi asiantuntijaksi Suomessa. Pakolaisneuvonta on voittoa tavoittelematon järjestö, jonka tarjoaman oikeudellisen avun rahoitus perustuu julkiseen oikeusapuun. Jälkeen jäänyt oikeusavun korvaustaso ei riitä korvaamaan erityisesti monimutkaisempien turvapaikka-asioden todellisia kustannuksia. Pakolaisneuvonta on kehittänyt omaa varainhankintaa, mutta rahankeräyksellä saatuja tuottoja ei tällä hetkellä voida käyttää esimerkiksi maksuttoman oikeudellisen neuvonnan tarjoamiseen. Pakolaisneuvonnan työ ja pitkäaikainen osaaminen on korvaamatonta suomalaiselle oikeusvaltiolle. Oikeusturvan turvaamiseksi valtion tulee turvata Pakolaisneuvonnan työn rahoitus myös jatkossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 25.01.50 perusteluihin palautetaan maininta siitä, että määrärahaa saa käyttää myös avustuksiin rauhantyyden järjestöille ja

että momentille 25.01.50 lisätään 1 350 000 euroa järjestöjen ja muiden toimijoiden toiminnan turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

20. Ulosotto

Viime hallitus toteutti useita ylivelkaantuneiden asemaa parantaneita uudistuksia. Viime vaalikauden aikana ulosoton suojaosaa korotettiin ja vapaakuukausia lisättiin, maksuhäiriömerkintöjen voimassaoloa lyhennettiin, säädettiin positiivisesta luottorekisteristä, tiukennettiin kuluttajaluottojen sääntelyä, rajoitettiin perintäkulujen enimmäismääriä, parannettiin talous- ja velkaneevnonnan saatavuutta, helpotettiin velkajärjestelyyn pääsyä ja säädettiin sosiaalinen luototus hyvinvointialueiden lakisäätteiseksi tehtäväksi.

Ylivelkaantumisen ehkäisy ja ylivelkaantuneiden aseman parantaminen vaativat kuitenkin yhä toimia, ja viime kaudella aloitettua työtä on jatkettava. Ulosoton suojaosan noston lisäksi ulosottoon tarvitaan laajempi uudistus. Nykyisen ulosottomallin ongelmien vuoksi tarvitaan progressiivinen ulosottomalli, jossa suojaosuuden ylittävistä palkasta maksettavat ulosotto-osuudet määräytyvät tulojen mukaan. Näin huomioitaisiin nykyistä portaittaista järjestelmää paremmin ihmisten maksukyky ja kannustettaisiin työntekoon. Lisäksi ulosottovelkojen lopullista vanhentumisaikaa on lyhennettävä ja yksityishenkilön velkajärjestelyyn pääsyä helpotettava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii ulosoton laajempaa uudistusta oikeudenmukaisen progressiivisen ulosottomallin luomiseksi sekä lyhentää ulosottovelkojen lopullista vanhentumisaikaa ja helpottaa yksityishenkilön velkajärjestelyyn pääsyä.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ankkuritoiminta on moniammatillista työtä nuoren hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi. Toiminnan tavoitteena on varhainen puuttuminen nuorten rikolliseen tai muuten huolta herättävään käyttäytymiseen.

Ankkuritiimissä on ammattilaisia poliisista, sosiaalitoimesta, nuorisotoimesta ja terveystoimesta. Ankkuritiimejä on 47 kappaletta ympäri Suomen, jokaisen poliisilaitoksen alueella. Valtioneuvoston tasolla ankkuritoiminnan koordinaatiosta vastaa sisäministeriö.

Tutkimuksen mukaan moniammatilliseen ankkuritoimintaan osallistuneilla nuorilla on vertailuryhmää pienempi riski tehdä uusia rikoksia vuoden sisällä edellisestä rikoksesta. Ankkuritoimintaa tulisi laajentaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ankkuritoimintaa ja muuta moniammatillista nuorten hyvinvointia parantavaa ja rikoksia ennalta ehkäisevää toimintaa ympäri Suomea ja osoittaa tähän tarvittavat resurssit.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaa talous ja verovälttely aiheuttavat vuosittain valtiolle satojen miljoonien veromenetyksen. Harmaan talouden torjunta edellyttääkin valtiolta määrätietoisia toimia.

Poliisin toimintamenoihin on osoitettava riittävä rahoitus harmaan talouden torjumiseksi. Lähtökohtana tulee olla harmaan talouden torjunnan turvaaminen ja toiminnan tehostaminen lisäämällä resurssien tehokasta käyttöä ja sujuvoittamalla viranomaisyhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

40. Maahanmuutto

Hallitus kiristää maahanmuuton edellytyksiä sekä heikentää maahan muuttavien oikeuksien toteutumista. Tällä on haitallisia vaikutuksia väestökehitykseen, työvoiman saatavuuteen sekä ihmisoikeuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa maahanmuuton tiukennukset, jotka uhkaavat Suomen myönteistä väestökehitystä, hankaloittavat työvoiman saatavuutta ja heikentävät ihmisoikeuksien toteutumista.

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kiintiöpakolaismäärän nostaminen

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. Kun vuosituhannen alussa pakolaisia oli 12 miljoonaa ja kaikkiaan YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n tiedossa olevia paenneita maansisäiset pakolaiset ja turvapaikanhakijat mukaan lukien oli 19 miljoonaa, on nyt jo 123 miljoonaa ihmistä joutunut jättämään kotinsa paetakseen vainoa, ihmisoi-
keusloukkauksia ja konflikteja. Heistä yli 43 miljoonaa on pakolaisina kotimaansa ulkopuolella. Pakolaisista noin 40 prosenttia on lapsia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastuu pakolaisten auttamisesta ei jakaudu tasaisesti valtioiden kesken. Pakolaisista yli 70 prosenttia oleskelee köyhissä ja kehittyvissä maissa, usein lähtömaan naapurimaassa. Esimerkiksi 6 miljoonan asukkaan Libanonissa elää 1,5 miljoonaa syyrialaista pakolaista.

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on haluttu keino auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se tarjoaa kipeästi kaivatun turvallisen reitin suojeluun ja mahdollistaa uuden alun usein vuosia pakolaisleireillä eläneille. Kiintiöpakolaisiksi valitaan mm. kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen vastaanottamista kiintiöpakolaisista vuosittain noin puolet on ollut lapsia.

UNHCR:n mukaan ensi vuonna jo 2,9 miljoonaa pakolaista tarvitsisi uudelleensijoituspaikan nykyisen oleskelumaansa ulkopuolelta. Paikkoja on kuitenkin tarjolla vuosittain murto-osalle heistä. Vuonna 2023 uudelleensijoituspaikan sai maailmanlaajuisesti 158 700 pakolaista.

Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkillisesti. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Vuotuinen pakolaiskiintiö on ollut valtaosan kuluva vuosituhannesta 750 henkeä. Kiintiö nostettiin 1 050:een vuosina 2014 ja 2015 Syyrian sodan vuoksi, 850:een vuonna 2020, 1 050:een vuonna 2021, 1 500:aan Afganistanin tilanteen vuoksi vuonna 2022 ja jälleen 1 050:een vuonna 2023. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa pakolaiskiintiön tasoksi on sovittu vain 500 henkilöä vuodessa, jonka tasolle se laskettiin tänä vuonna. Myös ensi vuoden talousarvioesityksessä kiintiö esitetään pidettäväksi 500 henkilössä.

Päätös laskea pakolaiskiintiötä on kestävätilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita. Pakolaiskiintiön koko ei ole ensi sijassa taloudellinen vaan moraalinen kysymys. Kiintiöpakolaisten vastaanottamisen nettovaikutukseen myös vaikuttaa Euroopan unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) jokaisesta vastaanotetusta kiintiöpakolaisesta jäsenvaltiolle maksama kertakorvaus. AMIF-korvauksen myötä pakolaiskiintiön noston nettokustannusvaikutus ensimmäiselle vuodelle on negatiivinen. Kiintiön nostaminen ehdotetusta 500:sta 2 500:aan nostaa AMIF-korvausta arviolta 21,2 miljoonaa euroa.

Pakolaisten auttamiseksi tarvitaan myös yhteiseurooppalaisia ratkaisuja ja sitovaa vastuunjakoa. Tämä ei voi tarkoittaa auttamisen ulkoistamista EU:n rajojen ulkopuolelle ja maihin, joissa pakolaiset ja turvapaikanhakijat kärsivät jo nyt vakavista ihmisoikeusloukkauksista. Sen sijaan tarvitaan tukea olemassa olevalle YK-vetoiselle järjestelmälle, jolla apua tarvitsevia voidaan auttaa hallitusti ja tehokkaasti nyt. Pakolaiskiintiötä tulee nostaa merkittävästi.

Säilöönoton laajentamisen ja enimmäiskeston pidentämisen peruminen

Säilöönotto on aina perus- ja ihmisoikeuksia rajoittava toimi, sillä se rajaa muun muassa liikkumisvapautta. Säilöönoton tulee olla välttämätöntä ja oikeasuhtaista. Se on mahdollista vain tilanteissa, joissa muut vaihtoehdot eivät ole riittäviä. Säilössä ei tulisi pitää pidempään kuin on välttämätön tarve.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Jos säilöönottoa muutetaan laajemmin käytössä olevaksi menettelyksi, lisää se kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä. Säilöönoton laajentamiselle ei ole esitetty kestäviä perusteluja tai tavoitetta.

Monet järjestöt ovat pitkään vaatineet alaikäisten säilöönoton kieltämistä. Viimeksi kesäkuussa 2023 Lapsen oikeuksien komitea vaati Suomea lopettamaan turvapaikanhakijalasten ja muiden maahanmuuttaneiden lasten säilöönoton. Myös YK:n ihmisoikeusneuvoston Suomen yleismaailmallista määräaikaistarkastelua koskevassa raportissa vaadittiin lasten säilöönoton lopettamista.

Kansainvälisen suojelun väliaikaistamisen ja lupien pituuden lyhentämisen peruminen

Kansainvälisen suojelun väliaikaistaminen ja lupien pituuden lyhentäminen tulee lisäämään kustannuksia, byrokratiaa ja epävarmuutta.

Esimerkiksi YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on kritisoinut Tanskaa sen samankaltaisista toimituksista. UNHCR on nostanut esiin, että on hyvin epätodennäköistä, että yksilön tapauksessa olosuhteet suojeluaseman myöntämiselle muuttuisivat vuodessa tai kolmessa. Sen sijaan lyhytaikaiset oleskeluluvat ja suojeluaseman säännöllinen tarkastaminen voivat altistaa suojelua saaneet ihmiset työvoiman hyväksikäytön riskeille, sillä epävarma asema heikentää heidän asemaansa työelämässä. Lupien pituuden minimoiminen vaikeuttaa kotoutumista, ja pitkittynyt epävarmuus luo erilaisia riskejä mielenterveydellisiin oireisiin ja toimintakyvyn heikkenemiseen. Lyhyet oleskeluluvat johtavat useampiin jatkolupahakemuksiin lisäten kustannuksia ja byrokratiaa. Lisäksi jatkolupien käsittely kuormittaa Maahanmuuttoviraston jo nyt kuormittunutta lupakäsittelyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 26.40.01 vähennetään 4 100 000 euroa kansainvälisen suojelun väliaikaistamisesta sekä lupien pituuden lyhentämisestä ja

että momentille 26.40.01 lisätään 975 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen 2 500:aan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen alaikäisten säilöönoton kieltämiseksi.

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on hallittu keino auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se tarjoaa kipeästi kaivatun turvallisen reitin suojeluun ja mahdollistaa uuden alun usein vuosia pakolaisleireillä eläneille.

Kiintiöpakolaisiksi valitaan mm. kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen vastaanottamista kiintiöpakolaisista vuosittain noin puolet on ollut lapsia.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkiksi. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Hallituksen päätös laskea pakolaiskiintiö 500:aan on kestävätilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 2 850 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseksi 2 500:aan ja

että momentilta 26.40.21 vähennetään 3 700 000 euroa säilöönnoton pidentämiseen ja mahdollistamiseen niin sanotun yleisen järjestyksen ja turvallisuuden harkinnan perusteella.

63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Vastaanottoraha myönnetään välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi kansainvälistä suojelua hakeville, tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskauppan uhreille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Vastaanottorahaa voi saada, jos tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan ja vaatteisiin. Vastaanottoraha on viimesijainen etuus eikä sen saajilla ole oikeutta saada muita Kelan etuuksia.

Nyt vastaanottoraha on pienennetty perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan minimiin. Kun otetaan huomioon myös vastaanottorahaan tehtävän indeksitarkistusten jäädytyksen vaikutus, on turvapaikanhakijoiden ja esimerkiksi tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten välttämättömän toimeentulo vaarantunut. Vastaanottorahan taso on nostettava takaisin vuoden 2023 tasolle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vastaanottorahan nostamiseksi vuoden 2023 tasolle.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Verotus ja tulli

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaa talous aiheuttaa suuren laskun julkiselle taloudelle. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan vuonna 2010 teettämän tutkimuksen mukaan harmaan talouden laajuus oli 5,5—7,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Euroopan komissio taas arvioi vuonna 2011, että Suomen harmaan talouden koko oli 13,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Vuonna 2015 julkaistussa tutkimuksessa

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Suomen harmaan talouden osuudeksi arvioitiin 12,9 prosenttia bruttokansantuotteesta. Arviot antavat viitteitä siitä, että harmaan talouden aiheuttama verovaje on merkittävä, vähintään 4—6 miljardia euroa. Ehkäisemällä harmaata taloutta parannetaan julkisen talouden rahoitusasemaa, vähennetään velkaantumista ja lisätään talouspoliittista liikkumavaraa.

Harmaa talous ei aiheuta ainoastaan verotulojen menetyksiä, vaan myös merkittäviä vahinkoja laillisesti toimiville yrittäjille kilpailuedellytysten heikentämisenä. Harmaa talous tarjoaa kotimaiselle ja ulkomaiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle väylän levittäytyä talouselämään ja yhteiskunnan muihin rakenteisiin.

Harmaan talouden torjuntaan panostaminen maksaa itsensä monin kerroin takaisin. Esimerkiksi vuonna 2022 rikoshyötyjen haltuunottona saatiin valtion kassaan 26,7 miljoonaa euroa. Hallituksen on laadittava ja resursoitava harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastainen poikkihallinnollinen toimenpideohjelma, jollainen on tehty pääministeri Marinin kaudella sekä vuosikymmenet ennen sitä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastaisen poikkihallinnollisen toimenpideohjelman ja osoittaa sen toimeenpanoon riittävät resurssit.

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaan talouden vastainen toiminta edellyttää myös Tullin resurssien vahvistamista.

Tullin toimintamenojen kohdalle on palautettava nimenomainen maininta harmaan talouden torjunnasta ja siihen on osoitettava riittävä rahoitus. Lähtökohtana tulee olla harmaan talouden torjunnan turvaaminen ja toiminnan tehostaminen lisäämällä resurssien tehokasta käyttöä ja sujuvoittamalla viranomaisyhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.02 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu valtionhallinnon tuottavuusohjelma. Hallintoon kohdistuvilla tuottavuustoimilla tavoitellaan toimintamenojen supistamista, eli käytännössä Orpon hallitus tulee leikkaamaan julkishallinnosta vuodesta 2025 alkaen. Kokonaisuudessaan valtionhallinnon leikkauksilla tavoitellaan 243 miljoonan euron säästöjä vuoden 2027 tasolla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Valtionhallinnon tuottavuusohjelmia on toteutettu ennenkin. Vuonna 2003 Matti Vanhasen ensimmäinen hallitus käynnisti ohjelman, jolla tavoiteltiin julkiselle sektorille parempaa tuottavuutta. Vanhasen toinen hallitus jatkoi tuottavuusohjelman toteuttamista. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa (2011) todetaan, että valtion tuottavuusohjelmalla ei ollut ohjelman tavoitteisiin nähden riittävää vaikutusta julkisen talouden menopaineiden hillintään. Tarkastuskertomuksessa viitataan tarkastusvaliokunnan näkemykseen, jonka mukaan ohjelman muuntuminen valtiovarainministeriön toimesta henkilöstövähennyksiin perustuvaksi aiheutti sen, että aidot tuottavuushankkeet jäivät marginaaliin. Toisin sanoen, kun tuottavuutta arvioitiin pääasiassa henkilöstövähennysten kriteerein, vääristyi koko tuottavuuden käsite.

Lainsäädännön arviointineuvosto totesi vuosikatsauksessaan 2022 pitävänsä kohtuuttomana, että lakeja valmistellaan jatkuvasti kiireessä. Kiirettä aiheuttavat arviointineuvoston mukaan liian tiukat aikataulut ja vähäiset henkilöresurssit lainvalmisteluun. Henkilöstöresurssien supistumisen syy on muun muassa aiemmissa tuottavuusohjelmissa. Lainvalmistelun riittävät resurssit ovat oleellinen kysymys esimerkiksi lain toimivuudelle ja lakien riittäville vaikutusarvioinneille ja systemaattisille jälkiarvioinneille. Myös lainsäätäjän näkökulmasta on tärkeää, että lait valmistellaan hyvin ja prosessi eduskunnassa voi näin kulkea mahdollisimman sujuvasti. Kysymys on lisäksi kansalaisten oikeusturvasta, sillä hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että eri viranomaistahoissa on riittävästi asiantuntevia ihmisiä käsittelemässä heitä koskevia päätöksiä.

Ministeriöiden ja virastojen riittävät henkilöstöresurssit takaavat, että asiantuntijuus valtionhallinnossa kasvaa ja kehittyy. Virkatyönä tehtävä työ myös eroaa erilaisten yritysten palveluksessa olevien konsulttien tekemästä työstä, jonka merkitys ja määrä on julkishallinnossa kasvanut nopeasti. On hallinnon avoimuuden ja demokratian kannalta ongelmallista, jos lainsäädäntötyöhön liittyvää valmistelua ja tietoa siirtyy yhä kasvavassa määrin yksityisille yrityksille ja konsulteille, joita eivät koske samat lakisääteiset vastuut ja velvoitteet kuin virkavastuulla toimivia viranhaltijoita ja viranomaistahoja. Lisäksi valtion toimintamenojen supistaminen valtionhallinnosta on kyseenalaista talouden kestävyuden näkökulmasta, sillä henkilöstömenojen leikkaaminen joudutaan usein korvaamaan lisäämällä palvelujen ostoja. Tällöin ainoastaan siirretään julkishallinnon palveluita ja toimintoja voittoa tavoitteleville yrityksille.

Moni ministeriö ja virasto toimii jo niukoilla määrärahoilla, ja onkin epäselvää, kuinka tuottavuusohjelma tarkalleen toteutetaan. Tavoiteltua 234 miljoonan euron lisästä ei saada toteutettua pelkästään digitalisaatiolla tai toimitilauudistuksilla, joita molempia jo toteutetaan ja on suunniteltu toteutettavaksi merkittävässä määrin myös ilman tuottavuusohjelmaa. Henkilöstötyövuosiksi muutettuna leikkaukset tarkoittaisivat mittavia irtisanomisia, minkä seuraukset olisivat demokratian kannalta erittäin huolestuttavat. Vaikuttaa siltä, että hallituksen tavoite supistaa julkista sektoria on ideologinen itseisarvo, ei aitoa kustannusvaikuttavuutta tai lainsäädännön laadun kehittämistä tavoitteleva toimi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu suunnitelmansa valtionhallinnon tuottavuusohjelmasta, joka uhkaa vaarantaa laadukkaan lainvalmistelun, hyvän hallinnon ja kansalaisten oikeusturvan.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Oikeistohallitus on ajamassa julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa hallitsemattomaan kriisiin. Hallitus on päättänyt käyttää vaalikauden aikana 500 miljoonaa euroa terveysfirmojen voittojen paisuttamiseen. Samalla hoitoon pääsyä vaikeutetaan, ja kaikesta leikataan aina lastensuojelusta vanhuspalveluihin. Hallitus ei ole tuonut eduskuntaan ainoatakaan esitystä, joka millään tavalla helpottaisi hyvinvointialueiden vaikeaa taloustilannetta.

Vasemmistoliitto perui Orpon hallitusohjelmassa esitetyt 1,4 miljardin euron leikkaukset sote-rahoitukseen. Lisäksi hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle tulisi antaa akuuteimpaan tarpeeseen 400 miljoonaa euroa lisärahoitusta, jotta palveluiden hallitsemattomalta alasajolta välttyttäisiin.

Erityisen haitallinen päätös vuoden 2025 budjetissa on perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentäminen 14 vuorokaudesta kolmeen kuukauteen. Hoitoon pääsyn vaikeuttaminen perusterveydenhuollossa on järjetöntä politiikkaa, joka heikentää kansalaisten terveyttä. Se johtaa kasvaaviin erikoissairaanhoidon kustannuksiin, kun sairauksia ei saada hoidettua ajoissa.

Vasemmistoliitto katsoo, että Kela-korvauksiin hukatut rahat tulisi käyttää julkisen perusterveydenhuollon vahvistamiseen siten, että hoitotakuu kiristetään asteittain seitsemään vuorokauteen. Samalla on kehitettävä omalääkäri- ja omahoitaja-malleja, joilla turvataan hoidon jatkuvuutta ja päästään parempiin tuloksiin niin terveyden kuin talouden näkökulmasta. Myös sairaala- ja päivystysverkkoon kohdistuvat lyhytnäköiset ja eriarvoistavat leikkaukset tulisi perua.

Hallitus on myös heikentämässä vanhuspalveluiden henkilöstömitoitusta entisestään, mikä vaarantaa ihmisarvoisen vanhuuden ja ikäihmisten turvallisuuden. Viime kaudella säädetyllä henkilöstömitoituksella on ollut merkittävä vaikutus asiakasturvallisuuteen ja palveluiden laatuun. Nyt hallitus myöntää jopa omassa esityksessään, että hoidon laatu tulee leikkauksen myötä heikenty-mään. Vasemmistoliitto ei hyväksy vanhuspalveluista leikkaamista vaan pitäisi kiinni viime kaudella säädetyistä 0,7-hoitajamitoituksesta.

Sote-rahoitusmalli tulisi kokonaisuudessaan uudistaa siten, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään neljään vuoteen, hyvinvointialueiden kustannusindeksi päivitetään vastaamaan paremmin alueiden todellisia menoja ja investointisääntelyä kehitetään. Hyvinvointialueille tulisi antaa verotusoikeus, jotta ne voivat kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti ja vastuullisesti. Esitämme myös muutoksia hyvinvointialueiden työnantajapolitiikkaan, vahvempaa henkilöstön osallistamista sekä rajoituksia vuokratyövoiman ja ostopalveluiden käyttöön.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Mielenterveyspalveluiden heikko saatavuus aiheuttaa paljon tarpeetonta pahoinvointia, ja se on vakava yhteiskunnallinen ongelma. Mielenterveysongelmat ovat jo nyt työkyvyttömyyseläkkeen yleisin syy. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perusterveydenhuollon mielenterveyspalveluita vahvistetaan. Matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden ja terapioiden saatavuutta parannetaan. Matalan kynnyksen palvelujen lisäksi vakavia ja pitkäaikaisia mielenterveysongelmia sairastavilla täytyy olla oikeus pitkäkestoiseen ja tarvittaessa pysyvään hoitoon sekä kuntoutumista ja pärjäämistä tukeviin asumispalveluihin.

Myös väkivaltaa kokeneiden ihmisten palveluita on parannettava. Lähisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat hälyttävän yleisiä Suomessa. Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksen mukaan Suomi on EU:n toiseksi turvattomin maa naisille. Suomessa naisista yli puolet on kokenut fyysistä väkivaltaa, seksuaalista väkivaltaa tai uhkailua. Vaikka turvakotipaikkojen määrää on Suomessa tasaisesti nostettu, niiden määrä on yhä riittämätön suhteessa kasvavaan tarpeeseen. Turvakotien rahoitusta on määrätietoisesti kasvatettava turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.

Ilman omaishoitajien arvokasta panosta sosiaali- ja terveysjärjestelmämme olisi nykyistäkin suuremmissa vaikeuksissa. Tästä vaativasta ja sitovasta hoitotyöstä tulee maksaa oikeudenmukainen ja riittävä korvaus. Vasemmistoliitto esittää kaikkien omaishoidon korvauksien kasvattamista 20 prosentilla. Samalla omaishoitajuudelle tulisi laatia yhtenäinen kansallinen kriteeristö ja mahdollistaa se kaikille nämä ehdot täyttävälle. Omaishoito tulee myös voida yhdistää palkkatyöhön nykyistä joustavammin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset ja toteuttaa perusterveydenhuollon hoitotakuun, vanhuspalveluiden henkilöstömitoituksen sekä vammaispalvelulain edellisen hallituksen päätöksien mukaisena.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esitykset, joilla hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitusta voidaan kasvattaa kertaluonteisella määrärahalta vuonna 2025 palvelutason turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esitykset, joilla parannetaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta perustasolla ja erikoissairaanhoidossa, ja kasvattaa näiden rahoitusta merkittävästi vuonna 2025.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esitykset, joilla kaikkia omaishoidon palkkioita korotetaan 20 prosentilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kiireellisesti sote-rahoitusmallin siten, että rahoituksen tasoon vaikuttava kustannusindeksi huomioi sote-sektorin palkkakehityksen ja vastaa paremmin hyvinvointialueiden todellisia kustannuksia, hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään vähintään neljään vuoteen ja investointeja koskevaa sääntelyä uudistetaan investointien mahdollistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hyvinvointialueille säädetään verotusoikeus.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu korotukset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa lastensuojelun jälkihuollon ikärajan 25 vuoteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa sairaala- ja päivystysverkon toiminnan nykyisessä laajuudessaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi säädökset, joilla hillitään vuokralääkärifirmojen ja ostopalveluiden käytöstä aiheutuvaa kustannusten nousua julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Peruspalveluiden valtionosuuden indeksikorotus

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava leikkaus, joka alentaa valtionosuutta vuoden

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

2025 tasossa 23,9 milj. euroa. Nimellisesti indeksisäästö alentaa valtionosuutta noin 110 milj. euroa kehyskauden lopulla. Suurin osa kuntien menoista liittyy koulutukseen, joten indeksileikkauksista voi pitää leikkauksena erityisesti koulutuksen rahoitukseen. Vasemmistoliitto katsoo, että indeksikorotukset tulisi toteuttaa täysimääräisesti koko hallituskauden ajan.

Laskennalliset kotoutumiskorvaukset

Suomen työikäisen väestön määrä kääntyi vuonna 2022 ensi kertaa kasvuun maahanmuuton ansiosta. Vuonna 2023 nettomaahanmuutto Suomeen oli ennätyksellinen, lähes 59 000 henkilöä. Vertailun vuoksi syntyneitä oli lähes 18 000 vähemmän kuin kuolleita. On selvää, että tarvitsemme myös jatkossa merkittävän määrän maahanmuuttoa vuosittain, jotta ikärakenteemme oikenis ja työvoimaa riittäisi. Suomen on ymmärrettävä, että moni muukin ikääntyvä Euroopan maa haluaa maahanmuuttajia, joten Suomen on oltava käytännön ja mielikuvien tasolla houkutteleva vaihtoehto. Hallituksen nuiva maahanmuuttopolitiikka vaarantaa Suomen kilpailukyvyyn kilpailussa osaajista ja työvoimasta.

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen vaativat kuitenkin määrärahoja, joita hallitus valitettavasti leikkaa merkittävästi. Vastuu kotoutumispalveluiden järjestämisestä siirtyy vuoden 2025 alusta alkaen kunnille valmiiksi alijäämäisenä. Laskennallisista kotoutumiskorvauksista leikkaaminen samalla, kun uudet tehtävät tulevat toteutettaviksi, heikentää kuntien mahdollisuuksia järjestää lakisääteisiä palveluita riittävässä määrin ja riittävän laadukkaasti. Palvelujen heikentäminen voi vaarantaa maahanmuuttajien kotoutumisen ja pitkällä aikavälillä kasvat-
taa yhteiskunnalle koituvia kustannuksia. Tehtävien karsiminen kompensoi leikkauksia vain marginaalisesti. Tämä on kestävätilanteesta, jossa meidän on varmistettava, että maahan saapuvat ihmiset kotoutuvat ja valtakunnassa on tarvetta kehittää ja levittää toimivia kotoutumisen malleja.

Tutkimukset osoittavat, että panostukset kotouttamispolitiikkaan hyödyttävät paitsi maahanmuuttajia perheineen myös yhteiskuntia. Esimerkiksi OECD:n raportti vuodelta 2023 varoittaa, että epäonnistunut kotouttaminen ja työmarkkinoiden rakenteellinen rasismi johtavat työssäkäyvän väestön kutistumiseen sekä kasvavaan työvoimapulaan monissa maissa.

Maahan muuttaneiden lähtökohdat ja tarpeet ovat moninaisia, ja kotoutumispalveluiden on vastattava erilaisiin tarpeisiin. Erityisen haastavassa tilanteessa olevien maahanmuuttajaryhmien kotoutumiseen tulisi panostaa räätälöimällä erityiskohdennettuja kotoutumispalveluja. Moni työn, opiskelun tai perheen perässä Suomeen muuttanut jää käytännössä kieli- ja kotoutumiskoulutuksen ulkopuolelle, mikä heikentää jatkotyöllistymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Erityisesti pakolaisena tai perhesiteen perusteella maahan tulneiden naisten työllisyys on selvästi muita ryhmiä matalampaa, ja siksi on tärkeää, että heidän kotoutumiseensa ja työllistymismahdollisuuksiensa lisäämiseen kiinnitetään huomiota.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee kuntien peruspalveluiden indeksikorotukset täysimääräisinä läpi hallituskauden.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien taloudelliset edellytykset turvata laadukkaat peruspalvelut kaikille suomalaisille ja huomioi tämän valtionosuuksien mitoituksessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kuntien resursseja maahanmuuttajien kotoutumispalveluissa.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Kestävän siirtymän vauhdittaminen edellyttää säilyttävien ja ympäristölle haitallisten verotukien vähentämistä ja tukien suuntaamista puhtaaseen kehitykseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen maatalouden energiaveropalautuksen poistamisesta fossiilienergian osalta.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Tulevina vuosina suomalaista koulutusjärjestelmää haastaa erityisesti ikäluokkien pienenemisestä ja kaupungistumisesta johtuva erilaistuminen Suomen koulujen ja kuntien välillä. Eriarvoistumiskehitystä tapahtuu myös suurten kaupunkien sisällä. Vasemmistolle tärkeintä on turvata jokaisen lapsen yhdenvertainen oikeus oppia ja käydä koulua riippumatta sukupuolesta, äidinkielistä, vanhempien varallisuudesta tai koulutustaustasta tai oppilaan oppimisen tuen tarpeista. Jokaisen lapsen lähikoulun tulee olla maailman paras koulu.

Suomi elää osaamisesta, joten korkeakoulutukseen, tieteeseen ja innovaatioihin panostaminen on myös kansantaloudellisesti tärkeää. Tulevaisuudessa tavoite on, että ainakin 50 prosenttia nuorten aikuisten ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tähän pääsemiseksi on edelleen lisättävä aloituspaikkoja ja nostettava korkeakoulujen perusrahoitusta aloituspaikkamääriä vastaaval-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

le tasolle. Myös opiskelijoiden hyvinvointi ja mahdollisuus keskittyä opintoihin täysipäiväisesti tulee taata.

Korkeakoulujen perusrahoituksen turvaaminen on avainasemassa laadukkaan ja vapaan tieteen ja tutkimuksen tekemiselle sekä asiantuntijoiden kouluttamiseksi työelämän tarpeisiin. Tieteen ja tutkimuksen sekä koulutuksen ja kouluttautumisen vapaus on elinehto koko sivistisyhteiskunnalle ja demokratialle.

Osaamisen täydentäminen tai uuden ammatin opiskelu kesken työuran on jatkossa merkittävästi nykyistä yleisempää, ja yhteiskunnan tulisi myös kannustaa siihen. Tämän vuoksi tarvitsemme aikuiskoulutuspoliittisen vision, jossa yhtenä tavoitteena on tutkintojen, tutkinnon osien ja yksittäisten taitojen opiskelun turvaaminen kenelle tahansa kaikissa elämänvaiheissa. Toimiva koulutusjärjestelmä on edellytys osaajapulaan vastaamiseksi. Hallituksen politiikka vie tässä täysin väärään suuntaan, koska työikäisten opiskelua vaikeutetaan monella tavalla.

Monipuolinen taide- ja kulttuurielämä sekä vilkas kansalaisyhteiskunta ovat toimivan demokration perusedellytys ja osa sivistynyttä yhteiskuntaa. Taide ja kulttuuri ovat inhimillisen elämän ja sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeita, ja niiden tulee olla ihmisen perusoikeuksia. Vasemmisto katsoo, että mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä kehittää omia luovia kykyjä ja itseilmaisun taitoja ovat oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille. Taidetta ja kulttuuria pitää viedä nykyistä enemmän sinne, missä ihmiset asuvat ja liikkuvat. Taiteilijoiden riittävä toimeentulo on turvattava.

Kulttuurin, taiteiden ja liikunnan harrastamisella on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Yhteiskunnan on turvattava jokaiselle mahdollisuus harrastaa kulttuuria, taiteita ja liikuntaa, myös vammaisille, pitkäaikaissairaille ja ikäihmisille. Liikuntaan kannattaa panostaa, sillä liikkumattomuuden kustannukset yhteiskunnalle ovat valtavat. Kaikkien hallinnonalojen tulee lisätä toimia, joilla voidaan laskea erityisesti lasten ja nuorten harrastamisen kustannuksia. Lapsella tai nuorella on oltava kaikkialla Suomessa oikeus ainakin yhteen maksuttomaan harrastukseen.

Aikuiskoulutustuki tulee palauttaa

Vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvien leikkausten lisäksi elinikäistä oppimista vaikeutti oleellisesti aikuiskoulutustuen lakkauttaminen.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen uhkaa pahentaa työvoimapulaa erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kasvatus- ja koulutusosalalla. Sosiaali- ja terveyspalveluissa esimerkiksi lähihoitajat kouluttautuvat aikuiskoulutustuella sairaanhoitajiksi ja kasvatus- ja koulutusosalalla aikuis-koulutustuella kouluttaudutaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajiksi ja erityisopettajiksi. Työllisyysrahaston tilastojen mukaan toiselta alalta sosiaali- ja terveysalalle kouluttautui aikuis-koulutustuella lähes 6 364 ihmistä vuonna 2022 ja alan sisällä jatkokoulutusta tuella hankki 3 572 ihmistä. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vie siis pelkästään sosiaali- ja terveysalalla noin 10 000 ihmisen mahdollisuudet kouluttautua työvoimapulasta kärsiville aloille ja jatkokouluttautua alan sisällä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Näillä aloilla palkkataso on sellainen, että ei ole realismia ajatella, että ihmiset voisivat aina kouluttautua lisää omalla rahallaan tai ottaa lainaa tätä varten.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamista perusteltiin esimerkiksi sillä, että sitä käyttävät paljon korkeakoulutetut, eikä se kohdennu näin oikein. Sosiaali- ja terveysalan sekä kasvatus- ja koulutusalan tilanne kertoo kuitenkin, että aikuiskoulutustuki kohdentuu myös työvoimapulasta kärsiville aloille, ja sen lakkauttaminen pahentaa tilannetta näillä aloilla. Sen sijaan, että vaikeutetaan kenenkään opiskelua, olisikin purettava esteitä niiltä, jotka eivät opiskele.

Esimerkiksi työikäisten oppimisvaikeuksien nykyistä perempi tunnistaminen sekä vahvempi työikäisten oppimisen tuki on elinikäisen oppimisen esteiden purkamisen sekä nykyistä yhdenvertaisemmin kohdentuvien opiskelumahdollisuuksien kannalta tärkeää.

Kotoutumiskoulutuksen siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriölle

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on kielen oppiminen ja valmiudet saada työ- tai opiskelupaikka sekä kontakteja suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumiskoulutus on työ- ja elinkeinoministeriön alaista, ja sitä voivat järjestää koulutuksen järjestämisluvan alaiset oppilaitokset tai yksityiset, voittoa tavoittelevat yritykset.

Kotoutumiskoulutus ei kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Useissa selvityksissä on todettu, että suuri osa siihen osallistuneista ei saavuta tarvittavaa kielitaitoa sen aikana ja koulutus on hajanaista. Eduskunnan sivistysvaliokunta on vuonna 2018 todennut, että aikaa vievä kilpailutukseen perustuva koulutuksen hankintaprosessi ja vahvasti koulutuspalvelujen taloudellisiin seikkoihin perustuva hankintapäätöksen teko voivat johtaa siihen, että hankitut koulutuspalvelut eivät laadullisesti, saatavuudeltaan, opettajien pätevyyden osalta tai koulutuspalvelujen jatkuvuuden osalta vastaa riittävällä tavalla koulutukseen tulevien tarpeita.

Eduskunnan sivistysvaliokunnan lisäksi esimerkiksi OAJ ja Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ovat vaatineet, että aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus siirretään kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoitavaksi. Tämä mahdollistaa nykyistä paremmin kotoutumiskoulutuksen pitkäjänteisen kehittämisen ja laadun parantamisen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa aikuiskoulutustuen, joka on erittäin tärkeä jatkuvan oppimisen mahdollistaja.

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa kotoutumiskoulutusten järjestäminen siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Oppimisen tuen uudistaminen

Vasemmistoliiton mukaan yksi tämän hetken tärkeimmistä koulutuspoliittisista tavoitteista on oppimisen tuen uudistaminen.

Merkittävä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kysymys on oppiminen ja riittävä ja yksilöllinen oppimisen tuki. Perusopetusta on vahvistettava niin, että riittävät perustiedot ja -taidot voidaan turvata jokaiselle nuorelle ja että kaikilla on riittävät valmiudet siirtyä toisen asteen opintoihin. Nykyistä tasa-arvoisempi koulutus edellyttää perusopetuksen resurssien vahvistamista erityisesti oppimisen ja kasvun tuen paremmaksi mahdollistamiseksi.

Oppimistuloksissa on nähtävissä eriarvoistumista, jota koronakriisi osaltaan kärjisti. Moni pärjää koulussa hyvin, mutta heikosti pärjäävien osuus kasvaa. On nähtävissä kehityskulkuja, jotka uhkaavat koulutuksellista tasa-arvoa. Lasten perhetausta vaikuttaa aikaisempaa enemmän oppimistuloksiin. Inklusiota on toteutettu liian vähillä resursseilla. Oppimisen tuen uudistuksen riittävät resurssit on turvattava, rahoitusta on kasvatettava 100 miljoonaa euroa lisää. Myös tässä lasten ja nuorten oman äänen kuuleminen on tärkeää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että oppimisedellytysten vahvistamiseksi, oppimiserojen kaventamiseksi ja koulurauhan parantamiseksi vahvistetaan oppimisen tukea ja kasvatetaan sen rahoitusta ensi vuonna merkittävästi.

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Pienten koululaisten vuorohoito

Perheen ja työn yhteensovittamiseksi sekä työllisyyden tukemiseksi on nykyistä paremmin löydettävä keinoja perheiden hyvin erilaisiin tilanteisiin. Tarvitsemme lisää keinoja, joilla helpotetaan erityisesti pienipalkkaista ja raskasta vuorotyötä tekevien pikkulapsiarkea. Tämä on tärkeää myös työllisyyden parantamiseksi.

Vuorotyötä tehdään paljon terveys- ja sosiaalipalveluissa, vähittäiskaupassa sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Sipilän hallitus vapautti kauppojen aukioloajat ja kiihdytti 24/7-yhteiskuntaan siirtymistä. Kauppojen aukioloaikojen vapauttamista perusteltiin lähinnä kuluttajan näkökulmasta. Sen vaikutukset työntekijöiden arkeen olivat ja ovat edelleen sivuosassa julkisessa keskustelussa.

Monissa perheissä, joissa vanhempi tai vanhemmat tekevät vuorotyötä, koetaan, että kuntien lastenhoitopalvelut eivät seuraa työelämän kehitystä. Erityisenä huolena ovat pienet koululaiset, jot-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

ka jäävät vaille hoitopaikkaa, vaikka vanhemmat tekevät yhä enemmän ilta- ja yötyötä sekä viikonloppuvuoroja.

Erityisesti yksinhuoltajilla on vaikeuksia ottaa vuorotöitä vastaan, sillä yhteiskunnan palvelut eivät tue tätä. Yksinhuoltajien työllisyyden tukeminen on myös tasa-arvokysymys, sillä yksinhuoltajista valtaosa on naisia.

Monet naisvaltaiset alat, kuten kaupan ala, sosiaali- ja terveysala ja ravintola-ala, kärsivät työvoimapulasta, ja nämä samat alat ovat myös niitä, joilla tehdään paljon vuorotyötä. Pienten koululaisten vuorohoito veisi pois merkittävän esteen, joka heidän vanhemmillaan on tehdä töitä näillä aloilla.

Osa kunnista tarjoaa myös koululaisille vuorohoitoa. Oikeus saada pienille koululaisille vuorohoitoa ei voi kuitenkaan riippua kotikunnasta. Lapsen oikeuksien ja perheiden yhdenvertaisuuden kannalta on oleellista, että asiasta säädetään laissa ja oikeus saada vuorohoitoa pienille koululaisille taataan näin koko maassa. Palvelut on saatava kuntoon, jotta vuorotyötä tekevien arki helpottuu ja työllisyysaste kasvaa. Myös vuorohoidon laatu tulee turvata saatavuuden lisäksi koko maassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen pienten koululaisten vuorohoidosta, jotta perhe ja työ on nykyistä helpompi yhdistää kaikenlaisissa työajoissa.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vuoden 2024 budjetin valtionosuusleikkaukset kohdistuvat erityisesti vapaaseen sivistystyöhön. Vapaan sivistystyön valtionosuuksia leikattiin 20,5 miljoonaa euroa, jos vertaa vuoden 2023 talousarvioon, mikä oli valtava isku vapaan sivistystyön oppilaitoksille.

Vapaa sivistystyö on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Sillä on erilaisia oppilaitosmuotoja eli kansalaisopistoja, kansanopistoja, kesäyliopistoja, opintokeskuksia ja liikunnan koulutuskeskuksia.

Rahoituksen vähenemistä ei ole mahdollista paikata osallistujamaksuilla, sillä näin suurten korotusten jälkeen monilla ei olisi enää varaa osallistua koulutukseen. Maksut ovat jo nyt erityisesti pienituloisille kynnys osallistua kursseille. Maksujen korottaminen olisi myös vahvasti vapaan sivistystyön perusajatuksen vastaista, sillä sen tarkoitus on edistää koulutuksen alueellista saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Valtion tuki on oleellinen tekijä siinä, että vapaan sivistystyön oppilaitokset pystyvät tarjoamaan edullisempia kursseja kuin yksityiset verrokit. Koulutusleikkaukset vaikuttaisivat pahiten pienten kuntien vapaan sivistystyön oppilaitoksiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskeli vuonna 2021 yli 1,1 miljoonaa opiskelijaa. Kurssit ovat suosittuja, sisällöltään monipuolisia ja pystyvät vastaamaan kattavasti erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin. Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat Suomen suurimpia aikuiskoulutuksen toimijoita. Ne ovat merkittäviä toimijoita elinikäisen oppimisen mahdollistamisessa koko Suomessa. Kuitenkin myös lapset ja nuoret ovat vapaan sivistystyön piirissä. Esimerkiksi urheiluopistoilla on noin 1,4 miljoonaa asiakaskäyntiä vuodessa. Lasten ja nuorten osuus näistä on noin 740 000.

Hallituksen vapaan sivistystyön koulutusleikkaukset kohdistuivat siis kaikkiin ikäluokkiin ja hyvin erilaisissa elämäntilanteissa oleviin ihmisiin, niin lapsiin, työssäkäyviin, työttömiin ja eläkeläisiin. Elinikäisen oppimisen ja sen yhdenvertaisuuden kannalta on olennaista, että vapaan sivistystyön oppilaitokset tavoittavat tällä hetkellä hyvin muitakin kuin korkeakoulutettuja.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ylläpitävät ihmisten toimintakykyä, mielenterveyttä sekä ehkäisevät syrjäytymistä. Aikuiskoulutuksen merkitys kasvaa koko ajan, kun työelämä muuttuu kiihtyvään tahtiin. Vapaan sivistystyön oppilaitosten kursseilla moni saa muun muassa tärkeitä uusia taitoja muuttuvaan työelämään ja sen vaatimuksiin vastaamiseksi. Oppilaitokset pystyvät tarjoamaan joustavia koulutuspolkuja niin työssäkäyville kuin työttömillekin hyvin kustannustehokkaasti. Eläkeläisille vapaan sivistystyön tarjontaan osallistuminen ylläpitää toimintakykyä, osallisuutta ja hyvinvointia ja näin vähentää myös sosiaali- ja terveystalouden kysyntää. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ja niiden riittävät resurssit ovat siis myös tärkeä osa työllisyyspolitiikkaa ja hyvinvoinnin edistämistä.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on merkittävä rooli myös maahanmuuttajien kotouttamisessa. Koulutus on esimerkiksi kielikoulutusta sekä muuta työelämävalmiuksiin liittyvää koulutusta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maahanmuuttajilla on myös hyvät mahdollisuudet tutustua muihin ihmisiin, mikä auttaa kotoutumisessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 25 000 000 euroa vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitukseen.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Työelämä muuttuu nopeasti, ja tulevaisuuden osaamisen tarpeita ei voi täysin kukaan tällä hetkellä tuntea. Ammatillinen koulutus on avainasemassa työmarkkinoiden tarpeisiin vastaamisen ja osaamistason noston kanssa. Tarvitsemme kipeästi lisää osaajia esimerkiksi tekniikan ja sosiaali- ja terveydenhuollon aloille. Yhä useampi joutuu tai haluaa vaihtaa alaa kesken työvuosien, ja tällöin ammatillisen koulutuksen merkitys on suuri. On myös inhimillistä, että toisinaan koulutus-alaa valitessa tekee vääriä valintoja, eikä alanvaihtoa tule tämänkään vuoksi hankaloittaa. Am-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

matillisen koulutuksen saatavuus on tärkeää myös oman osaamisen päivittämisessä ja syventämisessä.

Ammatillisen koulutuksen resursseista huolehtiminen on olennaista, jotta kaikenlaisista taustoista tulevat ihmiset pääsevät päivittämään omaa osaamistaan läpi elämän. Tämä tukee myös hyvinvointia, työssäjaksamista ja työurien pidentämistä.

Hallitus poisti jo aikuiskoulutustuen ja päätti nyt lisäleikkauksista ammatilliseen koulutukseen. Alan vaihtoa ja työurien pidentämistä sekä koulutuspoluilla etenemistä vaikeutetaan. Ammatillisen koulutuksen 120 miljoonan euron leikkaukset tarkoittavat laskennallisesti 1 600 opettajan vähennystä, ja useissa ammatillisissa oppilaitoksissa on parhaillaan yt-neuvottelut käynnissä. Tällä tulee väistämättä olemaan merkitystä koulutuksen laatuun.

Lähiopetuksen määrä on jo valmiiksi riittämätöntä tilanteessa, jossa esimerkiksi opiskelijoiden oppimisen tuen tarve on kasvanut. Oppilaitokset ovat kuitenkin tilanteessa, jossa hallinnosta ei ole enää mahdollista leikata, vaan leikkaukset on pakko toteuttaa suoraan opetuksen järjestämisestä. Ammatillisen koulutuksen leikkausten vuoksi mahdollisuudet opiskella tiettyjä aloja vähenvät. Lisäksi koulutusta joudutaan keskittämään, jolloin koulutuksen alueellinen saavutettavuus heikkenee.

On käytännössä mahdotonta suunnata leikkaukset niin, että ne eivät kohdistuisi peruskoulunsa juuri päättäneisiin tai ensimmäistä tutkintoa tekeviin. Peruskoulunsa juuri päättäneet opiskelijat tai ensimmäistä tutkintoa tekevät muut opiskelijat opiskelevat samoissa ryhmissä ja käyttävät samoja oppimismateriaaleja kuin muutkin opiskelijat. Koulutuksen saavutettavuuden alueellinen heikkeneminen vaikuttaa suoraan myös oppivelvollisiin.

Oppilaitosten on mahdotonta suunnitella toimintaansa pitkäjänteisesti epävarmassa tilanteessa, kun niihin isketään koko ajan uusilla leikkauksilla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.20.30 lisätään 62 600 000 euroa valtionosuuteen ja -avustukseen ammatilliseen koulutukseen hallituksen 120 miljoonan euron leikkausten perumiseksi.

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Yliopistojen perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen

Yliopistojen perusrahoitus laskee suhteessa opiskelijamääriin, eikä hallitusohjelma tarjoa ratkaisua tähän. Yliopistojen rahoitus on liikaa kiinni lyhytjänteisissä hankkeissa.

Yliopistot tarvitsevat perusrahoituksen vahvistamista, jotta nuorten ikäluokkien koulutustason nosto onnistuu. Perusrahoituksen vahvistaminen on olennaista vapaalle tutkimukselle sekä siihen perustuvalla opetuksella. Yliopistojen tehtäviä on mahdotonta laajentaa ja aloituspaikkoja li-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

sätä, ellei perusrahoitus vahvistu. Perusrahoituksen vahvistaminen tuo yliopistoille myös vakautta ja ennakoitavuutta, mikä on tärkeää laadukkaalle ja pitkäjänteiselle tutkimukselle.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa luvataan, että hallitus sitoutuu lisäämään korkeakoulujen aloituspaikkoja. Hallitusohjelman mukaan uusia aloituspaikkoja suunnataan erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä aloille ja alueille, joilla ennakoidaan merkittävää työvoimapulaa.

Hallitus on sitoutunut esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkojen lisäämiseen yliopistoissa. Hallitusohjelman mukaan joka vuosi on koulutettava vähintään 1 400 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa molempien kansalliskielten tarpeet huomioiden.

Hallitusohjelmassa ei ole kuitenkaan konkreettisia ja realistisia keinoja uusien aloituspaikkojen rahoittamiseen. Taso on täysin riittämätön tavoitteisiimme ja tarpeisiimme nähden. Aloituspaikkojen lisääminen ei onnistu ilman riittävää rahoitusta. Myös korkeakoulujen perusrahoituksesta huolehtiminen on oleellista koulutusmäärien kasvattamisessa. Ilman riittävää rahoitusta korkeakoulujen aloituspaikat voivat myös vähentyä nykyisestä. Jos aloituspaikkoja ei kompensoida korkeakouluille täysmääräisesti, kyseessä on koulutusleikkaus.

Aloituspaikkoja tarvitaan niin paljon lisää, että opiskelijamääriä ei voi nostaa pelkkiä aloituspaikkakohtaisia marginaalikustannuksia lisäämällä. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös pitkäjänteinen rahoitussuunnitelma.

Psykoterapeuttikoulutusta tulee uudistaa ja tehdä siitä maksutonta

Suomen yksi ylpeyden aihe on maksuton koulutus, mutta yliopistojen täydennyskoulutuksena tapahtuva psykoterapeuttikoulutus voi maksaa opiskelijalle kymmeniätuhansia euroja. Tämän vuoksi etenkin pienituloisista taustoista tulevilla on liian suuri kynnyks kouluttautua alalle. Vasemmistoliiton mielestä psykoterapeutti- ja seksuaaliterapeuttikoulutus on muutettava maksuttomaksi erikoistumiskoulutukseksi.

Lisäksi psykoterapeuttikoulutuksessa on otettava Ruotsin mallin mukaisesti käyttöön kaksiporainen koulutus, jossa perustason koulutus antaisi valmiudet lyhytinterventioihin ja ylempi taso vastaisi nykyistä psykoterapeuttikoulutusta.

Psykoterapeuttikoulutuksen kallis hinta aiheuttaa myös psykoterapeuttipulaa, minkä vuoksi hyvätuloiset saavat apua yksityisen sektorin kautta, mutta julkisen sektorin perusterveydenhuollossa psykoterapeuteista on kova pula. Perusterveydenhuollon roolia mielenterveyspalveluissa ei voida vahvistaa, ellei työntekijäpulaa, kuten psykiatri- ja psykoterapeuttipulaa, ratkaista. Tarvitsemme kokonaisvaltaisen suunnitelman mielenterveysalan koulutuksen kehittämiseksi ja ammattilaisten saatavuuden turvaamiseksi.

Kansainväliset opiskelijat

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden täyskatteellinen lukuvuosimaksu tulee vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Ei ole siis realistista odottaa, että

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

osaajien määrä kasvaisi. Täyskätteellinen lukuvuosimaksu on myös suomalaisen koulutuspolitiikan punaisen langan eli koulutuksellisen tasa-arvon vastainen. Päätös tulee kaventamaan erityisesti pienituloisista taustoista tulevien kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuutta opiskella Suomessa ja kiinnittyä valmistumisensa jälkeen Suomen työmarkkinoille. Myöskään TKI-tavoitteet eivät toteudu ilman kansainvälisiä osaajia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.50 lisätään harkinnanvaraiseen rahoitukseen 25 000 000 euroa yliopistojen perusrahoituksen vahvistamiseen ja

että momentille 29.40.50 lisätään 30 000 000 euroa valtionrahoitusta yliopistojen aloituspaikkojen lisäämiseen ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu kasvattamaan korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää ja niiden edellyttämää rahoitusta pitkäjänteisesti siten, että Suomen osaamistaso voidaan kääntää kasvuun ja Suomi voi saavuttaa tavoitteensa korkeakouluttaa 50 prosenttia nuorisoikäluokasta vuonna 2030.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin varhaiskasvatusalan osaajapulan helpottamiseksi esimerkiksi lisäämällä varhaiskasvatuksen opettajien koulutuspaikkoja sekä parantamalla alan pito- ja vetovoimaa ja kehittämällä työehtoja ja työolosuhteita.

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla psykoterapeuttikoulutus uudistetaan kaksiportaiseksi ja maksuttomaksi, ja että hallitus osoittaa tähän tarvittavat varat.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä tarpeelliset muutokset, jotta kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuja ei koroteta ja korkeakoulujen rahoitusta vastaavasti pienennetä.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta on leikattu lähes kolmannes 2010-luvun aikana, sekä suorina budjettileikkauksina että indeksijäädytyksillä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene on arvioinut, että ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen on tehtävä 20 miljoonan euron kertakorotus, jotta aloituspaikkamääriä voidaan pitää nykyisellä tasolla myös tulevan neljän vuoden aikana. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen on olennaista koulutuksen kehittämisen kannalta, ja tätä varten ammattikorkeakoulujen on voitava vahvistaa myös omaa tutkimustaan.

Hallitus leikkasi sote-harjoittelukorvausten siirtoon perustuvat 12 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta. Vastaavalla summalla koulutettaisiin noin 450 uutta osaajaa sosiaali- ja terveystieteille. Hallituksen lisärahoitus on kuitenkin tarkoitettu riittämään myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseen yliopistoissa sekä muiden uusien koulutustarpeiden rahoittamiseen.

Ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemisen helpottaminen

Ulkomaisten tutkintojen tunnistamiseen, hyväksilukemiseen ja tarvittaviin lisäkoulutuksiin tarvitaan nykyistä selkeämmät käytännöt ja lisää resursseja. On resurssien tuhlaamista, että Suomeen tuleva työntekijä ei pysty harjoittamaan opiskelemaansa ja osaamaansa ammattia. Lisäksi kielen oppimista pitää tukea vahvasti, sillä yhteinen kieli on keskeinen asia niin työelämässä kuin kotoutumisessa yleensäkin.

Ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemisen helpottamisen lisäksi on tärkeä saada ulkomaalais- taustaisille työntekijöille perehdytystä suomalaisen työelämän pelisääntöihin, jotta työperäiseltä hyväksikäytöltä vältytään.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että momentille 29.40.55 lisätään 25 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraisen rahoituksen vahvistamiseen ja

että momentille 29.40.55 lisätään 30 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemista helpotetaan.

70. Opintotuki

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Opintotukijärjestelmää tulisi kehittää opintorahapainotteisen mallin pohjalta ja antaa opiskelijoille mahdollisuus keskittyä opintoihin jatkuvan toimeentulosta huolehtimisen sijaan. Tällä hetkellä moni opiskelija elää köyhyysrajan alla. Opiskelijat ovat ainoa ryhmä, jonka oletetaan ottavan esimerkiksi ruoan ostamiseen ja sähkölaskun maksamiseen lainaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Hallitus on kasvattanut merkittävästi opintotuen lainapainotteisuutta. Valtiontakaus nousi kotimaassa yli 30 prosenttia, ja opintotuen lainapainotteisuus kasvoi noin 75 prosenttiin. Tämä tulee todennäköisesti lisäämään opiskelun aikaista työssäkäyntiä ja toiselta asteelta valmistuvien nuorten pitämien välivuosien määrää. Tämä pidentää opiskeluaikoja entisestään. Opintolainan nostaminen ei ole houkuttelevaa tilanteessa, jossa valmistumisen jälkeinen työllistyminen ja pankkilainojen tulevaisuuden korkotaso ovat hyvin epävarmoja.

Tutkimusten perusteella tiedämme, että lainan nostamisen halukkuus riippuu opiskelijan sosioekonomisesta taustasta. Lainan ottaminen on isompi riski niille, joilta puuttuvat taloudelliset turvaverkot. Kaikki korkeakoulutetut eivät myöskään valmistu hyväpalkkaisille aloille. Etenkin naisvaltaisten alojen palkkataso laahaa edelleen pahasti jäljessä, jos mietitään palkan suhdetta koulutustasoon. Opintotuen lainapainotteisuus ja jo opiskeluajan voimakas velkaantuminen eivät myöskään houkuttele opiskelemaan niille aloille, joilla on valtava työvoimapula, kuten varhaiskasvatukseen ja sosiaali- ja terveysalalle.

Opintolainan lainapainotteisuuden lisääminen kiihdyttää entisestään opiskelijoiden velkaantumista. Vuoden 2017 jälkeen opintolainakanta on kaksinkertaistunut. Tilannetta pahentavat voimakkaasti viime aikoina nousseet elinkustannukset ja korot. Yhä kasvavat opintolainat voivat vaikeuttaa esimerkiksi asuntolainan saamista ja muuta elämää, kuten oman perheen elättämistä pitkään opintojen jälkeen.

Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla ongelmallista on myös, että lainojen kasvusta huolimatta he eivät voi käyttää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa. Alle 18-vuotiaiden opintolainavelallisten kohdalla on lisäksi huomioitava, että kyseessä on oppivelvollisten velkaantuminen. Velkaantuminen jo toisella asteella voi vaikuttaa myös jatkokoulutusmahdollisuuksiin. Opintotuen velkapainotteisuuden kasvattamista tulisikin tarkastella myös siitä näkökulmasta, mikä sen vaikutus on koulutustason nostoon.

Korkeakoulutus periytyy edelleen Suomessa, ja opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen todennäköisesti syventää kehitystä. Näin korkeakoulutukseen osallistuminen eriarvoistuu entisestään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja ottaa käyttöön opintolainan korkokaton.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opintotuen lainapainotteisuuden ja vähentämiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Hallitus siirtää opiskelijat yleisestä asumistuesta takaisin opintotuen asumislisän piiriin. Muutos heikentää merkittävästi opiskelijoiden taloudellista tilannetta romuttamalla opiskeluaikaista asumisen tukea. Tutkimusten mukaan korkeakouluopiskelijoiden huoli omasta taloudellisesta tilanteesta on keskeinen stressitekijä psyykkisten ongelmien aiheuttajana. Leikkaukset asumistukeen, erityisesti yksinasuvien opiskelijoiden osalta, kasvattavat huolta taloudellista tilanteesta ja heikentävät opiskelukykyä. Kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja ei riitä läheskään kaikille opiskelijoille, ja soluasuntoja on entistä vähemmän tarjolla, joten mahdollisuudet muuttaa halvempaan asuntoon voivat olla hyvin rajalliset. Hallituksen asuntopolitiikan vuoksi kohtuuhintaisia asuntoja on tulevaisuudessa entistäkin vähemmän, kun erityisryhmien, kuten opiskelijoiden investointiavustuksia lasketaan.

Korkeakouluopiskelijoiden taloudellisen tilanteen heikentäminen asumisen tukea romuttamalla tulee todennäköisesti lisäämään opiskelijoiden työntekoa opiskelun ohessa. Työntekeä opintojen rinnalla on monesti myös positiivinen asia, jos työtaakka on kohtuullinen ja opintoihin sekä palautumiseen jää tarpeeksi aikaa. Opiskelijan päätavoite on kuitenkin täysipäiväinen opiskelu. Hallituksen leikkaukset uhkaavat viedä liikaa aikaa opiskelulta, ja näin myös valmistuminen viivästyy tai opinnot keskeytyvät kokonaan.

Yleinen asumistuki on ympärivuotinen tuki, mutta opintotuen asumislisää maksettaisiin vain opiskelukuukausilta. Opiskelijat eivät siis saa kesäisin asumiseensa tukea, elleivät he opiskele kesällä ja nosta opintotukea. Opintotukiudistuksissa vuosina 2014 ja 2017 opintotuen tutkintokohtaisia tukikuukausien määrää on vähennetty. Määrä ei siis ole enää samalla tasolla kuin ennen opiskelijoiden siirtoa yleisen asumistuen piiriin. Tämä on tarkoittanut sitä, että tuhansien korkeakouluopiskelijoiden opintotuki loppuu vuosittain kesken ennen valmistumista. Tukikuukausia ei ole riittävästi kesäisin opiskeluun. Kesäisin on myös hyvin rajallisesti tarjolla kursseja, joita opiskelija voi sisällyttää tutkintoonsa. Hallituksen politiikka tulee lisäämään opiskelijoiden toimeentulotuen tarvetta.

Opiskelijoiden asumisen tuen heikentäminen kasvattaa myös entisestään korkeakouluopiskelijoiden perhetaustan merkitystä ja heikentää koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuutta. Pienituloisimmista taustoista ponnistavat kärsivät heikennyksistä eniten, sillä taloudellisten tukiverkkojen merkitys opiskeluajan talouden turvaamisessa kasvaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset, joilla se palauttaa opiskelijat takaisin yleisen asumistuen piiriin.

80. Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin riittävä valtionrahoitus on turvattava, jos haluamme, että meillä on jatkossakin suomalaista kulttuuria. Hallituksen leikkaukset kulttuuriin ja taiteeseen vaarantavat kuitenkin

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

kin taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiä. Kulttuuripalvelujen alueellinen eriytyminen kasvaa leikkausten vuoksi.

Kulttuuri- ja taidekentällä on eletty pitkään keskellä niukkuutta, ja korona-aika heikensi alan näkymiä ja toimintamahdollisuuksia entisestään. Tämä on nakertanut paitsi kulttuurin tekemisen mahdollisuuksia myös kulttuurialan toimijoiden toimeentuloa sekä työ- ja muuta hyvinvointia. Hallituksen leikkaukset taiteeseen ja kulttuuriin heikentävät tilannetta entisestään.

Hallituksen mukaan lasten ja nuorten kulttuuri on erityissuojeluksessa, eikä siihen osoiteta leikkauksia, mutta näin laajat leikkaukset tulevat väistämättä vaikuttamaan myös lasten ja nuorten kulttuuriin, sillä leikkaukset vaikuttavat suoraan lastenkulttuurin tekijöihin.

Taidetta ja kulttuuria ei ole olemassa ilman taiteilijoita ja kulttuurin tekijöitä. Moni kulttuurialan työntekijä tekee töitä lyhyissä työsuhteissa freelancereina, itsensä työllistäjinä ja apurahojen turvin. Ala on monin paikoin sellainen, että kokoaikaista ja vakituista työtä ei yksinkertaisesti ole ja työpätkien välissä on pakko elää työttömyysturvan varassa tai tehdä töitä muilla, monesti niin pienipalkkaisilla aloilla, että toimeentuloa on pakko paikata sosiaaliturvalla.

Hallituksen leikkaukset sosiaali- ja työttömyysturvaan ovat siis vahvasti myös taide- ja kulttuuripoliittinen kysymys. Myös vapaan sivistystyön isot leikkaukset kohdistuvat taiteilijoihin ja kulttuurin tekijöihin, koska moni heistä opettaa näissä oppilaitoksissa ja saa lisätienestejä tätä kautta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa tuntuvasti ja pitkäjänteisesti taiteen ja kulttuurin julkista rahoitusta ja tuo vuoden 2025 lisätalousarvion yhteydessä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen taiteen ja kulttuurin määrärahojen merkittävästä kasvattamisesta.

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki

Kirjastot lisäävät ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin ja itsensä kehittämiseen. Ne myös edistävät lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria. Myös hallitusohjelmassa puhutaan lukutaidon edistämisen tärkeydestä. Valitettavasti hallituksen konkreettiset toimet vievät lukutaidon vahvistamisen kannalta päinvastaiseen suuntaan.

Tuki poistui käytöstä vuonna 2024, sillä hallitus lakkautti vuodesta 1985 asti myönnetyn vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen. Sen turvin kirjastot pystyivät hankkimaan muun muassa tietokirjoja, lastenkirjoja, selkokieliä kirjoja ja siten ylläpitämään myös näiden kustannustoimintaa. Tuen piiriin kuuluvat kirjat hankitaan valtion kirjallisuustoimikunnan, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Selkokeskuksen ja Valokuvataiteilijoiden liiton asiantuntijoiden koosta-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

malta noin 700—900 teoksen listalta. Tuen lakkauttaminen vaikeuttaa jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa olevan alan toimintamahdollisuuksia.

Monipuolisen sivistyksen ja koko ajan tärkeämmän kriittisen lukutaidon kehittymisen kannalta on olennaista, että kirjastoissa on saatavilla myös sellaista kirjallisuutta, josta ei tule myyntineustyksiä. Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuella on iso merkitys myös siinä, että kaikilla on asuinpaikastaan riippumatta pääsy tutkittuun tietoon.

Selkokielisellä kirjallisuudella on iso merkitys esimerkiksi maahanmuuttajien kielenopetuksessa. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla myös kehitysvamma, lukivaikeus, ikääntyminen tai muistisairaus. Vähälevikkisen kirjallisuuden saatavuus on siis myös lukemisen tasa-arvon kysymys.

Valtiontalouden mittakaavassa pienellä rahoituksella on siis suuri vaikutus, ja sen jatko on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.30 lisätään 1 000 000 euroa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukeen.

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteen ja kulttuurin riittävä rahoitus on turvattava, jos haluamme, että meillä on jatkossakin suomalaista kulttuuria. Hallituksen leikkaukset kulttuuriin ja taiteeseen vaarantavat taide- ja kulttuurikentän toimintaedellytyksiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.31 lisätään 10 900 000 euroa valtionosuuksiin ja avustuksiin esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin.

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotointi

Vasemmiston ajama kulttuuripolitiikka tähtää siihen, että tulevaisuudessa henkilön sosioekonominen tausta tai perheen kulttuurinen pääoma tai sen puuttuminen eivät sanele pääsyä aktiiviseksi taiteen toimijaksi ja kuluttajaksi.

Jotta jokaisen lapsen oikeus taiteeseen ja kulttuuriin toteutuu, on laadukkaasta taiteen perusopetuksesta huolehdittava. Taiteen perusopetus antaa lapsille hyvät valmiudet taiteelliseen itseilmaisuu- ja identiteetin kehitykseen. Nykyinen taiteen perusopetusjärjestelmä näyttää valikoivan lapsia sosioekonomisen ja kulttuurisen pääoman mukaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Taiteen perusopetuksella on kuitenkin erittäin tärkeä asema suomalaisessa taidekasvatuksessa. Järjestelmä kärsii rahoitusvajeesta ja sitä on hyvä kehittää, jotta sen kautta lapset ja nuoret pääsevät nykyistä tasa-arvoisemmin taiteen perusopetuksen piiriin. Lasten ja nuorten tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien parantamiseksi kouluista tuttua tasa-arvorahaa eli tarveperusteista rahaa tulee tarjota myös taiteen perusopetukseen. Rahoitus voidaan kohdentaa samojen sosioekonomisten kriteerien perusteella kuin koulujen tasa-arvoraha.

Edellä olevan perustella ehdotamme,

että momentille 29.80.34 lisätään 5 000 000 euroa taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotoimiseksi.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisen kopioinnin hyvitys

Hallitus romuttaa yksityisen kopioinnin hyvityksen puolittamalla sen 5,5 miljoonan euron leikkauksella. Yksityisen kopioinnin hyvitys on luovan työn tekijöille maksettava korvaus siitä, että jokainen saa kopioida laillisesti teoksia omaan käyttöönsä. Osa yksityisen kopioinnin hyvityksestä menee suoraan tekijöille ja taiteilijoille, osalla taas rahoitetaan kulttuurin edistämiskeskusten toimintaa.

Hyvitysmaksu ei ole tavallinen harkinnanvarainen kulttuurimääräraha. Tekijänoikeuslain lisäksi myös EU:n tekijänoikeuksia tietoyhteiskunnassa koskeva direktiivi edellyttää, että teosten oikeudenomistajat saavat sopivan hyvityksen yksityiskopioinnista. Direktiivin tarkoittama "sopivan hyvityksen" käsite rajaa hallituksen mahdollisuuksia harkinnanvaraisesti vähentää määrärahaa esimerkiksi valtiontaloudellisten yleisten säästötarpeiden vuoksi.

Yksityisen kopioinnin hyvitys on tärkeää taiteilijoiden toimeentulolle sekä monien alueellisten kulttuurituotantojen ja -tapahtumien olemassaololle. Kopiointi aiheuttaa merkittäviä tulonmenetyksiä aineettomien sisältöjen tekijöille, eikä nykyinenkään korvaustaso riitä läheskään kattamaan tulojen menetystä. Hallituksen leikkaus on valtion budjetin tasolla pieni, mutta vaikutuksiltaan suuri.

Hyvitysjärjestelmän uudistaminen tämän päivän toimintaympäristöä vastaavaksi on ollut tavoitteena pitkään. Hallitus vie äkillisellä hyvityksen tason romuttamisella tilanteen väärään suuntaan sen sijaan, että se olisi suunnitellut hyvitysjärjestelmän uudistamisen huolellisesti ja kulttuurialaa kuunnellen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.41 lisätään 5 500 000 euroa yksityisen kopioinnin hyvitykseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Kulttuuri- ja taidekentällä on eletty pitkään keskellä niukkuutta, ja korona-aika heikensi alan näkymiä ja toimintamahdollisuuksia entisestään. Tämä on nakertanut paitsi kulttuurin tekemisen mahdollisuuksia myös kulttuurialan toimijoiden toimeentuloa. Hallituksen leikkaukset taiteeseen ja kulttuuriin heikentävät tilannetta entisestään.

Suomen elokuvasäätiön rahoitus

Suomen elokuvasäätiön tehtävänä on edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä suomalaista elokuvatuotantoa. Säätiöllä on tärkeänä tehtävänä myös vastata kotimaisen elokuvan kulttuuriviennistä, edistää suomalaisten elokuvien ja elokuvantekijöiden kansainvälistymistä ja jakaa elokuvien kansainvälisen toiminnan tukea. Säätiö myöntää tukea myös valtakunnallisesti merkittävälle kansainvälisille elokuvafestivaaleille Suomessa.

Suomen elokuvasäätiön selvityksen mukaan elokuvien tuotantojen julkinen tukeminen on myös taloudellisesti järkevää. Esimerkiksi yksi 650 000 euron tuotantotuki tuottaa yhteiskunnalle takaisin tuloja 687 500—1 357 500 euroa. Pitkä fiktioelokuva, jonka tuotantobudjetti on noin 1,6 miljoonaa euroa, saa Suomen elokuvasäätiön mukaan tukea keskimäärin 650 000 euroa (40 prosenttia).

Tästä huolimatta hallitus leikkasi Suomen elokuvasäätiön rahoitusta noin miljoonalla eurolla.

Taidetestaajien rahoitus

Taidetestaajat on Suomen suurin kulttuurikasvatusohjelma, jonka kautta kaikki kahdeksaluokkalaiset eli noin 70 000 nuorta ja heidän noin 5 000 opettajaansa pääsevät kokemaan yhden tai kaksi taide-elämystä.

Kaikilla lapsilla ja nuorilla on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin. Mitä kauemmaksi isoista kaupungeista mennään, sitä vähemmän ammattimaisia kulttuuripalveluja on tarjolla. Lasten ja nuorten kulttuuripalvelujen saatavuuteen vaikuttaa myös esimerkiksi sosioekonominen asema, ja aktiivinen kulttuuriin osallistuminen tai osallistumattomuus myös monesti periytyy sukupolvelta toiselle.

Taidetestaajat-ohjelman kautta kokonaiselle ikäluokalle ympäri Suomen tarjotaan pääsyliput ja kuljetukset esimerkiksi oopperaan, teatteriin, sirkukseen, konserttiin tai taidenäyttelyyn. Taidetestaajien kautta voidaan siis puuttua moneen kulttuurin ja taiteen saavutettavuuteen liittyvään tekijään ja vähentää eriarvoistumista.

Taidetestaajien kautta voidaan myös parantaa lasten ja nuorten kulttuurihyvinvointia. Meillä on runsaasti tutkimusnäyttöä siitä, että taiteella on merkitystä kommunikaation, ilmaisun ja jäsentämisen tilana. Monesti taiteen ja kulttuurin kautta voidaan ilmaista tai ymmärtää jotain sellaista, mitä muuten ei ole pystynyt tekemään. Kyky ilmaista tunteita on suojaava tekijä lapselle, ja tätä voidaan taiteen ja kulttuurin kautta edistää. Taiteen ja kulttuurin kautta lapset ja nuoret voivat

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

myös saada välineitä sosiaaliseen kasvuun ja oppimiseen sekä omien vahvuuksien tunnistamiseen.

Taidetestaajat-ohjelmaan sisältyvät vierailut sopivat myös opetussuunnitelman tavoitteisiin, ja ne voidaan rakentaa osaksi sitä. Taidetestaajien kautta voidaan myös tehdä usean oppiaineen taidepainotteista yhteistyötä. Taidetestaajia kehitetään koko ajan nuorilta saadun palautteen perusteella, ja tätä kautta kehitetään sisältöjä, jotta se elää tässä päivässä ja on nuoria puhuttelevaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 6 500 000 euroa avustuksiin taiteen ja kulttuurin edistämiseen,

että momentille 29.80.50 lisätään 1 000 000 euroa Suomen elokuvasäätiön rahoitukseen ja

että momentille 29.80.50 lisätään 1 400 000 euroa Taidetestaajien rahoitukseen.

90. Liikuntatoimi

Vasemmistolaisessa liikuntapolitiikassa kannetaan huolta siitä, että liikkuminen on polarisoitunut. Edelleen on paljon niitä, jotka liikkuvat paljon, mutta suosituksiin nähden liian vähän liikkuvien määrä on kasvanut. Myös liikuntaan vaikuttaa sosioekonominen asema. Se vaikuttaa liikuntatottumuksiin ja mahdollisuuksiin osallistua monipuoliseen liikuntaan. Liikunnallisen elämäntavan tukeminen tulee ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa. Esimerkiksi liikennepolitiikalla ja kaupunkisuunnittelulla on suuri merkitys arkiliikunnan edistämisen kannalta.

Sukupuolten tasa-arvo ei toteudu urheilussa ja liikunnassa, ja tämän epäkohdan korjaaminen vaatii edelleen paljon myös valtion liikuntapolitiikalta. Maahanmuuttajat, erityisesti maahanmuuttajanaiset, tarvitsevat monenlaista tukea liikuntaan ja seuratoimintaan osallistumiseen. Lasten ja nuorten tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin liikkua tulee panostaa päätöksenteon jokaisella tasolla, sillä liikunnallisen elämäntavan sisäistäminen ja oppiminen lähtee lapsuudesta. Siksi vasemmisto pitää tärkeänä, että jokaiselle lapselle taataan maksuton harrastus. Liikunta ja siihen liittyvät yhteisöt ovat tärkeitä myös eläkeläisten hyvinvoinnin edistämisessä ja yksinäisyyteen puuttumisessa.

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen liikuntaleikkaukset heikentävät mahdollisuuksia huolehtia kansalaisten liikunnallisen elämäntavan edistämisestä ja ylläpitämisestä. Vaarana on, että liikuntaan kohdistuvat leikkaukset kertaantuvat kunnissa, jos sekä valtio että kunnat vähentävät liikunnan tukemista tulevina vuosina.

Valtaosa kunnista arvioi jo nyt liikuntaolosuhteiden kunnostamistarpeen tai korjausvelan merkittäväksi ongelmaksi omassa kunnassaan. Vaikka kunnat vastaavat suurelta osin liikuntapaikkarakentamisen kustannuksista, on valtion tuella suuri merkitys esimerkiksi peruskorjaushankkeen käynnistymiselle. Hallituksen liikuntaleikkausten vuoksi monien liikuntapaikkojen rakentami-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

nen tai peruskorjaus jää toteutumatta. Kyse on myös liikuntapaikkojen monipuolisuudesta, ajanmukaisuudesta ja turvallisuudesta huolehtimisesta.

Lisäksi liikuntaan kohdistuu liikuntapalveluiden arvonlisäveron merkittävä korottaminen 10 prosentista 14 prosenttiin vuonna 2025. Tämä nostaa liikuntaharrastusten hintaa sekä heikentää urheiluseurojen ja liikunta-alan yritysten tilannetta. Hallitus ei ole arvioinut liikuntaleikkausten ja veropolitiikan kokonaisvaikutuksia esimerkiksi lapsiin ja nuoriin, kun se myös samalla heikentää monien pienituloisten perheiden taloudellista tilannetta. Harrastuskustannukset ovat nousseet rajusti viime vuosina, ja tätä kehitystä hallituksen politiikka kiihdyttää.

Liikunnassa ja urheilussa ei eletä pelkän valtionavun varassa, vaan ruohonjuuritason työ sekä siihen liittyvä vapaaehtoisten panos on tärkeää. Valtionrahoitus on kuitenkin tärkeä moottori, jolla työ saadaan pidettyä käynnissä. Pienenevät resurssit uhkaavat vakavasti liikuntatoimijoiden tekemää pitkäjänteistä työtä liikkuvan elämäntavan edistämiseksi. Liikunnan ja urheilun rahoituksen epävarmuus vaikeuttaa myös toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua.

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon kustannukset ovat yhteiskunnalle vuosittain yli 4,7 miljardia euroa. Orpon hallitusohjelmassa tunnistetaan hyvin, että liikunta vahvistaa hyvinvointia ja parantaa toimintakykyä sekä auttaa oppimaan uutta. Hallitusohjelmassa luvataan edistää liikunnallista elämäntapaa kaikki hallinnonalat kattavalla erillisellä ohjelmalla. Hallituksen leikkaukset liikuntaan ovat pahasti ristiriidassa hallitusohjelmakirjausten kanssa.

Suomalaisessa liikuntakulttuurissa seurat ovat keskeisessä asemassa, ja seuratoiminta on liikkuvan kansalaistoiminnan ydin. Seurojen merkitys on suuri huippu- ja kilpaurheilussa ja harraste-liikunnassa. Etenkin lasten ja nuorten liikunnassa seurojen merkitys on suuri. Seurat ovat monelle lapselle ja nuorelle korvaamaton oma yhteisö, jossa koetaan paljon ja kasvetaan yhdessä.

Urheiluseuroilta vaaditaan yhtäältä ammattimaista valmennusta ja ohjausta ja toisaalta maksuttomuutta. Tämä yhtälö on monelle vapaaehtoistyöllä pyörivälle seuralle liian vaikea. Yleishyödyllisen kansalaistoiminnan edellytyksiä tulee tukea nykyistä vahvemmin.

Myös urheiluseurojen taloutta rasittavat nousevat kustannukset, ja niiden paineet nostaa junioritoiminnan maksuja kasvavat. Maksut saattavat nousta liian korkeiksi varsinkin pienituloisissa perheissä, kun kustannukset nousevat muuallakin elämässä. Lapsen ja nuoren elämässä tärkeän harrastuksen lopettaminen voi olla iso menetys myös sosiaalisessa elämässä ja kasvattaa ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunnetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.51 lisätään 4 000 0000 euroa seuratuon kasvattamiseksi nuorten liikuntaharrastuksen tukemiseksi ja

että momentille 29.90.51 lisätään 11 000 000 euroa hallituksen liikunnalliseen elämäntapaan ja liikuntaolosuhteiden edistämiseen kohdistuvien leikkausten perumiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

91. Nuorisotyö

Nuorten pahoinvoinnin ja nuorten kokeman epävarmuuden lisääntyminen antaa aihetta vakavaan yhteiskunnalliseen huoleen. Suuri osa nuorista voi hyvin, mutta huonoiten voivat nuoret voivat huonosti monella eri mittarilla. Myös koronavuodet kasasivat ongelmia samoihin perheisiin, mikä näkyy lasten ja nuorten elämässä todennäköisesti vielä pitkään. Valitettavan usein on kyse ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta.

Nuoret, joille kasaantuu paljon pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä, tippuvat liian usein yhteiskunnan turvaverkkojen läpi. Kun esimerkiksi mielenterveyspalveluja ei ole tarpeeksi helposti saatavilla, joutuu lastensuojelu auttamaan myös psyykkisesti oireilevia nuoria. Lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteistyötä on tärkeä kehittää. On myös varmistettava, että perheen aikuisten oireillessa psyykkisesti myös lasten avuntarve kartoitetaan.

Orpon hallituksen tekemät, nuorten elämää vaikeuttavat leikkaukset ja palveluiden heikennykset ovat erittäin lyhytnäköisiä. Hallitus lisää lapsiperheköyhyyttä. Hallitus leikkaa nuorten opintorahaa ja asumistukea. Hallitus heikentää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kuntoutumisen edellytyksiä sekä heikentää lastensuojelun jälkihuoltoa. Hallitus leikkaa nuorisotyöstä. Hallitus lakauttaa ensiasunnon oston verovapauden. Listaa voisi jatkaa.

Nuorilta ja lapsiperheiltä leikkaamisen sijaan meidän tulee panostaa perheiden hyvinvointiin ja toimeentuloon, nuorten tulevaisuuden näkymien ja osallisuuden vahvistamiseen sekä nuorten palveluihin.

Nuorten väkivaltarikollisuus ja jengiytyminen ovat huolestuttavia ilmiöitä. Rikoksilla oireilevien nuorten tilanne vaatii monenlaisia ratkaisuja. Olennaisinta on rikoksia aiheuttavan pahoinvoinnin ja käytösmallien ennaltaehkäisy, mikä edellyttää ennen kaikkea toimivaa sosiaalipolitiikkaa. Tilanteeseen pitää puuttua moniammatillisesti koko perhe huomioiden, mikä tarkoittaa esimerkiksi riittävää lastensuojelun ja nuorisotyön resursointia sekä koulun ja kodin yhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa lapsiperheisiin ja nuoriin kohdistamansa leikkaukset ja heikennykset ja ryhtyy poikkihallinnollisiin toimiin nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi.

50. Nuorisotyön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Nuorisotyöhön kohdistuvat leikkaukset ovat lyhytnäköistä politiikkaa, sillä nuorisotyö on keskeisessä roolissa ongelmien ennaltaehkäisyssä.

Nuorisotyö on valtion budjetissa pieni ala, mutta kannattelee harteillaan isoja ja tärkeitä kysymyksiä. Nuorisotyö tukee nuoria arjessa, ja sen kautta moni nuori saa apua esimerkiksi tulevaisuuteen liittyviin valintoihin ja omaan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Nuoruuteen kuuluu

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

monia elämän käännekohtia ja siirtymiä elämänvaiheesta toiseen. Näissä moni nuori tarvitsee apua ja tukea omaan kasvuun, kehittymiseen, itsenäisyyden ja osallistumisen tukemiseksi. Erityisen tärkeää nuorisotyö on niille, joilla ei ole elämässään turvallista aikuista tai joiden perheessä on paljon kuormitusta ja vaikeita elämäntilanteita. Nuorisotyö on tärkeää myös ylisukupolviseen syrjäytymiseen puuttumisessa.

Nuorisotyö on matalan kynnyksen toimintaa, jossa on mukana myös paljon vapaaehtoisia. Heidän rinnallaan toimintaa pyörittämään tarvitaan kuitenkin myös nuorisoalan ammattilaisia. Nuorisotyöhön kohdistuvat leikkaukset osuvat kuitenkin paljolti myös kansalaisyhteiskunnan toimintaan, mikä on talouspoliittisesti järjetöntä. Nuorisotyön kautta saadaan nuorille kustannustehokkaasti tuotettuja palveluita, toimintaa ja tukea.

Nuorisotyöstä leikkaaminen lisää nuorten eriarvoisuutta ja vähentää kavereiden kohtaamista. Nuorten parissa työtä tekevät asiantuntijat arvioivat, että nuorisotyöstä leikkaaminen kolahtaa erityisen pahasti maaseudulla asuviin ja jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin.

Nuorisotyön tukeminen on myös mitä parhainta mielenterveyspolitiikkaa. Sen kautta tuetaan esimerkiksi päihderiippuvaisia tai itsetuhoisia nuoria. Leikkaukset nuorisotyöhön lisäävät nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä. Hallitus leikkaa nuorisotyöstä useana vuotena. Leikkausten vaikutukset nuorten syrjäytymiseen ja tätä kautta valtion talouteen on arvioitava.

Nuorisoalan järjestöt ja osaamiskeskukset ovat merkittävässä asemassa nuorisotyön kehittäjinä sekä nuorten osallisuuden ja harrastustoiminnan vahvistamisessa. Nuorisoalan järjestöt ovat myös keskeisiä toimijoita nuorisotyön palveluntarjoajina.

Koululaisten maksuttoman harrastustoiminnan tukeminen

Lasten ja nuorten harrastustoiminta on kallistunut viime vuosina. Välttämättömien perustarpeiden, kuten ruoan, sähkön ja asumisen, kallistuessa monessa perheessä joudutaan tinkimään juuri lasten harrastuksista. Harrastamisen Suomen malli on siis entistäkin ajankohtaisempi.

Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia tarjoamalla lapsille ja nuorille maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Lukuvuonna 2024—2025 toimintaa järjestetään 258 kunnan alueella.

Harrastamisen Suomen malli tukee monella tavalla lasten ja nuorten kasvua sekä ehkäisee yksinäisyyttä ja ulkopuolelle jäämistä. Malli tukee myös perheiden jaksamista, kun lapset ja nuoret harrastavat koulupäivän yhteydessä eikä perheen yhteisestä ajasta mene liikaa aikaa harrastuksiin viemisiin. Mallin periaatteisiin kuuluu tarjota harrastuksia kaikille lapsille ja nuorille perheen sosioekonomisesta taustasta tai esimerkiksi lapsen vammasta tai sairaudesta riippumatta.

Harrastamisen Suomen mallista on saatu paljon hyviä kokemuksia, mutta sitä on myös jatkokehitettävä ja tässä on tärkeä kuulla myös lasten ja nuorten kokemuksia ja toiveita. Harvaan asutuilla seuduilla esimerkiksi koulukyytien on joustettava, jotta kaikilla on aidosti mahdollisuus osallistua heti koulupäivän jälkeen harrastuksiin. On myös selvitettävä, tavoittaako malli kaikkein heikoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevat lapset ja nuoret.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Prometheus-leirin tuki

Vuonna 1990 perustettu Prometheus-leirin tuki ry järjestää uskonnollisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta aikuistumiskoulutusta, jonka tavoitteena on tukea nuoria elämäntätöuksensa rakentamisessa. Tarkoituksena on turvata uskontokuntiin kuulumattomien ja uskonnottomien nuorten mahdollisuus aikuistumiskoulutukseen. Yhdistys pyrkii tarjoamaan mahdollisimman monelle nuorelle laadukkaan leirikokemuksen.

Vuonna 2023 yhdistys järjesti 58 Prometheus-leiriä, joille osallistui reilu tuhat nuorta. Leirit täytyivät neljässä tunnissa. Halukkaita osallistujia olisi ollut ainakin tuhat enemmän kuin leireille voitiin ottaa. Palaute leireistä on ollut hyvin myönteistä. Leirien on tutkitusti todettu vahvistavan itsetuntoa, sosiaalisia taitoja ja suvaitsevaisuutta sekä vaikuttavan leiriläisten ajatteluun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.50 lisätään 3 000 000 euroa nuorisoalan järjestöjen ja osaamiskeskusten tukeen,

että momentille 29.91.50 lisätään 4 000 000 euroa nuorisotyön edistämiseen,

että momentille 29.91.50 lisätään 6 000 000 euroa koululaisten maksuttoman harrastustoiminnan tuen kasvattamiseen ja

että momentille 29.91.50 lisätään 350 000 euroa Prometheus-leirin tuki ry:n rahoituksen lisäämiseksi ja toiminnan kasvattamiseksi vastaamaan kysyntää.

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 3 v)

Etsivää nuorisotyötä tehdään valtaosassa Suomen kuntia, ja sen kautta tavoitetaan esimerkiksi nuoria, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa tai vaarassa muuten tippua yhteiskunnan tukiverkostoista. Etsivä nuorisotyö auttaa nuoria itsenäistymisessä ja tarvittavan tuen ja palveluiden saamisessa. Monet nuoret tarvitsevat apua elämäntätöintään sekä työmarkkinoille ja koulutukseen pääsyyn. Etsivä nuorisotyö on siis merkittävä toimija syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamisessa ja auttamisessa. Etsivällä nuorisotyöllä on merkittävä rooli myös nuorten mielenterveysongelmien ratkaisemisessa, koska nuoret pääsevät sen kautta avun piiriin.

Työpajatoimintaa järjestetään noin 90 prosentissa Suomen kunnista, ja se on yleensä kunnan, järjestöjen tai säätiöiden järjestämää. Kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, palkkatuettu työ ja sosiaalinen kuntoutus ovat yleisimpiä palveluita työpajoilla. Työpajatoiminnalla on merkittävä rooli nuorten arjen vahvistajana, jatkopolkujen löytymisessä ja nuorten työllistymisessä. Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös työpajatoiminnassa. Tämä ei onnistu ilman riittäviä resursseja.

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitukseen vaikutti valtion budjetissa 2024 viime vuosien koronarahojen päättyminen. Tämä on tiukentanut tilannetta niin paljon, että esimerkiksi etsivä nuorisotyö voi päättyä useissa kunnissa. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan riittävä ra-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

hoitus on tärkeää myös korona-aikana merkittävän osan lapsuudestaan ja nuoruudestaan eläneiden hyvinvoinnin parantamisessa. Nuorten hyvinvointi eriytyy voimakkaasti, ja etsivällä nuorisotyöllä ja työpajatoiminnalla on merkittävä rooli tämän ilmiön pysäyttämässä. Koronan jälkihoito tulee jatkumaan lasten ja nuorten kohdalla vielä pitkään, ja siihen on osoitettava riittävät resurssit.

Myös lasten ja nuorten rikollisuuden torjunnassa oleellista on hyvä sosiaalipolitiikka. Rikoksiin puututaan tehokkaimmin riittävällä lastensuojelun ja nuorisotyön resursoinnilla sekä koulun ja kodin yhteistyöllä. Myös tämän vuoksi etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan riittävä rahoitus on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 9 000 000 euroa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitukseen.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maataloudella ja ruokajärjestelmällä laajemmin on suuri merkitys yhtäältä ruokaturvan ja toisaalta yhteiskuntamme ympäristökestävyyden kannalta. Maataloutta on ohjattava ympäristökestäväan suuntaan samalla kehittäen alan kannattavuutta. Ruoantuotanto aiheuttaa paljon päästöjä, ja toisaalta ruoantuotannolla ja siihen liittyvällä maankäytöllä on suuri merkitys maaperäpäästöjen ja maaperän hiilinielujen kannalta.

Metsäkatoa on Suomessa hillittävä akuutisti. Maankäytön muutosta metsästä pelloksi tai luontoalueesta rakennetuksi ympäristöksi voidaan ohjata sääntelyllä ja erilaisilla ohjauskeinoilla, kuten esimerkiksi maankäytön muutosmaksulla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle vuoden 2025 aikana esityksen maankäytön muutosmaksusta, jonka avulla voidaan hillitä metsäkatoa ja vahvistaa hiilinielua.

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus reagoi hiilinielujen heikkenemiseen ja tekee tarvittavat päätökset maankäyttösektorin nielujen vahvistamiseksi siten, ettei Suomen tarvitse kompensoida nielun heikkenemistä muiden sektoreiden päästövähennyksillä tai maksamalla EU:lle, vaan rahat voidaan käyttää kotimaassa maksamalla maan- ja metsänomistajille nielun vahvistamisesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläinten etua valvova viranomainen on ollut viime hallituskauden rahallisesti pieni mutta symbolisesti ja käytännöllisesti vaikuttava panostus eläinten hyvinvointiin. Tästä kertoo se, että viran jatkamista puolsi sekä tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta että seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta. Huonossa taloudellisessa tilanteessa riskit eläinten hyvinvoinnin heikentymiseen kasvavat, minkä vuoksi eläinsuojeluasiamiehen virka perustelee itsensä yhä paremmin nykyisessä taloustilanteessa.

Ympäristövaliokunta on lausunut pitävänsä tärkeänä, että virka vakinaistetaan ja sitä varten varataan riittävät varat. Samoin maa- ja metsätalousvaliokunta on pitänyt virkaa tärkeänä ja puoltanut sen jatkon selvittämistä sekä riittävien resurssien turvaamista riittävän laaja-alaisen, hyvin erilaisia eläinlajeja kattavan osaamisen turvaamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.01 lisätään 100 000 euroa eläinsuojeluasiamiehen viran perustamiseen.

42. Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)

Kosteikkoviljely on tehokas maankäyttösektorin ilmastotoimi. Siinä viljellään märkää turvemaa-ta tai nostetaan turvemaan vedenpintaa niin, että ilmastopäästöt alenevat. Samalla voidaan viljellä kasveja, jotka menestyvät märällä maalla. Myös luonnon monimuotoisuus lisääntyy kosteikkoalaa lisäämällä sille soveltuvilla alueilla.

Maankäyttösektori ja maatalous kaipaavat kipeästi uusia päästövähennystoimia ja toisaalta tapoja tuottaa uusia hyödykkeitä. Hiilen sitominen on yksi elintärkeä nykyisen ja tulevan maatalouden tuote, samoin monimuotoisuuden tuottaminen. Näiden lisäksi viljeltävät kasvit on mahdollista myydä teollisuuden raaka-aineeksi, lääkekasveiksi tai ravinnoksi. Kosteikkoviljely tarvitsee valtion tukea päästökseen alkuun ja mahdollisesti myöhemminkin. Se on kuitenkin valtiontaloudellisesti järkevää ja tehokasta rahankäyttöä sekä hiilinieluvajeen paikkaamista.

Orpon hallitus poisti edellisen hallituksen aikana valmistellun kosteikkoviljelyn tuen ja sen rahoituksen ennen kuin sitä oli edes ehditty jakaa. Kosteikkoviljelyn tuki tulee palauttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 30.20.42 lisätään talousarvioon ja että momentille lisätään 30 000 000 euroa kosteikkoviljelyn tukemiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

49. Alkutuotannon tuotantopanosomavaraisuuden lisääminen (siirtomääräraha 3 v)

Ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamisen kannalta kiertotalouteen perustuvaan talousjärjestelmään siirtyminen on kriittisessä roolissa. Edistämällä ravinnekierrätystä voidaan paremmin saada lantojen rahanarvoiset ravinteet kiertoon. Kiristyneessä geopoliittisessa maailmantilanteessa tämä on myös huoltovarmuuskysymys. Ravinnekierrätys mahdollistaa ruoantuotannon paremman iskunkestävyyden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.49 lisätään 5 000 000 euroa ravinnekierrätyksen edistämiseksi.

40. Luonnonvaratalous

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Vesistöjen tilan parantamiseen ja vesiluonnonvarojen kestävästä käytöstä edistämiseen on kohdistettava paljon nykyistä enemmän varoja, jotta luonnon monimuotoisuus saadaan elpymisuralle kansainvälisten ympäristövelvoitteidemme mukaisesti. Määrärahoilla toimeenpannaan muun muassa Nousu-vaelluskalaohjelmaa, jonka tavoitteena on elvyttää uhanalaisia vaelluskalakantoja virtavesiä kunnostamalla. Hyvin toimivaksi todetun, monipuolisiin toimenpiteisiin, vapaaehtoisuuteen ja laajaan yhteistyöhön perustuvan ohjelman toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.31 lisätään 810 000 euroa vesistöjen tilaa parantavien ja vesiluonnonvarojen kestävästä käytöstä edistävien hankkeiden, kuten Nousu-vaelluskalaohjelman, edistämiseen.

44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Suomalainen metsäteollisuus on kamppailut liian matalan jalostusasteen kanssa jo pitkään. Kyseessä on itse aiheutettu ja ylläpidetty ongelma: metsänhoidon tuet on suunnattu paljon kuitupuuta tuottavan metsänhoitomallin rahoittamiseen. Kuitupuun jalostaminen selluksi taas on teollisuudelle helpoin ratkaisu, sillä sitä varten on olemassa kehittynyt infrastruktuuri. Taloudellinen lisäarvo jää kuitenkin liian pieneksi suhteessa siihen, mitä tukkipuun jalostamisesta olisi mahdollista saada.

Kuitupuun tuotantoon keskittyvä metsätalous tuhoaa suomalaisen metsäluonnon. Tästä ei ole uhanalaisuustutkimuksen valossa epäselvyyttä. Jaksollisen metsänkasvatuksen loppuhuipennus on avohakkuu, joka kirjaimellisesti poistaa metsälajien elinympäristön, rikkoo maaperän ja edellyttää uuden metsän istuttamista edelleen maaperää muokkaamalla ja mahdollisesti vielä lisäojittamalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Tukkipuun määrän lisäämiseen keskittyvä metsätalous sen sijaan tarkoittaa jatkuvan kasvatuksen menetelmään siirtymistä siihen soveltuvilla alueilla. Jatkuvan kasvatuksen menetelmä ei johda avohakkuuseen, vaan tukkipuuta korjataan pienempiä määriä mutta useammin ja varovammin kuin jaksollisessa metsänkasvatuksessa. Ojituksia ei tarvita, maaperää ei useinkaan tarvitse muokata ja rikkoa, ja metsälajien elinympäristö säilyy. Lisäksi tukkipuu on kymmeniä kertoja arvokkaampaa kuin kuitupuu, ja sitä jalostamalla esimerkiksi rakennusmateriaaleiksi ja huonekaluiksi nousisi jalostusaste merkittävästi. Niinpä jaksollisen metsänkasvatuksen tukia on vähennettävä, ja rahat siirrettävä luonnonhoitotoimenpiteiden rahoittamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle esityksen, jolla puuntuotannon tukijärjestelmää muutetaan niin, että jaksollisen metsänkasvatuksen osuus pienee.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Jatkuvan kasvun menetelmien edistämiseksi metsäluonnon hoidon tukea tulee kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 10 000 000 euroa metsäluonnon hoidon edistämiseen.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentin määrärahoja kohdennetaan muun muassa METSO-ohjelman toteutukseen Suomen metsäkeskuksen osalta. Metsäkeskus toteuttaa määrärahoilla myös talousmetsiä koskevaa neuvontaa ja valvontaa, jota on tärkeää pystyä tekemään nykyistä kattavammin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.46 lisätään 1 900 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSON toimeenpanemiseksi sekä Suomen metsäkeskuksen toteuttaman talousmetsäneuvonnan ja -valvonnan edistämiseksi.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Maankäyttösektorin ilmastotoimista on suuri pula. Edellisen hallituksen tekemien toimien lisäksi olisi tarvittu uusia toimia, mutta Orpon hallitus poistaa edellisen hallituksen vaikuttavimmat toimet eikä lisää lainkaan omia uusia toimia.

Joutomaiden metsittäminen on tehokas tapa vähentää maaperäpäästöjä ja kasvattaa hiilinielua. Edellinen hallitus otti vuonna 2021 käyttöön uuden joutoalueiden metsitystuen yksityisille maanomistajille. Elokuuhun 2023 mennessä hyväksyttyjä tukipäätöksiä oli tehty noin 5 300 hehtaarin

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

alalle, ja näistä noin kaksi kolmasosaa koski turvemaita. Orpon hallitus on valitettavasti päättänyt olla jatkamatta metsitystukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.47 lisätään 10 000 000 euroa joustoalueiden metsityksen tuen jatkamiseksi.

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Suomen ilmastotavoitteiden kannalta on oleellista, että hakkuutasoja saadaan laskettua kestäväle tasolle. Yksi keino tähän on metsien kiertoajan pidentäminen talousmetsissä. Jaksollisen metsänkasvatuksen metsissä maltillinen kiertoajan pidentäminen toisi hakkuupainetta alas tässä tilanteessa, kun julkisen vallan on keksittävä ohjauskeinot tuottaa hiilinielua niin, että Pariisin sopimus, EU-velvoitteet ja oma hiilineutraaliustavoitteemme on mahdollista saavuttaa ja Suomi tekee oman osansa ilmaston kuumenemisen hillitsemisessä. Lisäksi etenevä luontokato metsäluontotyypeissämme hidastuu, kun elinympäristöjä ei hakata samalla syklillä kuin ennen.

Katsomme, että metsänomistajille on luotava kannustin pitää puita metsissään pidempään. Metsän sitomalla hiilellä tulee olla hinta samalla tavalla kuin päästökauppa- ja hiilinielun hinnoilla. Päästökauppa on ollut tehokkain päästövähennyksiä tuottava mekanismi. Siksi on perusteltua tuoda samaa ajattelua muuallekin, erityisesti erittäin vaikeassa tilanteessa olevalle maankäyttösektorille.

Hiilitukimallissamme kymmenen vuoden kiertoajan pidennyksestä korvattaisiin tulonmenetyksistä laskennallisesti 40 prosenttia. Tällä saavutettaisiin 20 miljoonaa tCO₂-ekv sitoutunutta hiiltä maankäyttösektorille. Tämä olisi merkittävä osaratkaisu hiilinielukysymykseen, ja lisäksi Suomen valtio voisi käyttää rahaa suomalaisen metsänomistajan taloudelliseen tukemiseen sen sijaan, että maksettaisiin sakkomaksuja moninkertainen summa EU:lle LULUCF-velvoitteiden laiminlyömisestä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen hiilitukimallista, joka tarjoaisi suomalaisille metsänomistajille taloudellisia kannustimia hiilinielujen vahvistamiseen.

64. Metsähallitus

Valtion metsät ovat avainasemassa metsäluonnon kadon pysäyttämisen kannalta. Metsähallituksen liiketoiminnasta aiotaan tulouttaa 125 000 000 euroa valtion talousarvioon, mikä on liian paljon kestävä metsänhoidon näkökulmasta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että valtion omistamia metsiä hoidetaan luonnon monimuotoisuutta huomioivalla tavalla, minkä vuoksi Metsähallituksen tuloutustavoitetta tulee kohtuullistaa, luontopalveluiden rahoitusta vahvistaa ja valtion omistamat vanhat arvokkaat metsät suojella.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Valtion metsät ovat avainasemassa metsäluonnon kadon pysäyttämisen kannalta. Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien ja julkisten hallintotehtävien rahoituksen pienentäminen hallituksen budjetissa merkitsee, että luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu. Valtion omistamissa metsissä tulee siirtyä metsänhoitoon, joka huomioi nykyistä vahvemmin hiilensidonnan ja luonnon monimuotoisuuden. Kaikki jäljellä olevat valtion vanhat metsät tulee suojella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.64.50 lisätään 10 000 000 euroa Metsähallituksen luonnonsuojelutavoitteiden ja julkisten hallintotehtävien hoitamiseen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Liikenne- ja viestintäverkot

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Suomi on sitoutunut vähintään puolittamaan kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Päästöjen vähentämisen tavoitteista on tehty valtioneuvoston periaatepäätös, jonka toteuttamista tukemaan on liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltu fossiilittoman liikenteen tiekartta.

Fossiilittoman liikenteen tiekartassa esitetään ensimmäisen vaiheen toimenpiteinä liikenteen päästöttömyyteen ohjaavia tukia ja kannustimia, joista kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tuet ovat yksi osa keinovalikoimaa. Valtioneuvoston hyväksymän kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeen osana on investointiohjelma, jonka hankkeilla edistetään kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Hankkeet voivat olla esimerkiksi pyöräilyntäpysäköinnin kehittämistä, eritasoisia väylähankkeita tai viitoituksen parantamista. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Liikenne 12 -suunnitelmassa ehdotetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämisen vuosittaista rahoitustasoa nostettavaksi 30 miljoonaan euroon, joka asettaa vaatimuksen olennaiselle määrärahojen kasvattamiselle nykytilaan nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 28 200 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

21. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikennetukea on myönnetty suurille kaupunkialueille vuodesta 2010 lähtien. Mitä pidemmälle ilmaston kuumenemisen ratkaisevat vuosikymmenet etenevät, sitä selvempää on, että liikenteen päästöjen leikkaaminen edellyttää huokeaa ja toimivaa joukkoliikennettä.

Kohtuuhintainen joukkoliikenne on tärkeää myös eriarvoistumisen estämisen näkökulmasta. Syrjäytämme ihmisiä yhteiskunnasta, mikäli heillä ei ole mahdollisuutta liikkua. Lisäksi suurten kaupunkien ja pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueilla sujuva ja kohtuuhintainen joukkoliikenne on merkittävässä roolissa työvoiman saatavuuden kannalta. Tämä tarve korostuu, kun monen pienituloisen työntekijän toimeentulo heikkenee Orpon hallituksen leikkausten myötä.

Pääkaupunkiseudulla joukkoliikenteen lipunhintoihin kohdistuu jatkuva korotuspaine. Esimerkiksi Saksassa on laajoja erittäin edullisen joukkoliikenteen kokeiluja, ja naapurimaamme pääkaupunki Tallinna on siirtynyt asukkaille maksuttomaan joukkoliikenteeseen. Pääkaupunkiseudulle ja suurille kaupungeille tulee suunnata enemmän tukea joukkoliikenteeseen, jotta pitkien välimatkojen kulkeminen välttämättömiin menoihin kuten töihin tai terveydenhuoltoon on mahdollisimman tasa-arvoista ja kannustaa joukkoliikenteen käyttöön yksityisautoilun sijaan.

Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki tulee vakiinnuttaa muiden pohjoismaisten pääkaupunkien tasolle (n. 150 milj. euroa vuodessa). Suoralla tuella edistetään joukkoliikenteen käyttöä sekä lasketaan lippujen hintojen korotuspaineita. Joukkoliikenteen kehittämiseen tarvitaan valtion rahaa erikseen allokoituna. Valtion suhteellinen osuus pääkaupunkiseudun liikenneinvestoinneista tulee palauttaa 2000-luvun keskimääräiselle tasolle (vähintään 170 milj. euroa vuodessa). Rahoitusta on nostettava asteittain kohti oikeaa tasoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.20.21 lisätään 50 000 000 euroa suurten kaupunkien ja pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen tukemiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Biopolttoaineiden jakeluvelvoite

Hallitus on muuttanut uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annettua lakia jakeluvelvoitteen alentamiseksi. Jakeluvelvoite on verotuksen ohella tärkein yksittäinen keino paitsi liikenteen myös koko taakanjakosektorin päästövähennysten saavuttamiseksi. Myös esitykseen sisältyvä lisävelvoitteen alentaminen heikentää asiantuntijoiden mukaan biokaasun ja RNFBO-polttoaineiden investointinäkymiä.

Jakeluvelvoitteen muutoksien päästöjä lisäävä vaikutus on arvioiden mukaan 1,6 megatonnia. Tämä on yhdelle hallituksen esitykselle erittäin merkittävä vaikutus ja täysin väärään suuntaan. Hallitus ei ole indikoinut, että se aikoisi edes yrittää korvata näitä lisäpäästöjä muilla toimilla.

Taakanjakoasetuksen mukaan Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoteen 2005. Taakanjakoasetus sitoo Suomea oikeudellisesti, eikä toistaiseksi ole tiedossa, miten tuo tavoite aiotaan saavuttaa. Ilmastopaneeli arvioi, että Orpon hallituksen päätösten myötä Suomi jää kolme megatonnia taakanjakosektorin tavoitteestaan vuonna 2030. Suomi siis ei tee omaa osuuttaan EU:n ilmastotoimista.

Hallituksen linja vaarantaa myös Suomen oman, ilmastolakiin kirjatun 2035-hiilineutraaliustavoitteen sekä liikenteen ja taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamisen. Jakeluvelvoitejärjestelmä ei ole ongelmaton tapa vähentää taakanjakosektorin päästöjä, mutta aiemmista päätöksistä lipsuminen ilman korvaavia toimia vaarantaa Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuuden.

Jakeluvelvoitteen lisävelvoitteen laskua kritisoivat laajasti eri sidosryhmät sekä eduskunnan käsittelyssä kuullut asiantuntijat. Lisävelvoitteen lasku vähentää kannusteita kehittää vaihtoehtoisista raaka-aineista ja lähteistä, kuten teollisuuden sivuvirroista tuotettavia uusiutuvia polttoaineita, heikentäen esimerkiksi biokaasun toimintaedellytyksiä. Tämä siitä huolimatta, että hallituksen tavoitteena on edistää biokaasun käyttöä Suomessa.

Kasvipohjaisen ruoan investointiohjelma

Kasvipohjaisen ruoan lisääminen on globaalisti tehokkaimpia keinoja hillitä metsäkatoa, ruoantuotannon päästöjä ja vähentää tuotantoeläinten kärsimystä. Kasvipohjaiset proteiinit ja proteiinijalosteet ovat murroksen keskiössä. Suomessa on jo esimerkiksi härkäpavun tuotantoa ja jalostamista, kaurapohjaisia tuotteita ja kasvipohjaisia lihankorvikkeita. Potentiaali myös kasviproteiinien vientiin on iso, ja uuden alan tuotekehitystä ja kasvua on tuettava.

TKI-rahoitus on yksi tärkeä tapa kohdentaa rahoitusta tuotekehitykseen ja arvoketjun kehittämiseen raaka-aineen tuotannosta elintarviketeollisuuden jalostamaksi tuotteeksi. Parhaimmillaan

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

voidaan mahdollistaa kasviproteiiniklustereiden syntyminen. Esimerkiksi Kanadassa ja Tanskassa tuetaan investointiohjelman kautta kasviproteiinien kehitystä. Myös Suomessa olisi perusteltua näiden esimerkkien valossa panostaa merkittävästi nykyistä enemmän. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kasvipohjaisen ruokaklusterin kehitystä tuetaan 30 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jossa liikenteen biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta korotetaan asteittain siten, että Suomi voi uskottavasti saavuttaa kotimaiset ja EU-tason päästövähennystavoitteet liikennesektorilla, tai että hallitus tuo muun esityksen, jolla saavutetaan uskottavasti vastaavat päästövähennykset.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kasvispohjaisen ruoan investointiohjelman ja osoittaa sille riittävät varat.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin

Valtio tukee taidetta ja kulttuuria monin tavoin. Budjetista rahoitetaan muun muassa suomalaisten orkestereiden, teattereiden ja museoiden toimintaa, tv- ja elokuvatuotantoja sekä vapaan kentän toimijoita, lainauskorvauksia, taiteilija-apurahoja ja taiteilijaeläkkeitä. Julkinen tuki on elintärkeää ylläpidettäessä monipuolista ja elävää kulttuurikenttää. Samalla on kehitettävä uusia tapoja parantaa taiteellista työtä tekevien ansaintamahdollisuuksia.

Audiovisuaalisella alalla ammatin harjoittaminen on vaikeutunut ja tekijöihin osuu leikkauksia samanaikaisesti monelta suunnalta. Leikkaukset kohdistuvat suhteellisesti varsin rankasti esimerkiksi vapaan taidekentän toimijoille sekä tv- ja elokuva-alalle. Vasemmistoliiton tavoitteena on kasvattaa taiteen ja kulttuurin rahoitusta pitkällä aikavälillä tuntuvasti.

Tilanteen helpottamiseksi audiovisuaalisen alan tuotantotuen tulee olla ennakoitava ja tason riittävä. Audiovisuaalisen alan tuotantokannustimella on merkittävä vaikutus siinä, että Suomeen saadaan kansainvälisiä tv- ja elokuvatuotantoja ja alan työllisyys kasvaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.40 lisätään valtuutta 8 000 000 euroa AV-tuotantokannustimeen, josta arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 800 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Energiatuella on ollut merkittävä vipuvaikutus puhtaan energiajärjestelmän luomisessa. Orpon hallitus laskee energiatukea huomattavasti aiemmista vuosista, vaikka rahoitusmuoto on ollut tärkeä puhtaiden energiainvestointien edesauttamiseksi. Uusien hankkeiden myöntövaltuudet ovat suorastaan romahtaneet. Tämä on väärä suunta. Energiatukivaltuutta on kasvatettava. Vaikeassa taloustilanteessa julkisella tuella on entistään suurempi merkitys investointien toteutumiselle. Esimerkiksi vuonna 2023 energiatuen avulla toteutui valtioneuvoston mukaan lähes 1,2 miljardin euron arvosta investointeja 296 miljoonan euron julkisella rahoitusosuudella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.41 lisätään valtuutta 80 000 000 euroa uusiutuvan energian hankkeisiin, mistä arvioidaan aiheutuvan talousarviovuonna valtiolle menoja 8 000 000 euroa.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki on vanha päästökauppakompensatio. Se on ollut suurilta osin haitallinen yritystuki, sillä vain puolet yhteensä 150 miljoonan euron tukisummasta on pitänyt käyttää päästöjä vähentäviin ja energiatehokkuutta parantaviin toimiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämisen tuesta luovutaan.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Edellisen hallituksen aikana Suomen työllisyysaste nousi ennätystasolle. Kokoaikaiseksi muutetussa työllisyysasteessa Suomi ohitti jo muut Pohjoismaat. Nyt Suomi on työttömyyskriisissä, ja työllisyys on laskenut merkittävästi.

Toisin kuin Orpon oikeistohallitus pyrkii esittämään, työvoiman halpuuttaminen, työntekijöiden oikeuksien heikentäminen ja työelämän epävarmuuden lisääminen eivät ole ratkaisuja heikkoon talouskehitykseen.

Hallituksen suunnittelemat työntekijöiden asemaa huonontavat muutokset eivät hallituksen omienkaan arvioiden mukaan lisää työllisyyttä. Sen sijaan ne kiristävät tunnelmaa työpaikoilla ja lisäävät työmarkkinoiden epäluottamusta ja epävarmuutta. Sopiminen vaikeutuu, vastakkainasettelut kärjistyvät, yhteishenki rapautuu ja työpahoinvointi yleistyy. Aikuiskoulutustuen ja vuoroteluvapaan poistaminen heikentävät työssäjaksamista ja jatkuvan oppimisen edellytyksiä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Suomen työllisyyttä pitää pystyä vahvistamaan ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyydestä pitää päästä eroon, jotta oikeus työhön toteutuisi kaikille. Suomeen tulee rakentaa maailman paras työelämä.

Työelämän pelisääntöjen on oltava reilut ja työehtojen säälliset. Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla tulee lisätä. Työaikaa pitää myös lyhentää ja työtä jakaa tasaisemmin. Palkkatasa-arvoa tulee edistää ja työelämän väärinkäytöksiä kitkeä nykyistä päättäväisemmin. Hyvä työelämä lisää myös työllisyyttä: tyytyväiset ja oikeudenmukaisesti kohdellut työntekijät jaksavat paremmin, sairauspoissaolot ja ennenaikaiset eläköitymiset vähenevät, ja työmotivaatio kasvaa.

Työpahoinvointi, stressi ja uupumus ovat kasvavia ongelmia suomalaisessa työelämässä. Työpahoinvoinnin kustannukset työnantajille ja yhteiskunnalle arvioidaan useiksi, jopa kymmeniksi miljardeiksi euroiksi vuositasolla. Monesti ongelmien taustalla on työn liiallinen kuormittavuus.

Hallituksen valmistelemista työntekijöiden asemaa ja työelämän laatua radikaalisti heikentävistä lainsäädäntöhankkeista tulee luopua. Sen sijaan suomalaisesta työelämästä tulee pyrkiä rakentamaan kolmikantaisessa yhteistyössä maailman parasta vuoteen 2030 mennessä. Edellisen hallituksen käynnistämää työn ja hyvinvoinnin kehittämisohjelmaa tulee jatkaa ja sen rahoitus turvata. Mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevaa IPS-toimintamallia on laajennettava, ja sille tulee osoittaa pysyvä rahoitus.

Koska työntekijöiden reaaliansiot ovat viime vuosina laskeneet, tulee työntekijöiden ostovoimaa kasvattaa mm. palauttamalla kiky-sopimuksen yhteydessä siirretyt sosiaaliturvamaksut takaisin työnantajien maksettavaksi ja säätämällä lain tasolla 13 euron minimipalkasta.

Kuormittavuuden vähentämiseksi on luotava nykyistä paremmat mahdollisuudet joustaviin työaikajärjestelyihin, työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen sekä osaamisen päivittämiseen.

Haluamme käynnistää uuden ja ennakkoluulottoman kokeilun, jolla selvitetään lyhyemmän työajan taloudelliset, hyvinvoinnilliset, työllistävät ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset 2020-luvun Suomessa. Parhaiten kokeilu onnistuisi yhteistyössä vapaaehtoisten yritysten, julkisen sektorin ja työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Turkisan siirtymätuki käyttöön

Viime aikoina Suomessa on puhuttu paljon turkistuotannosta niin alan eettisten ongelmien, terveysriskien, yleisen hyväksynnän heikkenemisen kuin taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Turkistarhaus elinkeinona on tulossa tiensä päähän. Turkistarhoilla levinnyt lintuinfluenssa on alleviivannut niitä merkittäviä terveydellisiä ja myös kansantaloudellisia riskejä, joita tarhaukseen liittyy.

Katsomme, että turkistarhaajille tulisi tarjota kattava oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketti, joka helpottaisi tarhauksen lopettamista ja auttaisi uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen kouluttautumisessa ja uuden työn löytymisessä. Me emme saa toistaa samoja virheitä kuin tur-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

vealalla, jota liian pitkään ylläpidettiin mittavin tuin, kunnes markkinat nopeasti ajoivat alan hallitsemattomasti alas aiheuttaen suurta ahdinkoa monille alan toimijoille.

Osatyökykyisten työllistäminen ja vaikeasti työllistyvien palvelut

Hallitus on lakkauttanut osatyökykyisiä työllistävän Työkanava Oy:n ilman minkäänlaisia korvaavia toimia. Työkanava Oy:n toimintaa olisi lakkauttamisen sijaan pitänyt pyrkiä kehittämään ja laajentamaan ottaen mallia mm. Ruotsin Samhall-mallista sekä muista verrokkimaiden toimivista käytännöistä.

Vaikeasti työllistyviä ihmisiä ei saada työmarkkinoille heidän tilannettaan kurjistamalla. Työkyvyn ja osaamisen vahvistaminen, syrjinnän ehkäiseminen, työn mukauttaminen ja työpaikkojen tukeminen sekä välityömarkkinoiden ja työllisyyspalveluiden kehittäminen ovat avain vaikeammin työllistyvien työllisyyden tukemiseen. Pitkäaikaistyöttömyys on Suomen suurin työvoimapolitiittinen ongelma. Sitä ei ratkaista työttömyysturvaa leikkaamalla tai sen ehtoja kiristämällä, vaan henkilökohtaisella ohjauksella, tuella, riittävillä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla ja tarvittaessa koulutuksella.

Hallitusohjelman mukainen leikkaus työllisyysmäärärahoihin on huonosti ajoitettu tilanteessa, jossa työllisyysnäköymät ovat monilla aloilla epävarmat ja jossa pitkäaikaistyöttömyys on viime vuosien myönteisestä työllisyyskehityksestä huolimatta edelleen liian korkealla tasolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen 13 euron lakisääteisestä minimipalkasta työntekijöiden toimeentulon vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmaa ja varaa sen toteuttamiseen riittävän rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työajan lyhennyskokeilusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus laajentaa ja vakiinnuttaa mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevan IPS-toimintamallin ja varaa sille pysyvän vuosittaisen määrärahan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu työntekijöiden asemaa heikentävät lakimuutokset, jotka liittyvät esimerkiksi lakko-oikeuden rajoituksiin, ensimmäisen sairauspäivän palkattomuuteen, vientivetoiseen palkkamalliin, irtisanomisten helpottamiseen ja määräaikaistuuksien lisäämiseen työsuhteissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa työllisyyttä tukemalla tosiasiallisten työllistymisen esteiden poistamista esimerkiksi lievittämällä osaamisvajeita, työkykyongelmia, työhönottosyrjintää ja sopivien työmahdollisuuksien puutetta sen sijaan, että hallitus pyrkii vahvistamaan työllisyyttä ainoastaan köyhyyttä lisäävien sosiaaliturvaleikkausten kautta.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin ja palveluprosessien uudistamiseen työvoimapalveluiden muuttamiseksi henkilöiden yksilöllistä tarvetta enemmän vastaaviksi ja kehittää välityömarkkinoita työmarkkinaosallisuuden vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen turkistarhauksen lopettamiseksi sekä turkisan alan oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketin, joka auttaa alan toimijoita uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen kouluttautumisessa ja uuden työn löytämisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää osatyökykyisten työllistämisen palveluita esimerkiksi Ruotsin Samhall-mallin mukaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon riittävät resurssit.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Hallituksen nuiva maahanmuuttopolitiikka vaarantaa Suomen talouden kehityksen. On ymmärrettävä, että moni muukin ikääntyvä Euroopan maa haluaa maahanmuuttajia, joten Suomen on oltava käytännön ja mielikuvien tasolla houkutteleva maa. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perutaan hallituksen esittämät maahanmuuton tiukennukset ja kehitetään maahanmuuttajapalveluita

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

ja kotoutumista. Edellisen hallituksen tekemää työtä työlupaprosessien sujuvoittamiseksi tulee jatkaa.

Maahan muuttaneiden lähtökohdat ja tarpeet ovat moninaisia, ja kotoutumispalveluiden on vastattava erilaisiin tarpeisiin. Pakolaisena tai perhesiteen perusteella maahan tulleiden naisten kotoutumiseen ja työllistymismahdollisuuksien lisäämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä heidän työllisyytensä on selvästi muita ryhmiä vähäisempää. Myös kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymistä suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää resursseja maahanmuuttajien kotoutumispalveluihin, kehittää palveluita niin, etteivät ihmiset jää tulossyn tai -ajankohdan vuoksi tarvittavien kotoutumispalveluiden ulkopuolelle, ja huomioi tässä erityisesti alityöllistyvät ryhmät, kuten perhesiteen perusteella maahan tulleet naiset.

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävän hankerahoituksen kansainvälisten opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja sosiaalisen integraation vahvistamiseen.

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Moni työn, opiskelun ja perheen perässä Suomeen muuttanut jää käytännössä kieli- ja kotoutuskoulutusten ulkopuolelle. Tämä heikentää jatkotyöllistymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Kotoutumis- ja kielikoulutuksia tuleekin tarjota ilman muuttosyn aiheuttamia rajoituksia ja palveluihin pääsyä sujuvoittaa merkittävästi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 20 000 000 euroa kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vuoden 2025 budjetissaan Orpon hallitus jatkaa historiallisen rajuja leikkauksia sosiaaliturvaan ja korottaa kansalaisten elinkustannuksia. Samaan aikaan työttömyys kasvaa nopeasti ja eriarvoisuus syvenee. Hallituksen politiikka kasvattaa suomalaisten elinkustannuksia kohtuuttomalla tavalla ja vaikeuttaa etenkin pienten yritysten toimintaedellytyksiä konkurssiaallon keskellä.

Arvonlisäveron korotukset nostavat hintoja, sote-asiakasmaksut, lääkekustannukset ja muut sairastamisen kulut nousevat sekä asumisen ja joukkoliikenteen hinta kallistuu. Useat hallituksen ta-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

voitteet karkaavat yhä kauemmas, mikä kertoo hallituksen talouspolitiikan kokonaisvaltaisesta epäonnistumisesta.

Hallitus lupasi parantaa työllisyyttä 100 000 työllisellä. Kuitenkin työttömyys kasvaa vauhdilla, ja yhä useampi on pitkäaikaistyötön. Hallituksen politiikan on arvioitu pudottavan jopa 100 000 uutta suomalaista toimeentulotuen varaan. Työttömien työnhakijoiden määrä on noussut vuoden aikana lähes 30 000:lla, ja avoimia työpaikkoja on yli 50 000 vähemmän kuin vuosi sitten.

Hallituksen leikkauksilla sosiaaliturvaan ei ole ollut luvattuja positiivisia vaikutuksia työllisyyteen. Ne ovat ainoastaan lisänneet epävarmuutta, eriarvoisuutta ja köyhyyttä. Sosiaaliturvan leikkaukset myös kohdistuvat monilta osin samoihin kotitalouksiin, ja niiden vaikutukset kasaantuvat. Etenkin moni yksinhuoltajaperhe on menettänyt satoja euroja kuukaudessa toimeentulostaan.

Pelkästään vuonna 2024 voimaan tulleet sosiaaliturvan leikkaukset pudottavat arviolta 17 000 lasta köyhyYTEEN. Lapsiperheköyhyys on kaikkein haitallisin köyhyyden muoto. Tutkimusten mukaan lapsena koettu köyhyys vaikuttaa usein kielteisesti koko loppuelämään, ja siksi sen tarkoituksellinen lisääminen on vastuutonta politiikkaa. Kun hallitus on päättänyt jäädYttää monet kansaneläkeindeksiin sidotut etuudet koko hallituskaudeksi, kumuloituvat leikkaukset hallituskauden aikana entistä rajummiksi.

Hallituksen politiikka on lisännyt myös työtä tekevien köyhyyttä ja toimeentulotuen tarvetta. Hallitus on heikentänyt rajusti etenkin osa-aikaisen ja lyhytkestoisen työn kannusteita poistamalla niin sanotut suojaosat etuuksista. Asumistuen jättileikkaukset ovat ajaneet kokoaikatyötäkin tekeviä pienipalkkaisia ahtaalle, sillä matalapalkka-aloilla edes kokoaikaisesta työstä maksettava palkka ei välttämättä riitä elämiseen, etenkin suurissa kaupungeissa. Asunnottomuustyön kentällä onkin jo tunnistettu työssäkäyvät merkittävänä uutena ihmisryhmänä, joka on menettänyt kotinsa hallituksen leikkausten takia.

Vasemmistoliitto parantaisi kansalaisten toimeentuloa ja alentaisi elinkustannuksia. Peruisimme hallituksen sosiaaliturvan leikkaukset, jotka ajavat monia pienituloisia työssäkäyviä, lapsiperheitä, työttömiä ja opiskelijoita ahtaalle. Alentaisimme elinkustannuksia ja tekisimme sosiaaliturvaan täsmäparannuksia, jotka helpottaisivat työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista ja parantaisivat opiskelijoiden asemaa. Palauttaisimme myös aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan, jotka hallitus on päättänyt lakkauttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu välittömästi kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien jäädYtyksen vuosilta 2024—2027 ja antaa tarvittavat esitykset eduskunnalle.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

02. Valvonta

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Riistotaloutta ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä tulee kitkeä määrätietoisesti muun muassa kriminalisoimalla alipalkkaus, antamalla kanneoikeus ammattiliitoille ja panostamalla työsuojeluvalvontaan. Työsuojeluvalvonnan rahoitusta on lisättävä ja viranomaisyhteistyötä sekä valvonnan keinovalikoimaa kehitettävä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.02.07 lisätään 5 000 000 euroa työsuojeluvalvonnan tehostamiseen.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Teinineuvolatoiminnan pilotoiminen

Vanhemmuuden tuki painottuu nykyisellään pikkulapsiaikaan. Monesti myös koulun ja kodin yhteistyö vähenee lapsen kasvaessa. Myös teini-ikäisten lasten vanhemmat voivat tarvita tukea, kun lapsi itsenäistyy ja kokeilee välillä rajustikin rajojaan.

Niin sanotun teinineuvolan ajatuksena on tarjota murrosikäisille ja heidän perheilleen tukea, neuvoja ja apua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vaikeimmilta ongelmilta vältytään. Parimmilla ennalta ehkäisevillä palveluilla puututaan parhaiten myös viime vuosina kasvaneeseen teini-ikäisinä sijoitettujen lasten määrään. Hallituksen tulee ryhtyä pilotoimaan teinineuvolatoiminnan käytäntöjä ja osoittaa tähän rahoitus vuodelle 2025.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.63 lisätään 2 000 000 euroa teinineuvolatoiminnan käytäntöjen pilotoimiseen.

10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallitus on toteuttanut yleiseen asumistukeen massiiviset leikkaukset, jotka vaikeuttavat pienituloisten ihmisten elämää ja heikentävät koko suomalaisen yhteiskunnan toimivuutta. Vuoden 2025 budjetissa hallitus jatkaa asumistuen leikkaamista mm. byrokratiaa pahentavalla varallisuushankinnan palauttamisella ja leikkaamalla tietyissä kunnissa asuvien henkilöiden tuen enimmäismäärää. Yleisen asumistuen leikkaukset ovat iskeneet rajusti etenkin yksinhuoltajaperheisiin ja pienipalkkaisiin työntekijöihin, kun monien kotitalouksien toimeentulosta on yhtäkkiä hävinnyt jopa satoja euroja kuukaudessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Hallitus on myös siirtämässä opiskelijat yleisestä asumistuesta takaisin opintotuen asumisliisän piiriin. Muutos heikentää merkittävästi opiskelijoiden taloudellista tilannetta romuttamalla opiskeluaikaista asumisen tukea. Tutkimusten mukaan korkeakouluopiskelijoiden huoli omasta taloudellisesta tilanteesta on keskeinen stressitekijä psyykkisten ongelmien aiheuttajana.

Leikkaukset asumistukeen, erityisesti yksinasuvien opiskelijoiden osalta, kasvattavat huolta taloudellisesta tilanteesta ja heikentävät opiskelukykyä. Kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja ei riitä läheskään kaikille opiskelijoille, ja soluasuntoja on entistä vähemmän tarjolla, joten mahdollisuudet muuttaa halvempaan asuntoon voivat olla hyvin rajalliset. Hallituksen asuntopolitiikan vuoksi kohtuuhintaisia asuntoja on tulevaisuudessa entistäkin vähemmän, kun erityisryhmien, kuten opiskelijoiden investointiavustuksia lasketaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki yleisen asumistuen leikkaukset ja antaa viivytyksettä eduskunnalle tämän edellyttämät esitykset.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Hallituksen päätökset kasvattavat toimeentulotuen tarvetta arviolta 25—30 prosentilla, kun vielä edellisellä hallituskaudella toimeentulotuen menot saatiin kääntymään laskuun ja toimeentulotukea saavien lapsiperheiden määrä ennätyksellisen alhaiseksi. Etenkin laajamittainen lapsiperheiden ajaminen toimeentulotuen varaan tulee tutkitusti lisäämään ylisukupolvisia sosiaalisia ongelmia sekä nuorten ja lasten pahoinvointia. Vuoden 2025 budjetissa lähes kaikki sosiaaliturvaan liittyvät päätökset kasvattavat jälleen toimeentulotuen tarvetta.

Hallitus on lisäksi aiemmin heikentänyt toimeentulotuen saajien asemaa merkittävästi kiristämällä hyväksyttävien asumismenojen sääntelyä tavalla, joka on jo useissa tapauksissa johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin. Kun ennestään heikossa asemassa olevat ihmiset on laitettu valitsemaan pakkomuuton tai tuen tason leikkauksen väliltä, tulevat syrjäytyminen, hädät, asunnottomuus ja muut sosiaaliset ongelmat lisääntymään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä toimeentulotuen hyväksyttävien asumismenojen kiristämisestä ja antaa viivytyksettä eduskunnalle tätä koskevat esitykset.

20. Työttömyysturva

Hallitus on heikentänyt työttömyysturvaa rajusti tilanteessa, jossa työttömyys on edelleen nopeassa kasvussa. Vuoden 2025 budjetti sisältää jälleen uusia leikkauksia myös asumistukeen ja työttömyysturvaan, kun muun muassa työttömyysetuuksien korotusosa työllistymistä edistävien

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

palveluiden ajalta lakkautetaan. Tämä päätös heikentää paitsi toimeentuloa niin myös kannusteita oman osaamisen tai työkyvyn kehittämiseen ja sitä kautta työllistymiseen. Hallitukselle sosiaaliturvaleikkaukset näyttävät olevan itseisarvo, sillä jo aiemmin asumistukileikkaukset ja suojaosien poistaminen ovat nimenomaan heikentäneet työllistymisen kannusteita.

VATT:n tutkimuksen mukaan työttömyysturvan ja asumistuen suojaosa on lisännyt osa-aikaisen työn määrää ilman, että kokoaikatyö olisi vähentynyt. Vasemmistoliitto esittää työttömyysturvan suojaosan palauttamista ja korottamista 500 euroon, jotta lyhytkestoisen ja osa-aikatyön kannusteita ja pätkätyöntekijöiden toimeentuloa voidaan parantaa.

Hallituksen mekaanisten leikkauksien sijasta työttömyysturvaa tulisi kehittää rakenteellisesti etenkin yrittäjien ja itsensä työllistäjien toimeentulon vahvistamiseksi. Perusturvaetuuksia tulee yhtenäistää kohti perustuloa ilman etuuksien tason heikentämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki leikkaukset työttömyysturvaan ja antaa viipymättä eduskunnalle tämän edellyttämät esitykset.

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla työttömyysturvan suojaosa korotetaan 500 euroon kuukaudessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee yrittäjille pysyvän oikeuden työmarkkinatukeen korona-ajan poikkeuslain mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen yhdistelmävakuutuksesta, joka turvaa palkka- ja yrittäjätuloja saavien henkilöiden toimeentuloa työttömyyden varalta kohtuullisella vakuutusmaksutasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla palautetaan aikuiskoulutustuki ja vuorotteluvapaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Orpon hallitus on päättänyt käyttää noin 500 miljoonaa euroa yksityisen hoidon Kela-korvauksien korottamiseen hallituskauden aikana. Vuoden 2024 aikana on selvinnyt, ettei Kela-korvauksien korotuksilla ole odotetusti ollut vaikutuksia hoitojonoihin, mutta päätetyt korotukset pidetään edelleen voimassa vuoden 2025 budjetissa ja myös uusia korotuksia toteutetaan. Hoitojonon purkamiseksi lisärahoitusta tulisi suunnata hyvinvointialueille eikä yksityisille terveysyrityksille kasvaviin voittoihin ja niiden pääosin hyvätuloisille asiakkaille.

Hallitus on lisännyt ja lisää edelleen merkittävästi sairastamisen kustannuksia, kun lääkekuluja korotetaan jälleen, sote-asiakasmaksuja korotetaan ja sairauspäivärahaa leikataan. Lääkkeiden alkuomavastuun korotus ja sairauspäivärahan leikkaaminen vuoden 2025 budjetissa ovat molemmat äärimmäisen epäoikeudenmukaisia päätöksiä, jotka rankaisevat ihmisiä sairastumisesta.

Hallitus jatkaa vuoden 2025 budjetissaan myös nuorten kuntoutuksesta ja kuntoutusetuuksista leikkaamista yhä uusilla esityksillä, jotka iskevät erittäin haavoittuvassa asemassa olevan kohderyhmän toimeentuloon. Leikkaukset ovat monella tavalla järjettömiä, sillä ne jopa hallituksen omien esityksien mukaan ovat omiaan heikentämään kuntoutukseen sitoutumista ja lisäämään työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä, mikä taas heikentää työllisyyttä ja lisää syrjäytymistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä nuorten ammatillisen kuntoutuksen ja kuntoutusetuuksien leikkaamisesta ja antaa viivytyksettä eduskunnalle tämän edellyttämät esitykset.

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä lääkkeiden alkuomavastuun korotuksista ja muut lääkekustannuksia kasvattavat toimensa.

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivyttelämättä eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan yksityisen hoidon Kela-korvauksien korotukset ja uudelleenkohdennetaan säästävät rahat hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä sairauspäivärahan leikkaamisesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus on iskenyt vastoin lupauksiaan myös pienituloisten eläkeläisten toimeentuloon ulottamalla indeksijäädytykset eläkkeensaajien asumistukeen. Lisäksi vuoden 2025 budjetissa esitetään tukeen merkittävää uutta leikkausta, joka koskee lähes kaikkia sen saajia.

Eläkkeensaajien asumistukeen kohdistuvat leikkaukset tulisi perua ja lisäksi eläkkeensaajien asumistukeen tulisi ulottaa yleistä asumistukea vastaava suojaosa, jotta työn vastaanottamista helpotettaisiin niille eläkeläisille, jotka ovat halukkaita jatkamaan työuraansa.

Työn tekemisen kannusteita tulisi parantaa myös ottamalla käyttöön viime kaudella pitkälle valmisteltu työkyvyttömyyseläkkeen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla eläkkeensaajan asumistukeen tuodaan yleistä asumistukea vastaava suojaosa ja leikkaukset eläkkeensaajan asumistukeen perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työkyvyttömyyseläkkeen lineaarisesta mallista.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Naisiin kohdistuva väkivalta ja lähisuhdeväkivalta ovat sitkeitä kotimaisia ihmisoikeusongelmia. Turvakotipaikkojen määrää on tasaisesti nostettu, mutta määrä on yhä riittämätön suhteessa kasvavaan tarpeeseen. Turvakotien rahoitusta on määrätietoisesti kasvatettava turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.52 lisätään 6 000 000 euroa turvakotitoiminnan menoihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on keskeinen rooli sosiaalipalveluiden tutkimusperusteisessa kehittämisessä. Sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumiseksi ja sosiaalipalveluiden laadun parantamiseksi niille on turvattava muutostilanteessa riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.63 lisätään 1 500 000 euroa sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tekemä työ on vaakalaudalla, koska Orpon hallitus on vastoin aiemmin tehtyä parlamentaarista sopua leikkaamassa ensi vuoden budjetissa jopa 80 miljoonaa euroa järjestöjen rahoituksesta. Tämä tehdään tilanteessa, jossa esimerkiksi häätöjen määrä kasvaa nopeasti ja hallitus monella muullakin tavalla heikentää juuri sosiaali- ja terveysalan järjestöjen asiakkaiden asemaa. Vasemmistoliitto ei hyväksy sote-järjestöille tehtäviä leikkauksia tilanteessa, jossa niiden tekemälle työlle on suurempi tarve kuin koskaan aiemmin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.90.50 lisätään 80 000 000 euroa sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitukseen.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus on esittänyt ilmastolain muuttamista, jossa todetaan, että Suomen ympäristökeskuksen (Syke) lakisääteistä tehtävää kuntien päästötietopalvelun ylläpitäjänä jatketaan. Esityksen mukaan Sykelle ei kuitenkaan esitetä resursseja päästötietopalvelun ylläpitämistä varten. Nykyinen hankerahoitus on loppumassa vuoden 2024 jälkeen. Päästötietopalvelu on kriittinen työkalu kuntien ilmastotyössä. Sen ilmastotyön jatkumiseksi ja sen tietopohjan turvaamiseksi Syken hankerahoitusta päästötietopalvelun ylläpitämiseksi on jatkettava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

että momentille 35.01.04 lisätään 50 000 euroa hankerahoituksena kuntien päästötietopalvelun ylläpitämiseksi.

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen tekemä työ on erittäin tärkeää ympäristönsuojelun, kansalaisyhteiskunnan tukemisen ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Ympäristöjärjestöt ovat merkittäviä asiantuntijaorganisaatioita, joiden osaamista hyödynnetään laajasti. Työ on luonteeltaan myös kansainvälistä.

Tämän lisäksi asumisalan järjestöjen neuvontatyö on yhä tärkeämpää, kun Orpon hallitus leikkaa julkisrahoitteisesta asumisneuvonnasta.

Vapaaehtoisten henkilöiden työpanoksen hyödyntäminen on erinomainen tapa lisätä suomalaisten ympäristötietoisuutta ja tehdä konkreettisia ympäristönsuojelutoimenpiteitä. Työ on tärkeää riippumatta siitä, hoidetaanko yleisen ympäristöedun valvonta asianmukaisesti virkatyönä. Ympäristöjärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 850 000 euroa avustuksiin ympäristöjärjestöille.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Luontokadon pysäyttäminen on välttämätöntä paitsi luonnon itsensä myös ihmiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Ekosysteemit kannattelevat ravintoketjuja, joista myös ihminen on riippuvainen.

Suomi on sitoutunut luontokadon pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä. Sama sitoumus on tehty myös vuoteen 2010 ja 2020 mennessä sekä kansainvälisellä että EU-tasolla. On selvää, ettei luontokato pysähdy ilman massiivista suojellun maa- ja vesialan lisäämistä. Suojelun onnistuminen edellyttää sekä valtio-omisteisten alojen siirtämistä suojeluun että yksityisellä maalla toteutettavaa vastikkeellista suojelua esimerkiksi Metso- ja Helmi-ohjelmien puitteissa. Parasta tieteilistä tietoa edustava Luontopaneeli on esittänyt, että luonnonsuojelun rahoitus on nostettava 0,5—1 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tämä tarkoittaa mittavaa lisäystä nykyiseen tasoon.

Tärkein syy lajikatoon on se, että elinympäristöjä hävitetään teollisen toiminnan tieltä. Eliölajeilla ei ole enää tilaa olla olemassa. Helmi-ohjelma vastaa tähän lajikadon juurisyyhyn. Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen tarvitaan määrärahatason korotus.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma Metson tavoitteena on parantaa suojelualueverkostoa ja kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Metsäisten elinympäristöjen ja metsälajien taantuminen pitäisi pysähtyä vuoteen 2025 mennessä. Vapaaehtoiseen suojeluun perustuvan ohjelman konkreettisena tavoitteena on suojella pysyvästi noin 96 000 hehtaaria ja saada määräaikaisen suojelun sekä luonnonhoitohankkeiden piiriin 82 000 hehtaaria.

Metso-ohjelma on onnistunut hyvin. Vapaaehtoisuuteen perustuva ohjelma on parantanut luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä ja lisännyt metsä- ja ympäristöalan toimijoiden välistä yhteistyötä. Metson keinot ovat tehokkaita ja kustannusvaikuttavia. Ohjelman rahoitus ei kuitenkaan ole tarpeita vastaavalla tasolla.

Metsien rooli luonnon monimuotoisuuden kannalta on aivan keskeinen. Tällä hetkellä Suomessa on 2 200 uhanalaista lajia, joista metsissä asuu yli kolmasosa. Vuosituhannen vaihteessa uhanalaisia lajeja oli 1 500. Metsien, ja etenkin vanhojen metsien, suojelu on tehokkain tapa hidastaa luonnon monimuotoisuuden hupenemista. Lisäksi lajikirjoa on lisättävä myös talousmetsissä, esimerkiksi lahoppuun määrää kasvattamalla.

Tavoite lajikadon pysäyttämisestä on vielä kaukana, ja erityisen huono tilanne on Etelä-Suomessa, jossa maakunnasta riippuen vain 2—8 prosenttia metsistä on suojeltu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 100 000 000 euroa luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen.

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on pienentämässä kiertotalouden edistämisen rahoitusta 0,4 miljoonalla eurolla, joka on lähestulkoon rahoituksen puolittaminen. Kiertotalouden edistäminen luonnonvarojen ylikulutuksen vähentämiseksi on ollut jo valmiiksi alirahoitettu ympäristötoimi Suomessa. Suomalaisten ylikulutuspäivä oli tänä vuonna huhtikuussa. Nykymenolla tarvitsisimme vähintään kolme maapalloa tuottamaan meille vuosittain käyttämämme luonnonvarat. Kiertotaloutta on edistettävä, jotta pysymme tulevaisuudessa planeetan kantokyvyn rajoissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.22 lisätään 400 000 euroa kiertotalouden edistämiseen.

31. Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Ilmaston kuumenemisen hillintä tapahtuu sekä kansainvälisellä, EU-tasolla, kansallisella että paikallisella tasolla. Kunnilla on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Kuntien velvoite ilmastosuunnitelmien laadintaan säilytetään ilmastolaissa, ja kunnille osoitetaan tästä aiheutuviin tehtäviin 2,6 miljoonan euron rahoitus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

että lisätään valtion talousarvioon momentti 35.10.31 (Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin, siirtomääräraha 3 v) ja että lisätään momentille 2 631 000 euroa kuntien ilmastosuunnitelmiin.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien ja julkisten hallintotehtävien rahoituksen pienentäminen hallituksen budjetissa merkitsee, että luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvien tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen tehty noin 1,2 miljoonan euron leikkaus on peruttava. Näillä määrärahoilla Metsähallitus muun muassa toimeenpanee luonnonsuojelun Helmi-ohjelmaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 1 242 000 euroa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien ja luonnonsuojelutehtävien tukemiseen.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Määrärahalla voitaisiin muun muassa korvata vesistöjen läheisyyteen perustettujen suojavyöhykkeiden rajaamisesta metsänomistajalle aiheutuneita kustannuksia, muun muassa raakkujen suojelemiseksi. Tällaisten suojavyöhykkeiden pakolliseksi tekeminen on kriittistä herkkien ekosysteemien suojelemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi, kuten metsäteollisuusyritys Stora Enson aiheuttama, aiemmin tänä vuonna paljastunut laajamittainen raakkutuho on osoittanut. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenojen määrärahat ovat tällä hetkellä riittämättömät tarpeisiin nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 60 600 000 euroa luonnonsuojelualueiden hoitoon ja hankintaan.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Rakennusala on syvässä ahdingossa. Vuosien 2022 ja 2023 korkotason nostot toivat epävarmuutta asuntomarkkinoille ja rakennusteollisuuteen. Ne johtivat rakentamisen jyrkkään hiipumiseen, mikä lisäsi myös alan työttömyyttä ja lomautuksia. Rahapolitiikan keventäminen ei yksinään riitä palauttamaan rakennusala tästä pitkittyneestä lamasta. Rakennusala tarvitsee kohdennettua elvytystä.

Taantumassa rakentamisen hinta alenee, mikä tekee valtion tukemasta asunto- ja korjausrakentamisesta kustannustehokasta ja kannattavaa. Nykymenolla kasvukeskuksissa törmätään pian asuntopulaan ja kasvavaan korjausvelkaan. Edulliseen asuntorakentamiseen panostaminen auttaisi vähentämään asunnottomuutta. Rakentamisen tyrehtyminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan kasvukeskuksissa vuokra-asuntopulaa, joka yhdessä hallituksen pienituloisiin kohdistuvien leik-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

kausten kanssa tulee johtamaan asunnottomuuden kasvuun. Asunnottomuus on jo nyt lisääntynyt merkittävästi hallituksen leikkausten takia. Tämän vuoden häätilastot ovat hälyttäviä: hädät ovat kasvaneet tammi—elokuussa neljänneksellä useassa suuressa kaupungissa. Kotinsa menettäneiden määrä oli esimerkiksi Helsingissä 25 prosenttia suurempi kuin viime vuonna.

Orpon hallituksen päättämä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Aran sulauttaminen osaksi ympäristöministeriötä vaarantaa Aralle kuuluneiden tehtävien hoitamisen, erityisesti kohtuuhintaisen ja esteettömän asuinrakentamisen sekä korjausrakentamisen. Hallituksen linjaus Aran myöntämien avustusten alas ajamiseksi pahentaa rakennusalan suhdannetilannetta, lisää työttömyyttä, vähentää kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuutta ja nostaa yleistä vuokratasoa. Valtion asuntorahaston (VAR) varojen sulauttaminen osaksi valtion budjettia ensi vuoden alusta käytännössä poistaa sosiaaliselle asuntotuotannolle korvamerkityt rahat. Hallituksen asuntopoliittinen suunnanmuutos on ennen kaikkea ideologinen, ja se tulee lisäämään maksuhäiriöitä, häättöjä ja asunnottomuutta.

Hallitus on päättänyt uusien asumisoikeusasuntojen tuotannon lopettamisesta vuoden 2025 jälkeen. Lisäksi muun muassa avustukset asuinyhteisöjen ja rakennusten energiatehokkuusparannuksiin, asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen sekä asuintalojen ja työpaikkojen sähköautojen latausinfrastruktuuriin lakkautettiin kokonaan vuoden 2024 alussa. Myös rakennusten esteettömyyteen kohdistettavien korjausavustusten määrää leikataan.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa julkisrahoitteista uudis- ja korjausrakentamista ei ajettaisi alas, vaan sitä lisättäisiin. On suhdannepoliittisesti järkevää käynnistää esimerkiksi sosiaalisen asuntotuotannon hankkeita nyt, kun asuntorakentaminen on taantumassa. Sama pätee monenlaisiin remontteihin. Esimerkiksi asuinyhteisöjen energia-avustus ja kotitalouksien lämmitystaparemonttien avustus ovat olleet suosittuja tukia, jotka ovat vauhdittaneet siirtymää kohti hiilineutraaliutta ja auttaneet kotitalouksia pienentämään energiakustannuksiaan. Näitä tulee jatkaa.

Lisäksi esitämme mittavaa kertaluonteista investointitukipakettia rakennusalan tukemiseksi. Asuinyhteisöille suunnattu suhdanneavustus vauhdittaisi tarpeellisia uudis- ja korjausrakennushankkeita ja elvyttäisi merkittävästi alan kysyntää. Kuntien ja hyvinvointialueiden rakentamisen tukipaketti kannustaisi toteuttamaan tarpeelliset ja joissain tapauksissa hyvin pitkään lykätyt rakennushankkeet nyt. Tukien avulla voidaan esimerkiksi korjata homekouluja ja muita sisäilmaongelmista kärsiviä kiinteistöjä, toteuttaa energiatehokkuus- ja lämmitystaparemontteja ja käynnistää muita tärkeitä korjaus- ja uudisrakennushankkeita.

Valtion asuntorahastosta maksettava peruskorjausavustus tulee palauttaa, sillä korjaushankkeilla on merkittävä taloudellinen vipuvoima: peruskorjausavustuksella voidaan saada liikkeelle merkittävä määrä korjaushankkeita, jotka puolestaan työllistävät ihmisiä ja tuovat verotuloja. Peruskorjausavustuksilla on merkittävä kerroinvaikutus: esimerkiksi 10 prosentin hankekohtaisen avustuksen myöntäminen sadan miljoonan euron edestä voisi tuottaa miljardin euron edestä korjausrakentamista. Tällä on huomattavat työllisyys- ja kansantaloudelliset vaikutukset. Jokaisesta korjausrakentamiseen käytetystä eurosta palautuu yhteiskunnalle veroina ja veroluonteisina maksuina noin 47 senttiä. Emme soveltaisi Valtion asuntorahastosta maksettaviin myöntämisvaltuuksiin kehysääntöä hallituksen tapaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Hallitus poisti nuorten ensiasuntojen ostajien varainsiirtovapauden ja laski varainsiirtoveroa vuoden alussa. Muutosten vaikutus on valtiontaloutta pysyvästi heikentävä, eikä niillä ole yhteiskunnallisia hyötyjä. Taloudellinen hyöty painottuu ylimpiin tuloluokkiin, kun nuorten ensiasunnon ostaminen vaikeutuu. Vasemmistoliitto peruisi nämä muutokset.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa

- Valtion asuntorahaston lakkautus perutaan ja Aran valtuuksia kasvatetaan. Aran valtuuksiin sisältyy mm. energia-avustus, käynnistysavustus, kunnallistekniikka-avustus, maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksiin liittyvä avustus, erityisryhmien investointi-avustus sekä hissi- ja esteettömyysavustus.
- Otetaan käyttöön väliaikainen 100 miljoonan euron rakennusalan suhdanneavustus. Asuin-yhteisöt voivat käyttää avustusta uudis- ja korjausrakentamiseen.
- Myönnetään 100 miljoonan euron avustuspaketti kunnille ja hyvinvointialueille tarpeellisten rakennushankkeiden toteuttamisen tukemiseen.
- Palautetaan Valtion asuntorahastosta maksettavia korjausavustuksia 100 miljoonan euron edestä.
- Palautetaan 2 miljoonaa euroa korjaustoiminnan avustuksiin. Näillä parannetaan muun muassa rakennusten esteettömyyttä.

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomi tavoittelee asunnottomuuden poistamista vuoteen 2027 mennessä. Tämä ei tapahdu ilman toimenpiteitä. Asumisneuvonnan rahoituksen leikkaamalla Orpon hallitus pahentaa asunnottomien ja asunnottomuuden partaalla olevien ihmisten tilannetta. Asumisneuvonnan rahoitusta tulee kasvattaa asumisen turvaamiseksi sekä häätöjen ja asumisen ehkäisemiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 3 000 000 euroa asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen.

34. Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)

Tuki kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen on palautettava kuntien kiinteistöjen energiaremonttien vauhdittamiseksi. Tuki on ollut erittäin suosittu ja tehokkaaksi todettu keino rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi. Lisätuelle on edelleen tarvetta ja kysyntää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lisätään valtion talousarvioon momentti 35.20.34 (Avustukset kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen, siirtomääräraha 3 v) ja että lisätään momentille 10 800 000 euroa kuntien kiinteistöjen öljylämmityksen luopumistukeen.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Kotimaan liikenne on yksi Suomen merkittävimmistä päästösektoreista, ja liikenteelle on asetettu omat päästövähennystavoitteet Suomen ilmastolain tavoitteiden ja taakanjakosektorin EU-velvoitteiden saavuttamiseksi: päästöjen puolittaminen vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon ja päästöjen poistaminen vuoteen 2045 mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriön tuoreimman arvion mukaan liikenne voi saavuttaa tavoitteensa päästöjen puolittamisesta vain, mikäli viime hallituskaudella hyväksytyn Fossiilittoman liikenteen tiekartan ensimmäisen vaiheen toimenpiteet toteutetaan täysimääräisesti, erilaiset päästövähennyspotentiaalit toteutuvat toivotulla tavalla, EU:n liikenteen päästökauppa toteutuu komission esittämällä tavalla ja jakeluvelvoite nostetaan 34 prosenttiin.

Valitettavasti hallituksen budjettiesitys heikentää entisestään mahdollisuuksiamme saavuttaa liikennesektorin päästötavoitteet. Esimerkiksi polttoaineveron alentaminen, julkisen liikenteen rahoituksen pienentäminen ja asuinkiinteistöjen latausinfrastruktuurien lopettaminen vievät kehitystä aivan väärään suuntaan. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa näiden rahoitusta kasvatetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lisätään valtion talousarvioon momentti 35.20.52 (Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen, siirtomääräraha 3 v) ja että lisätään momentille 20 000 000 euroa sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin kehittämiseen asuin-taloissa.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Valtion talousarviosta myönnettävät korjaustoiminnan avustukset myönnetään erityisesti iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyysremontteihin sekä turvallisuuden kannalta välttämättömään korjaamiseen. Hallitus on pienentämässä tätä määrärahaa 2 miljoonan euron edestä, mikä on kestäväntöntä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisryhmien oikeuksien turvaamisen näkökulmasta. Avustusta on jatkettava, jotta rakennusten esteettömyys voidaan turvata myös jatkossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.55 lisätään 2 000 000 euroa korjaustoiminnan avustuksiin.

56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Öljylämmityksestä luopumisen avustus on ilmastovuosikertomuksen (2023) mukaan edistänyt lämmitysjärjestelmän vaihtamista huomattavasti. Vuoden 2023 kesäkuun loppuun mennessä myönteisen avustuspäätöksen oli saanut 24 101 hakijaa. Lisätuelle olisi kuitenkin edelleen tarvetta ja kysyntää.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lisätään valtion talousarvioon momentti 35.20.56 (Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi, siirtomääräraha 3 v) ja että lisätään momentille 40 600 000 euroa asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksen luopumistukeen.

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Valtion asuntorahasto on toiminut valtion asuntopolitiikan instrumenttina vuodesta 1990 lähtien. Rahastosta maksetaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen myöntämät tuet ja avustukset. Nämä sisältävät muun muassa korkotukilainojen korkotuet, korjausavustukset, energia-avustukset, käynnistysavustukset ja erityisryhmien investointiavustukset. Nämä kaikki ovat valtion asuntopolitiikan toteuttamista ja edistävät perustuslaillista julkisen vallan tehtävää edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea omatoimisen asumisen järjestämistä.

Valtion tukemaa asuntotuotantoa tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessa enemmän, kun hallituksen sosiaaliturvaheikennykset astuvat voimaan ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarve kasvaa. ARA-tuotannolla on myös merkittävä rooli segregatiokehityksen ehkäisyssä erityisesti suurissa kaupungeissa: esimerkiksi Helsingissä kohtuuhintaisten kotien väheneminen yhdistettynä mittaviin sosiaaliturvaleikkauksiin tulee vaikeuttamaan ihmisten arjen lisäksi työvoiman saatavuutta, eli vaikutus on henkilökohtaisen ulottuvuuden lisäksi elinkeinopoliittinen. Lisäksi valtion tukema asuntotuotanto on ollut tärkeä suhdannepoliittinen työkalu: rakennusalan sakatessa valtio on voinut laittaa liikkeelle ARA-tuotantoa, millä on taloutta elvyttävä vaikutus.

Valtion asuntorahaston tuista leikkaaminen tulee vaikuttamaan kielteisesti kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuteen, mikä on erityisen ongelmallista suhteessa elinkustannusten nousuun ja hallituksen omaan tavoitteeseen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta. Katsomme, että tukivaltuuksiin kohdistuvat leikkaukset tulee perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa sosiaalista asuntotuotantoa kasvavaan tarpeeseen vastatakseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen itsenäisenä virastona.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää Valtion asuntorahaston (VAR) itsenäisenä, valtion talousarviosta erillisenä rahoitusmekanismina ja kehittää sen tulonhankintaa edellisellä hallituskaudella linjatun Asuntopoliittisen kehittämisohjelman mukaisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rakennusalan suhdanneluonteisen elvytyspaketin, jolla torjutaan konkurssseja ja työttömyyttä ja vauhditetaan tarpeellisia korjaus-, energiaremontti- ja uudisrakentamisinvestointeja.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Verotuksen tehtävä on turvata hyvinvointivaltion rahoitus, tasata varallisuus- ja tuloeroja ja ohjata ihmisten käyttäytymistä pois haitallisina pidetyistä toimintatavoista. Vasemmistoliiton mielestä verotuksen peruslähtökohta on, että veroa tulee maksaa maksukyvyn mukaan.

Suomen kokonaisveroaste ja verotulot ovat laskeneet vuosien ajan. Valtiovarainministeriön viimeisimmän ennusteen mukaan kokonaisveroaste laskee vielä 0,8 prosenttiyksikköä vuodesta 2022 vuoteen 2026. Tämä tarkoittaa miljardeja euroja menetetyissä verotuloissa. Hallituksen tekemän ALV:n korotuksen oli tarkoitus paikata tätä verotulojen laskua noin miljardin euron verran vuodessa, mutta vuonna 2024 se ei ole onnistunut nostamaan ALV-tuloja lainkaan. Syynä on todennäköisesti sen kiihdyttävä vaikutus kokonaiskysyntään. ALV:n korotus osuu kaikista eniten pienituloisiin. On monia oikeudenmukaisempia ja tehokkaampia tapoja paikata valtion hupevia verotuloja.

Vasemmistoliitolle oikeudenmukainen veropolitiikka on keskeinen väline julkisen talouden vahvistamiseen, tulo- ja varallisuuserojen tasoittamiseen sekä talouskasvun tukemiseen. Vasemmistoliitto palauttaisi yleisen ALV-kannan 24 prosenttiin tukeakseen pieni- ja keskituloisten ostovoimaa, kokonaiskysyntää ja talouskasvua. Yleisen ALV:n palautus 24 prosenttiin tukisi myös yrityksiä. Vasemmistoliitto tukisi pienyrittäjiä myös nostamalla arvonlisäverollisen liiketoiminnan alarajan 30 000 euroon. Vasemmistoliitto ei myöskään nostaisi alennetun ALV-kannan palveluiden ja tavaroiden, kuten lääkkeiden, verotusta hallituksen kaavailemalla tavalla. Korotus iskisi eniten pienituloisiin, ja erityisesti lääkkeiden verotuksen korottaminen olisi nykytilanteessa epäinhimillistä, kun hallitus on muutenkin kasvattanut sairastamisen kustannuksia.

Vasemmistoliitto katsoo, että kaikkia tuloja tulisi kohdella verotuksellisesti samankaltaisesti. Siksi vasemmistoliiton vaihtoehdossa ansiotuloverotusasteikko ja pääomatuloveroasteikko yhtenäistetään, eli ansiotuloja ja pääomatuloja verotetaan samalla tavalla. Tämä yksinkertaistaa verotusjärjestelmää. Se myös pienentäisi alle 31 500 euroa tienaavien pienyrittäjien maksamaa pääomaveroa yli kymmenen prosenttiyksikköä. Yhdessä ALV-tulorajan noston kanssa vaihtoehtomme pienyrittäjiä tukeva vaikutus olisi siis hyvin merkittävä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Suomen verojärjestelmän progressiivisuudesta puhutaan paljon, mutta verotuksen tuloeroja taasaava vaikutus on heikentynyt pitkän aikaa. Suuri osa veroista on muita kuin tuloista tai varallisuudesta maksettavia progressiivisia veroja. Myöskään tuloverotuksemme ei ole kokonaisuudessaan progressiivista, sillä maksettujen kokonaisverojen osuus tuloista itse asiassa laskee kaikkein suurituloisimpien kohdalla.

Vasemmistoliiton mielestä veroa tulee maksaa maksukyvyyn mukaan. Katsomme, että kaikkia tuloja tulisi kohdella verotuksellisesti samankaltaisesti. Siksi vasemmistoliiton vaihtoehdossa ansiotuloverotusasteikko ja pääomatuloveroasteikko yhtenäistetään, eli ansiotuloja ja pääomatuloja verotetaan samalla tavalla. Tämä yksinkertaistaa verotusjärjestelmää ja kitkee pois verokeinotelun mahdollisuuksia tulonmuunnon kautta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset ansiotulo- ja pääomatuloverotuksen yhdistämiseksi niin, että niihin sovelletaan samaa asteikkoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset tuloveroasteikon muuttamisesta vasemmistoliiton mallin mukaisesti siten, että hallituksen tekemät suurituloisimpia suosivat veronkevennykset perutaan ja niin sanottu solidaarisuusvero säilytetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin niin sanotusta kilpailukyky-sopimuksesta aiheutuvien sosiaalivakuutusmuutosten perumiseksi palkansaajien ostovoiman vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kiristyksen eläketulovähennykseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohtelee pörssiyhtiöitä ja listaamattomia yhtiöitä yhdenvertaisesti ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla listaamattomien yhtiöiden omistajien osinkoverohuojennus poistetaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kotitalousvähennyksen laajempia uudistustarpeita ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset uudenlaisesta kotitaloustuesta, joka antaa kotitalousvähennystä vastaavan hyödyn myös niille, joiden taloudellinen tilanne ei mahdollista verovähennyksen käyttöä.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa työssäkäynnin kannattavuuden varmistamiseksi eduskunnan käsiteltäväksi tarvittavat esitykset, joilla työmatkakuluvähennyksen omavastuu lasketaan 750 euroon, kuten vuonna 2023.

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla pienennetään metsävähennystä 60 prosentista 50 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla palautetaan osakesäästötilin enimmäistalletuksen määrä takaisin 50 000 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verouudistuksesta, jolla poistetaan mahdollisuus verojen lykkäämiseen ja verovälttelyyn vakuutuskuorten, kapitalisaatiosopimusten ja muiden vastaavien järjestelyiden avulla ja kuorijärjestelyiden osinkotuottoja ja luovutusvoittoja voidaan verottaa kuten suoran omistuksen tapauksessa tehtäisiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset vasemmistolii-ton mallin mukaisesta maltillisesta varallisuusverosta eli niin sanotusta miljonääriverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yksityishenkilöiden arvonnousuverosta, joka estää Suomessa kerrytetystä omaisuudesta kannettavien verojen välttelyn siirtämällä kirjat ulkomaille.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että julkisia verotietoja laajennetaan siten, että tietoihin sisällytetään myös verovapaat osingot, saadut perinnöt ja lahjat sekä erilaisten kuori- ja muiden sijoitusjärjestelyiden piirissä oleva pääoma ja sille kertyvä tuotto.

02. Yhteisövero

Kansainvälisen yritys- ja sijoitustoiminnan veropohjaa tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset yritysten korkovähennysoikeuden rajaamiseksi ja niin sanotun tasevapautuksen poistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla osinkoverosta vapautetuille yhteisöille otetaan käyttöön maltillinen lähdevero. Vero koskee ennen kaikkea ulkomaisia institutionaalisia sijoittajia.

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa väliyhteisölainsäädäntöä siten, että etenkin kansainvälisten ns. pöytälaatikkoyhtiöjärjestelyiden avulla tapahtuva verovälttely vaikeutuu. Veroparatiiseissa sijaitsevien tytäryhtiöiden tulot tulee verottaa Suomessa silloin, kun tulojen taustalla ei ole tosiasiallista toimintaa yhtiön sijaintimaassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelun Suomessa tällä hetkellä verovapaiden ulkomaisten kiinteistö- ja muiden rahastojen saattamiseksi Suomessa veronalaisiksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset rahoitustoimintaverosta, jotta pankkitoimintaa verotettaisiin samalla tavalla kuin muutakin liiketoimintaa.

04. Perintö- ja lahjavero

Suurten varallisuuksien ja pääomien verotusta tulee vahvistaa. Useimmat verotuksen asiantuntijat pitävät perintöveroa "hyvänä verona", joka edistää talouden tehokasta toimintaa ja yhteiskun-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp — HE 109/2024 vp, HE 191/2024 vp

nallista tasa-arvoa ja vahvistaa julkistaloutta ilman hyvinvointitappioita. Suomessa lähes kaksi kolmasosaa perinnöistä on verovapaita. Valtaosa perinnöistä ja lahjoista keskittyy jo valmiiksi varakkaille. Kasvavien varallisuuserojen ja julkistalouden merkittävien kestävyysaasteiden aikana suurten perintöjen ja lahjojen verotusta on perusteltua kiristää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle uudistuksen, jolla suurten perintöjen ja lahjojen verotusta kiristetään ja samalla käynnistetään perintöverotuksen kattavamman uudistuksen valmistelu.

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset verotuksen metsälahjavähennyksestä luopumiseksi.

(05.) Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero

Yritysten ansaitsemattomien ylituottojen verottaminen on järkevä keino osallistaa yritykset yhteisten asioidemme kulujen kattamiseen oikeudenmukaisella tavalla. Viime vuosina ansaitsemattomia jättivoittoja on nähty etenkin energiasektorilla, mutta ohjauksorkojen nopean nousun myötä erityisesti rahoitussektorin yritysten voitot ovat niistä itsestään riippumattomista syistä voimakkaasti kasvaneet viime aikoina.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla otetaan käyttöön kaikkia elinkeinotoiminnan sektoreita koskeva ns. windfall-vero.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa oikeudenmukainen veropolitiikka on keskeinen väline julkisen talouden vahvistamiseen, tulo- ja varallisuuserojen tasoittamiseen sekä talouskasvun tukemiseen. Vasemmistoliitto palauttaisi yleisen ALV-kannan 24 prosenttiin tukeakseen pieni- ja keskituloisten ostovoimaa, kokonaiskysyntää ja talouskasvua. Yleisen ALV:n palautus 24 prosenttiin tukisi myös yrityksiä.

Vasemmisto tukisi pienyrittäjiä myös nostamalla arvonlisäverollisen liiketoiminnan alarajan 30 000 euroon.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vasemmistoliitto ei myöskään nostaisi alennetun ALV-kannan palveluiden ja tavaroiden, kuten lääkkeiden, verotusta hallituksen kaavailemalla tavalla. Korotus iskisi eniten pienituloisiin, ja erityisesti lääkkeiden verotuksen korottaminen olisi nykytilanteessa epäinhimillistä, kun hallitus on muutenkin kasvattanut sairastamisen kustannuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa yleisen arvonlisäverokannan 24 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu alennetun arvonlisäverokannan palveluiden ja tavaroiden verotuksen korotuksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat siirretään alennettuun 10 prosentin verokannan soveltamisalaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus tukee pienyrittäjiä nostamalla arvonlisäverovelvollisen liiketoiminnan alarajan 30 000 euroon.

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Hallitus korottaa tupakkaveroa, mutta kohtelee eri tuotteita eri tavalla. Tupakkaverolla on merkittävä ohjausvaikutus eri tupakkatuotteiden kulutuksessa. Eri tupakkatuotteet korvaavat toistensa kulutusta, ja niitä voi luonnehtia toistensa korvikkeina. Sähkösavukkeet ja nikotiinipussit ovat lisänneet suosiotaan etenkin nuorten keskuudessa.

Nikotiinin kulutuksella on laajasti dokumentoituja terveyshaittoja. Kulutuksen siirtyminen perinteisistä tupakkatuotteista uusiin tuotteisiin ei laske nikotiinin kulutusta yhtä tehokkaasti kuin nikotiinituotteiden käytön lopettaminen kokonaan.

Edellä olevan perustella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa kaikkien nikotiinituotteiden verotuksen samalle tasolle.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

04. Alkoholijuomavero

Hallituksen alkoholiveropolitiikassa veromuutokset on kohdistettu eri painoin eri tuotteisiin. Oluen verotusta on kevennetty ja muiden alkoholituotteiden verotusta kiristetty. Oluen verotuksen keventämisen lisäksi hallitus on helpottanut vahvojen oluiden myyntiä ruokakaupoissa ja pyrkii mahdollistamaan mietojen alkoholijuomien kotiinkuljetuksen.

Oluen verotuksen keventäminen suhteessa muihin alkoholijuomiin ei ole perusteltua fiskaalisesti eikä sosiaali- ja terveysongelmien vähentämisen tavoitteiden kannalta.

Edellä olevan perustella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa oluen verotuksen samalle tasolle muiden alkoholijuomien kanssa.

07. Energiaverot

Jotta ilmastoa kuumentavat vaaralliset ilmastopäästöt saataisiin laskemaan ja riittävä määrä hiilidioksidia sitoutumaan kasvillisuuteen ja maaperään ajoissa ilmaston hallitsemattoman kuumenemisen pysäyttämiseksi, hiilipäästöjä pitää rajoittaa tehokkailla mekanismeilla.

Verotuksen tulee kuitenkin olla myös sosiaalisesti oikeudenmukaista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset niin sanotusta hiiliosingosta, jolla osa fossiilisen energian verojen tuloista palautetaan veronmaksajille oikeudenmukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla fossiilisten polttoaineiden valmisteverot kytketään elinkustannusindeksiin ja verotasoa korotetaan vuosittain indeksin mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla perutaan Orpon hallituksen tekemät liikenteen polttoaineverotuksen kevennykset.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset Ison-Britannian mallin mukaisesta lentoverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset maatalouden energiaveropalautuksen kohtuullistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus poistaa turpeenpolton verotuen.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy päättäväisiin toimiin järeän ainespuun energia-käytön ehkäisemiseksi ja ottaa käyttöön kiinteän biomassan veron.

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Varainsiirtovero on omaisuusvero. Suomessa omaisuuksia verotetaan yleisesti ottaen varsin kevyesti suhteessa moniin verokkimaihimme. Kun julkistalous on selvästi alijäämäinen ja julkiset menopaineet lisääntyvät, tulee omaisuusverotuksen keventymistä välttää. Varallisuuksia verottamalla voidaan myös estää verorasitteen kohdentuminen liikaa tuloverotukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla turvataan varainsiirtoveron tuotto kuitenkin niin, että alle 40-vuotiaiden ensiasunnot ovat vapaita varainsiirtoverosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jolla varainsiirtovero ulotetaan 0,1 prosentin kannalla arvopaperikauppaan.

07. Ajoneuvovero

Hallitus korottaa ajoneuvoveroa noin 34 miljoonalla eurolla vuonna 2025. Esitetyt veronkorotukset kohdistuisivat pääasiassa täyssähköautojen ja ladattavien hybridien perusveroon ja käyttövoi-

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

maveroon. Esitys ei ole linjassa Suomen omien lakiin kirjattujen ilmastovelvoitteiden eikä EU-tason ilmastovelvoitteiden täyttämisen kanssa.

Julkisen vallan tulee omalla politiikallaan luoda ihmisille mahdollisuuksia keventää oman liikku-
misensa hiilijalanjälkeä. Verotus on tehokkaimpia keinoja liikenteen päästövähennysten vauhdit-
tamiseksi, eikä verotuksen päästöohjausvaikutusta tule heikentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla tehoste-
taan ajoneuvoveron päästöohjausvaikutusta.

08. Jätevero

Jotta kiertotalouden edellyttämä materiaalien kierto valtavirtaistuisi, on yhä useampaa materiaa-
livia ohjattava pois jätteeksi lajittelusta ja sitä seuraavasta jätekäsittelystä. Näin luodaan kan-
nustin materiaalien uudelleenkäytölle. Esimerkiksi jäteveron pohjan laajentaminen on tähän hyvä
keino.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle jäteveron veropohjan laajennusesi-
tyksen, jolla vero ulotetaan koskemaan nykyistä kattavammin teollisia jätteitä, maa- ja ki-
viainesta sekä vaarallisia jätteitä.

09. Kaivosmineraalivero

Ekologinen rakennemuutos edellyttää kriittisiä raaka-aineita, kuten kaivannaisia. On tärkeää yh-
teensovittaa raaka-ainetarpeet, ympäristölliset näkökulmat, sosiaalinen hyväksyttävyys ja alku-
peräiskansojen oikeudet. Suomessa tapahtuvasta kaivostoiminnasta on otettava suurempi siivu
yhteiseen hyvään uudistamalla kaivostoiminnan verotusta ja rahastoimalla osa verotuotoista Nor-
jan öljyrahaston tapaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen kaivosmineraaliveron ki-
ristämisestä.

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Vastalause 4 /vas

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Valtion asuntorahastosta maksetuilla tuilla on rahoitettu kohtuuhintaista, julkisen palvelun asuntorakentamista. Jotta asuminen ja siihen liittyvä perusoikeus sekä pitkäaikainen tavoite asunnotomuuden poistamisesta voisi jatkossa toteutua Suomessa, on kohtuuhintainen asuminen avainasemassa.

Asuntorahastosta on maksettu esimerkiksi energia-avustus, ARA:n käynnistysavustus, kunnallistekniikka-avustus, MAL-sopimukseen liittyvä avustus, erityisryhmien investointiavustus ja hissi- ja esteettömyysavustus. Näitä tukia hallitus leikkaa. Hallitus myös tulouttaa Valtion asuntorahastosta 200 miljoonaa euroa valtion talousarvioon hallitusohjelmaan sisältyvän niin sanotun investointiohjelman rahoittamiseksi.

Tuista leikkaaminen ja rahastosta valtion budjettiin tulouttaminen eivät enää Orpon hallitukselle riitä, vaan hallitus on päättänyt lakkauttaa koko Valtion asuntorahaston vuoden 2026 alusta samoin kuin kohtuuhintaiselle asumiselle täysin keskeisen ARA:n.

Pidämme tuloutusta, tukivaltuuksien leikkausta ja etenkin suunnitelmia Aran lakkauttamisesta itsenäisenä virastona ja VAR:n sulauttamisesta valtion talousarvioon lyhytnäköisenä virheenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 12.35.20 vähennetään 200 000 000 euroa Valtion asuntorahaston toiminnan turvaamiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2025 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 121 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 11.12.2024

Laura Meriluoto vas
Minja Koskela vas

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

LIITE: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 1/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite liikunta- ja kulttuuriedun enimmäismäärän korottamisesta aiheutuvan verotuloarvion vähentämisestä (-33 000 000 euroa) 11.01.02
- Talousarvioaloite TAA 2/2024 vp Mika Riipi kesk Talousarvioaloite Metsähallituksen tuloustavoitteen vähentämisestä (-45 000 000 euroa) 13.15.01
- Talousarvioaloite TAA 3/2024 vp Krista Mikkonen vihr ym. Talousarvioaloite Metsähallituksen tuottotavoitteen vähentämisestä (-15 000 000 euroa) 13.15.01
- Talousarvioaloite TAA 4/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamiseen (200 000 000 euroa) 24.30.66
- Talousarvioaloite TAA 5/2024 vp Jani Kokko sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla toimivien kansalaisjärjestöjen toiminnan vahvistamiseen (600 000 euroa) 24.90.50
- Talousarvioaloite TAA 6/2024 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä UN Womenin toimintaan (100 000 euroa) 24.90.50
- Talousarvioaloite TAA 7/2024 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite momentin 24.30.66 perustelujen muuttamisesta 24.30.66
- Talousarvioaloite TAA 8/2024 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Artists at Riskin rahoituksen turvaamiseen (325 000 euroa) 24.90.50
- Talousarvioaloite TAA 9/2024 vp Hanna Holopainen vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuoriasiavaltuutetun viran perustamiseen (500 000 euroa) 25.01.03
- Talousarvioaloite TAA 10/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloitemäärärahan lisäämisestä rauhantyön edistämiseen (1 000 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 11/2024 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vankityöryhmän resurssien turvaamiseen Huittisten avovankilan maastotyöryhmässä (174 000 euroa) 25.40.01
- Talousarvioaloite TAA 12/2024 vp Juha Viitala sd ym. Talousarvioaloite momentin 25.40.01 perustelujen muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä merenkulun kulttuuriperinnön ylläpitoon ja vankityötoiminnan mallin kehittämiseen (400 000 euroa) 25.40.01
- Talousarvioaloite TAA 13/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä saamen kielilain mukaiseen avustukseen (130 000 euroa) 25.01.50

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 14/2024 vp Jessi Jokelainen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pakolaisneuvonta ry:n toiminnan tukemiseen (300 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 15/2024 vp Jessi Jokelainen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (200 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 16/2024 vp Jessi Jokelainen vas ym. Talousarvioaloitemäärärahan lisäämisestä Rikosuhripäivystyksen toimintaan (200 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 17/2024 vp Jessi Jokelainen vas ym. Talousarvioaloitemäärärahan lisäämisestä Ihmisoikeusliiton toiminnan tukemiseen (150 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 18/2024 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ihmisoikeusliiton toiminnan tukemiseen (150 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 19/2024 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloitemäärärahan lisäämisestä avustuksiin rauhantyön järjestöille (500 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 20/2024 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloitemäärärahan lisäämisestä avustuksiin Pakolaisneuvonta ry:lle (300 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 21/2024 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloitemäärärahan lisäämisestä rauhantyön edistämiseen (500 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 22/2024 vp Timo Vornanen tv Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kiteen ampumaurheilukeskuksen kehittämiseen (300 000 euroa) 26.01.50
- Talousarvioaloite TAA 23/2024 vp Timo Vornanen tv Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hammaslahden ampumaurheilukeskuksen kehittämiseen (100 000 euroa) 26.01.50
- Talousarvioaloite TAA 24/2024 vp Timo Vornanen tv ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pielisen järvipelastustoiminnan kehittämiseen (40 000 euroa) 26.01.50
- Talousarvioaloite TAA 25/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rajavartiolaitoksen toimintakyvyn turvaamiseen (10 000 000 euroa) 26.20.01
- Talousarvioaloite TAA 26/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoihin pakolaiskiintiön korottamiseen (975 000 euroa) 26.40.01
- Talousarvioaloite TAA 27/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaiskiintiön korottamiseen (2 850 000 euroa) 26.40.21

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 28/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan vähentämisestä ehdotettuihin sotilasmenoihin (-300 000 000 euroa) 27.10.18
- Talousarvioaloite TAA 29/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen ja Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen (1 200 000 euroa) 27.10.50
- Talousarvioaloite TAA 30/2024 vp Paula Risikko kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Etelä-Pohjanmaan Lottaperinne ry:lle maanpuolustusjärjestöjen arkistotyön jatkamiseen (60 000 euroa) 27.10.50
- Talousarvioaloite TAA 31/2024 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitukseen (134 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 32/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitukseen (134 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 33/2024 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentamiseen (121 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 34/2024 vp Bella Forsgrén vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asiakasmaksujen korottamisen perumiseen (150 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 35/2024 vp Bella Forsgrén vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä hoitotakuun pidentämisen perumiseen (121 200 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 36/2024 vp Alviina Alametsä vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä mielenterveyspalvelujen terapiatakuun toteuttamiseen (21 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 37/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sotien substanssilakien heikennysten perumiseen ja perustason palveluiden vahvistamiseen (367 200 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 38/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 28 ja määrärahan lisäämisestä Itä-Savon ja Länsi-Pohjan keskussairaaloista aiheutuvien Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueiden ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen kustannusten korvaamiseen (9 000 000 euroa)
- Talousarvioaloite TAA 39/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä harmaan talouden torjuntaan (4 000 000 euroa) 28.10.01

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 40/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tullille harmaan talouden torjuntaan (2 000 000 euroa) 28.10.02
- Talousarvioaloite TAA 41/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Verohallinnolle harmaan talouden torjuntaan (2 000 000 euroa) 28.10.01
- Talousarvioaloite TAA 42/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämiseksi kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen (20 000 000 euroa) 28.90.30
- Talousarvioaloite TAA 43/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämiseksi kuntien valtionosuuksiin (25 275 000 euroa) 28.90.30
- Talousarvioaloite TAA 44/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämiseksi julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin pakolaiskiintiön korottamiseksi (2 609 000 euroa) 28.90.30
- Talousarvioaloite TAA 45/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (36 900 000 euroa) 28.90.30
- Talousarvioaloite TAA 46/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammatilliseen koulutukseen (120 000 000 euroa) 29.20.30
- Talousarvioaloite TAA 47/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammatilliseen koulutukseen (62 600 000 euroa) 29.20.30
- Talousarvioaloite TAA 48/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammatilliseen koulutukseen (120 000 000 euroa) 29.20.30
- Talousarvioaloite TAA 49/2024 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä opettajien täydennyskoulutukseen (6 000 000 euroa) 29.01.02
- Talousarvioaloite TAA 50/2024 vp Peter Östman kd Talousarvioaloite momentin 29.01.51 perusteluiden muuttamisesta 29.01.51
- Talousarvioaloite TAA 51/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Opetushallituksen valtionavustuksiin (4 000 000 euroa) 29.01.31
- Talousarvioaloite TAA 52/2024 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite momentin 29.01.31 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä kehitysvammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien selkokiehisen oppimateriaalin tuotantoon ja jakeluun (400 000 euroa) 29.01.31
- Talousarvioaloite TAA 53/2024 vp Hilikka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite momentin 29.10.20 perustelujen muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä lähikoululuisen käyttöön-ottoon (3 000 000 euroa) 29.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 54/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuorten kesätoiminnan ja kesätyömahdollisuuksien lisäämiseksi liikunnan aluejärjestöille ja urheiluseuroille (2 400 000 euroa) 29.90.50
- Talousarvioaloite TAA 55/2024 vp Krista Mikkonen vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteilija-apurahojen määrän lisäämiseen sadalla apurahavuodella (2 500 000 euroa) 29.80.51
- Talousarvioaloite TAA 56/2024 vp Timo Suhonen sd ym. Talousarvioaloite momentin 29.90.50 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä yläsavolaisten nuorten käyttöön luisteluhihtomaton hankintaan ja asentamiseen (35 000 euroa) 29.80.51
- Talousarvioaloite TAA 57/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Siirtolaisuusmuseon näyttelytoiminnan kehittämiseen ja aktualisoimiseen (65 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 58/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kansanmusiikin suojelutoiminnan edistämiseksi (140 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 59/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vaasa Baroque ry:n barokkipedagogisen ja yhteistyötoiminnan laajentamiseen Pohjanmaan kuntiin (75 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 60/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lapinlahden Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulun tukemiseen (60 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 61/2024 vp Eemeli Peltonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lipunmyyntirakennuksen ja kulkuväylien toteuttamiseksi Eero Järnefeltin ateljeehuvi Suvirantaan (500 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 62/2024 vp Paula Risikko kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vapaussodan Perinneliitolle vapaussodan muistomerkkien omistussuhteiden selvittämisen ja jatkotoimenpidetyöhön (40 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 63/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä suomalais-virolaista kulttuuria edistävän Tuglas-seuran toiminnan kehittämiseen (100 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 64/2024 vp Tuula Väättäinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Syväniemen Hermannitalo-hankkeen omarahoitusosuuden kattamiseen (100 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 65/2024 vp Marko Kilpi kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kiuruveden kotiseutumuseon kunnostamiseen (80 000 euroa) 29.80.50

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 66/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirkanpohjan taidekeskuksen remontointiin (100 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 67/2024 vp Pia Viitanen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tampereen Teatterin peruskorjaukseen ja Tampereen Työväen Teatterin peruskorjauksen suunnittelun jatkamiseen (8 000 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 68/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityisen kopioinnin korvaamiseen (5 500 000 euroa) 29.80.41
- Talousarvioaloite TAA 69/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vapaan sivistystyön oppilaitoksille (21 000 000 euroa) 29.10.31
- Talousarvioaloite TAA 70/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sähköisen liikenteen tutkimukselle välttämättömien alustaratkaisujen hankintaan (400 000 euroa) 29.40.20
- Talousarvioaloite TAA 71/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kasvipohjaisten elintarvikkeiden kehitysympäristön rakentamiseen LAB-ammattikorkeakouluun (800 000 euroa) 29.40.20
- Talousarvioaloite TAA 72/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (2 025 000 euroa) 29.40.20
- Talousarvioaloite TAA 73/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Merenkurkun avaruuskeskuksen (Kvarken Space Center) infrastruktuurin kehittämiseen (500 000 euroa) 29.40.20
- Talousarvioaloite TAA 74/2024 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Savonlinnan Riihisaaren museolaiturin rakentamiseen (250 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 75/2024 vp Krista Mikkonen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rääkkylän Kihaus Folk -kansanmusiikkifestivaalin kehittämiseen (50 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 76/2024 vp Mikko Savola kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pohjalaisen musiikkikulttuurin vaalimiseen (45 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 77/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä järjestöjen valtion-avustuksiin (950 000 euroa) 29.10.51
- Talousarvioaloite TAA 78/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (1 775 000 euroa) 29.20.35

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 79/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikuntapaikkarakentamiseen (7 000 000 euroa) 29.90.51
- Talousarvioaloite TAA 80/2024 vp Nasima Razmyar sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tiedepoliittisiin tavoitteisiin (4 000 000 euroa) 29.40.56
- Talousarvioaloite TAA 81/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuorisotyön edistämiseen (4 000 000 euroa) 29.91.50
- Talousarvioaloite TAA 82/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (10 900 000 euroa) 29.80.31
- Talousarvioaloite TAA 83/2024 vp Sofia Virta vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Aseman lapset ry:lle (150 000 euroa) 29.91.50
- Talousarvioaloite TAA 84/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen ja kulttuurin edistämiseen (6 500 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 85/2024 vp Timo Vornanen tv ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Joensuun nuorisoverstas ry:n matalan kynnyksen toimintojen ja tuen kehittämiseen nuorille (100 000 euroa) 29.91.50
- Talousarvioaloite TAA 86/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustuksiin kuntoutuksen ammattilaisten palkkaamiseksi varhaiskasvatukseen (5 000 000 euroa) 29.10.20
- Talousarvioaloite TAA 87/2024 vp Johannes Yrttiaho vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustuksiin ammattilaisten palkkaamiseen, ryhmäkokojen pienentämiseen ja lapsen tarpeiden mukaisen tuen vahvistamiseen (50 000 000 euroa) 29.10.20
- Talousarvioaloite TAA 88/2024 vp Peter Östman kd Talousarvioaloite momentin 29.10.51 perusteluiden muuttamisesta 29.10.51
- Talousarvioaloite TAA 89/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä etsivän nuorisotyön toiminnan varmistamiseksi (3 000 000 euroa) 29.91.51
- Talousarvioaloite TAA 90/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuorten työpajatoiminnan varmistamiseksi (3 000 000 euroa) 29.91.51
- Talousarvioaloite TAA 91/2024 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Prometheus-leirin tuki ry:n toimintaan (350 000 euroa) 29.91.50
- Talousarvioaloite TAA 92/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite momentin 29.90.51 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Lahden Kisapuiston pääkatsomon rakentamiseen (1 000 000 euroa) 29.90.51

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 93/2024 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lasten ja nuorten liikunnan lisäämiseksi (2 000 000 euroa) 29.90.50
- Talousarvioaloite TAA 94/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite ehdotetun määrärahan vähentämisestä opiskelijoiden asumistuen säilyttämiseksi yleisessä asumistuessa (-161 000 000 euroa) 29.70.55
- Talousarvioaloite TAA 95/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (10 900 000 euroa) 29.80.31
- Talousarvioaloite TAA 96/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite momentin 29.90.51 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä lähiliikuntapaikkaan Harakkamäelle Raahen (40 000 euroa) 29.90.51
- Talousarvioaloite TAA 97/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Juminkeon arkiston kehittämistyöhön (150 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 98/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Riuttalan talonpoikaismuseon korjauksiin (50 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 99/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite momentin perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä lähiliikuntapaikkaan Seminaarin alueelle Raahen (360 000 euroa) 29.90.51
- Talousarvioaloite TAA 100/2024 vp Seppo Eskelinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Itä-Suomen yliopistolle lasten ja nuorten oppimiserojen kaventamiseksi (500 000 euroa) 29.40.20
- Talousarvioaloite TAA 101/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteilijaresidenssin perustamiseen Siikajoen kylälle (200 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 102/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Eeva Heilala -säätön perustamiseen (20 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 103/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuorisotyön edistämiseen (4 000 000 euroa) 29.91.50
- Talousarvioaloite TAA 104/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä avustuksiin taiteen ja kulttuurin edistämiseen (6 500 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 105/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityisen kopioinnin hyvitykseen (5 500 000 euroa) 29.80.41

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 106/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Taidetestaajien rahoitukseen (1 400 000 euroa) 29.80.41
- Talousarvioaloite TAA 107/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Seinäjoen Tangomarkkinoiden avustamiseen suomalaisen tango- ja iskelmäperinteen ylläpidossa (150 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 108/2024 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lasten ja nuorten tanssi- ja sirkusharrastuksen lisäämiseen (300 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 109/2024 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistämiseen (11 000 000 euroa) 29.90.51
- Talousarvioaloite TAA 110/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite momentin 30.20.01 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä eläinsuojeluvaltuutetun viran perustamiseen (180 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 111/2024 vp Tiina Elo vihr ym. Talousarvioaloite momentin perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Ruokaviraston momentille eläinsuojeluvaltuutetun toimiston toimintamenoihin (300 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 112/2024 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite momentin perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä eläinsuojeluasiamiehen viran perustamiseen (100 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 113/2024 vp Hilikka Kemppe kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Evon retkeilyalueen kunnostukseen ja kehittämiseen (1 000 000 euroa) 30.64.50
- Talousarvioaloite TAA 114/2024 vp Hilikka Kemppe kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ruokavirastolle varsojen rekisteröintimaksujen kattamiseen (500 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 115/2024 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite perustelujen muuttamisesta Metsähallituksen tuloutustavoitteen uudelleenarvioimiseksi 30.64
- Talousarvioaloite TAA 116/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pöyryn padon ostamiseen ja purkamiseen (5 000 000 euroa) 30.40.31
- Talousarvioaloite TAA 117/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kylätoiminnan toimintaedellytysten turvaamiseen (550 000 euroa) 30.10.63

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 118/2024 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ravinnekierrätyksen edistämiseen Saaristomeren valuma-alueella (4 000 000 euroa) 30.20.49
- Talousarvioaloite TAA 119/2024 vp Eeva Kalli kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pyhäjärven hoitokalastukseen ja seurantaan Pyhäjärvi-instituutille (100 000 euroa) 30.40.51
- Talousarvioaloite TAA 120/2024 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turkistarhauksesta luopumisen tukeen (10 000 000 euroa) 30.10.42
- Talousarvioaloite TAA 121/2024 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä elintarvikeviennin edistämistä tukevan tutkimus- ja innovaatioinfrastruktuurin kehittämiseen (6 000 000 euroa) 30.01.40
- Talousarvioaloite TAA 122/2024 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite metsänhoidon tukiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-10 000 000 euroa) 30.40.44
- Talousarvioaloite TAA 123/2024 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä talousmetsän luonnonhoidon tukiin (10 000 000 euroa) 30.40.45
- Talousarvioaloite TAA 124/2024 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 30 ja määrärahan lisäämisestä kosteikkoviljelyn rahoittamiseen (30 000 000 euroa) 30
- Talousarvioaloite TAA 125/2024 vp Tiina Elo vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä hiilinielujen pelastuspakettia varten (4 300 000 euroa) 30.40.47
- Talousarvioaloite TAA 126/2024 vp Tiina Elo vihr Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 30 ja määrärahan lisäämisestä turvemaiden ilmastotoimiin (30 000 000 euroa) 30
- Talousarvioaloite TAA 127/2024 vp Tuula Väätäinen sd ym. Talousarvioaloite momentin 31.10.31 perustelujen muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Rautavaaran Älänteen Haatainmäen sillan kunnostamiseen (150 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 128/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Toholammin kuntakeskuksen kevyen liikenteen liikenneturvallisuuden parantamiseksi (980 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 129/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävely- ja pyörätien rakentamiseksi maantielle 673 välillä Vikby—Sulva, Mustasaari (500 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 130/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 3 valaistuksen saneeraukseen energiatehokkaammaksi Etelä-Pohjanmaan alueella (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 131/2024 vp Rami Lehtinen ps Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tiesuunnitelman laatimiseksi valtatie 10 ja maantien 284 Vieremän pohjaveden suojauksesta ja tiejärjestelyistä (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 132/2024 vp Pia Lohikoski vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Keravan ja Järvenpään välisen pyörätien suunnitteluun (100 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 133/2024 vp Timo Mehtälä kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haapaveden Sulkakyläntien kevyen liikenteen väylän jatkamiseen (700 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 134/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyörätien rakentamisen jatkamiseen Himangalla olevan Pohjoisen Satamatien (maantie 18031) varteen (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 135/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ylivieskantien (valtatie 27) kunnostamiseen Kalajoella (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 136/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirttikosken maantien parantamiseen Pyhäjoella (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 137/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haapaveden ja Nivalan välisen maantien 793 parantamista koskevan tie- ja rakennussuunnitelman laatimiseen (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 138/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tuulivoimakuljetuksille tarpeellisten maantieliittyvien leventämiseen Raahessa (470 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 139/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Himangan Pohjoisen Satamatien jalankulku- ja pyöräilytien rakentamisen jatkamiseen (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 140/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mattilanperäntien parantamiseen Raahessa (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 141/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Torvenkyläntien (maantie 18051) kunnostamiseen Kalajoella (600 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 142/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7890 perusparantamiseen välillä Oulainen—Pyhänskoski (2 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 143/2024 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä toimenpideselvitykseen Pistohiekan alueen ja Lukkulantien risteyksen välisen pyörätien rakentamisesta (150 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 144/2024 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rautatieyhteyden Pieksämäki—Parikkala huoltovarmuusselvityksen laatimiseen (100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 145/2024 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tiestön perusparannukseen Etelä-Savossa, yhdystiet 15169, 15176, 15178 (900 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 146/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Paimion maantien 2047 uudelleen päällystämiseen Salossa välillä Raatala—Koski TL (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 147/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Antintien ja Joensuuntien kiertoliittymän rakentamiseen kantatiellä 52 Somerolla (1 120 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 148/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Someron valtatie 10 Sorvaston liittymän parantamiseen lisäämällä turvasaarekkeet Koski Tl:n kohdalle (130 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 149/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien sekä jalankulku- ja pyöräilyväylän uudelleen päällystämiseen paikassa Salon maantie 1823 Särkisalo (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 150/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Paimion maantien 2351 uudelleen päällystämiseen Salossa välillä Hajala—Kevola (800 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 151/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien uudelleen päällystämiseen paikassa Paimion maantie 12111 Erveläntie sekä jalankulku- ja pyöräilyväylä 82110 Salossa (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 152/2024 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien uudelleen päällystämiseen paikassa Salo, Paimion maantie 12110 Aaljoentie (800 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 153/2024 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseen maantiellä 16728 välillä Kanto-la—Mansikkaniemi Laukaassa (1 600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 154/2024 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 630 ja 16707 jalankulku- ja pyöräilyväylien parantamiseen Jyväskylä (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 155/2024 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 16685 jalankulku- ja pyöräilyväylien parantamiseen Ruokkeentiellä Jyväskylässä (900 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 156/2024 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 18 parantamiseen Pakolantien liittymän kohdalla Petäjävedellä (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 157/2024 vp Olga Oinas-Panuma kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kuusamon Alakitkanten korjaussuunnitelman tekoon (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 158/2024 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusväylänpitoon Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen korjausvelan pienentämiseksi (7 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 159/2024 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityistieavustuksiin (4 500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 160/2024 vp Johanna Ojala-Niemelä sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 4 parantamiseen Petäjäisen kohdalla Lapissa (1 200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 161/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatie 58 ja kantatie 56 Mustanlahden risteyksen kehittämiseen (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 162/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tampereen ja Oriveden yhteysvälillä olevan kaksikaistaisen valtatie 9 muuttamiseksi nelikaistaiseksi välillä Alasjärvi—Käpykangas (95 100 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 163/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä väyläverkon kehittämiseen valtatiellä 3 Luoteis-Pirkanmaalla välillä Alaskylä—Parkano ja Hämeenkyrössä välillä Rokkakoski—Hanhijärvi (28 000 000 euroa) 31.10.77

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 164/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tieosuuden Mansoniemi—Riitila parantamiseen valtatiellä 3 Pirkanmaalla (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 165/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite momentin 31.10.31 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (3 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 166/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityisteiden valtion-avustuksiin (14 500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 167/2024 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 31 ja määrärahan lisäämisestä valtionavustukseen valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (5 000 000 euroa) 31
- Talousarvioaloite TAA 168/2024 vp Eemeli Peltonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä riista-aidan rakentamiseen Uudellamaalla valtatielle 4 Keravan ja Järvenpään välille (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 169/2024 vp Piritta Rantanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Jämsän ja Hallin välisen osuuden (tie 6031) peruskorjauksen suunnitteluun (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 170/2024 vp Piritta Rantanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Jämsän Haukilahdentien (tie 14303) peruskorjauksen suunnitteluun (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 171/2024 vp Paula Risikko kok ym. Talousarvioaloite momentin 31.20.51 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Rengonharju-säätiölle dronelogistiikan testiympäristön luomiseksi Seinäjoen lentoasema-alueelle (400 000 euroa) 31.20.51
- Talousarvioaloite TAA 172/2024 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 23 Ristinkylän kohdan hankekokonaisuuteen (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 173/2024 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Joensuun Hammaslahden jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseen, maantie 484 Pyhäseläntie (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 174/2024 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän suunnitteluun valtatie 9 varteen Liperin Kontkalassa (100 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 175/2024 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 477 (Pöytälahdentie) kunnostamiseen Outokummussa (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 176/2024 vp Mikko Savola kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 17469 parantamiseen Kuortaneella (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 177/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 7013 kevyen liikenteen väylän rakentamiseen välille Kurunkorventie—Seinäjoentie Ilmajoella (900 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 178/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Itä-Ähtärintien (17281) perusparannukseen välillä Ähtäri ja Soini/Lehtimäki (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 179/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Niemenkyläntien 17355 alkuosan päällystämiseen Alavudella (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 180/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ähtärin Inha—Ryöttö-tien päällystämiseen (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 181/2024 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Halkonevantien perusparannukseen Ilmajoella (350 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 182/2024 vp Mikko Savola kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 711 tiesuunnitelman jatkamiseen Kuortaneen Ruonassa sekä Alajärven Menkijärven ja valtatie 16 välillä (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 183/2024 vp Mikko Savola kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Koskenvarrentien 7115 kevyen liikenteen väylän siltaan Alajärvellä (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 184/2024 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Varsinais-Suomen lähijunaliikenteen käynnistämiseen (1 000 000 euroa) 31.20.55
- Talousarvioaloite TAA 185/2024 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatielle 8 Laitilan kiertoeritasoliittymän rakentamisen käynnistämiseen (3 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 186/2024 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä E18 Turun kehätien parantamiseen (3 000 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 187/2024 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 9 yhteysvälin Turku—Tampere parantamiseen välillä Liedon asema—Aura (3 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 188/2024 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 43 välin Uusikaupunki—Laitila jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen (3 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 189/2024 vp Timo Suhonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 9 liittymäjärjestelyihin ja liikenneturvallisuuden parantamiseen Suonenjoen kohdalla (3 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 190/2024 vp Timo Suhonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 455 ja 15323 liittymäjärjestelyihin ja liikenneturvallisuuden parantamiseen Joroisissa (2 200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 191/2024 vp Timo Suhonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Iisalmen lentopaikan kiitotien pidentämiseen (1 500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 192/2024 vp Timo Suhonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pieksämäki—Varkaus—Joensuu-radan sähköistämisen suunnitteluun (3 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 193/2024 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 4681 perusparantamiseen Pohjois-Savossa (975 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 194/2024 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 5 ja Sorsakoskentie risteyksen sekä Riikinnevan suuntaan menevän yhdystien 16365 rakennussuunnitteluun (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 195/2024 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Länsi-Saamaistentien/Konnuslahdentien (maantie 16357) päällystämiseen ja perusparantamiseen Soisalonsaaresta Kuopioon (2 600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 196/2024 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 468 saneeraukseen ja stabilointiin sekoitusjyrsinnällä välillä Kangaslampi—Tappuvirran lossi (2 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 197/2024 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 12 Koillisväylän liittymän kanavointiin ja kaistajärjestelyihin (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 198/2024 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 12 tievalaistuksen uudistamiseen ja täydentämiseen välillä Lappi (Rauuma)—Huittinen (1 000 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 199/2024 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 23 Kankaanpään kohdan tievalaistuksen täydentämiseen (245 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 200/2024 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävely- ja pyörätiehankkeeseen välille Unaja—Voiluoto Rauman seudulla (1 200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 201/2024 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vanjärventien ja Vanhan Vihdintien kunnostamiseen Karkkilassa ja Vihdissä (1 250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 202/2024 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vihtijärventien kunnostamiseen Vihdissä (2 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 203/2024 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haimoonraitin kunnostamiseen Vihdissä (2 750 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 204/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite momentin 31.20.51 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä Vaasan lentoaseman lentoliikenteen sähkölatausaseman rakentamiseksi (500 000 euroa) 31.20.51
- Talousarvioaloite TAA 205/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatielle 19 Alahärmän PowerParkin liittymäjärjestelyihin ja eritasoliittymän parantamisen suunnitteluun (350 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 206/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Myrkyntien (maantie 6650) parantamiseen Teuvalla (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 207/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi välille Oksakoski—Möttönen Perhossa (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 208/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pääteiden valaistuksen saneeraukseen energiatehokkaammaksi Pohjanmaan alueella (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 209/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantateiden 63 ja 68 liittymän parantamiseen Evijärvellä (1 100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 210/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta päälukkaan 31 ja määrärahan lisäämisestä Kokkolan sataman ro-ro-rampin rakentamiseksi (2 000 000 euroa) 31

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 211/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 7715 Leskelä—Lohtaja parantamiseksi Kokkolassa (310 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 212/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 7041 ja 47738 liittymän parantamiseen ja kevyen liikenteen järjestelyiden toteuttamiseen Seinäjoella (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 213/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7000 (Ilmajoentie) kevyen liikenteen väylän suunnitteluun (350 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 214/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä selvitykseen vihreän siirtymän päästöttömien kuljetuksien mahdollistamiseksi Pohjanmaalla (150 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 215/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 18 oikaisuun välillä Ähtärin Myllymäki—Multia (1 200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 216/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lappajärven kevyen liikenteen vesistösiltojen rakentamiseen välille Nykäläniemi—Kyrönniemi—Halkosaari (1 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 217/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 19 välin Kauhava—Seinäjoki suunnittelun edistämiseen (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 218/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä eritasoliittymän suunnitteluun valtatie 18 ja Kyrööntien risteykseen Isossakyrössä (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 219/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kauhavan Kauppatie peruskorjaukseen (700 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 220/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatie 63 parantamiseen välillä Evijärvi—Kaustinen (13 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 221/2024 vp Antti Kurvinen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ilmajoen Munakantie kevyen liikenteen väylän suunnitteluun ja rakentamiseen (950 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 222/2024 vp Johan Kvarnström sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 25 parantamiseen välillä Meltola—Mustio (16 700 000 euroa) 31.10.77

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 223/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tanhuvaaran jalankulku- ja pyöräilyväylän (maantie 15197) toteuttamiseen Savonlinnassa (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 224/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen olosuhteiden parantamisen suunnitteluun valtatiellä 14 välillä Anttola—Kulennoinen (100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 225/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 14 kehittämiseen välillä Juva—Savonlinna—Parikkala (32 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 226/2024 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä suurten kaupunkien ja pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen tukemiseen (40 000 000 euroa) 31.20.21
- Talousarvioaloite TAA 227/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 879 osuuden Vuolijoki—Käkilahti kunnostukseen Kajaanis-
sa (1 000 000 euroa) 31.20.20
- Talousarvioaloite TAA 228/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen valtatielle 22 välillä Mieslah-
ti—Paltamo Kainuussa (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 229/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Puokiontien (maantie 8832) kunnostukseen Vaalassa (700 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 230/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 8950 osuuden Ala-Näljänkä—Joukokylä kunnostuk-
seen Puolangassa (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 231/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lentokentän kehittämishankkeeseen Kuhmossa (500 000 eu-
roa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 232/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyörätien rakentamiseen maantielle 787 ja maan-
tielle 7770 välillä Pohjanpuolentie—Someronkyläntie Alavieskassa (540 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 233/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä välin Kuhmo—Hyrynsalmi (maantie 9010) kunnostukseen kuu-
den kilometrin matkalta Kuhmossa (700 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 234/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen yhdystielle 19033 välille Kuurnantie—Vihtaniementie Kajaanissa (1 400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 235/2024 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen maantielle 774 Raution (700 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 236/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hauhontien päällysteen kunnostamiseen Eteläisistä Hauhon keskusta (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 237/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Liikolantien (maantie 15044) kunnostamiseen Sysmässä (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 238/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Järvelän rautatieaseman turvallisuutta parantavan ali- tai ylikulkusillan rakentamiseen (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 239/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pätiäläntien (maantie 14143) kunnostamiseen Asikkalassa (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 240/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kaukelantien (maantie 3254) kunnostamiseen Padasjoella (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 241/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lahti-Vesivehmaan lentokentän kehittämiseen Asikkalassa (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 242/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vappulantien (maantie 14112) kunnostamiseen Hämeenlinnassa (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 243/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 2451 korjaamiseen Heinolassa (100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 244/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ojajärventien (maantie 13659) perusparantamisen vaatiman tiesuunnitelman sekä peruskorjauksen ja oikaisun tekemiseen Tammelan kunnassa (2 000 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 245/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hausjärven Kalliontien (maantie 13810) kunnostamiseen (490 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 246/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 362 ja 3622 kevyen liikenteen väylän suunnitteluun Iitin Kirkonkylän kohdalla (50 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 247/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 24 Paimelantien (maantie 14119) ja Vesivehmaantien (maantie 3131) liittymän porrastamiseen ja alikulun rakentamisen suunnitteluun Hollolassa (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 248/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kalkkistentien (maantie 3142) kunnostamiseen Asikkalassa (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 249/2024 vp Pia Kauma kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 51 Störsvikintien ja Läntisen Kuninkaantien tasoliittymän turvallisuuden parantamiseen Siuntiossa (550 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 250/2024 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 24 parantamiseen Kalliolan liittymässä Hollolassa (6 400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 251/2024 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pääradan kohtauspaikkojen toteuttamiseen Turengissa/Leppäkoskella ja Le teensuolla (19 100 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 252/2024 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 10 ja maantien 3056 Viipurintien liittymän parantamiseen Hämeenlinnassa (475 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 253/2024 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 6520 Möttönen—Kivijärvi perusparannuksen suunnitteluun (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 254/2024 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusväylänpitoon Keski-Suomessa (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 255/2024 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 16728 jalankulku ja pyöräilyväylän toteuttamiseksi Laukaaseen välillä Kantola—Mansikkaniemi (3 100 000 euroa) 31.10.31

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 256/2024 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 18 välin Multia—Ähtärin Myllymäki oikaisun toteuttamisen suunnitteluun (1 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 257/2024 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Joutsenjärventien välillä Kokkolantie—Hiitolantien tienristeys ja Hiitolantien perusparantamiseen (80 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 258/2024 vp Jessi Jokelainen vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kansainvälisen henkilöjunaliikenteen käynnistämiseen välillä Helsinki—Oulu—Haaparanta—Tukholma (2 100 000 euroa) 31.20.21
- Talousarvioaloite TAA 259/2024 vp Juha Hänninen kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liittymän ja valaistuksen rakentamiseen valtatie 22 varrelle Utajärvellä (800 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 260/2024 vp Hannu Hoskonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen valtatie 6 viereen Tohmajärven Tikkalassa (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 261/2024 vp Petri Honkonen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatie 58 päällysteen korjaamiseen välillä Humpi—Yläpää Karstulassa (2 600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 262/2024 vp Petri Honkonen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 6304 päällysteen korjaamiseen välillä Uurainen—Saarijärvi (3 400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 263/2024 vp Petri Honkonen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Palavasalmen 2. sillan korjaukseen ja valaistuksen parantamiseen valtatiellä 13 Saarijärven kohdalla (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 264/2024 vp Petri Honkonen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 13 tiejärjestelyihin (3 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 265/2024 vp Pia Hiltunen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ratasuunnittelun käynnistämiseen välillä Ylivieska—Liminka (15 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 266/2024 vp Pia Hiltunen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kansainvälisen henkilöjunaliikenteen käynnistämiseksi välille Oulu—Haaparanta (2 100 000 euroa) 31.20.21
- Talousarvioaloite TAA 267/2024 vp Timo Furuholm vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Saariston Rengastien kehittämiseen (4 000 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 268/2024 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (28 200 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 269/2024 vp Seppo Eskelinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kontiolahden kevyen liikenteen väylien Kuurna-Kulhontie ja Puntarikoskentie toteuttamiseksi (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 270/2024 vp Seppo Eskelinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 6 Kiteen Tolosenmäen kohdan parantamiseen (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 271/2024 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5260 parantamiseen (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 272/2024 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5100 parantamiseen (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 273/2024 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 12 Kahtalammin eritasoliittymän rakentamiseen (10 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 274/2024 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 301 perusparannukseen Vesilahdella (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 275/2024 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 2501 Nokia—Taivalkunta perusparannukseen (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 276/2024 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä paikallistien 2624 (Miharintie) perusparannukseen (750 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 277/2024 vp Sanna Antikainen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 9 tiesuunnitelman laatimiseksi Tuusniemen ja Outokummun välille (900 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 278/2024 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatie 63 ja maantien 7813 jalankulun ja pyöräilyn järjestelyihin välille Sievin kirkonkylä—Järvikylä, Sievi (2 940 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 279/2024 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 848 osuuden Koiteli—Huttukyläntie jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen (2 760 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 280/2024 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 5 jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen välillä Ronkaisenniementie —Toranki Kuusamossa (3 370 000 euroa) 31.10.31

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 282/2024 vp Anna Kontula vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä pakolaiskiintiön korottamiseksi (11 000 000 euroa) 32.50.30
- Talousarvioaloite TAA 283/2024 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turkistarhaamisen luopumistueksi (20 000 000 euroa)
- Talousarvioaloite TAA 284/2024 vp Timo Heinonen kok Talousarvioaloite momentin 32.30.40 perustelujen muuttamisesta 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 285/2024 vp Timo Heinonen kok Talousarvioaloite momentin 32.30.40 perustelujen muuttamisesta 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 286/2024 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kasvipohjaisen ruuan investointiohjelman aloittamiseksi (34 000 000 euroa) 32.20.40
- Talousarvioaloite TAA 287/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite sähköistämistukeen ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-75 000 000 euroa) 32.20.43
- Talousarvioaloite TAA 288/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan vähentämisestä energaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukeen (-150 000 000 euroa) 32.20.43
- Talousarvioaloite TAA 289/2024 vp Hanna Räsänen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä alueelliseen kuljetustukeen Itä-Suomen vientiyrityksille (500 000 euroa) 32.30.44
- Talousarvioaloite TAA 290/2024 vp Hanna Räsänen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä selvitykseen yritysten vakuustilanteen helpottamiseksi itäisessä Suomessa (250 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 291/2024 vp Hanna Räsänen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä selvitykseen investointitukien palauttamisesta yritysikiinteistöjä rakentaville ja kehittäville kuntien yhtiöille Itä-Suomessa (250 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 292/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristövalvonnan tehostamiseen (2 694 750 euroa) 32.01.02
- Talousarvioaloite TAA 293/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Työkanava Oy:lle (10 000 000 euroa) 32.30.41
- Talousarvioaloite TAA 294/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Siikajoen Tauvon aallomurtajan rakentamiseen (645 000 euroa) 32.30.40

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 295/2024 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemiseen (35 000 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 296/2024 vp Eva Biaudet r Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kuluttajaliitto ry:n toiminnan turvaamiseen (300 000 euroa) 32.01.40
- Talousarvioaloite TAA 297/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lääkekorvausten alkuomavastuun korotuksen perumiseen (14 700 000 euroa) 33.30.60
- Talousarvioaloite TAA 298/2024 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lääkekorvauksien alkuomavastuun korotuksen perumiseen (14 700 000 euroa) 33.30.60
- Talousarvioaloite TAA 299/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä opiskelijoiden asumistuen säilyttämiseksi yleisessä asumistuessa (182 000 000 euroa) 33.10.54
- Talousarvioaloite TAA 300/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite ehdotetun määrärahan vähentämisestä lääke- rin vastaanottopalkkion Kela-korvauksesta (-65 300 000 euroa) 33.30.60
- Talousarvioaloite TAA 301/2024 vp Joona Räsänen sd ym. Talousarvioaloite momentin 33.60.36 perusteluiden muuttamisesta ja määrärahan lisäämisestä synnytystoiminnan kehittämiseen ja Lohjan sairaalan synnytysosaston toiminnan turvaamiseen (4 000 000 euroa) 33.60.36
- Talousarvioaloite TAA 302/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuksiin (32 000 000 euroa) 33.90.50
- Talousarvioaloite TAA 303/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitukseen (80 000 000 euroa) 33.90.50
- Talousarvioaloite TAA 304/2024 vp Sofia Virta vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Istanbulin sopimuk- sen toimeenpanoon (300 000 euroa) 33.03.04
- Talousarvioaloite TAA 305/2024 vp Paula Risikko kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sotaorpojen kuntouttavien palvelujen mallintamiseen (200 000 euroa) 33.03.63
- Talousarvioaloite TAA 306/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaalialan osaamiskeskuksille (1 250 000 euroa) 33.60.63

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 307/2024 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turvakotipaikkojen lisäämiseen (6 000 000 euroa) 33.60.52
- Talousarvioaloite TAA 308/2024 vp Alviina Alametsä vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turvakotipaikkojen määrän kasvattamiseen (7 000 000 euroa) 33.30.52
- Talousarvioaloite TAA 309/2024 vp Veronika Honkasalo vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ensi- ja turvakotien liiton Pidä kiinni -hoitojärjestelmän turvaamiseen (3 000 000 euroa) 33.03.63
- Talousarvioaloite TAA 310/2024 vp Sofia Virta vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pidä kiinni® -hoitojärjestelmään (3 000 000 euroa) 33.03.63
- Talousarvioaloite TAA 311/2024 vp Tuula Haatainen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä päihteitä käyttävien äitien hoidon ja kuntoutuksen turvaamiseen (1 500 000 euroa) 33.03.63
- Talousarvioaloite TAA 312/2024 vp Bella Forsgrén vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustusten leikkausten perumiseen (79 500 000 euroa) 33.90.50
- Talousarvioaloite TAA 313/2024 vp Pia Lohikoski vas ym. Talousarvioaloite momentin 35.20.60 perusteluiden muuttamisesta peruskorjausavustuksen mahdollistamiseksi 35.20.60
- Talousarvioaloite TAA 314/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 35 ja määrärahan lisäämisestä Raahen Alpuan Kylätalo ry:lle lämmitysmuodon muutokseen (20 000 euroa) 35
- Talousarvioaloite TAA 315/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 35 ja määrärahan lisäämisestä asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (20 000 000 euroa) 35
- Talousarvioaloite TAA 316/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 35 ja määrärahan lisäämisestä asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen (30 000 000 euroa) 35
- Talousarvioaloite TAA 317/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 35 ja määrärahan lisäämisestä kuntien ilmastosuunnitelmiin (2 631 000 euroa) 35
- Talousarvioaloite TAA 318/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite uuden momentin ottamisesta pääluokkaan 35 ja määrärahan lisäämisestä kuntien ilmastosuunnitelmien valmisteluun (2 631 000 euroa) 35

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 319/2024 vp Tytti Tuppurainen sd Talousarvioaloite momentin 35.20.60 perustelujen muuttamisesta 35.20.60
- Talousarvioaloite TAA 320/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suomen UNESCO Global Geopark -alueiden toiminnan avustamiseen ja kehittämiseen (1 500 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 321/2024 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite momentin 35.20.60 perusteluiden muuttamisesta Valtion asuntorahastosta maksettavien tukien korottamiseksi 35.20.60
- Talousarvioaloite TAA 322/2024 vp Mika Riipi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin (31 602 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 323/2024 vp Juha Viitala sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Säpin majakkapihan rakennusten kunnostamiseen (250 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 324/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristövalvonnan tehostamiseen (500 000 euroa) 35.10.20
- Talousarvioaloite TAA 325/2024 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristön kunnostamiseen, maaperän suojelun kehittämiseen ja ympäristöhallinnon ohjaukseen (2 810 000 euroa) 35.10.22
- Talousarvioaloite TAA 326/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä korjausavustuksiin (5 000 000 euroa) 35.20.55
- Talousarvioaloite TAA 327/2024 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen (3 000 000 euroa) 35.20.31
- Talousarvioaloite TAA 328/2024 vp Olga Oinas-Panuma kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä luonto- ja retkikohteiden kunnostukseen Pohjois-Pohjanmaalla (500 000 euroa) 35.20.52
- Talousarvioaloite TAA 329/2024 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pitkäjärven taukotuvan rakentamiseen Kalajoelle (392 150 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 330/2024 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Heinolan lintuhoitolan toiminnan ylläpitämiseen (100 000 euroa) 35.10.21
- Talousarvioaloite TAA 331/2024 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä luonnonsuojelun menoihin (200 000 000 euroa) 35.10.21

Valiokunnan mietintö VaVM 25/2024 vp

Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—333/2024 vp (TAA 281 jää käyttämättä)

- Talousarvioaloite TAA 332/2024 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristöjärjestöjen avustuksiin (850 000 euroa) 35.10.21
- Talousarvioaloite TAA 333/2024 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirttikosken ennallistamissuunnitelman edistämiseen Kaustisella (190 000 euroa) 35.10.21